AUTHOR:
ES , HENDRIK VAN DEN

TITLE:
GRIEKSCHE SPRAAKKUNST . . .

PLACE:
GRONINGEN

DATE:
1870

Master Negative #

92-80745-11

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

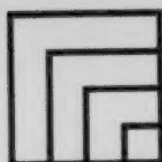
Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

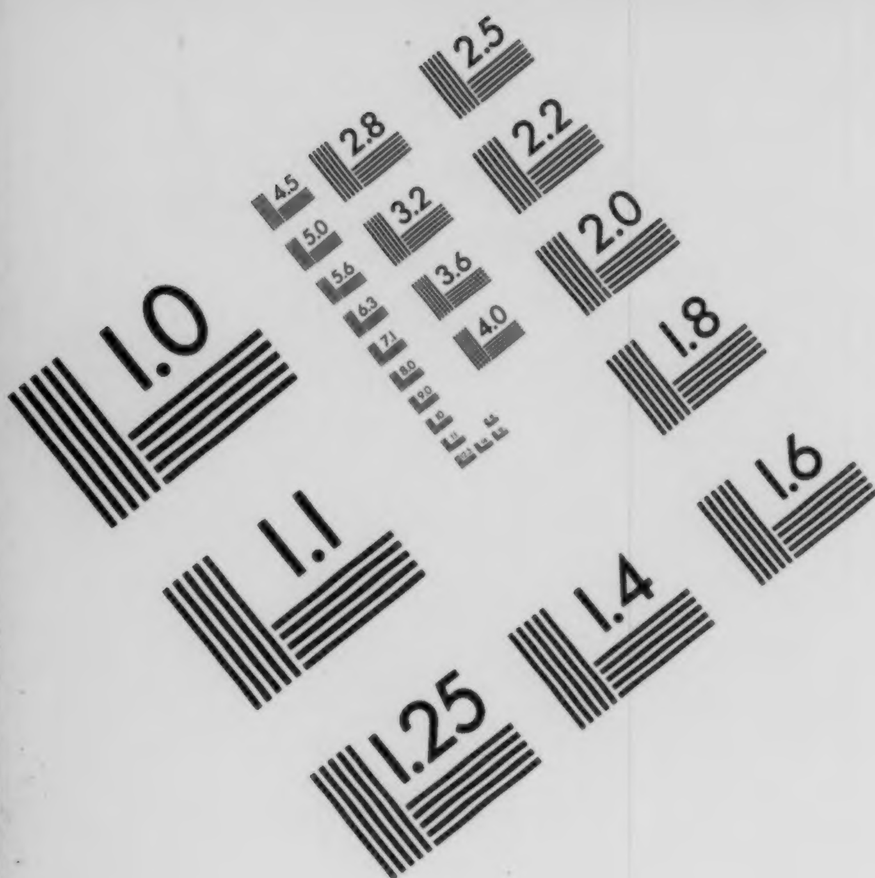
Es, Hendrik van den, 1831-
Grieksche spraakkunst, door Dr. H. van den Es
... Groningen, Wolters, 1870.
viii, 344 p. 23 cm.

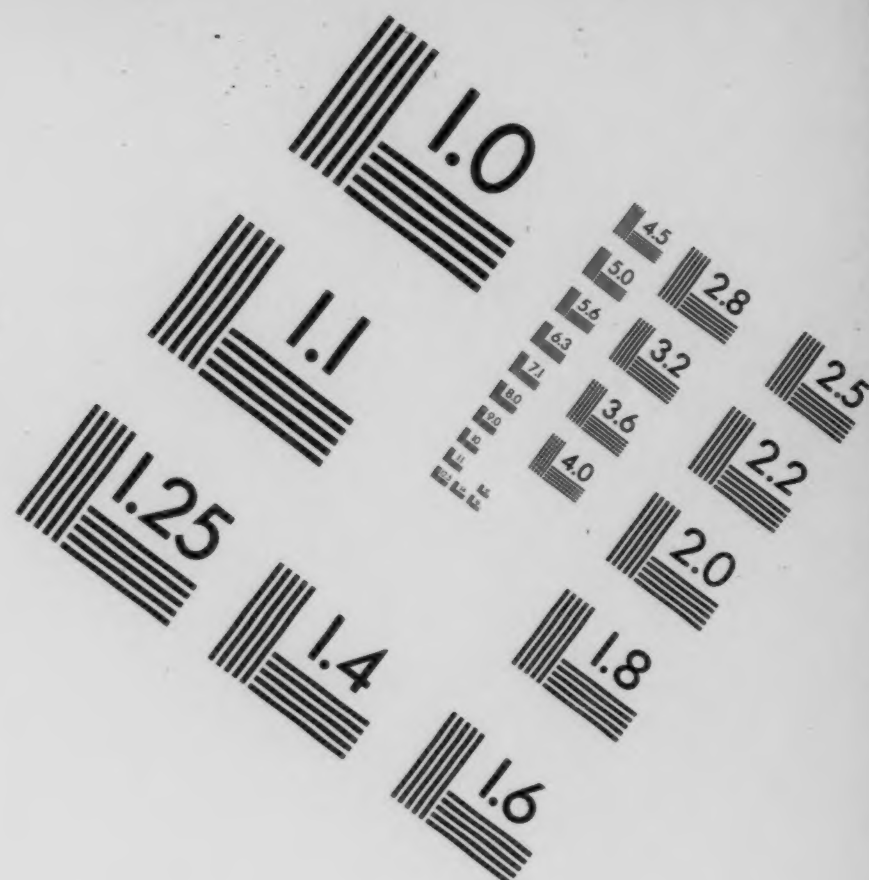
Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 REDUCTION RATIO: 14x
IMAGE PLACEMENT: IA IIA IB IIB
DATE FILMED: 9/19/92 INITIALS mcg
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

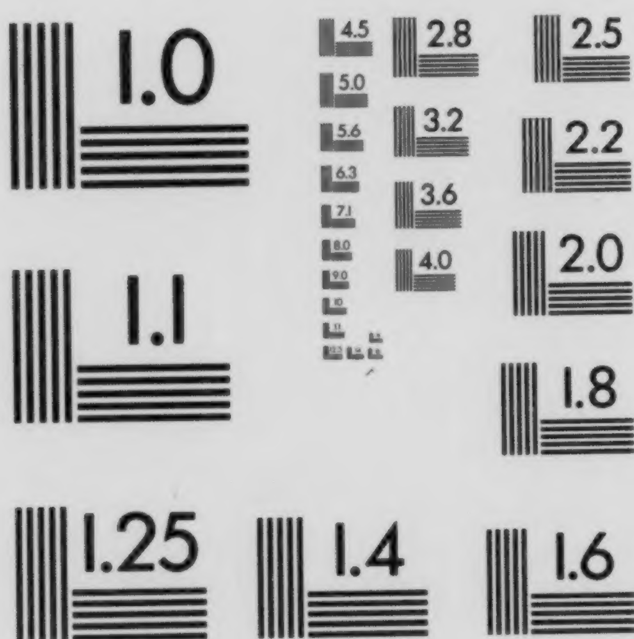
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

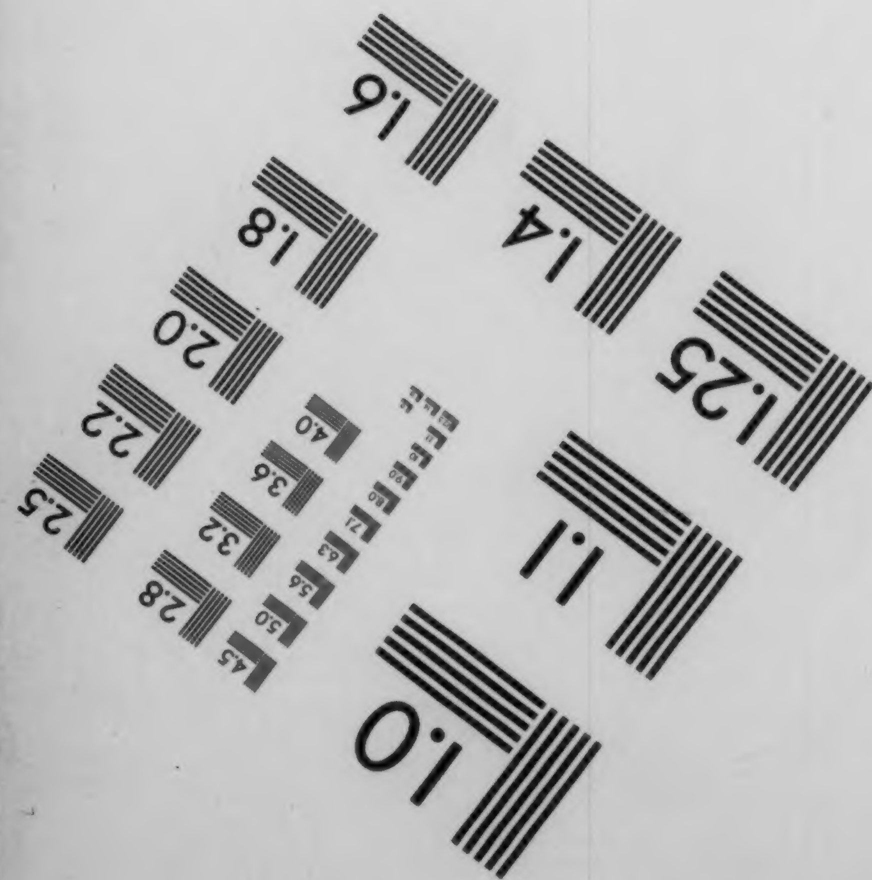
301/587-8202

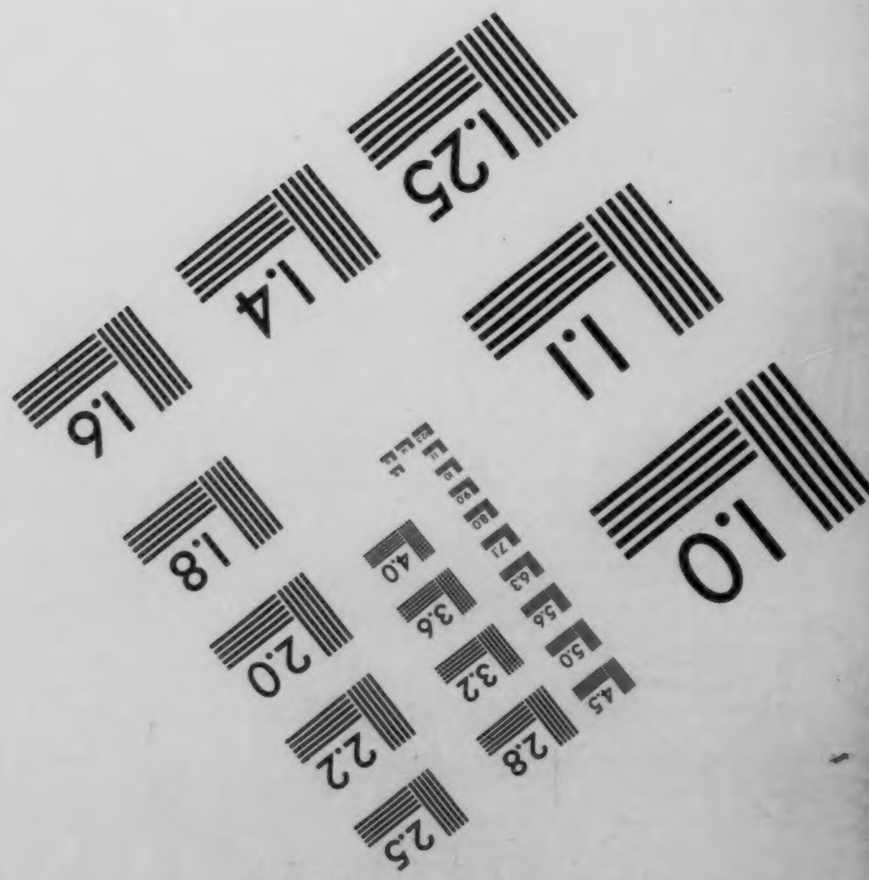
Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

GRIEKSCHE SPRAAKKUNST.

GRIEKSCHE SPRAAKKUNST

DOOR

Dr. H. VAN DEN ES,

CONRECTOR VAN HET GYMNASIUM TE GRONINGEN.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1870.

Snelpersdruk van Gebroeders Hoitsema.

„Al weer een Grieksche Spraakkunst!" Moet zij het rechtvaardigen, dat zij onder hare vele zusteren durft verschijnen, zij kan dit doen door een tal van hoogst gewichtige redenen; mag de een deze echter al billijken, den ander zullen zij of niet of weinig voldoende toeschijnen. Daarom liever geen rechtvaardiging! Zij spreke voor zich zelf en wachte het vonnis, of zij waardig wordt bevonden in de rij harer zusters een nederig plaatsje in te nemen.

Een der gronden, waarom de beoefening van de Grieksche taal tot het gymnasiaal onderwijs behoort, is het vormend beginsel, dat in haar Spraakleer gelegen is; zoowel de leer der buigingsvormen als die van den periodenbouw moet, wanneer men haar slechts van het rechte standpunt af beschouwt, evenzeer als de mathesis, het verstand ontwikkelen.

Ik zwijg hier van den anderen grond, dat het namelijk zonder eene taal grondig te kennen onmogelijk is zich een recht begrip te vormen

van wat hare Letterkunde schoons aanbiedt. Dit toch geldt voor alle talen, hoewel dan ook inzonderheid voor het Grieksch; want voor hem, wien het onbekend is, welk groot onderscheid van gedachte iedere oogenschijnlijk geringe wijziging in de uitdrukking veroorzaakt, zijn de fijnheden van den Griekschen stijl een gesloten boek.

Wil men het voorgestelde doel van het onderwijs in het Grieksch bereiken, men moet ook de middelen willen. Reeds te lang zijn bij dit onderwijs, dat intusschen sedert het vierde eener eeuw in ons land reuzenschreden voorwaarts gedaan heeft, de resultaten der vergelijkende taalstudie verwaarloosd; en toch met mate toegepast, zooals meen ik in deze Spraakkunst het geval is, moet die kennis rijke vruchten dragen. Reeds te lang heeft verder in de tempus- en modusleer een zekere onzekerheid geheerscht, die veel geleerdheid vereischt om bevat te worden, maar geen redelijk begrip ten gevolge heeft. Reeds te lang heeft men eindelijk de verschillende spelingen in de dialecten als wispelturigheden voorgesteld, zonder te doen begrijpen, dat in de ontwikkeling der taal geen wispelturigheid heerscht, maar voor alles vaste wetten zijn, wier bestaan wij altijd kunnen nagaan, al is het dan nog niet gelukt de redenen van dat bestaan overal te doorgronden.

Aan die grieven heb ik door het bewerken van deze Spraakkunst trachten te gemoet te komen. Met dit weinige zou ik kunnen volstaan, indien ik mij nog niet over een paar punten te verantwoorden had. Dat ik in de Klank- en Buigingsleer dezen of genen schrijver bepaald gevolgd ben, kan ik niet zeggen; ik heb die beide afdeelingen bewerkt naar eigen keus en heb daarbij natuurlijk de groote meesters in die vakken geraadpleegd; alleen dit ben ik verplicht te verklaren, dat ik het aanhangsel over de afleiding en samenstelling der woorden aan CURTIUS *ontleend heb, zooals ook in de Syntaxis de paragraaf over de partikels.*

Voor de Syntaxis daarentegen heb ik de vrijheid genomen de in 1868 *verschenen Syntaxis van* Dr. E. KOCH *te volgen, daar deze mij in allen deele voorkwam te beantwoorden aan het doel, waarmede de Grieksche Syntaxis beoefend moet worden. Zij is niet bestemd om geheel van buiten geleerd te worden, maar zij moet voor een groot gedeelte dienen om bij het lezen der schrijvers nageslagen te worden; daarom heb ik ook op haar uitvoerige registers niet laten ontbreken. Voor de Buigingsleer waren deze niet noodzakelijk, omdat men eischen kan, dat de leerling hierin volkomen thuis is; alleen op de werkwoorden heb ik daar een volledig register gegeven, omdat de ondervinding leert, dat deze bij een eerste leeren nog niet overal hun kwartier in de hersens hebben betrokken. Overigens is door grooter en kleiner letter en verder nog door met klein kapitaal aangewezen aanmerkingen een gemakkelijke weg aangeduid, om het boek voor twee, drie of vier leerjaren te doen strekken; hierdoor krijgt men het practisch voordeel, dat de leerling gedurende den geheelen leercursus hetzelfde boek kan blijven gebruiken. Ik heb mij ten slotte beijverd aan den voet der bladzijden telkens zooveel mogelijk de Epische en Ionische vormen op te geven, opdat daardoor steeds duidelijk het verband tusschen de dialecten zou in het oog vallen en men zou inzien, hoe uit deze oudere dialecten zich het Attisch heeft ontwikkeld.*

*Overgangsvormen, die bij de ontwikkeling der taal uit gebrek aan levenskracht geen blijvende plaats konden verwerven, heb ik dadelijk met een * gebrandmerkt. Paradigmata meen ik genoeg gegeven te hebben; voorbeelden tot oefening ontbreken, omdat ieder lees-, thema- of woordenboek een ruime keus aanbiedt.*

Velen zal het toeschijnen, dat ik te nieuwerwetsch ben; eenigen ook, dat er nog te veel van den ouden zuurdeesem in mij is overgebleven.

Aan de eersten geef ik een handwuif tot afscheid; aan dezen daarentegen roep ik het „tot weerziens" toe met de verzekering, dat ik de behandeling van menig punt nu nog als een overgang tot beter heb beschouwd, maar bij een mogelijk wederzien hoop te toonen, dat ik tot de partij van den vooruitgang behoor.

Schijnbare overtolligheden, zooals b. v. herhalingen over telkens terugkomende verschijnselen in de Buigingsleer, konden, bij eene zoodanige bewerking als in deze Spraakkunst plaats had, niet ontbreken. Bij nadere kennismaking zal men echter inzien, dat het inderdaad slechts schijnbare overtolligheden zijn.

Hiermede beveel ik mijne Spraakkunst zoowel tot beoordeeling als tot gebruik aan alle Leeraren van het Grieksch aan. Ik mag deze voorrede echter niet eindigen, zonder mijn oprechten dank toegebracht te hebben aan mijn waarden Ambtgenoot Dr. J. L. SIRKS, *die mij bij hare bewerking trouw heeft terzijdegestaan en mij eene menigte verbeteringen en aanvullingen heeft medegedeeld, waarvan ik een dankbaar gebruik heb gemaakt.*

INLEIDING.

Vooral ten gevolge van het groot verschil in natuurlijke gesteldheid van hun land spraken de Grieken hunne taal niet overal en bovendien ook niet te allen tijde op dezelfde wijze; vandaar verschillende tongvallen of dialecten. De vier hoofddialecten zijn het aeolisch, dorisch, ionisch en attisch.

1) Het aeolisch dialect (*ἡ αἰολίς*) werd in de oudste tijden door de Thessaliërs gesproken; deze brachten het naar Boeotië en verder naar Klein-Azië en de hier gelegen kusteilanden over. In dit dialect is het langst de zoogenoemde aeolische digamma bewaard gebleven; behalve door andere eigenaardigheden is het aeolisch ook door zijn neiging om den toon der woorden niet op de laatste lettergreep te leggen het naast verwant met het latijn, de zustertaal van het grieksch. Onder anderen hebben op Lesbos de dichter Alcaeus en de dichteres Sappho (omstr. 600 v. Ch.) dit dialect gebezigd.

2) Het dorisch dialect (*ἡ δωρίς*) werd oudtijds vooral gesproken in de streek bij den Olympus en tusschen den Parnasus en de Oeta; later verspreidde het zich naar Megara en de Peloponnesus, eindelijk naar dorisch Klein-Azië, naar Beneden-Italië en Sicilië. Eene eigenaardigheid van het dorisch is de neiging tot den langen Aklank. Vooral uit den lierdichter Pindarus (omstr. 480 v. Chr.) kennen wij dit dialect.

3) Het ionisch dialect (*ἡ ἰάς*), oudtijds in Attica gesproken, verhuisde reeds vroeg door volkplantingen naar de kusten van Klein-Azië. Door de opeenvolging van klinkers en het veelvuldig gebruik van den langen Eklank is het ionisch weeker dan eenig ander dialect van het grieksch. Te onderscheiden zijn:

a) het oud-ionisch, dat vermengd met aeolisch en dorisch de taal is van de oudste overblijfselen der grieksche poëzie, het epos (Homerus, Hesiodus), waarom men het ook het episch noemt, en:

b) het nieuw-ionisch, waarin onder anderen de geschiedschrijver Herodotus (omstr. 450 v. Ch.) heeft geschreven.

4) Het attisch dialect (*ἡ ἀτθίς*) ontwikkelde zich bij de in Attica achtergebleven Ioniërs; de weekheid werd vloeibaarheid, en door fijnheid, juistheid en verscheidenheid van uitdrukking werd dit dialect langzamerhand het hoofddialect van het grieksch; men onderscheidt gewoonlijk:

a) het oud-attisch, dat b. v. de tragici (500--400 v. Ch.), de geschiedschrijver Thucydides (omstr. 400 v. Ch.) en de oudste redenaars gebruikten; ook de comediedichter Aristophanes (omstr. 400 v. Ch) doet het ons kennen, terwijl de philosoof Plato (omstr. 390 v. Ch.) tot het overgangstijdperk behoort tusschen het oud- en:

b) het nieuw-attisch, de taal onder anderen van den geschiedschrijver Xenophon (omstr. 380 v. Ch), de volgende redenaars, b. v. Lysias, Isocrates, Demosthenes, Aeschines (390 tot 320 v. Ch.) en de comediedichters na Aristophanes.

Eigenaardigheden van het nieuw- tegenover het oud-attisch zijn het bezigen van *ρρ* voor *ρσ*, van *ττ* voor *σσ*, in sommige gevallen van den spiritus asper voor den lenis, van *σύν* voor *ξύν*, van *εἰς* voor *ἐς*, het terugtrekken van het accent, enz.

Daarna is het attisch dialect de taal van alle beschaafde Grieken geworden; maar door deze algemeenheid en tevens door het verval van Athene begon het zeer te verbasteren en is in dien toestand thans bekend onder den naam van het algemeen-grieksch (*ἡ κοινή*), waarin b. v. Polybius (omstr. 140 v. Ch.), Plutarchus (omstr. 100 n. Ch.), Lucianus en Arrianus (beiden omstr. 150 n. Ch.) schreven.

De spraakleer is de leer: A) van de klanken en hunne vorming tot woorden, B) van de veranderingen der woorden door buiging en C) van hunne samenvoeging tot zinnen. Daarom wordt zij verdeeld in: A) klankleer, B) buigingsleer of etymologie en C) leer van den zinbouw of syntaxis.

In deze spraakkunst is het attisch dialect tot grondslag genomen. De leer van de klanken en hunne vorming tot woorden is nog te weinig opgehelderd om hier behandeld te kunnen worden. Daarom bevat de klankleer slechts die regels, welke bij de buiging noodzakelijk gekend moeten worden. Toch zijn eenige bijzonderheden betreffende de samenvoeging der klanken, voornamelijk ten opzichte van de afleiding der woorden en hunne samenstelling, als een aanhangsel achter de buigingsleer geplaatst, terwijl men de eigenaardigheden van het episch en nieuw-ionisch aan den voet der bladzijden zal vinden.

I. KLANKLEER.

§ 1. ALPHABET.

1) Het grieksche alphabet bestaat uit de volgende 24 letters:

teeken		uitspraak	naam	
Α	α	a, kort of lang	ἄλφα	alpha
Β	β	b	βῆτα	bêta
Γ	γ	g	γάμμα	gamma
Δ	δ	d	δέλτα	delta
Ε	ε	e, slechts kort	ἒ ψιλόν	e psīlon.
Ζ	ζ	dz	ζῆτα	zêta
Η	η	fransche ai, ê, slechts lang	ἦτα	êta
Θ	ϑ	th	ϑῆτα	thêta
Ι	ι	i, kort of lang	ἰῶτα	iōta
Κ	κ	k	κάππα	kappa
Λ	λ	l	λάβδα	labda
Μ	μ	m	μῦ	my
Ν	ν	n	νῦ	ny
Ξ	ξ	x	ξῖ	xi
Ο	ο	o, slechts kort	ὂ μικρόν	o mīkron
Π	π	p	πῖ	pi
Ρ	ρ	r	ῥῶ	rho
Σ	σ, ς	s	σίγμα	sigma
Τ	τ	t	ταῦ	tau
Υ	υ	u, kort of lang	ὒ ψιλόν	u psīlon
Φ	φ	ph	φῖ	phi
Χ	χ	ch	χῖ	chi
Ψ	ψ	ps	ψῖ	psi
Ω	ω	o, slechts lang	ὦ μέγα	o mĕga.

2) Voor de uitspraak lette men op de volgende bijzonderheden:

a) *τ* wordt zelfs vóor *ι* nooit als *tz*, altijd als *t* uitgesproken, b.v. *ἀσωτία*, verkwisting;

b) *ι* is steeds klinker, b.v. *Ἰωνία*, Ionia;

c) γ voor de keelklanken (κ, γ, χ, ξ) heeft de uitspraak van de *n* in ons anker, gr. ἄγκῦρα.

3) In het begin en het midden van een woord wordt de figuur σ, aan het einde de ς gebruikt; deze laatste ook aan het einde van een samenstellend deel, wanneer dit buiten samenstelling kan voorkomen. Bij verdubbeling van de σ gebruikt men altijd σσ.

Aanm. Bij samenstelling met eene enclitica wordt echter de σ gebruikt, b.v. ὥσπερ, evenals (vlg. § 9, 5).

4) Het alphabet van 24 letters, zooals het boven is opgegeven, werd het eerst door de Ioniërs zoo voltallig gebezigd en heet daarom het ionische. Te Athene kwam het eerst na 403 in staatsstukken in gebruik. Vroeger ontbraken de ζ, η, ϑ, ξ, φ, χ, ψ, ω; daarentegen bestonden H = h, F, ϝ = w en J, ϳ = j. De ζ en ϑ komen reeds in zeer oude opschriften voor. De H werd behalve in zijn enkelen toestand ook gebruikt in samenstelling met π en κ, dus ΠH = φ, KH = χ. De ξ en ψ werden in den niet samengestelden vorm nog als κσ en πσ geschreven; de η werd nog door ε (ook = ει), de ω door ο of οο (ook = ου) uitgedrukt. De F, ϝ (bau, de zesde in rangorde van het alphabet, om haar vorm digamma, d. i. dubbele gamma, Γ, ϝ, en omdat zij bij de Aeoliërs het langst in gebruik is gebleven, aeolicum geheeten) en J, ϳ (iota consonans of jod) bespeurt men in het att. nog dikwijls aan den invloed, dien zij bij de vorming en buiging der woorden hebben gehad.

---

§ 2. KLINKERS EN TWEEKLANKEN.

1) Bij drie van de vijf klinkers (*a*, *e*, *i*, *o*, *u*), nam. bij de α, ι en υ hebben de Grieken dezelfde figuur tot voorstelling van de lange en de korte (ancipites). Maar de *e* als korte klinker wordt voorgesteld door ε, als lange (de fransche *ai* of *ê*) door η; de *o* als korte klinker door ο, als lange door ω.

2) De tweeklanken zijn eigenlijk of oneigenlijk:

a) De eigenlijke tweeklanken zijn:

αι en αυ, ει en ευ, οι en ου.

b) De oneigenlijke:

ᾱ, ῃ, ῳ, ηυ en υι.

Bij de uitspraak laat men beide klinkers zooveel mogelijk ineensmelten; ευ klinkt als *ui*, ου als *oe*. De ι onder ᾳ, ῃ, ῳ heet iota subscriptum (bij groote letters adscriptum, Αι, Ηι, Ωι) en moet slechts zwak gehoord worden.

Aanm. Als twee klinkers, die gewoonlijk een tweeklank vormen, afzonderlijk moeten worden uitgesproken, plaatst men boven den tweeden een teeken van scheiding, diaerĕsis, ¨, b.v. προϊστάναι, voorplaatsen.

De ϝ komt nog in aeolische opschriften voor, b.v. in de woorden ϝέπος, woord, ϝέτος, jaar, ϝοικία, huis, e. a.; verder kan haar bestaan ook uit vergelijking met andere talen bewezen worden, b.v. ϝοῖνος, vinum, wijn, ὠϝόν, ovum, ei, ϝέσπερος, vesper, avond, ϝέργον, werk. Haar gebruik in het ep. wordt bewezen: *a*) uit de tegenwoordig door het bijvoegen van andere medeklinkers bewerkte lengte door positie, b.v. ἔδδεισε voor ἔδϝεισε, hij vreesde; *b*) uit de reduplicatie van stammen als ϝεργ, ϝελπ tot ϝέϝοργα, ϝέϝολπα, thans ἔοργα, ik heb gewerkt, ἔολπα, ik heb gehoopt; *c*) uit het niet elideeren van vocalen, b.v. ἅρματα ϝάξω, thans ἅρματα ἄξω, ik zal den wagen breken, τάδε ϝέργα, thans τάδε ἔργα, deze daden; *d*) uit de lengte door positie, die zij bewerkt moet hebben, b.v. in den aanvang van een hexameter, ὃς ϝέπεα, thans ὃς ἔπεα, ⏗ ◡ ◡ | ⏓, die woorden, en het niet kort zijn van den eenen klinker voor den anderen in thesi, b.v. δώσω οἱ voor δώσω ϝοι, ik zal hem geven, ⏗ - | -.

Het bestaan van de ϳ is moeilijker na te gaan; men heeft haar in woorden als μέλαινα, zwart, χείρων, slechter, κτείνω, dooden, welker grondvormen de ϳ vroeger achter de ν gehad hebben, dus *μέλανϳα, *χέρϳων, *κτένϳω. De gen. van πόλις, stad, is oorspronkelijk geweest *πόλεϳος; in het att. heeft na het uitvallen van den sisklank en de hiermede gepaard gaande verlenging van den voorgaanden klinker omplaatsing van quantiteit plaats gehad: *πόλεϳος, πόληος, πόλεως, zooals ook *βασιλέϝος, βασιλῆος, βασιλέως van βασιλεύς, koning.

In het ion heeft men nog den tweeklank ωυ, door crasis van ο met αυ ontstaan.

Vooral in de klinkers en tweeklanken bestaat tusschen de dialecten een groot verschil in uitspraak; hierbij kan echter niet genoeg in het oog gehouden worden: *a*) dat aan den eenen kant verzwakking, aan den anderen versterking van klinkers, of in het eene dialect een andere versterking als in het andere heeft plaats gehad; zoo is b.v. τάμνω verzwakt tot τέμνω, snijden, πολίτᾱο tot *πολίτεο, πολίτου, van den burger, daarentegen de stam πτᾰκ versterkt tot πτώσσω en πτήσσω, verschrikken, en πτώξ, schuw; *b*) dat ep. en ion. dikwijls vormen voorkomen, die later werden samengetrokken, als χρηίζω, att. χρῄζω, begeeren, βασιλήιος, βασιλῆος, att. βασιλεῖος, koninklijk, πατρώιος, att. πατρῷος, vaderlijk; *c*) dat zeer dikwijls verlengingen hebben plaats gehad door uitstooting of verplaatsing van medeklinkers, b.v. *ὄγνομα, οὔνομα, ὄνομα, naam, *γόνϝατα, γούνατα, γόνατα, knieën; *d*) dat de letterfiguren, die de klanken voorstellen, slechts uitdrukken, wat later verondersteld werd met die klanken overeen te komen, dat men dus b.v. om de ep. en ion. uitspraak praissoo (met de fransche *ai*) uit te drukken zich beholpen heeft met πρήσσω, att. πρᾱ́σσω, doen, te schrijven, zoo ook ion. τρῶμα, att. τραῦμα, wond, ion. ὦν, att. οὖν, dus, enz.

Hier volgt een overzicht, dat die veranderingen en wijzigingen in de uitspraak zal doen kennen.

Ep.	Ion.	Att.	Voorbeelden.
ᾰ	ᾰ	ε	τάμνω, snijden, τράπω, wenden.
	ᾰ	η	slechts in λάξομαι, ik zal verkrijgen, μεσαμβρίη, middag, en ἀμφισβατέω, betwisten.
	α	ο	slechts in ἀρρωδέω, vreezen.
αο, εω	εω	ου	Ἀτρείδ-ᾱο, -εω, van den Atride.
αι	αι	ᾱ	slechts in αἰεί, altijd, αἰετός, adelaar, καίω, branden, κλαίω, weenen, en in -αίη, als ἐλαίη, olijfboom.
αι		ει	αἴϑε, och of! αἰ, indien.
	ε	α	ἔρσην, mannelijk, τέσσερες, vier.

§ 3. VERANDERINGEN IN DE KLINKERS.

1) In de uitspraak gaat somtijds een klinker tússchen twee medeklinkers verloren; deze uitstooting heet syncŏpe, b.v. πατρός,

Ep.	Ion.	Att.	Voorbeelden.
	ε	ει	slechts in ἐς, naar, ἔσω, binnen, κρέσσων, sterker, μέζων, grooter, de fem. op εᾰ van adi. op υς, alle vormen van δείκνυμι, toonen, waar de ε door twee medeklinkers gevolgd wordt, ἔργω, verhinderen, ἔωθα gewoon zijn, en eenige proparoxytona op εος, b.v. ἐπιτήδεος, geschikt.
ει	ει	ε	ξεῖνος, vreemdeling, εἰρωτέω, vragen.
η	η	ᾱ	θώρηξ, borstharnas, τριήκοντα, dertig, πρήσσω, doen, ἱερή, heilig.
η	η	ᾰ	ἠνεμόεις, winderig, de adi. op -πλήσιος (een veelvoud beteekenend).
	η	ω	Φθιῆτις, het land van Phthia.
ηι	ηι	ᾳ	ῥηΐδιος, gemakkelijk, Θρηική, Thracië.
	ηι	ει	in alle att. paroxytona en properispomena op εῖος, εία en εῖον, behalve in eenige eigennamen, als Δαρεῖος, Darius.
ηι	ηι	ῃ	κληΐς, sleutel, χρηΐζω, begeeren.
ηυ	ηυ	αυ	νηῦς, schip, γρηῦς, oude vrouw.
ι	ι	ε	ἱστίη, haard, ἐπίστιος, bij den haard.
ῐ	ῐ	ει	ἴκελος, gelijk.
ι	ι	ευ	ἰθύνω, rechten, ἰθύς, recht.
οι	οι	ο	πνοιή, adem.
ου	ου	ο	νοῦσος, ziekte, μοῦνος, alleen, οὖρος, berg.
	ω	αυ	τρῶμα, wond, θῶμα, wonder.
ω	ω	α	θῶκος, zetel.
	ω	η	πτώσσω, verschrikken.
	ω	ου	ὦν, dus.
ωι	ωι	ῳ	πατρώιος, vaderlijk.

In het ep. wordt bovendien de ε verdubbeld in ἐείκοσι, twintig, ἔεδνα, bruidsgeschenken en ἐέλδομαι, verlangen, e. a. Verder wordt gevonden ἕτᾰρος voor ἑταῖρος, makker, βόλομαι voor βούλομαι, willen, ἠέλιος voor ἥλιος, zon, enz., meestal vormen, die om de maat aldus gewijzigd zijn.

Somtijds wordt, vooral in het ep., ook aan het begin van een woord een klinker weggelaten; dit heet aphaerĕsis; b. v. ἀστεροπή en στεροπή, bliksem, ἐκεῖνος en κεῖνος, gene, ἔβαλεν en βάλεν, hij trof, ὀδύρομαι en δύρομαι, weeklagen.

In het ep. en ion. wordt de samentrekking dikwijls nagelaten, d. i. de bestanddeelen van den lateren tweeklank worden nog naast elkander uitgesproken; εο wordt somtijds tot ευ samengetrokken, b v. μεῦ, van mij, ἐκάλευν, ik noemde. In het ion. trekt οη ook tot ω samen in ὀγδώκοντα, tachtig, βωθέειν, helpen, βῶσαι, schreeuwen, en νῶσαι, denken. In het ep. vindt men deze samentrekking ook in vormen als ἀγνώσασκε, hij wist niet, enz. Dat vormen als ἀγαθοέργος, weldoend, nog niet samengetrokken zijn, is te verklaren door den invloed der ϝ, *ἀγαθοϝέργος.

In het ep. vindt men in plaats van samentrekkingen dikwijls vormen, waarin de klinkers nog slechts geassimileerd zijn, b. v. φάος = φόως = φῶς, licht, μενοινάω = μενοινώω = μενοινῶ, verlangen, ἡβάοντες = *ἡβόοντες = ἡβώοντες = ἡβῶντες, jeugdig, *φαένθην = φαάνθην = φάνθην, ik verscheen, *κρέηνον = κρήηνον = κρῆνον van *κρεαίνω = κραίνω, vervullen, enz.

van den vader, voor πατέρος. De omzetting van een klinker tusschen twee medeklinkers heet metathĕsis, b.v. ἔ-δρακ-ον, ik zag, van den stam δερκ.

Aanm. Somtijds spreekt men na de syncope tusschen de medeklinkers onwillekeurig een hulpconsonant uit, b.v. ἀνδρός, van den man, voor *ἀν(έ)ρος, μεσημβρία, middag, voor *μεσημ(ε)ρία, γαμβρός, schoonzoon, voor *γαμ(ε)ρός.

2) Wanneer in hetzelfde woord twee of drie klinkers naast elkander staan, smelten zij in veel gevallen, door samentrekking, contractie, tot een langen klinker of tweeklank samen, b.v. *ἄεθλος, wedstrijd, wordt ἆθλος, *ἀοιδή, lied, ᾠδή.

De samentrekking is over het algemeen aan de volgende vier wetten gebonden:

a) twee in klank gelijke klinkers veranderen in den met hen overeenkomenden langen klank (αα = ᾱ, οω = ω, εη = η, εε = η of ει, οο = ου);

b) korte klinkers gaan in den volgenden tweeklank verloren, als de eerste klinker van den tweeklank gelijksoortig is met den voorgaanden klinker (ααι = αι, αᾳ = ᾳ, εει = ει, εῃ = ῃ, οοι = οι, οου = ου, οῳ = ῳ);

c) als een Aklank een Eklank ontmoet, maakt de tweede in volgorde zich eerst gelijk aan den eerste, waarna de samentrekking plaats heeft volgens *a* en *b* (αε = αα = ᾱ, αη = αᾱ = ᾱ, αει = ααι = αι of = ααι = ᾳ, αῃ = αᾳ = ᾳ, εα = η (of = ᾱ), εαι = εει = ει of = ῃ, ηαι = ηει = ῃ);

d) de doffe Oklank maakt eerst den meer helderen A- of Eklank aan zich gelijk; de samentrekking volgt uit *a* en *b* (αω = οω = ω, αου = οου = οω = ω, αο = ᾱο = ωο = οω = ω, αοι = οοι = οῳ = ῳ, εω = οω = ω, εου = οου = ου, εο = οο = ου, εοι = οοι = οι, ηο = ωο = ω, ηου = ωου = ωω = ω, οα = ωο = ω, οε = οο = ου, οη = οω = ω, οει = οοι = οι, οῃ = οοι = οι, οῃ = οῳ = ῳ)

Aanm. Dat in *c*) εα tot η en εαι tot ῃ samengetrokken is berust op het beginsel, dat de tusschen ε en α uitgevallen sibilans σ verlenging van de voorgaande ε had bewerkt. Zoo is in *d*) ook αο eerst tot ᾱο verlengd door het uitvallen van den sibilans ϳ. Uit αου ontstaat eerst οου en door volkomen assimilatie οω = ω.

De voorbeelden der samentrekking leert men het best uit de buiging. Over het accent zie § **8**, 10.

3) Het samentreffen van een klinker als eindlettergreep van het eene woord met een andere als beginlettergreep van een volgend woord heet hiātus.

De hiatus wordt vermeden door de plaatsing der woorden, door elisie of door crasis.

4. De elisie, d. i. de uitstooting van een korten eindklinker, waarvan het teeken de apostrŏphus (') is, heeft plaats:

In het ep. is de hiatus geoorloofd: *a*) na de klinkers ι en υ, en na de αο en οιο van den gen. sing; *b*) als de beide woorden door caesuur of interpunctie gescheiden zijn; *c*) als de eindklinker lang is en in arsi staat; *d*) als een lange eindklinker voor een volgende in thesi verkort wordt; *e*) als de laatste klinker van het eerste woord reeds geëlideerd is. Voorbeelden: *a*) παιδὶ ὄπασσεν, — ◡ ◡ / — ◡, hij gaf aan

a) bij alle tweelettergrepige voorzetsels, behalve bij περί, over, en ἄχρι en μέχρι, tot aan, b. v. ὑπ' ἀνθρώπου, door een mensch, voor ὑπὸ ἀνθρώπου. Ook in samenstellingen geschiedt dit, maar dan wordt de apostrophus niet geschreven, b.v. ἀπέχειν, afhouden, voor *ἀποέχειν;

b) bij vele op een korten klinker uitgaande partikels, b. v. ἅμα, tegelijk, ἆρα, het lat. num, ἄρα, dus, ἵνα, opdat, ἀλλά, maar, δέ, nu, τέ, en, ὥστε, zoodat, τότε, toen (tum), ὅτε, toen (quum), ἔτι, nog, οὐκέτι, niet meer; maar nooit bij ὅτι, omdat;

c) in de buiging heeft dikwijls ook elisie plaats, voornamelijk van den onzijdigen uitgang ᾰ; verder bij dichters ook van de ῐ van den dat. sing. en plur. (het eerste echter hoogst zelden), en zelfs van αι vooral in de uitgangen μαι en ται in de vervoeging, en οι van μοί, aan mij, en σοί, aan u.

Nooit mogen geëlideerd worden de korte υ, noch α, ι en ο in eenlettergrepige woorden.

Over het accent bij elisie zie § 9, 7, *d* en 8, *b*.

5) De crasis is de vereeniging van den eindklinker van het eene met den beginklinker van het volgende woord, waarvan het teeken de corōnis (') is.

Zij heeft hoofdzakelijk plaats:

a) bij het lidwoord;

b) bij de partikels καί, en, τοί, voorwaar, met zijne samenstellingen, en ὦ, o;

c) bij het voorzetsel πρό, voor, vóor ε en ο;

d) bij het pers. vnw. ἐγώ, ik, en de twee vormen van het betr. vnw. ὅ, dat, en ἅ, die.

De crasis heeft gewoonlijk plaats volgens de regels der samentrekking, maar de klank der klinkers en tweeklanken van het lidw. gaat voor de α geheel verloren, zoodat alleen de lengte van de α het kenmerk der crasis is, b. v. ἅνθρωπος(ᾱ), de mensch, voor ὁ ἄνθρωπος en ἡ ἄνθρωπος, τἀνδρε, de beide mannen, voor τὼ ἄνδρε, τἀδελφῷ, aan den broeder, voor τῷ ἀδελφῷ.

De ι van het eerste woord verdwijnt bij crasis altijd, terwijl die van het tweede blijft, b. v. κἄπειτα, en daarna, voor καὶ ἔπειτα, maar κᾆτα voor καὶ εἶτα, en daarna.

---

zijn zoon; *b*) 'Ολύμπιε· οὔ νύ τ' 'Οδυσσεύς, ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — —, Olympier! maar niet Odysseus; *c*) ἀντιθέῳ 'Οδυσῆι, — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑, aan den goddelijken O.; *d*) οἴκοι ἔσαν, — ⏑ ⏑ | ⏓, zij waren tehuis; *e*) ἄλγε' ἔδωκεν, — ⏑ ⏑ | — ⏑, smart gaf hij. Slechts schijnbaar is de hiatus voor die woorden, welke een sibilans (ϝ, ȷ, σ) hebben verloren.

Eene bijzondere elisie, onder den naam van apocŏpe, is het wegvallen van klinkers vóor medeklinkers, b. v. *θέθ(ι), θές, plaats, πρότ(ι), πρός, naar. In het ep. heeft dit zeer dikwijls plaats met den korten eindklinker van ἄρα, dus, παρά, bij, ἀνά, over, en κατά, op; de ν van ἄν verandert dan voor een π in μ, voor λ en ϝ in λ en ϝ, ἂμ πέδιον, in de vlakte, ἀλλύω, oplossen, αὐέρυσαν = ἀϝϝέρυσαν, zij trokken terug; de τ van κάτ wordt gelijk aan den volgenden medeklinker, b. v. κὰπ πέδιον, over de vlakte, κάλλιπε, hij verliet; in κάκτανε, hij doodde, is de τ uitgevallen.

Ook in het ion. heeft elisie plaats, maar hoofdzakelijk bij de tweelettergrepige voorzz., behalve bij περί, over; verder bij ἅμα, tegelijk, ἀλλά, maar, δέ, maar, οὐδέ en μηδέ, ook niet, τέ, en, γέ, toch.

Crasis is in het ep. zeldzaam; in het ion. vindt men buiten de ook in het att. gebruikelijke nog vormen als ὡνήρ, de man, ὥνθρωπος, de mensch, ὦλλοι, de anderen, τὤγαλμα, het beeld, οὕτερος, de ander; verder ἐμεωυτοῦ, van mij zelf, enz. uit ἐμέο αὐτοῦ, enz., ook ὡὐτός, τωὐτό, dezelfde, uit ὁ αὐτός, τὸ αὐτό.

In ἕτερος verandert bij crasis de ε altijd in ᾱ; dus ἅτερος voor ὁ ἕτερος, de ander. Over de θ van θάτερον, vgl. § 6, E, 9.

Wanneer coronis en spiritus op denzelfden klinker zouden moeten staan, laat men de eerste weg, b v. ἀνήρ, de man, voor ὁ ἀνήρ. Over het accent bij crasis zie § 9, 8, *c*.

6) Slechts in de uitspraak, niet in het schrift, wordt bij dichters een lange eindklinker van het eene met den beginklinker van het volgende woord samengetrokken; dit noemt men synizēsis, b.v. μὴ ἄλλοι, opdat niet anderen.

In het midden der woorden heeft dit niet alleen bij dichters plaats, maar slechts dan als de eerste klinker kort is, b.v. πόλεως, van de stad.

---

§ 4. SPIRITUS ASPER EN LENIS.

1) Iedere klinker, waarmede een lettergreep begint, wordt met een uitstooting van den adem achter uit de keel of zonder deze, d.i. met of zonder *h*, uitgesproken; de eerste lettergreep van een woord, dat met een klinker begint, wordt tot aanduiding hiervan met een teeken voorzien. Het eerste heet spiritus asper, het tweede spiritus lenis, b.v. ἱστορία, navorsching, ἀστρονομία, sterrekunst.

De υ heeft in het attisch aan het begin van een woord altijd den spiritus asper.

Aanm. 1. Hoewel de spiritus nooit in het midden van samengestelde woorden wordt geschreven, moet er in de uitspraak toch wel degelijk onderscheid gemaakt worden tusschen συν-είλοχα, ik heb verzameld, en συν·ἱστάναι, bijeenstaan.

Aanm. 2. Bij klein schrift staat de spiritus op, bij groot schrift echter vóor den klinker, b.v. 'Αθῆναι; bij tweeklanken, behalve bij iota subscr. en adscr., altijd op den tweeden klinker, b.v. Εὐρώπη, εὕρηκα, ik heb gevonden, maar ᾠδή, lied, ῞Αιδης. Men vindt bij groot schrift de teekens ook wel op den klinker.

2) De ρ aan het begin van een lettergreep wordt altijd achter uit de keel uitgesproken en wordt daarom altijd met den spiritus asper voorzien, b.v. ῥήτωρ, redenaar, 'Ρόδος, Rhodus. Daarom krijgt bij een dubbele ρ de eerste een spiritus lenis, de tweede een asper, b.v. Πύῤῥος, Pyrrhus; men schrijft echter ook wel Πύρρος.

De spir. lenis van het ep. en ion. is in het att. dikwijls in een spir. asper veranderd, b.v. ἠώς, ἕως, dageraad, οὖρος, ὅρος, grens, ἄγος, ἅγος, bloedschuld.

§ 5. MEDEKLINKERS.

1) De medeklinkers zijn enkelvoudige of samengestelde.

2) Naar het spraakorgaan, waarmede de enkelvoudige medeklinkers worden uitgesproken, verdeelt men ze in drie soorten:

a) lipklanken (labiales): π, β, φ, μ;

b) keelklanken (gutturales): κ, γ, χ en γ vóor de keelklanken, vgl. § **1**, 2, *c*;

c) tongklanken (linguales): τ, δ, ϑ, λ, ν, ρ, σ.

Aanm. De ῥ aan het begin van een woord is meer als een keelklank te beschouwen (vgl. § **4**, 2).

3) Naar den korteren of langeren duur in de uitspraak worden de medeklinkers onderscheiden in stomme (mutae) en halfklinkers (semivocales).

4) De stomme medeklinkers zijn:

a) π β φ (Π klanken);
b) κ γ χ (K klanken);
c) τ δ ϑ (T klanken).

Naar de kracht van uitspraak zijn deze deels hard, deels zacht, deels geadspireerd; vandaar weder drie klassen:

a) harde (tenues) π κ τ;
b) zachte (mediae) β γ δ;
c) geadspireerde (adspiratae) φ χ ϑ.

In het ep. vindt men dikwijls een medeklinker aan het begin van een woord weggelaten, zoo vindt men *αἶα* naast *γαῖα*, aarde, *αἰψηρός* naast *λαιψηρός*, snel, *εἴβω* naast *λείβω*, gieten, enz.

In het ion. vindt men λ voor de latere att. *ν* in *πλεύμων*, long, att. *πνεύμων*.

Tot in het nieuw-att., waar alleen *σύν* gebruikt wordt, wisselt *ξύν* af met *σύν*, met; zoo is *διξός*, dubbel, *τριξός*, drievoudig. ion., *δισσός*, *τρισσός* daarentegen att.

De *ρσ* van de oudste taal werd in het nieuw-att. door *ρρ* vervangen, b. v. *ϑάρσος*, *ϑάρρος*, moed; *σ* werd daar aan het begin van eenige vormen *τ*, b. v. *σήμερον*, *τήμερον*, heden.

In het ion. vindt men nog *κ* voor de latere *π* (labialismus) in de vrag., onbep. en onbep. betr. of afhank. vr. vnw. en bijw., als *κοῖος*; hoedanig? *ὁκόσος*, hoeveel ook, *κοῖ*; waarheen? *κότε*; wanneer? *οὔκοτε*, nooit, *οὔκω*, nog niet, enz.

In het ep. en bij dichters vindt men de *πτ* in *πτόλις*, stad, *πτόλεμος*, oorlog, met hun composita en derivata nog; later, en ook reeds daar, werd zij verzwakt tot *π*, dus *πόλις*, *πόλεμος*.

5) De halfklinkers zijn λ, μ, ν, ρ en γ vóor de keelklanken (vloeiende, liquidae) en de σ (sisletter, sibilans).

Aanm. De ϝ behoort tot de labiales, de ȷ tot de gutturales; beiden zijn halfklinkers, en wel sibilantes.

OVERZICHT.

	labiales		gutturales		linguales		
mutae	π	π klanken	κ	κ klanken	τ	τ klanken	tenues
	β		γ		δ		mediae
	φ		χ		ϑ		adspiratae
semivocales	μ		γ (vóor gutturales)		ν		liquidae
					λ, ρ		liquidae
	(ϝ)		(ȷ)		σ		sibilantes

6) De dubbele medeklinkers ψ = πσ, ξ = κσ en ζ = δȷ (δz) behooren wat hun eerste bestanddeel betreft tot de mutae, voor hun tweede tot de semivocales. Vgl. § **6**, C, 4.

Aanm. Ook de vereeniging van andere medeklinkers wordt somtijds door éene figuur uitgedrukt, b.v. στ door ϛ, enz.

---

§ 6. VERANDERINGEN IN DE MEDEKLINKERS.

A. *Samenkomst van mutae.*

1) Wanneer een π- of κ klank voor een τ klank komt, moet de eerste de kracht van uitspraak van den laatste aannemen, dus:

βτ en φτ worden πτ   γτ en χτ worden κτ
πδ „ φδ „ βδ   κδ „ χδ „ γδ
πϑ „ βϑ „ φϑ   κϑ „ γϑ „ χϑ

b.v. *γράφδην, al schrijvend, wordt γράβδην, *λεγτός, gezegd, λεκτός.

Aanm. Het voorz. ἐκ = ἐξ, uit, blijft in alle samenstellingen voor medeklinkers eerstgenoemden vorm behouden.

2) Om hoorbaar te worden gaat een τ klank voor een τ klank

in σ over, b.v. *πειϑ-ϑῆναι, overreed zijn, wordt πεισϑῆναι. Voor de κ wordt hij uitgestooten, dus *πέπειϑ-κα, ik heb overreed, wordt πέπεικα.

B. *Mutae voor μ.*

3) Voor μ gaan π klanken in μ, κ klanken in γ, τ klanken in σ over, b.v. *γράφ-μα, letter, wordt γράμμα, *διωκ-μός, vervolging, διωγμός, *πέπειϑ-μαι, ik ben overreed, πέπεισμαι.

Aanm. Wanneer γγ en (een π klank met μ) μμ door μ worden gevolgd, wordt één γ of μ uitgestooten, dus ἔσφιγμαι voor *ἔσφιγγμαι, ik word geworgd, κέκαμμαι voor *κέκαμμμαι, ik word gebogen.

C. *Mutae voor σ.*

4) Voor den harden sisklank σ kan slechts een harde muta staan; β en φ veranderen dus voor σ in π, en γ en χ in κ. Voor πσ schrijft men ψ, en κσ is ξ (vgl. § **5**, 6); b.v. *γράφ-σω, ik zal schrijven, *γράπ-σω, γράψω, ἄγ-σω, ik zal leiden, *ἄκ-σω, ἄξω.

5) Een enkele τ klank voor σ valt weg, b.v. *σώματ-σιν, aan de lichamen, wordt σώμασιν.

D. *ν en ντ voor andere medeklinkers.*

6) Voor σ valt ν weg, b.v. *λιμέν-σιν, aan de havens, wordt λιμέσιν.

Aanm. In eenige buigings- en afleidingsuitgangen blijft echter de ν behouden, b.v. πέφανσαι, gij hebt geschenen, περίρρανσις, besprenkeling; somtijds heeft hier schadeloosstelling, vgl. 7), plaats, doch dit wordt in ieder bijzonder geval opgegeven.

7) Voor σ valt ντ (ook νϑ en νδ) weg, maar met schadeloosstelling, d. i. de verloren lengte door positie (vgl. § **7**, 4) wordt teruggegeven door lengte van nature; ε wordt in dit geval verlengd tot ει, ο tot ου, ᾰ tot ᾱ, ῐ tot ῑ en ῠ tot ῡ, b.v. *σπένδ-σω, ik zal plengen, wordt σπείσω, *λέοντ-σιν, aan de leeuwen, λέουσιν, *ἱμάντ-σιν(ᾰ), aan de riemen, ἱμᾶσιν, *δεικνύντ-ς(ῠ), aantoonend, δεικνύς(ῡ).

Aanm. Bij den dat. plur. van de adiectiva op -εις heeft deze schadeloosstelling slechts schijnbaar niet plaats; χαρίεις, lieflijk, heeft daar niet *χαρίεισιν voor *χαρίεντ-σιν, maar χαρίεσιν voor *χαρίετσιν (vgl. § **21**, 4, A. 2).

8) Voor π klanken verandert ν in μ, voor κ klanken in den keelklank γ; voor τ klanken blijft zij onveranderd; voor de liquidae

---

In het ep. en ion. vindt men de τ klanken voor μ onveranderd, b.v. κεκορυϑμένος, uitgerust, ἴδμεν, wij weten, ὀδμή, geur. In het att. ook in de woordafleiding, b.v. σταϑμός, standplaats, ποϑμός, veer, ῥυϑμός, maat, ἀριϑμός, getal.

In het ep. assimileert de τ klank zich dikwijls met de volgende σ, b v. ποσσί, aan de voeten, ὡπλίσσατο, hij wapende zich, voor *ποδ-σί, *ὡπλίδ-σατο.

λ en ρ wordt zij aan dezen gelijk, geassimileerd; b.v. *ἐν-βάλλειν, inwerpen, wordt ἐμβάλλειν, *συν-καλεῖν, samenroepen, συγκαλεῖν, ἐν-τείνειν, inspannen, blijft ἐντείνειν; *συν-λέγειν, verzamelen, en *συν-ρεῖν, samenstroomen, worden συλλέγειν en συρρεῖν.

Aanm Het voorz. ἐν, in, blijft voor ρ, σ en ζ onveranderd. Het voorz. σύν, met, verandert zijn ν voor een enkele σ in σ, maar verliest haar voor σ met een volgenden medeklinker, b.v. ἐν-ριπτεῖν, inwerpen, σύσ-σιτος, dischgenoot, σύ-στημα, samenstel, συ-ζῆν, samenleven.

E. *De adspiratae.*

9) De tenuis, waarmede een woord eindigt, moet bij elisie in de verwante adspirata overgaan, als het volgende woord met een spiritus asper begint. Deze regel geldt ook voor de samenstelling; b.v. *ὑπ' ἡμῶν, door ons, wordt ὑφ' ἡμῶν, *οὐκ οὗτος, deze niet, οὐχ οὗτος; uit κατά en ἧμαι stelt men samen κάϑ-ημαι, ik zit, uit ἑπτά en ἡμέρα eerst *ἑπϑ-ήμερος en dan volgens regel 1) ἑφϑήμερος, van zeven dagen.

Aanm. Dit is ook de reden waarom in ταράττω, verschrikken, na crasis de τ voor de ῥ in ϑ veranderd is, dus ϑράττω.

10) In eenige gevallen mogen twee onmiddellijk op elkander volgende lettergrepen niet met adspiratae beginnen.

a) Bij de reduplicatie verandert de eerste adspirata in haar verwante tenuis, b.v. *φε-φίληκα, ik heb bemind, wordt πεφίληκα, *ϑί-ϑημι, ik plaats, τίϑημι.

b) In de verba τίϑημι, ik plaats, en ϑύω, ik offer, verandert in den aoristus I pass. de ϑ van den stam in τ, als ἐτέϑην en ἐτύϑην voor *ἐ-ϑέ-ϑην en *ἐ-ϑύ-ϑην.

c) In den imperat. van den aor. I pass. wordt daarentegen de ϑ van den uitgang ϑι in τ veranderd, b.v. *λύϑη-ϑι, word bevrijd, wordt λύϑητι.

Aanm. Om dezelfde reden is het fut. van ἔχω, ik heb, ἕξω, daar de stam *ἑχ geweest is.

11) Eenlettergrepige met τ beginnende en op φ of χ uitgaande stammen werpen de adspiratie, als zij op het einde van den stam verdwijnt, op de τ in het begin van het woord terug, zoodat deze ϑ wordt; zij zijn:

In het ion. vindt men nog βάϑρακος, kikvorsch, κύϑρος, pot, κιϑών, kleed, ἐνϑαῦτα, aldaar, en ἐνϑεῦτεν, vandaar, voor de latere att. vormen βάτραχος, χύτρος, χιτών, ἐνταῦϑα en ἐντεῦϑεν. Behalve deze omwisseling van tenuis en adspirata vindt men nog de klankverwante tenuis in δέκομαι, aannemen, οὐκί (ook ep.), niet, αὖτις (ook ep.), wederom, in plaats waarvan later de adspirata in zwang gekomen is (δέχομαι, οὐχί, αὖϑις). De tenuis bij elisie en in samenstelling wordt voor de volgende aspiratie niet geadspireerd, b.v. Κράτιππος, ἐπίστημι, overplaatsen, ἀπ' οὗ, van wien; zoo ook nooit de κ van οὐκ. Vandaar heeft men zelfs in het att. vormen als ἐπίσταμαι, ik weet, λεύκιππος, met witte paarden, enz.

stam *τριχ*, haar, gen. sing. *τριχός*, maar dat. pl. *θριξίν* en nom. sing. *θρίξ*;

„ *ταχ*, snel, nom. sing. *ταχύς*, maar compar. *θάσσων(ā)*;

»	*ταφ*,	begraven,	aor. pass.	*ταφῆναι*,	maar	praes.	*θάπτω*;
»	*τρεφ*,	opvoeden,	praes.	*τρέφω*,	»	fut.	*θρέψω*;
»	*τρεχ*,	loopen,	»	*τρέχω*,	»	»	*θρέξομαι*;
»	*τυφ-*,	berooken,	»	*τύφω*		»	*θύψω*;
»	*τρυφ-*,	verwijfd maken,	subst.	*τρυφή*,	weelde, maar	»	*θρύψω*.

AANM. In den aor. I, het fut. I en den infin. perf. pass. krijgt bij uitzondering de eerste lettergreep van deze stammen ook de adspirata, b.v. *θρυφθήσομαι*, ik zal verwijfd worden, *τεθάφθαι*, begraven zijn.

12) Twee adspiratae van dezelfde soort worden niet naast elkander geschreven; maar wanneer de adspirata als het ware tot beide lettergrepen behoort (zooals bij ons de *ch* in Lochem, Mechelen), vervangt men het eerste gedeelte der adspirata door de tenuis, b.v. **Σαπφώ**, **Βάκχος**, **Ἀτθίς**.

13) De geadspireerde *ρ* wordt steeds verdubbeld, wanneer zij in hetzelfde woord door buiging of samenstelling een korten klinker voor zich krijgt, b.v. **ἔρρεον**, ik stroomde, voor ***ἔ-ρεον**, **ἐπίρρημα**, bijwoord, uit **ἐπί** en **ῥῆμα**.

F. *Uitstooting van de σ.*

14) Voor *σ* valt in de buigingsuitgangen *σ* altijd weg, b.v. ***γένεσ-σιν**, aan de geslachten, wordt **γένεσιν**.

15) Tusschen twee medeklinkers wordt de *σ* altijd uitgestooten, b.v. ****κε-κόπ-σθαι***, geslagen zijn, wordt ****κεκόπθαι*** en volgens regel 1) ***κεκόφθαι***.

16) Tusschen twee klinkers wordt de *σ* zeer dikwijls uitgestooten, b.v. ***γένεσ-ος**, van het geslacht, wordt ***γένεος**, **γένους**, ***παιδεύεσαι**, gij wordt opgevoed, ***παιδεύεαι**, **παιδεύει**.

AANM. De beide andere sisklanken *ϝ* en *j* worden tusschen twee klinkers altijd uitgestooten.

G. *De eindmedeklinkers.*

17) Geen grieksch woord gaat op een anderen medeklinker uit dan op een der semivocales **ν**, **ρ**, **σ** (**ξ**, **ψ**).

Ep. en ion. ook st. *ταφ*, zich verbazen, aor. act. *ταφεῖν*, maar perf. *τέθηπα*.

In het ep. worden behalve de *ρ* ook de andere liquidae verdubbeld, waarschijnlijk ten gevolge van het wegvallen van een sisklank, b. v. *ἔννεον*, ik zwom, *ἔμμορα*, ik verkreeg, *ἔλλαβε*, hij nam, *ἔμμαθε*, hij leerde. Ook met den sisklank zelf heeft dit plaats, b. v. *ἔσσευε*, hij verjoeg, *μέσσος*, midden, en met de tenues *π*, *κ*, *τ*, b. v. *ὅπποσα*, hoeveel ook, *πελέκκησεν*, hij hieuw, *ὅττι*, alwat.

Ep. wordt de *σ* voor met *σ* beginnende buigingsuitgangen dikwijls nog niet uitgestooten, b. v. *τέκεσ-σιν*, aan kinderen.

AANM. Schijnbaar uitgezonderd zijn *οὐκ* en *οὐχ*, niet, voor het oorspr. *οὐκί*, *οὐχί*, later *οὐ*, en *ἐκ* voor **ἐκς*, *ἐξ*, uit, zie regel 20).

18) Wanneer een stam op een anderen medeklinker uitgaat, werpt hij dezen bij zijn wording tot woord in den regel weg, of hij neemt een anderen medeklinker aan, b.v. stam **σωματ**, lichaam, wordt nomin. **σῶμα**, stam **γυναικ**, vrouw, wordt vocat. **γύναι**, stam **γαλακτ**, melk, wordt nom. **γάλα**, stam **φωτ**, licht, wordt nom. **φῶς**.

19) Zekere buigingsvormen en eenige weinige andere woorden hebben tot uitgang een bewegelijke **ν** (**ν ἐφελκυστόν**), die wegvalt, wanneer het volgende woord met een medeklinker begint.

De **ν ἐφελκυστόν** komt voor:

a) in den dat. plur. op *σι(ν)*;

b) in de plaatsbepalingen op *σι(ν)*, b. v. *Ἀθήνησι(ν)*, te Athene;

c) in de 3de personen sing. op *ε(ν)*;

d) in de 3de » » en plur. op *σι(ν)* en in *ἐστί(ν)*, hij is;

e) in den 3den pers. sing. van het plqpfctum op *ει(ν)*;

f) in de woorden *εἴκοσι(ν)*, twintig, *πέρυσι(ν)*, in 't vorige jaar, *παντάπασι(ν)*, geheelenal, en de vormen met de *ί* demonstr., die op *-σί(ν)* uitgaan, b v. *οὑτοσί(ν)*, deze hier.

AANM. Dichters hebben vrijheid de *ν ἐφελκυστόν* ook voor medeklinkers te behouden; bij hen komt ook voor: *νύ(ν)*, nu, *νόσφι(ν)*, verwijderd, *πρόσθε(ν)*, *ἔμπροσθε(ν)*, voorheen.

20) Het voorz. **ἐξ**, uit, wordt in en buiten samenstelling voor medeklinkers **ἐκ**; zoo ook voor klinkers met den spir. lenis **οὐκ**, niet, voor klinkers (niet voor *ῥ*) met den spir. asper **οὐχ**, voor medeklinkers **οὐ**. In **οὕτω(ς)**, aldus, valt de *σ* voor medeklinkers geregeld weg.

---

§ 7. QUANTITEIT.

1) De lengte of kortheid, d. i. de tijdmaat, de q u a n t i t e i t, hangt deels af van de natuur der klinkers (vgl. § **2**, 1), deels van de plaatsing van medeklinkers, p o s i t i o.

In het ion. wordt geen *ν ἐφελκυστόν* gebezigd; *οὕτω*, niet *οὕτως*, ook voor klinkers.

In het ep. zijn vele verlengingen te verklaren door het wegvallen van medeklinkers, b. v. *ταῦτα κατὰ μοῖραν κατέλεξας*, — ⏑ ⏑ | — — | — ⏑ ⏑ | — ⏑, dit hebt gij naar behooren gezegd, *ὄρεα νιφόεντα*, ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑, besneeuwde bergen, *κατὰ ῥόον* ⏑ | — ⏑ ⏑, volgens den stroom, in welke voorbeelden de *σ* is weggevallen, *ἡμεῖς δὲ δείσαντες*, — — | — — | — ⏑, en wij vreezende, voor *ἡμεῖς δὲ δϝείσαντες*.

Muta cum liquida maakt in het ep. alleen dan geen positie als het woord door de verlenging in het vers onmogelijk was geweest, b. v. *τειχεσιπλῆτα*, muurbestormer,

2) Van nature kort is iedere lettergreep, die een korten klinker bevat, b.v. *γέγŏνᾰ*, ik ben geboren.

3) Van nature lang is iedere lettergreep, die een langen klinker of tweeklank bevat, b.v. *λήγω*, ik houd op, *νίκαις(ῑ)*, aan de overwinningen.

Aanm. 1. De eindlettergrepen *αι* en *οι* zijn als zuivere buigingsuitgangen (behalve in den optativus en in *οἴκοι*, tehuis) voor het accent kort, dus *χῶραι*, de landen, *ἄνθρωποι*, de menschen.

Aanm. 2. Een door samentrekking ontstane klinker is altijd lang, b.v. *ἐτίμᾱ*, hij eerde, uit **ἐτίμᾰἔ*.

4) Een korte klinker wordt, wanneer hij door twee of meer medeklinkers of een dubbelen medeklinker gevolgd wordt, onverschillig of dit in hetzelfde of in twee woorden plaats heeft, wat den duur der uitspraak betreft, gelijk aan een lange, b.v. *ἕστε*, weest, *τάξαι*, scharen, *τὸν φίλον*, den vriend, *τὰ κτήματα*, de bezittingen, met door positie lange *ἕ*, *ά*, *ὸ* en *ὰ*.

Aanm. 1. Deze regel geldt alleen voor den duur der uitspraak (quantiteit), niet voor het accent; er is voor de uitspraak onderscheid tusschen *τάξαι*, scharen, met van nature korte *ᾰ*, en *πρᾶξαι*, doen, met van nature lange *ᾱ*, tusschen *λέξω*, ik zal zeggen, en *λήξω*, ik zal ophouden.

AANM. 2. In de taal der tragici maakt muta met liquida niet altijd positie; men noemt deze daarom p o s i t i o d e b i l i s. Bij de comici daarentegen maakt muta cum liquida geen positie. Maar *β*, *γ*, *δ* gevolgd door *λ*, *μ*, *ν* maken den voorgaanden klinker altijd lang.

---

§ 8. TOONTEEKENS.

1) In ieder woord wordt éene lettergreep met bijzondere verheffing van stem uitgesproken; in het grieksch wordt deze sterkere klemtoon uitgedrukt door een bijzonder teeken, dat boven den klinker der lettergreep staat.

2) *a*) Het teeken ʹ beteekent den hoogen toon, den a c c e n t u s a c u t u s (*ἡ ὀξεῖα*, nam. *προςῳδία*).

b) Het teeken ˜ beteekent den slependen toon, die verkregen

---

of als de positie zou gemaakt zijn door twee medeklinkers in het volgende woord en de voorgaande lettergreep in thesi staat, b. v. *τῆς δ' ἄρα κλαιούσης*, ⏑́⏑⏑ | ⏑́ — | ⏑́, van haar, die weende; maar in arsi is ook hier positie, b. v. *ἑξείης δ' ἕζοντο κατὰ κλισμούς*, ⏑́- | ⏑́- | ⏑́⏑⏑ | ⏑́- | -, op een rij zaten zij op stoelen.

Wanneer een woord met *ξ* of *σκ* met volgenden korten klinker begint, maken deze medeklinkers ook geen positie, b. v. *καλέεσκε Σκαμάνδριον*, ⏑⏑ | — ⏑⏑ | — ⏑⏑, hij noemde hem Scamandrius.

wordt door de stem eerst te verheffen en dan weder te doen dalen; men noemt hem a c c e n t u s c i r c u m f l e x u s (*ἡ περισπωμένη*).

3) De acutus kan op korte en lange, de circumflexus slechts op van nature lange lettergrepen staan.

4) De acutus kan slechts op eene der laatste drie, de circumflexus slechts op een der laatste twee lettergrepen staan.

5) Slechts als de laatste lettergreep van nature kort is, mag de acutus op de derde van achteren of de circumflexus op de tweede van achteren staan, b.v. *ἄνθρωπŏς*, een mensch, maar *ἀνθρώπου*, van een mensch, *δῶρŏν*, geschenk, maar *δώρου*, van een geschenk.

Aanm. Deze regel berust op den grondslag van regel 4); de lange lettergreep *ου* is ontstaan uit *οο*; vormen als **ἄνθρωπου* en **δῶρου* zouden terugwijzen op **ἄνθρωποο* en **δῶροο*, die tegen regel 4) betoond zijn; om dit te voorkomen laat men in het eerste geval den toon verspringen en in het tweede maakt men hem hoog in plaats van slepend.

6) Als de laatste lettergreep kort en de voorlaatste lang is en deze den toon heeft, moet dit een circumflexus zijn.

Aanm. Over de quantiteit der eindlettergrepen *αι* en *οι* voor het accent zie § 7, 3, A. 1.

7) Alle niet betoonde lettergrepen staan in den lagen toon, a c c e n t u s g r a v i s (*ἡ βαρεῖα*), waarvan het teeken (ˋ) echter in dit geval niet geschreven wordt, vgl. regel 10).

8) Naar het accent der laatste lettergreep worden de woorden op de volgende wijze onderscheiden:

a) o x y t o n o n, met den acutus op de laatste, b.v. *χαλκός*, metaal;

b) p e r i s p o m e n o n, met den circumflexus op de laatste, b.v. *χαλκοῦ*, van metaal;

c) b a r y t o n o n, met den gravis op de laatste, b.v. *χώρα*, land, *δῶρον*, geschenk, *ἄνθρωπος*, mensch.

9) De barytona zijn:

a) p a r o x y t o n o n, met den acutus op de voorlaatste, b.v. *χώρα*.

b) p r o p a r o x y t o n o n, met den acutus op de derde van achteren, b.v. *ἄνθρωπος*;

c) p r o p e r i s p o m e n o n, met den circumflexus op de voorlaatste, b.v. *δῶρον*.

10) De toon van een oxytonon wordt minder hoog uitgesproken, wanneer dit woord zonder rust, dus zonder zinteeken, door een ander wordt gevolgd; tot teeken hiervan verandert men den acutus in een gravis, b.v. *ὁ πιστὸς φίλος*, de trouwe vriend, maar *ὁ φίλος ὁ πιστός*.

Aanm. Het vragend vnw. τίς; τί; wie? wat? heeft altijd den acutus.

11) Bij samentrekking van twee lettergrepen tot éene (vgl. § **3**, 2) gelden voor het accent de volgende regels:

a) heeft geen der beide samen te trekken lettergrepen een geschreven accent, dan heeft ook de samengetrokkene er geen, b.v. *τίμαε, eer, τίμα;

b) heeft de eerste der beide samen te trekken lettergrepen een geschreven accent, dan heeft de samengetrokkene een circumflexus, want ´ ` en ˜ ` zijn = ^, b.v. *τιμάεις, gij eert, τιμᾷς, φωνῆεν, klinkend, φωνῆν;

c) heeft de laatste der samen te trekken lettergrepen een geschreven accent, dan komt datzelfde op den samengetrokken vorm, b.v. *ἑσταώς, staande, ἑστώς, *μναῶν van de mna's, μνῶν.

Aanm. Een vorm als ἑστῶτος is niet samengetrokken uit *ἑσταότος, maar moet als een verbogen vorm van ἑστώς, staande, beschouwd worden en volgt dus regel 6).

12) De plaatsing der accenten bij eene vereeniging met den spiritus of de diaeresis leert men uit de volgende voorbeelden kennen: οἶκος, huis, οἴκου, van het huis, Ὅμηρος, Ὦχος, Ἅιδης, ᾅδης, ἐγὼ ἢ σύ, ik of gij, πραΰνειν(ῡ), verzachten. De circumflexus komt boven de diaeresis. Bij groot schrift vindt men echter de teekens ook wel op de letters.

---

§ 9. PROCLISIS, ENCLISIS, ANASTROPHE EN VERLIES VAN HET ACCENT.

1) Verscheidene een- en tweelettergrepige woordjes hebben zoo weinig zelfstandigheid, dat zij in sommige gevallen in toon en uitspraak met het volgende of het voorgaande woord samensmelten en dus in vereeniging met dat woord slechts één toon hebben. Gebeurt deze vereeniging met het volgende woord, dan noemt men haar proclĭsis, in het tweede geval heet zij enclĭsis.

2) De procliticae (ook wel atŏna, d. i. toonlooze) zijn:

a) van het lidwoord de vormen ὁ, ἡ, οἱ, αἱ;

b) de voegwoorden εἰ, indien, en ὡς, evenals, toen;

c) de negatie οὐκ, οὐχ of οὐ, niet;

d) de voorzetsels ἐς of εἰς, naar, ἐξ of ἐκ, uit, ἐν, in, en ὡς, tot.

Aanm. Daar een accent slechts op het achterste gedeelte van een woord wordt geschreven, heeft deze samensmelting van toon geen invloed op het accent van het volgende woord. Maar als er geen woord op de procliticae volgt, wanneer zij dus alleen of op het einde van een zin staan (bij dichters ook, wanneer zij achter het woord staan, waartoe zij behooren), behouden zij haar accent, b.v. οὔ, neen; πῶς γὰρ οὔ; waarom dan niet? (θεὸς ὥς, als een god). Bovendien heeft ὥς den acutus, wanneer het in plaats van οὕτως, aldus, staat.

3) De encliticae zijn:

a) van de pers. vnw. de vormen:

μοῦ van mij, σοῦ van u, οὗ van hem,
μοί σοί οἷ
μέ σέ ἕ
σφίσιν, aan hen.

b) het onbepaalde vnw. τίς, τί, iemand, iets, in alle casus behalve in den vorm ἄττα, en de onbep. adverbia: πού, ergens, ποθέν, ergens vandaan, ποί, ergens heen, ποτέ, eens, en πώς, op eenige wijze;

c) het praes. indic. van εἰμί, ik ben, en φημί, ik zeg, behalve den 2den pers. sing.;

d) de partikels γέ, toch, τέ, en, τοί, gewis, πέρ, zeer, πώ, nog, het onscheidbare -δέ, -waarts (en bij dichters νύν, nu, ῥά, dus, en θήν, gewis).

Aanm. 1. Het pers. vnw. is niet enclitisch, wanneer het met nadruk staat of van een voorz. afhangt; in dit geval gebruikt men zelfs niet de vormen μοῦ, μοί, μέ, maar ἐμοῦ, ἐμοί, ἐμέ.

Aanm. 2. *a*) Het praes. ind. van εἰμί is slechts in de beteekenis van zijn enclitisch; wanneer het bestaan, aanwezig zijn beteekent, is het niet enclitisch, b.v. οἱ θεοὶ ἀγαθοί εἰσιν, de goden zijn goed, maar θεοὶ εἰσίν, er bestaan goden.

b) De 3de pers. is niet oxytonon ἐστί(ν), maar paroxytonon ἔστι(ν): 1) in de beteekenis van er is, er zijn; 2) in die van het is geoorloofd; 3) in het begin van een zin; 4) na de partikels οὐκ, niet, μή, niet, εἰ, indien, ὡς, toen, καί, en.

4) Voor de verandering van het accent gelden de volgende regels, tot welker begrip men op te merken heeft, dat de enclitica met het voorgaande woord als één woord beschouwd moet worden, maar dat de beperkingen van § **8**, 4 en 5 hier niet in haar geheel van toepassing zijn:

a) na een oxytonon of perispomenon verliest de enclitica haar accent; de acutus van het oxytonon is dan echter niet in gravis veranderd, b.v. δός μοι, geef me, καλόν ἐστιν, schoon is 't, ἐρωτᾷ με, hij vraagt me, χωρῶν τινων, van sommige landen;

b) na een proparoxytonon of properispomenon werpt de enclitica haar accent als acutus terug op de laatste lettergreep van het voorgaande woord, b.v. ἄνθρωπός τις, 'n mensch, ἄνθρωπόν τινα, 'n mensch, φιλεῖτέ με, bemint me, νῖκαί τινες, eenige overwinningen;

c) na een paroxytonon: 1) verliest de eenlettergrepige enclitica haar accent, maar 2) de tweelettergrepige behoudt het, b.v. πολίτης τις, 'n burger, πολίτην τινά, 'n burger, ἀνθρώπων τινῶν, van sommige menschen;

d) na eene proclitica of eene andere enclitica werpt de enclitica haar accent op het voorgaande woord terug, b.v. εἴ τίς φησιν, als iemand zegt.

Eenige ep. en ion. vormen van deze vnw. zijn bovendien ook enclitisch, zie § **25**, 1 Dial.

5) Sommige encliticae smelten niet alleen in de uitspraak, maar ook in het schrift met het voorgaande woord samen, b.v. *οὔτε*, noch, *οὔπω*, nog niet, *ὅστις*, alwie, *ὥστε*, zoodat (vgl. § 1, 3, A.), *καίπερ*, ofschoon.

6) De encliticae behouden haar accent:

a) in de gevallen bedoeld bij 3, A. 1 en A. 2, *a*);

b) in het geval bedoeld bij 4, *c*, 2);

c) als zij aan het begin van een zin staan, b.v. *τινὲς λέγουσιν*, eenigen zeggen;

d) als de eindklinker van het voorgaande woord uitgestooten is, b.v. *πολλοὶ δ' εἰσίν*, maar zij zijn vele.

7) Anastrŏphe, d. i. terugtrekking van den acutus van de laatste lettergreep naar de voorlaatste, heeft plaats:

a) bij *ἐστίν*, in de gevallen bedoeld bij 3, A. 2, *b*);

b) bij eenige voorzetsels, als zij de beteekenis hebben van hunne samenstellingen met het ww. *εἰμί*, b.v. *πάρα* voor *πάρεστιν*, het is mogelijk;

c) bij het voorzetsel *περί*, als het achter zijn gen. staat, b.v. *ἀνθρώπων πέρι*, over menschen.

Aanm. Dichters doen dit met alle tweelettergrepige voorzetsels, behalve met *ἀμφί*, om, *ἀνά*, om, *ἀντί*, tegen, en *διά*, door.

d) bij geëlideerde oxytona, wanneer het buigbare woorden zijn, b.v. *δεὶν' ἔπαθον* voor *δεινὰ ἔπαθον*, ik leed verschrikkelijk (vgl. § 3, 4, *c*).

8) Het accent gaat verloren:

a) bij proclisis en enclisis (zie boven);

b) bij geëlideerde oxytona, wanneer het voorzetsels of voegwoorden zijn, b.v. *παρ' ἀνθρώποις*, bij de menschen, voor *παρὰ ἀνθρώποις*, *ἀλλ' ἐγὼ εἶπον*, maar ik zeide, voor *ἀλλὰ ἐγὼ εἶπον* (vgl. § 3, 4, *a* en *b*);

c) bij crasis, b.v. *τοὔνομα*, de naam, voor *τὸ ὄνομα* (vgl. § 8, 5).

Aanm. Bij eene crasis als *τὰ ἔργα* tot *τἄργα*, de daden, past men den regel van § 8, 6 toe.

---

§ 10. AANHANGSEL OVER HET AFBREKEN VAN LETTERGREPEN EN OVER DE ZINTEEKENS.

1) Een enkele medeklinker tusschen twee klinkers behoort tot den tweeden klinker, b.v. *λέ-γω* ik zeg.

2) Twee of drie medeklinkers behooren tot den tweeden klinker, wanneer met hunne vereeniging een woord kan beginnen, b.v. *ὀ-στέον*, been, *τέ-μνω*, ik snijd, *ἔ-στρεψα*, ik draaide. Daarentegen *ἅρ-μα*, wagen, *ἵπ-πος*, paard, *ἐχ-θρός*, vijand.

3) Samengestelde woorden worden naar de bestanddeelen afgebroken, b.v. *ἀπο-στέλλειν*, afzenden, *προς-τιθέναι*, bijvoegen.

Aanm. Wanneer het eerste lid der samenstelling door elisie afgekort is, behoort de aan deze uitstooting voorafgaande medeklinker bij de volgende lettergreep, b.v. *ἐ-πέχω*, ik houd op, voor **ἐπι-έχω*. Zelfs geldt dit bij elisie zonder

samenstelling, b.v. men moet uitspreken *μέ-ν' αὐτοῦ*, blijf hier, maar daarentegen *ἐγὼ μὲν αὐτοῦ τοὺς παῖδας εἶδον*, ik zag zijn kinderen.

4) Punt en komma zijn gelijk aan de onze.

5) Ons kommapunt en dubbelpunt wordt uitgedrukt door een punt bovenaan den regel (·).

6) Het vraagteeken heeft de gedaante van ons kommapunt.

Aanm. Een kleinere rust wordt somtijds uitgedrukt door eene diastŏle, in vorm gelijk aan de komma; zij wordt gebezigd tusschen de lettergrepen van een samengesteld woord om dit hierdoor van een gelijkluidend woord te onderscheiden, b.v. *ὅ,τι*, alwat (ook wel *ὅ τι* geschreven), maar *ὅτι*, dat.

II. BUIGINGSLEER.

§ 11. ALGEMEENE OPMERKINGEN.

1) Als men een begrip neemt buiten eenige betrekking tot andere begrippen, dus het woord berooft van al die voor- of achtervoegsels, welke dienen om zijne betrekking tot den zin aan te duiden, houdt men den stam over; in *παιδεύ-ομεν το-ὺς παῖδ-ας*, wij onderwijzen de kinderen, b.v. zijn *παιδευ-*, *το-* en *παιδ-* stammen; de verdere bijvoegsels dienen om de door die stammen uitgedrukte begrippen met elkander in verband te brengen.

2) De veranderingen, die de stam van een nomen of pronomen ondergaat tot aanduiding van naamval en getal, noemt men declinatio; die bij den stam van een adiectivum tot aanduiding van het geslacht motio en tot aanduiding van de trappen van vergelijking comparatio.

3) De naamwoorden zijn van het mannelijk of van het vrouwelijk geslacht, of van geen van beiden, onzijdig.

Het geslacht regelt zich naar de beteekenis of den uitgang. Naar de beteekenis zijn:

a) mannelijk: de namen van mannen of mannelijke wezens, van rivieren (uitgez. *ἡ Λήθη*, de Lethe), maanden en winden;

b) vrouwelijk: de namen van vrouwen en vrouwelijke wezens, landen en eilanden en voor het grootste gedeelte ook van steden en boomen;

c) mannelijk of vrouwelijk naarmate van de vereischte beteekenis zijn die namen van personen en dieren, waarvan voor beide geslachten slechts een woordvorm bestaat, b.v. *ὁ παῖς*, de jongen, *ἡ παῖς*, het meisje, in 't alg. echter *ὁ παῖς*, het kind, *οἱ παῖδες*, de kinderen; *ὁ βοῦς*, de os, *ἡ βοῦς*, de koe (communia).

Aanm. 1. Verkleinwoorden en eenige andere nomina zijn, hoewel zij mann. of vr. wezens aanduiden, toch onzijdig, b.v. *τὸ παιδίον*, het kindje, *τὸ ἀνδράποδον*, de slaaf.

Aanm. 2. Bij de namen der dieren als soort is voor sommige het mann., bij andere het vr. geslacht meer gebruikelijk, b.v. *ὁ λύκος*, de wolf, *ἡ οἶς*, het schaap, epicoena, *ἐπίκοινα*. Bij de communia gebruikt men in den plur. meestal het vr. gesl., b.v. *αἱ βόες*, de runderen.

Over het geslacht naar den uitgang zal later telkens gehandeld worden.

4) Wanneer men bij den stam van een nomen of pronomen die uitgangen voegt, welke dienen om aan te wijzen welke bijzondere verhouding in een zin tusschen de verschillende dingen of begrippen bedoeld wordt, krijgt men de naamvallen, casus, wier getal vijf is: nominativus, genetivus, dativus, accusativus en vocativus.

Behalve de casus, die in de gewone declinatie worden opgegeven, heeft het grieksch nog andere casus gehad, in den sing. nam. den ablativus op *-θεν*, den locativus op *-ι*, en in den sing. en plur. den instrumentalis op *-φι(ν)*.

Van deze casus is die op *-θεν* gevormd bij de *α*stammen door de *α* tot *η* te verlengen, b. v. *Λυκίη-θεν*, uit Lycië, *ἀγορῆ-θεν*, uit de vergadering, *πρύμνη-θεν*, van den achtersteven af; bij *ο*stammen zonder eenige verandering, b. v. *οἴκο-θεν*, van huis, *δήμο-θεν*, van het volk; bij consonantstammen wordt meestal *ο* als verbindingsletter tusschen den stam en den uitgang geplaatst, b. v. *ἁλ-ό-θεν*, uit de zee, *λειμων-ό-θεν*, uit de weide. Ook van pronominaalstammen wordt een dergelijke abl. gevormd, b. v. *πό-θεν*; vanwaar? *ἑκᾰ-θεν*, van verre, *ἐμέ-θεν*, van mij; eenige van deze vormen zijn in het att. als adverbia in gebruik gebleven.

De locativus op *ι* is zeer dikwijls (b. v. bij consonantstammen altijd) verwisseld met en in het gebruik overgegaan in den dat.; toch zijn er bij *α*- en *ο*stammen, zelfs in het att., sporen van te ontdekken, b. v. *χαμα-ί*, op den grond, *πέδο-ι*, op den grond, *οἴκο-ι* (ook att.), tehuis, *Μεγαρο-ῖ* (att.), te Megara.

De instrumentalis sing. en plur. wordt gevormd door *φι(ν)* achter de vocaal- en consonantstammen te voegen zonder eenige andere verandering dan van *α* in *η*, b.v. *βίη-φι(ν)*, met geweld, *παλάμη-φι(ν)*, met de hand, *θεό-φι(ν)*, door een god, *ὀστεό-φι(ν)*, van een been, *ϝῖ-φι(ν)*, met geweld, *ὄχεσ-φι(ν)*, met een wagen, *ναῦ-φι(ν)*, met schepen. In beteekenis komt deze casus dikwijls ook overeen met den dat., abl. of loc. en komt alleen in het ep. voor.

Bovendien bestonden er achtervoegsels om de plaats waar en de richting waarheen aan te duiden. De eerste beteekenis heeft het achtervoegsel *-θι*, dat later veelal door den uitgang van den gen. sing. vervangen is, b.v. *οἴκο-θι*, in huis, *ὅ-θι* (later *οὗ*), waar, *πό-θι* (later *πού*), ergens, *οὐρανό-θι* (later *οὐρανοῦ*) *πρό*, voor het hemelgewelf. De tweede beteekenis hebben *-δέ* (§ 9, 3, *d*), achter den acc. uitgang of *-σε* en *-ζε* achter den stam, b.v. *κρήνην-δε*, naar de bron, *δόμον-δε*, naar huis, *ὅν-δε δόμον-δε*, naar zijn huis, *ἅλα-δε* (ook att.), naar zee, *ἄλλο-σε* (ook att.), naar elders, *κύκλο-σε*, in een kring, *πό-σε*; waarheen? *ἔρα-ζε*, naar de aarde, *χαμά-ζε*, naar den grond. Bovendien heeft men nog den uitgang *-δις*, waarvan de grondbeteekenis moeilijk te ontdekken is, *χαμά-δις*, op of over de aarde, *ἄλλῠ-δις*, elders, anders, *ἀμοιβηδίς*, beurtelings. Ook van deze achtervoegsels zijn eenige vormen in het att. overgegaan, gelijk ook de oorspr. uitgang van den locativus plur. *-σι(ν)*, die thans altijd als uitgang van den dat. plur. gebezigd wordt, ook gevonden wordt tot aanduiding van de plaats waar, b.v. *θύρη-σι(ν)* (ep.), aan de deur, buiten, *ὤμοι-σι(ν)* (ep.), op de schouders, *Ἀθήνη-σι(ν)* (att.), te Athene, *Ὀλυμπίᾱ-σι(ν)*, te Olympia, *Πλαταιᾶ-σι(ν)*, te Plataea.

5) De naamvallen komen in drie getalvormen **singularis**, **dualis** of **pluralis** voor, naarmate een woord in het enkelvoud, tweevoud of meervoud gebezigd wordt.

Aanm. Er is oorspronkelijk eigenlijk slechts eene wijze om iedere verschillende betrekking, die een naamwoord met het overige gedeelte van den zin heeft, aan te duiden, maar voor de duidelijkheid heeft men deze in drie afdeelingen, verbuigingen of declinaties, gescheiden; welke verdeeling gegrond is op het onderscheid tusschen de stammen. De eenvoudigste verdeeling der stammen is in vocaal- en consonantstammen. De eerste heeft men weder gesplitst in α- en ostammen (1ste en 2de declinatie), terwijl al de consonantstammen (waarvan vele echter in het attisch of reeds in andere dialecten hun eindmedeklinker, ν, σ, τ, ϝ, ϳ, gewijzigd of verloren hebben) in de 3de declinatie bijeengevoegd zijn.

6) Voor het accent van verbogen naamwoorden geldt in het algemeen deze regel: het accent blijft staan op die lettergreep, waarop het in den nom. sing. stond, zoolang dit niet strijdt met de algemeene regels (§ **8**, 3 tot 7).

---

§ 12. LIDWOORD.

1) Terwijl het niet bepalend lidwoord in het grieksch ontbreekt, bestaat er evenals bij ons een bepalend lidwoord ὁ, ἡ, τό.

2) De verbuiging hiervan heeft plaats naar die van de α- en ostammen; voor het gemak wordt zij echter reeds hier geplaatst.

	M.	F.	N.		M.F.N.		M.	F.	N.
Sing. N.	ὁ,	ἡ,	τό	Dual. N. A.	τώ	Plur.	οἱ,	αἱ,	τά
G.	τοῦ,	τῆς,	τοῦ	G. D.	τοῖν			τῶν	
D.	τῷ,	τῇ,	τῷ				τοῖς,	ταῖς,	τοῖς
A.	τόν,	τήν,	τό				τούς,	τάς,	τά.

Aanm. 1. De dualis van het lidw., het bnw., het vnw. en het deelw. heeft in het streng att. slechts één vorm voor de drie geslachten, en wel dien van de mannelijke stammen. Bij dichters bestaan evenwel enkele plaatsen, waar van dezen regel wordt afgeweken.

Aanm. 2. Bij het neutr. is in den nom. bij dezen en ook bij andere pron.-stammen geen uitgang te bespeuren; de stam zelf (το-) is daar in gebruik gekomen, waarschijnlijk na wegvalling van de τ, die volgens § **6**, 17 niet op het einde van het woord mocht staan.

Dezelfde verschijnselen, waarop bij de verbuiging der α- en ostammen zal gewezen worden, komen ook bij de verbuiging van het art. in het ep. en ion. voor. Bovendien komen ep. in den nom. pl. van den stam το- de vormen τοί en ταί voor.

§ 13. EERSTE DECLINATIE.

1) De eerste declinatie bevat de stammen op α.

De nom. sing. gaat uit op ᾰ, ᾱ en η (voor de fem.) of op ᾱς en ης (voor de masc.).

2) Betreffende de quantiteit is op te merken:

a) de α als uitgang van den dualis en in den uitgang ας is altijd lang; αι (vgl. § **7**, 3, A. 1) is voor het accent kort;

b) de uitgangen van den acc. en voc. sing. hebben dezelfde quantiteit als de nom. sing., behalve de ᾰ in den voc. van eenige woorden op ης.

3) Buiten den bekenden accentregel (§ **11**, 6) gelden hier de volgende regels:

a) alle oxytona zijn in den gen. en dat. van alle numeri perispomenon;

b) de gen. plur. is altijd perispomenon,

behalve in χρήστης, woekeraar, ἀφύη, ansjovis, en οἱ ἐτησίαι, passaatwinden, vgl. 14);

c) de voc. van δεσπότης, heer, is δέσποτᾰ met teruggetrokken accent.

4) Voorbeelden.

ἡ	χώρᾱ	γέφῡρᾰ	Μοῦσᾰ	ϑᾰ́λασσᾰ
	land	brug	muze	zee
Stam:	χωρα	γεφυρα	Μουσα	ϑαλασσα
Sing. N.	χώρᾱ	γέφυρᾰ	Μοῦσᾰ	ϑάλασσᾰ
G.	χώρᾱς	γεφύρᾱς	Μούσης	ϑαλάσσης
D.	χώρᾳ	γεφύρᾳ	Μούσῃ	ϑαλάσσῃ
A.	χώρᾱν	γέφυρᾰν	Μοῦσᾰν	ϑάλασσᾰν
V.	χώρᾱ	γέφυρᾰ	Μοῦσᾰ	ϑάλασσᾰ
D. N. A. V.	χώρᾱ	γεφύρᾱ	Μούσᾱ	ϑαλάσσᾱ
G. D.	χώραιν	γεφύραιν	Μούσαιν	ϑαλάσσαιν
Plur. N.	χῶραι	γέφυραι	Μοῦσαι	ϑάλασσαι
G.	χωρῶν	γεφυρῶν	Μουσῶν	ϑαλασσῶν
D.	χώραις	γεφύραις	Μούσαις	ϑαλάσσαις
A.	χώρᾱς	γεφύρᾱς	Μούσᾱς	ϑαλάσσᾱς
V.	χῶραι	γέφυραι	Μοῦσαι	ϑάλασσαι
ἡ	στρᾰτιᾱ́	τῑμή	μᾰ́χη	νίκη
	leger	eer	strijd	overwinning
Stam:	στρατια	τιμα	μαχα	νικα
Sing N.	στρατιᾱ́	τιμή	μάχη	νίκη
G.	στρατιᾶς	τιμῆς	μάχης	νίκης
D.	στρατιᾷ	τιμῇ	μάχῃ	νίκῃ
A.	στρατιᾱ́ν	τιμήν	μάχην	νίκην
V.	στρατιᾱ́	τιμή	μάχη	νίκη

D. N. A. V.	στρατιᾱ́	τιμᾱ́	μάχᾱ	νίκᾱ
G. D.	στρατιαῖν	τιμαῖν	μάχαιν	νίκαιν
Plur. N.	στρατιαί	τιμαί	μᾰ́χαι	νῖκαι
G.	στρατιῶν	τιμῶν	μαχῶν	νικῶν
D.	στρατιαῖς	τιμαῖς	μάχαις	νίκαις
A.	στρατιᾱ́ς	τιμᾱ́ς	μάχᾱς	νίκᾱς
V.	στρατιαί	τιμαί	μάχαι	νῖκαι

	ἡ γῆ aarde	Ἀθηνᾶ godin Athene
Stam:	γη = γεα	Ἀθηνᾱ = Ἀθηναα
Sing. N.	γῆ	Ἀθηνᾶ
G.	γῆς	Ἀθηνᾶς
D.	γῇ	Ἀθηνᾷ
A.	γῆν	Ἀθηνᾶν
V.	γῆ	Ἀθηνᾶ

ὁ	νεᾱνῐ́ας	πολῑ́της	δῐκαστής	Ἑρμῆς
	jongeling	burger	rechter	god Hermes
Stam:	νεανία	πολιτα	δικαστα	Ἑρμη = Ἑρμεα
Sing. N.	νεανῐ́ᾱς	πολῑ́της	δικαστής	Ἑρμῆς
G.	νεανίου	πολίτου	δικαστοῦ	Ἑρμοῦ
D.	νεανίᾳ	πολίτῃ	δικαστῇ	Ἑρμῇ
A.	νεανίᾱν	πολίτην	δικαστήν	Ἑρμῆν
V.	νεανίᾱ	πολῖτᾰ	δικαστᾰ́	Ἑρμῆ
D. N. A. V.	νεανίᾱ	πολίτᾱ	δικαστᾱ́	Ἑρμᾶ (Hermesbeelden)
G. D.	νεανίαιν	πολίταιν	δικασταῖν	Ἑρμαῖν
Plur. N.	νεανῐ́αι	πολῖται	δικασταί	Ἑρμαῖ
G.	νεανιῶν	πολιτῶν	δικαστῶν	Ἑρμῶν
D.	νεανίαις	πολίταις	δικασταῖς	Ἑρμαῖς
A.	νεανίᾱς	πολίτᾱς	δικαστᾱ́ς	Ἑρμᾶς
V.	νεανῐ́αι	πολῖται	δικασταί	Ἑρμαῖ.

5) Voor de vorming van den nom. sing. merke men op:

a) Na α, ε, ι en ρ gaat de ᾰ van den stam over in ᾱ, b.v. χώρᾱ, land, νεανίᾱς, jongeling;

Behalve in den dual. en den acc. plur. is de ᾱ in het ep. en ion. altijd nog η, behalve in θεά, godin, Αἰνείᾱς en dergelijke eigennamen.

Sommige masculina op ης, voorn. op της, vertoonen in den nom. sing. den zuiveren stam op ᾰ, b.v. ἱππότᾰ, ruiter.

Van den oorspr. uitgang van den gen. sing. der masc. -σjο is slechts -ο overgebleven; het wegvallen van σj heeft de verlenging van den stamklinker veroorzaakt, dus ᾱ-ο; door verzachting van ᾱ tot ε en metathesis quantitatis ontstond het ion. ε-ω, waaruit (εο) ου in het att. ontstaan is. In het ep werd bovendien ᾱ-ο ook tot ω samengetrokken (in vele uitgaven εω, dat echter per synizesin altijd als éen lettergreep uit te spreken is).

De oorspr. uitgang van den gen. en dat. dual. is -ϝιν.

De oorspr. uitgang van den gen. plur. is -σων; de σ tusschen de twee klinkers viel uit (vgl. § 6, 16), en dit wegvallen veroorzaakte de verlenging van den stam-

b) na σ, σσ, ζ, ξ, ψ, λλ blijft ᾰ, b.v. μοῦσᾰ, muze, θάλασσᾰ, zee, ἅμιλλᾰ, wedstrijd;

c) na de andere klinkers en medeklinkers gaat zij in η over, b.v. πνοή, adem, σκευή, opschik, τῑμή, eer, νίκη, overwinning.

Aanm. 1. Op deze regels bestaan eenige uitzonderingen, b.v.: κόρη, meisje, κόρρη, slaap aan het hoofd, γέφῡρᾰ, brug, γεωμέτρης, landmeter, παῦλᾰ, rust, στοᾱ́, gaanderij.

Aanm. 2. Die woorden, welke door het suffix -ια (jα) gevormd zijn, hebben steeds ᾰ, als ἀσέβειᾰ, goddeloosheid, εὔνοιᾰ, welwillendheid, βασίλειᾰ, koningin; zoo komt van λεαν *λέανjα, λέαινᾰ, leeuwin, van μορ (μερ, μείρομαι) μόρjα, μοῖρᾰ, lot.

6) De woorden, die in den nom. sing. ᾱ of η hebben, behouden deze in alle casus van den sing.; die ᾰ in den nom. sing. hebben, veranderen deze in den gen. en dat. sing. in ᾱ, wanneer er een klinker of ρ voor de ᾰ staat, maar achter de overige medeklinkers in η.

Aanm. De eigennamen Ἀνδρομέδᾱ, Λήδᾱ, enz., wier ᾱ in den nom. sing. dorisch is voor η, behouden deze dus overal; zoo ook ἀλαλᾱ́, krijgsgeschreeuw.

7) Eenige stammen, die voor den stamklinker α- een α of ε hebben, worden overal samengetrokken, b.v. γεα, γῆ, aarde, Ἀθηναα, Ἀθηνᾶ, de godin Athene, Ἑρμεα, Ἑρμῆς, Hermes. In den dual. en plur. wordt de ε van den stam door de eindlettergreep vernietigd, b.v. Ἑρμέᾱς, Ἑρμᾶς.

8) De uitgang van den gen. sing. der fem. is -ᾰς, dat met inachtneming van 6) met den stamklinker α- samensmelt tot ᾱς of tot ης.

Bij de masc. is de uitgang van den gen. sing. -ο, dus met den stamklinker α- vereenigd ᾰ-ο, later ε-ω, ε-ο, eindelijk ου.

Bij sommige woorden op ᾱς is α-ο onmiddellijk tot ᾱ samengetrokken, nam. bij πατραλοίᾱς, hij, die zijn vader slaat, μητραλοίᾱς, hij, die zijn moeder slaat, ὀρνιθοθήρᾱς, vogelvanger, βορρᾶς, noordenwind; vooral ook in dor. en andere eigennamen, als Πυθαγόρᾱς, Ἀννίβᾱς, enz.

9. De uitgang van den dat. sing. is overal -ι met een klinker (waarsch. α), die met inachtneming van 6) met den stamklinker samensmelt tot ᾳ of tot ῃ.

10) De acc. sing. plaatst voor den uitgang -ν den evenals in den nom. sing. veranderden stamklinker.

11) De voc. sing. der fem. is steeds gelijk aan den nom. sing.

---

uitgang, vandaar in het ep. ᾱ́-ων, in den sgtr. vorm ῶν tot uitgang; ook werd ᾱ tot ε verzwakt, dus έ-ων, dat in het ion. de gewone vorm geworden is. (In vele uitgaven van Hom. vindt men echter ook daar waar ῶν te lezen is steeds έων, per synizesin έων te lezen.)

De stamklinker werd in den dat. plur. oorspr. verlengd, dus ᾱ-ι-σι(ν), ep. ῃσι(ν) en ῃς, ion. altijd ῃσι.

De in het att. sgtr. vormen als *μνάᾱ tot μνᾶ, mina, *συκέᾱ tot συκῆ, vijgeboom, zijn in het ion. soms nog niet samengetrokken, als μνέη, συκέη.

Bij de masc. hebben de woorden op *της*, de volksnamen op *ης* en de samengestelde woorden op *ης* in den voc. sing. *ᾰ*; alle andere hebben den evenals in den nom. sing. veranderden stamklinker, maar zonder *ς*.

12) De uitgang van den nom., acc. en voc. dual. is in vereeniging met den stamklinker *ᾱ*; de gen. en dat. heeft -*ιν* tot uitgang, dat met den stamklinker tot *αιν* samensmelt.

13) In den nom. plur. wordt de uitgang -*ι* met den stamklinker tot *αι* samengetrokken.

14) In den uitgang van den gen. plur. *ῶν* is de stamklinker *α*- met den uitgang -*ων* samengetrokken, vanhier de accentregel 3, *b*).

15) Voor den oorspr. uitgang -*σι(ν)* van den dat. plur. is de *ι* herhaald; -*ι-σι(ν)* met den stamklinker vereenigd geeft *αισι(ν)*, afgekort tot *αις*.

16) De uitgang van den acc. plur. is -*ς* achter den tot *ᾱ* verlengden stamklinker.

---

§ 14. TWEEDE DECLINATIE.

1) De tweede declinatie bevat de stammen op *ο*, in het att. meer bijzonder bovendien nog die op *ω*.

De nom. sing. gaat uit op *ος* en *ως* (voor de masc. en fem.), *ον* en *ων* (voor de neutra).

Welke woorden op *ς* fem. zijn volgt gedeeltelijk uit § **11**, 3, *b*; verder zijn fem. *βίβλος*, boek, *νῆσος*, eiland, *νόσος*, ziekte, *ὁδός*, weg, *ῥάβδος*, staf, *ψῆφος*, stemsteentje, gelijk ook verscheidene woorden, die eig. adi. zijn, waarbij men een vr. subst. moet verstaan, b.v. *ἤπειρος* (*γῆ*), vastland, *διάλεκτος* (*φωνή*), tongval, *σύγκλητος* (*βουλή*), raad.

2) Betreffende de quantiteit is op te merken, dat de uitgangen *οι* (vgl. § **7**, 3, A. 1) en *ᾰ* (behalve waar dit laatste uit samentrekking ontstaan is) steeds kort zijn.

3) Buiten den bekenden accentregel (§ **11**, 6) gelden hier de volgende regels:

a) alle oxytona zijn in den gen. en dat. van alle numeri perispomenon, behalve de zoogenoemde att. woorden met stammen op *ω*-, die in alle casus oxytonon blijven;

b) in de zoogenoemde att. woorden met stammen op *ω*- geldt *εω͡* voor éene lettergreep (vgl. § **3**, 6);

c) in den voc. sing. van *ἀδελφός*, broeder, wordt het accent teruggetrokken (*ἄδελφε*).

4) Voorbeelden.

	ὁ ἄνθρωπος mensch	*ἡ ὁδός* weg	*τὸ δῶρον* geschenk
Stam:	*ἀνθρωπο*	*ὁδο*	*δωρο*
Sing. N.	*ἄνθρωπος*	*ὁδός*	*δῶρον*
G.	*ἀνθρώπου*	*ὁδοῦ*	*δώρου*
D.	*ἀνθρώπῳ*	*ὁδῷ*	*δώρῳ*
A.	*ἄνθρωπον*	*ὁδόν*	*δῶρον*
V.	*ἄνθρωπε*	*ὁδέ*	*δῶρον*
D. N. A. V.	*ἀνθρώπω*	*ὁδώ*	*δώρω*
G. D.	*ἀνθρώποιν*	*ὁδοῖν*	*δώροιν*
Plur. N.	*ἄνθρωποι*	*ὁδοί*	*δῶρᾰ*
G.	*ἀνθρώπων*	*ὁδῶν*	*δώρων*
D.	*ἀνθρώποις*	*ὁδοῖς*	*δώροις*
A.	*ἀνθρώπους*	*ὁδούς*	*δῶρᾰ*
V.	*ἄνθρωποι*	*ὁδοί*	*δῶρᾰ*

	ὁ νεώς tempel	*τὸ ἀνώγεων* zaal		*ὁ νεώς*	*τὸ ἀνώγεων*
Stam:	*νεω*	*ἀνωγεω*			
Sing. N.	*νεώς*	*ἀνώγεων*	Plur. N.	*νεῴ*	*ἀνώγεω*
G.	*νεώ*	*ἀνώγεω*	G.	*νεών*	*ἀνώγεων*
D.	*νεῴ*	*ἀνώγεῳ*	D.	*νεῴς*	*ἀνώγεῳς*
A.	*νεών*	*ἀνώγεων*	A.	*νεώς*	*ἀνώγεω*
D. N. A.	*νεώ*	*ἀνώγεω*			
G. D.	*νεῴν*	*ἀνώγεῳν*.			

5) Bij de masc. en fem. wordt de nom. sing. gevormd door -*ς*, bij de neutra door -*ν* bij den stam te voegen.

6) De uitgang van den gen. sing. -*ο* wordt met den stamklinker *ο*- tot *ου*, met *ω*- tot *ω* samengetrokken.

7) De uitgang van den dat. sing. -*ι* met een klinker (waarsch. *ο*) is met de stamklinkers *ο*- en *ω*- tot *ῳ* samengetrokken.

8) De uitgang van den acc. sing. is bij de masc. en fem. -*ν* achter den stamklinker; bij de neutra is voor den acc. en ook voor den voc. sing. de vorm van den nom. sing. in gebruik.

In het ep. komen van stammen op *ω*- slechts eigennamen voor, als *Πηνέλεως*, gen. *Πηνελέω-ο*. In het ion. vindt men aldus ook slechts eigennamen op -*λεως* en eenige weinige anderen, zooals *Μίνως*, *Ἄθως*, enz. In plaats van *λεώς* (voor *λᾱός*), volk *νεώς*, (voor *νᾱός*), tempel, *κἅλως*, touw, *λᾰγώς*, haas, gebruikt men in het ion. steeds de vormen *ληός*, *νηός*, *κάλος*, *λαγός*.

Van den oorspr. uitgang van den gen. sing. -*σjο* is na het wegvallen der *σ* in het ep over de uitgang (-*jο*)-*ιο*, die met den stam samengetrokken wordt, dus *ἀνθρώπο-ιο*, van den mensch; bovendien vindt men ook daar reeds de *j* weggevallen, dus *δήμο-ο* van het volk, en veelvuldig den hieruit sgtr. vorm *ου*

In den gen. en dat. dual. wordt voor den oorspr. uitgang -*ϝιν* in het ep. de *ι* ook herhaald, dus **ὤμο-ι-ϝιν*, *ὤμοιιν*, aan de schouders.

De dat. plur. gaat ep. op -*ι-σι(ν)* of -*ι-ς*, ion. op -*ι-σι* achter den stam uit, dus *ἀνθρώποισι(ν)*, *ἀνθρώποις*.

De samentrekking der stammen op *εο*- en *οο*- wordt ep. en ion. meestal nagelaten.

Aanm. Sommige woorden op *ως* hebben ook *ω* in den acc. sing.; vgl. § **18**, 3, A. 3.

9) De voc. sing. heeft tot uitgang *ε*, verzwakt uit den stamklinker *ο*-. Bij de woorden op *ως* gebruikt men in plaats van den ontbrekenden voc. sing. den vorm van den nom., gelijk ook bij *θεός*, god, en bij de neutra, zie 8).

10) De uitgang van den nom., acc. en voc. dual. is in vereeniging met den stamklinker *ω*; die van den gen. en dat. is -*ιν*, met den stamklinker *ο*- tot *οιν*, met *ω*- tot *ῳν* samengetrokken.

11) De uitgang -*ι* van den nom. en voc plur. der masc. en fem. wordt met den stamklinker *ο*- tot *οι*, met *ω*- tot *ῳ* samengetrokken.

Voor de neutra is, met wegvalling van den stamklinker *ο*-, de -*α* uitgang; deze wordt hier ook voor den acc. en voc. pl. gebruikt; bij de stammen op *ω*- trekt de *α* met *ω* samen tot *ω*.

12) Voor den uitgang van den gen. plur. -*ων* (oorspr. -*σων*) valt de stamklinker weg.

13) Voor den oorspr. uitgang -*σι(ν)* van den dat. plur. is de *ι* herhaald; -*ι*-*σι(ν)* met den stamklinker vereenigd geeft *οισι(ν)*, *ῳσι(ν)*, afgekort tot *οις*, *ῳς*.

14) De oorspr. uitgang van den acc. plur. bij de masc. en fem is -*νς*; *ν* voor *ς* valt weg, terwijl tot schadeloosstelling *ο* tot *ου* wordt verlengd (vgl. § **6**, D, 6, A.).

Samentrekking in de tweede declinatie.

15) De stammen op *ο*-, die voor den stamklinker een *ε* of *ο* hebben, ondergaan samentrekking volgens § **3**, 2, waarbij echter is op te merken dat *εᾰ* van het neutrum tot *ᾱ* samentrekt.

16) Betreffende het accent merke men het volgende op:

a) **κάνεον**, mand, wordt samengetrokken **κανοῦν**, **ἀδελφιδεός**, neef, **ἀδελφιδοῦς**; dit geldt ook voor de andere naamvallen;

b) na de samentrekking zijn de nom., acc. en voc. dual., behoudens het bij *c*) bepaalde, altijd oxytonon;

c) de composita hebben na samentrekking altijd het accent op de voorlaatste, b.v. ὁ ***περίπλοος**, **περίπλους**, omvaart, **τῷ** ***περιπλόῳ**, **περίπλῳ**.

17) Voorbeelden.

	ὁ πλοῦς scheepvaart Stam: πλοο		τὸ ὀστοῦν been ὀστεο	
Sing. N.	πλόος	= πλοῦς	ὀστέον	= ὀστοῦν
G.	πλόου	= πλοῦ	ὀστέου	= ὀστοῦ
D.	πλόῳ	= πλῷ	ὀστέῳ	= ὀστῷ
A.	πλόον	= πλοῦν	ὀστέον	= ὀστοῦν
D. N. A.	πλόω	= πλώ	ὀστέω	= ὀστώ
G. D.	πλόοιν	= πλοῖν	ὀστέοιν	= ὀστοῖν
Plur. N.	πλόοι	= πλοῖ	ὀστέα	= ὀστᾶ
G.	πλόων	= πλῶν	ὀστέων	= ὀστῶν
D.	πλόοις	= πλοῖς	ὀστέοις	= ὀστοῖς
A.	πλόους	= πλοῦς	ὀστέα	= ὀστᾶ

§ **15**. DERDE DECLINATIE.

1) De derde declinatie bevat alleen consonantstammen, en wel:

a) stammen, die hun stammedeklinker voor de casusuitgangen behouden (op *π*, *β*, *φ*, *κ*, *γ*, *χ*, *τ*, *δ*, *θ*, *λ*, *ν* en *ρ*);

b) stammen, die hun stammedeklinker voor sommige casusuitgangen uitstooten en dan samentrekking ondergaan (op *ν*, *τ* en *ς*);

c) stammen, die hun stammedeklinker (*ϝ*, *j*) reeds verloren hebben en dus schijnbaar vocaalstammen zijn; deze laatste ondergaan ook samentrekking.

2) De nom. sing. gaat uit op *α*, *ι*, *υ*, *ω*, *ν*, *ρ*, *ς* (*ξ*, *ψ*).

3) Behalve volgens de algemeene geslachtsregels (§ **11**, 3) zijn de geslachten naar de volgende regels eenigszins te onderscheiden:

a) zonder uitzondering masc. zijn de woorden op *εύς*, *αν*, *υν*, *τωρ* en die in den gen. *ντος* hebben;

met eenige uitzonderingen die op *ην*, *ηρ*, *ης*, *ως*, *ων* en *ψ*;

b) zonder uitzondering fem. zijn die op *άς* (*άδος*), *αυς*, *της*, *ώς* en *ώ*;

met eenige uitzonderingen die op *ις* en *υς*;

bovendien zijn nog fem. *κλῄς*, sleutel, en *χείρ*, hand;

die op *ξ* zijn óf masc. óf fem.;

c) neutra zijn die op *α*, *ι*, *υ*, *αρ* (behalve *ψάρ*, spreeuw), *ορ*, *ας* (*ατος* en *αος*, behalve *λᾶς*, steen) en *ος*;

bovendien zijn nog neutra *οὖς*, oor, *πῦρ*, vuur, *ὕδωρ*, water, *φῶς*, licht, en eenige anderen.

4) Voor de quantiteit zijn alle ancipites in de uitgangen kort, behalve de *ᾱ* in de woorden op *εύς*.

5) Buiten den algemeenen accentregel (§ **11**, 6) gelden hier de volgende regels.

a) Eenlettergrepige stammen hebben in den gen. en dat. van alle numeri het accent op de laatste lettergreep en zijn dus oxytona, als de laatste lettergreep kort, perispomena, als deze lang is, dus b.v.: *φλέψ*, ader, *φλεβός*, *φλεβί*, *φλέβα*, *φλέβε*, *φλεβοῖν*, *φλέβες*, *φλεβῶν*, *φλεψί(ν)*, *φλέβας*.

Uitgezonderd zijn:

1) De eenlettergrepige stammen van deelwoorden, b.v. *στᾰ́ς*, *στᾰ́ντ-ος*, staande;

2) het vrag. vnw. *τίς*; *τί*; wie? wat? (het onbep. *τίς*, *τί* is enclitisch, vgl. § **9**, 3, *b*);

In het ep. en ion. vindt men *η* in plaats van *ᾱ* in de stammen *θωρηκ*, ὁ *θώρηξ*, harnas, *οἰηκ*, ὁ *οἴηξ*, roer, *γρηυ*, ἡ *γρῆυς*, oude vrouw, *νηυ*, ἡ *νηῦς*, schip, enz. De *α* als uitgang bij de woorden op *εύς* is daar oorspr. ook kort.

Wordt in het ep. de dat. plur. der eenlettergrepige stammen door den uitgang -*εσσι(ν)* gevormd, dan is hij proparoxytonon, b.v. *πόδ-εσσι(ν)*, aan de voeten.

3) de gen. en dat. plur. van πᾶς, geheel, dus παντός, παντί, maar πάντων, πᾶσι(ν); zoo ook οὐδείς en μηδείς, niemand, dus οὐδενός, οὐδενί, maar οὐδένων, enz.;

4) de gen. en dat. dual. en gen. plur. van ἡ δᾴς (δᾳδός), fakkel, ὁ θώς (θωός), jakhals, τὸ οὖς (ὠτός), oor, ὁ παῖς (παιδός), jongen, ὁ Τρώς (Τρωός), Trojaan, τὸ φῶς (φωτός), licht, ἡ φῴς (φῳδός), brandvlek, b.v. ὤτοιν, ὤτων, maar ὠτός, ὠτί, ὠσί(ν).

Aanm. Niet als eenlettergrepig zijn te beschouwen die stammen, welke door samentrekking eenlettergrepig zijn geworden, doch in sommige afleidingen nog zonder samentrekking voorkomen, b.v. ἦρ, ἦρος, uit ἔαρ, ἔαρος, lente, waarvan nog ἐαρίζω, de lente doorbrengen.

b) In den acc. sing. van de woorden op ώ en ώς is de uitgang altijd oxytonon, b.v. πειθόα, overreding, πειθώ.

c) Het accent wordt in sommige voc. sing. teruggetrokken:

1) over het algemeen in die samengestelde barytona, waarvan de voc. gelijk is aan den stam, Ἀγάμεμνον, Σώκρατες, σύνηθες, gewone.

2) in Ἄπολλον, Πόσειδον en σῶτερ (van Ἀπόλλων, Ποσειδῶν en σωτήρ, redder) en in de woorden op ηρ, die syncope toelaten, b.v. πάτερ, vader, θύγατερ, dochter, ἄνερ, man, van πατήρ, θυγάτηρ, ἀνήρ.

d) Eenige vocativi zijn perispomenon, nam. die van de woorden op εύς, ώ, ώς, ους en αυς.

e) De adi. barytona op ης (stam ες-) en de comparativi op -ίων trekken in het neutr. het accent zoo ver mogelijk terug; zoo ook de adi. barytona op ης (stam ες-) in den gen. dual. en plur. na samentrekking, b.v. εὐήθης, eenvoudig, εὔηθες, εὐήθοιν, εὐήθων, sgtr. uit εὐηθέοιν en εὐηθέων; βελτίων, beter, βέλτιον.

f) de εω in de verbuiging der woorden op ις, υς en ευς geldt voor éene lettergreep (vgl. § **3**, 6).

6) Voorbeelden.

	ὁ ῥήτωρ	ἡ κῦλιξ	τὸ ἔαρ
	redenaar	beker	lente
Stam:	ῥητορ	κυλικ	ἐαρ
Sing. N.	ῥήτωρ	κύλιξ	ἔαρ
G.	ῥήτορ-ος	κύλικ-ος	ἔαρ-ος
D.	ῥήτορ-ῐ	κύλικ-ῐ	ἔαρ-ῐ
A.	ῥήτορ-ᾰ	κύλικ-ᾰ	ἔαρ
V.	ῥῆτορ	κύλιξ	ἔαρ
D. N. A. V.	ῥήτορ-ε	κύλικ-ε	ἔαρ-ε
G. D.	ῥητόρ-οιν	κυλίκ-οιν	ἐάρ-οιν
Plur. N.	ῥήτορ-ες	κύλικ-ες	ἔαρ-ᾰ
G.	ῥητόρ-ων	κυλίκ-ων	ἐάρ-ων
D.	ῥήτορ-σῐ(ν)	κύλιξ-ῐ(ν) (κύλικ-σιν)	ἔαρ-σῐ(ν)
A.	ῥήτορ-ᾰς	κύλικ-ᾰς	ἔαρ-ᾰ
V.	ῥήτορ-ες	κύλικ-ες	ἔαρ-ᾰ

7) Uit bovenstaande voorbeelden blijkt genoegzaam, wat in de verschillende casus de uitgangen zijn.

---

§ **16**. A. WERKELIJKE CONSONANTSTAMMEN.

1) Al deze stammen gaan uit op π, β, φ, κ, γ, χ, τ, δ, θ, λ, ν of ρ.

2) Voorbeelden.

	ἡ φλέψ	ὁ φῦλαξ	ἡ ἐσθής	ἡ ἔρις
	ader	wachter	kleed	twist
Stam:	φλεβ	φυλακ	ἐσθητ	ἐριδ
Sing. N.	φλέψ	φύλαξ	ἐσθή-ς	ἔρις
G.	φλεβ-ός	φύλακ-ος	ἐσθῆτ-ος	ἔριδ-ος
D.	φλεβ-ί	φύλακ-ι	ἐσθῆτ-ι	ἔριδ-ι
A.	φλέβ-α	φύλακ-α	ἐσθῆτ-α	ἔριν
V.	φλέψ	φύλαξ	ἐσθή-ς	ἔρι
D. N. A. V.	φλέβ-ε	φύλακ-ε	ἐσθῆτ-ε	ἔριδ-ε
G. D.	φλεβ-οῖν	φυλάκ-οιν	ἐσθήτ-οιν	ἐρίδ-οιν

Den uitgang ᾰ van den acc. sing. (ontstaan uit (ᾰ-μ) ᾰ-ν, waarbij later óf de ᾰ óf de ν verdwenen is) vindt men in het ep. nog in vele τstammen met voorgaande toonlooze ι of υ, b.v. ἔριδ-α, twist, κόρυθ-α, helm; ook in εὐρέϝα van den nom. εὐρύς, breed.

In het ep. is de uitgang van den gen. en dat. dual. somtijds verlengd tot (-οιϝιν) -οιιν, b.v. πόδ-οιιν, van de voeten.

In het ep. is de uitgang van den dat. plur. -εσσι(ν) somtijds verkort tot -σι(ν), dus naast αἴγ-εσσι(ν), met geiten, πάντ-εσσι(ν), aan allen, λιμέν-εσσι(ν), met havens, πολί-εσσι(ν), aan de steden, τεκέ-εσσι(ν), aan kinderen, δεπά-εσσι(ν), met bekers, ἀριστή-εσσι(ν), den eersten, ook: Φαίηξι(ν), den Phaeaciërs, ἅρμα-σι(ν), aan wagens, ὀδοῦσι(ν), met tanden, δαίμο-σι(ν), den goden, βασιλεῦ-σι(ν), den koningen, δάκρυ-σι(ν), met tranen, τέκεσ-σι(ν), aan kinderen, enz. Bij stammen op ες wordt de eindconsonant dikwijls bovendien nog uitgestooten, b.v. ἔγχε-σι(ν), met lansen, ποδώκε-σι(ν), den snelvoetigen. Bovendien treft men, doch hoogst zeldzaam, een ep. vorm -εσι(ν) aan, b.v. χείρ-εσι(ν), met handen, ἀνάκτ-εσι(ν), den vorsten. Veelvuldige verkortingen van stam of uitgang komen hier in het ep. voor, b.v. ἰρι, ἡ ἶρις, regenboog, dat. plur. ἴρισσι(ν), ὀι, ἡ ὄις, schaap, ὄεσσι(ν), ποδ, ὁ πούς, voet, ποσσί(ν), γενυ, ἡ γένυς, kinnebak, γένυσσι(ν), πιτυ, ἡ πίτυς, pijnboom, πίτυσσι(ν), νεκυ, ὁ νέκυς, lijk, νέκυσσιν, πελεκυ, ὁ πέλεκυς, bijl, πελέκεσσιν, πολυ, πολύς, veel, πολέσσι(ν); zelfs heeft σπεες, τὸ σπέος, hol, naast σπήεσσι(ν), waarsch. σπεέεσσι(ν), den vorm σπέσσι(ν).

Van den oorspr. uitgang (-νς) van den acc. plur. komen in den vorm ῑς en ῡς van sommigen ι- en υstammen nog sporen voor, b.v. πόλῑς, steden, ἐπάλξῑς, borstweringen, ἰχθῦς, visschen, σῦς, zwijnen. De uitgang ᾰς is oorspr. slechts eigen aan werkelijke consonantstammen.

Plur. N.	φλέβ-ες	φύλακ-ες	ἐσθῆτ-ες	ἔριδ-ες
G.	φλεβ-ῶν	φυλάκ-ων	ἐσθήτ-ων	ἐρίδ-ων
D.	φλεψί(ν)	φύλαξι(ν)	ἐσθῆ-σι(ν)	ἔρι-σι(ν)
A.	φλέβ-ᾰς	φύλακ-ᾰς	ἐσθῆτ-ᾰς	ἔριδ-ας
V.	φλέβ-ες	φύλακ-ες	ἐσθῆτ-ες	ἔριδ-ες
	ἡ ἐλπῐ́ς	ὁ γῐ́γᾱς	ὁ γέρων	τὸ σῶμᾰ
	hoop	reus	grijsaard	lichaam
Stam:	ἐλπιδ	γιγαντ	γεροντ	σωματ
Sing. N.	ἐλπί-ς	γίγᾱ-ς	γέρων	σῶμα
G.	ἐλπίδ-ος	γίγαντ-ος	γέροντ-ος	σώματ-ος
D.	ἐλπίδ-ι	γίγαντ-ι	γέροντ-ι	σώματ-ι
A.	ἐλπίδ-α	γίγαντ-α	γέροντ-α	σῶμα
V.	ἐλπί-ς	γίγᾰν	γέρον	σῶμα
D. N. A. V.	ἐλπί-δε	γίγαντ-ε	γέροντ-ε	σώματ-ε
G. D.	ἐλπίδ-οιν	γιγάντ-οιν	γερόντ-οιν	σωμάτ-οιν
Plur. N.	ἐλπίδ-ες	γίγαντ-ες	γέροντ-ες	σώματ-ᾰ
G.	ἐλπίδ-ων	γιγάντ-ων	γερόντ-ων	σωμάτ-ων
D.	ἐλπί-σι(ν)	γίγᾱ-σι(ν)	γέρου-σι(ν)	σώμα-σι(ν)
A.	ἐλπίδ-ᾰς	γίγαντ-ᾰς	γέροντ-ᾰς	σώματ-ᾰ
V.	ἐλπίδ-ες	γίγαντ-ες	γέροντ-ες	σώματ-ᾰ
	ὁ ἅλς	ὁ ποιμήν	ὁ δαίμων	ὁ θήρ
	zout	herder	godheid	dier
Stam:	ἁλ(ᾰ)	ποιμεν	δαιμον	θηρ
Sing. N.	ἅλ-ς	ποιμήν	δαίμων	θήρ
G.	ἁλ-ός	ποιμέν-ος	δαίμον-ος	θηρ-ός
D.	ἁλ-ί	ποιμέν-ι	δαίμον-ι	θηρ-ί
A.	ἅλ-α	ποιμέν-α	δαίμον-α	θῆρ-α
V.	ἅλ-ς	ποιμήν	δαῖμον	θήρ
D. N. A. V.	ἅλ-ε	ποιμέν-ε	δαίμον-ε	θῆρ-ε
G. D.	ἁλ-οῖν	ποιμέν-οιν	δαιμόν-οιν	θηρ-οῖν
Plur. N.	ἅλ-ες	ποιμέν-ες	δαίμον-ες	θῆρ-ες
G.	ἁλ-ῶν	ποιμέν-ων	δαιμόν-ων	θηρ-ῶν
D.	ἁλ-σί(ν)	ποιμέ-σι(ν)	δαίμο-σι(ν)	θηρ-σί(ν)
A.	ἅλ-ᾰς	ποιμέν-ᾰς	δαίμον-ᾰς	θῆρ-ᾰς
V.	ἅλ-ες	ποιμέν-ες	δαίμον-ες	θῆρ-ες

3) In het masc. en fem. vormen deze stammen hun nom. sing. door bijvoeging van een ς of door eene schadeloosstelling in de lengte van den laatsten klinker, wanneer deze kort was en de ς er niet bijgevoegd is.

4) Alle π- en κstammen voegen met inachtneming van § **6**, 4 tot vorming van den nom. sing. een ς bij den stam, b.v. γυπ, γύψ, gier, φυλακ, φύλαξ, wachter.

Aanm. Over den nom. θρίξ, haar, zie § **6**, 11. In ἀλωπεκ, ἡ ἀλώπηξ, vos, is bovendien de ε verlengd (vgl. § **21**, 6, A.).

5) De τstammen voegen met inachtneming van § **6**, 5 tot vorming van den nom. sing. een ς bij den stam, b.v. γελωτ, ὁ γέλως, het lachen, πατριδ, ἡ πατρίς, vaderland, κορυθ, ἡ κόρυς, helm, ἀνδριαντ, ὁ ἀνδριάς, standbeeld, χαριεντ, ὁ χαρίεις, bevallig, ὀδοντ, ὁ ὀδούς, tand.

Bij veel stammen op οντ- is echter οντς veranderd in (ους, ουν) ων, b.v. γεροντ, ὁ γέρων, de grijsaard.

In δαμαρτ, ἡ δάμαρ, de echtgenoot, is de σ weggeworpen, nadat de τ daarin opgenomen was.

In ποδ, ὁ πούς, de voet, is de ο tot ου verlengd.

6) Van λstammen bestaat slechts ἁλ, ὁ ἅλς, zout.

7) Bij de νstammen komt de bijvoeging der ς met verlenging van den voorgaanden klinker, zoo deze kort was, bij subst. slechts voor in κτεν, ὁ κτείς, kam, en in vele op ιν, b.v. ἀκτῖν, ἡ ἀκτίς, straal. Overigens is (ν)ς hier vervangen door (νν)ν, waarbij de voorgaande klinker verlengd werd, indien deze kort was, b.v. παιᾱν, ὁ παιάν, lofzang, μην, ὁ μήν, maand, ἀγων, ὁ ἀγών, wedstrijd, λιμεν, ὁ λιμήν, haven, κανον, ὁ κανών, richtsnoer.

8) Bij de ρstammen bestaat slechts een voorbeeld van de bijvoeging eener ς, μαρτυρ-, ὁ μάρτυς, getuige; de ρ is echter voor de ς verdwenen. Overigens is ρς ook hier vervangen door (ρρ) ρ, en wel weder met verlengden voorgaanden klinker, indien deze kort was, b.v. ψᾱρ, ὁ ψᾱ́ρ, spreeuw, σωτηρ, ὁ σωτήρ, redder, φωρ, ὁ φώρ, dief, αἰθερ, ὁ αἰθήρ, lucht, ῥητορ, ὁ ῥήτωρ, redenaar.

In χερ, ἡ χείρ, hand, is de ε tot ει verlengd; over de quantiteit der laatste α in μάκαρ (stam μακᾰρ), gelukkig, kan men niet oordeelen.

9) Bij de neutra is de nom. sing. van deze stammen, voorzoover § **6**, 17 en 18 het toelaten, gelijk aan den stam, b.v. μελᾰν, τὸ μέλᾰν, inkt, ἐαρ, τὸ ἔᾰρ, lente, πῡρ, τὸ πῦρ, vuur.

Hier worden geen π- of κstammen gevonden.

Bij de τstammen is de τ verdwenen, b.v. γαλακτ, γαλακ, τὸ γάλα, melk, μελιτ, τὸ μέλι, honing, ὀνοματ, τὸ ὄνομα, naam, παντ, τὸ πᾶν, alles, λεγοντ, τὸ λέγον, lezend, φρεαρτ, τὸ φρέαρ, put, ὑδαρτ, τὸ ὕδωρ, water.

In de twee laatstgenoemde en eenige dergelijke woorden wordt de ρ voor de τ uitgestooten, wanneer de τ weder verschijnen mag, b.v. φρέατος, φρέασι(ν), ὕδατι.

10) De barytona τstammen met den nom. op ις en υς werpen in den acc. sing. dikwijls den stamconsonant weg, waarna zij tot uitgang krijgen de ν, die eigenlijk de uitgang is van den acc. der schijnbare vocaalstammen op ι en υ, dus χαριτ, ἡ χάρις, dankbaarheid, χάριν, κορυθ, ἡ κόρυς, helm, κόρυν, maar πατριδ, ἡ πατρίς, vaderland, altijd πατρίδα.

Aanm. Zoo komt van ὁ γέλως (γελωτ), het lachen, de acc. γέλων voor.

11) De voc. sing. van π- en κstammen is altijd gelijk aan den nom., zoo ook bij τ-, λ-, ν- en ρstammen, die oxytona zijn; wanneer deze laatste echter barytona zijn, is de voc. gelijk aan den stam behoudens de veranderingen, die deze volgens de leer der eindmedeklinkers (§ **6**, 17 en 18) moet ondergaan; dus: Ἀρτεμιδ, ἡ Ἄρτεμις, Ἄρτεμι, παιδ-, ὁ παῖς (πάϊς), V. παῖ, jongen, Αἰαντ, Αἴας, V. Αἶαν, γεροντ, ὁ γέρων, V. γέρον, grijsaard, δαιμον, ὁ δαίμων, V. δαῖμον, daemon, ῥητορ, ὁ ῥήτωρ, V. ῥῆτορ, redenaar, maar ἡγεμον, ὁ ἡγεμών, V. ἡγεμών, gids, αἰθερ, ὁ αἰθήρ, V. αἰθήρ, lucht, ποιμεν, ὁ ποιμήν, V. ποιμήν, herder.

Aanm. 1. De stammen op τ zonder voorgaande ν en op ϑ hebben den voc. gelijk aan den nom., b.v. ἐρωτ, ὁ ἔρως, V. ἔρως, liefde, κορυϑ, ἡ κόρυς, V. κόρυς, helm. Van ὀρνιϑ, ὁ ὄρνις, komt echter (bij Luc.) de voc. ὄρνι voor.

Aanm. 2. De stammen Ἀπολλων, Ποσειδων, σωτηρ, Ἀπόλλων, Ποσειδῶν, σωτήρ, redder, hebben in den voc. Ἄπολλον, Πόσειδον, σῶτερ.

Aanm. 3. Bij part. is de voc. altijd gelijk aan den nom.
Over het accent zie § **15**, 5, *c*, 1 en 2.

12) In den dat. plur. der ντstammen wordt het verlies van lengte, door het uitstooten van ντ, volgens § **6**, 7 vergoed.

13) Bij eenige stammen op ερ heeft in den gen. en dat. sing. (bij dichters willekeurig in alle casus) syncope van de ε plaats (vgl. § **3**, 1); zij zijn de woorden πατήρ, vader, μήτηρ, moeder, ϑυγάτηρ, dochter, γαστήρ, maag. In den dat. plur. verandert de lettergreep τερ door metathesis en overgang van ε tot ᾰ in τρᾰ. Op deze dan eenlettergrepig geworden stammen wordt de accentregel van § **15**, 5, *a* toegepast; in de niet gesyncopeerde vormen heeft de ε het accent; over het accent van den voc. sing. zie § **15**, 5, *c*, 2. Dus πατήρ, πατρός, πατρί, πατέρα, πάτερ, πατέρε, πατέροιν, πατέρες, πατέρων, πατράσι(ν)(ᾰ), πατέρας (bij dichters b.v. ook πατέρος en πάτρα).

Aanm. 1. De stam Δημητερ, nom. ἡ Δημήτηρ, ondergaat behalve in den gen. en dat. ook in den acc. syncope van de ε; het accent wordt overal zoo ver mogelijk teruggetrokken Δήμητρος, Δήμητρα, Δήμητερ.

Aanm. 2. Ook de stam ἄνερ, ὁ ἀνήρ, man, ondergaat overal behalve in den nom. en voc. sing. en dat. plur. syncope; met deze en de bijvoeging van den hulpconsonant δ en de metathesis (§ 3, 1) wordt de declinatie aldus: ἀνήρ, ἀνδρός, ἀνδρί, ἄνδρᾰ, ἄνδρε, ἀνδροῖν, ἄνδρες, ἀνδρῶν, ἀνδρᾱσι(ν), ἄνδρᾰς, ἄνδρες.

Aanm. 3. De stam ἀστερ-, ὁ ἀστήρ, de ster, heeft ook in den dat. plur. ἀστρᾱσι(ν).

---

§ 17. B. STAMMEN, DIE HUN EINDCONSONANT VOOR SOMMIGE CASUSUITGANGEN UITSTOOTEN.

1) Al deze stammen gaan uit op ες, ατ of ον.

In het ep. vindt men van den stam ἀνερ-, ὁ ἀνήρ, man, vormen als ᾱνερες, met om de maat veranderde quantiteit.

2) Voorbeelden.

	τὸ γένος geslacht Stam: γενες		ἡ τριήρης triëre τριηρες	
Sing. N.	γένος		τριήρης	
G.	(γένε-ος)	γένους	(τριήρε-ος)	τριήρους
D.	(γένε-ι)	γένει	(τριήρε-ι)	τριήρει
A.	γένος		(τριήρε-α)	τριήρη
V.	γένος		τρίηρες	
D. N. A. V.	(γένε-ε)	γένη	(τριήρε-ε)	τριήρη
G. D.	(γενέ-οιν)	γενοῖν	(τριηρέ-οιν)	τριήροιν
Plur. N.	(γένε-α)	γένη	(τριήρε-ες)	τριήρεις
G.	(γενέ-ων)	γενῶν	(τριηρέ-ων)	τριήρων
D.	γένε-σι(ν)		τριήρε-σι(ν)	
A.	(γένε-α)	γένη	(τριήρε-ας)	τριήρεις
V.	(γένε-α)	γένη	(τριήρε-ες)	τριήρεις

	τὸ κρέας vleesch Stam: κρεας		M. F. βελτίων, N. βέλτῑον beter βελτιον	
Sing. N.	κρέας		βελτίων,	βέλτιον
G.	(κρέα-ος)	κρέως	βελτίον-ος	
D.	(κρέα-ι)	κρέᾳ	βελτίον-ι	
A.	κρέας		βελτίον-α of βελτίω, βέλτιον	
V.	κρέας			
D. N. A. V.	(κρέα-ε)	κρέᾱ	βελτίον-ε	
G. D.	(κρεά-οιν)	κρεῷν	βελτιόν-οιν	
Plur. N.	(κρέα-α)	κρέα	βελτίον-ες of βελτίους, βελτίον-α of βελτίω	
G.	(κρεά-ων)	κρεῶν	βελτιόν-ων	
D.	κρέα-σι(ν)		βελτίο-σι(ν)	
A.	(κρέα-α)	κρέα	βελτίον-ας of βελτίους, βελτίον-α of βελτίω	
V.	(κρέα-α)	κρέα		

3) De masc. en fem. van de stammen op ες (allen adi. van twee uitgangen en een groot aantal mann. eigennamen op ης, afgeleid van deze stammen) vormen den nom. sing. door ες te verlengen tot (εςς) ης; bij de onzijd. subst. is ε in ο veranderd, bij de adi. daarentegen gebleven, b.v. γενες, τὸ γένος, het geslacht, εὐγενής, εὐγενές, edel, Διογένης.

4) De stammen op ατ hadden oorspr. een bijstam op ας, die onveranderd nom. sing. is geworden, als κερατ, κερας, τὸ κέρας, hoorn.

Samentrekkingen worden in het ep. en ion. dikwijls nog nagelaten. De uitgang εος trekt in het ep. somtijds, in het ion. altijd samen in ευς; ook worden in het ep. bij stammen op εες de εε van den stam samengetrokken tot ει of (zooals altijd bij eigennamen op -κλέης) η, b.v. σπεες, τὸ σπέος, hol, gen. pl. σπείων, Ἡρακλεες, ὁ Ἡρακλέης, gen. Ἡρακλῆος. In het ion. is de stam der woorden op -κλέης in de verbuiging steeds tot -κλες verkort, dus Ἡρακλέος.

5) Bij beiderlei stammen valt de ς in de verbuiging tusschen twee klinkers, ook in den dat. plur. voor ς, altijd uit, waarna de stam volgens de gewone regels (§ **3**, 2) met de uitgangen samentrekt.

Aanm. 1. In den dual. trekt εε tot η samen; voor den samengetrokken acc. plur. wordt altijd de vorm van den nom. plur. gebruikt.

Aanm. 2. Wanneer voor εα een klinker gaat, trekken zij samen tot ᾱ, maar σκεῦος, gereedschap, heeft σκεύη.

Aanm. 3. Bij de eigennamen afgeleid van κλεες, τὸ κλέος, roem, heeft alleen in den dat. sing. dubbele samentrekking plaats, dus (Περικλέης) Περικλῆς, (Περικλέεος) Περικλέους, (Περικλέεϊ, Περικλέει) Περικλεῖ, (Περικλέεᾰ) Περικλέᾱ, (Περίκλεες) Περίκλεις.

Aanm. 4. Van de stammen op ας komen bijna alleen de samengetrokken vormen voor; bovendien is bij dichters de α somtijds verzwakt tot ε, b.v. κνέφαος, κνέφεος, κνέφους, duisternis.

6) De stammen op ον, die tot deze klasse behooren, zijn uitsluitend comparativi; de stamuitgang (ονς, ονν) gaf in den nom. met schadeloosstelling ων, neutr. ον; deze vorm wordt regelmatig verbogen op de wijze der νstammen § **16**, **7**.

Buitendien werd somtijds de ν geëlideerd, waardoor na samentrekking de volgende vormen ontstonden: ω (= ο(ν)α) in den acc. sing. van het masc. en fem. en den nom., acc. en voc. plur. van het neutr., en ους (= ο(ν)ες) in den nom. plur. van het masc. en fem.; deze laatste vorm werd voor die geslachten ook als acc. gebruikt.

Aanm. 1. De stammen Ἀπολλων en Ποσειδων laten in den acc. in aanroepingen en bezweringen de ν ook uitvallen, dus νὴ τὸν Ἀπόλλω, ja bij Apollo! μὰ τὸν Ποσειδῶ, neen bij Poseidon!

Aanm. 2. Ook vindt men van de stammen εἰκον, χελιδον en ἀηδον (ἡ εἰκών, beeld, ἡ χελῑδών, zwaluw, ἡ ἀηδών, nachtegaal) dergelijke vormen, als gen. sing. εἰκοῦς, ἀηδοῦς, dat. ἀηδοῖ, acc. εἰκώ, voc. χελιδοῖ.

---

§ 18. C. SCHIJNBARE VOCAALSTAMMEN.

1) Deze stammen gaan uit op υ of ι, ontstaan uit verzachting van ϝ of j.

2) Voorbeelden.

	ὁ βασιλεύς	ὁ πῆχυς	τὸ ἄστυ
	koning	elleboog	stad
Stam:	βασιλευ	πηχυ	ἀστυ
Sing. N.	βασιλεύ-ς	πῆχυ-ς	ἄστυ
G.	βασιλέ-ως	πήχε-ως	ἄστε-ος (en ἄστε-ως)
D.	(βασιλέ-ι) βασιλεῖ	(πήχε-ι) πήχει	(ἄστε-ι) ἄστει
V.	βασιλέ-ᾱ	πῆχυ-ν	ἄστυ
A.	βασιλεῦ	πῆχυ	ἄστυ

De woorden op ας, behalve γῆρας, eergeschenk, hebben ep. dikwijls en ion. steeds de α tot ε verzwakt, dus κέρας, hoorn, κέρεος, κέρεϊ enz. — Ep. blijft de ς van den stam voor den uitgang van den dat. plur. dikwijls behouden, b.v. τέκεσ-σι(ν), aan kinderen, zie § 15 Dial.

D. N. A. V.	βασιλέ-ε	πήχε-ε	ἄστε-ε
G. D.	βασιλέ-οιν	πηχέ-οιν	ἀστέ-οιν
Plur. N.	(βασιλέ-ες) βασιλεῖς	(πήχε-ες) πήχεις	(ἄστε-α) ἄστη
G.	βασιλέ-ων	πήχε-ων	ἄστε-ων
D.	βασιλεῦ-σι(ν)	πήχε-σι(ν)	ἄστε-σι(ν)
A.	βασιλέ-ᾱς	(πήχε-ας) πήχεις	(ἄστε-α) ἄστη

	ἡ πόλις	ὁ ἰχϑύς	ἡ πειϑώ
	stad	visch	overreding
Stam:	πολι	ἰχϑυ	πειϑοϝj
Sing. N.	πόλι-ς	ἰχϑύ-ς	πειϑώ
G.	πόλε-ως	ἰχϑύ-ος	(πειϑό-ος) πειϑοῦς
D.	(πόλε-ι) πόλει	ἰχϑύ-ι	(πειϑό-ι) πειϑοῖ
A.	πόλι-ν	ἰχϑύ-ν	(πειϑό-α) πειϑώ
V.	πόλι	ἰχϑύ	πειϑοῖ
D. N. A. V.	πόλε-ε	ἰχϑύ-ε	πειϑώ
G. D.	πολέ-οιν	ἰχϑύ-οιν	πειϑοῖν
Plur. N.	(πόλε-ες) πόλεις	ἰχϑύ-ες	πειϑοί
G.	πόλε-ων	ἰχϑύ-ων	πειϑῶν
D.	πόλε-σι(ν)	ἰχϑύ-σι(ν)	πειϑοῖς
A.	(πόλε-ας) πόλεις	(ἰχϑύ-ας) ἰχϑῦς	πειϑούς

3) De nom. sing. van al deze m. en vr. stammen, behalve van die op οϝj, wordt gevormd door bijvoeging van een ς, b.v. ἱππεϝ, ἱππεϝ-ς, ὁ ἱππεύς, ruiter, πηχϝ, πηχϝς, πῆχυς, elleboog, ἰχϑϝ, ἰχϑϝς, ἰχϑύς, visch, πολj, πολjς, πόλις, stad, maar πειϑοϝj, ἡ πειϑώ, overreding. Bij de neutra is de nom. gelijk aan den stam.

Van de stammen op υ komen eerst in aanmerking die met voorgaanden klinker; bij de woorden op ευς wordt de υ (oorspr. ϝ) tusschen twee klinkers uitgestooten, waarna de ε verlengd is tot η; hierna heeft dikwijls metathesis quantitatis plaats, nam. in den gen. sing. *ἱππέος, *ἱππῆϝος, ἱππέως, acc. sing. *ἱππέϝᾰ, *ἱππῆᾰ, ἱππέᾱ, acc. plur. *ἱππέϝας, *ἱππῆᾰς, ἱππέᾱς; bij de overige casus is geen metathesis quantitatis.

De uitgang van den dat. sing. wordt na uitstooting der ϝ samengetrokken met de ε, dus *ἱππέϝι, *ἱππέϊ, ἱππεῖ.

De voc. sing. is gelijk aan den stam (ϝ verzacht tot υ), dus ἱππεϝ, ἱππεῦ.

De uitgang van den nom. en voc. plur. wordt, na uitstooting der ϝ, met de ε samengetrokken, dus *ἱππέϝες, *ἱππέες, ἱππεῖς.

Voor den uitgang σι(ν) van den dat. plur. is de ϝ tot υ verzacht, dus *ἱππεϝσι(γ) ἱππεῦσι(ν).

Omtrent de overige casusuitgangen is niets bijzonders op te merken.

In het ep. worden de stammen op εϝ zoowel met η als met ε verbogen, dus βασιλῆος, Ἀτρέος; bij appell. is altijd η, bij eigennamen ε of η in gebruik; bij Τυδεύς en Ἀτρεύς echter steeds ε. In het ion. wordt steeds ε gevonden.

Van den stam γρᾱυ komt ep. slechts voor: nom. γρηῦς of γρηύς, dat. γρηΐ, voc. γρηῦ of γρηύ; van βοῦς is de acc. sing. ep. ook βῶν (eig. dor.) en de acc. plur. sgtr. βοῦς.

De stammen op j behouden in het ep. de ῐ, dus gen. πόλιος, dat. πόλῑ; maar ook de dat. op εϊ en ει komt voor. Zelfs heeft men echter reeds πόληος (voor *πόλεjος) en μάντηος (voor *μάντεjος), van den ziener. In het ion. heeft men slechts vormen als: πόλις, πόλιος, πόλῑ, πόλιν, πόλι, πόλιες, πολίων, πόλισι, πόλῑς.

Aanm. 1. De stammen, die voor εϝ een klinker hebben, trekken de ε overal met den uitgang samen, behalve ἁλιεύς, visscher; dus Πλαταιεύς, een Plataeër, Πλαταιῶς, Πλαταιεῖ, Πλαταιᾶ, Πλαταιεῦ, Πλαταιῆ, Πλαταιοῖν, Πλαταιεῖς, Πλαταιῶν, Πλαταιεῦσι(ν), Πλαταιᾶς, Πλαταιεῖς.

Aanm. 2. Van stammen op αυ (αϝ) is op te merken γρᾱυ, ἡ γραῦς, de oude vrouw, γρᾱ-ός, γρᾱ-ί, γραῦν, γραῦ, plur. γρᾶ-ες, γρα-ῶν, γραυ-σί(ν), γραῦς; van stammen op ου (οϝ) βου, ὁ βοῦς, os, βο-ός, βο-ί, βοῦν, βοῦ, plur. βό-ες, βο-ῶν, βου-σί(ν), βοῦς. De acc. sing. gaat hier dus altijd uit op ν, de acc. plur. op (ν)ς.

Aanm. 3. Waarschijnlijk behoort tot deze stammen ook ὁ ἥρως, held (stam ἡρωϝ ?), waarvan de verbuiging is: ἥρως, ἥρω-ος, ἥρω-ι, ἥρω-α (ἥρω), plur. ἥρω-ες enz. Overeenkomstig met dezen vorm van den acc. sing. (ἥρω) vormen ook eenige stammen op ω (§ **14**, 8, A.) hun acc., dus λαγώ, Ἄθω, Κέω.

4) Alle stammen op ι en de adi. stammen op υ (met nog drie subst.stammen, πηχυ, ὁ πῆχυς, elleboog, πελεκυ, ὁ πέλεκυς, bijl, ἀστυ, τὸ ἄστυ, stad) versterken hun eindklinker in den gen. en dat. sing. en in alle casus van den dual. en plur., en wel ι tot εj, υ tot εϝ, dus *πόλεj-ες, *πήχεϝ-ες; voor den klinker van den uitgang vallen j en ϝ uit; *πόλεj-ες wordt πόλεις, *πήχεϝ-ες wordt πήχεις. Aan deze vorming sluit zich de dat. plur. aan, πόλε-σι(ν), πήχε-σι(ν), alsof de stam was πολε en πηχε. Samentrekking heeft slechts plaats tot den tweeklank ει, dus slechts in den dat. sing. en in den nom. plur. der masc en fem., die tevens voor acc. plur. gebruikt wordt, dus πόλει, πήχει, πόλεις, πήχεις.

In den gen. sing. gebruikt men -ως in plaats van -ος (vgl. § 1, 4 Dial. en § 3, 6), en hier en in den gen. plur. is bij de subst. (niet bij de adi.) εω als een lettergreep te beschouwen.

Bij dichters komt ook de gen. sing. der subst. op -ος voor, dus πόλεος. Bij ἄστυ is deze vorm ook overigens de meer gebruikelijke, terwijl de nom. plur. ἄστεα tot ἄστη wordt samengetrokken.

De acc. sing. der masc. en fem. heeft tot uitgang ν, dus πόλιν, πῆχυν.

Aanm. 1. De stam ἐγχελυ-, ὁ ἔγχελυς, de aal, heeft voor den acc. plur. den vorm van den nom. plur. ἐγχέλεις. Als nom. is deze vorm echter niet gebruikelijk; daar gebruikt men ἐγχέλυες.

Alle overige subst.stammen op υ behouden altijd den stamklinker onveranderd en trekken alleen den acc. plur. samen, ἰχθῦς = ἰχθύ-ας, tenzij ook deze acc. plur. oorspr. voor een nom. plur. te houden is.

Aanm. 2. Onder de stammen op (j) ι staat op zich zelf οϝι(οἰ), ἡ οἶς, schaap, dat na het wegvallen der ϝ als eenlettergrepige stam wordt beschouwd, dus οἰός, οἰί, οἶν, plur. οἶες, οἰῶν, οἰσί(ν), οἶς uit οἶας (tenzij ook dit = οἶες te houden is).

5) De stammen op οϝj hebben in den nom. ω; de ϝj tusschen twee klinkers vallen uit, waarop samentrekking volgt, dus πειθοϝj, ἡ πειθώ, overreding, *πειθόϝj-ος, *πειθόj-ος, *πειθό-ος, πειθοῦς, voc. *πειθόϝj, *πειθόι, πειθοῖ.

De dual. en plur. gaat naar de 2[de] decl., dus πειθοί, πειθῶν, πειθοῖς, πειθούς.

De stammen op (ϝ) υ hebben ep. den dat. υϊ ook tot υι samengetrokken, b.v. πληθυῖ, aan de menigte.

De stammen op οϝj hebben in het ion. in den acc. Ἰοῦν, Λητοῦν, ontstaan door wegvallen der j (Ἰοϝν, Ἰοῦν).

6) De beide op zich zelf staande subst. ἡ αἰδώς, de schaamte, en het eig. niet att. ἡ ἠώς, de dageraad (αἰδος, ἠος), worden evenals de woorden op ω verbogen, dus αἰδώς, αἰδοῦς, αἰδοῖ, αἰδώ.

---

§ 19. ONREGELMATIGHEDEN IN DE VERBUIGING.

1) Een woord, welks casusvormen gevormd worden van twee stammen, die een gelijkluidenden nom. veronderstellen, heet heteroclĭton, b.v. σκότος, duisternis, met den gen. σκότου van σκοτο en σκότους van σκοτες.

Οἰδίπους vormt zijn casus deels als vocaalstam, gen. Οἰδίπου, acc. Οἰδίπουν, deels als consonantstam, gen. Οἰδίποδος, acc. Οἰδίποδα; de dat. is altijd Οἰδίποδι.

Ὄρνις, vogel, heeft den stam ὀρνῑθ, maar bovendien den plur. van den stam ὀρνι, dus ὄρνεις, ὄρνεων.

Aanm. De eigennamen op ης (stam ες) vormen bij lateren hun acc. sing. als van een stam op α, dus Σωκράτην voor het betere Σωκράτη.

2) Een woord, waarvan behalve de regelmatige ook andere casusvormen van een anderen stam gevormd worden, die echter geen gelijkluidenden nom. veronderstelt, heet metaplaston, b.v. dat. pl. δένδρε-σι(ν) van δενδρυ (δεν-δρεϝ, δρυ, δρῦς), met den nom. δένδρον, boom, δάκρυ-σι(ν) van δακρυ, met den nom. δάκρυον, traan. Zoo heeft men ook τὰ πυρά en τοῖς πυροῖς, wachtvuren, als van πυρο, naast πῦρ, vuur; ὀνείρατ-ος, enz. is meer gebr. dan de vormen van (ὀνειρο) ὄνειρος, droom.

3) Eenige woorden komen met meer dan een geslacht en ook somtijds met meer dan een stam voor (heterogenea), b.v. ὁ νῶτος en τὸ νῶτον, rug, van νωτο, ἡ δίψα en τὸ δίψος, dorst, van διψᾰ en διψες. Somtijds heeft dit ook alleen in de verschillende numeri plaats, b.v. τὸ στάδιον, stadie, pl. οἱ στάδιοι, ὁ σῖτος, graan, pl. τὰ σῖτα.

4) Sommige woorden komen alleen in enkele casus of enkele numeri voor (defectiva), b.v. τὸ ὄναρ, droomgezicht, τὸ ὕπαρ, werkelijke verschijning, τὸ ὄφελος, nut (slechts in den nom. en acc. sing.), ὁ αἰθήρ, lucht (slechts in den sing.), οἱ ἐτησίαι, passaatwinden (slechts in den plur.).

5) In het bijzonder moeten hier nog de volgende onregelmatige subst. worden opgegeven.

Onder de heteroclita in het ep. zijn bijzonder op te merken γέλως, het lachen, en ἱδρώς, zweet, met de stammen γελωτ en ἱδρωτ, doch bovendien in den dat. sing. γέλῳ en ἱδρῷ en acc. sing. γέλων en ἱδρών.

Onder de zeer talrijke metaplasta komen daar vormen voor als dat. ἀλκ-ί, nevens ἀλκή, kracht; gen. s. στιχ-ός en nom. plur. στίχ-ες nevens στίχος, rij; dat. s. μάστι, acc. s. μάστιν nevens μάστιξ, zweep; dat. s. ὑσμῖνι nevens ὑσμίνη, slag; zoo vindt men nom. s. ἔρος, dat. s. ἔρῳ, acc. s. ἔρον nevens ἔρως, liefde.

Ook in ἐσχαρό-φιν naast ἐσχάρα, haard, en κοτῠληδονό-φιν naast κοτυληδών, zuiger van den zeepoliep, is metaplasmus.

Naast den stam Πατροκλες met den gen. Πατροκλῆος, vindt men vormen als van Πατροκλο.

In het ion. vindt men in den tekst van Hdt. den echter door velen terecht betwijfelden vorm van den acc. -εα bij stammen op α-, b.v. Καμβύσεα voor Καμβύσην.

Ἄρης ep. gen. ook Ἄρηος en voc. Ἄρες (met ᾱ om de maat).

Bij γόνυ en δόρυ zijn van de oorspr. stammen γονϝατ en δορϝατ door het verspringen der ϝ en hare verandering tot υ de ep. vormen γούνατος, δούρατος, enz. ontstaan.

Ἄρης, ὁ (Ἀρες), Ares, Ἄρεως en bij dichters Ἄρεος, Ἄρει, Ἄρην en Ἄρη, Ἄρες.

ἀρν-ός, τοῦ en τῆς (ἀρεν), van het lam, ἀρνί, ἄρνα, ἄρνες, ἀρνάσι(ν). De ontbrekende nom. sing. wordt vervangen door ἀμνός. De stam heeft syncope ondergaan.

γόνυ, τό (γονατ), knie, γόνατος, enz.

γυνή, ἡ (γυναικ), vrouw, γυναικός, γυναικί, γυναῖκα, γύναι, γυναῖκε, γυναικοῖν, γυναῖκες, γυναικῶν, γυναιξί(ν), γυναῖκας.

δόρυ, τό (δορατ), lans, δόρατος, enz. Bij dichters ook δορός en δορί.

Ζεύς, ὁ (Δjευ), Zeus, Διός, Διί, Δία, Ζεῦ. Bij dichters ook Ζεύς, Ζηνός, Ζηνί, Ζῆνα, Ζεῦ.

Θαλῆς, ὁ (Θαλα), Thales, Θαλέω, Θαλῇ, Θαλῆν; bij lateren ook van Θαλητ, Θάλητος, enz.

κλῄς, ἡ (κλῃδ), sleutel, regelm.; bij lateren κλείς, met den acc. sing. κλεῖν en plur. κλεῖς.

κύων, ὁ en ἡ (κυον), hond, voc. κύον; alle andere vormen van den gesyncop. stam κυν, dus κυνός, enz.

ναῦς, ἡ (ναϝ), schip, νεώς, νηί, ναῦν, νεοῖν, νῆες, νεῶν, ναυσί(ν), ναῦς.

οὖς, τό (ὀϝατ, οὐατ, ὠτ), oor, ὠτός, ὠτί, ὦτε, ὤτοιν, ὦτα, ὤτων, ὠσί(ν).

Πνύξ, ἡ (Πνυκ, door metathesis Πυκν), Pnyx, Πυκνός, Πυκνί, Πύκνα

πρέσβυς, ὁ (πρεσβυ), de oude, in den plur. de gezanten, wordt aldus gedeclineerd:

Sing.	de oude			de gezant
N.	πρέσβυς	en	πρεσβύτης	πρεσβευτής
G.			πρεσβύτου	πρεσβευτοῦ
D.			πρεσβύτῃ	enz.
A.	πρέσβυν			
V.	πρέσβυ			

κληίς, κληῖδος, enz. sleutel, ep. en ion.

κάρη, τό (καρητ), hoofd, heeft ep. de volgende verbuiging:

S.	N.	κάρη				
	G.	κάρητ-ος,	καρήατ-ος,	κράατ-ος,	κρᾱτ-ός	
	D.	κάρητ-ι,	καρήατ-ι,	κράατ-ι,	κρατ-ί	
	A.	κάρη			τὸν κρᾶτ-α,	τὸ κάρ
Pl.	N.	κάρᾱ	καρήατ-α,	κράατ-α		
	G.				κρᾱ́τ-ων	κάρηνα
	D.				κρᾱ-σί(ν)	καρήνων
	A.	κάρᾱ			τοὺς κρᾶτ-ας	

S.	N.	νηῦ-ς, ἡ (νηϝ), ep.,	νηῦ-ς, ion., schip
	G.	νη-ός, νεώς	νε-ός
	D.	νη-ί	νη-ί
	A.	νῆ-α	νέ-α
D.	N.	νῆ-ε	νέ-ε
	G.	νη-οῖν	νε-οῖν
Pl.	N.	νῆ-ες	νέ-ες
	G.	νη-ῶν	νε-ῶν
	D.	νηυ-σί(ν), νή-εσσι(ν)	νηυ-σί
	A.	νῆ-ας	νέ-ας,

υἱός, ὁ, zoon, ep. als van υἱ, s. g. υἷος, υἷι, υἷα, dual. υἷε, pl. υἷες, υἱάσι(ν), υἷας.

Plur.	de ouden	de gezanten
N.	πρεσβῦται	πρέσβεις
G.	πρεσβυτῶν	πρέσβεων
D.	enz.	πρέσβεσι(ν)
A.		πρέσβεις.

υἱός, ὁ (υἱο), zoon, regelmatig, en bovendien vormen van den stam (υἱεϝ) υἱευ, nam. υἱέος, υἱεῖ; υἱέε, υἱέοιν; υἱεῖς, υἱέων, υἱέσι(ν), υἱεῖς.

χείρ, ἡ (χερ), hand, vormt slechts den gen. en dat. dual. (χεροῖν) en dat. plur. (χερσί(ν)) van den stam, alle andere casus van den verlengden stam χειρ.

χρώς, ὁ (χρωτ), huid, regelmatig en bovendien ἐν χρῷ, in de nabijheid.

Vergelijkend overzicht der verbuiging.

	Vocaalstammen.				Consonantstammen.	
Sing.	Fem.	Masc.	Masc. en Fem.	Neutr.	Masc. en Fem.	Neutr.
	α stammen		ο stammen			
N.	(ᾰ, η)	-ς	-ς	-ν	-ς of verl. st.	= stam*.
G.	-ᾰς	-ο*	-ο*		-ος	
D.	(ᾰ) + -ι		(ο) + -ι		-ι	
A.	-ν		-ν	= nom.	-ν of -α	= nom.
V.	= nom.	= stam*	-ε	= nom.	= stam*	= nom.
Dual.						
N. A. V.	verlenging van den stamklinker.				-ε	
G. D.	-ιν		-ιν		ο-ιν	
Plur.						
N.	-ι		-ι	-ᾰ	-ες	-ᾰ
G.	-ων		-ων		-ων	
D.	(ᾰ) + ι-σι(ν)		ι-σι(ν)		-σι(ν)	
A.	(ᾰ) + ς	νς*	νς*	= nom.	-νς*, -ᾰς	= nom.

Het teeken * duidt aan, dat er in die uitgangen altijd of somtijds wijzigingen hebben plaats gehad.

---

§ 20. ADIECTIVA VAN DE EERSTE EN TWEEDE DECLINATIE.

1) De adiectiva met vocaalstammen hebben voor het grootste gedeelte, en dergelijke participia altijd, voor ieder geslacht een afzonderlijken uitgang.

De stam van het masc. en neutr. gaat uit op ο of ω, die van het fem., zoo het een afzonderlijken uitgang heeft, op α.

A. *Adi. en part. op* ος, ᾱ *of* η, ον *en adi. op* ως, ων.

2) De nom. sing. gaat bij de adi. met vocaalstammen uit: voor het masc. en neutr. op ος of ων en ον of ων, voor het fem. achter een klinker of ρ op ᾱ, anders op η.

Aanm. Na ο staat in den nom. fem. ook η, behalve wanneer ο wordt voorafgegaan door een ρ, b.v. ὄγδοος, ὀγδόη, achtste, maar ἀθρόος, ἀθρόᾱ, verzameld.

In het ep. en ion. zijn onder de adi. geen stammen op ω; Hdt. gebruikt vormen als πλέος of πλεῖος, η, ον, vol, ἵλεος, ον (ep. ἵλᾱος), genadig, ἀξιόχρεος, ον, belangrijk; de van γῆ afgeleide adi. gaan in het ion. uit op -γαῖος, b.v. μεσόγαιος, middellandsch.

3) De verbuiging heeft plaats als bij de subst. met α-, ο- en ωstammen, behalve dat de geheele dualis (vgl. § **12**, 2, A. 1) en de gen. plur. voor het fem. geen afzonderlijken uitgang heeft.

Aanm. Wanneer er voor het fem. geen afzonderlijke uitgangen bestaan, zooals altijd bij de stammen op ω, worden daarvoor die van het masc. gebezigd.

B. *Samengetrokken adi. op* ος, ᾱ *of* η, ον *en op* ος, ον.

4) Samengetrokken worden de adi.:

a) die een stof of kleur aanduiden op εος, εᾱ, εον;

b) die samengesteld zijn met woorden op οος (§ **14**, 15); deze hebben voor het masc. en fem. denzelfden uitgang;

c) die op -πλόος uitgaan en een veelvoud beteekenen.

5) In het fem. trekt εᾱ achter een klinker of ρ in ᾱ, anders in η samen, b.v. *ἐρεέᾱ, wollen, ἐρεᾶ, ἀργυρέᾱ, zilveren, ἀργυρᾶ, *χρυσέᾱ, gouden, χρυσῆ.

In het fem. der adi. op -πλόος (4, *c*) verdwijnt de ο bij uitzondering overal voor een volgenden langen klinker of tweeklank, b.v.: *διπλόη, dubbel, διπλῆ, zoo ook *διπλόαι, διπλαῖ, *διπλόᾱς, διπλᾶς.

In het neutr. trekt εᾰ samen tot ᾱ, b.v. *χρύσεᾰ, χρυσᾶ, *ἀργύρεᾰ, ἀργυρᾶ. Bij de onder 4, *b* bedoelde woorden wordt hier de nom., acc. en voc. niet samengetrokken, dus ἄνοα, zinneloos. Die onder 4, *c* trekken in laatstgenoemde casus οᾰ samen tot ᾱ, b.v. *διπλόα, διπλᾶ.

6) Voor het accent gelden buiten en gedeeltelijk tegen de algemeene nog de volgende regels:

a) in het fem. staat het accent, voorzoover de quantiteit der eindlettergreep dit toestaat, steeds op de lettergreep, waarop de nom. masc. het had, dus δίκαιος, rechtvaardig, δίκαιαι, maar δικαίᾱ, δικαίων, vgl. 3), δικαίαις;

b) bij de onder 4, *a* bedoelde sgtr. adi. wordt op de laatste lettergreep altijd een circumflexus geplaatst, als *χρύσεος, χρυσοῦς, behalve in den nom., acc. en voc. dual., die volgens § **14**, 16, *b* altijd oxytonon is, χρυσώ.

c) bij de onder 4, *b* bedoelde sgtr. adi. staat het accent steeds op de voorlaatste lettergreep, als *ἄνοος, zinneloos, *ἀνόου, *ἄνοοι,

---

De decl. der adi. levert in het ep. en ion. geen verschil op bij die der subst. Men merke op, dat bij deze adi. de gen. pl. voor het fem. denzelfden vorm heeft als het masc. De ᾱ van het fem. is nog steeds η; maar in vier adi. δῖᾰ, goddelijke, πότνιᾰ, eerwaardig en μίᾰ en ἴᾰ, één, is de α kort.

sgtr. ἄνους, ἄνου, ἄνοι, *εὔνοος, welgezind, *εὐνόου, *εὔνοοι, sgtr. εὔνους, εὔνου, εὖνοι.

C. *Adi. met één uitgang voor masc. en fem.*

7) Behalve de reeds boven (3, A.) opgegeven stammen op ω en de adi. op οος (4, *b*) zijn er ook stammen op ο, die voor het masc. en fem. denzelfden uitgang hebben.

Samengestelde adi. hebben over het algemeen slechts één uitgang voor masc. en fem., b.v.

ἄ-τεκνος, kinderloos, εὔ-φωνος, welluidend,
δύσ-βουλος, slechtberaden, φιλό-τεκνος, kinderlievend;

maar buitendien ook eenige niet samengestelde, als:

βάναυσος, werktuigelijk, ἥμερος, tam,
βάρβαρος, ongrieksch, ἥσυχος, rustig,
δάπανος, verkwistend, λάλος, babbelachtig,
ἔτυμος, echt, λοίδορος, lasterend.

Aanm. Het simplex πλέως, vol, schijnt een afzonderlijk fem. πλέᾱ te hebben, maar de composita, b.v. ἔμπλεως, stellig niet.

8) Voorbeelden.

	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
		δίκαιος rechtvaardig			πιστός getrouw	
Mann. stam:		δικαιο			πιστο	
S. N.	δίκαιος	δικαίᾱ	δίκαιον	πιστός	πιστή	πιστόν
G.	δικαίου	δικαίᾱς	δικαίου	πιστοῦ	πιστῆς	πιστοῦ
D.	δικαίῳ	δικαίᾳ	δικαίῳ	πιστῷ	πιστῇ	πιστῷ
A.	δίκαιον	δικαίᾱν	δίκαιον	πιστόν	πιστήν	πιστόν
V.	δίκαιε	δικαίᾱ	δίκαιον	πιστέ	πιστή	πιστόν
D.N.A.V.		δικαίω			πιστώ	
G. D.		δικαίοιν			πιστοῖν	
P. N.	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαιᾰ	πιστοί	πισταί	πιστᾰ́
G.		δικαίων			πιστῶν	
D.	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις	πιστοῖς	πισταῖς	πιστοῖς
A.	δικαίους	δικαίᾱς	δίκαιᾰ	πιστούς	πιστάς	πιστᾰ́
V.	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαιᾰ	πιστοί	πισταί	πιστᾰ́

		ἱερός heilig		ἵλεως genadig	
Mann. stam:		ἱερο		ἱλεω	
				Masc. en Fem.	Neutr.
S. N.	ἱερός	ἱερᾱ́	ἱερόν	ἵλεως	ἵλεων
G.	ἱεροῦ	ἱερᾶς	ἱεροῦ	ἵλεω	
D.	ἱερῷ	ἱερᾷ	ἱερῷ	ἵλεῳ	
A.	ἱερόν	ἱερᾱ́ν	ἱερόν	ἵλεων	
V.	ἱερέ	ἱερᾱ́	ἱερόν		

D. N. A. V.		ἱερώ			ἵλεω	
G. D.		ἱεροῖν			ἵλεῳν	
P. N.	ἱεροί	ἱεραί	ἱερᾰ	ἵλεῳ		ἵλεω
G.		ἱερῶν			ἵλεων	
D.	ἱεροῖς	ἱεραῖς	ἱεροῖς		ἵλεῳς	
A.	ἱερούς	ἱερᾱ́ς	ἱερᾰ	ἵλεως		ἵλεω
V.	ἱεροί	ἱεραί	ἱερᾰ			

		ἀργῠροῦς			χρῡσοῦς	
		zilveren			gouden	
Mann. stam:		ἀργυρεο			χρυσεο	
	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
S. N.	ἀργυροῦς	ἀργυρᾶ	ἀργυροῦν	χρυσοῦς	χρυσῆ	χρυσοῦν
G.	ἀργυροῦ	ἀργυρᾶς	ἀργυροῦ	χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ
D.	ἀργυρῷ	ἀργυρᾷ	ἀργυρῷ	χρυσῷ	χρυσῇ	χρυσῷ
A.	ἀργυροῦν	ἀργυρᾶν	ἀργυροῦν	χρυσοῦν	χρυσῆν	χρυσοῦν
D. N. A. V.		ἀργυρώ			χρυσώ	
G. D.		ἀργυροῖν			χρυσοῖν	
P. N.	ἀργυροῖ	ἀργυραῖ	ἀργυρᾶ	χρυσοῖ	χρυσαῖ	χρυσᾶ
G.		ἀργυρῶν			χρυσῶν	
D.	ἀργυροῖς	ἀργυραῖς	ἀργυροῖς	χρυσοῖς	χρυσαῖς	χρυσοῖς
A.	ἀργυροῦς	ἀργυρᾶς	ἀργυρᾶ	χρυσοῦς	χρυσαῖ	χρυσᾶ

	ἁπλοῦς			εὔνους		βάρβαρος	
	eenvoudig			welgezind		vreemd	
Mann. stam:	ἁπλοο			εὐνοο		βαρβαρο	
	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc. en Fem.	Neutr.	Masc. en Fem.	Neutr.
S. N.	ἁπλοῦς	ἁπλῆ	ἁπλοῦν	εὔνους	εὔνουν	βάρβαρος	βάρβαρον
G.	ἁπλοῦ	ἁπλῆς	ἁπλοῦ	εὔνου		βαρβάρου	
D.	ἁπλῷ	ἁπλῇ	ἁπλῷ	εὔνῳ		βαρβάρῳ	
A.	ἁπλοῦν	ἁπλῆν	ἁπλοῦν	εὔνουν		βάρβαρον	
D.N.A.V.*		ἁπλώ		εὔνω		βαρβάρω	
G. D.		ἁπλοῖν		εὔνοιν		βαρβάροιν	
P. N.	ἁπλοῖ	ἁπλαῖ	ἁπλᾶ	εὔνοι	εὔνοᾰ	βάρβαροι	βάρβαρᾰ
G.		ἁπλῶν		εὔνων		βαρβάρων	
D.	ἁπλοῖς	ἁπλαῖς	ἁπλοῖς	εὔνοις		βαρβάροις	
A.	ἁπλοῦς	ἁπλᾶς	ἁπλᾶ	εὔνους	εὔνοᾰ	βαρβάρους	βάρβαρᾰ

---

§ 21. ADIECTIVA VAN DE DERDE DECLINATIE.

1) De adiectiva met consonantstammen hebben voor het grootste gedeelte, en dergelijke participia altijd, voor ieder geslacht een afzonderlijken uitgang.

Van de werkelijke consonantstammen hebben voor ieder geslacht een afzonderlijken uitgang die op ντ (waaronder velerlei participia), die op τ (slechts éene soort van part. stam) en die op ν; voor het masc. en fem. hebben denzelfden uitgang die op ον en ιν.

Van de stammen, die hun eindconsonant uitstooten, komen slechts voor die op ες; deze hebben voor het masc. en fem. denzelfden uitgang.

Van de schijnbare consonantstammen vindt men slechts die op (ϝ) υ, met een afzonderlijken uitgang voor ieder geslacht.

2) Het fem., wanneer dit een afzonderlijken vorm heeft, vormt men door (ȷα) ιᾰ achter den stam te voegen, waarbij echter eenige klankverwisselingen plaats hebben, die telkens zullen worden opgegeven.

3) De uitgang ᾰ van den nom. fem. van adi. der 3de decl. is altijd kort; de verbuiging heeft regelmatig plaats naar de 1ste decl., ook wat het accent betreft; de gen. plur. van deze fem. is dus perispomenon.

Aanm. De dual. wordt slechts in éen vorm voor de drie geslachten gevonden, vlg. § **12**, 2, A. 1.

A. *Adi. en part. van drie uitgangen met den mann. stam op ντ en den nom. op*

ας, ᾱσᾰ, ᾰν	εις, εισᾰ, εν,	ους, ουσᾰ, ον
εις, εσσᾰ, εν	ων, ουσᾰ, ον	υς, ῡσᾰ, ῠν.

4) Stammen op ντ zijn adiectiva of participia; over de vorming van den nom. masc. en neutr. zie § **16**, 5 en 9.

a) adiectiva:

παντ,	πᾶς,	πᾶσᾰ,	πᾶν, met onregelmatige quantiteit,	geheel,
χαριεντ,	χαρίεις,	χαρίεσσᾰ,	χαρίεν,	liefelijk,
ἑκοντ,	ἑκών,	ἑκοῦσᾰ,	ἑκόν,	vrijwillig;

b) participia:

παιδευσᾰντ,	παιδεύσᾱς,	παιδεύσᾱσᾰ,	παιδεῦσᾰν,	opgevoed hebbende,
λυθεντ,	λυθείς,	λυθεῖσᾰ,	λυθέν,	losgemaakt,
ἀρχοντ,	ἄρχων,	ἄρχουσᾰ,	ἄρχον,	regeerend,
διδοντ,	διδούς;	διδοῦσᾰ,	διδόν,	gevend,
δεικνῠντ,	δεικνύς(ῡ),	δεικνῦσᾰ,	δεικνύν(ῠ),	toonend.

Aanm. 1. In het fem. van παντ- enz. is -ȷα eerst in -σα veranderd, waarna de gewone klankverwisselingen plaats hadden, dus παντ-ȷᾰ, παντσᾰ, πᾶσα.

Aanm. 2. De stammen van adi., niet van part., op εντ-, veronderstellen voor de vorming van den dat. plur., voor die van het fem. en voor die van de vergelijking een stam op ετ (vlg. § 6, 7, A.), dus dat. pl. *χαρίετ-σι(ν), χαρίε-σι(ν), fem. *χαρίετ-ȷα, *χαρίετσα, χαρίεσ-σα, *χαριέτ-τερος, χαριέσ-τερος. Maar λυθεντ, dat. pl. *λυθέντ-σι(ν), λυθεῖσι(ν), fem. *λυθέντ-ȷᾰ, *λυθέντσᾰ, λυθεῖσα.

5) De verbuiging van het masc. en neutr. heeft plaats naar § **16**, 2; voor den voc. der part. wordt altijd de vorm van den nom. gebruikt.

Voorbeelden.

		χαρίεις bevallig			διδούς gevend	
	Mann. stam:	χαριεντ			διδοντ	
	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
S. N.	χαρίεις	χαρίεσσᾰ	χαρίεν	διδούς	διδοῦσᾰ	διδόν
G.	χαρίεντ-ος	χαριέσσης	χαρίεντ-ος	διδόντ-ος	διδούσης	διδόντ-ος
D.	χαρίεντ-ι	χαριέσσῃ	χαρίεντ-ι	διδόντ-ι	διδούσῃ	διδόντ-ι
A.	χαρίεντ-ᾰ	χαρίεσσᾰν	χαρίεν	διδόντ-ᾰ	διδοῦσᾰν	διδόν
V.	χαρίεν	χαρίεσσᾰ	χαρίεν			
D. N. A. V.		χαρίεντ-ε			διδόντ-ε	
G. D.		χαριέντ-οιν			διδόντ-οιν	
P. N.	χαρίεντ-ες	χαρίεσσαι	χαρίεντ-ᾰ	διδόντ-ες	διδοῦσαι	διδόντ-ᾰ
G.	χαριέντ-ων	χαριεσσῶν	χαριέντ-ων	διδόντ-ων	διδουσῶν	διδόντ-ων
D.	χαρίε-σι(ν)	χαριέσσαις	χαρίε-σι(ν)	διδοῦ-σι(ν)	διδούσαις	διδοῦσι(ν)
A.	χαρίεντ-ᾰς	χαριέσσᾱς	χαρίεντ-ᾰ	διδόντ-ᾰς	διδούσᾱς	διδόντ-ᾰ
V.	χαρίεντ-ες	χαρίεσσαι	χαρίεντ-ᾰ			

B. *Part. van drie uitgangen met den mann. stam op τ en den nom. op* **ως, υια, ος.**

6) Van stammen op -τ heeft men slechts één voorbeeld in de participia op (ϝοτ) οτ.

Aanm. In den nom. sing. masc. is de ο niettegenstaande de bijvoeging van ς toch verlengd (vgl. ἀλώπηξ van ἀλωπεκ-, § 16, 4, A.), *πεπαιδευκϝότ-ς, *πεπαιδευκώτ-ς, πεπαιδευκώς. Het fem. was oorspronkelijk ϝότ-jă, toen ϝόσjα, ϝσιᾰ, ὑσιᾰ, υῖα.

πεπαιδευκϝοτ, πεπαιδευκωτ, πεπαιδευκώς, πεπαιδευκυῖᾰ, πεπαιδευκός, opgevoed hebbend.

7) De verbuiging heeft plaats naar § **16**, 2.

Voorbeeld.

πεπαιδευκώς
opgevoed hebbende
Mann. stam: πεπαιδευκοτ

	Masc.	Fem.	Neutr.
S. N.	πεπαιδευ-κώς	— -κυῖᾰ	— -κός
G.	— -κότ-ος	— -κυίας	— -κότ-ος
D.	— -κότ-ι	— -κυίᾳ	— -κότ-ι
A.	— -κότ-ᾰ	— -κυῖᾰν	— -κός
D. N. A. V.		— -κότ-ε	
G. D.		— -κότ-οιν	
P. N.	— -κότ-ες	— -κυῖαι	— -κότ-ᾰ
G.	— -κότ-ων	— -κυιῶν	— -κότ-ων
D.	— -κό-σι(ν)	— -κυίαις	— -κό-σι(ν)
A.	— -κότ-ᾰς	— -κυῖαι	— -κότ-ᾰ

C. *Adi. van drie uitgangen met den mann. stam op* **ν** *en den nom. op* **ᾱς, αινᾰ, ᾰν** *en* **ην, εινᾰ, εν.**

8) Stammen op ν zijn slechts adiectiva.
Over de nom. vorming van masc. en neutr. zie § **16**, 7 en 9.

μελᾰν,	μέλᾱς,	μέλαινᾰ,	μέλᾰν,	zwart,
τερĕν,	τέρην,	τέρεινᾰ,	τέρεν,	teeder.

Aanm. In het fem. is de j van -jă door den invloed van de ν als ι in de voorgaande lettergreep overgaan (zie § 1, 4 Dial.).

9) De verbuiging geschiedt naar § **16**, 2.

Voorbeeld.

μέλᾱς
zwart
Mann. stam: μελᾰν

	Masc.	Fem.	Neutr.
S. N.	μέλας	μέλαινᾰ	μέλαν
G.	μέλαν-ος	μελαίνης	μέλαν-ος
D.	μέλαν-ι	μελαίνῃ	μέλαν-ι
A.	μέλαν-ᾰ	μέλαιναν	μέλαν
V.	μέλαν	μέλαινᾰ	μέλαν
D. N. A. V.		μέλαν-ε	
G. D.		μελάν-οιν	
P. N.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-ᾰ
G.	μελάν-ων	μελαινῶν	μελάν-ων
D.	μέλα-σι(ν)	μελαίναις	μέλα-σι(ν)
A.	μέλαν-ᾰς	μελαίνᾱς	μέλαν-ᾰ
V.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-ᾰ

D. *Adi. van drie uitgangen met den mann. stam op* **υ** *en den nom. op* **ῠς, ειᾰ, ῠ.**

10) Stammen op (ϝ)υ zijn slechts adiectiva.
Over de vorming van den nom. van masc. en neutr. zie § **18**, 3.

ἡδυ, ἡδύς, ἡδεῖᾰ, ἡδύ, aangenaam.

Aanm. 1. Evenals in de verbuiging (vgl. § 18, 4) wordt de υ ook voor den fem. uitgang -jα of -ια tot ε(ϝ) versterkt, dus ἡδυ, *ἡδέ(ϝ)-jα, ἡδεῖα.

Aanm. 2. Al deze adi. zijn oxytonon behalve ἥμισυς, half, en θῆλυς, vrouwelijk.

11) De verbuiging heeft plaats naar § **18**, 2.

De adi. op υς (stam op ϝ, υ) worden ep. somtijds voor masc. en fem. met denzelfden uitgang gevonden Van den acc. wordt somtijds de vorm (εϝα)εα gevonden, b.v. εὐρέα πόντον, de wijde zee, vgl. § 15, 7 Dial.

Het fem. dezer adi. is overigens ep. somtijds en ion. altijd εᾰ, εης, enz.

Voorbeeld.

ἡδύς
aangenaam
ἡδυ

	Masc.	Fem.	Neutr.
S. N.	ἡδύς	ἡδεῖᾰ	ἡδύ
G.	ἡδέ-ος	ἡδείᾱς	ἡδέ-ος
D.	ἡδεῖ	ἡδείᾳ	ἡδεῖ
A.	ἡδύ-ν	ἡδεῖᾰν	ἡδύ
V.	ἡδύ	ἡδεῖᾰ	ἡδύ
D. N. A. V.		ἡδέ-ε	
G. D.		ἡδέ-οιν	
P. N.	ἡδεῖς	ἡδεῖαι	ἡδέ-ᾰ
G.	ἡδέ-ων	ἡδειῶν	ἡδέ-ων
D.	ἡδέ-σι(ν)	ἡδείαις	ἡδέ-σι(ν)
A.	ἡδεῖς	ἡδείᾱς	ἡδέ-ᾰ
V.	ἡδεῖς	ἡδεῖαι	ἡδέ-ᾰ

E. *Adi. van twee uitgangen met den mann. stam op ν en den nom. op ων, ον en ην, εν.*

12) Tot de werkelijke consonantstammen met denzelfden uitgang voor masc. en fem. behooren de stammen op ον en één op εν, nam. ἀρρεν.

Over de vorming van den nom. van masc. en neutr. zie § **16**, 7 en 9.

μνημον	μνήμων,	μνῆμον,	gedachtig,
ἀρρεν	ἄρρην,	ἄρρεν,	mannelijk.

13) De verbuiging heeft plaats naar § **16**, 2.

Aanm. 1. De adi. op *αίμων* en *ήμων*, de samengestelde (behalve met *φρήν*, gemoed) en de comparativi trekken hun accent terug in het neutr., dus *εὔδαιμον*, gelukkig, *βέλτιον*, beter, maar *μεγαλόφρον*, hoogmoedig.

Aanm. 2. Over het uitstooten der *ν* in de comparativi op *ίων* zie § **17**, 6.

Voorbeeld.

εὐδαίμων — gelukkig — Mann. stam: εὐδαιμον
βελτίων — beter — βελτιον

	Masc. en Fem.	Neutr.	Masc. en Fem.	Neutr.
S. N.	εὐδαίμων	εὔδαιμον	βελτίων	βέλτιον
G.	εὐδαίμον-ος		βελτίον-ος	
D.	εὐδαίμον-ι		βελτίον-ι	
A.	εὐδαίμον-ᾰ	εὔδαιμον	βελτίον-ᾰ of βελτίω	βέλτιον
V.	εὔδαιμον		βέλτιον	
D. N. A. V.	εὐδαίμον-ε		βελτίον-ε	
G. D.	εὐδαιμόν-οιν		βελτιόν-οιν	

	Masc. en Fem.	Neutr.	Masc. en Fem.	Neutr.
P. N.	εὐδαίμον-ες	εὐδαίμον-α	βελτίον-ες of βελτίους	βελτίον-α of βελτίω
G.	εὐδαιμόν-ων		βελτιόν-ων	
D.	εὐδαίμο-σι(ν)		βελτίο-σι(ν)	
A.	εὐδαίμον-ας	εὐδαίμον-α	βελτίον-ας of βελτίους	βελτίον-α of βελτίω
V.	εὐδαίμον-ες	εὐδαίμον-α	βελτίον-ες of βελτίους	βελτίον-α of βελτίω

F. *Adi. van twee uitgangen met den mann. stam op ς en den nom. op ης, ες.*

14) Tot de stammen, die hun eindmedeklinker uitstooten, behooren alleen de stammen op ες.

De nom. wordt gevormd volgens § **17**, 3.

ἀληθες, ἀληθής, ἀληθές, waar.

15) De verbuiging heeft plaats volgens § **17**, 2.

Voorbeeld.

ἀληθής
waar
Mann. stam: ἀληθες

	Masc. en Fem.	Neutr.
S. N.	ἀληθής	ἀληθές
G.	ἀληθοῦς	
D.	ἀληθεῖ	
A.	ἀληθῆ	ἀληθές
V.	ἀληθές	
D. N. A. V.	ἀληθῆ	
G. D.	ἀληθοῖν	
P. N.	ἀληθεῖς	ἀληθῆ
G.	ἀληθῶν	
D.	ἀληθέ-σι(ν)	
A.	ἀληθεῖς	ἀληθῆ
V.	ἀληθεῖς	ἀληθῆ

Aanm. 1. De sgtr. vorm van *εᾰ* is *η*, doch *ᾱ* wanneer er een vocaal voor de *ε* van den stam staat; *ὑγιής*, gezond, heeft echter *ὑγιῆ* en *ὑγιᾶ*.

Aanm. 2. De adi. baryt. op *ης* trekken in de decl. het accent zoo ver mogelijk terug, vgl. § **15**, 5, *e*, 1 en *f*.

G. *Adi. op consonantstammen met één uitgang.*

16) Op zich zelf staan de adi. met één uitgang voor het masc. en fem., die afgeleid zijn van stammen van subst. en als deze gedeclineerd worden; het neutr. wordt volgens de gewone regels gevormd en is dus gelijk aan den stam behoudens de leer der eindmedeklinkers (§ **6**, 17 en 18).

εὐ-ελπιδ,	εὔ-ελπις,	εὔ-ελπι,	met goede hoop,
ἀ-πατορ,	ἀ-πάτωρ,	ἄ-πατορ,	vaderloos,
φιλο-πολιδ,	φιλό-πολις,	φιλό-πολι,	vaderlandslievend,
ἀ-χαριτ,	ἄ-χαρις,	ἄ-χαρι,	onaangenaam.

Aanm. 1. De *δ* in *φιλοπολιδ* is uit de oorspronkelijke *ȷ* ontstaan.
Aanm. 2. In stammen als *ἀπατορ* is de *ε* tot *ο* versterkt, vgl. *τρέφω*, *τέτροφα*, voeden.

17) Stammen van éen uitgang voor het masc. en fem. zonder een eigen vorm te hebben voor het neutr. zijn er betrekkelijk slechts weinige, b.v.

ἀπαιδ,	ἄπαις,	kinderloos,
ἁρπαγ,	ἅρπαξ,	roofzuchtig,
γυμνητ,	γυμνής,	lichtgewapend,
πενητ,	πένης,	arm.

Hun nom.vorming en declinatie is door de regels over de consonantstammen genoeg bekend.

Aanm. Van sommige adi. met éen uitgang voor masc. en fem. vindt men bij dichters een afzonderlijken vorm voor het fem., b. v. *μάκαιρᾰ* bij *μάκαρ*, gelukkig, *πίειρα* bij *πίων*, vet; zoo ook bij composita als *ἡδυέπεια* bij *ἡδυεπής*, aangenaam sprekend, *ἑπτέτις* bij *ἑπτέτης*, zevenjarig, *εὐῶπις*, schoon van oogen, bij *εὐώψ*, enz.

---

§ 22. ONREGELMATIGE ADIECTIVA.

1) Onder de onregelmatige adi. zijn de voornaamste *πολύ-ς*, *πολλή*, *πολύ*, veel, en *μέγα-ς*, *μεγάλη*, *μέγα*, groot.

Sing. N.	πολύ-ς	πολλή	πολύ
G.	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
D.	πολλῷ	enz.	πολλῷ
A.	πολύ-ν		πολύ

Dualis en pluralis van den mann. stam *πολλο*.

Van het adi. *πολύς* vindt men in het ep. alle vormen van beide stammen *πολυ* en *πολλο*. Vandaar de acc. fem. *πολύν* (*πουλύν*). Buitendien vindt men eenige vormen van *πουλυ*, waarin de *υ* in de eerste lettergreep herhaald is. De dat. pl. heeft behalve *πολέ-εσσι(ν)* ook de verkorte vormen *πολ-έσσι(ν)* en *πολ-έσι(ν)*. In het ion. vindt men *πολλός*, *ή*, *όν* regelmatig verbogen.

Van *σῶς* zijn de ep. en ion. vormen ontleend aan *σόος*, *η*, *ον*. In het ep. (ook bij Xen.) vindt men bovendien een compar. *σαώτερος*.

Het ep. adi. *ἐύς* (stam *ϝεσυ*), goed, komt voor in de volgende vormen: sing. nom. *ἐύς* en *ἠύς*, n. *ἠύ* (adv. *εὖ*), gen. *ἐῆος*, acc. *ἐύν* en *ἠύν*. Bovendien heeft men een op zich zelf staanden gen. plur. *ἐάων*, van de goede (gaven), die hoogstwaarschijnlijk tot een subst.stam *ἐᾰ* terug te brengen is.

Sing. N.	μέγα-ς	μεγάλη	μέγα
G.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
D.	μεγάλῳ	enz.	μεγάλῳ
A.	μέγα-ν		μέγα

Dualis en pluralis van den mann. stam *μεγαλο*.

Aanm. Het adi. *πολύς* is terug te brengen tot den stam *πολϝ*, waaruit zich eerst de stam *πολυ* en vervolgens door bijvoeging van *ο* de stam *πολϝο*, door assimilatie *πολλο*, met den vr. stam *πολλᾰ* ontwikkeld heeft.

In *μέγας* is van den stam *μεγα* de nieuwe stam *μεγαλο*, fem. *μεγαλᾰ* afgeleid.

2) Het adi. *πρᾶος*, *πραεῖᾰ*, *πρᾶον* (ook *πρᾷος*), zacht, vormt het fem. geheel en het masc. en neutr. slechts in eenige casus van den plur. van den stam *πραϋ*.

Plur. N.	πρᾶοι en πραεῖς		πραέα
G.		πράων en πραέων	
D.		πράοις en πραέσι(ν)	
A.	πράους en πραεῖς		πραέα.

3) Het adi. *σῶς*, behouden, sgtr. uit **σάος*, komt slechts in den nom. s. *σῶς*, *σῶν*, acc. *σῶν* en acc. pl. *σῶς* voor. Het overige wordt aan het in deze casus ontbrekende **σῶος*, *σώᾱ*, *σῶον* ontleend. Zoo komt ook *ζώς*, levend, in eenige vormen voor.

4) Defectiva zijn *φροῦδος*, verdwenen, dat slechts in de nominativi en in den gen. s. *φρούδου* wordt gebezigd, *ἐπάναγκες*, noodzakelijk, en eenige anderen.

---

§ 23. DE VERGELIJKING DER ADIECTIVA.

1) De gewone stamuitgang van den comparativus is *-τερο* (nom. *-τερος*, *-τέρᾱ*, *-τερον*) en van den superlativus *-τατο* (nom. *-τατος*, *-τάτη*, *τατον*) achter den mann. stam der adi., dus:

positivus		stam	compar.	superl.
δίκαιος,	rechtvaardig,	δικαιο	δικαιό-τερος	δικαιό-τατος
γλυκύς,	zoet,	γλυκυ	γλυκύ-τερος	γλυκύ-τατος
ἀληθής,	waar,	ἀληθες	ἀληθέσ-τερος	ἀληθέσ-τατος
τάλᾱς,	ongelukkig,	ταλαν	ταλάν-τερος	ταλάν-τατος
χαρίεις,	liefelijk,	χαριε(ν)τ	χαριέσ-τερος	χαριέσ-τατος.

Aanm. 1. Over de stammen op *εντ* vgl. § **6**, 7, A. en § **21**, 4, A. 2.

Aanm. 2. De stammen op *ο* laten hun stamklinker *ο* slechts dan onveranderd, als een van nature of door sterke of zwakke positie lange vocaal voorafgaat, dus:

De ep. en ion. vormen *κεινός*, ledig, en *στεινός*, eng, zonder verlenging van stamvocaal in de vergelijking (*κεινότερος* enz.), hebben somtijds in het att. de vormen *κενότερος* en *στενότερος* veroorzaakt; plaatsen uit dichters zijn er echter niet om deze vormen te bevestigen. Om de maat vindt men omgekeerd ep. b.v. ook *κακοξεινώτερος*, minder welgezind jegens vreemdelingen.

δίκαιος,	rechtvaardig,	*δικαιότερος*,	*δικαιότατος*
ἰσχῡρός,	sterk,	*ἰσχυρότερος*,	*ἰσχυρότατος*
ἔνδοξος,	beroemd,	*ἐνδοξότερος*,	*ἐνδοξότατος*
σεμνός,	eerwaardig,	*σεμνότερος*,	*σεμνότατος*.

In ieder ander geval verlengen zij *ο* tot *ω*, als:

σοφός, wijs, *σοφώτερος*, *σοφώτατος*.

Aanm. 3. Van *φίλος*, bevriend, is de gew. comp. *φίλτερος* en *μᾶλλον φίλος*, de superl. *φίλτατος*.

Men vindt behalve de omschrijving met *μᾶλλον* voor den compar. en *μάλιστα* voor den superl. ook nog andere, b. v. eene die zeer eigenaardig het oorspronkelijke begrip van den compar., dat van meerder doordringen, aanduidt, nam. die met *περαιτέρω*, verder, b. v. *μέλεα περαιτέρω* voor *μελεώτερα*, ongelukkiger.

2) Bij het adi. *γεραιός*, hoogbejaard, worden de trappen van vergelijking altijd, bij *παλαιός*, oud, en *σχολαῖος*, langzaam, somtijds van een korter, misschien een adverbiaal, stam op *αι* afgeleid, dus altijd *γεραί-τερος*, *-τατος*, maar *παλαί-τερος*, enz. en *παλαι-ό-τερος*, enz.

3) De stamvocaal *ο* gaat verloren en wordt vervangen door *αι*: altijd bij *μέσος*, in 't midden, *ἴσος*, gelijk, *εὔδιος*, kalm, *ὄψιος*, laat, *πρῷος*, vroeg, somtijds bij *ἥσῠχος*, rustig, en *παραπλήσιος*, gelijk.

4) De trappen van vergelijking worden op *-έστερος* en *-έστατος* gevormd:

a) na het wegvallen van den stamvocaal *ο* bij de adi. op *οος*, b.v. *ἁπλόος*, eenvoudig, *ἁπλοέστερος*, *ἁπλούστερος*, enz.; zoo ook bij *ἄκρᾱτος*, onvermengd, en *ἐρρωμένος*, sterk, dus *ἀκρατέστερος*, enz.

b) bij de stammen op *ον*, b.v. *εὐδαίμων*, gelukkig, *εὐδαιμονέστερος*, enz.

5) De trappen van vergelijking worden op *-ίστερος* en *-ίστατος* gevormd bij de adi.:

ἅρπαξ, roofzuchtig, *ἁρπαγίστερος*, enz.
λάλος, babbelachtig, *λαλίστερος*, enz.
κλέπτης, diefachtig, *κλεπτίστερος*, enz.
πλεονέκτης, hebzuchtig, *πλεονεκτίστερος*, enz.

6) Afzonderlijke vorming der trappen van vergelijking merke men op bij:

πένης (*πενητ*), arm, *πενέστερος*, *πενέστατος*,
ὑβριστής (*ὑβριστα*), overmoedig, *ὑβριστότερος*, *ὑβριστότατος*,
de composita van *χάρις* (*χαριτ*), als van den stam *χαρῐτο*, dus *εὔχαρις*, liefelijk, *εὐχαριτώτερος*, *εὐχαριτώτατος*.

Bij *βασιλευ* heeft men bij dicht. *βασιλεύ-τερος*, *-τατος*, koninklijker.

6) Bij eenige adi. op *υ* wordt na uitstooting van den stamvocaal de comp. gevormd door bijvoeging van *-ίων(ῑ)*, *-ῑον* (*ȷων*), de superl. door bijvoeging van *-ιστος*, *-ίστη*, *-ιστον* bij den stam. Zij zijn:

ἡδύς, aangenaam, *ἡδ-ίων(ῑ)*, *ἥδ-ιστος*,
ταχύς, snel, *ταχ-ίων(ῑ)* (*θάσσων(ᾱ)*), *τάχ-ιστος*.

Zoo heeft men ook van
αἰσχ: *αἰσχ-ίων(ῑ)*, *αἴσχ-ιστος* bij *αἰσχρός*, schandelijk, en van
ἐχθ: *ἐχθ-ίων(ῑ)*, *ἔχθ-ιστος* bij *ἐχθρός*, vijandig.

Over de verbuiging dezer comp. op *-ίων* zie § **17**, 6 en § **21**, 13.

Aanm. 1. Bij deze vorming van comparativi gaan *κ*, *χ* en *τ*, *θ* met de volgende *ȷ* in *σσ* (*ττ*), *ȷ* na uitstooting der *γ* in *ζ* over, waarmede dikwijls verlenging van den voorgaanden vocaal gepaard gaat. Over de *θ* van *θάσσων* zie § **6**, 11.

Aanm. 2. Dergelijke comparativi komen bij dichters meer voor, b.v. *βράχιστος* bij *βραχύς*, kort, *μάσσων* bij *μακρός*, lang, *κυδίων*, *κύδιστος* bij *κυδρός*, roemrijk, *φίλιστος* bij *φίλος*, bevriend, *ὤκιστος* bij *ὠκύς*, snel.

8) Onregelmatige trappen van vergelijking hebben de volgende adi.:

ἀγαθός, goed,			
stam *βελτ*	*βελτίων(ῑ)*	*βέλτιστος*	(*βέλτατος*, bij dicht.)
„ *κρετ*, *κρατ* (*τὸ κράτος*)	*κρείσσων* (superior)	*κράτιστος*	
„ *ἀμεν*	*ἀμείνων*		
„ *ἀρε(ς)*		*ἄριστος*	
„ *λω* (*λάω*, dor. ww., ik wil)	*λῴων* (uit *λωίων*)	*λῷστος* (uit *λώιστος*)	

Behalve de boven (7, A. 2) opgegeven vormen van compar. en superlativi vindt men ep. nog andere, die gedeeltelijk zelfs geen positivus van een adi. hebben, waartoe zij teruggebracht kunnen worden; men doet daarom in het geheel beter met aan te nemen dat het door den stam uitgedrukte begrip, onverschillig of er van dien stam een subst. of een adi. is afgeleid, in de vergelijkingstrappen voorkomt; dit is ook het geval met vele van de reeds boven opgegeven vormen. Die ep. vormen zijn: *βρᾱ́σσων* bij *βραχύς*, kort, *γλῠκίων* bij *γλυκύς*, zoet, *κερδίων*, *κέρδιστος*, voordeeliger bij *κερδ*, *μήκιστος*, zeer lang, bij *μηκ*, *οἴκτιστος*, zeer jammerlijk, bij *οἰκτ*, *πᾱ́σσων* bij *παχύς*, dik, *ῥῑγίων*, *ῥίγιστος*, kouder, bij *ῥῑγ*, *φῐλίων*, bevriender, bij *φιλ*.

De *ι* van *-ίων*, *-ιον* is ep. kort.

Onder de onregelmatige trappen van vergelijking in het ep. en ion. merke men nog op: bij *ἀγαθός*, comp. ep. *βέλτερος*, *ἀρείων*, *λωίων* en een later geheel verloren vorm *φέρτερος*; ion. *κρέσσων*; superl. ep. *κάρτιστος*, *φέρτατος* en *φέριστος*; bij *κακός* comp. ep. ook *κακώτερος*; *πολύς*, comp. ion. *πλέων*, dat in de verbuiging *εο* tot *ευ* samentrekt, b.v. *πλεῦνες*; *ὀλίγος*, comp. ion. *ἕσσων*; *μέγας*, comp. ion. *μέζων*, *ῥηίδιος* (att. *ῥᾴδιος*) heeft ep. van den stam *ῥηι* den comp. *ῥηίτερος*, den superl. *ῥηίτατος* en *ῥήιστος*.

Van *πολύς* vindt men ep. in den compar. nog den verkorten nom. en acc. plur. *πλέες* en *πλέας*.

Aanm. 1. De comp. κρείσσων (*κρέτjων) en de superl. κράτιστος beteekenen meerderheid in kracht, ἀμείνων (*ἀμένjων) in bruikbaarheid, geschiktheid, ἄριστος (vlg. ἄρης, ἀρετή) in dapperheid, deugdelijkheid, βελτίων en βέλτιστος in innerlijke bijz. zedelijke deugdelijkheid; λῴων en λῷστος geven gewenschtheid te kennen; ὦ λῷστε, mijn beste!

κακός, slecht,	κακίων(ῑ) (peior)	κάκιστος (pessimus)
st. ἡκ	ἥσσων (inferior) (uit *ἥκjων)	adv. ἥκιστα (het minst)
„ χερ	χείρων (deterior)	χείριστος (deterrimus) met ει, evenals de stam χερ tot χείρ, hand, verlengd is
πολύς, veel	πλείων (πλέων)	πλεῖστος

Aanm. 2. Πλείων en πλεῖστος zijn van den stam πλε, die in andere afleidingen nog veel voorkomt, πλέως, πλήρης, vol (plenus, plus). Het neutr. van den comp. is πλεῖν (sgtr. uit πλεῖον) of πλέον, na uitstooting der j tusschen twee vocalen.

ὀλίγος, weinig,		ὀλίγιστος
st. ἐλαχυ	ἐλάσσων (uit *ἐλάχjων)	ἐλάχιστος
„ ἡκ	ἥσσων (inferior) (uit *ἥκjων)	adv. ἥκιστα, het minst
μέγας, groot	μείζων (uit *μέγjων)	μέγιστος
μικρός, klein,	regelmatig en μείων (lager, geringer)	
καλός, schoon,	καλλίων(ῑ)	κάλλιστος
ἀλγεινός, pijnlijk,	regelmatig, en ἀλγίων(ῑ)	ἄλγιστος
ῥᾴδιος, gemakkelijk,	ῥᾴων	ῥᾷστος

Aanm. 3. De vergelijkingstrappen van de laatste drie adi. zijn af te leiden van de stammen καλλ, ἀλγ en ῥαι (vgl. 7, A. 2 Dial.).

πέπων, rijp,	πεπαίτερος	πεπαίτατος
πίων, vet,	πιότερος	πιότατος.

9) Eenige trappen van vergelijking worden van voorzetsels afgeleid:

ὑπέρ, boven,	ὑπέρτερος, hooger,	ὑπέρτατος
πρό, voor,	πρότερος, eerder,	πρῶτος, eerst
ἐξ, uit,		ἔσχατος, uiterste
	ὕστερος, later,	ὕστατος.

10) Andere van adverbia:

πέρα, aan de andere zijde,	περαίτερος	
πλησίον, nabij,	πλησιαίτερος, nader,	πλησιαίτατος
προὔργου (πρὸ ἔργου), voordeelig,	προυργιαίτερος, voordeeliger.	

11) Van νέος, nieuw, bestaat naast νεώτατος, vooral bij dicht., de superl. νέατος en van μέσος, in 't midden, bij dichters ook μέσατος. Zoo is πρώτιστος (bij dicht.) weder van πρῶτος gevormd, ἐσχατώ-τερος en -τατος van ἔσχατος.

---

§ 24. ADVERBIA.

1) De adv. van hoedanigheid en wijze worden gevormd door bij den stam der adi. den uitgang ως te voegen; hierbij zijn in alles van toepassing de regels voor de vorming van den gen. plur.; dus:

δίκαιο-ς,	rechtvaardig,	δικαίως
σεμνό-ς,	eerwaardig,	σεμνῶς
χαρίεις (χαριεντ),	liefelijk,	χαριέντως
σώφρων (σωφρον),	gematigd,	σωφρόνως
ταχύ-ς (ταχεϝ, ταχυ),	snel,	ταχέως
σαφής (σαφες),	duidelijk,	σαφῶς.

Aanm. Van οὗτος, deze, wordt echter met afwijking (vgl. § 25, 7) van den gegeven regel οὕτω(ς) (vgl. § 6, 20) gevormd.

2) In den compar. wordt de acc. neutr. sing., in den superl. de acc. neutr. plur. gebruikt, als: κάλλῑον, ἥκιστα.

Aanm. In den compar. vindt men somtijds den uitgang ως, b.v. σαφεστέρως.

3) Van stammen van subst. worden adv. afgeleid door den uitgang -δόν en -ηδόν, als βοτρῡ-δόν, druifsgewijze, ἀγελη-δόν, troepsgewijze, σωρ-ηδόν, bij hoopen, van σωρός. — Van stammen van verba heeft men adv. op -δην, -άδην, -δόν en -τί, b.v. βά-δην (van βα, βαίνω), stap voor stap, σπορ-άδην (van σπερ, σπείρω), verspreid, ἀποστα-δόν (van ἀπό en στα, ἵστημι), op een afstand, δωριστί (van δωριδ-, δωρίζω), op zijn Dorisch. Zoowel van stammen van nomina als van verba heeft men adv. op ξ, b.v. κουρίξ, bij het haar, ὀκλάξ, op de hurken, πύξ, met de vuist, ἀναμίξ, door elkander. Eindelijk heeft men nog adv. op -ί en -εί, meestal composita, met dezelfde beteekenis als de dativus van het subst. waarmede de samenstelling heeft plaats gehad, als ἀμισθί, zonder loon, πανδημεί, met het geheele volk.

Ook sommige casus van nomina komen als adv. voor, b.v. σχολῇ, bezwaarlijk, δημοσίᾳ, van staatswege, δωρεάν en προῖκα, om niet, μακράν, verre, ἐναντίον in tegendeel.

4) Als bijzondere adverbia merke men op:

ἔνδον, binnen	κρύφα, heimelijk	
σήμερον, heden	ἅμα, tegelijk	
αὔριον, morgen	εὖ, wel (vgl. § 22 Dial.)	
μάλα, zeer,	μᾶλλον, meer,	μάλιστα, het meest
ἄγχι, nabij,	ἆσσον (dicht.)	ἄγχιστα (dicht.)
ἐγγύς, nabij,	ἐγγύτερον,	ἐγγύτατα.

Ep. komt van den compar. ἆσσον (§ 24, 4) een nieuwe compar. ἀσσοτέρω, nader, voor, en zelfs een adi. ἐπασσύτερος.

5) Eenige adv. van plaats gaan in den positivus en in de trappen van verg. op *ω* uit:

εἴσω (bij dichters ἔσω), binnen,	ἐσω-τέρω,	ἐσω-τάτω
ἔξω, buiten,	ἐξω-τέρω,	ἐξω-τάτω
ἄνω, boven,	ἀνω-τέρω,	ἀνω-τάτω
κάτω, beneden,	κατω-τέρω,	κατω-τάτω.

Hierbij behoort ook ἐγγυ-τέρω en ἐγγυ-τάτω van ἐγγύς, vgl. 4).

6) Adv. van plaats worden gevormd door bijvoeging van de suffixen -ϑι, -ϑεν, en -δέ of -σε, tot aanduiding van de plaats waar, vanwaar en waarheen (vgl. § 11, 4 Dial.), als:

ἄλλο-ϑι, elders,	ἄλλο-ϑεν van elders,	ἄλλο-σε, naar elders
ἔνδο-ϑι, binnen,	ἔνδο-ϑεν van binnen,	οἴκα-δε, naar huis.

Aanm. Over de correlatieve en andere pronominale adv. zie § 25, 17, en over de teladverbia § 26, 5.

---

§ 25. VOORNAAMWOORDEN MET DE DAARBIJ BEHOORENDE ADIECTIVA EN ADVERBIA.

1) De persoonlijke voornaamwoorden worden, onverschillig voor welk geslacht, aldus verbogen:

		1ste persoon	2de persoon	3de persoon
Sing.	N.	ἐγώ, ik	σύ, gij	
	G.	ἐμοῦ, μοῦ	σοῦ	οὗ
	D.	ἐμοί, μοί	σοί	οἷ
	A.	ἐμέ, μέ	σέ	ἕ
Dual.	N. A.	νώ	σφώ	
	G. D.	νῷν	σφῷν	
Plur.	N.	ἡμεῖς	ὑμεῖς	σφεῖς
	G.	ἡμῶν	ὑμῶν	σφῶν
	D.	ἡμῖν	ὑμῖν	σφίσι(ν)
	A.	ἡμᾶς	ὑμᾶς	σφᾶς

Aanm. 1. Over de enclisis van sommige vormen zie § 9, 3, *a* en A. 1.

Uit de ep. en ion. vormen van het pron. pers. ziet men veel bevestigd wat boven over hunne vorming is gezegd. In het volgende lijstje zijn de vormen, die alleen in het ep. voorkomen met een e aangeteekend, die alleen in het ion. voorkomen met een i; wanneer zij in beide dialecten voorkomen, vindt men er geen bijzondere letter voorgevoegd. Buitendien vindt men ook de gewone vormen.

Sing.

N.	e ἐγών	e τύνη	
G.	e ἐμεῖο, e ἐμέο, ἐμεῦ,	e σεῖο, e σέο, σεῦ	e εἷο, e ἕο, εὗ, e ἕϑεν
D.	μεῦ, e ἐμέϑεν	e σέϑεν, e τέοιο	
A.		τοί, e τεΐν	e ἑοῖ
			e ἕε, μίν, i σφί (ook bij att. dicht.)

Aanm. 2. De stammen van den sing. zijn (μο) με, (τϝο, σϝο, σο) σε en (σϝο ϝο, ὁ) ἑ, van den dual. νω, σφω en σφω, van den plur. ἡμι, ὑμι(ῡ) en σφι.

Vóor den stam με is de ε geplaatst (vgl. ὄ-νομα, naam, nomen, ὀ-δούς, dens, tand, ἐ-ρυϑρός, ruber, rood, ἐ-κεῖνος, gene). Uit den stam τϝο, σϝο is door wegvalling van den klinker de nom. σύ (dor. τύ) ontstaan. In den dual. is σφω, in den plur. σφι verhard uit σϝο. De nom. ἐγώ is van een geheel vreemden stam.

De gen. sing. heeft den volgenden ontwikkelingsgang: (ἐμο) ἐμε, *ἐμέ-σjο, *ἐμέ-jο, *ἐμεῖο, *ἐμέο, ἐμοῦ; (τϝο, σϝο, τϝε) σϝε, *σϝέ-σjο, *σέ-σjο, *σέ-jο, *σεῖο, *σέο, σοῦ, (σϝο, ϝο, ὁ) ἑ, *ἕ-σjο, *ἕ-jο, *εἷο, *ἕο, οὗ.

De dat. sing. vertoont nog den oorspr. (locativus) dativus uitgang -ι. Voor σοί vindt men bij dichters ook τοί, dat nooit anders dan enclitisch voorkomt.

De stammen ἡμι, ὑμι(ῡ) en σφι ondergaan de gewone versterking van den stamvocaal *ἡμέj-ες, *ἡμέ-ες, ἡμεῖς (vgl. § 18, 4).

In de dat. plur. (ἡμί-(σ)ιν) ἡμῖν en (ὑμί-(σ)ιν) ὑμῖν is de σ tusschen twee klinkers uitgevallen.

Aanm. 3. Als de gen., dat. en acc. plur. van ἐγώ en σύ zonder nadruk staan, trekken zij somtijds het accent terug, b. v. ἥμων, ἥμῖν, ἥμᾶς, of, met verkorting van ῑ en ᾱ, bij dichters ἧμιν, ἧμας.

Als het enclitische γέ bij den nom. en dat. sing van ἐγώ gevoegd wordt, trekken zij het accent terug, dus ἔγωγε, ἔμοιγε; bij den acc. ἐμέγε of ἔμεγε wordt dit betwijfeld.

Aanm. 4. Het vnw. οὗ, οἷ, ἕ, enz. wordt zelden gebruikt; als aanwijzend vnw. wordt het vervangen door de casus obliqui van αὐτός, als terugwerkend door αὐτοῦ, enz.

2) De terugwerkende vnw. worden in den sing. gevormd door

Dual.

N. A.	e νῶι, acc. ook e νώ	e σφῶι, e σφώ	e σφωέ
G. D.	e νῶιν	e σφῶιν	e σφωίν

Plur.

N.	e ἄμμες	e ὕμμες	i σφεῖς, n. i σφέα
G.	e ἡμείων, ἡμέων	e ὑμείων, ὑμέων	e σφείων, σφέων
D.	e ἄμμι(ν)	e ὕμμι(ν)	σφί(ν)
A.	ἡμέας, e ἄμμε	ὑμέας, e ὕμμε	e σφεῖας, σφέας, e σφάς, e σϑέ, n. i σφέα

De vormen ἄμμες, enz. zijn door assimilatie uit den oorspr. stam ἀσμι ontstaan; vanhier na uitstooting der σ de verlenging van den voorgaanden klinker.

De gen. ἐμέ-ϑεν, enz. vertoont nog den ablat. uitgang -ϑεν (vgl. § 11, 4 Dial.)

In τεοῖο is tusschen τ en ϝ van den stam een ε geplaatst (τϝο, τεϝο).

De dat. τεΐν is gevormd naar analogie van den dat. plur.

De stam σϝο beteekent eig. zelf, vgl. ϝίδιος, eigen; vandaar het terugwerkend gebruik in het att. van ἑαυτοῦ voor alle personen.

Ep. en ion. is οὗ, enz. nog zeer dikwijls demonstr.; de acc. μίν, waarvoor att. dichters (ook in den plur.) νίν hebben, is nooit terugwerkend. De ep. acc. plur. σφεῖας wordt door sommigen betwijfeld.

Behalve bij de reeds bekende vormen heeft er ook enclisis plaats in alle in het dialect opgenoemde vormen van οὗ behalve in die, waarin nog ει voorkomt.

Σφί(ν) is daar altijd enclit. en demonstr. (= αὐτοῖς); de gewone vorm σφίσι(ν) daarentegen nooit enclit. en altijd terugwerkend (= αὐτοῖς).

samenstelling van de stammen ἐμο, σο en ὁ met αὐτός, zelf; dus, ἐμαυτ-οῦ, -ῆς, van mij zelf, σεαυτ-οῦ, -ῆς of σαυτ-οῦ, -ῆς, van u zelf, en ἑαυτ-οῦ, -ῆς of αὑτ-οῦ, -ῆς, van zich zelf, dat. -ῷ, -ῇ, acc. -όν, ήν en voor het neutrum ἑαυτό.

In den plur. worden de casus obliqui van genoemde pers. vnw. en van αὐτός naast elkander gedeclineerd, dus ἡμῶν αὐτῶν, ὑμῶν αὐτῶν, σφῶν αὐτῶν, enz.; alleen van ἑαυτοῦ vindt men ook een plur. ἑαυτῶν, enz.

3) Het wederkeerige vnw. is ἀλλήλων, van elkander; het wordt aldus verbogen:

Dual.	G. D.	ἀλλήλοιν	Plur.	G.	ἀλλήλων
	A.	ἀλλήλω		D.	ἀλλήλοις, αις, οις
				A.	ἀλλήλους, ας, α.

Dit vnw. is ontstaan uit de herhaling van den stam ἀλλο, een ander, dus (ἀλλ-αλλο-) ἀλλ-ηλο.

4) Van de stammen ἐμο, σο en ὁ, ἡμι, ὑμι en σφι worden ook afgeleid de bezittelijke vnw.; zij zijn:

ἐμός, ή, όν, mijn,
ἡμέτερος, ᾱ, ον, ons,
σός, σή, σόν, uw, van één bezitter,
ὑμέτερος, ᾱ, ον, uw, van meer dan één bezitter,
(terugslaande op het subiect) (ὅς, ἥ, ὅν, zijn, haar)
σφέτερος, ᾱ, ον, hun, haar.

In proza is ὅς, ἥ, ὅν vervangen door den gen. van het terugwerkende vnw. αὑτοῦ, zie boven 2).

Aanm. Evenals ὅς, ἥ, ὅν slechts bij dichters voorkomt, zoo gebruiken ook alleen deze de beide dualisvormen νωΐτερος, van ons beiden, en σφωΐτερος, van u beiden.

5) Het lidwoord ὁ, ἡ, τό, stam το-, (vgl. § **12**) heeft oorspronkelijk eene aanwijzende beteekenis, waarvan nog eenige sporen zijn overgebleven, b.v. ὁ μέν — ὁ δέ, deze — gene; ὁ δέ (terugziende op een vroeger genoemd subiect) en deze; πρὸ τοῦ (nam. χρόνου), voor dezen.

In het ep. bestaan de terugwerkende vnw. nog niet; in het ion. is in den gen., en verder ook in de overige casus, οα tot ω samengetrokken, dus ἐμέο αὐτοῦ, ἐμεωυτοῦ, σέο αὐτοῦ, σεωυτοῦ, ἕο αὐτοῦ, ἑωυτοῦ, ἐμεωυτῷ, enz.

In het ep. is van den stam (τϝο) τεϝο het poss. τεός = σός, van den stam (σϝο, σεϝο) ἑο het poss. ἑός ontstaan. Van de stammen ἡμι, ὑμι en σφι komen de poss. ἁμός(ᾱ) (eig. dor. voor ἡμός), ὑμός(ῡ) en σφός. Bij att. dichters (misschien ook in het ep.) heeft ἁμός ook de beteekenis van mijn.

In het ep. heeft het echter ook reeds als lidw. gebezigde ὁ, ἡ, τό nog volmaakt demonstratieve beteekenis.

6) Uit regelmatige samenstelling van de vormen van het lidwoord met het enclitische onscheidbare -δέ ontstaat het aanwijzend vnw. ὅδε, ἥδε, τόδε, deze, dit.

7) Bij de verbuiging van het aanw. vnw. οὗτος, deze, is op te merken, dat het in dezelfde casus als het lidw. óf met een spiritus asper óf met een τ begint en in de eerste lettergreep een ου of αυ heeft, naarmate in den uitgang een oklank (ο, ου, ω) of een aklank (α, η) gevonden wordt. Over het verlies van den uitgang in den nom. en acc. neutr. bij οὗτος en de volg. vnw. zie § **12**, 2, A. 2.

Deze, dit.

	Sing.			Plur.		
N.	οὗτος,	αὕτη,	τοῦτο	οὗτοι,	αὗται,	ταῦτα
G.	τούτου,	ταύτης,	τούτου		τούτων	
D.	τούτῳ,	ταύτῃ,	τούτῳ	τούτοις,	ταύταις,	τούτοις
A.	τοῦτον,	ταύτην,	τοῦτο	τούτους,	ταύτας,	ταῦτα

Dual.

N. A. τούτω
G. D. τούτοιν.

8) Het regelmatig verbogen aanw. vnw. αὐτός, αὐτή, αὐτό heeft de twee beteekenissen van zelf en van hij; in de laatste beteekenis wordt het slechts in de casus obliqui gevonden (vgl. boven 1, A. 4). Verbonden met het lidwoord (ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτό) krijgt het de beteekenis van dezelfde.

Aanm. 1. In het laatste geval smelten de vormen van het lidw. door crasis dikwijls met die van αὐτός samen, dus ὁ αὐτός = αὑτός, ἡ αὐτή = αὑτή, τὸ αὐτό = ταὐτό, τοῦ αὐτοῦ = ταὐτοῦ enz.

Aanm. 2. Beide vnw. αὐ-τός en οὗ-τος zijn door middel van samenstelling afgeleid van den stam το, zie boven 5).

9) Als aanw. vnw. zijn verder nog op te merken:

ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο (bij dicht. ook κεῖνος, enz.), gene
τοιόσ-δε, τοιά-δε(ᾱ), τοιόν-δε, zoodanig
τοσόσ-δε, τοσή-δε, τοσόν-δε, zooveel, zoo groot
τηλικόσ-δε, τηλική-δε, τηλικόν-δε, zoo groot, zoo oud.

De verbuiging van de laatste drie is de regelmatige declinatie van de stammen τοιο, τοσο en τηλικο met achtervoeging van het enclit. onscheidbare -δέ. Het eerste wordt geheel regelmatig verbogen.

In het ep. vindt men in den dat. plur. van ὅδε den dubbel verbogen vorm τοῖσδεσι en τοῖσδεσσι.

In het ion. is de crasis van ὁ αὐτός en τὸ αὐτό: ὡὐτός en τωὐτό.

Voor ἐκεῖνος vindt men ep. en ion. κεῖνος.

Verder de van *οὗτος* afgeleide en voorzoover het de tweeklanken *αυ* en *ου*, niet de *τ* of spir. asper, betreft eveneens verbogene:
τοιοῦτος, *τοιαύτη*, *τοιοῦτο*, zoodanig
τοσοῦτος, *τοσαύτη*, *τοσοῦτο*, zooveel, zoo groot
τηλικοῦτος, *τηλικαύτη*, *τηλικοῦτο*, zoo groot, zoo oud.

Aanm. 1. Achter sommige aanw. vnw. (*ὅδε*, *οὗτος* en *ἐκεῖνος*) wordt tot versterking der aanwijzende kracht somtijds een lange, scherp uitgesproken *ί* gevoegd, die den voorgaanden korten eindklinker doet verdwijnen en dezen, zoo hij lang was, verkort, b. v. *ὁδί*, *οὑτοσί*, *αὑτηΐ*, *ἐκεινί*. In de taal van het dagelijksch leven werd tusschen de *ί* en het vnw. soms *δέ*, *γέ* en zelfs *μέν* gevoegd, b. v. *τουτοδί*, *αὑτηγί*, *τουτομενί*. Over de *ν ἐφελκυστόν* bij de vormen op *-σί(ν)* zie § 6, 19, *f*.

Aanm. 2. Behalve de reeds opgenoemde stammen, die in het neutr. in den nom. en acc. sing. den uitgang verloren hebben, moet nog als zoodanig opgemerkt worden het bijvoegelijke vnw. *ἄλλος*, *ἄλλη*, *ἄλλο*, een ander.

Aanm. 3. Bij *ταὐτό*, en bij dichters ook bij *τοιοῦτο*, *τοσοῦτο* en *τηλικοῦτο*, wordt voor klinkers en om positie te maken een *ν* gevoegd. Men vindt echter bovendien dikwijls *ταὐτόν*, vooral in substantieve beteekenis.

10) Het betrekkelijk vnw. *ὅς*, *ἥ*, *ὅ* (stam *ὁ*), die, dat, wordt regelmatig verbogen.

11) Het vragende vnw. *τίς*; *τί*; (stam *τιν*) wordt zoowel substantive (wie? wat?) als adiective (welke? welk?) gebruikt.

De declin. is regelmatig; over het accent vgl. § **15**, 5, *a*, 2.

Aanm. In plaats van *τίνος*; en *τίνι*; worden somtijds de vormen *τοῦ*; en *τῷ*; gebezigd. Bij dichters vindt men in plaats van *τί*; soms de verlenging *τίη* (*τιή*); waarom toch?

De stam van het relativum moet vroeger demonstratieve beteekenis gehad hebben, zooals blijkt uit het nog in het att. voorkomende *καὶ ὅς*, en deze, *ἦ δ᾽ὅς*, zeide hij, en het adv. *ὥς* = *οὕτως*, aldus. Bovendien bewijzen de met *τ* beginnende vormen van *ὅς* in het ep. en ion. dat het relat. zich in beteek. eerst laat uit het demonstr. ontwikkelde; eindelijk geeft ook de samenstelling met *τέ* in het ep. te kennen dat *ὅς* daar nog demonstratief was.

In het ep. vindt men ook *ὅ* als nom. masc.; de gen. *ὅου* voor *ὅο* is te betwijfelen, terwijl de gen. fem. *ἕης* eenmaal voorkomt voor *ἧς*.

In het ion. (en ook in het ep., als hiatus of positie het wenschelijk maakt) nemen alle vormen behalve de nom. sing. en plur. van het masc. en fem. een *τ* aan, dus *ὅς*, *ἥ*, *τό*, *τοῦ*, *τῆς*, *τοῦ*, enz., behalve in het ion. na de voorzetsels, die elisie kunnen ondergaan, na *ἄχρι* en *μέχρι*, tot aan, en na *ἐν*, *ἐξ* en *ἐς* tot aanwijzing van onbeperkte tijdsbepalingen, zooals *ἐν ᾧ*, terwijl, *ἐξ οὗ*, sedert, *ἐς ὅ*, totdat. Het voorz. *περί* is altijd door anastrophe achter het relat. geplaatst en heeft dan, evenals alle aldus geplaatste praeposities, het relativum in den vorm met *τ* voor zich, b.v. *τῆς πέρι*, *τῷ πάρα* (maar *παρ᾽ ᾧ*).

In den stam (*τιν*) *τι* is de *ȷ* tot *ε* overgegaan; door bijvoeging van *ο* ontstond de nieuwe stam *τεο* met de ep. vormen *τέῳ*; *τέων*; *τέοισι(ν)*; bovendien vindt men ep. de verkorte vormen *τέο*; *τεῦ*; *τῷ*; *τῶν*; en *τοῖσι(ν)*; ion. *τεῦ*; *τέῳ*; *τέων*; *τέοισι*;

12) Het onbepaalde vnw. *τίς*, *τί* (stam *τιν*), iemand, iets, een zekere, wordt regelmatig verbogen. Over het accent zie § **9**, 3, *b*.

Aanm. Ook hier wordt *τινός* en *τινί* somtijds vervangen door de evenzeer enclitische vormen *τοῦ* en *τῷ*. Voor den nom. en acc. plur. neutr. *τινά* komt somtijds het niet enclit. *ἄττα* voor.

13) Door samenstelling van het betr. vnw. *ὅς* met het onbep. enclit. *τίς* ontstaat het onbepaald betrekkelijk en afhankelijk vragend vnw. *ὅστις*, *ἥτις*, *ὅ τι*, alwie, alwat, wie, wat, waarin beide samenstellende deelen worden verbogen.

Aanm. 1. In het neutr. worden de beide lettergrepen tot onderscheiding van *ὅτι*, omdat, afzonderlijk geschreven (*ὅ τι*) of door de zoogenoemde diastole gescheiden (*ὅ,τι*).

Aanm. 2. Als in den gen. en dat. de vormen *τοῦ* en *τῷ* met het relativum worden samengesteld, dan blijft de stam van dit laatste (*ὁ*) onverbogen, dus *ὅτου*, *ὅτῳ*; zelden vindt men aldus ook in den plur. *ὅτων* en *ὅτοις*. Voor het neutr. plur. vindt men ook *ἅττα*.

14) Door samenstelling der negaties *οὐ* en *μή* met het onbep. vnw. *τίς* ontstaan de ontkennende bijv. vnw. *οὔτις*, *οὔτι* en *μήτις*, *μήτι*, niemand, die regelmatig verbogen worden, maar voornamelijk bij dichters voorkomen.

15) Een slechts substantive gebruikt onbep. vnw. is *ὁ* (*ἡ*) *δεῖνα*, deze of gene (eig. een neutr. plur. van den stam *δειν*, door het gebruik van zijn eig. beteekenis verbasterd), tot aanwijzing van iemand, dien men niet noemen wil of kan. Zoo het verbogen wordt, want dit heeft niet altijd plaats, geschiedt dit op de volgende wijze:

Sing.	N.	*δεῖνα*	Plur.	*δεῖνες*
	G.	*δεῖνος*		*δείνων*
	D.	*δεῖνι*		
	A.	*δεῖνα*		*δεῖνας*.

16) Onder de gedeeltelijk reeds opgegeven pronomina en adiectiva pronominalia zijn er verscheidene, die van denzelfden stam afgeleid en dus ook dezelfde grondbeteekenis hebben. Door een bepaalde verandering aan hun stam drukken zij echter nader uit

---

Het onbepaalde *τίς* heeft ep. en ion. dezelfde vormen als het vragende, maar ondergaat in die vormen ook de enclisis. De nom. pl. neutr. is ep. ook *ἄσσα* (niet enclit.)

In het ep. blijft in *ὅστις* de stam *ὁ* van het relat. onverbogen; bovendien wordt de *τ* somtijds verdubbeld, dus *ὅτις*, *ὅττι*; *ὅτευ*, *ὅττεο*, *ὅττευ*; *ὅτεῳ*, *ὅτῳ*; *ὅτινα*; *ὅτεων*; *ὁτέοισι*; *ὅτινας*; n. pl. *ἅσσα*. In het ion. vindt men de vormen *ὅτευ*, *ὅτεῳ*, *ὁτέοισι*, n. pl. *ἅσσα*.

In plaats van den plur. van *οὔτις* en *μήτις* vindt men ion. ook *οὐδαμοί*, *αί* en *μηδαμοί*, *αί*, afgeleid van **ἀμός*, att. **ἁμός* = *τίς*, iemand, dat in het att. nog over is in *ἁμωσ-γέ-πως*, op de eene of andere wijze, enz.

of zij vragend, onbepaald, aanwijzend, betrekkelijk, onbepaald betrekkelijk of afhankelijk vragend zijn. Om deze onderlinge betrekking met elkander noemt men ze correlativa.

Overzicht.

Vragend.	Onbepaald.	Aanwijzend.	Betrekkelijk.	Onbep. betr. en Afhank. vragend.
τίς; wie?	τίς, iemand	ὅδε, οὗτος } deze	ὅς, die	ὅστις, wie ook
πότερος; wie van beiden?	πότερος, een van beiden	ὁ ἕτερος, de ander		ὁπότερος, wie van beiden ook
πόσος; hoeveel?	ποσός, van een zeker aantal	τοσόσδε, τοσοῦτος } zoo veel	ὅσος (zooveel) als	ὁπόσος, hoeveel ook
ποῖος; hoedanig?	ποιός, van een zekere hoedanigheid	τοιόσδε, τοιοῦτος } zoodanig	οἷος (zoodanig) als	ὁποῖος, hoedanig ook
πηλίκος; hoe oud?		τηλικόσδε, τηλικοῦτος } zoo oud	ἡλίκος (zoo oud) als	ὁπηλίκος, hoe oud ook
ποδαπός; uit welk land?		ἡμεδαπός, uit ons land		ὁποδαπός, uit welk land ook
ποστός, de hoeveelste?				ὁποστός, de hoeveelste ook.

Aanm. 1. De bij τοσόσδε, τοιόσδε en τηλικόσδε behooren de niet samengestelde aanw. τόσος en τοῖος zijn in proza slechts in eenige spreekwijzen in gebruik, en τηλίκος in het geheel niet.

Aanm. 2. In de 1ste en 2de rij (τίς; en πότερος;) behooren tot de aanwijzende nog de volgende:

οὐδείς, μηδείς, οὔτις, μήτις } niemand
ἐκεῖνος, hij
ἕκαστος, elk
ἄλλος, een ander
αὐτός, hij zelf
πᾶς, ieder
οὐδέτερος, μηδέτερος } geen van beiden
ἑκάτερος, ieder (van twee) afzonderlijk
ἀμφότερος, beiden
ἄμφω, G. en D. ἀμφοῖν, beiden.

Aanm. 3. De correlativa van de 2de rij hebben het suffix -τερο van den comparatief; vgl. ook de vormen ἡμέτερος, ὑμέτερος en σφέτερος. Ἕκαστος heeft een superlatiefvorm.

Aanm. 4. Alle betr. vnw. kunnen met het enclit. πέρ, juist, worden samengesteld, b. v. ὅσπερ, οἷόσπερ. Om het eenvoudige of reeds met πέρ samengestelde relativum nog meer algemeen te maken hangt men er het woordje οὖν, inderdaad, δή en δήπου (= het lat. cunque) aan, b. v. ὅστις οὖν, ὅσπερ δήποτε; somtijds worden deze ook in één woord geschreven, b. v. ὁστισοῦν, ὁσπερδήποτε.

17) Ook tusschen de van pronomina afgeleide adverbia bestaat een dergelijke onderlinge betrekking.

In het ion. hebben de in het att. met π beginnende correlativa nog de oorspronkelijke κ, dus κοῖος, κόσος, ὀκόσος, κῶς, κοῦ, κότε, enz., vgl. § 5, 4 Dial. In πόσος met zijn afleidingen is ep. de σ ook verdubbeld, dus πόσσος; zoo wordt in de met ὀπ- beginnende correlativa ep. ook de π verdubbeld, b.v. ὀππότερος.

Overzicht.

Bijw.	Vragend.	Onbepaald.	Aanwijzend.	Betrekkelijk.	Onbep. betr. en Afhank. vragend.
van wijze	πῶς; hoe?	πώς, op eenige wijze	ὧδε, οὕτως } aldus	ὡς, (zoo)als	ὅπως, hoe ook
	πῇ; hoe? langs welken weg?	πή, op eenige wijze	τῇδε, ταύτῃ } —	ᾗ, —	ὅπῃ, — —
van plaats	ποῦ; waar?	πού, ergens		οὗ, alwaar	ὅπου, waar ook
	ποῖ; waarheen?	ποί, ergens heen		οἷ, waarheen	ὅποι, waarheen ook
	πόθεν; vanwaar?	ποθέν, ergens van daan		ὅθεν, vanwaar	ὁπόθεν, vanwaar ook
van tijd	πότε; wanneer?	ποτέ, eens	τότε, toen	ὅτε, toen	ὁπότε, wanneer ook
	πηνίκα; op welken tijd?		τηνικάδε, τηνικαῦτα } op dien tijd	ἡνίκα, ten tijde dat	ὁπηνίκα, op welken tijd ook.

Aanm. 1. De bij de adv. van plaats ontbrekende demonstrativa worden vervangen:

a) op de vraag ποῦ; waar? door ἔνθα, ἐνθάδε en ἐνταῦθα, alhier, en ἐκεῖ, aldaar;

b) op de vraag ποῖ; waarheen? door δεῦρο, hierheen, ἐκεῖσε, daarheen (ook door ἔνθα, ἐνθάδε en ἐνταῦθα, daarheen);

c) op de vraag πόθεν; vanwaar? door ἔνθεν, ἐνθένδε, ἐντεῦθεν, vanhier, en ἐκεῖθεν, vandaar.

De adv. ἔνθα en ἔνθεν worden gewoonlijk relatief gebruikt in plaats van οὗ en ὅθεν. Verg. over de vorming dezer adv. § **11**, 4 Dial.

Aanm. 2. Evenals de correlativa van de 2de rij zijn ook gevormd adverbia als ἀλλαχῇ, elders, δεκαχῇ, tienvoudig, πάντῃ, overal. In sommige uitgaven vindt men onder de η bij deze woorden de ι subscriptum.

Aanm. 3. Als de vormen τότε en ὅτε in de beteekenis nu — dan tweemaal geplaatst worden, zijn zij oxytonon, τοτὲ μέν — τοτὲ δέ.

Aanm. 4. Ook deze en andere adv. demonstr. van tijd, plaats en wijze nemen somtijds de ί van 8, A. 1 aan, b. v. οὑτωσί(ν), ἐνταυθί, ἐνθαδί.

Aanm. 5. Opmerking verdienen de volgende ontkennende adverbia:

οὔποτε, μήποτε, οὐδέποτε, μηδέποτε } nooit
οὔπως, μήπως, geenszins
οὔπω, μήπω, nog niet
οὐκέτι, μηκέτι, niet meer
οὐδαμοῦ, μηδαμοῦ, nergens
οὐδαμῶς, μηδαμῶς, op geene wijze.

Aanm. 6. Tot de correlativa behooren ook τέως, zoolang, ἕως en ὄφρα, dicht., (zoolang) als, totdat.

De vorm ὄφρα staat als relat. voor *ὅφρα; over den spir. lenis vgl. § **6**, 10, A.

Aanm. 7. Evenals het pron. rel. (16, A. 4) kan ook het adv. rel. met πέρ en met οὖν en δήποτε samengesteld worden, b. v. ὥσπερ, ὅθενπερ, ὁπωσοῦν, ὁποιδήποτε.

Over het ion. κῶς, κοῦ, enz. zie boven.

Ep. heeft men nog de correlatieve adverbia ἦμος, toen (relat.), en τῆμος, toen (demonstr.), en bij ὄφρα het demonstr. τόφρα, zoolang. Ep. en ion. εὖτε = ὅτε, toen.

§ 26. TELWOORDEN.

1) De hoofdsoorten der telwoorden zijn de hoofdgetallen (ten antwoord op de vraag hoeveel?) en de ranggetallen (ten antwoord op de vraag de hoeveelste?). Van de eersten zijn slechts de eerste vier en te beginnen met 200 de honderd-, duizend-, enz. tallen verbuigbaar; de laatsten zijn alle adi. van drie uitgangen op **ος**, **ᾱ** of **η**, **ον** en van **εἰκοστός** af oxytonon.

In den ouderen tijd gebruikte men als cijfers: I, 1, II, 2, enz., Π (*πέντε*), 5, Δ (*δέκα*), 10, H (*Hεκατόν*, *ἑκατόν*), 100, X (*χίλιοι*), 1000, M (*μύριοι*), 10000, dus HHΔΔΔΠII, 237; voor 50, 500, 5000, 50000 plaatste men de Δ, H, X en M slechts eenmaal, maar in een Π = *πεντάκις*, dus [X] = 5000.

Sedert de invoering van het ion. alphabet (§ 1, 4) gebruikte men de letters met een streepje rechts bovenaan en wel in de gewone volgorde van het alphabet, dus 9 teekens voor de eenheden, 9 voor de tient. en 9 voor de honderdt.; bij 1000 begon men het alphabet weder op dezelfde wijze tot aanwijzing der duizendtallen, maar dan met een streepje links beneden. Daar het alphabet echter slechts 24 letters heeft en er 27 teekens noodig zijn, gebruikte men nog andere figuren uit het phoenicisch alphabet ontleend, nam. na de ε de bau, later ook stigma genoemd, ϛ (6, 6000), na de π de koppa, Ϙ (90, 9000), na de ω de sampi ϡ (900, 900000).

		Hoofdgetallen.	Ranggetallen.
1	α'	εἷς, μίἄ, ἕν, een,	πρῶτος, η, ον, de eerste
2	β'	δύο	δεύτερος, ᾱ, ον
3	γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος, η, ον
4	δ'	τέσσἄρες, τέσσἄρα of τέττἄρες, -α	τέταρτος, enz.
5	ε'	πέντε	πέμπτος
6	ϛ'	ἕξ	ἕκτος
7	ζ'	ἑπτά	ἕβδομος
8	η'	ὀκτώ	ὄγδοος
9	ϑ'	ἐννέα	ἔνατος (ἔννατος)
10	ι'	δέκα	δέκατος
11	ια'	ἕνδεκα	ἑνδέκατος
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ'	τρεῖς (τρία) καὶ δέκα of τριςκαίδεκα	τριςκαιδέκατος
14	ιδ'	τέσσαρες (τέσσαρα) καὶ δέκα of τεσσαρακαίδεκα	τεσσαρακαιδέκατος

De lange ᾱ bij de tèlwoorden is in het ep. en ion. nog overal η.

Voor εἷς vindt men ep. ook ἔεις; buitendien bestaan daar eenige vormen als van *ἰός, nam. fem. ἴἄ, ἰῆς, ἰῇ, ἴαν, en dat. n. ἰῷ.

De oude ep. vorm van δύο is δύω, om de maat echter ook reeds δύο; bovendien δοιώ, δοιοί, δοιαί, δοιά. Ion. δύω en δύο, indeclin. of met een plur. δυῶν, δυοῖσι.

Naast τέσσερες (ep. en ion) met den dat. τέτρἄσι(ν) vindt men ook het ep. πίσῠρες, πίσῠρα. Evenals τέσσερες heeft men de ion. vormen τεσσερεςκαίδεκα en τεσσεράκοντα.

Δυώδεκα ep. en ion.; δυοκαίδεκα ion

Τριςκαίδεκα en τεσσερεςκαίδεκα zijn ion. onverbuigbaar.

15	ιε'	πεντεκαίδεκα	πεντεκαιδέκατος
16	ιϛ'	ἑκκαίδεκα	ἑκκαιδέκατος
17	ιζ'	ἑπτακαίδεκα	ἑπτακαιδέκατος
18	ιη'	ὀκτωκαίδεκα	ὀκτωκαιδέκατος
19	ιϑ'	ἐννεακαίδεκα	ἐννεακαιδέκατος
20	κ'	εἴκοσι(ν)	εἰκοστός
30	λ'	τρῐάκοντα	τριᾱκοστός
40	μ'	τεσσαρᾰκοντα	τεσσαρᾰκοστός
50	ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός
60	ξ'	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός
70	ο'	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός
80	π'	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός
90	Ϙ'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός
100	ρ'	ἑκατόν	ἑκατοστός
200	σ'	διᾱκόσιοι, αι, α	διακοσιοστός
300	τ'	τριᾱκόσιοι, αι, α	τριακοσιοστός
400	υ'	τετρᾰκόσιοι	enz.
500	φ'	πεντᾰκόσιοι	
600	χ'	ἑξᾰκόσιοι	
700	ψ'	ἑπτᾰκόσιοι	
800	ω'	ὀκτᾰκόσιοι	
900	ϡ'	ἐνᾰκόσιοι	
1000	,α	χίλιοι	χιλιοστός
2000	,β	διςχίλιοι	διςχιλιοστός
3000	,γ	τριςχίλιοι	enz.
4000	,δ	τετρᾰκιςχίλιοι	
5000	,ε	πεντᾰκιςχίλιοι	
6000	,ϛ	ἑξᾰκιςχίλιοι	
7000	,ζ	ἑπτᾰκιςχίλιοι	
8000	,η	ὀκτᾰκιςχίλιοι	
9000	,ϑ	ἐνᾰκιςχίλιοι	
10000	,ι	μύριοι	μυριοστός
20000	,κ	διςμύριοι, enz.	διςμυριοστός, enz.

Aanm. Van διακόσιοι, enz., χίλιοι, enz., μύριοι, enz. vindt men bij collectiva ook een sing., b. v. χιλία ἵππος, 1000 man ruiterij. Van μύριοι vindt men bovendien den sing. μυρίος (paroxytonon) in de beteekenis van ontelbaar.

2) De hoofdgetallen 1, 2, 3 en 4 worden aldus verbogen:

N.	εἷς	μίᾰ	ἕν	δύο
G.	ἑν-ός	μιᾶς	ἑν-ός	δυοῖν
D.	ἑν-ί	μιᾷ	ἑν-ί	δυοῖν
A.	ἕν-α	μίαν	ἕν	δύο

Naast εἴκοσι vindt men den ep. vorm ἐείκοσι(ν).

In ὀγδοήκοντα is οη ep. en ion. tot ω samengetrokken.

Voor ἐνενήκοντα vindt men ep. ook ἐννήκοντα.

Εἰνακόσιοι ep. en ion.

Ἐννεάχῑλοι en δεκάχῑλοι, ep.

Bij de ranggetallen merke men de ep. vormen τρίτατος, τέτρατος, ἑβδόματος en ὀγδόατος op.

Εἴνατος is ep. en ion.

N.	τρεῖς	τρί-α	τέσσαρες	τέσσαρα
G.	τρι-ῶν		τεσσάρων	
D.	τρι-σί(ν)		τέσσαρσι(ν)	
A.	τρεῖς	τρί-α	τέσσαρας	τέσσαρα

Uit εἷς, μία, ἕν ontstaan door samenstelling met de negatie de ontkennende adi. οὐδ-είς, οὐδε-μία, οὐδ-έν en μηδ-είς, μηδε-μία, μηδ-έν, die in de declin. van den sing. het accent van het niet samengestelde woord behouden. Zie § **15**, 5, *a*, 3.

Aanm. Over ἐν, den stam van εἷς, zie § **16**, 7. De betoning van het fem. μιᾶ is geheel onregelmatig. — De vorm δύο kan ook onverbogen blijven.

3) Kleinere getallen vóor grootere geplaatst ter optelling worden met καί daaraan verbonden. Bij de omgekeerde volgorde is dit niet noodig, dus:

ἑπτὰ καὶ τριάκοντα	δέκατος καὶ ἑκατοστός
τριάκοντα καὶ ἑπτά	ἑκατοστὸς καὶ δέκατος
τριάκοντα ἑπτά	ἑκατοστὸς δέκατος.

Bij de ranggetallen wordt somtijds alleen de hoogste term door een ranggetal, de overige door hoofdgetallen uitgedrukt, als εἷς καὶ εἰκοστός = πρῶτος καὶ εἰκοστός, τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλιοστός = τετταρακοστὸς καὶ πεντακισχιλιοστός.

Aanm. De met 8 en 9 samengestelde getallen kunnen ook als aftrekkingen van het volgend tiental, enz. gevormd worden door het part. van het ww. δέω, missen, m. d. gen. b.v. νῆες μιᾶς (δυοῖν) δέουσαι ὀγδοήκοντα, 80 schepen missende 1 (2), d.i. 79 (78) schepen, σὺν ἑνὸς (δυοῖν) δέουσι τριάκοντα στρατιώταις, met 30 — 1 (2), d.i. met 29 (28) soldaten, ἑκατοστῷ ἑνὸς (δυοῖν) δέοντι ἔτει, in het 99ste (98ste) jaar.

4) Als verdeelingstelwoorden gebruikt men de met σύν, met, samengestelde hoofdgetallen, als σύνδυο, twee aan twee, σύντρεις, drie aan drie, enz. Het accent wordt zoo ver mogelijk teruggetrokken.

Aanm. Men vindt deze ook uitgedrukt door de voorzetsels κατά of ἀνά m. d. acc., b. v. καθ' ἕνα, een voor een, ἀνὰ πέντε, telkens vijf.

5) Telbijwoorden (ten antwoord op de vraag hoeveelmaal?) zijn ἅπαξ, eenmaal, δίς, τρίς, τετράκις, πεντάκις, ἑξάκις, ἑπτάκις, ὀκτάκις, ἐνάκις, δεκάκις, enz., εἰκοσάκις, enz., ἑκατοντάκις, enz., χιλιάκις, enz., μυριάκις, enz.; op dezelfde wijze worden gevormd πολλάκις, dikwijls, πλειονάκις, meermalen, πλειστάκις, het meest, ἰσάκις, evenveel malen, ὁσάκις, zooveel malen als, enz. Buitendien heeft men nog μοναχῇ, διχῇ of δίχα, τριχῇ, enz. op één wijze, in één deel, enz.

6) Multiplicativa (ten antwoord op de vraag hoeveelvuldig?) zijn ἁ-πλοῦς, eenvoudig, δι-πλοῦς, dubbel, enz. (vgl. § **20**, 4, *c* en 8); verder διπλάσιος, dubbel, πολλαπλάσιος, veelvuldig, enz. Anderhalf is ἡμιόλιος. Op zich zelf staan δισσός, dubbel, en τρισσός, drievoudig.

7) Van de ordinalia worden na uitstooting van den stamklinker door bijvoeging

---

De multiplicativa op -πλάσιος hebben in het ion. in plaats van de ᾰ de η gehad. Διξός en τριξός aldaar voor δισσός en τρισσός.

van den uitgang αῖος, αίᾱ, αῖον nieuwe adiectiva gevormd om een termijn van een zeker aantal dagen uit te drukken, b. v. δευτεραῖος, op den tweeden dag, δεκαταῖοι ἀπέθανον, op den tienden dag stierven zij.

8) Door het suffix -άς (st. αδ) worden de telwoorden substantiva, als ἑνάς of μονάς, eenheid, δυάς, τριάς, τετράς, πεμπάς, ἑξάς, ἑβδομάς, ὀγδοάς, ἐννεάς, δεκάς, enz., εἰκάς, enz., ἑκατοντάς, enz., χιλιάς enz., μυριάς enz.

9) Breuken worden gewoonlijk zoo uitgedrukt, dat het subst. μέρος of μοῖρα óf bij den teller óf bij den noemer wordt weggelaten, als $\frac{2}{5}$ τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο, $\frac{3}{7}$ τῶν ἑπτὰ αἱ τρεῖς μοῖραι. Wanneer de noemer slechts één grooter is dan de teller, wordt de eerste weggelaten, als τὰ δύο μέρη = $\frac{2}{3}$. Samenstellingen met ἡμι- drukken de helft uit, b. v. ἡμιτάλαντον, een half talent; τρία ἡμιτάλαντα, $1\frac{1}{2}$ talent; bij grootere getallen voegde men echter meestal ἥμισυς, als παρασάγγαι πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυς, $15\frac{1}{2}$ parasange. Ἐπίτριτος, ἐπόγδοος, enz. beteekenen $1\frac{1}{3}$, $1\frac{1}{8}$ enz., b. v. τόκοι ἐπίτριτοι, rente van $33\frac{1}{3}$ % (het kapitaal + $\frac{1}{3}$ daarvan als rente).

---

§ 27. HET VERBUM. VOORAFGAANDE OPMERKINGEN.

1) De veranderingen, die de stam van een verbum ondergaat tot aanduiding van persoon, tijd, wijze, nominaalvorm en geslacht, noemt men coniugatio.

2) De drie personen worden, naarmate er van een, van twee of van meerderen sprake is, in den singularis, dualis of pluralis geplaatst.

3) De tijden zijn hoofd- en historische tijden.

De hoofdtijden zijn: het praesens, het perfectum, het futurum en het futurum perfecti, welk laatste echter gew. slechts in het pass. voorkomt.

De historische tijden zijn: het imperfectum, de aoristus en het plusquamperfectum.

De handeling of toestand door den stam van het ww. aangeduid wordt voorgesteld:

als nog niet geeindigd en in het tegenwoordige voortdurend door den ind. van het praes., maar als voor iederen tijd voortdurend door de andere modi van dien tijd;

als in het tegenwoordige geheel voleindigd, maar in de gevolgen nog voortdurend door het pf.;

als in de toekomst geschiedend door het fut.;

als in de toekomst geheel voleindigd door het fut. pf.;

als terwijl iets verledens geschiedde, nog niet geeindigd en voortdurend door het impf.;

als op een vroeger tijdstip beginnend en plaats hebbend zonder betrekking op het verledene of het tegenwoordige door den ind. van den aor., maar als in het algemeen beginnend en plaats hebbend door de andere modi van dien tijd;

als op het oogenblik, dat iets verledens geschiedde, reeds geheel voleindigd, maar toch in de gevolgen voortbestaand door het plqpf.

AANM. 1. De hist. tijden onderscheiden zich van de hoofdtijden: *a*) door andere, meestal kortere, persoonsuitgangen; *b*) door het augment, een voorvoegsel vóór den stam tot aanduiding van het verledene.

AANM. 2. De aor. is voor den ind. en opt. hist. tijd, maar nadert in de andere modi meer de hoofdtijden, zoowel door het gemis van het augment als door zijn uitgangen. Het praes en impf. heeft in de andere modi geen verschillende vormen, evenmin als het pf. en plqpf.

4) De wijzen zijn vier: indicativus, coniunctivus, optativus en imperativus.

De ind. duidt de werkelijkheid aan, de imperat. een verzoek of bevel. De aanvoegende wijs dient om de handeling of toestand als verondersteld of mogelijk aan te duiden; de eerste is de aanvoegende wijs der hoofdtijden en heet coniunctivus, de tweede die der historische tijden en heet optativus.

AANM. De aor. komt zoowel in den coni. als in den opt. voor, vgl. 3, A. 2. — Het fut. en fut. pf. hebben noch coni. noch imperat.

5) De nominaalvormen zijn drie: infinitivus, participium en adiectivum verbale.

AANM. De inf., naar zijn vorm een verbogen subst., duidt de door den stam aangewezen handeling of toestand zonder aanwijzing van persoon aan. Het part., naar zijn vorm een adi., geeft te kennen dat zekere handeling of toestand aan een persoon of zaak eigen is. Beiden kunnen aanduiden dat dit op zekeren tijd zoo is en komen dus in de verschillende tijden (nam. in het praes., pf., fut., pf. fut. en aor.) voor.

Het adi. verb., dat gew. pass. beteekenis heeft, is tweeërlei; het eerste duidt het bestaan en vandaar de mogelijkheid, het tweede de noodzakelijkheid van de handeling of toestand aan.

6) Het geslacht is drieërlei: activum, medium en passivum.

AANM. 1. Het act. duidt aan dat het spraakkunstig onderwerp van den zin een handeling verricht of in een toestand is; bij het med. verricht het spraakkunstig onderwerp een handeling, die tegelijk op eene of andere wijze daarop terugwerkt, bij het pass. ondergaat het spraakkunstig onderwerp de handeling. Beide laatste geslachten zijn eigenlijk één, want hun vorm duidt aan dat het spraakkunstig onderwerp eene handeling ondergaat óf met óf buiten zijn toedoen; vand. dat praes., impf., pf. en plqpf. in het med. en pass. in vorm gelijk zijn.

AANM. 2. Het begrip van act. moet wél onderscheiden worden van dat van transitivum en intransitivum; wanneer een verb. act. transitieve beteekenis heeft, richt zich de handeling op een ander voorwerp; bij de intransitieve beteekenis bepaalt de handeling of toestand zich daarentegen tot den persoon of zaak, waarvan die werking uitgaat.

7) Verba, die slechts in het med. of pass. voorkomen en toch actieve beteekenis hebben, heeten deponentia, en wel mediale of passieve, naarmate zij in de niet onderling gelijke tijden van med. en pass. den medialen of passieven vorm hebben.

AANM. 1. Gewoonlijk heeft bij deze laatsten het fut. toch den med. vorm, hoewel de aor. den pass. heeft.

AANM. 2. Ook de deponentia zijn transitief of intransitief; in het eerste geval kunnen er ook passieve vormen van bestaan.

8) Het accent treedt in de coniugatie in het algemeen zoo ver mogelijk van den uitgang terug. De tweeklanken αι en οι in den opt. zijn voor het accent lang (vgl. § 7, 3, A. 1).

Eene uitzondering maken de inf., het part. en het adi. verb., die als nominaalvormen een op zich zelf staand accent hebben.

Aanm. De nadere regels over het accent in de coniugatie zullen later in hun geheel worden opgegeven.

9) Er worden twee coniugaties onderscheiden:

a) in de eerste coniugatie worden de persoonsuitgangen in het praes., impf. en den aor. II act. en med. door een vereenigingsletter met den stam verbonden: coniugatie met vereenigingsletter, of, omdat de 1ste pers. sing. ind. praes. act. op ω uitgaat, verba op ω;

b) in de tweede coniugatie, die veel zeldzamer voorkomt, worden de persoonsuitgangen in den ind. van die tijden zonder vereenigingsletter onmiddellijk aan den stam verbonden: coniugatie zonder vereenigingsletter, of, omdat de 1ste pers. sing. ind. praes. act. op μι uitgaat, verba op μι.

---

§ 28. VOORBEELDEN VAN DE VERVOEGING DER VERBA OP ω.

A. *Verba pura non contracta.*

(De bijzonderheden van het Dialect zijn in deze § niet opgegeven, daar zij genoegzaam uit de volgende §§ zullen blijken.)

παιδεύ-ω, fut. **παιδεύ-σ-ω**, pf. act. **πε-παίδευ-κ-α**, pf. med. **πε-παίδευ-μαι**, aor. pass. **ἐ-παιδεύ-θ-ην**, act. opvoeden, med. laten opvoeden, pass. opgevoed worden.

ACTIVUM.

Num. en Pers.	INDICATIVUS.	CONIUNCTIVUS.	OPTATIVUS.	IMPERATIVUS.	INFINITIVUS.	PARTICIPIUM.
				Praesens.		
Sing. 1	παιδεύ-ω	παιδεύ-ω			παιδεύ-ειν	M. παιδεύ-ων
2	παιδεύ-εις	παιδεύ-ῃς		παίδευ-ε		F. παιδεύ-ουσα
3	παιδεύ-ει	παιδεύ-ῃ		παιδευ-έ-τω		N. παιδεῦ-ον
Dual. 1						
2	παιδεύ-ε-τον	παιδεύ-η-τον		παιδεύ-ε-τον		
3	παιδεύ-ε-τον	παιδεύ-η-τον				
Plur. 1	παιδεύ-ο-μεν	παιδεύ-ω-μεν				
2	παιδεύ-ε-τε	παιδεύ-η-τε		παιδεύ-ε-τε		
3	παιδεύ-ουσι(ν)	παιδεύ-ωσι(ν)		παιδευ-ό-ντων		
				Imperfectum.		
Sing. 1	ἐ-παίδευ-ο-ν		παιδεύ-οι-μι			
2	ἐ-παίδευ-ε-ς		παιδεύ-οι-ς			
3	ἐ-παίδευ-ε(ν)		παιδεύ-οι			
Dual. 1						
2	ἐ-παιδευ-έ-την		παιδευ-οί-την			
3	ἐ-παιδευ-έ-την		παιδευ-οί-την			
Plur. 1	ἐ-παιδεύ-ο-μεν		παιδεύ-οι-μεν			
2	ἐ-παιδεύ-ε-τε		παιδεύ-οι-τε			
3	ἐ-παίδευ-ο-ν		παιδεύ-οιε-ν			
				Futurum.		
Sing. 1	παιδεύ-σ-ω verder als het praesens.		παιδεύ-σ-οι-μι verder als het impf.		παιδεύ-σ-ειν	M. παιδεύ-σ-ων F. παιδεύ-σ-ουσα N. παιδεῦ-σ-ον
				Aoristus.		
Sing. 1	ἐ-παίδευ-σ-α	παιδεύ-σ-ω verder als het praesens.	παιδεύ-σ-αι-μι		παιδεῦ-σ-αι	M. παιδεύ-σ-ᾱς
2	ἐ-παίδευ-σ-α-ς		παιδεύ-σ-εια-ς (αι-ς)	παίδευ-σ-ον		F. παιδεύ-σ-ᾱσα
3	ἐ-παίδευ-σ-ε(ν)		παιδεύ-σ-ειε(ν) (αι)	παιδευ-σ-ά-τω		N. παιδεῦ-σ-ἄν
Dual. 1						
2	ἐ-παιδευ-σ-ά-την		παιδευ-σ-αί-την	παιδεύ-σ-α-τον		
3	ἐ-παιδευ-σ-ά-την		παιδευ-σ-αί-την			
Plur. 1	ἐ-παιδεύ-σ-α-μεν		παιδεύ-σ-αι-μεν			
2	ἐ-παιδεύ-σ-α-τε		παιδεύ-σ-αι-τε	παιδεύ-σ-α-τε		
3	ἐ-παίδευ-σ-α-ν		παιδεύ-σ-εια-ν (αιε-ν)	παιδευ-σ-ά-ντων		
				Perfectum.		
Sing. 1	πε-παίδευ-κ-α	πε-παιδεύ-κω verder als het praesens, maar gew. πε-παιδευ-κ-ὼς ὦ, ᾖς, ᾖ enz.			πε-παιδευ-κ-έναι	M. πε-παιδευ-κ-ώς
2	πε-παίδευ-κ-α-ς					F. πε-παιδευ-κ-υῖα
3	πε-παίδευ-κ-ε(ν)					N. πε-παιδευ-κ-ός
Dual. 1						
2	πε-παιδεύ-κ-α-τον					
3	πε-παιδεύ-κ-α-τον					
Plur. 1	πε-παιδεύ-κ-α-μεν					
2	πε-παιδεύ-κ-α-τε					
3	πε-παιδεύ-κ-ᾱ-σι(ν)					

Num. en Pers.	INDICATIVUS.	CONIUNCTIVUS.	OPTATIVUS.	IMPERATIVUS.	INFINITIVUS.	PARTICIPIUM.
			Plusquamp fectum.			
Sing. 1	ἐ-πε-παιδεύ-κ-η		πε-παιδεύ-κ-οι-μι			
2	ἐ-πε-παιδεύ-κ-ει-ς		verder als het impf., ma			
3	ἐ-πε-παιδεύ-κ-ει(ν)		gew. πε-παιδευ-κ-ὼς εἴη			
Dual. 1			εἴης, εἴη enz.			
2	ἐ-πε-παιδευ-κ-εί-την					
3	ἐ-πε παιδευ-κ-εί-την					
Plur. 1	ἐ-πε-παιδεύ-κ-ει-μεν					
2	ἐ-πε-παιδεύ-κ-ει-τε					
3	ἐ-πε-παιδεύ-κ-ε-σαν					
			ME	UM.		
			Pr	sens.		
Sing 1	παιδεύ-ο-μαι	παιδ-εύ-ω-μαι			παιδεύ-ε-σθαι	M. παιδευ-ό-μενος
2	παιδεύ-ει (-ῃ)	παιδεύ-ῃ		παιδεύ-ου		F. παιδευ-ο-μένη
3	παιδεύ-ε-ται	παιδεύ-η-ται		παιδευ-έ-σθω		N. παιδευ-ό-μενον
Dual. 1						
2	παιδεύ-ε-σθον	παιδεύ-η-σθον		παιδεύ-ε-σθον		
3	παιδεύ-ε-σθον	παιδεύ-η-σθον				
Plur. 1	παιδευ-ό-μεθα	παιδευ-ώ-μεθα				
2	παιδεύ-ε-σθε	παιδεύ-η-σθε		παιδεύ-ε-σθε		
3	παιδεύ-ο-νται	παιδεύ-ω-νται		παιδευ-έ-σθων		
			Imp	fectum.		
Sing. 1	ἐ-παιδευ-ό-μην		παιδευ-οί-μην			
2	ἐ-παιδεύ-ου		παιδεύ-οι-ο			
3	ἐ-παιδεύ-ε-το		παιδεύ-οι-το			
Dual. 1						
2	ἐ-παιδευ-έ-σθην		παιδευ-οί-σθην			
3	ἐ-παιδευ-έ-σθην		παιδευ-οί-σθην			
Plur. 1	ἐ-παιδευ-ό-μεθα		παιδευ-οί-μεθα			
2	ἐ-παιδεύ-ε-σθε		παιδεύ-οι-σθε			
3	ἐ-παιδεύ-ο-ντο		παιδεύ-οι-ντο			
			Fut	rum.		
Sing. 1	παιδεύ-σ-ο-μαι		παιδευ-σ-οί-μην		παιδεύ-σ-ε-σθαι	M. παιδευ-σ-ό-μενος
2	παιδεύ-σ-ει(-ῃ)		παιδεύ-σ-οι-ο			F. παιδευ-σ-ο-μένη
3	παιδεύ-σ-ε-ται		παιδεύ-σ-οι-το			N. παιδευ-σ-ό-μενον
Dual. 1						
2	παιδεύ-σ-ε-σθον		παιδευ-σ-οί-σθην			
3	παιδεύ-σ-ε-σθον		παιδευ-σ-οί-σθην			
Plur. 1	παιδευ-σ-ό-μεθα		παιδευ-σ-οί-μεθα			
2	παιδεύ-σ-ε-σθε		παιδεύ-σ-οι-σθε			
3	παιδεύ-σ-ο-νται		παιδεύ-σ-οι-ντο			
			Aori	tus.		
Sing. 1	ἐ-παιδευ-σ-ά-μην	παιδεύ-σ-ω-μαι	παιδευ-σ-αί-μην		παιδεύ-σ-α-σθαι	M. παιδευ-σ-ά-μενος
2	ἐ-παιδεύ-σ-ω	παιδεύ-σ-ῃ	παιδεύ-σ-αι-ο	παίδευ-σ-αι		F. παιδευ-σ-α-μένη
3	ἐ-παιδεύ-σ-α-το	παιδεύ-σ-η-ται	παιδεύ-σ-αι-το	παιδευ-σ-ά-σθω		N. παιδευ-σ-ά-μενον
Dual. 1						
2	ἐ-παιδευ-σ-ά-σθην	παιδεύ-σ-η-σθον	παιδευ-σ-αί-σθην	παιδεύ-σ-α-σθον		
3	ἐ-παιδευ-σ-ά-σθην	παιδεύ-σ-η-σθον	παιδευ-σ-αί-σθην			
Plur. 1	ἐ-παιδευ-σ-ά-μεθα	παιδευ-σ-ώ-μεθα	παιδευ-σ-αί-μεθα			
2	ἐ-παιδεύ-σ-α-σθε	παιδεύ-σ-η-σθε	παιδεύ-σ-αι-σθε	παιδεύ-σ-α-σθε		
3	ἐ-παιδεύ-σ-α-ντο	παιδεύ-σ-ω-νται	παιδεύ-σ-αι-ντο	παιδευ-σ-ά-σθων		

Num. en Pers.	INDICATIVUS.	CONIUNCTIVUS.	OPTATIVUS.	IMPERATIVUS.	INFINITIVUS.	PARTICIPIUM.
			Perfectum.			
Sing. 1	πε-παίδευ-μαι	πε-παιδευ-μένος ὦ			πε-παιδεῦ-σϑαι	M. πε-παιδευ-μένος
2	πε-παίδευ-σαι	πε-παιδευ-μένη ᾖς		πε-παίδευ-σο		F. πε-παιδευ-μένη
3	πε-παίδευ-ται	πε-παιδευ-μένον ᾖ		πε-παιδεύ-σϑω		N. πε-παιδευ-μένον
Dual. 1						
2	πε-παίδευ-σϑον	πε-παιδευ-μένω ἦτον		πε-παίδευ-σϑον		
3	πε-παίδευ-σϑον	ἦτον				
Plur. 1	πε-παιδεύ-μεϑα	πε-παιδευ-μένοι ὦμεν				
2	πε-παίδευ-σϑε	πε-παιδευ-μέναι ἦτε		πε-παίδευ-σϑε		
3	πε-παίδευ-νται	ὦσι(ν)		πε-παιδεύ-σϑων		
			Plusquamperfectum.			
Sing. 1	ἐ-πε-παιδεύ-μην		πε-παιδευ-μένος εἴην			
2	ἐ-πε-παίδευ-σο		πε-παιδευ-μένη εἴης			
3	ἐ-πε-παίδευ-το		πε-παιδευ-μένον εἴη			
Dual. 1						
2	ἐ-πε-παιδεύ-σϑην		πε-παιδευ-μένω εἰήτην			
3	ἐ-πε-παιδεύ-σϑην		εἰήτην			
Plur. 1	ἐ-πε παιδεύ-μεϑα		πε-παιδευ-μένοι εἴημεν			
2	ἐ-πε-παίδευ-σϑε		πε-παιδευ-μέναι εἴητε			
3	ἐ-πε-παίδευ-ντο		εἶεν			
			PASSIVUM.			
		Het praesens, imperfectum, perfectum en plusquamperfectum is gelijk aan diezelfde tijden in het medium.				
			Aoristus.			
Sing. 1	ἐ-παιδεύ-ϑη-ν	παιδευ-ϑ-ῶ	παιδευ-ϑ-είη-ν		παιδευ-ϑ-ῆ-ναι	M. παιδευ-ϑ-είς
2	ἐ-παιδεύ-ϑη-ς	παιδευ-ϑ-ῇς	παιδευ-ϑ-είη-ς	παιδεύ-ϑη-τι		F. παιδευ-ϑ-εῖσα
3	ἐ-παιδεύ-ϑη	παιδευ-ϑ-ῇ	παιδευ-ϑ-είη	παιδευ-ϑ-ή-τω		N. παιδευ-ϑ-έν
Dual. 1						
2	ἐ-παιδευ-ϑ-ή-την	παιδευ-ϑ-ῆ-τον	παιδευ-ϑ-εί-την (ϑ-ειή-την)	παιδεύ-ϑη-τον		
3	ἐ-παιδευ-ϑ-ή-την	παιδευ-ϑ-ῆ-τον	παιδευ-ϑ-εί-την (ϑ-ειή-την)			
Plur. 1	ἐ-παιδεύ-ϑ-η-μεν	παιδευ-ϑ-ῶ-μεν	παιδευ-ϑ-εῖ-μεν (ϑ-είη-μεν)			
2	ἐ-παιδεύ-ϑ-η-τε	παιδευ-ϑ-ῆ-τε	παιδευ-ϑ-εῖ-τε (ϑ-είη-τε)	παιδεύ-ϑ-η-τε		
3	ἐ-παιδεύ-ϑ-η-σαν	παιδευ-ϑ-ῶ-σι(ν)	παιδευ-ϑ-εῖε-ν (ϑ-είη-σαν)	παιδευ-ϑ-έ-ντων		
			Futurum.			
Sing. 1	παιδευ-ϑή-σ-ο-μαι		παιδευ-ϑη-σ-οί-μην		παιδευ-ϑή-σ-ε-σϑαι	M. παιδευ-ϑη-σ-ό-μενος
2	παιδευ-ϑή-σ-ει(ῃ)		παιδευ-ϑή-σ-οι-ο			F. παιδευ-ϑη-σ-ο-μένη
3	παιδευ-ϑή-σ-ε-ται		παιδευ-ϑή-σ-οι-το			N. παιδευ-ϑη-σ-ό-μενον
Dual. 1						
2	παιδευ-ϑή-σ-ε-σϑον		παιδευ-ϑη-σ-οί-σϑην			
3	παιδευ-ϑή-σ-ε-σϑον		παιδευ-ϑη-σ-οί-σϑην			
Plur. 1	παιδευ-ϑη-σ-ό-μεϑα		παιδευ-ϑη-σ-οί-μεϑα			
2	παιδευ-ϑή-σ-ε-σϑε		παιδευ-ϑή-σ-οι-σϑε			
3	παιδευ-ϑή-σ-ο-νται		παιδευ-ϑή-σ-οι-ντο			
			Futurum Perfecti.			
Sing. 1	πε-παιδεύ-σ-ο-μαι		πε-παιδευ-σ-οί-μην		πε-παιδεύ-σ-ε-σϑαι	M. πε-παιδευ-σ-ό-μενος
2	πε-παιδεύ-σ-ει		πε-παιδεύ-σ-οι-ο			F. πε-παιδευ σ-ο-μένη
3	πε-παιδεύ-σ-ε-ται		πε-παιδεύ-σ-οι-το			N. πε-παιδευ-σ-ό-μενον
Dual. 1						
2	πε-παιδεύ-σ-ε-σϑον		πε-παιδευ-σ-οί-σϑην			
3	πε-παιδεύ-σ-ε-σϑον		πε-παιδευ-σ-οί-σϑην			
Plur. 1	πε-παιδευ-σ-ό-μεϑα		πε-παιδευ-σ-οί-μεϑα			
2	πε-παιδεύ-σ-ε-σϑε		πε-παιδεύ-σ-οι-σϑε			
3	πε-παιδεύ-σ-ο-νται		πε-παιδεύ-σ-οι-ντο			
			Adjectiva verbalia.			
			παιδευ-τός -ή -όν			
			παιδευ-τέος -ᾱ -ον			

B. *Verba pura* *racta.*

a) ῶ = άω(ᾰ). — τῑμῶ, fut. τιμήσω, pf. act. τετίμηκα, med. τετίμημαι, aor. pass. ἐτιμήθην, eeren.

ACTI

Num. en Pers.	INDICATIVUS.		CONIUNCTIVUS.		OPTATIVUS.		IMPERATIVUS.		INFINITIVUS.		PARTICIPIUM.	
					Prae		ns.					
Sing. 1	τιμῶ	(=ά-ω)	τιμῶ	(=ά-ω)					τιμᾶν	(=ά-ειν)	τιμῶν	(=ά-ων)
2	τιμᾷς	(=ά-εις)	τιμᾷς	(=ά-ῃς)			ίμᾱ	(=α-ε)			τιμῶσα	(=ά-ουσα)
3	τιμᾷ	(=ά-ει)	τιμᾷ	(=ά-ῃ)			ιμάτω	(=α-έτω)			τιμῶν	(=ά-ον)
Dual. 1												
2	τιμᾶτον	(=ά-ετον)	τιμᾶτον	(=ά-ητον)			ιμᾶτον	(=ά-ετον)				
3	τιμᾶτον	(=ά-ετον)	τιμᾶτον	(=ά-ητον)								
Plur. 1	τιμῶμεν	(=ά-ομεν)	τιμῶμεν	(=ά-ωμεν)								
2	τιμᾶτε	(=ά-ετε)	τιμᾶτε	(=ά-ητε)			ιμᾶτε	(=ά-ετε)				
3	τιμῶσι(ν)	(=ά-ουσι)	τιμῶσι(ν)	(=ά-ωσι)			ιμώντων	(=α-όντων)				
					Imper		ctum.					
Sing. 1	ἐτίμων	(=α-ον)			τιμῴην	(=α-οίην)						
2	ἐτίμᾱς	(=α-ες)			τιμῴης	(=α-οίης)						
3	ἐτίμᾱ	(=α-ε(ν))			τιμῴη	(=α-οίη)						
Dual. 1												
2	ἐτιμάτην	(=α-έτην)			τιμῴτην	(=α-οίτην)						
3	ἐτιμάτην	(=α-έτην)			τιμῴτην	(=α-οίτην)						
Plur. 1	ἐτιμῶμεν	(=ά-ομεν)			τιμῷμεν	(=ά-οιμεν)						
2	ἐτιμᾶτε	(=ά-ετε)			τιμῷτε	(=ά-οιτε)						
3	ἐτίμων	(=α-ον)			τιμῷεν	(=ά-οιεν)						
					(τιμῷμι, τιμῷς, τιμῷ)							
					MEDIUM en		ASSIVUM.					
					Prae		ns.					
Sing 1	τιμῶμαι	(=ά-ομαι)	τιμῶμαι	(=ά-ωμαι)					τιμᾶσθαι	(=ά-εσθαι)	τιμώμενος	(=α-όμενος)
2	τιμᾷ	(=ά-ει)	τιμᾷ	(=ά-ῃ)			ιμῶ	(=ά-ου)			τιμωμένη	(=α-ομένη)
3	τιμᾶται	(=ά-εται)	τιμᾶται	(=ά-ηται)			μάσθω	(=α-έσθω)			τιμώμενον	(=α-όμενον)
Dual. 1												
2	τιμᾶσθον	(=ά-εσθον)	τιμᾶσθον	(=ά-ησθον)			μᾶσθον	(=ά-εσθον)				
3	τιμᾶσθον	(=ά-εσθον)	τιμᾶσθον	(=ά-ησθον)								
Plur. 1	τιμώμεθα	(=α-όμεθα)	τιμώμεθα	(=α-ώμεθα)								
2	τιμᾶσθε	(=ά-εσθε)	τιμᾶσθε	(=ά-ησθε)			μᾶσθε	(=ά-εσθε)				
3	τιμῶνται	(=ά-ονται)	τιμῶνται	(=ά-ωνται)			μάσθων	(=α-έσθων)				
					Imper		ctum.					
Sing. 1	ἐτιμώμην	(=α-όμην)			τιμῴμην	(=α-οίμην)						
2	ἐτιμῶ	(=ά-ου)			τιμῷο	(=ά-οιο)						
3	ἐτιμᾶτο	(=ά-ετο)			τιμῷτο	(=ά-οιτο)						
Dual 1												
2	ἐτιμάσθην	(=α-έσθην)			τιμῴσθην	(=α-οίσθην)						
3	ἐτιμάσθην	(=α-έσθην)			τιμῴσθην	(=α-οίσθην)						
Plur. 1	ἐτιμώμεθα	(=α-όμεθα)			τιμῴμεθα	(=α-οίμεθα)						
2	ἐτιμᾶσθε	(=ά-εσθε)			τιμῷσθε	(=ά-οισθε)						
3	ἐτιμῶντο	(=ά-οντο)			τιμῷντο	(=ά-οιντο)						

b) ῶ = έω. — φῐλῶ, fut. φιλήσω, pf. act. πεφίληκα, med. πεφίλημαι, aor. pass. ἐφιλήθην, beminnen.

Num. en Pers.	INDICATIVUS.	CONIUNCTIVUS.	OPTATIVUS.	IMPERATIVUS.	INFINITIVUS.	PARTICIPIUM.
			ACTIVUM.			
			Praesens.			
Sing. 1	φιλῶ (=έ-ω)	φιλῶ (=έ-ω)			φιλεῖν (=έ-ειν)	φιλῶν (=έ-ων)
2	φιλεῖς (=έ-εις)	φιλῇς (=έ-ῃς)		φίλει (=ε-ε)		φιλοῦσα (=έ-ουσα)
3	φιλεῖ (=έ-ει)	φιλῇ (=έ-ῃ)		φιλείτω (=ε-έτω)		φιλοῦν (=έ-ον)
Dual. 1						
2	φιλεῖτον (=έ-ετον)	φιλῆτον (=έ-ητον)		φιλεῖτον (=έ-ετον)		
3	φιλεῖτον (=έ-ετον)	φιλῆτον (=έ-ητον)				
Plur 1	φιλοῦμεν (=έ-ομεν)	φιλῶμεν (=έ-ωμεν)				
2	φιλεῖτε (=έ-ετε)	φιλῆτε (=έ-ητε)		φιλεῖτε (=έ-ετε)		
3	φιλοῦσι(ν) (=έ-ουσι)	φιλῶσι(ν) (=έ-ωσι)		φιλούντων (=ε-όντων)		
			Imperfectum.			
Sing. 1	ἐφίλουν (=ε-ον)		φιλοίην (=ε-οίην)			
2	ἐφίλεις (=ε-ες)		φιλοίης (=ε-οίης)			
3	ἐφίλει (=ε-ε(ν))		φιλοίη (=ε-οίη)			
Dual. 1						
2	ἐφιλείτην (=ε-έτην)		φιλοίτην (=ε-οίτην)			
3	ἐφιλείτην (=ε-έτην)		φιλοίτην (=ε-οίτην)			
Plur. 1	ἐφιλοῦμεν (=έ-ομεν)		φιλοῖμεν (=έ-οιμεν)			
2	ἐφιλεῖτε (=έ-ετε)		φιλοῖτε (=έ-οιτε)			
3	ἐφίλουν (=ε-ον)		φιλοῖεν (=έοιεν)			
			(φιλοῖμι, φιλοῖς, φιλοῖ)			
			MEDIUM	PASSIVUM.		
			Praesens.			
Sing. 1	φιλοῦμαι (=έ-ομαι)	φιλῶμαι (=έ-ωμαι)			φιλεῖσθαι (=έ-εσθαι)	φιλούμενος (=ε-όμενος)
2	φιλεῖ (=έ-ει)	φιλῇ (=έ-ῃ)		φιλοῦ (=έ-ου)		φιλουμένη (=ε-ομένη)
3	φιλεῖται (=έ-εται)	φιλῆται (=έ-ηται)		φιλείσθω (=ε-έσθω)		φιλούμενον (=ε-όμενον)
Dual. 1						
2	φιλεῖσθον (=έ-εσθον)	φιλῆσθον (=έ-ησθον)		φιλεῖσθον (=έ-εσθον)		
3	φιλεῖσθον (=έ-εσθον)	φιλῆσθον (=έ-ησθον)				
Plur. 1	φιλούμεθα (=ε-όμεθα)	φιλώμεθα (=ε-ώμεθα)				
2	φιλεῖσθε (=έ-εσθε)	φιλῆσθε (=έ-ησθε)		φιλεῖσθε (=έ-εσθε)		
3	φιλοῦνται (=έ-ονται)	φιλῶνται (=έ-ωνται)		φιλείσθων (=ε-έσθων)		
			Imperfectum.			
Sing. 1	ἐφιλούμην (=ε-όμην)		φιλοίμην (=ε-οίμην)			
2	ἐφιλοῦ (=έ-ου)		φιλοῖο (=έ-οιο)			
3	ἐφιλεῖτο (=έ-ετο)		φιλοῖτο (=έ-οιτο)			
Dual. 1						
2	ἐφιλείσθην (=ε-έσθην)		φιλοίσθην (=ε-οίσθην)			
3	ἐφιλείσθην (=ε-έσθην)		φιλοίσθην (=ε-οίσθην)			
Plur. 1	ἐφιλούμεθα (=ε-όμεθα)		φιλοίμεθα (=ε-οίμεθα)			
2	ἐφιλεῖσθε (=έ-εσθε)		φιλοῖσθε (=έ-οισθε)			
3	ἐφιλοῦντο (=έ-οντο)		φιλοῖντο (=έ-οιντο)			

c) ῶ = όω. — μισθῶ, fut. μισθώσω, pf. act. μεμίσθωκα, med. μεμίσθωμαι, aor. pass. ἐμισθώθην, verhuren.

ACTIVUM.

Num. en Pers.	INFINITIVUS.	CONIUNCTIVUS.	OPTATIVUS.	IMPERATIVUS.	INFINITIVUS.	PARTICIPIUM.
			Praesens.			
Sing. 1	μισθῶ (=ό-ω)	μισθῶ (=ό-ω)			μισθοῦν (=ό-ειν)	μισθῶν (=ό-ων)
2	μισθοῖς (=ό-εις)	μισθοῖς (=ό-ῃς)		μίσθου (=ο-ε)		μισθοῦσα (=ό-ουσα)
3	μισθοῖ (=ό-ει)	μισθοῖ (=ό-ῃ)		μισθούτω (=ο-έτω)		μισθοῦν (=ό-ον)
Dual. 1						
2	μισθοῦτον (=ό-ετον)	μισθῶτον (=ό-ητον)		μισθοῦτον (=ό-ετον)		
3	μισθοῦτον (=ό-ετον)	μισθῶτον (=ό-ητον)				
Plur. 1	μισθοῦμεν (=ό-ομεν)	μισθῶμεν (=ό-ωμεν)				
2	μισθοῦτε (=ό-ετε)	μισθῶτε (=ό-ητε)		μισθοῦτε (=ό-ετε)		
3	μισθοῦσι(ν) (=ό-ουσι)	μισθῶσι(ν) (=ό-ωσι)		μισθούντων (=ο-όντων)		
			Imperfectum.			
Sing. 1	ἐμίσθουν (=ο-ον)		μισθοίην (=ο-οίην)			
2	ἐμίσθους (=ο-ες)		μισθοίης (=ο-οίης)			
3	ἐμίσθου (=ο-ε)		μισθοίη (=ο-οίη)			
Dual. 1						
2	ἐμισθούτην (=ο-έτην)		μισθοίτην (=ο-οίτην)			
3	ἐμισθούτην (=ο-έτην)		μισθοίτην (=ο-οίτην)			
Plur. 1	ἐμισθοῦμεν (=ό-ομεν)		μισθοῖμεν (=ό-οιμεν)			
2	ἐμισθοῦτε (=ό-ετε)		μισθοῖτε (=ό-οιτε)			
3	ἐμίσθουν (=ο-ον)		μισθοῖεν (=ό-οιεν)			
			(μισθοῖμι, μισθοῖς, μισθ…			
			MEDIUM PASSIVUM.			
			Praesens.			
Sing. 1	μισθοῦμαι (=ό-ομαι)	μισθῶμαι (=ό-ωμαι)			μισθοῦσθαι (=ό εσθαι)	μισθούμενος (=ο-όμενος)
2	μισθοῖ (=ό-ει)	μισθοῖ (=ό-ῃ)		μισθοῦ (=ό-ου)		μισθουμένη (=ο ομένη)
3	μισθοῦται (=ό-εται)	μισθῶται (=ό-ηται)		μισθούσθω (=ο-έσθω)		μισθούμενον (=ο-όμενον)
Dual. 1						
2	μισθοῦσθον (=ό-εσθον)	μισθῶσθον (=ό-ησθον)		μισθοῦσθον (=ό-εσθον)		
3	μισθοῦσθον (=ό-εσθον)	μισθῶσθον (=ό-ησθον)				
Plur. 1	μισθούμεθα (=ο-όμεθα)	μισθώμεθα (=ο-ώμεθα)				
2	μισθοῦσθε (=ό-εσθε)	μισθῶσθε (=ό-ησθε)		μισθοῦσθε (=ό-εσθε)		
3	μισθοῦνται (=ό-ονται)	μισθῶνται (=ό-ωνται)		μισθούσθων (=ο-έσθων)		
			Imperfectum.			
Sing. 1	ἐμισθούμην (=ο-όμην)		μισθοίμην (=ο-οίμην)			
2	ἐμισθοῦ (=ό-ου)		μισθοῖο (=ό-οιο)			
3	ἐμισθοῦτο (=ό-ετο)		μισθοῖτο (=ό-οιτο)			
Dual. 1						
2	ἐμισθούσθην (=ο-έσθην)		μισθοίσθην (=ο-οίσθην			
3	ἐμισθούσθην (=ο-έσθην)		μισθοίσθην (=ο-οίσθην			
Plur. 1	ἐμισθούμεθα (=ο-όμεθα)		μισθοίμεθα (=ο-οίμεθα)			
2	ἐμισθοῦσθε (=ό-εσθε)		μισθοῖσθε (=ό-οισθε)			
3	ἐμισθοῦντο (=ό-οντο)		μισθοῖντο (=ό-οιντο)			

C. *Perfectum en plusquamperfectu[…]dii en passivi der verba impura.*

a) πείϑω, fut. πείσω, pf. act. πέπεικα, pf. med. πέπεισμαι, aor. pas[…]ίσϑην, overreden, med. luisteren naar, pass. overreed worden.
b) κόπτω, fut. κόψω, pf. act. κέκοφα, pf. med. κέκομμαι, aor. II pas[…]όπην, slaan, med. zich slaan, treuren, pass. geslagen worden.
c) πλέκω, fut. πλέξω, pf. act. πέπλεχα, pf. med. πέπλεγμαι, aor. […]ss. ἐπλάκην(ᾰ), vlechten.
d) κᾰϑαίρω, fut. κᾰϑᾰρῶ, pf. act. κεκάϑαρκα, pf. med. κεκάϑαρμα[…]r. pass. ἐκαϑάρϑην, zuiveren.

Num. en Pers.	INDIC. PERFECTUM.	INDIC. PLQPFCTUM.	CONIUNCTIVUS.	OPTATIVUS.	IMPERATIVUS.	INFINITIVUS.	PARTICIPIUM.
a)						πε-πεῖσ-ϑαι	πε-πεισ-μένος πε-πεισ-μένη πε-πεισ-μένον
Sing. 1	πέ-πεισ-μαι	ἐ-πε-πείσ-μην	πε-πεισ-μένος ὦ	ε-πεισ-μένος, εἴην			
2	πέ-πει-σαι	ἐ-πέ-πει-σο	η, ον ᾖς	η, ον εἴης	πέ-πει-σο		
3	πέ-πεισ-ται	ἐ-πέ-πεισ-το	ᾖ	εἴη	πε-πείσ-ϑω		
Dual. 1		ἐ-πε-πείσ-ϑην	πε-πεισ-μένω ἦτον	ε-πεισ-μένω εἰήτην	πέ-πεισ-ϑον		
2	πέ-πεισ-ϑον	ἐ-πε-πείσ-ϑην	ἦτον	εἰήτην			
3	πέ-πεισ-ϑον	ἐ-πε-πείσ-μεϑα	πε-πεισ-μένοι, ὦμεν	ε-πεισ-μένοι, εἴημεν			
Plur. 1	πε-πείσ-μεϑα	ἐ-πέ-πεισ-ϑε	αι ἦτε	αι εἴητε	πέ-πεισ-ϑε		
2	πέ-πεισ-ϑε	πε-πεισ-μένοι, αι ἦσαν	ὦσι(ν)	εἶεν	πε-πείσ-ϑων		
3	πε-πεισ-μένοι, αι εἰσί(ν)						
b)						κε-κόφ-ϑαι	κε-κομ-μένος κε-κομ-μένη κε-κομ-μένον
Sing. 1	κέ-κομ-μαι	ἐ-κε-κόμ-μην	κε-κομ-μένος, ὦ	ε-κομ-μένος, εἴην			
2	κέ-κοψαι	ἐ-κέ-κοψο	η, ον ᾖς	η, ον εἴης	κέ-κοψο		
3	κέ-κοπ-ται	ἐ-κέ-κοπ-το	ᾖ	εἴη	κε-κόφ-ϑω		
Dual. 1		ἐ-κε-κόφ-ϑην	κε-κομ-μένω ἦτον	ε-κομ-μένω εἰήτην	κέ-κοφ-ϑον		
2	κέ-κοφ-ϑον	ἐ-κε-κόφ-ϑην	ἦτον	εἰήτην			
3	κέ-κοφ-ϑον	ἐ-κε-κόμ-μεϑα	κε-κομ-μένοι, ὦμεν	ε-κομ-μένοι, εἴημεν			
Plur. 1	κε-κόμ-μεϑα	ἐ-κέ-κοφ-ϑε	αι ἦτε	αι εἴητε	κέ-κοφ-ϑε		
2	κέ-κοφ-ϑε	κε-κομ-μένοι, αι ἦσαν	ὦσι(ν)	εἶεν	κε-κόφ-ϑων		
3	κε-κομ-μένοι, αι εἰσί(ν)						
c)						πε-πλέχ-ϑαι	πε-πλεγ-μένος πε-πλεγ-μένη πε-πλεγ-μένον
Sing. 1	πέ-πλεγ-μαι	ἐ-πε-πλέγ-μην	πε-πλεγ-μένος, ὦ	ε-πλεγ-μένος, εἴην			
2	πέ-πλεξαι	ἐ-πέ-πλεξο	η, ον ᾖς	η, ον εἴης	πέ-πλεξο		
3	πέ-πλεκ-ται	ἐ-πέ-πλεκ-το	ᾖ	εἴη	πε-πλέχ-ϑω		
Dual. 1		ἐ-πε-πλέχ ϑην	πε-πλεγ-μένω ἦτον	ε-πλεγ-μένω εἰήτην	πέ-πλεχ-ϑον		
2	πέ πλεχ-ϑον	ἐ-πε-πλέχ-ϑην	ἦτον	εἰήτην			
3	πέ-πλεχ-ϑον	ἐ-πε-πλέγ-μεϑα	πε-πλεγ-μένοι, ὦμεν	ε-πλεγ-μένοι, εἴημεν			
Plur. 1	πε πλέγ-μεϑα	ἐ-πέ-πλεχ-ϑε	αι ἦτε	αι εἴητε	πέ-πλεχ-ϑε		
2	πέ-πλεχ-ϑε	πε-πλεγ-μένοι, αι ἦσαν	ὦσι(ν)	εἶεν	πε-πλέχ-ϑων		
3	πε-πλεγ-μένοι, αι εἰσί(ν)						
d)						κε-καϑάρ-ϑαι	κε-καϑαρ-μένος κε-καϑαρ-μένη κε-καϑαρ-μένον
Sing. 1	κε-κάϑαρ-μαι	ἐ-κε-καϑάρ-μην	κε-καϑαρ-μένος ὦ	κε-καϑαρ-μένος, εἴην			
2	κε-κάϑαρ-σαι	ἐ-κε-κάϑαρ-σο	η, ον ᾖς	η, ον εἴης	κε-κάϑαρ-σο		
3	κε-κάϑαρ-ται	ἐ-κε-κάϑαρ-το	ᾖ	εἴη	κε-καϑάρ-ϑω		
Dual. 1		ἐ-κε-καϑάρ-ϑην	κε-καϑαρ-μένω ἦτον	κε-καϑαρ-μένω εἰήτην	κε-κάϑαρ-ϑον		
2	κε-κάϑαρ-ϑον	ἐ-κε-καϑάρ-ϑην	ἦτον	εἰήτην			
3	κε-κάϑαρ-ϑον	ἐ-κε-καϑάρ-μεϑα	κε-καϑαρ-μένοι, ὦμεν	κε-καϑαρμένοι, εἴημεν			
Plur. 1	κε-καϑάρ-μεϑα	ἐ-κε-κάϑαρ-ϑε	αι ἦτε	αι εἴητε	κε-κάϑαρ-ϑε		
2	κε-κάϑαρ-ϑε	κε-καϑαρ-μένοι, αι ἦσαν	ὦσι(ν)	εἶεν	κε-καϑάρ-ϑων		
3	κε-καϑαρ-μένοι, αι εἰσί(ν)						

D. *Aoristus* II *activi, medii en passivi.*

τρέπω, wenden, aor. II act. ik wendde, aor. II med. en pass. ik wendde mij.

INDICATIVUS.	CONIUNCTIVUS.	OPTATIVUS.	IMPERATIVUS.	INFINITIVUS.	PARTICIPIUM.
			ACTIVUM.		
ἔ-τρᾰπ-ον *ἔ-τραπ-ες* enz., met de uitgangen van den ind. impf. act.	*τράπ-ω* *τράπ-ῃς* enz., met de uitgangen van den coni. praes. act.	*τράπ-οιμι* *τράπ-οις* enz., met de uitgangen van den opt. impf. act.	*τράπ-ε* *τραπ-έτω* enz., met de uitgangen van den imperat. praes. act.	*τραπ-εῖν*	*τραπ-ών* *τραπ-οῦσα* *τραπ-όν*
			MEDIUM.		
ἐ-τρᾰπ-όμην *ἐ-τράπ-ου* enz., met de uitgangen van den ind. impf. med.	*τράπ-ωμαι* *τράπ-ῃ* enz., met de uitgangen van den coni. praes. med.	*τραπ-οίμην* *τράπ-οιο* enz., met de uitgangen van den opt. impf. med.	*τραπ-οῦ* *τραπ-έσθω* enz., met de uitgangen van den imperat. praes. med.	*τραπ-έσθαι*	*τραπ-όμενος* *τραπ-ομένη* *τραπ-όμενον*
			PASSIVUM.		
ἐ-τρᾰ́π-ην *ἐ-τράπ-ης* enz., met de uitgangen van den ind. aor. pass.	*τραπ-ῶ* *τραπ-ῇς* enz., met de uitgangen van den coni. aor. pass.	*τραπ-είην* *τραπ-είης* enz., met de uitgangen van den opt. aor. pass.	*τράπ-ηθι* *τραπ-ήτω* enz., met de uitgangen van den imperat. aor. pass.	*τραπ-ῆναι*	*τραπ-είς* *τραπ-εῖσα* *τραπ-έν*

§ 29. AUGMENT EN REDUPLICATIE.

A. *Augment.*

1) Bij de drie historische tijden van den ind. wordt tot uitdrukking van het verledene een voorvoegsel vóor den stam van het ww. geplaatst. Dit voorvoegsel heet augmentum.

2) Men onderscheidt augmentum syllabicum en augmentum temporale.

3) Het augm. syll. bestaat in de letter ἐ- en wordt, als het ww. met een medeklinker begint, vóor zijn stam geplaatst; dus is van παιδευ, παιδεύ-ω, opvoeden, de geaugmenteerde stam ἐ-παιδευ.

Bij de ww., die met ῥ beginnen, wordt de ῥ verdubbeld, dus ῥε, ῥέ-ω, stroomen, ἐρ-ρε (vgl. § **6**, 13).

Aanm. 1. De oorspr. vorm van het augm. was a en beteekende toen; in het grieksch is deze a in ε veranderd.

Aanm. 2. Bij het plqpf. wordt het augment vóor den gerecupliceerden stam, vgl. 6) en 11), geplaatst, dus ἐ-πε-παιδευ.

Aanm. 3. Bij dichters vindt men het augment ook weggelaten; zoo bestaat zelfs in proza naast ἐ-χρῆν, het behoorde, de vorm zonder augment χρῆν.

Aanm. 4. De verdubbeling van de ρ achter het augment heeft haar grond hierin, dat de meeste dezer ww. vóor de ρ een sibilans (ϝ of σ) hadden, die zich later achter den klinker (ε) met de ρ heeft geassimileerd, b.v. ϝραγ, ῥήγ-νυμι, breken, impf. *ἐϝρήγνυν, ἐρρήγνυν, σροφε, ῥοφῶ, slurpen, impf. *ἐ-σρόφεον, ἐρρόφουν. Later ging deze verdubbeling van de ρ op ieder met ῥ beginnend ww. over.

Aanm. 5. De drie ww. βούλομαι, willen, δύναμαι, kunnen, en μέλλω, van plan zijn, hebben dikwijls η in plaats van ε tot augm., maar de aor. is altijd ἐ-μέλλησα.

4) Het augm. temp. wordt gebruikt bij alle ww., die met een klinker beginnen en bestaat in de verlenging van den beginklinker, en wel van ᾰ, ᾱ en ε tot η, van ῐ tot ῑ, van ο tot ω, van ῠ tot ῡ, van αι en ᾳ tot ῃ, van αυ tot ηυ, van οι tot ῳ en somtijds van ει tot ῃ en van ευ tot ηυ.

De overige lange klinkers en tweeklanken nemen het augment niet aan.

Aanm. 1. De (α) ε van het augment is met den beginklinker van het ww. geassimileerd en met dezen in den daarmede overeenkomstigen langen klinker overgegaan.

In het ep. wordt het augment dikwijls weggelaten (aphaeresis, § **3**, 1 Dial.); het accent wordt in dat geval naar de naaste lettergreep verplaatst, en wel als circumflexus, wanneer deze lang is, b.v. πλάγχθη, hij dwaalde, βῆ, hij ging, ἕλε voor εἷλε, hij nam.

Over de verdubbeling van den medeklinker achter het augm. zie § **6**, 13 Dial.

In het ion. hebben βούλομαι, δύναμαι en μέλλω een gewoon augment.

Aanm. 2. Op den regel van het augm. temp. bestaan eenige uitzonderingen: *a*) ἀΐω, hooren, heeft door de volgende ι tot augment ᾱ en niet η; ἀνᾱλίσκω, besteden, heeft oud-att. ἀνᾱλωσα, nieuw-att. ἀνήλωσα; *b*) de ww. αὑαίνω, drogen, οἰᾱκίζω, een schip sturen, οἰκουρῶ(ε), het huis bewaren, οἰνῶ(ο), dronken maken, en οἰστρῶ(α), razend maken, nemen geen augment aan.

Wat ει en ευ betreft: men vindt ᾔκαζον van εἰκάζω, vermoeden, ᾔδη, ik wist, en ᾔα, ik ging, van de verlengde stammen εἰδ en εἰ, ηὐχόμην en ηὕρισκον van εὔχομαι, bidden, en εὑρίσκω, vinden; elders vindt men bij ει en ευ geen augment.

5) In vele ww. is in het augm. temp. schijnbaar eene onregelmatigheid, welke echter verdwijnt, als men tot den oorsp. vorm van het ww. opklimt.

a) De ww.

ἐῶ(α) toelaten	ἕλκω, trekken	ἕρπω, kruipen
ἐθίζω, gewennen	ἕπομαι, volgen	ἑστιῶ(α) onthalen
ἑλίσσω, wentelen	ἐργάζομαι, werken	ἔχω, hebben

en de stammen ἑ, ἵημι, werpen, ἑλ (bij αἱρῶ(ε), nemen) hadden oorspr., om hun later weggevallen sibilans (ϝ, ȷ, σ) aan het begin, het augm. syll.; na het wegvallen van de sibilans had samentrekking van εε tot ει plaats, b. v. *ἐ-ϝεργαζόμην, *ἐ-εργαζόμην, εἰργαζόμην, *ἐ-σεπόμην, *ἐ-επόμην, εἱπόμην, *ἐ-σϝεθιζόμην, *ἐ-εθιζόμην, εἰθιζόμην.

De weggevallen sibilans liet dikwijls een spoor achter in den spir. asper.

b) Het ww. ἑορτάζω, feestvieren, heeft *ἠϝόρταζον, *ἠόρταζον, door metath. quant. (§ 1, 4 Dial.) ἑώρταζον.

c) Schijnbaar dubbel augment (syll. en temp.) hebben de ww. ὁρῶ(α) zien, ἀν-οίγω, openen, en ἁλίσκομαι, gevangen genomen worden, dus ἑώρων, ἀν-έῳγον en ἑάλων. De oorspr. stammen zijn ϝορα, ϝοιγ en ϝαλο, waarvan de impff. *ἐϝόραον, ἔϝοιγον en de aor. ἐϝάλων, *ἠόραον, *ἤοιγον en *ἤᾱλων en eindelijk ook door metath. quant. ἑώρων, ἀν-έῳγον en ἑάλων ontstaan zijn. Men vindt echter ook ἥλων voor ἑάλων en altijd het impf. ἡλισκόμην.

d) De ww. ἄγνυμι, breken, οὐρῶ(ε), wateren, ὠθῶ(ε), stooten, en ὠνοῦμαι(ε), koopen, hadden oorspr. een ϝ en hebben daardoor het augm. syll. behouden, dus *ἐ-ϝᾱγην, ἐ-ᾱγην, *ἐ-ϝούρουν, ἐ-ούρουν, *ἐ-ϝώθουν, ἐ-ώθουν, *ἐ-ϝωνούμην, ἐ-ωνούμην.

De ww., die met ει of ευ beginnen, hebben in het ep. nooit augment. Buiten de schijnbare onregelmatigheden in 5) opgenoemd, heeft men ep o. a. nog εἷσα, ik zette, van den stam σεδ, ἑδ, dus *ἔ-σεσα, *ἔ-εσα, εἷσα, part. ἕσας of ἕσσας; οἰνοχοέω, wijn schenken, impf. *ἐ-ϝοινοχόεον, *ἠ-οινοχόεον, door metath. quant. ἐ-ῳνοχόεον, ἁνδάνω, behagen, impf. ἐ-σϝάνδανον, *ἠ-άνδανον, door metath. quant. ἑ-ήνδανον, met den aor. *ἔ-σϝᾰδον, ἕ-ᾰδον of εὔ-ᾰδον; ἕννυμι, bekleeden, *ἐ-ϝέσσατο, ἐ-έσσατο; εἰλέω, dringen, impf. *ἐ-ϝείλεον, ἐ-είλεον, aor. pass. *ἐ-ϝάλην, ἐ-άλην.

In het ion. wordt het augm. syll. weggelaten bij ὠθέω en ὠνέομαι; ἀνοίγω heeft den aor. ἀνῷξα. Het augm. temp. wordt o. a regelmatig weggelaten: *a*) bij de eigenaardig ion. ww. ἀγινέω, voeren, ἀναισιμόω, besteden, ἀρρωδέω, huiveren, ἀρτέομαι, gereed maken, ἑσσόομαι, zwakker zijn; *b*) bij alle ww., die beginnen met αι, αυ, ει, ευ en οι. — In de iteratiefvormen op -σκον en -σκόμην wordt zoowel het augm. syll. als temp. weggelaten, b.v. ποιέεσκον, ik deed, ἄγεσκον, ik voerde.

B. *Reduplicatie.*

6) De reduplicatie dient tot aanduiding van de volbrachte handeling of voleindigden toestand; vandaar is zij in alle modi het kenteeken van het pf., het plqpf. en het fut. pf.

7) Dit voorvoegsel vóor den stam bestaat bij de met één medeklinker beginnende ww. uit dezen medeklinker met eene ε, dus **παιδευ**, **πε-παιδευ**.

Bij de verba, die met eene adspirata beginnen, wordt de regel van § **6**, 10, *a* toegepast, dus niet ***φε-φίληκα** maar **πε-φίληκα**, ik heb bemind.

8) Bij de ww., die beginnen met klinkers of tweeklanken, met ῥ, met een dubbelen medeklinker of met twee medeklinkers (behalve met muta cum liquida, zie regel 9), bekleedt het augment de plaats der reduplicatie en alle omtrent het augm. geldende regels zijn dus ook hier toepasselijk.

Van de met twee medeklinkers beginnende ww. zijn uitgezonderd **κτάομαι**, verkrijgen, en (*μνα*) *μιμνήσκω*, herinneren, die de gewone reduplicatie hebben, dus *κέ-κτημαι* en *μέ-μνημαι*.

Schijnbaar zijn uitgezonderd *πέ-πταμαι* van *πετάννυμι*, uitbreiden, en *πέ-πτωκα* van *πίπτω*, vallen, daar hier syncope van de ε heeft plaats gehad (**πε-πέταμαι*, **πε-πέτωκα*).

Aanm. 1. De ww. *ὁρῶ(α)*, zien, en *ἁλίσκομαι*, gevangen genomen worden, hebben dus in het pf. oorspr. gehad **ϝεϝόρᾱκα* en **ϝεϝᾰ́λωκα*; de weggevallen ϝ heeft hier niet altijd verlenging en metathesis quant. ten gevolge gehad, waardoor men somtijds *ἑόρᾱκα* voor *ἑώρᾱκα* vindt en altijd *ἑᾰ́λωκα*, ook sgtr. *ἥλωκα*. Ἄγνυμι, breken, heeft daarentegen altijd **ϝέϝᾱγα*, *ἔᾱγα*, ik ben gebroken.

Aanm. 2. Van de stammen ϝιδ en ϝικ, verlengd tot ϝειδ en ϝεικ worden de pff. *οἶδα*, weten, en *ἔοικα*, schijnen, afgeleid; het plqpf. was oorspr. **ἐ-ϝείδεα* en **ἐ-ϝείκεα*, later, na het wegvallen der ϝ, **ἐ-είδεα* en **ἐ-είκεα*, **ἠ-είδεα* en **ἠ-είκεα*, eindelijk *ᾔδη* en *ᾔκη*. Van den stam (*jε*) ἑ, *ἵημι*, zenden, is het pf. **jέ-jε-κα*, **ἕ-ε-κα*, *εἷκα*.

Aanm. 3. In het oud-att. vindt men van *κτάομαι* nog het pf. *ἔ-κτημαι*.

9) De met muta cum liquida beginnende ww. herhalen voor de ε den eersten medeklinker, dus **γράφω(ᾰ)**, schrijven, **γέ-γρᾰφα**,

---

In het ep wordt de reduplicatie, evenmin als een augment, dat hare plaats bekleedt, nooit weggelaten, behalve in *δέχαται* voor *δε-δέχαται*, 3 pl. van het pf. van *δέχομαι*, aannemen. In *δεί-δια*, ik vrees, is om de weggevallen ϝ (st. δϝι) de ε tot ει verlengd; ook in *δεί-δεγμαι*, ik heb aangenomen, om een onbekende reden.

In het ep vindt men van *ῥυπόω*, vuil maken, het pf. pass. part. *ῥε-ρυπωμένος*.

In het ion. wordt het de plaats van redupl. bekleedende augment weggelaten in de 3 pl. op *-αται* en *-ατο*, als *ὁρμέα-ται*, zij trokken op. — Het pf. van *κτάομαι* is ion. nog *ἔ-κτημαι*.

φρονῶ(ε), denken, **πε-φρόνηκα**. Maar bij de ww., die beginnen met βλ, γν en γλ (vgl. § **7**, 4, A. 2), bekleedt het augment de plaats der reduplicatie, dus **γνωρίζω**, kennen, **ἐ-γνώρικα**.

Aanm. Βλάπτω, benadeelen, heeft echter meest *βέβλαφα*, *βλασφημῶ(ε)*, smalen, steeds *βε-βλασφήμηκα*. Bij *βλαστάνω*, ontkiemen, wisselen *ἐ-βλάστηκα* en *βε-βλάστηκα* af.

10) De ww. **λαμβάνω**, nemen, **λαγχάνω**, verkrijgen, **συλ-λέγω**, verzamelen, **δια-λέγομαι**, een gesprek houden, en de stammen **ῥε**, spreken, en **μερ**, toedeelen, hebben als reduplicatie de syllabe **εἱ** of **εἰ**, dus:

εἴ-ληφα	δι-εί-λεγμαι
εἴ-ληχα	εἴ-ρηκα
συν-εί-λοχα	εἵ-μαρται.

Aanm. 1. Bij sommige dezer ww. kan het wegvallen der sibilanten niet bewezen worden, bij andere wel; b.v. door omzetting ontstond uit den stam ϝερ, ἐρ (vgl. het lat. ver-bum) de nieuwe stam ϝρε, waarvan het pf. **ϝέ-ϝρηκα*, dat na het uitvallen der ϝ tot schadeloosstelling voor de verloren lengte door positie (vgl. § **6**, 7) *εἴρηκα* werd. Op dezelfde wijze is uit den stam σϝεθ, ἐθ ontstaan het pf. **ἕ-σϝοθα*, **εἴ-ϝοθα*, *εἴωθα*. Over *εἵ-μαρται*, **σέ-σμαρται* zie boven 5, *a*.

Aanm. 2. Bij dichters vindt men ook *λέλημμαι*.

11) Het plqpf. neemt vóor de reduplicatie nog het augment aan, zie boven 3, A. 2 en beneden 12, A. 3.

Aanm. Alleen wanneer het augment de plaats der reduplicatie bekleedt, heeft dit geen plaats, behalve bij het pf. *ἕ-στηκα*, ik sta, plqpf. *εἱ-στήκη*; ook de in 10) behandelde ww. nemen daar geen augment aan.

C. *Attische reduplicatie.*

12) Eenige ww., die met een korte **α**, **ε** of **ο** beginnen, hebben de zoogenoemde attische reduplicatie, d. i. zij krijgen den beginklinker met den volgenden medeklinker vóor den volgens den gewonen regel geaugmenteerden stam; zij zijn:

Van *λαμβάνω* is het pf. pass. ion. ook *λέ-λαμμαι*.

Van ἐθ is het pf. ion. *ἔωθα*.

Ep. is het pf. van *ἁνδάνω*, **ἕ-σϝᾰδα*, *ἕ-ᾱδα*; van *εἰλέω*, dringen, **ϝέ-ϝελμαι*, *ἔ-ελμαι*, van *εἴρω*, rijgen, **ϝέ-ϝερμαι*, *ἔ-ερμαι*.

Van den verlengden stam εικ is het pf. ion. *οἶκα*.

De stammen ἐλπ, ἐργ en (ικ verlengd tot) εικ vormen ep. de pfcta **ϝέ-ϝολπα*, hopen, **ϝέ-ϝοργα*, werken, **ϝέ-ϝοικα*, gelijken, *ἔολπα*, *ἔοργα*, *ἔοικα*. In het plqpf. ontstonden door bijvoeging van het augm. en metath. quant. de volgende vormen: **ἐ-ϝε-ϝόλπεα*, **ἐ-ϝε-ϝόργεα* en **ἐ-ϝε-ϝοίκεα*, **ἐ-ε-όλπεα*, **ἐ-ε-όργεα* en **ἐ-ε-οίκεα*, **ἠ-όλπεα*, **ἠ-όργεα* en **ἠ-οίκεα*, eindelijk *ἐ-ώλπεα*, *ἐ-ώργεα* en *ἐ-ῴκεα*. Van *οἶδα*, weten (verlengde stam ϝειδ), is het plqpf. op dezelfde wijze *ἠ-είδεα*.

		Perf. act.	Perf. med. of pass.
ἀγείρω,	verzamelen	I ἀγ-ήγερκα	
ἀκούω,	hooren	II ἀκ-ήκοα	
ἀλείφω,	zalven	I ἀλ-ήλῐφα	ἀλ-ήλιμμαι
ἀλέω,	malen		ἀλ-ήλεμαι
ἐγείρω,	opwekken	I ἐγ-ήγερκα	ἐγ-ήγερμαι
		II ἐγρ-ήγορα, ik ben wakker	
st. ἐδε (ἐσθίω),	eten	I ἐδ-ήδοκα	ἐδ-ήδεσμαι
st. ἐλα (ἐλαύνω),	drijven	I ἐλ-ήλᾰκα	ἐλ-ήλᾰμαι
ἐλέγχω,	bewijzen		ἐλ-ήλεγμαι
st. ἐλυθ (ἔρχομαι),	komen	II ἐλ-ήλῠθα	
ἐμέω,	spuwen	I ἐμ-ήμεκα	
st. ἐνεκ (φέρω),	dragen	I ἐν-ήνοχα	ἐν-ήνεγμαι
ἐρείδω	ondersteunen		ἐρ-ήρεισμαι
st. ὀδ (ὄζω),	rieken	II ὄδ-ωδα, ik riek	
st. ὀλε (ὄλλυμι),	vernietigen	I ὀλ-ώλεκα	
st. ὀλ (—)		II ὄλ-ωλα, ik ben omgekomen	
st. ὀμο (ὄμνυμι),	zweren	I ὀμ-ώμοκα	ὀμ-ώμοται
ὀρύσσω,	graven	I ὀρ-ώρῠχα	ὀρ-ώρυγμαι

Aanm. 1. Deze reduplicatie heet waarsch. de attische, omdat zij na den attischen tijd in onbruik is geraakt.

Aanm. 2. De wortelklinker in de aldus gereduplicеerde perfecta is verkort, behalve in ἐρείδω.

Aanm. 3. De aldus gereduplicеerde perfecta nemen in het plqpf. nog een augment aan, b.v. ἠκ-ηκόη, ὠλ-ώλη.

Aanm. 4. Bij dichters komen met att. redupl. nog voor: ἄρ-ηρα en ἄρ-ᾱρα, passen, van ἀρ, οἴχ-ωκα van οἴχομαι, weggaan, ὄπ-ωπα van ὀπ bij ὁρῶ(α), zien, ὄρ-ωρα, ik verhef mij, van ὄρνυμι. Van ἄγω, voeren, bij lateren het pf. ἀγ-ήοχα.

Omtrent de boven opgenoemde, gedeeltelijk ook in het ep. en ion. in gebruik zijnde, pfcta met att. redupl. is op te merken, dat ep. ἐλήλῠθα in den langeren vorm εἰλήλουθα voorkomt, en daarentegen ἄρᾱρα eenmaal in den korteren vorm ἀρᾰρυῖα. — Verder vindt men ep. nog de volgende pfcta met att. redupl.:
ἀκ-άχημαι (eig. ἀκ-ήχεμαι, maar met metathesis), van den st. ἀχε, bedroefd zijn;
ἀκ-αχμένος, van den st. ἀκ, spits (met χ vóor μ);
ἀλ-άλημαι, van ἀλάομαι, zwerven;
ἀλ-αλύκτημαι, van *ἀλυκτέω, onrustig zijn;
ἀν-ήνοθα, van den st. ἀνεθ, vooruitdringen;
(ἐπ-)εν-ήνοθα, van den st. ἐνεθ, opliggen;
(συν-)όκ-ωχα (and. -όχ-ωκα) van ἔχω, bijeenstaan;
(ὑπ-)εμ-νήμῡκα (voor *ὑπ-ημ-ήμῡκα) van ὑπ-ημύω, neerbuigen;
ὀδ-ώδυσμαι, van den st. ὀδυ, vertoornd zijn;
ὀρ-ώρεμαι (voor ὄρ-ωρμαι), zich verheffen, van ὄρνυμι;
ὀρ-ώρεγμαι, van ὀρέγομαι, begeeren;

D. *Reduplicatie in het praesens en den aoristus.*

13) Niet alleen vele verba op *μι*, maar ook een vrij groot aantal verba op *ω* vormen hun praesensstam met reduplicatie; deze praesensreduplicatie heeft geen ε, maar een ι.

a) Verba op *μι*: τί-θη-μι, plaatsen, δί-δω-μι, geven, ἵ-στη-μι, plaatsen, ἵ-η-μι, werpen, δί-δη-μι, binden, πί-μ-πλη-μι, vullen, πί-μ-πρη-μι, verbranden, κί-χρη-μι, te leen geven, ὀν-ίν-ημι, bevoordeelen.

b) Verba op ω: βι-βρώ-σκ-ω, eten, γί-γν-ομαι, geboren worden, γι-γνώ-σκ-ω, leeren kennen, δι-δρά-σκ-ω, wegloopen, μι-μνή-σκ-ω, herinneren, πι-πρά-σκ-ω (= *πι-περά-σκ-ω), verkoopen, πί-πτω (= *πι-πέτ-ω), vallen, τί-κτ-ω (= *τι-τέκ-ω), voortbrengen, τι-τρά-ω, boren, τι-τρώ-σκ-ω, wonden, en bij dichters ook μί-μν-ω (= *μι-μέν-ω), blijven.

Aanm. 1. Bij eenige ww. is de reduplicatie bij den verbaalstam gebleven, als βιβάζω van βαδ, fut. βιβῶ, doen gaan, διδάσκω van δαχ, fut. διδάξω, onderwijzen.

Aanm. 2. In ἵστημι bekleedt het augment de plaats der reduplicatie, zoo ook in ἵημι = *ἵ-ή-μι = *ϳι-ϳη-μι. In ὀνίνημι staat de redupl. midden in het woord. In πίμπλημι en πίμπρημι is de μ hulpconsonant (vgl. § 3, 1, A.); in de composita ἐμ-πίμπλημι en ἐμ-πίμπρημι vindt men dezen somtijds weggelaten, dus ἐμπίπλημι en ἐμπίπρημι.

14) Ook drie aoristi worden door gewone of door eene soort van attische reduplicatie gevormd:

ἤγ-αγ-ον van ἀγ, ἄγω, voeren,
ἤν-εγκ-ον van ἐνεκ (φέρω), dragen (= *ἠν-ένεκ-ον),
εἶπ-ον van ϝεπ, spreken (= *ϝέ-ϝεπ-οι).

Bij de beide eersten is in den ind. bovendien het augment; deze redupl. blijft in alle modi, b.v. ἀγάγω, ἐνέγκω, εἴπω.

Aanm. 1. Ook de aor. ἑσπόμην van ἕπομαι, volgen, is eig. *σε-σεπόμην; maar men was reeds vroeg den oorsprong van de lettergreep ἑ vergeten en hield haar, niettegenstaande den spir. asper, voor een syll. augm., vandaar haar verdwijnen in de andere modi, σπῶμαι, enz.

Aanm. 2. Bij dichters heeft men nog den geredupl. aor. ἤρ-ᾰρον, bij ἀρ, aaneenvoegen.

---

in het ep. en ion.:
ἀρ-ήρομαι, van ἀρόω, ploegen;
in het ion.:
ἀρ-αίρηκα, van αἱρέω, nemen, en
οἴχ-ωκα, van οἴχομαι, weggaan.

Van gereduplicеerde aoristi heeft men in het ep. nog zeer veel voorbeelden; zoowel bij de gewone als bij de att. redupl. kan in den ind. het augment wegvallen.
De vorm van εἶπον met augm. is ἔειπον (*ἐ-ϝέ-ϝεπον).

E. *Augment en reduplicatie in de samenstelling.*

15) Ww., die met voorzetsels zijn samengesteld, hebben het augment en de reduplicatie achter het voorzetsel; het accent mag dan nooit verder dan op de lettergreep van augment of reduplicatie; b.v.:

εἰς-φέρω,	binnendragen,	**εἰς-έφερον**
παρ-έχω,	verschaffen,	**παρ-έσχον**
ὑπ-είκω,	wijken,	**ὑπ-εῖκον**
ἐπι-τάσσω,	opdragen,	**ἐπι-τέταγμαι.**

Aanm. 1. Voor het augm. syll. nemen de voorz. ἐξ, uit, ἐν, in, en σύν, met (§ 6, 8 en 20), hunne oorspr. gedaante weder aan, indien die in het praes. veranderd was, ἐκ-βάλλω, uitwerpen, ἐξ-έβαλλον, ἐγ-γράφω, inschrijven, ἐν-έγραφον, συλ-λέγω, verzamelen, συν-έλεγον, συ-στρατεύω, mede te velde trekken, συν-εστράτευον.

Aanm. 2. De op klinkers uitgaande voorzz. verliezen voor het augm. syll. hun eindklinker, behalve περί, om, en πρό, voor; het laatste smelt met het augment dikwijls door crasis samen (§ 3, 5, c), ἀμφι-βάλλω, omwerpen, ἀμφ-έβαλλον, περι-βάλλω, omwerpen, περι-έβαλλον, προ-βάλλω, voorwerpen, προὔβαλλον.

Gewone redupl. heeft in het ep. bij de volgende aorr. plaats:
κε-κᾰδ-ών, van den st. καδ (χάζω), berooven;
ἐ-κέ-κλετο en κέκλετο, van κέλομαι, schreeuwen;
κέ-κλῠθι, van κλύω, hooren;
(ἐκ-)λέ-λᾰθον, van ἐκ-λανθάνω, doen vergeten;
λέ-λᾰχον, deelachtig maken, van λαγχάνω, deelachtig worden;
(ἀμ-)πε-πᾰλών, van ἀνα-πάλλω, omschudden;
πέ-πῐθον, van πείθω, overreden;
πέ-πληγον, van πλήσσω, slaan;
πε-πῠ́θοιτο, van πυνθάνομαι, vernemen;
τε-ταγών, van den st. ταγ, aanraken;
τε-ταρπόμενος, van τέρπομαι, zich verheugen;
τε-τῠ́κοντο, van τεύχω, bereiden;
ἔ-πε-φνον en πέ-φνον, van den st. φεν, dooden;
πε-φῐδέσθαι, van φείδομαι, sparen;
ἐ-πέ-φρᾰδον en πέ-φραδον, van φράζω, zeggen, en
κε-χᾰροίατο, van χαίρω, zich verheugen.
Somtijds wordt van deze aoristi zelfs een fut. met redupl. gevormd, b.v. κε-κᾰδήσω, πε-πῐθήσω, πε-φῐδήσομαι.
Att. redupl. heeft behalve bij de in 14) opgenoemde aoristi ep. ook plaats in:
ἤκ-αχον en ἠκ-αχόμην van den st. ἀχε, bedroefd zijn;
ἤλ-αλκον (voor * ἠλ-άλεκον), van ἀλέξω, afweren;
(ἐξ-)ήπ-αφον en ἠπ-αφόμην, van het reeds gered. ἀπαφίσκω, bedriegen;
ἐν-ένῑπον en ἠν-ίπᾰπον, van ἐνίπτω, berispen; de laatste vorm heeft de redupl. midden in, zooals ook:
ἠρ-ύκᾰκον, van ἐρύκω, trekken;
ὤρ-ορον, intr., zich verheffen, van ὄρνυμι.
In het ion. vindt men van het samengestelde μεθ-ίημι, loslaten, het part pf. pass. με-μετ-ιμένος.

Aanm. 3. Eenige samengestelde ww. worden als niet samengesteld beschouwd, b.v. ἐπί-σταμαι, weten, ἠπιστάμην, ἀμφι-έννυμι, bekleeden, ἠμφίεσα. Anderen hebben het augm. en de red. nu voor, dan achter het voorz., b.v. ἀφ-ίημι, wegzenden, ἠφ-ίουν en ἀφ-ίουν, καθ-εύδω, slapen, ἐ-κάθ-ευδον en καθ-ηῦδον, κάθ-ημαι, zitten, ἐ-καθ-ήμην, ἐ-κάθ-ησο en καθ-ήμην, καθ-ῆσο, καθ-ίζω, zitten, ἐ-κάθ-ῐσα en καθ-ῖσα, maar aor. med. slechts ἐκαθ-ῐσάμην.

Aanm. 4. Eenige, vooral met ἀντί, tegen, en ἀμφί, om, samengestelde ww. hebben dubbel augment, nam. voor en achter het voorz., b.v. ἀμφι-σβητῶ(ε) betwisten, ἠμφ-ε-σβήτουν, ἀντι-δικῶ(ε), een proces tegen iemand voeren, ἠντ-εδίκουν; verder ἀν-έχομαι, uithouden, ἠν-ειχόμην (het act. ἀν-έχω volgt den hoofdregel), ἀν-ορθῶ(ο) oprichten, ἠν-ώρθουν, ἐν-οχλῶ(ε), lastig vallen, ἠν-ώχλουν, παρ-οινῶ(ε), in dronkenschap handelen, ἐ-παρ-ῴνουν. Evenzoo ook het niet samengestelde διαιτῶ(α), een levenswijze lijden, ἐ-διῄτων.

Aanm. 5. Vele van met voorz. samengestelde nomina afgeleide ww. (decomposita) en ook eenige, waarvan het niet samengestelde niet meer voorkomt, worden behandeld als zelven met een voorz. samengesteld, b.v. ἐγγυῶ(α), tot pand geven, van ἐγγύη, ἐν-εγύων, ἐγκωμιάζω, loven, van ἐγκώμιον, ἐν-εκωμίαζον, ἐκκλησιάζω, volksvergadering houden, van ἐκκλησία, ἐξ-εκλησίαζον, ἐν-αντιοῦμαι(ο), zich verzetten, van ἐναντίος, ἐν-ηντιώθην, ἐπι-τροπεύω, voogd zijn, van ἐπίτροπος, ἐπ-ετρόπευον, ἐπιτηδεύω, ijverig bedrijven, van ἐπιτήδειος, ἐπ-ετήδευον, κατηγορῶ(ε), beschuldigen, van κατήγορος, κατ-ηγόρουν, παρανομῶ(ε), tegen de wetten handelen, van παράνομος, παρενόμουν, παρα-νενόμηκα, ὑποπτεύω, verdenken, van ὕποπτος, verdacht, ὑπ-ώπτευον; verder ἐξετάζω, onderzoeken, ἐξ-ήταζον, ἀπαντῶ(α), ontmoeten, ἀπ-ήντων, ἀπο-λαύω, genieten, ἀπ-έλαυον, van welke laatsten het simplex niet meer voorkomt.

16) Alle ww., die afgeleid worden van nomina, die met andere bestanddeelen zijn samengesteld, volgen de hoofdregels, b.v.

ἀ-δικῶ(ε), onrecht doen, **ἠ-δίκουν**, van **ἄ-δικος**, onrechtvaardig,

μελο-ποιῶ(ε), een lierdicht maken, **με-μελο-ποίηκα**, van **μελό-ποιος**, lierdichter,

παρ-ρησιάζομαι, vrijmoedig spreken, **ἐ-παρ-ρησιαζόμην**, van **παρρησία** (**πᾶν** en **ῥε**), vrijmoedigheid in het spreken,

δυσ-τυχέω, ongelukkig zijn, **δε-δυσ-τύχηκα**, van **δυσ-τυχής**, ongelukkig,

εὐ-τυχέω, gelukkig zijn, **εὐ-τύχουν** of **ηὐ-τύχουν**, van **εὐ-τυχής**, gelukkig.

Aanm. 1. De ww., die afgeleid worden van met δυς-, slecht, samengestelde nomina, hebben echter het augment achter δυς-, wanneer het stamwoord het augm. temp. kan hebben, b.v. δυσ-αρεστῶ(ε), ontevreden zijn, δυσ-ηρέστουν. Deze regel geldt ook somtijds voor de ww., die afgeleid zijn van met εὐ samengestelde woorden, b.v. εὐ-εργετῶ(ε), weldoen, εὐ-ηργέτουν en εὐ-εργέτουν.

Aanm. 2. Eenige van samengestelde nomina afgeleide ww. hebben somtijds eene reduplicatie achter het eerste lid der samenstelling, b.v. ἱππο-τροφῶ(ε), paarden houden, ἱππο-τετρόφηκα, ὁδο-ποιῶ(ε), een weg banen, ὡδο-πεποίηκα.

---

§ 30. VERBA OP ω. — PRAESENSSTAM EN VERBAALSTAM.

1) In een ww. is de praesensstam te onderscheiden van den verbaalstam.

De verbaalstam is de zuivere stam, waarvan alle tijdstammen, in de meeste gevallen ook de praesensstam, worden afgeleid, terwijl van den praesensstam als zoodanig slechts het praes. en impf. worden afgeleid. Zoo wordt van den verbaalstam *κοπ* (*κόπτω*, houwen) afgeleid de praesensstam *κοπτ*, de futurumstam *κοψ*, de perfectumstam *κε-κοπ* en de stam van den aor. I pass. (*ἐ-κοπ-θε) *ἐ-κοφθε*, terwijl van den praesensstam *κοπτ* weder het praes. en impf. act. *κόπτ-ω* en *ἔ-κοπτ-ον* en het praes. en impf. med. *κόπτ-ομαι* en *ἐ-κοπτ-όμην* worden afgeleid.

Slechts in weinig gevallen is de praesensstam gelijk aan den verbaalstam, vgl. 3, *a*).

2) De uitgang van den verbaalstam heet stamkarakter of kenletter. Naar de kenletter worden de ww. onderscheiden in twee soorten:

a) verba pura, met een klinker tot kenletter, b.v. *παιδεύ-ω*, opvoeden, *τιμά-ω*, eeren, *φιλέ-ω*, beminnen, *μισθό-ω*, verhuren, *λύ-ω*, los maken;

b) verba impura, met een medeklinker tot kenletter, b.v. *γράφ-ω*, schrijven, *διώκ-ω*, vervolgen, *ψεύδ-ω*, bedriegen.

De verba impura hebben of een der 9 mutae (verba muta) of een der 4 liquidae (verba op *λ*, *μ*, *ν*, *ρ*) tot kenletter.

Aanm. De laatste klinker in een verbaalstam heet wortelklinker, dus *ευ*, *α*, *ι*, *ο*, *υ*, *α*, *ω*, *ευ* in de boven opgenoemde voorbeelden. Bij de verba pura is kenletter en wortelklinker één.

3) De praesensstam is gelijk aan den verbaalstam of wordt op 6 verschillende wijzen daarvan afgeleid; bovendien bestaan er eenige verba, die hun tijden aan verschillende verbaalstammen ontleenen; vandaar worden de ww. op *ω* in 8 klassen verdeeld:

a) de niet versterkte klasse;	*e*) de *ν*klasse;
b) de *τ*klasse;	*f*) de inchoatiefklasse;
c) de *ȷ*klasse;	*g*) de *ε*klasse;
d) de verlengde klasse;	*h*) de gemengde klasse.

De ww. van de eerste drie klassen heeten ook de regelmatige, de overige, die eerst later zullen behandeld worden, de onregelmatige verba op *ω*.

4) In de niet versterkte klasse is de praesensstam gelijk aan den verbaalstam.

Op weinige uitzonderingen na behooren hiertoe alle verba pura en vele impura; zie de boven (2, *a* en *b*) opgegeven voorbeelden.

Aanm. 1. Onder de verba pura worden uitgezonderd: *κᾱ́ω*, branden, *κλᾱ́ω*, weenen, die oorspronkelijk verba impura zijn geweest, nam. **κάϝω*, **κλάϝω*, en vervolgens door de bijvoeging van *ȷ*(*ι*) totde *ȷ*klasse zijn gaan behooren, *καίω*, *κλαίω*; in het att. zijn echter de vormen *κᾱ́ω* en *κλᾱ́ω* in gebruik; ook *θέω*, loopen, *νέω*, zwemmen, *πλέω*, varen, *πνέω*, waaien, *ῥέω*, stroomen, en *χέω*, gieten, (oorspr. **θέϝω*, **νέϝω*, **πλέϝω*, **πνέϝω*, **ῥέϝω* en **χέϝω*) behooren eig. tot de vierde of verlengde klasse. Al deze ww. zijn echter hier onder de verba pura behandeld. Ook zijn eig. alle ww., wier stammen uitgaan op met *ι* en *υ* samengestelde tweeklanken, geen verba pura.

Aanm. 2. De kenletter *α* is in deze ww. van nature kort, behalve in *κᾱ́ω*, branden, en *κλᾱ́ω*, weenen, waar zij eig. meer wortelklinker dan kenletter is; de *ι* en *υ* daarentegen lang, behalve in *ἀνῠ́ω*, volbrengen, en *μεθῠ́ω*, dronken zijn. In *πτῡ́ω*, spuwen, is de *υ*, hoewel kort in andere tempusstammen, in den praesensstam meestal lang.

5) In de *τ*klasse wordt de praesensstam gevormd door bijvoeging van een *τ* achter den verbaalstam.

Hiertoe behooren slechts zulke mutastammen, die een lipklank tot kenletter hebben, b.v.

κοπ,	*κοπτ*,	*κόπτ-ω*,	houwen,
βλᾰβ,	*βλαπτ*,	*βλάπτ-ω*,	benadeelen,
σκᾰφ,	*σκαπτ*,	*σκάπτ-ω*,	graven.

Over de verandering van *β* en *φ* voor *τ* zie § **6**, 1.

Aanm. 1. De meeste dezer ww. hebben *π* tot kenletter; voorzoover voor de afleiding der tijden noodig is, merke men op: *βλάπτω*, benadeelen, heeft *β*; *βάπτω*, indompelen, *θάπτω*, begraven, *θρύπτω*, verzwakken, *κῠ́πτω*, bukken, *ῥάπτω*, naaien, *ῥῐ́πτω*, werpen, en *σκάπτω*, graven, hebben *φ*. Tusschen *β* en *φ* weifelt *κρύπτω*, verbergen.

Aanm. 2. Tot deze klasse behoort niet *πίπτω*, vallen, ontstaan uit **πι-πέτ-ω*, noch *τίκτω*, voortbrengen, uit **τι-τέκ-ω*, **τίτκω*, door metathesis *τίκτω* (§ **29**, 13, *b*). — Twee *π*stammen, *πεπ* en bij dicht. *νιβ*, zijn in het praes. geworden *πέσσω*, koken, en *νίζω*, afwasschen.

Aanm. 3. De wortelklinkers *α*, *ι* en *υ* in deze ww. zijn van nature kort, behalve in *ῥῑ́πτω*, werpen, en *κῡ́πτω*, bukken.

6) In de *ȷ*klasse wordt de praesensstam gevormd door bijvoeging van een *ȷ* achter den verbaalstam.

Hiertoe behooren:

a) veel mutastammen met een keelklank tot kenletter; de keelklank met *ȷ* gaat over in *σσ* (vgl. § **23**, 7, A. 1), b.v.

Van *βλαβ* komt ep. ook een pr. *βλάβεται* voor. — Van *ἐνιπ* is ep. naast *ἐνίπτω* (vgl. § **29**, 14 Dial.) ook de vorm *ἐνίσσω*, schelden, ontstaan. — Van *καφ* is het pr. *κάπτω*, happen.

Ep. en ion. behooren tot de *ȷ*klasse ook de ww. *καίω*, branden, en *κλαίω*, weenen. Hun stammen zijn *καϝ* en *κλαϝ* (zie boven 4, A. 1); na de versterking tot *καϝȷ* en *κλαϝȷ* is de *ϝ* uitgevallen (vgl. *οἷς* § 18, 4, A. 2 en voc. *πειθοῖ*, ald. 5). Evenzoo *δαίομαι*, verdeelen, *μαίομαι*, trachten, *ναίω*, wonen, van de stammen *δα*, *μα* en *να*.

φυλᾰκ,	φυλακϳ,	*φυλάκϳ-ω,	φυλάσσ-ω,	bewaken,
τᾰγ,	ταγϳ,	*τάγϳ-ω,	τάσσ-ω,	scharen,
ταρᾰχ,	ταραχϳ,	*ταράχϳ-ω,	ταράσσ-ω,	verwarren;

b) veel mutastammen met δ tot kenletter, waarbij δ met ϳ in ζ veranderd is (vgl. § **19**, 5, Ζεύς), b.v.

ἐλπῐδ, ἐλπιδϳ, *ἐλπίδϳ-ω, ἐλπίζ-ω, hopen;

c) de meeste stammen op λ, ν en ρ:

1) bij de stammen op λ, altijd met een korten wortelklinker, gaat de ϳ achter de kenletter λ in λ over (vgl. μᾶλλον, compar. van μάλα, ἄλλος met het lat. alius), b. v.

ἀγγελ, ἀγγελϳ, *ἀγγέλϳ-ω, ἀγγέλλ-ω, melden;

2) bij de stammen op ν en ρ, altijd met een korten wortelklinker, gaat de ϳ als ι in de voorgaande lettergreep over en maakt met de wortelklinkers ᾰ en ε de tweeklanken αι en ει en verlengt de wortelklinkers ῐ en ῠ tot ῑ en ῡ, b. v.

καθᾰρ,	καθαρϳ,	*καθάρϳ-ω,	καθαίρ-ω,	zuiveren,
περᾰν,	περανϳ,	*περάνϳ-ω,	περαίν-ω,	volbrengen,
σπερ,	σπερϳ,	*σπέρϳ-ω,	σπείρ-ω,	zaaien,
κρῐν,	κρινϳ,	*κρίνϳ-ω,	κρίν-ω(ῑ),	oordeelen,
ἀμῠν,	ἀμυνϳ,	*ἀμύνϳ-ω,	ἀμύν-ω(ῡ),	afweren.

Aanm. 1. Van de meeste γstammen is de ϳ na uitstooting der γ overgegaan in ζ (vgl. § 23, 7, A. 1), b.v. bij die, welke een geluid te kennen geven, zooals *οἰμώ(γ)ϳω, οἰμώζω, weeklagen, *στενά(γ)ϳω, στενάζω, zuchten, *κρά(γ)ϳω, κράζω, schreeuwen, doch ook bij andere, zooals *στί(γ)ϳω, στίζω, prikken, *στηρί(γ)ϳω, στηρίζω, bevestigen. Van παίζω, spelen, vindt men de stammen παιγ en παιδ (fut. παίξομαι, aor. ἔπαισα).

Aanm. 2. In de τ- en θstammen verandert de kenletter met volgende ϳ in σσ (vgl. § 23, 7, A. 1), b.v. πλατ, πλατϳ, *πλάτϳω, πλάσσω, vormen, ἐρετ, ἐρετϳ, *ἐρέτϳω, ἐρέσσω, roeien.

Aanm. 3. Bij κλάζω, klinken, σαλπίζω, trompetten, en bij dicht. ook bij πλάζω, doen dwalen, van de stammen κλαγ, σαλπιγ en πλαγ is in den verbaalstam een ν gevoegd, waardoor deze κλαγγ, σαλπιγγ en πλαγγ geworden is.

Ep. is bij veel stammen met een keelklank tot kenletter de ϳ na uitstooting der γ in ζ veranderd, b. v. ἀλαπαγ, ἀλαπάζω, verdelgen, δαϊγ, δαΐζω, verwoesten, ἐλελιγ, ἐλελίζω, draaien, ἐναριγ, ἐναρίζω, uitplunderen, μερμηριγ, μερμηρίζω, overleggen, πελεμιγ, πελεμίζω, zwaaien. In ἁρπάζω, rooven, vindt men ep. sporen van ἁρπαγ en ἁρπαδ. Over ῥέζω zie § **42**, 5 en Dial.

Van κορυθ en λιτ is ep. regelmatig κορύσσω (κεκορυθμένος, § **6**, 2 Dial.), wapenen, en λίσσομαι, smeeken, ontstaan. Ook ἱμάσσω, geeselen, behoort tot de τstammen. In ἀφύσσω, scheppen, vindt men overblijfsels van ἀφυγ en ἀφυτ (fut. ἀφύξω, aor. ἤφυσα).

Het ion. ἀφάσσω, betasten, heeft een τstam, fut. ἀφᾰσω, aor. ἤφᾰσα.

In het ep. vindt men van ὀφελ het pr. ὀφέλλω, schuldig zijn, en van ἐλ het pr. εἴλω, dringen, van πελ het pr. πέλομαι, zijn.

Aanm. 4. De wortelklinkers α, ι en υ in deze ww. zijn van nature kort, behalve in *a*) bij κηρῡσσω, verkondigen, πρᾱσσω, doen, en φρῑσσω, huiveren, en in *b*) bij die, welke een geluid te kennen geven, als κρᾱζω, schreeuwen, σῡρίζω, fluiten, γρῡζω, knorren.

Aanm. 5. Sommige verbaalstammen op ν en ρ hebben in het praes. den zuiveren stam, klasse *a*), b. v. μέν-ω, blijven, δέρ-ω, villen.

Aanm. 6. De stammen op μ behooren óf tot klasse *a*), nam. βρέμ-ω, ruischen, γέμ-ω, vol zijn, νέμ-ω, toedeelen, τρέμ-ω, beven, óf zij versterken den stam door bijvoeging van een ν en behooren dan tot de klasse *e*), nam. κάμ-ν-ω, moede worden, τέμ-ν-ω, snijden.

Aanm. 7. Van den stam ὀφελ vindt men ὀφείλω, schuldig zijn, ter onderscheiding van ὀφέλλω, vergrooten, bij dichters; van μελ is het pr. μέλ-ει, het gaat ter harte, (ἐπι-)μέλ-ομαι, zorgen voor.

---

§ 31 UITGANGEN. TEMPUSSTAMMEN. VEREENIGINGSLETTERS.

1) De persoonsuitgangen zijn oorspronkelijk aldus:

	Vorm op -ω en -μι. Hoofdt.	Hist. tijd.	Vorm op -μαι. Hoofdt.	Hist. tijd.	Imperativus. Vorm op -ω en -μι.	Vorm op -μαι.
S. 1	-μι*	(-μ)-ν*	-μαι	-μην		
2	-σι*	-ς	-σαι	-σο	-θι*	-σο
3	-τι*	-τ*	-ται	-το	-τω	-σθω
D. 1						
2	-τον*		-σθον*		-τον	-σθον
3	-τον	-την	-σθον	-σθην	-των*	-σθων*
P. 1	-μεν		-μεθα			
2	-τε		-σθε		-τε	-σθε
3	-ντι*	(-ντ)*-ν	-νται	-ντο	-ντων(τωσαν*)	-σθων(σθωσαν*)

De coni. heeft de uitgangen van de hoofd-, de opt. die van de hist. tijden.

Aanm. 1. Met een * zijn geteekend de uitgangen, die niet altijd en overal meer voorkomen of wijzigingen hebben ondergaan vooral ten gevolge van § **6**, 17 en 18.

Aanm. 2. In den dual. is de 1ste pers. altijd vervangen door den vorm van den 1sten pers. plur.

Aanm. 3. In den opt. heeft de 1ste pers. sing. bij uitzondering meestal den uitgang μι van de hoofdtijden.

2) Uit bovenstaande opgave blijkt, dat ook de coniugatie, evenals de declinatie (§ **11**, 5, A), oorspronkelijk één is.

De persoonsuitgangen zijn in den sing. niets anders dan de stammen van de pers. vnw.: με, σε (τϝο, σϝο, σο, § **25**, 1, A. 2) en van het aanw. το (vgl. het latijnsche scribi-t), § **12**, 2, A. 2 en § **25**, 5. In den plur. zijn de eerste twee stammen vereenigd met een stam van het pers. vnw. σε, zoodat -μεν ontstaan is uit μα-σι, d. i. ik en gij, -τε uit τα-σι, d. i. gij en gij (vgl. het latijnsche scribi-mus, scribi-tis). De uitgang -ντι is ontstaan uit -ν, een verkorting van een pron.stam, en τι, dus hij en hij, d. i. zij (vgl. het lat. scribu-nt). — De persoonsuitgangen van het med. ontstonden uit die van het act. met bijvoeging van den pron.stam σι (§ **25**, 1, A. 2 en Dial.), dus -μαι = -μασι, -σαι = -σασι, -ται = -τασι, d. i. ik — mij zelf, gij — u zelf, hij — zich zelf, zoodat de afleiding en beteekenis van den vorm op μαι (§ **27**, 6, A. 1) in volkomen overeenstemming is.

Aanm. 1. Genoemde pron stammen hebben echter veel wijzigingen ondergaan. Die van den 1[sten] pers. sing. act. is in de hoofdtijden bij de coniugatie op ω geheel verloren gegaan en is alleen kenbaar aan de verlenging van de vereenigingsletter (ο-μι, ω(μ)); in de hist. tijden is hij na het wegvallen der ι veranderd in ν (-μι, -μ(ι)), vgl. § **6**, 17 en 18. — De oorspr. uitgang -τι van den 2[den] pers. sing. act. is afgekort tot -τ en vervolgens in ς veranderd. In de hoofdtijden is hier, en ook in den 3[den] pers. sing., dikwijls de ι van den uitgang vóor den uitgang herhaald (vgl. § **13**, 15 enz.) In den imperat. is de uitgang -ϑι, die echter meestal geheel verdwenen is of verzwakt tot -ϑ(ι), versterkt uit den oorspr. vorm van σι, nam τϝο, τα. Deze vorm is nog te erkennen in οἶσ-ϑα, gij weët, ontstaan uit *οἶδ-τα, waarin de τ door den invloed der voorgaande σ geadspireerd is (vgl. σκιδ, lat. sci-n-do, σχίζω). Overeenkomstig hiermede is -ϑα nog bijgevoegd in vormen als ἔφησ-ϑα, gij zeidet, ἦσ-ϑα, gij waart. — De uitgang van den 3[den] pers. sing., nog duidelijk zichtbaar in ἐσ-τί, hij is, is bijna altijd verdwenen of in -σι overgegaan; in den imperat. is hij versterkt tot -τω. — In den dual. der hist. tijden heeft de uitgang van den 2[den] pers. -τον en -σϑον bijna overal plaats moeten maken voor dien van den 3[den] pers. — In den plur. zijn -μασι en -τασι afgesloten tot -μας en -τας, en verv. tot -μεν en -τε. De uitgang van den 3[den] pers. -ντι bleef in de hoofdtijden, behoudens de noodzakelijke wijzigingen na verandering der τ in σ, dus b. v. ο-ντι, ο-νσι, ουσι, met schadeloosstelling van quantiteit, vgl. § **6**, 6, A.; in de hist. tijden daarentegen is de τ na het afslijten der ι verdwenen. Somtijds dient hier -σαν tot uitgang, ontstaan uit *ἔσ-αντ, oorspr. 3 pl. impf. van den stam ἐς, zijn, vgl. het lat. er-ant.

In den vorm op -μαι is de oorsprong der uitgangen van den sing. der hist. tijden zeer onzeker; men erkent er de pronom.stammen in, maar verder is over de ontwikkeling weinig met zekerheid te zeggen.

Aanm. 2. In den 1[sten] pers. plur. van den vorm op -μαι vindt men bij dichters ook -μεσϑα in plaats van -μεϑα.

3) De uitgangen van de infinitivi zijn in den vorm op ω of μι, en dus ook in den aor. pass., -εν of -ναι en -αι, en in den vorm op μαι slechts -σϑαι.

Aanm. De uitgang van den inf. is eig. een locativus op αι (vgl. § **11**, 4 Dial.) van een nominaalvorm, nam. -μεν-αι, dus *παιδευ-έ-μεν-αι, om op te voeden, waaruit ontstaan is *παιδευ-έ-μεν, *παιδευ-έ-εν, παιδεύ-ειν; zoo ook *πεπαιδευ-κ-έ-μεναι, — -κ-έ-ναι, *παιδευ-ϑή-μεναι, παιδευ-ϑ-ῆ-ναι; de infin. aor. act. op (-α-ι)-αι is evenzeer een locativus.

4) De mann. stammen der participia gaan in den vorm op ω of μι, en dus ook in den aor. pass., uit op -ντ (§ **21**, A), voor het pf. act. op -οτ (§ **21**, B), en in den vorm op μαι op -μενο (§ **20**, A).

5) De mann. stam van het eerste adi. verb. gaat uit op -το (nom. sing. -τός, -τή, -τόν), van het tweede op -τεο (nom. sing. -τέος, -τέā, -τέον).

6) Met *a*) den praesensstam (vgl. § **30**, 1), waarvan het praes. en impf. act. en med. worden afgeleid, zijn er in het geheel zes t e m p u s s t a m m e n:

b) de verbaalstam + σ, waarvan het fut. en de aor. I act. en med. worden afgeleid;

c) die van het pf., steeds met reduplicatie (§ **29**, B en C), waarvan echter hoofdzakelijk drie vormen te onderscheiden zijn:

1) de geredupliceerde verbaalstam;

2) de geredupliceerde en op het einde geadspireerde verbaalstam;

3) de geredupliceerde verbaalstam + κ;

van een dezer drie vormen wordt altijd het pf. en plqpf. act. afgeleid; het pf. en plqpf. med. alleen van den eersten; verder hiervan ook het fut. pf. pass. door bijvoeging van het tempusteeken σ;

d) de verbaalstam + ϑε, waarvan de aor. I pass. wordt afgeleid, en verder ook het fut. pass. door bijvoeging van het tempusteeken σ;

e) de verbaalstam, waarvan de aor. II act. en med. worden afgeleid; en

f) de verbaalstam + ε, waarvan de aor. II pass. wordt afgeleid, en verder het fut. II pass. door bijvoeging van het tempusteeken σ.

Aanm. Het pf. act. gevormd van den onder *c*) 1) bedoelden pf.stam wordt meestal pf. II genoemd; deze benaming is in dit leerboek behouden ter vermijding van den totnogtoe min gebruikelijken naam van sterk pf. tegenover het pf. van *c*) 2) en 3). Ook de naam aor. II is om dezelfde reden gebezigd in plaats van sterken aor., zooals die van *e*) en *f*) moeten heeten.

7) Tusschen den uitgang en den tempusstam is bij de ww. op ω eene v e r e e n i g i n g s l e t t e r geplaatst, over welke bij iederen tijd afzonderlijk gehandeld zal worden. Een eigenaardig verschijnsel

---

In het ep. is de uitgang -μι in den 1[sten] pers. sing. coni. somtijds gebleven, ἐϑέλω-μι, dat ik wille. De 2[de] pers. heeft daar en in den opt. dikwijls den uitgang -ϑα, b. v. ἐϑέλῃσ-ϑα, dat gij willet, ἔχοισ-ϑα, gij moogt hebben; hier is dus bij de vormen ἐϑέλῃς, enz. nog eens de persoonsuitgang -ϑα gevoegd. In den 3[den] pers. sing. coni. vindt men ep. dikwijls den in -σι veranderden uitgang -τι, b. v. ἐϑέλη-σι(ν), dat hij wille.

In den dual. vindt men ep. behalve den 2[den] somtijds ook den 3[den] pers. der hist. tijden op -τον en -σϑον.

In plaats van -νται en -ντο heeft het ep. en ion. in den 3[den] pers. pl. med. en pass. dikwijls -ăται, -ăτο tot uitgang. De ă is hier eig. vereenigingsletter (vgl. § **15**, 7 Dial.), wier gebruik de ν heeft doen verloren gaan, α-(ν)ται, α-(ν)το, ă-ται, ă-το.

De 1[ste] pers. plur. wordt ook reeds in het ep. op -μεσϑα gevonden, b. v. βουλόμεσϑα, wij willen.

De oorspr. uitgang van den infin. in den vorm op ω en μι (έ-μεναι, έ-μεν) komt in het ep. nog dikwijls voor, b. v. ἀξέμεναι, te zullen voeren, ἐλϑέμεν, te gaan.

van den coni. is de verlengde vereenigingsletter, terwijl de optat. ι (oorspr. ιε, ιη, ια) tot modusteeken heeft.

Aanm. De oorspr. vereenigingsletter ιε, ιη, ια van den optat. is nog over in sommige vormen, b. v. παιδεύ-ο-ιε-ν, παιδευ-θε-ίη-ν, *τιμά-ο-ίη-ν, τιμῴην, παιδεύ-σε-ια-ς.

---

§ 32. VERBA OP ω. PRAES. EN IMPF. ACT. EN MED.

1) Van den pr.stam worden afgeleid het praes. en impf. act. en med.

Aanm. Over de vorming van den praesensstam in de drie eerste klassen vgl. § **30**, 4, 5 en 6.

2) Beide tijden verbinden in den ind. en imper. de persoonsuitgangen met den pr.stam door eene vereenigingsletter; deze is ο voor μ en ν, en ε voor σ en τklanken. De coni. heeft de overeenkomstige ω en η. In den opt. smelt het modusteeken ι met eene vereenigingsletter ο samen tot οι. De infin. heeft ε, het part. ο tot vereenigingsletter.

Het pr. heeft de persoonsuitgangen der hoofdtijden, het impf. die der hist. tijden. De uitgangen van inf. en part. zijn met de vereenigingsletters ειν en ε-σθαι, (ο-ντ) ων en ό-μενος. Het impf. neemt in den ind. het augment aan, vgl. § **29**, A.

3) Voorbeelden van de vorming van den 1[sten] pers. sing. dezer tijden:

		Vorm op ω.		Vorm op μαι.	
Verbaalst.	Pr.st.	Pr.	Impf.	Pr.	Impf.
παιδευ	παιδευ	παιδεύ-ω	ἐ-παίδευ-ο-ν	παιδεύ-ο-μαι	ἐ-παιδευ-ό-μην
κοπ	κοπτ	κόπτ-ω	ἔ-κοπτ-ο-ν	κόπτ-ο-μαι	ἐ-κοπτ-ό-μην.

Aanm. 1. Over de wijzigingen, die de pers.uitgangen in het act. hebben ondergaan zie § 31, 2, A. 1. In den imper. is de uitgang -θι geheel verdwenen. In het med. is de σ tusschen twee klinkers regelmatig uitgestooten (vgl. § **6**, 16), waarna zoo mogelijk samentrekking plaats had, dus *παιδεύ-ε-σαι, *παιδεύ-ε-αι, παιδεύ-ει (of παιδεύ-ῃ), *ἐ-παιδεύ-ε-σο, *ἐπαιδεύ-ε-ο, ἐ-παιδεύ-ου,

---

In den coni. komt ep. in den dual en plur. dikwijls de niet verlengde vereenigingsletter voor, b. v. ἐγείρομεν, laten wij opwekken, εἴδετε, dat gij wetet.

De 3[de] pers. plur. van den opt. gaat ion. regelmatig uit op -ἄτο (zie § 31, 2, A. 1 Dial.)

Van het impf. act. en med. komt in het ep. en ion. een iteratieve vorm voor op -έ-σκον en -ε-σκόμην, altijd zonder augment, b. v. μέν-ε-σκον, ik bleef, μαχ-ε-σκόμην, ik streed. Ep. vindt men dezen vorm ook met α, de vereenigingsletter van den aor., b. v. ῥίπτ-α-σκον, ik wierp.

*παιδεύ-η-σαι, *παιδεύ-η-αι, παιδεύ-ῃ, *παιδεύ-οι-σο, παιδεύ-οι-ο, *παιδεύ-ε-σο, *παιδεύ-ε-ο, παιδεύου.

Over den inf. act. zie § 31, 3, A. en over het part. act. en med. § 31, 4.

Aanm. 2. Bij het ww. λούω, wasschen, heeft een eigenaardige samentrekking plaats: de korte vereenigingsletters verdwijnen daar nam. in den tweeklank ου, dus b. v. ἔλου voor ἔλουε, λοῦμαι voor λούομαι. Zoo worden ook de vormen οἴομαι, ik meen, en ᾠόμην dikwijls tot οἶμαι en ᾤμην samengetrokken. Bij dichters vindt men ook σεῦται voor σεύεται, hij ijlt.

4) Verba contracta. Bij de verba pura, wier pr.stam op ἄ, ε en ο uitgaat, worden in het pr. en impf. act. en med. deze klinkers volgens de regels van § **3**, 2 regelmatig samengetrokken. Deze ww. heeten daarom verba contracta.

Aanm. 1. De 3[de] pers. sing. van het impf. act. neemt in den samengetrokken vorm geen ν ἐφελκυστόν aan.

In het ep. en ion. worden de vormen van het med., waar de σ in het att. uitgestooten is, zonder samentrekking gebezigd, dus παιδεύ-ε-αι, ἐ-παιδεύ-εο, παιδεύ-η-αι, παιδεύ-ε-ο. Den vorm εο vindt men ook verlengd tot ειο of samengetrokken tot ευ.

In het ep. vindt men λόε = *λόϝε = ἔλου en ook den inf. λόεσθαι.

Over de samentrekking in het ep. en ion. vergelijke men in het alg. § 3, 2 Dial. Men merke de volgende eigenaardigheden op. Bij de ww. op ἄω worden ep. de vormen, die later tot ᾱ en ω zijn samengetrokken, geassimileerd tot αα, αᾳ, οω, ωο en ωω, en wel met de quantiteit, die de maat vereischt, b. v. ὁράαν, ὁράᾳς, ὁρόω, ἡβώοντες, jong zijnde, ἡβώῳμι, δρώωσι, zij doen; aldus zelfs in den iteratiefvorm, b. v. γοάασκε, hij weeklaagde. Eenige ww. zijn zelfs geheel in een vorm op ωω overgegaan, b. v. ζώω, ζώεις, enz. leven. In het impf. is de α soms in ε overgegaan, b. v. ἄντεον, van ἀντάω, ontmoeten. Over het geheel worden echter deze ww. in het ep. meest op de gewone wijze samengetrokken.

Bij de ww. op έω wordt ε in het ep. dikwijls verlengd tot ει, b. v. νεικείω.

In het pr. med. wordt in den 2[den] pers. de wortelklinker ε dikwijls met de vereenigingsletter ε tot ει samengetrokken of geheel uitgestooten, b. v. μυθεῖαι voor μυθέεαι, gij spreekt, πωλέαι voor πωλέεαι, gij bevindt u. Zoo wordt ook in den 2[den] pers. van het impf. de ε somtijds geëlideerd, b. v. φοβέο voor ἐφοβέεο, gij vreesdet; zoo ook in den iteratiefvorm, b. v. πωλέσκετο, hij bevond zich. Bij de klinkers εο heeft, indien zij samengetrokken worden, samentrekking tot ευ plaats.

Overigens vindt men van de ww. op άω en έω ep. somtijds vormen als van verba op μι (vgl. § 37, 7 en 9 Dial.).

Bij de ww. op όω komt ep. alleen de 1[ste] pers. sing. van het pr. ind. act. in zijn oorspr. vorm όω voor; de overige vormen zijn of gewoon samengetrokken of als die ep. vormen van ww. op άω, waarin de οklank voorkomt, dus ἀρόωσι, zij ploegen, δηιόωντο, zij werden geplunderd, ὑπνώοντας, slapend.

Bij de ww. op άω bestaan in het ion voor een gedeelte de gewone samentrekkingen, maar overal, waar na samentrekking ω zou komen, wordt ἄ door ε vervangen, terwijl de ο, ου of ω onveranderd blijven.

Bij de ww. op έω heeft ion. εο samengetrokken den klank van ευ, b. v. φιλεῦμεν; overigens worden de samentrekkingen hier nagelaten behalve in δεῖ, het moet, dat toch in het impf. ἔδεε luidt.

Bij die op όω is in het ion. niets bijzonders op te merken.

Aanm. 2. In den opt. der verba contr. wordt in den sing. liever de oorspr. vereenigingsletter ιη, in den 3[den] pers. pl. ιε (§ 31, 7, A.) gebezigd en in den 1[sten] pers. sing. dan bovendien de uitgang der hist. tijden.

Aanm. 3. In plaats van de samentrekking in ᾱ nemen de volgende ww. die in η: *ζάω, leven, *πεινάω, hongeren, *διψάω, dorsten, *χράω, een orakel geven, *χράομαι, gebruiken, en nog eenige andere minder gebruikelijke.

Aanm. 4. De ww. κάω, branden, en κλάω, weenen (vgl. § 30, 4, A. 1) worden in het pr. en impf. niet samengetrokken.

Aanm. 5. Bij de ww. op έω trekt εε samen in ει.

Aanm. 6. Bij de eenlettergrepige stammen op ε heeft alleen de samentrekking tot ει plaats, behalve bij *δέω, binden, dat overal samentrekt, dus b. v. τρέω, ik beef, τρεῖς, τρεῖ, τρεῖτον, τρεῖτον, τρέομεν, τρεῖτε, τρέουσι(ν), enz., maar δῶ, δεῖς, δεῖ, δοῦμεν, enz.

Aanm. 7. Het ww. *ῥιγόω, koud zijn, trekt in plaats van tot ου en οι tot ω en ῳ samen.

Aanm. 8. De inf. is aldus gevormd:

*τιμᾰ-έ-μεναι,	*τιμᾰ-έ-μεν,	*τιμᾰ-ε-εν,	*τιμᾱ εν,	τιμᾶν;
*φιλε-έ-μεναι,	*φιλε-έ-μεν,	*φιλε-ε-εν,	*φιλει-εν,	φιλεῖν;
*μισθο-έ-μεναι,	*μισθο-έ-μεν,	*μισθο-ε-εν,	*μισθου-εν,	μισθοῦν.

---

§ 33. VERBA op ω. FUT. EN AOR. I ACT. EN MED.

A. *Verba pura en muta.*

1) Bij de ww. op ω, behalve bij de stammen op λ, μ, ν, ρ (waarover in B gehandeld wordt), wordt de stam van het fut. en den aor. I act. en med. gevormd door bijvoeging van een σ.

Aanm. 1. Deze σ is eene afkorting van ἐσ-, den wortel van het ww. εἰμί, zijn, die, verbonden met een toevoegsel dat oorspr. g a a n beteekende, den vorm had van *ἔσ-jω en i k g a z i j n beduidde (vgl. het fut. *ἔσ-jομαι, ἔσ-ομαι, ik zal zijn). In het dor. heeft men b. v. nog δω-σίω, ik zal geven, zoo ook δω-σίομες, maar altijd reeds met overgang van j in ε: δω-σέεις, enz. Deze beteekenis van a a n v a n g e n komt zeer goed overeen én met die van het fut. én met die van den aor., die beide naast de feitelijke beteekenis ook die van beginnen hebben.

Aanm. 2. Eenige futura hebben geen σ tot tempusteeken, nam. ἔδομαι, bij ἐσθίω, eten, πίομαι bij πίνω, drinken, ἔσ-ομαι van εἰμί (*ἐσ-μί), zijn, en χέω van χέω, gieten. De beide eerste zijn waarschijnlijk praesentia met de beteek. van een fut.

2) Over de veranderingen ten gevolge van de ontmoeting van de mutae met de σ, zie § 6, C.

3) De verba pura met korte kenletter ᾰ, ε, ο verlengen deze in alle tempusstammen, en wel ᾰ na ε, ι en ρ tot ᾱ, na andere klinkers en medeklinkers tot η, ε tot η en ο tot ω. Ook de ῠ wordt tot ῡ verlengd.

Aanm. 1. Wanneer bij de ww. op ο-άω de ο door een ρ wordt voorafgegaan, verlengt ᾰ tot ᾱ en niet tot η (vgl § 20, 2, A.), b. v. ἀκροᾰ-ομαι, hooren, fut. ἀκροᾱ-σ-ομαι, maar βοᾰ-ω, schreeuwen, fut. βοή-σ-ομαι.

Aanm. 2. De ww. χρᾰ-ω, een orakel geven, en χρᾰ-ομαι, gebruiken, verlengen niettegenstaande de ρ de ᾰ tot η, dus fut. χρή-σ-ω, χρή-σ-ομαι.

Aanm. 3. De kenletter blijft kort in:

a) γελᾰ-ω, lachen, ἐλᾰ, ἐλαύνω, drijven, κλᾰ-ω, breken, σπᾰ-ω, trekken, χαλᾰ-ω, ontspannen;

b) (ἐπ-)αινέ-ω, prijzen, ἀλέ-ω, malen, ἀρκέ-ω, voldoende zijn, ἐμέ-ω, spuwen, ζέ-ω, koken, καλέ-ω, roepen, ξέ-ω, schaven, ποθέ-ω, verlangen (ook met η), τελ-έω, volbrengen, τρέ-ω, sidderen, αἰδέ-ομαι, ontzag hebben, en ἀκέ-ομαι, heelen; vgl. echter over het fut. van sommige dezer ww. beneden 4).

c) ἀρό-ω, ploegen;

d) ἀνῠ-ω(ἀνῠτω), volbrengen, μεθῠ-ω, dronken zijn; van πτῠ-ω, spuwen, is de υ in de verdere tijdstammen kort (vgl. § 30, 4, A. 2); van ἑλκυ (in het pr. ἕλκω), sleepen, is de aor. εἵλκῠσα.

Aanm. 4. De ww. κᾰ-ω, branden, en κλᾰ-ω, weenen, hebben om de oorspr. kenletter ϝ (vgl. § 30, 4 A. 1) den fut.stam καυσ en κλαυσ (fut. καύ-σω en κλαύσ-ομαι); zoo ook θέω, loopen, νέω, zwemmen, πλέω, varen, πνέω, waaien en ῥέω, stroomen, θευσ, νευσ, πλευσ, πνευσ en ῥευσ (fut. θεύσ-ομαι, νεύσ-ομαι, πλεύσ-ομαι en πνεύσ-ομαι); van χέω (*χέϝω) is de fut.stam χε (*χεϝ), dus het fut. χέω, meest in samenst. (vgl. over de samentrekking § 32, 4, A. 6, maar de aor. ἔχεα trekt nergens samen). Van κλάω komt ook het fut. κλαήσω (st. κλαε) voor, gelijk bij ῥέω, stroomen, van den stam ῥυε liever ῥυήσομαι.

4) Eenige ww. hebben in het fut. een korter vorm; zij stooten nam. de σ tusschen de korte kenletter en den uitgang uit, waarna

---

De samengetrokken 3[de] pers. sing. imp. op ει komt ep. eenmaal met een ν ἐφελκυστόν voor, nam. ἤσκειν εἴρια, zij bewerkte wol.

In den opt. worden ep. beide vormen, die op -οίην en -οιμι gevonden, ion. die op -οίην bij de ww. op άω en όω, maar οιμι bij die op έω.

De ww., die att. niet in ᾱ maar in η samentrekken, hebben ion. ook deze laatste samentrekking, behalve χράω en χράομαι, die in ᾱ samentrekken.

In het ep. vindt men vormen van het fut. en den aor. (meest van stammen op ϝ) zonder σ, nam. een fut. βείομαι of βέομαι, ik zal leven, verwant met βιόω, en verder de aorr. ἀλεύασθαι en ἀλέασθαι, vermijden, δατέασθαι, verdeelen, ἔκηα, van καίω, ἔσσευα van σεύω, haasten, ἔχευα, van χέω, gieten. — Van λοϝ, λούω, wasschen, is de aor. met invoeging van een ε λόεσσα, zoo ook van ἀϝ (bij ἰαύω, slapen), ἄεσα en ἆσα.

De ϝklank wordt ep. voor σ niet altijd uitgestooten, maar dikwijls met haar geassimileerd, b. v. ὡπλίσσατο, hij wapende zich, vgl. § 6, 5 Dial.

De ᾰ wordt in het ep. en ion. ook na ι en ρ in η verlengd, b. v. ἰήσομαι, πειρηθῆναι van ἰᾰομαι, genezen, en πειρᾰομαι, beproeven.

Een korte kenletter behouden in het ep. nog ἐράω, beminnen, ἀκηδέω, verwaarloozen, ἀρκέω, afweren, κοτέω, verstoord zijn, νεικέω, twisten, en ἐρύω, trekken.

De σ wordt ep. na een korte kenletter dikwijls verdubbeld, b. v. ἐγέλασσα, αἰδέσσομαι, ὤμοσσα van ὀμο, ὄμνυμι, zweren; zoo ook μαχέσσομαι (volgens and. μαχήσομαι) van μαχε, μάχομαι, strijden; λόεσσα van *λοέω = λούω. Verder van δα, μα en να (vgl. § 30, 6 Dial.) ἐδασσάμην, ἐμάσσατο en ἔνασσα.

er samentrekking plaats heeft, b. v. καλε, καλέω, roepen, fut. *καλέ-(σ)ω, *καλέ-ω, καλῶ, βιβᾰδ, βιβάζω, doen gaan, fut. *βιβάδ-(σ)ω, *βιβά-σω, *βιβά-ω, βιβῶ. In νομῐδ, νομίζω, meenen, fut. *νομί-σω, νομι-ῶ en derg. heeft eene afwijking plaats, zie A. 2. Dit futurum heet futurum atticum.

Voornamelijk komt dit fut. voor:

a) bij βιβαδ, βιβάζω, doen gaan, ἐλα, ἐλαύνω, drijven, κερα, κεράννῡμι, vermengen, κρεμα, κρεμάννῡμι, ophangen, πετα, πετάννῡμι, uitbreiden, σκεδα, σκεδάννῡμι, verspreiden;

b) bij ἑ, (ἀμφι-)ἕννῡμι, aankleeden, καλε, καλέω, roepen, κορε, κορέννῡμι, verzadigen, στορε, στορέννῡμι, spreiden, τελε, τελέω, volbrengen;

c) bij de stammen op ιδ van meer dan één lettergreep, b. v. νομιδ, νομίζω, meenen.

Aanm. 1. De coniugatie van deze futura heeft plaats naar die van het pr. en impf. der verba contracta (op άω of έω).

Aanm. 2. De uitgang ῶ = *έω van het fut. att. bij de ww. op ίζω heeft groote moeilijkheid, omdat de δ van den stam ook verdwenen is. De volgende ontwikkelingsgang heeft wellicht plaats gehad: κομιδ, *κομιδ-έσ-ω, *κομι-έ-ω, κομι-ῶ. Bij nominaalstammen is ιδ somtijds ook ontstaan uit de oorspr. ϳ (φιλο-πολιδ naast πολϳ, πολι, § 21, 16, A. 1), en zoo zou ook hier de δ hebben kunnen ontstaan en weder verloren gaan.

Aanm. 3. Op dezelfde wijze wordt ook het fut. med. gevormd, dus b. v. κομιδ, brengen, κομίζομαι, bekomen, fut. *κομί-σ-ομαι, κομι-οῦμαι.

Aanm. 4. Evenzoo heeft men van μαχ, μάχομαι, strijden, en (καθ-)ἑδ, *(καθ-)ἕζομαι, zitten, de futura μαχοῦμαι en (καθ-)εδοῦμαι.

Aanm. 5. De aor. wordt echter op de gewone wijze gevormd, dus ἐ-κάλε-σα, ἐ-βίβᾰ-σα, ἐ-κόμῐ-σα, ἐ-κομῐ-σάμην, ἐ-μαχε-σάμην.

5) Eenige ww. hebben bij het act. een fut. in den medialen vorm, dat op dezelfde wijze maar met behoud van de σ gevormd wordt, b. v. πετ, πίπτω, zie § **29**, 13, *b*), vallen, *πετ-έσ-ομαι πεσοῦμαι. Dit noemt men het futurum doricum (zie boven 1, A. 1)

Aanm. 1. De σ in πεσοῦμαι is krachtens de analogie van πλευσοῦμαι (zie A. 2) en χεσοῦμαι van χέζω het tempusteeken van het fut.; daar echter ook de aor. van dezen stam ἔ-πεσ-ον (voor *ἔ-πετ-ον) is, zou men kunnen denken aan de neiging, die de τ tusschen twee klinkers heeft om in σ over te gaan, vgl. ἀθάνατος, onsterfelijk, en ἀθανασία, onsterfelijkheid.

Aanm. 2. Bij de ww. κλάω, θέω, πλέω en πνέω (zie 3, A. 4) weifelen de vormen op -σομαι en op -σοῦμαι, zoo ook bij παίξομαι (§ 30, 6, A. 1) en bij φεύγω, vluchten, fut. φεύξομαι of φευξοῦμαι.

6) De vereenigingsletters van het fut. zijn dezelfde als die van het praesens.

In het ep. en ion. wordt het fut. atticum in zijn nog niet samengetrokken vorm gevonden, b. v. κορέω, ik zal verzadigen. — Over μαχέσσομαι, zie boven 3, A. 3 Dial.

Die van den aor. is α; deze is echter in den 3den pers. sing. ind. act. na het wegvallen van den persoonsuitgang τ tot ε verzwakt. De coni. heeft de vereenigingsletter van den coni. van het pr. In den opt. is in den 2den en 3den pers. sing. en den 3den pers. plur. de vereenigingsletter α ook tot ε verzwakt vóor het oorspr. modusteeken ια, ιε, dus παιδεύ-σ-ε-ια-ς, παιδεύ-σ-ε-ιε(ν), παιδεύ-σ-ε-ια-ν voor het minder gebr. παιδεύ-σ-α-ι-ς, παιδεύ-σ-α-ι en παιδεύ-σ-α-ιε-ν.

Het fut. heeft de persoonsuitgangen der hoofdtijden, de aor. die der hist. tijden, behalve dat hier in den 1sten pers. van den ind. act. sing. de uitgang geheel weggevallen is, en in den 2den pers. sing. van den imper. act. -ον, in dien van het med. -αι uitgang is.

De uitgangen van den inf. en het part. met de vereenigingsletters zijn voor het fut. ειν en ε-σθαι, (ο-ντ) ων en ό-μενος, voor den aor. α-ι en α-σθαι, (α-ντ) ᾱς en ά-μενος.

De aor. neemt in den ind. het augment aan, vgl. § **29**, A.

Aanm. 1. De minder gebr. opt.vorm παιδεύ-σ-α-ι moet dus wel onderscheiden worden van den 2den pers. sing. imper. med. παίδευ-σ-αι en den inf. act. παιδεῦ-σ-αι.

Aanm. 2. Men noemt deze vormen op -ειας, enz. aeolische, omdat zij in dat dialect het langst in gebruik zijn gebleven.

Aanm. 3. In den ind. aor. med. is de uitgang -σο van den 2den pers. na uitstooting van de σ met de voorgaande α tot ω samengetrokken.

7) Voorbeelden van de vorming van den 1sten pers. sing. dezer tijden:

	Act.		Med.	
Verbaalst.	Fut.	Aor.	Fut.	Aor.
παιδευ	παιδεύ-σ-ω	ἐ-παίδευ-σ-α	παιδεύ-σ-ομαι	ἐ-παιδευ-σ-άμην
ἐᾰ, toelaten	ἐά-σ-ω	εἴ-ᾱ-σ-α	ἐά-σ-ομαι	εἰ-ᾱ-σ-άμην
τιμᾰ	τιμή-σ-ω	ἐ-τίμη-σ-α	τιμή-σ-ομαι	ἐ-τιμη-σ-ά-μην
ποιε, doen	ποιή-σ-ω	ἐ-ποίη-σ-α	ποιή-σ-ο-μαι	ἐ-ποιη-σ-άμην
μισθο	μισθώ-σ-ω	ἐ-μίσθω-σ-α	μισθώ-σ-ομαι	ἐ-μισθω-σ-άμην
κοπ	κόψ-ω	ἔ-κοψ-α	κόψ-ομαι	ἐ-κοψ-άμην
πλεκ	πλέξ-ω	ἔ-πλεξ-α	πλέξ-ομαι	ἐ-πλεξ-άμην
πειθ	πεί-σ-ω	ἔ-πει-σ-α	πείσ-ομαι	(*ἐ-πει-σ-άμην).

De vereenigingsletter van den aor. is ep. dikwijls ο en ε, b. v. ἷξον, ἷξες van ἱκ-νέομαι, komen, δύσετο en δυσόμενος van δύω, doen ondergaan, βήσετο van βαίνω; gaan, ἄξοντο van ἄγω, leiden; vormen als οἶσε, van οἰ bij φέρω, brengen, ἄξετε van ἄγω, ὄρσεο van ὄρ-νῡμι, doen opstaan, λέξεο van λεχ, *λέγω, doen liggen, πελάσσετον van πελάζω, naderen, alle in den imper., en ἀξέμεν in den inf. doen zelfs in den uitgang evenzeer als in de vereenigingsletter aan den aor. II denken. — Defectieve ep. aor. zijn εἷσα, ik plaatste, inf. ἕσσαι, part. ἕσας en ἕσσας, en (κατ-) en (ἀν-)έβροξα, slurpen, met den pass. aor. (ἀνα-)βροχ-ὲν.

Van den aor. komt ook een iteratiefvorm voor (vgl. § **32**, 3 Dial.) b. v. ἐρητύ-σ-α-σκε, hij hield tegen.

De 2de pers. sing. van den aor. med. wordt ep. en ion. na uitstooting der σ niet samengetrokken en is dus -αο.

Aanm. 1. In de stammen σπενδ, σπένδω, plengen, med. een verdrag sluiten, ἀλινδ, ἀλίνδω, wentelen, en κυλινδ, κυλίνδω, wentelen, vallen νδ voor de σ weg, doch met schadeloosstelstelling (§ 6, 7), dus σπεί-σ-ω, ἔ-σπει-σ-α, σπεί-σ-ομαι, ἐ-σπει-σ-άμην, ἀλῑ́-σω, ἤλῑ-σα, κυλῑ́-σ-ω, ἐκύλῑ-σ-α. Over de stammen νιβ (bij dicht.) en πεπ, νίζω en πέσσω zie § 30, 5, A. 2; over παιγ en παιδ zie § 30, 6, A. 1.
Aanm. 2. De stam ἑλκ, ἕλκω, sleepen, geeft slechts het fut. ἕλξω; de aor. wordt gevormd van ἑλκυ, vgl. boven 3, A. 3, *d*.

B. *Verba op λ, μ, ν, ρ.*

8) Bij de ww. op λ, μ, ν, ρ wordt de σ van den oorspr. fut. stam εσ (σ) uitgestooten, waarna in het fut. samentrekking, in den aor. schadeloosstelling van quantiteit plaats heeft.

Aanm. De schadeloosstelling heeft waarschijnlijk plaats gehad om het verlies van de ϳ van den oorspr. uitgang van het fut. (-έσ-ϳ-ω, zie boven 1, A. 1), zoodat in deze ww. de ε voor de σ, zooals in alle aoristi, ook geheel verloren is.

9) Deze schadeloosstelling in den aor. bestaat in de verlenging van ᾰ na ι en ρ tot ᾱ, anders tot η, van ε tot ει, van ῐ tot ῑ en van ῠ tot ῡ.

Aanm. In plaats van tot η wordt de ᾰ tot ᾱ verlengd in ἀρ(ᾰ), αἴρω, opheffen, ἀλ(ᾰ), ἅλλομαι, springen, ἰσχνᾰν, ἰσχναίνω, uitdrogen, κερδᾰν, κερδαίνω, winnen, κοιλᾰν, κοιλαίνω, uithollen, dus b. v. ἴσχνᾱν-α. De twee eerste hebben in den ind. door het augment η, dus ἀρ, *ἔ-ᾱρ-α, ἦρ-α, maar inf. ἆρ-αι, ἀλ, *ἐ-ᾱλ-άμην, ἡλ-άμην, maar inf. ἅλ-ασθαι. Omgekeerd heeft τετραίνω, boren, ἐ-τέτρην-α.

10) Voorbeelden van de vorming van den 1sten pers. sing. dezer tijden:

	Act.			Med.	
Verbaalstam.	Fut.		Aor.	Fut.	Aor.
καθᾰρ	*καθᾰρ-(έσ-)ω	καθᾰρ-ῶ	ἐ-κάθηρ-α	καθᾰρ-οῦμαι	ἐ-καθηρ-άμεν
περᾰν	*περᾰν-(έσ-)ω	περᾰν-ῶ	ἐ-πέρᾱν-α	περᾰν-οῦμαι	ἐ-περᾱν-άμην
σπερ	*σπερ-(έσ-)ω	σπερ-ῶ	ἔ-σπειρ-α	σπερ-οῦμαι	ἐ-σπειρ-άμην
κρῐν oordeelen	*κρῐν-(έσ-)ω	κρῐν-ῶ	ἔ-κρῑν-α	κρῐν-οῦμαι	ἐ-κρῑν-άμην
ἀμῠν	*ἀμῠν-(έσ-)ω	ἀμῠν-ῶ	ἤμῡν-α	ἀμῠν-οῦμαι	ἠμῡν-άμην.

Aanm. De coniugatie van het fut. heeft plaats als bij het pr. en impf. der verba contracta op έω.

Van de verba op λ, μ, ν, ρ komt ep. en ion. nog het fut. op -έω voor, b. v. μενέω, ik zal blijven.

Van vele dezer ww. bestaat ep. een aor. met σ, als ἔελσα, van εἴλω, dringen, (ἀπό-)ερσα, hij deed wegdrijven, ἔκερσα, van κείρω, scheren, ἔκελσα, van κέλλω, doen landen, ἔκυρσα, van κύρω, mikken.

Ook na ι en ρ wordt ᾰ in het ep. en ion. tot η verlengd, b. v. ὑγίηνα, van ὑγιαίνω, gezond zijn.

§ **34.** VERBA OP ω. PERFECTUMSTAM.

1) De zuivere perfectumstam bestaat uit den gereduplicеerden verbaalstam, b. v. κοπ, κε-κοπ, παιδευ, πε-παιδευ, διδαχ, διδάσκω, leeren, δε-διδαχ.

Over de reduplicatie zie § **29** B en C.

Aanm. Het pf. duidt aan, dat de door den verbaalstam uitgedrukte handeling of toestand geheel voleindigd is, maar in de gevolgen nog voortduurt. De taal heeft dit trachten aan te wijzen door eene versterking van den verbaalstam, en wel door de herhaling van de eerste lettergreep, maar met zoo zwak mogelijken klinker.

2) Behalve door de reduplicatie heeft de verbaalstam tot vorming van het pf. en plqpf. dikwijls bovendien nog eene versterking ondergaan, hetzij in den wortelklinker hetzij in de kenletter. Ook vindt men veel ww., waarbij de geredupliceerde verbaalstam in die tijden in het act. door een κ versterkt is. Vandaar twee hoofdvormen voor de afleiding van het pf. en plqpf. act.: die zonder κ (§ **31**, 6, *c* 1 en 2) en die met κ (§ **31**, *c*, 3).

A. *Pf. en plqpf. act. zonder κ.*

3) In den eersten hoofdvorm van het pf. act. (bij welks behandeling het moeilijk is de ww. der laatste vijf klassen buiten te sluiten) wordt de korte wortelklinker versterkt en wel ᾰ na ε tot ᾱ, anders tot η, ε tot ο, b. v.

Verbst.	Pr.	Pf.
ἀγ (ᾰ)	ἄγ-νυμι, breken	ἔ-ᾱγ-α (ik ben gebroken)
πλᾰγ	(*πλήσσω), slaan	πέ-πληγ-α
φᾰν	φαίνω, toonen	πέ-φην-α (ik vertoon mij)
γεν	γίγνομαι, worden	γέ-γον-α
κτεν	κτείνω, dooden	ἔ-κτον-α

Lange wortelklinkers blijven onveranderd, b. v.

κρᾱγ	κράζω(ᾱ), schreeuwen	κέ-κρᾱγ-α (ik schreeuw)
φρῑκ	φρίσσω(ῑ), huiveren	πέ-φρῑκ-α
κῡφ	κύπτω(ῡ), bukken	κέ-κῡφ-α.

In het ep. komt het pf. betrekkelijk weinig voor; het schijnt dat in de oudste taal de beteekenissen van aor. en pf. elkander nog dikwijls zeer nabij kwamen, vandaar ook zooveel aoristi met reduplicatie (§ 29, 14 Dial.). — De geadspireerde pf.stam wordt nog niet gevonden; men heeft b. v. van κοπ, κόπτω, het pf. κέ-κοπ-α. — De door κ versterkte pf stam bestaat slechts van vocaalstammen en ook hier treft men dikwijls vormen zonder κ aan, b. v. φυ, φύω, voortbrengen, πέ-φῡ-κ-α, ik ben ontstaan, maar πε-φύ-ᾰσι(ν); evenzoo participia als van κοτε, κοτέω, vertoornd zijn, κε-κοτη-ώς, καμ(κμα), κάμνω, moede zijn, κε-κμη-ώς, τλα, durven, τε-τλη-ώς. Vgl. verder bij 10, A. 1 Dial.

Op deze wijze wordt het pf. gevormd van:

ἀγ(ᾰ)	ἄγνῡμι, breken	ἔ-ᾱγ-α, ik ben gebroken
ἀδ(ᾰ)	ἀνδάνω, behagen	ἕ-ᾱδ-α (bij dichters)
γεν	γίγνομαι, worden	γέ-γον-α
st. γηϑ	bij γηϑέω (bij dichters), verheugd zijn	γέ-γηϑ-α
δερκ	δέρκομαι, zien	δέ-δορκ-α ik zie (bij dichters)
st δρεμ	bij τρέχω, loopen	δέ-δρομ-α (bij dichters)
ἐγερ	ἐγείρω, opwekken	ἐγρ-ήγ-ορ-α (§ 29, 12), ik ben wakker
st. ἐϑ	gewoon zijn	εἴωϑ-α (§ 29, 10, A. 1)
ϑᾰλ	ϑάλλω, bloeien	τέ-ϑηλ-α, ik bloei
κλᾱγ	κλᾱ́ζω, doen klinken	κέ-κλαγγ-α, ik klink (§ 30, 3, A. 3)
κῡφ	κύ̄πτω, bukken	κέ-κῡφ-α
κρᾱγ	κρᾱ́ζω, schreeuwen	κέ-κρᾱγ-α, ik schreeuw
κτεν	κτείνω, dooden	ἔ-κτον-α, tr.
λᾰϑ	λανϑάνω, verborgen zijn	λέ-ληϑ-α
λαμπ	λάμπω, schitteren	λέ-λαμπ-α
λᾰκ	λάσκω, spreken	λέ-ληκ-α, λέ-λᾱκ-α (bij dichters) tr.
λᾰχ	λαγχάνω, verkrijgen	εἴ-ληχ-α (§ 29, 10) tr.
μᾰν	(ἐκ-)μαίνω, doen razen	μέ-μην-α, ik raas (bij dichters)
st. μεν	lust hebben	μέ-μον-α (bij dichters)
νεφ	(συν-)νέφω, donker worden	(συν-)νέ-νοφ-ε(ν)
μῡκ	μῡκῶμαι, loeien	μέ-μῡκ-α (bij dichters), ik loei
πᾰγ	πήγνῡμι, bevestigen	πέ-πηγ-α, ik sta vast
πενϑ	πάσχω, lijden	πέ-πονϑ-α
περδ	πέρδομαι, een wind laten	πέ-πορδ-α (bij dichters)
πλᾰγ	(*πλήσσω), slaan	πέ-πληγ-α, tr.
πρᾱγ	πρᾱ́σσω, doen	πέ-πρᾱγ-α, ik ben in een toestand
σᾰπ	σήπω, doen verrotten	σέ-σηπ-α, ik ben verrot
στρεφ	στρέφω, draaien	ἔ-στροφ-α, tr.
τᾰκ	τήκω, doen smelten	τέ-τηκ-α, ik ben gesmolten
τεκ	τίκτω, voortbrengen (§ 29, 13, b)	τέ-τοκ-α tr.
τρεφ	τρέφω, voeden	τέ-τροφ-α, tr.
τρῑγ	τρίζω, tjilpen	τέ-τρῑγ-α (bij dichters)
φᾰν	φαίνω, vertoonen	πέ-φην-α, ik vertoon mij
φϑερ	φϑείρω, verderven	(δι-)έ-φϑορ-α, tr.
φρῑκ	φρίσσω, huiveren	πέ-φρῑκ-α, ik huiver
χᾰν	χάσκω, gapen	κέ-χην-α, ik gaap
χεδ	χέζω, zijn behoeften doen	κέ-χοδ-α (bij dichters).

De oorspr. wortelklinkers ῐ en ῠ worden tot οι en ευ versterkt:

ἰδ	(εἰδ)	οἶδ-α, ik weet
ἰκ	(εἰκ)	ἔ-οικ-α, ik schijn
λιπ	λείπω, verlaten	λέ-λοιπ-α tr.
πιϑ	πείϑω, overreden	πέ-ποιϑ-α, ik vertrouw (bij dichters)
φυγ	φεύγω, vluchten	πέ-φευγ-α.

Aanm. 1. In ἀκούω, hooren, het eenige verbum purum met dit soort van pf., komt de oorspr. ο terug, dus *ἀκ-ήκοϝ-α, ἀκ-ήκο-α (§ 29, 12).

Aanm. 2. Korte wortelklinkers blijven onveranderd in:

ἀλῐφ	ἀλείφω, zalven	ἀλ-ήλιφ-α (§ 29, 12) tr.
ἄρ	ἀραρίσκω, passen	ἄρ-ᾱρ-α, ik pas (bij dichters, § 29, 12, A. 4)
γρᾰφ	γρᾰ́φω, schrijven	γέ-γρᾰφ-α tr.
διδᾰχ	διδάσκω, onderwijzen	δε-δίδᾰχ-α tr.

ἐλῠϑ	(bij ἔρχομαι), gaan	ἐλ-ήλῠϑ-α (§ 29, 12)
ὀδ	ὄζω, rieken	ὄδ-ωδ-α (§ 29, 12)
ὀλ	ὄλλῡμι, verderven	ὄλ-ωλ-α ik ben omgekomen (§ 29, 12)
ὀπ	(bij *ὁρᾰ́ω), zien	ὄπ-ωπ-α (bij dichters, § 29, 12, A. 4) tr.
ὀρ	ὄρνῡμι, verheffen	ὄρ-ωρ-α, ik verhef mij (bij dichters, § 29, 12, A. 4)
ὀρῠχ	ὀρύσσω, graven	ὀρ-ώρῠχ-α (§ 29, 12) tr.
σκᾰφ	σκάπτω, graven	ἔ-σκᾰφ-α tr.

De ω in ὄδωδα, ὄλωλα, ὄπωπα en ὄρωρα is veroorzaakt door het augment, evenals de ᾱ in ἄρᾱρα.

Aanm. 3. In eenige stammen is ᾰ tot ο of ω versterkt; zij zijn:

κᾰν	καίνω, dooden	κέ-κον-α tr.
λᾰχ	λαγχάνω, verkrijgen	λέ-λογχ-α (bij dichters)
ῥᾰγ	ῥήγνῡμι, scheuren	ἔρ-ρωγ-α, ik ben gescheurd.

In λέλογχα is bovendien een ν ingeschoven.

Aanm. 4. Over den naam perfectum II, dien men aan de totdusverre behandelde pfcta geeft, zie § 31, 6, A.

4) Eenige stammen, die op π, β, κ en γ uitgaan, adspireeren in het pf. en plqpf. act. hun kenletter.

Sommige van deze behouden den wortelklinker onveranderd, b. v.

κοπ	κόπτω, slaan	κέ-κοφ-α
βλᾰβ	βλάπτω, benadeelen	βέ-βλᾰφ-α
φυλᾰκ	φυλάσσω, bewaken	πε-φύλᾰχ-α
τᾰγ	τάσσω, scharen	τέ-τᾰχ-α.

Het van den zuiveren pf.stam gevormde pf. wordt ep. nog van vele stammen gevonden, waarvan het later niet meer bestaat, b. v. ἄνωγ-α, ik spoor aan, βέ-βρῡχ-α, ik loei, γέ-γων-α, ik schreeuw, δέ-δη-α, ik sta in brand, δέ-δουπ-α, ik dreun, ἔ-ολπ-α, ik hoop, ἔ-οργ-α, ik heb gewerkt, (κατ-)ερήριπ-α, ik lig om, (συν-) όκωχ-α, ik sta bijeen, τέ-ϑηπ-α, ik verbaas mij, κέ-κηδ-α, ik ben bezorgd, κέ-κευϑ-α, ik houd verborgen in mij, κέ-κληγ-α, ik schreeuw, μέ-μαρπ-α, ik grijp aan, μέ-μηκ-α, ik blaat, ἔμ-μορ-α, ik ben deelachtig, μέ-μηλ-α, ik ga ter harte, ἔρ-ρῑγ-α, ik huiver, τέ-τευχ-α, ik ben vervaardigd (ion. = τετύχηκα, toevallig zijn), τέ-τρηχ-α (van ταράττω, ϑράττω, § 6, 9, A.), ik ben in verwarring, τέ-τροφ-α (van τρέφω), ik word dik, (δι-)έ-φϑορ-α, ik ben te gronde gericht, κέ-χανδ-α, ik bevat. Ook hier heerscht dus, evenals later, reeds dikwijls de neiging tot intrans. beteekenis. — Opmerking verdient het ep. part. πε-φυζ-ότες van φυζ, φεύγω, vluchten. — Van den verlengden stam ἐλευϑ (ἐλυϑ) komt ep. het pf. εἰλ-ήλουϑ-α voor. Omgekeerd vindt men somtijds verkortingen als ἀρᾰρ-υῖα, τε-ϑᾰλ-υῖα, πε-πᾰϑ-υῖα (als van πέ-πηϑ-α van παϑ bij πάσχω, lijden).

Bij sommige pfcta vindt men ep. een bijzondere verkorting, nam. bij γέγονα en μέμονα, als pl. γέ-γᾰ-μεν, γέ-γᾰ-τε, γε-γᾰ́-ᾱσι(ν), infin. γε-γᾰ́-μεν, part. γε-γᾰ-ώς, γε-γᾰ-υῖα (bij att. dichters ook γεγώς); μέ-μᾰ-μεν, μέ-μᾰ-τε, με-μᾰ́-ᾱσι(ν), plqpf. μέ-μᾰ-σαν, imper. με-μᾰ́-τω, με-μᾰ-ώς. Van ἐδήδοκα is het part. ook ἐδηδώς.

Van ἄνωγ-α is de 1ste pers. pl. ἄνωγ-μεν, imper. ἄνωχ-ϑι; van ἐγρ-ήγορ-α, ik ben wakker, ἐγρ-ήγορ-ϑε, ἐγρ-ηγόρ-ϑᾱσι(ν), ἐγρ-ηγόρ-ϑαι; van εἰλήλουϑα, ik ben gegaan, εἰλήλουϑ-μεν; van πέ-πονϑ-α, ik heb geleden, πέ-ποσ-ϑε (voor *πέ-πονϑ-ϑε); van πέ-ποιϑ-α, ik vertrouw, ἐ-πέ-πιϑ-μεν en imper. πέ-πεισ-ϑι.

Evenzoo ook ἄγ, ἄγω, voeren, ἦχ-α, bij lateren ἀγ-ήοχ-α, -ἀλλᾰγ, b. v. (δι-) αλλάσσω, veranderen, βλεπ, βλέπω, zien, δεικ, δείκνῡμι, aanwijzen, διωκ, διώκω, vervolgen, κηρῡκ, κηρύσσω, verkondigen, μᾰγ, μάσσω, kneden, μῐγ, μίγνῡμι, vermengen, οἰγ, (ἀν-)οίγω, openen (vgl. § **29**, 5, c), πλεκ, πλέκω, vlechten, πρᾱγ, πράσσ-ω, doen, τρῐβ, τρίβω, wrijven.

5) Anderen versterken hun wortelklinker volgens 3), nam.:

δᾰκ	δάκνω, bijten	δέ-δηχ-α
ἐνεκ	(bij φέρω), dragen	ἐν-ήνοχ-α (§ **29**, 12)
κλεπ	κλέπτω, stelen	κέ-κλοφ-α
λᾰβ	λαμβάνω, nemen	εἴ-ληφ-α
λεγ	λέγω, verzamelen	(συν-)εἴ-λοχ-α
πεμπ	πέμπω, zenden	πέ-πομφ-α
πτακ	πτήσσω, duiken	ἔ-πτηχ-α
τρεπ	τρέπω, wenden	τέ-τροφ-α.

Aanm. Van πρᾱγ komen dus beide vormen voor, maar πέπρᾱγα in intransitieve en πέπρᾱχα in transitieve beteekenis.

B. *Pf. en plqpf. act. met* κ.

6) Den tweeden hoofdvorm van het pf. en plqpf. act., dien met κ, hebben:

a) de verba pura;

b) van de verba impura de stammen, die op een τklank of op λ, μ, ν, ρ uitgaan.

7) Bij de verba pura wordt de korte wortelklinker verlengd volgens § **33**, 3.

Aanm. 1. Voorzoover het pf. act. van die ww. voorkomt, zijn hier ook van toepassing de in § 33, 3, A. 1, 2, 3 en 4 opgegeven uitzonderingen omtrent den wortelklinker.

Aanm. 2. Bovendien hebben in het pf. act. nog een korten wortelklinker δέω, binden, θύω, offeren, en λύω, los maken, dus δέ-δε-κ-α, τέ-θῠ-κ-α, λέ-λῠ-κ-α.

Aanm. 3. De stam ῥε, ῥυε, ῥέω, stroomen, heeft ἐρ-ρύη-κ-α en χε, χῠ, χέω, gieten, κέ-χῠ-κα. Van ἑλκῠ (ἕλκω, sleepen) is het pf. εἵλκῠ-κα. Van δει is het pf. δέ-δοι-κ-α, ik vrees, dat echter in de meeste vormen zonder κ en zelfs zonder vereenigingsletter wordt gebezigd, vgl. beneden 10, A. 1.

8) Bij de τstammen wordt de τklank voor κ uitgestooten, vgl. § **6**, 2.

Aanm. Wanneer behalve den τklank ook een ν is uitgevallen, heeft schadeloosstelling plaats, b. v. ἔ-σπει-κ-α, ἤλῑ-κα en κε-κύλῑ-κ-α van σπένδω, plengen, ἀλίνδα en κυλίνδω, wentelen.

9) Bij de stammen op ν wordt de ν in den keelklank γ veranderd; bij die op λ en ρ heeft geene verandering plaats. Over de stammen op μ zie A. 3.

Aanm. 1. In de eenlettergrepige stammen op λ, ν, ρ wordt de wortelklinker ε in ᾰ veranderd, dus ἔ-σταλ-κ-α van στέλλω, zenden.

Aanm. 2. De stammen κλῐν, κλίνω, buigen, κρῐν, κρίνω, oordeelen, πλῠν, πλύνω, wasschen, en τεν, τείνω, spannen, werpen de ν voor de κ uit, dus κέ-κρῐ-κ-α enz. en (vgl. A. 1) τέ-τᾰ-κ-α.

Aanm. 3. In eenige stammen op λ, μ, ν heeft metathesis plaats; zij zijn:

βαλ	βάλλω, werpen	βέ-βλη-κ-α
θαν	(ἀπο-)θνήσκω, sterven	τέ-θνη κ-α
καλ	καλέω, roepen	κέ-κλη-κ-α
καμ	κάμνω, moede worden	κέ-κμη-κ-α
μολ	(bij τρέχω), loopen	μέ-μβλω-κ-α bij dichters (over de β vgl. § 3, 1, A.)
τεμ	τέμνω, snijden	τέ-τμη-κ-α

Van μεν, μένω, blijven, en νεμ, νέμω, toedeelen, wordt het pf. act. gevormd van de stammen μενε en νεμε, dus με-μένη-κ-α en νε-νέμη-κ-α.

C. *Vereenigingsletters en uitgangen van het pf. en plqpf. act.*

10) In den ind. van het pf. worden de uitgangen der hoofdtijden door middel van de vereenigingsletter ᾰ aan den pf.stam gehecht. De 1ste pers. sing. heeft den uitgang verloren; in den 3den pers. sing. is na het verlies van den uitgang de α in ε overgegaan. In den 3den pers. pl. heeft de gewone verandering van -ντι in -νσι, -σι plaats met schadeloosstelling van quantiteit.

De ind. van het plqpf. heeft de uitgangen van de hist. tijden; de vereenigingsklank is ει; in den 1sten en 2den pers. sing. echter η en in den 3den pers. pl. ε. De 3de pers. sing. neemt de ν ἐφελκυστόν aan.

(Over het augment vóor de redupl. in het plqpf. zie § **29**, 11).

Aanm. 1. In eenige pfcta en plqpfcta worden behalve in den ind. sing. de uitgangen zonder κ en dikwijls ook zonder vereenigingsletter aan den korten pf.stam gehecht. Zij zijn δέ-δοι-κ-α, ik vrees, van δι, verlengd tot δει, ἕ-στη-κ-α, ik sta, van ἵ-στη-μι, plaatsen, en τέ-θνη-κ-α, ik ben gestorven, van (ἀπο-)θνήσκω.

Ind. Pf.	Plqpf.	Coni.	Opt.	Imper.	Inf.	Part.
δέδοι-κα		δεδίω		δέδῐ-θι	δεδῐ-έναι	δεδῐ-ώς
enz.		enz.		enz.		
δέδῐ-μεν	ἐδέδῐ-μεν					
δέδῐ-τε	ἐδέδῐ-τε					
δεδί-ᾱσι(ν)	ἐδέδῐ-σαν					
ἕστη-κ-α		ἑστῶ		ἕστᾰ-θι	ἑστᾶ-ναι	ἑστώς (G. ἑστῶτος)
enz.		(uit ἑστά-ω)		enz.		ἑστῶσα
ἕστᾰ-μεν		ἑστῶ-μεν				ἑστηκός
ἕστᾰ-τε						
ἑστᾶσι(ν)	ἕστᾰ-σαν	ἑστῶ-σι(ν)				
(uit ἑστά-ᾱσι(ν))						

In δέ-δοι-κ-α is op te merken dat de verbaalstam δϝει geweest is; de verloren lengte door positie in *δέ-δϝοι-κ-α is vergoed door een ι in de eerste lettergreep, vand. in het ep. de vormen δεί-δοι-κ-α, δεί-δῐ-μεν, δεί-δῐ-θι, δει-δῐ-μεν, δει-δῐ-ώς enz.

Van ἕ-στη-κ-α (vgl. boven 1) Dial.) komen in het ep. voor sommige van de boven

τέθνη-κ-α enz.		τεθνα-ίη-ν	τεθνᾶ-ναι τεθνη-κ-ώς enz. of
τέθνᾰ-μεν			τεθνε-ώς (G. τεθνεῶτος)
τέθνᾰ-τε			τεθνε-ῶσα
τεθνᾶσι(ν) (uit τεθνά-ᾱσι(ν))	ἐτέθνᾰ-σαν		τεθνε-ώς, bij dichters.

Sommige vormen van den sing. komen op dezelfde wijze voor, b. v. δέδι-α, δέδι-ε, ἐδεδί-ει(ν).

Zoo komen ook van βα, βαίνω, gaan, de vormen βέβᾰ-τον enz., βεβῶ-σι(ν), βεβᾶ-ναι en βεβῶ-σα voor; bij dichters van γέγονα, ik ben geboren, γέγᾰ-μεν, γεγώς, γεγῶσα, van κρᾱγ, κράζω, schreeuwen, de imper. κέκρα-χθι, van πέπτωκα van πετ, πίπτω, vallen, het part. πεπτώς.

Aanm. 2. Het plqpf. act. heeft eig. niets anders tot uitgangen dan het impf. van εἰμί, ik ben, dat oorspr. *ἔσαμ, *ἔσα, *ἔα was en later tot ἦ samengetrokken werd. De uitgang van den 3den pers. pl. -εσαν(τ) heeft zijn oorspr. gedaante behouden. In den 3den pers. sing. is α tot ε verzwakt en met de voorgaande ε samengetrokken tot ει(ν). Vandaar is ει vereenigingsletter voor den geheelen tijd geworden, behoudens de in den regel opgegeven uitzonderingen, die echter in later tijd weder verwaarloosd werden; toen werden de uitgangen -ει-ν, -ει-ς, -ει, enz. -ει-σαν gebruikt.

11) De coni., opt. en imper. van deze tijden worden het liefst door omschrijving van het part. pf. met het ww. εἰμί, ik ben, gevormd.

Aanm. 1. Indien de opt. niet door omschrijving wordt gevormd, neemt hij ook de uitgangen -οίην, enz. aan.

Aanm. 2. Van den onmiddellijk van den pf.stam afgeleiden imper. bestaan slechts een paar voorbeelden, b. v. van κρᾱγ, κράζω, κε-κρᾶγ-ατε (and. -ετε).

12) De infin. gaat uit op -ναι en het part. masc. op -ς, stam -τ (vgl. § **21**, B). De vereenigingsletter van den inf. is ε, die van het part. ο.

---

genoemde vormen, maar altijd ἑστήκᾱσι(ν), ἑστήκω; bovendien nog de opt. ἑ-στα-ίη-ν; inf. ἑ-στᾰ-μεναι en ἑ-στᾰ-μεν; part. ἑ-στᾰ-ώς, -υῖα, -ός.

Ook van andere vocaalstammen komen dergelijke vormen voor, b. v. τέ-θνᾰ-θι, τε-θνη-ώς en τε-θνε-ώς, gestorven zijnde; βέ-βᾰ-μεν, βε-βᾰ-ώς, van βαίνω, gaan; τέ-τλᾰ-μεν, τε-τλα-ίη-ν, τέ-τλᾰ-θι, τε-τλά-μεν(αι), τε-τλη-ώς, ότος, van τέτληκα, ik duld; βε-βρώς van βιβρώσκω, eten; πε-πτε-ῶτος, gen. van het part. van πέ-πτω-κα, ik ben gevallen.

In het ep. en ion. zijn de oorspr. uitgangen -εα, -εας, -εε(ν) van het plqpf. nog bewaard, dus b. v. ἐ-τε-θήπ-εα, ik was verbaasd; de uitgang εε(ν) wordt ep. ook samengetrokken tot η of ειν. De 2de pers. pl. is ion. ook nog -έατε.

In het ep. komt een voorbeeld voor van een plqpf. met de vereenigingsletter en uitgang van het impf., nam. ἐ-μέ-μηκ-ον, ik blaatte.

In het ep. vindt men van τέ-θνη-κ-α, τέ-θνᾰ-θι, sterf, vgl. boven 3) Dial.

Het part. heeft ep. somtijds, maar zelden, in de verbogen vormen den verlengden stam, nam. κε-κληγ-ῶτες, schreeuwende, τε-τρῖγ-ῶτες, tjilpende, με-μᾰ-ῶτες, begeerende, of de uitgangen van het part. pr., b. v. ἐγρηγορόων, wakker zijnde, ἐρρίγοντι, dat. sing. van ἐρρῖγώς, koud. And. schrijven hier overal de uitgangen en accenten van het part. pr.

D. *Pf. en plqpf. med.*

13) Het pf. en plqpf. med. wordt gevormd van den zuiveren pf.stam door aanhechting zonder vereenigingsletter voor het pf. van de uitgangen der hoofdtijden, voor het plqpf. van die der hist. tijden; het laatste neemt in den ind. voor de reduplicatie nog het augment aan (vgl. § **29**, 11).

Aanm. De uitgangen -νται en -ντο van den 3den pers. plur. kunnen slechts voorkomen achter vocaalstammen; ook daar is echter, zooals altijd bij de consonantstammen, de omschrijving van het part. met εἰμί in gebruik. Buitendien vindt men bij consonantstammen somtijds den uitgang met de vereenigingsletter ᾰ, dus (-α(ν)ται -α(ν)το)) -ᾰται, -ᾰτο (vgl. § **31**, 2, A. 2 Dial.), in welk geval bij de π- en κstammen de geadspireerde pf.stam gebezigd wordt, dus van (διᾶ-)φθείρω, bederven, (δι-)ε-φθᾶρ-αται, van τρέπω, wenden, τε-τρᾶφ-αται, van τάσσω, scharen, τε-τᾶχ-αται.

14) Bij de verba pura wordt de korte kenletter verlengd volgens § **33**, 3.

Aanm. 1. Voorzoover het pf. in den vorm op μαι voorkomt, zijn hier ook van toepassing de § 33, 3, A. 1, 2, 3 en 4 opgegeven uitzonderingen, bij welke stammen echter in deze tijden achter de korte kenletter (A. 3) een σ geplaatst wordt, met uitzondering van ἐλαύνω en ἀλέω, dus b. v. ἔ-σπα-σ-μαι, τε-τέλε-σ-μαι, εἴλκυ-σ-μαι, maar ἐλ-ήλᾰ-μαι en ἀλ-ήλε-μαι (vgl. § 29, 12). Ook πλέω heeft bij lateren een pf. πέ-πλευ-σ-μαι, zooals κλᾴω, κέ-κλαυ-μαι, bij lateren κέ-κλαυ-σ-μαι heeft. Het ww. κᾴω heeft κέ-καυ-μαι en χέω κέ-χῠ-μαι. Over ἐπαινέω zie A. 3 en over καλέω 15) A. 4.

Aanm. 2. Ook houden een korte kenletter δέω, θύω en λύω vgl. boven 6), A. 2).

Aanm. 3. De stam αἰνε, (ἐπ-)αινέω, prijzen, heeft η in het pf. van den vorm op μαι, dus ἐπ-ῄνη-μαι.

Aanm. 4. Buitendien nemen hier in den pf.stam een σ aan de ww. ἀκούω, hooren, γνο, γιγνώσκω, leeren kennen, κελεύω, bevelen, κρούω, stooten, λεύω, steenigen, παλαίω, worstelen, πρίω, zagen, σείω, schudden, χράω, een orakel geven (maar χράομαι gebruiken, heeft κέχρημαι), en ψαύω, aanraken.

Aanm. 5. In den 2den pers. sing. valt deze σ voor de uitgangen -σαι en -σο weder uit, dus κε-κέλευ-σαι.

15) Bij de muta- en liquidastammen wordt de kenletter volgens

---

In het ep. is de σ van den uitgang -σαι van het pf. tusschen twee klinkers somtijds uitgestooten, b. v. μέ-μνη-αι, gij herinnert u, βέ-βλη-αι, gij zijt getroffen.

In den 3den pers. pl. van het pf. en plqpf. worden ep. en ion. dikwijls de uitgangen -ᾰται en -ᾰτο gebezigd; in het ion. wordt voor deze uitgangen de η verkort tot ε, dus κε-κλέ-αται, van κέ-κλη-μαι, ἐ-κτέ-ατο, van ἔ-κτη-μαι; in het ep. vindt men, volgens de vereischte quantiteit, een langen of korten klinker, als πε-ποτή-αται van πε-πότη-μαι, bij πέτομαι, vliegen, δε-δαί-αται van δαίω, verdeelen, βε-βλή-αται van βέ-βλη-μαι. Bij π- en κstammen wordt de geadspireerde pf.stam gebruikt, dus τε-τρέφ-αται, van τρίβω, wrijven, εἰλέχ-ατο, van ἑλίσσω, wentelen. In drie vormen is in het ep. een δ ingevoegd: ἀκ-ηχέ-δ-ατο van ἀκ-ᾶχη-μαι (vgl. § 29, 12 Dial.), ik ben bedroefd, ἐλ-ηλᾶ-δ-ατο van ἐλαύνω, drijven, en ἐρ-ρᾶ-δ-αται van ῥαίνω, besprenkelen. Van ἐρείδω, ondersteunen, wordt ἐρ-ηρέδ-αται gevonden.

Tot de vocaalstammen met korten wortelklinker, die geen σ nemen in het pf., behoort ion. ook ἀρόω, dus ἀρ-ήρο-μαι.

de regels der medeklinkers (§ **6**, A en 15, vgl. § **28**, C) veranderd en de σ van de uitgangen, die met σϑ beginnen, uitgestooten.

Aanm. 1. Dus is het pf. med. van κυλίνδω en σπένδω: κε-κύλισ-μαι en ἔ-σπεισμαι. Van νίζω (νιβ), bij dichters, νέ-νιμ-μαι en van πέσσω (πεπ) πέ-πεμμαι. Σώζω, redden, heeft met bijvoeging van σ het pf. σέ-σω-σ-μαι.

Aanm. 2. Ook hier is van toepassing de verandering van den wortelklinker ε tot α in de eenlettergrepige liquidastammen; buitendien heeft dit plaats in στρέφω, draaien, τρέπω, wenden, en τρέφω, opvoeden, dus ἔ-στραμ-μαι, τέ-τραμ-μαι en τέ-ϑραμ-μαι (vgl. § **6**, 11).

Aanm. 3. De 9) A. 2 opgenoemde stammen κλῐν, κρῐν, πλῠν en τεν stooten de ν voor den uitgang uit, dus κέ-κλῐ-μαι, κέ-κρῐ-μαι, πέ-πλῠ-μαι en τέ-τᾰ-μαι.

Aanm. 4. Bij de 9) A. 3 opgenoemde pfta act. met metathesis heeft, voorzoover zij in het pf. med. voorkomen, dezelfde metathesis plaats, dus βέ-βλη-μαι, κέ-κλη-μαι, τέ-τμη-μαι. Van νέμω is het pf. med. νε-νέμη-μαι.

Aanm. 5. De kenletter ν voor μ verandert in σ, b. v. πέ-φασ-μαι van φαίνω, toonen; maar in ὀξυν, ὀξύνω, scherpen, wordt de ν voor μ met deze geassimileerd, dus ὤξυμ-μαι. — In den 2[den] pers. sing. wordt liever de omschrijving van het part. met εἰμί gebezigd, b. v. πεφασμένος εἶ en ἦσϑα, in plaats van πέ-φαν-σαι en ἐ-πέ-φαν-σο (vgl. § **6**, 6, A.).

16) De coni. en opt. van deze tijden worden door omschrijving gemaakt van het part. pf. met het ww. εἰμί. De imper. heeft de gewone uitgangen van den vorm op μαι.

Aanm. Slechts van eenige weinige vocaalstammen worden deze modi uit den tempusstam zelf gevormd door bijvoeging van de bekende vereenigingsletters, modusteekens en uitgangen. Men vindt dus b. v. van κτα, *κτάομαι, verkrijgen, κέ-κτη-μαι, bezitten, coni. κε-κτῶ-μαι, κε-κτῇ, κε-κτῆ-ται (uit *κε-κτή-ω-μαι, *κε-κτή-ῃ, *κε-κτή-ηται), opt. κε-κτῴ-μην, κε-κτῷ-το (uit *κε-κτα-οίμην, *κε-κτά-οιτο), naast κε-κτῄ-μην, κε-κτῇ-ο, κε-κτῇ-το (uit *κε-κτη-ί-μην, *κε-κτή-ι-ο, *κε-κτή-ι-το). Op dezelfde wijze worden eenige vormen gevonden van κέ-κλη-μαι, ik heet, van καλέω, en van βέ-βλη-μαι van βάλλω, werpen (vgl. over κλα, καλ en βλα, βαλ boven 9) A. 3).

17) De infin. gaat uit op -σϑαι en de mann. stam van het part.

Van πνέω (πνεϝ, πνυ) komt ep. een pf. voor πέ-πνῡ-μαι, meest in het part. πε-πνῡ-μένος, bezield, verstandig.

In σεύω, haasten, wordt ep. ευ tot ῠ verkort, dus ἔσ-σῠ-μαι; evenzoo is de wortelklinker verkort in τέ-τυγ-μαι en πέ-φυγ-μαι, met trans. beteek., van τεύχω, vervaardigen, en φεύγω, vluchten.

De kenletter ϑ is ep. onveranderd gebleven in κε-κορυϑ-μένος, gewapend (vgl. § 6, 3 Dial.).

Van den stam φεν, vermoorden, bestaat ep. het pf. πέ-φᾰ-μαι, na uitstooting van de ν en verandering van ε in α. Van αἰσχύνω, beschamen, is de ν in het ep. voor -μαι in μ geassimileerd, dus ᾔσχυμμαι. Van den st. πορ ontstaat door omzetting het pf. πέ-πρω-ται, het is beschikt. — Van ἀερ, αἴρω, opheffen, is de ε na verandering in ο in het plqpf. bovendien verlengd tot ω, dus ἄωρ-το. — Van δέμω, bouwen, is het pf. met metathesis δέ-δμη-μαι.

In den opt. pf. vindt men ep. ook van λύω, bevrijden, den 3[den] pers. pl. λε-λῦ-ντο (vgl. § **37**, 12 Dial.). — De imper. van μέ-μνη-μαι is ion. μέ-μνε-ο.

op -μενο. De kenletter van den pf.stam ondergaat ook voor deze uitgangen de volgens 15) noodzakelijke veranderingen.

E. *Futurum perfecti.*

18) Het fut. pf. wordt gevormd van den pf.stam, waarachter de σ als tempusteeken van het fut. en de vereenigingsletters en uitgangen der hoofdtijden worden gevoegd.

Aanm. Het fut. pf. heeft noch opt. noch imper.

19) In het act. bestaat het fut. pf., dat onmiddellijk van den met κ versterkten pf.stam gevormd wordt, slechts bij de pfcta ἕ-στη-κ-α, ik sta, en τέ-ϑνη-κ-α, ik ben gestorven (zie 10, A. 1), nam. ἑ-στήξ-ω en τε-ϑνήξ-ω. Bovendien heeft men bij dichters op dezelfde wijze van κέ-κλᾱγγ-α, ik klink, het fut. κε-κλᾱ́γξ-ομαι en van κέ-κρᾱγ-α, ik schreeuw, het fut. κε-κρᾱ́ξ-ομαι. — In alle andere gevallen wordt deze tijd in het act. door omschrijving gevormd, b. v. πεπαιδευκὼς ἔσομαι.

20) De korte wortelklinker van de pf.stammen λε-λῠ en τε-ϑῠ (vgl. boven 6) A. 2) wordt voor de σ verlengd, dus λε-λῡ́-σ-ομαι, τε-ϑῡ́-σ-ομαι. Deze verlenging heeft haar oorsprong te danken aan den afkeer om veel korte lettergrepen achter elkander uit te spreken (vgl. § **23**, 1, A. 2).

21) Van stammen op λ, μ, ν en ρ wordt geen fut. pf. gevormd.

22) Voorbeelden van de vorming van den 1sten pers. sing. dezer tijden.

	Vorm op ω.		Vorm op μαι.		
Verbst.	Pf.	Plqpf.	Pf.	Plqpf.	Fut. pf.
πρᾱγ	πέ-πρᾱγ-α	ἐ-πε-πρᾱ́γ-η	πέ-πρᾱγ-μαι	ἐ-πε-πρᾱ́γ-μην	πε-πρᾱ́ξ-ομαι
παιδευ	πε-παίδευ-κ-α	ἐ-πε-παιδεύ-κ-η	πε-παίδευ-μαι	ἐ-πε-παιδεύ-μην	πε-παιδεύ-σ-ομαι
τῑμᾰ	τε-τίμη-κ-α	ἐ-τε-τιμή-κ-η	τε-τίμη-μαι	ἐ-τε-τιμή-μην	τε-τιμή-σ-ομαι
κοπ	κέ-κοφ-α	ἐ-κε-κόφ-η	κέ-κομ-μαι	ἐ-κε-κόμ-μην	κε-κόψ-ομαι
πλεκ	πέ-πλεχ-α	ἐ-πε-πλέχ-η	πέ-πλεγ-μαι	ἐ-πε-πλέγ-μην	πε-πλέξ-ομαι
πειϑ	πέ-πει-κ-α	ἐ-πε-πεί-κ-η	πέ-πεισ-μαι	ἐ-πε-πείσ-μην	πε-πεί-σ-ομαι
κῠλινδ	κε-κύλῑ-κ-α	ἐ-κε-κυλί-κ-η	κε-κύλῑσ-μαι	ἐ-κε-κυλίσ-μην	κε-κυλί-σ-ομαι
ἀγγελ	ἤγγελ-κ-α	ἠγγέλ-κ-η	ἤγγελ-μαι	ἠγγέλ-μην	
περαν	πε-πέραγ-κ-α	ἐ-πε-περάγ-κ-η	πε-πέρασ-μαι	ἐ-πε-περάσ-μην	
κᾰϑᾰρ	κε-κάϑαρ-κ-α	ἐ-κε-καϑάρ-κ-η	κε-κάϑαρ-μαι	ἐ-κε-καϑάρ-μην	

---

§ **35**. AOR. EN FUT. PASS.; ADI. VERB.

1) De stam van den aor. pass. wordt gevormd door bijvoeging van -ϑε aan den verbaalstam; de ind. heeft het augment volgens de regels van § **29**, A; dus παιδευ, ἐ-παιδευ-ϑε.

Van πέ-φα-μαι (φεν), zie boven 15, A. 2 Dial., bestaat ep. het fut. pf. πε-φή-σ-ομαι.

In het ep. is de aor. 1 pass. zeer zeldzaam, terwijl het daarvan afgeleide fut. nooit voorkomt.

2) De uitgangen in de verschillende modi en vormen zijn die van de historische tijden, in den coni. echter die van de hoofdt. van den vorm op ω.

In den ind., imper. en inf. wordt de ε overal tot η verlengd, behalve in den 3den pers. plur. van den imper.; de 3de pers. pl. in den ind. heeft tot uitgang -σαν. In den coni. wordt de ε met de lange vereenigingsletters η en ω samengetrokken. In den opt. sluit zich de ε aan het modusteeken ιε aan, dat echter vóor de uitgangen -ν en -ς, ook in den 3den p. s. (vóor *-τ) in ιη wordt verlengd. In den dual. en pl. ontmoet men deze vormen met ιη ook, maar meer die met het eenvoudige modusteeken ι, in den 3den pers. pl. echter weder met ιε. In den imper. heeft de 2de pers. sing. nog den vollen uitgang -θι, vgl. echter § **6**, 10 *c*. De inf. gaat uit op -ναι en de mann. stam van het part. op -ντ (zie § **21**, 4).

3) Bij de verba pura heeft de verlenging van den wortelklinker plaats volgens § **33**, 3.

Aanm. 1. De in § **33**, 3, A. 1, 2, 3 en 4 opgegeven uitzonderingen zijn ook hier, voorzoover deze aor. voorkomt, van toepassing. Bij de ww., die volgens A. 3 een korten wortelklinker hebben, wordt ook voor de -θε van den aor. stam een σ ingevoegd behalve bij ἐλαύνω, drijven, (ἐπ-)αινέω, prijzen, en ἀρόω, ploegen (vgl. § **34**, 14, A. 1 en Dial.); van χέω, gieten, is de aor. ἐ-χῠ-θην; over καλ, καλέω zie 4) A. 3.

Aanm. 2. Ook de ww. αἱρέομαι, kiezen, δέω, binden, θῠω, offeren, λῠω, los maken en εὑρε, εὑρίσκω, vinden, behouden hier de korte kenletter, dus ᾑρέθην, ἐ-δέ-θην, ἐ-τῠ-θην, ἐ-λῠ-θην, εὑρέ-θην (vgl. § **34**, 14, A. 2).

Aanm. 3. Behalve de § **34**, 14, A. 4 opgenoemde ww., die achter den langen wortelklinker van den stam van het pf. in den vorm op μαι een σ voegen, krijgen ook de volgende ww. een σ vóor -θε van den aor.stam: δρᾰω, doen, ἐρα, ἔρᾰμαι, beminnen, θραύω, vermorzelen, κλῄω, sluiten, κολούω, verminken, μιμνήσκω (μνα), herinneren, παύω, doen ophouden, ὕω(ῡ), beregenen, en χρίω, zalven, dus ἠρά-σ-θην, ik kreeg lief, ἐ-θραύ-σ-θην, enz.

Aanm. 4. Over den aor. van de stammen θε, τίθημι, plaatsen, en θυ, θῠω, offeren, vgl. § **6**, 10, *b*.

4) Bij de verba muta hebben voor -θε de bekende veranderingen van de medeklinkers plaats (vgl. § **6**, 1, 2 en 7); bij de liquida ondergaat de kenletter geen verandering.

Aanm. 1. Bij σώζω, redden, wordt de aor. gevormd van den stam σω, dus ἐ-σώ-θην.

Aanm. 2. De ε van de eenlettergrepige liquidastammen verandert ook hier in α (vgl. § **34**, 9, A. 1), terwijl evenzeer de ν voor -θε uitvalt in κλίνω, buigen, κρίνω, oordeelen, πλῠνω, wasschen, en τείνω, spannen (vgl. § **34**, 9, A. 2), dus ἐ-κλῐ-θην, ἐ-τᾰ-θην, enz. Van deze eenlettergrepige liquidastammen met ῐ wordt echter meestal de aor. II gevormd.

Aanm. 3. Van de stammen βαλ, βάλλω, werpen, καλ, καλέω, roepen, en τεμ, τέμνω, snijden, wordt ook de aor. gevormd na metathesis tot βλα, κλα en τμε (vgl. § **34**, 9, A. 3), dus ἐ-βλή-θην, enz. Bij νέμω, toedeelen, wordt de aor. van den stam νεμε gevormd, dus ἐ-νεμή-θην.

Betrekkelijk de persoonsuitgangen is op te merken, dat in den 3den pers. plur. dikwijls de uitgang -ν onmiddellijk achter den aor.stam wordt geplaatst, b. v. ἔ-μιχ-θε-ν, zij werden vermengd, van μίγ-νυμι. In den coni. wordt de ε van den aor.stam somtijds verlengd tot ει of tot η, waarbij in den pl. verkorting van de vereenigingsletter plaats heeft. De uitgang van den inf. is (ή-)μεναι of (ῆ-)μεν.

In het ep. vindt men van ἀᾰω, verblinden, den aor. ἀ-ά-σ-θην, zich laten verblinden; de aor. ἱδρύν-θην van ἱδρύω, vestigen, is gevormd van den stam ἱδρυν. Van βοάω, schreeuwen, is in het ion. de aor. pass. ἐβώσθην.

5) Van den aor.stam op -θε wordt het fut. pass. gevormd evenals van stammen op ε het fut. med.

6) Voorbeelden van de vorming van den 1sten pers. sing. dezer tijden.

Verbaalst.	Aor. pass.	Fut. pass.
παιδευ	ἐ-παιδεύ-θη-ν	παιδευ-θή-σ-ο-μαι
ἐᾰ	εἰ-ᾱ́-θ-η-ν	ἐᾱ-θή-σ-ο-μαι
τῑμᾰ	ἐ-τι-μή-θη-ν	*τιμη-θή-σ-ο-μαι
φιλε	ἐ-φιλή-θη-ν	φιλη-θή-σ-ο-μαι
μισθο	ἐ-μισθώ-θη-ν	μισθω-θή-σ-ο-μαι
πειθ	ἐ-πείσ-θη-ν	πεισ-θή-σ-ο-μαι
καθᾰρ	ἐ-καθάρ-θη-ν	καθαρ-θή-σ-ο-μαι
περᾰν	ἐ-περάν-θη-ν	περαν-θή-σ-ο-μαι
κρῐν	ἐ-κρῐ-θη-ν	κρῐ-θή-σ-ο-μαι
ἀμῠν	ἠμῡν-θη-ν	ἀμῠν-θή-σ-ο-μαι.

7) De mann. stam van het eerste adi. verbale gaat uit op το, nom. sing. -τός, -τή, -τόν, die van het tweede op τεο, nom. sing. -τέος, -τέᾱ, -τέον, dus παιδευ, παιδευ-τός, παιδευ-τέος; τῑμα, τιμη-τός, τιμη-τέος, enz.

Aanm. Alle regels, die boven 3) A. 1, 2, 3 en 4 en 4) A. 1, 2 en 3 tot vorming van den aor. pass. zijn opgegeven, moeten ook bij de vorming van de adi. verbalia worden toegepast. Van σώζω komt het adi. verb. σω-σ-τέον voor; van het med. χρᾰομαι, gebruiken, χρη-σ-τός, nuttig. Vóor de τ worden bij de verba muta de regels van § **6**, 1 en 2 gevolgd.

---

§ 36. AOR. II ACT. EN MED. AOR. II EN FUT. II PASS.

1) De stam van den zoogenoemden aor. II (vgl. § **31**, 6, A.) is de zuivere verbaalstam; in den ind. wordt er het augment voorgevoegd volgens de regels van § **29**, A, b. v. βαλ, βάλλω, werpen, ἐ-βαλ.

2) In het act. en med. zijn in den ind. en opt. de vereenigingsletters en uitgangen van den aor. II gelijk aan die van het impf.,

---

Van κλίνω komt ep. de aor. ἐ-κλίν-θην voor en van φαεν, den stam van *φαείνω, φαίνω, vertoonen, de aor. φαάν-θην (vgl. § 2, 2 Dial.). Van κτεν, κτείνω, dooden, is de aor. ep. ἐ-κτᾰ-θην.

Van δερ, δέρω, villen, is het adi. verb. ep. door metathesis δρᾰ-τός.

in de andere modi en vormen aan die van het pr. Alleen in het accent wijken eenige vormen af.

3) Van de ww. der drie eerste klassen komen voornamelijk slechts de volgende aoristi II act. en med. voor:

βαλ,	βάλλω, werpen	ἔ-βαλ-ον
ὀφελ,	ὀφείλω, schuldig zijn	ὤ-φελ-ον
πετ,	πίπτω, vallen	ἔ-πεσ-ον
τεκ,	τίκτω, voortbrengen	ἔ-τεκ-ον
τρεπ,	τρέπω, wenden	ἐ-τραπ-ό-μην (vgl. A. 2).

Aanm. 1. Van de ww. der overige klassen worden de aor. II later opgegeven.

Aanm. 2. Bij de eenlettergrepige stammen verandert de wortelklinker ε dikwijls in α, b. v. τρεπ, τρέπ-ω, wenden, aor. II med. ἐτραπ-ό-μην (vgl. 6) A.), ik wendde mij; de aor. I ἐ-τρεψ-άμην beteekent ik wendde van mij, ik sloeg op de vlucht.

Aanm. 3. Eene bijzondere vorming heeft τρώγω, eten, nam. ἔ-τραγ-ον. — Van ἄγ-ω, voeren, wordt de aor. II gevormd met reduplicatie van den stam, dus ἤγ-αγ-ον (vgl. § 29, 14). Bij πέτ-ομαι, vliegen, heeft syncope van de ε plaats, dus ἐ-πτ-ό-μην. Zoo ook bij dichters in het part. ἐγρ-ό-μενος van ἐγείρ-ω, opwekken. Over ἤνεγκον, εἶπον, ἐσπόμην en ἤρᾰρον zie § 29, 14 en A. 1 en 2. In ἔ-πεσ-ον van πετ, πίπτω, vallen, is de τ tusschen twee klinkers in σ veranderd (vgl. § 33, 5, A. 1).

4) De stam van den aor. II pass. wordt gevormd door bijvoeging van ε bij den zuiveren verbaalstam; in den ind. wordt er het augment voor geplaatst volgens de regels van § **29**, A, b. v. γρᾰφ, γράφ-ω, schrijven, ἐ-γρᾰφ-ε, κοπ, κόπ-τ ω, slaan, ἐ-κοπ-ε, κλῐν, κλίν-ω(ῑ), buigen, ἐ-κλῐν-ε.

Aanm. De aor. II pass. wordt slechts gevormd van die ww., welke geen aor. II act. of med. hebben.

5) De uitgangen en vereenigingsletters zijn dezelfde als die van den aor. I pass., zie § **35**, 2.

Alle bijzonderheden van het ep. en ion., die omtrent de persoonsuitgangen van het pr. en impf. zijn medegedeeld, zijn ook bij den aor. II act. en med. van toepassing. Omtrent persoonsuitgangen van dezen aor. bij de vorming van den aor. I in het ep. zie § 33, 6 Dial.

De uitgang van den inf. act. is ep. óf ἔ-ειν óf εῖν, ion. alleen ἔ-ειν.

Over den aor. II met reduplicatie, zie § 29, 14 Dial.

In het ep. vindt men door metathesis van δερκ, δέρκ-ομαι, zien, ἔ-δρᾰκ-ον, van περθ, πέρθω, verwoesten, ἔ-πρᾰθ-ον; door syncope van ἐγερ, ἐγείρ-ω, opwekken, ἔγρε-το, van ἀγερ, ἀγείρω, verzamelen, ἀγρ-όμενοι, maar den inf. ἀγερ-έσθαι; aldus van πελ, πέλω, πέλομαι, zijn, ἔπλεν en ἔπλεο, ἔπλευ, ἔπλετο. — Opmerking verdient de aor. ἐ-λῐτ-όμην, van λιτ, λίσσομαι, smeeken. — De aor. II ἔ-τραπ-ον, hoewel § 28 D als voorbeeld opgegeven, is alleen ep.

In den aor. II pass. is in het ep. en ion., wat de persoonsuitgangen betreft, niets anders op te merken dan hetgeen reeds bij den aor. I is vermeld. — Bij den aor. II pass. vindt men de iteratieve σκ gevoegd in φᾰνε-σκ-ε van ἐφᾰνην.

Aanm. Evenals in den aor. II act. (3, A. 2) gaat de wortelklinker ε in α over, b.v. κλεπ, κλέπτω, stelen, ἐ-κλᾰπ-ην, στελ, στέλλω, zenden, ἐ-στᾰλ-ην. De stam πλεκ, πλέκ-ω, vlechten, heeft ἐ-πλᾰκ-ην en ἐ-πλέκ-ην, en λεγ, (κατα-)λέγ-ω, opnoemen, slechts (κατ-)ε-λέγ-ην.

6) Van de ww. der drie eerste klassen komen voornamelijk slechts de volgende aoristi II pass. voor:

ἀλλᾰγ	ἀλλάσσω, verruilen,	ἠλλᾰγ-ην
βᾰφ	βάπτω, indompelen,	ἐ-βᾰφ-ην
βλᾰβ	βλάπτω, benadeelen,	ἐ-βλᾰβ-ην
γρᾰφ	γράφω, schrijven,	ἐ-γρᾰφ-ην
δερ	δέρω, villen,	ἐ-δᾰρ-ην
κλεπ	κλέπτω, stelen,	ἐ-κλᾰπ-ην
κλῐν	κλίνω, buigen,	ἐ-κλῐν-ην
κοπ	κόπτω, houwen,	ἐ-κόπ-ην
λεγ	(κατα-)λέγω, optellen,	(κατ-)ελέγ-ην
μᾰν	μαίνομαι, razen,	ἐ-μᾰν-ην
μᾰγ	μάσσω, kneden,	ἐ-μᾰγ-ην
πλεκ	πλέκω, vlechten,	ἐ-πλᾰκ-ην en ἐ-πλέκ-ην
ῥᾰφ	ῥάπτω, naaien,	ἐρ-ρᾰφ-ην
ῥε, ῥυ	ῥέω, stroomen,	ἐρ-ρῠ-ην
ῥῐφ	ῥίπτω, werpen,	ἐρ-ρῐφ-ην
σκᾰφ	σκάπτω, graven,	ἐ-σκᾰφ-ην
σπερ	σπείρω, zaaien,	ἐ-σπᾰρ-ην
στελ	στέλλω, zenden,	ἐ-στᾰλ-ην
στρεφ	στρέφω, draaien,	ἐ-στρᾰφ-ην
σφᾰγ	σφάττω, slachten,	ἐ-σφᾰγ-ην
σφᾰλ	σφάλλω, doen wankelen,	ἐ-σφᾰλ-ην
τᾰφ	θάπτω, begraven,	ἐ-τᾰφ-ην (§ 6, 11)
τρεπ	τρέπω, wenden,	ἐ-τρᾰπ-ην
τρεφ	τρέφω, voeden,	ἐ-τρᾰφ-ην
φᾰν	φαίνω, toonen,	ἐ-φᾰν-ην
φθερ	φθείρω, bederven,	ἐ-φθᾰρ-ην.

Van καίω, branden, bestaat ep. de aor. ἐ-κᾰ-ην. — Evenals in den aor. II act. en med. komt ep. ook hier metathesis voor: τερπ, τέρπω, verheugen, ἐ-τάρπ-ην, coni. τρᾰπ-έω, inf. τρᾰπή-μεναι.

Naast den aor. II ἐ-τράπ-ην van τρέπω bestaat in het ep. en ion. nog de aor. I ἐ-τράφ-θην.

Bijzonder in het ep. en ion., maar ook in het att., bestaan van eenige ww. nieuwe afgeleide vormen, welke hier bij elkander geplaatst worden en in twee soorten kunnen worden onderscheiden.

a) Bij vele ww. met den wortelklinker ε wordt achter den stam een ε of een α geplaatst, waarbij in het eerste geval de ε in ο, in het tweede in ω verandert, als:

ἔχω, hebben	ὀχέω, dragen	
νέμω, deelen		νωμάω
πέρθω, verwoesten	πορθέω	
πέτομαι, vliegen		πωτάομαι
στρέφω, draaien		στρωφάω
τρέμω, beven	τρομέω	

Aanm. Van βλάπτω, κλίνω, ῥίπτω, σφάττω, τρέπω en φαίνω is in ouderen tijd ook de aor. I in gebruik geweest. In plaats van ἐ-τρᾰπ-ην is meer de aor. med. ἐ-τρᾰπ-όμην, ik wendde mij, in gebruik.

7) Van dezen aor.stam op -ε wordt het fut. II pass. gevormd evenals van stammen op ε het fut. med.

OVERZICHT

der verba pura, welker wortelklinker of altijd of somtijds kort is, en van die, welke in het pf. pass., den aor. pass. en de adi. verb. of in een van deze vormen een σ aannemen.

1) De wortelklinker blijft kort en somtijds wordt een σ ingevoegd in:

	Fut. act.	Pf. act.	Pf. pass.	Aor. pass.
γελᾰω, lachen	γελᾰσομαι fut. med.		γεγέλασμαι	ἐγελάσϑην
st. ἐλᾰ, ἐλαύνω, drijven	(*ἐλᾰσω)ἐλῶ	ἐλήλᾰκα	ἐλήλᾰμαι	ἠλᾰϑην
κλᾰω, breken	κλᾰσω		κέκλασμαι	ἐκλάσϑην
σπᾰω, trekken	σπᾰσω	ἔσπᾰκα	ἔσπασμαι	ἐσπάσϑην
χαλᾰω, ontspannen	χαλᾰσω			ἐχαλάσϑην
αἰδέομαι, ontzien	αἰδέσομαι		ᾔδεσμαι	ᾐδέσϑην
ἀκέομαι, heelen	ἀκέσομαι		aor. med.	ἠκεσάμην
ἀλέω, malen	aor. act. ἤλεσα		ἀλήλεμαι	
ἀρκέω, voldoende zijn	ἀρκέσω			

τρέπω, wenden		τρωπάω
τρέχω, loopen		τρωχάω
φέβομαι, vreezen,	φοβέομαι	

Eene uitzondering maakt πωλέομαι, wandelen, naast πέλομαι. — Als anderen vorm bij πέτομαι vindt men dikwijls ποτάομαι.

Op deze wijze kunnen verklaard worden vormen als ἐκτόνηκα voor ἔκτονα, δεδοκημένος voor δεδεγμένος, μεμόρηται voor εἵμαρται, βεβόλημαι voor βέβλημαι.

b) Een anderen afgeleiden vorm hebben veel ww., waarbij de letter ϑ gevoegd wordt, die door een ε of ᾰ met den op een medeklinker uitgaanden stam vereenigd wordt, als:

ἀγείρομαι, zich verzamelen	ἠγερέϑοντο
ἀείρομαι, zweven	ἠερέϑονται
ἀμύνω, afweren	ἠμύνᾰϑον
διώκω, vervolgen	ἐδιώκᾰϑον
ἔδω, eten	ἔσϑω (voor ἔδ-ϑ-ω)
εἴκω, wijken	εἴκᾰϑον
ἔργω, afsluiten	εἰργᾰϑον
νέμω, toedeelen	ἐνέμεϑον
φλέγω, branden	φλεγέϑω

Gewoonlijk vindt men deze versterking alleen in het pr. en impf., zelden in den aor. II, als ἔσχεϑον voor ἔσχον, ἐκίαϑον voor ἔκιον, ik ging; op een paar uitzonderingen na zijn zij alle echter liever als aor. II te beschouwen. — Op zich zelf staat φϑινύϑω voor φϑίνω, in 't verderf storten. De wortel ὀλ(ε) bij ὄλλυμι, in 't verderf storten, is ep. dikwijls verlengd tot ὀλεκ, als ὄλεκον, ὀλέκοντο.

ἐμέω, spuwen	aor. act. ἤμεσα	ἐμήμεκα		
ζέω, koken	ζέσω			
ξέω, schaven	ξέσω		adi. verb.	ξεστός
τελέω, volbrengen	(*τελέσω)τελῶ	τετέλεκα	τετέλεσμαι	ἐτελέσϑην
τρέω, beven	aor. act. ἔτρεσα			
ἀρόω, ploegen	aor. act. ἤροσα			ἠρόϑην
ἀνύω, volbrengen	ἀνῠσω		ἤνυσμαι	ἠνύσϑην
st. ἑλκῠ, ἕλκω, trekken	ἕλξω, aor. εἵλκῠσα,	εἵλκῠκα	εἵλκυσμαι	εἱλκύσϑην
μεϑῠω, dronken zijn	μεϑῠσω		inf. μεμεϑύσϑαι	ἐμεϑύσϑην
πτῠω, spuwen of πτῠω	aor. act. ἔπτῠσα		ἔπτυσμαι	

2) De wortelklinker is somtijds lang en somtijds kort, met invoeging van σ, in:

	Fut. act.	Pf. act.	Pf. pass.	Aor. pass.
(ἐπ-)αινέω, prijzen	ἐπαινέσομαι, f. med.	ἐπῄνηκα	ἐπῄνημαι	ἐπῃνέϑην
αἱρέομαι, kiezen	αἱρήσομαι aor.	med. εἱλόμην	ᾕρημαι	ᾑρέϑην
δέω, binden	δήσω	δέδεκα	δέδεμαι	ἐδέϑην
st. εὑρε, εὑρίσκω, vinden	εὑρήσω	εὕρηκα	εὕρημαι	εὑρέϑην
ϑύω, offeren	ϑύσω	τέϑῠκα	τέϑῠμαι	ἐτῠϑην
		maar	τεϑῠσομαι	
καλέω, noemen	(*καλέσω) καλῶ	κέκληκα	κέκλημαι	ἐκλήϑην
λύω, los maken	λῠσω	λέλῠκα	λέλῠμαι	ἐλῠϑην
		maar	λελῠσομαι	
ποϑέω, begeeren	ποϑέσω of ποϑήσω		πεπόϑημαι	ἐποϑέσϑην (bij lateren)

3) In het pf., den aor. pass. en de adi. verb. of in een van deze vormen krijgen een σ:

	Pf.	Aor.
ἀκούω, hooren	ἤκουσμαι	ἠκούσϑην
st. γνο, γιγνώσκω, leeren kennen	ἔγνωσμαι	ἐγνώσϑην
δρᾰω, doen	δέδρᾱμαι	ἐδράσϑην
st. ἐρα, ἔρᾰμαι, beminnen		ἠράσϑην
ϑραύω, verbrijzelen	τέϑραυμαι	ἐϑραύσϑην
κελεύω, bevelen	κεκέλευσμαι	ἐκελεύσϑην
κλῄω, sluiten	κέκλῃμαι	ἐκλῄσϑην
κολούω, verminken	κεκόλουμαι	ἐκολούσϑην
κρούω, stooten	κέκρουσμαι	ἐκρούσϑην
λεύω, steenigen	λέλευσμαι	ἐλεύσϑην
st. μνα, μιμνήσκω, herinneren	μέμνημαι	ἐμνήσϑην
παλαίω, worstelen	πεπάλαισμαι	ἐπαλαίσϑην
παύω, doen ophouden	πέπαυμαι	ἐπαύσϑην
πλέω, varen	πέπλευσμαι	adi. verb. πλευστέον
πρίω, zagen	πέπρισμαι	ἐπρίσϑην
σείω, schudden	σέσεισμαι	ἐσείσϑην
st. σω, σώζω, redden	σέσωσμαι	ἐσώϑην
ὕω(ῡ), beregenen		ὕσϑην(ῡ)
χρᾰω, een godspraak geven	κέχρησμαι	ἐχρήσϑην
χρίω, zalven	κέχρῑμαι	ἐχρίσϑην
ψαύω, aanraken	ἔψαυσμαι	ἐψαύσϑην

---

§ 37. VERBA OP μι.

1) De ww. op μι (§ **27**, 9, *b*) worden in twee soorten onderscheiden:

a) de ww., wier pr.stam gelijk is aan den verbaalstam; deze hebben een klinker, en wel ε, α of ο tot kenletter;

b) de ww., van wier verbaalstam de pr.stam gevormd wordt door bijvoeging van de lettergreep νῠ; deze ww. hebben in den regel een medeklinker tot kenletter, en wel een der keelklanken, een liquida of een σ.

Aanm. 1. De meeste ww. der eerste soort behooren tot de geredupliceerde praesentia, vgl. § **29**, 13, *a*, dus:

verb. st.	θε	pr.st.	τι-θε	pr.	τί-θη-μι, stellen,
»	στα	»	ἱ-στα	»	ἵ-στη-μι, plaatsen,
»	δο	»	δι-δο	»	δί-δω-μι, geven.

De ι van de reduplicatie in ἵημι is att. gew. lang, bij dichters ook kort.

Aanm. 2. In C, 15) wordt een ww. met een anderen wortelklinker behandeld.

Aanm. 3. De ww. der tweede soort behooren tot de νklasse; wanneer de pr.st. (waarschijnlijk na het wegvallen van een medeklinker, hoewel dit niet altijd kan bewezen worden) op een klinker eindigt, wordt de ν verdubbeld, dus:

verb.st.	δεικ	pr.st.	δεικ-νυ	pr.	δείκ-νῡ-μι, aantoonen,
»	(ἀμφι-)ἑ(σ)	»	(ἀμφι-)ε-ννυ	»	ἀμφι-έ-ννῡ-μι, bekleeden.

2) Slechts in de coniugatie van het pr., impf. en den aor. II act. en med. wijken de ww. op μι van die der ww. op ω af.

3) Deze afwijkingen bestaan voor het grootste gedeelte in het gemis van de vereenigingsletters, behalve waar het beneden zal worden opgegeven, en in het gebruik van de meer oorspronkelijke uitgangen.

Meer in het bijzonder merke men bij de vervoeging der ww. op μι het volgende op.

a) Ind. act. Het pr. gaat in den 1sten p. s. uit op -μι, in den 2^{den} op -ς, in den 3^{den} op -σι(ν), tusschen twee klinkers verzacht uit -τι. In den sing. van het pr. en impf. is de kenletter altijd verlengd, en wel ᾰ en ε tot η, ο tot ω en ῠ tot ῡ. In den 3^{den} p. pl. is voor den uitgang -ντι (-νσι) de vereenigingsletter ᾰ geplaatst (vgl. § **34**, 13, A.); door schadeloosstelling is dus -ᾱσι(ν) ontstaan uit ᾰ-νσι(ν); alleen de kenletters ε van ἵημι en ᾰ van de αstammen trekken met dezen uitgang samen tot ᾱ, vand. ἱᾶσι(ν) en ἱστᾶσι(ν), πιμπρᾶσι(ν). Veel minder in gebruik zijn de vormen zonder vereenigingsletter, dus *τί-θεν-σι, τιθεισι(ν), *δί-δον-σι, διδουσι(ν), met schadeloosstelling, vgl. § **6**, 6, A.

In het impf. en den aor. is in den 3^{den} p. pl. altijd de uitgang -σαν in gebruik; vgl. verder 5) A. 2.

b) Coni. act. en med. De persoonsuitgangen worden zoowel in het pr. als in den aor. door middel van de vereenigingsletters ω en η met den tempusstam verbonden en, zoo mogelijk, met de kenletter samengetrokken, b. v. *τι-θέ-ω-μεν, τιθῶμεν, *κι-χρᾰ́-ωμεν, κι-χρῶμεν, *δι-δό-ω-σι(ν), διδῶσιν, maar δεικ-νύ-ω, δεικ-νύ-ω-μεν, δεικ-νύ-η-τε.

Aanm. De kenletter ᾰ trekt met η steeds samen tot η, b. v. *ἱ-στᾰ́-ῃς, ἱστῇς, en ο met ῃ tot ῳ (vgl. § **3**, 2, *d*), b. v. *δι-δό-ῃς, διδῷς.

c) Opt. act. en med. Het modusteeken is in den sing. ιη, dus τι-θε-ίη-ν, κι-χρα-ίη-ν, δι-δο-ίη-ν. In den dual. en pl. wordt liever het modusteeken ι gebezigd, dus τι-θε-ί-την. Vgl. voor de vervoeging van dezen modus § **32**, 4, A. 2. In het med. is ι het modusteeken, dat met de kenletter wordt samengetrokken. Bij de ww. op νῡ-μι wordt de gewone coniugatie op ω gevolgd, dus δεικνύ-οιμι enz.

d) Imper. act. De uitgang -θι van den 2^{den} p. s. is niet overal gebleven. Na de wegvalling is in het pr. de kenletter verlengd (waarsch. door achtervoeging van en daarop volgende samentrekking met ε, den uitgang der ww. op ω), en wel ε tot ει, ᾰ tot η en ο tot ου.

In den aor. II is de -θ, na het wegvallen der ι, in ς veranderd (§ **6**, 18), b. v. *θέ-θι, θές (maar altijd στῆ-θι, enz. geheel met verlengde kenletter, vgl. 4), slechts in samenstelling bij dichters *στᾶ, b. v. ἀπό-στᾱ). In dezen modus is de korte kenletter verder overal gebleven, dus κι-χρά-ντων, θέ-ντων.

e) Inf act. De uitgang -ναι wordt in het pr. achter de korte, in den aor. II achter de evenals in imper. pr. 2 p. s. verlengde kenletter geplaatst (vgl. 4) dus τι-θέ-ναι, θεῖ-ναι, ἱ-στᾰ́-ναι, στῆ-ναι, δι-δό-ναι, δοῦ-ναι, δεικ-νῠ́-ναι.

f) Part. act. De uitgang -ντ wordt onmiddellijk achter den tempusstam geplaatst tot vorming van den mann. stam. De nom. sing. van het mann. wordt door ς gevormd, vgl. verder § **21**, 4, *b*.

4) De aor. II ἔστην behoudt in den geheelen ind., imper. en inf. de verlengde kenletter η; in den coni. en opt. wordt ᾰ met de vereenigingsletters samengetrokken; in het part. heeft na uitstooting

---

In het ep. is de uitgang van den 2^{den} pers. sing. dikwijls θα (vgl. § **31**, 2, A. 1), b. v. τί-θησ-θα. De 3de pers. pl. wordt ep. ook zonder de vereenigingsletter α gevormd, als τίθεισι(ν), δείκνῡσι(ν). De inf. heeft ook nog den vollen ouden uitgang -μεναι of -μεν, b. v. τι-θέ-μεναι, τι-θέ-μεν. In het impf. is ion. de uitgang somtijds -α, b. v. ἐ-τί-θε-α. De 3de pers. pl. van den aor II act. gaat dikwijls uit op -ν achter de oorspr. kenletter, b. v. ἔ-στᾰ-ν.

In het ion. is de uitgang van den 3^{den} pers. pl. pr. en impf. ind. en opt. med. ook -ᾰται en -ᾰτο, maar de kenletter ᾰ verandert voor deze verbindingsletter ᾰ in ε, dus τι-θέ-ᾰται, ἱστέ-ᾰται, δυνέ-ᾰται, δυνα-ί-ατο, ἐ-δι-δό-ατο. Ook in het ep. komen deze vormen voor, maar met de vrijheid om, zoo de maat het vereischt, de kenletters te verlengen, b. v. ἕ-ᾰται en εἵ-ᾰται, ἕ-ᾰτο en εἵ-ᾰτο voor ἧ-νται en ἧ-ντο van ἧμαι, zitten.

In het ep. worden in den coni. de kenletter en modusvocaal zelden, in het ion. bij de stammen op ε nooit, samengetrokken; bovendien wordt in het ep. de kenletter dikwijls verlengd, nam. ε (ook = ᾰ bij de ᾰstammen) vóor den οklank tot ει, maar anders meest tot η, en ο tot ω; hiermede gaat dan in den dual. en pl. dikwijls een verkorting van den modusvocaal gepaard (vgl. § **31**, 7 Dial.), b. v. θέ-ω, θεί-ω, θεί-ῃς of θή-ῃς, στή-ῃς, δώ-ησι(ν), στή-ετον, θέ-ωμεν of θεί-ομεν, στέ-ωμεν of στείομεν, δώ-ομεν, δώ-ωσι(ν), enz.

In den imper. vindt men ep. δί-δω-θι met lange kenletter, zooals ook in den inf., b. v. τι-θή-μεναι, δι-δοῦ-ναι (doch nooit wanneer de uitgang -μεν wordt gebezigd, dus altijd τι-θέ-μεν) en het part. τι-θή-μενος.

Ook van deze ww. vindt men ep. iteratiefvormen op -σκον en -σκόμην, b. v. ἵστα-σκον, στά-σκον, δό-σκον, δύ-σκον, ζωννύ-σκετο, κέ-σκετο (van κεῖμαι), ἔ-σκον van εἰμί (voor ἔσ-σκον).

van ντ de gewone schadeloosstelling van ᾰ tot ᾱ plaats. Over den imper. en inf. van den aor. II van τίθημι, ἵημι en δίδωμι zie 3) *d*) en *e*).

Aanm. De 3de pers. pl. van den imper. behoudt echter voor den uitgang -ντων de korte ᾰ, στᾰ-ντων.

A. *Verba op μι met de kenletters* ε, α *en* ο.

5) Voorbeelden der vervoeging van pr., impf. en aor. II act. en med.

Stammen: θε, τί-θη-μι, stellen; ἑ, ἵ-η-μι, zenden; στᾰ, ἵ-στη-μι, plaatsen; δο, δί-δω-μι, geven.

Activum.

Indicativus praesentis.

Sing. 1	τί-θη-μι	ἵ-η-μι	ἵ-στη-μι	δί-δω-μι
2	τί-θη-ς	ἵ-η-ς	ἵ-στη-ς	δί-δω-ς
3	τί-θη-σι(ν)	ἵ-η-σι(ν)	ἵ-στη-σι(ν)	δί-δω-σι(ν)
Dual. 1				
2	τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	ἵ-στᾰ-τον	δί-δο-τον
3	τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	ἵ-στᾰ-τον	δί-δο-τον
Plur. 1	τί-θε-μεν	ἵ-ε-μεν	ἵ-στᾰ-μεν	δί-δο-μεν
2	τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	ἵ-στᾰ-τε	δί-δο-τε
3	τι-θέ-ᾱσι(ν) (τιθεισιν)	ἱ-ᾶσι(ν) (*ἱ-έ-ᾱσιν)	ἱ-στᾶ-σι(ν) of ἱ-στᾱ-σι(ν)	δι-δό-ᾱσι(ν) (διδουσιν)

Indicativus imperfecti.

Sing. 1	ἐ-τί-θη-ν	ἵ-ουν(*ἵ-εον)	ἵ-στη-ν	ἐ-δί-δουν
2	ἐ-τί-θεις	ἵ-εις	ἵ-στη-ς	ἐ-δί-δους
3	ἐ-τί-θει	ἵ-ει	ἵ-στη	ἐ-δί-δου
Dual. 1				
2	ἐ-τι-θέ-την	ἱ-έ-την	ἱ-στᾰ-την	ἐ-δι-δό-την
3	ἐ-τι-θέ-την	ἱ-έ-την	ἱ-στᾰ-την	ἐ-δι-δό-την
Plur. 1	ἐ-τί-θε-μεν	ἵ-ε-μεν	ἵ-στᾰ-μεν	ἐ-δί-δο-μεν
2	ἐ-τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	ἵ-στᾰ-τε	ἐ-δί-δο-τε
3	ἐ-τί-θε-σαν	ἵ-ε-σαν	ἵ-στᾰ σαν	ἐ δί-δο-σαν

Indicativus aoristi.

S. 1	I. ἔ-θη-κ-α	I. ἧ-κ-α	I. ἔ-στη-σ-α	II. ἔ-στη-ν	I. ἔ-δω-κ-α
2	ἔ-θη-κ-α-ς	ἧ-κ-α-ς	ἔ-στη-σ-α-ς	ἔ-στη-ς	ἔ-δω-κ-α-ς
3	ἔ-θη-κ-ε(ν)	ἧ-κ-ε(ν)	ἔ-στη-σ-ε(ν)	ἔ-στη	ἔ-δω-κ-ε-(ν)
D. 1	II.	II.	enz.		II.
2	ἐ-θέ-την	εἵ-την		ἐ-στή-την	ἐ-δό-την
3	ἐ-θέ-την	εἵ-την		ἐ-στή-την	ἐ-δό-την
Pl. 1	ἔ-θε-μεν	εἷ-μεν		ἔ-στη-μεν	ἔ-δο-μεν
2	ἔ-θε-τε	εἷ-τε		ἔ-στη-τε	ἔ-δο-τε
3	ἔ-θε-σαν	εἷ-σαν (§ 29, 5, a)	ἔ-στη-σ-α-ν	ἔ-στη-σαν	ἔ-δο-σαν

Coniunctivus praesentis.

Sing. 1	τι-θῶ	ἱ-ῶ	ἱ-στῶ	δι-δῶ
2	τι-θῇ-ς	ἱ-ῇ-ς	ἱ-στῇ-ς	δι-δῷ-ς
3	τι-θῇ	ἱ-ῇ	ἱ-στῇ	δι-δῷ
Dual. 1				
2	τι-θῆ-τον	ἱ-ῆ-τον	ἱ-στῆ-τον	δι-δῶ-τον
3	τι-θῆ-τον	ἱ-ῆ-τον	ἱ-στῆ-τον	δι-δῶ-τον
Plur. 1	τι-θῶ-μεν	ἱ-ῶ-μεν	ἱ-στῶ-μεν	δι-δῶ-μεν
2	τι-θῆ-τε	ἱ-ῆ-τε	ἱ-στῆ-τε	δι-δῶ-τε
3	τι-θῶ-σι(ν)	ἱ-ῶ-σι(ν)	ἱ-στῶ-σι(ν)	δι-δῶ-σι(ν)

Coniunctivus aoristi II.

Sing. 1	θῶ	ὧ	στῶ	δῶ
2	θῇ-ς	ᾗ-ς	στῇ-ς	δῷ-ς

enz., als in den coni. praes

Optativus imperfecti.

Sing. 1	τι-θε-ίη-ν	ἱ-ε-ίη-ν	ἱ-στα-ίη-ν	δι-δο-ίη-ν
2	τι-θε-ίη-ς	ἱ-ε-ίη-ς	ἱ-στα-ίη-ς	δι-δο-ίη-ς
3	τι-θε-ίη	ἱ-ε-ίη	ἱ-στα-ίη	δι-δο-ίη
Dual. 1				
2	τι-θε-ιή-την of τιθείτην	ἱ-ε-ιή-την of ἱείτην	ἱ-στα-ιή-την of ἱσταίτην	δι-δο-ιή-την of διδοίτην
3	τι-θε-ιή-την of τιθείτην	ἱ ε-ιή-την of ἱείτην	ἱ-στα-ιή-την of ἱσταίτην	δι-δο-ιή-την of διδοίτην
Plur. 1	τι-θε-ίη-μεν of τιθεῖμεν	ἱ-ε-ίη-μεν of ἱεῖμεν	ἱ-στα-ίη-μεν of ἱσταῖμεν	δι-δο-ίη-μεν of διδοῖμεν
2	τι-θε-ίη-τε of τιθεῖτε	ἱ-ε-ίη-τε of ἱεῖτε	ἱ-στα-ίη-τε of ἱσταῖτε	δι-δο-ίη-τε of διδοῖτε
3	τι-θε-ίη-σαν of τιθεῖεν	ἱ-ε-ίη-σαν of ἱεῖεν	ἱ-στα-ίη-σαν of ἱσταῖεν	δι-δο-ίη-σαν of διδοῖεν

Optativus aor. II.

Sing. 1	θε-ίη-ν	ε-ἵη-ν	στα-ίη-ν	δο-ίη-ν
2	θε-ίη-ς	ε-ἵη-ς	στα-ίη-ς	δο-ίη-ς

enz., als in den opt. impf.

Imperativus praesentis.

Sing. 2	τί-θει	ἵ-ει	ἵ-στη	δί-δου
3	τι-θέ-τω	ἱ-έ-τω	ἱ-στᾰ-τω	δι-δό-τω
Dual. 2	τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	ἵ-στᾰ-τον	δί-δο-τον
3				
Plur. 2	τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	ἵ-στᾰ-τε	δί-δο-τε
3	τι-θέ-ντων	ἱ-έ-ντων	ἱ-στά-ντων	δι-δό-ντων

Imperativus aoristi II.

Sing. 2	ϑέ-ς	ἕ-ς	στῆ-ϑι	δό-ς
3	ϑέ-τω	ἕ-τω	στή-τω	δό-τω
Dual. 2	ϑέ-τον	ἕ-τον	στῆ-τον	δό-τον
3				
Plur. 2	ϑέ-τε	ἕ-τε	στῆ-τε	δό-τε
3	ϑέ-ντων	ἕ-ντων	στά-ντων	δό-ντων

Infinitivus praesentis.

τι-ϑέ-ναι	ἱ-έ-ναι	ἱ-στᾰ́-ναι	δι-δό-ναι

Infinitivus aoristi II.

ϑεῖ-ναι	εἶ-ναι	στῆ-ναι	δοῦ-ναι

Participium praesentis.

M.	τι-ϑείς	ἱ-είς	ἱ-στά-ς	δι-δούς
F.	τι-ϑεῖσα	ἱ-εῖσα	ἱ-στᾶσα	δι-δοῦσα
N.	τι-ϑέν	ἱ-έν	ἱ-στᾰ́ν	δι-δόν
	Gen.	Gen.	Gen.	Gen.
	τι-ϑέ-ντ-ος	ἱ-έ-ντ-ος	ἱ-στά-ντ-ος	δι-δό-ντ-ος

Participium aoristi II.

M.	ϑείς	εἵς	στᾱ́ς	δούς
F.	ϑεῖσα	εἷσα	στᾶσα	δοῦσα
N.	ϑέν	ἕν	στᾰ́ν	δόν
	Gen.	Gen.	Gen.	Gen.
	ϑέ-ντ-ος	ἕ-ντ-ος	στά-ντ-ος	δό-ντ-ος

Medium.

Indicativus praesentis.

Sing. 1	τί-ϑε-μαι	ἵ-ε-μαι	ἵ-στᾰ-μαι	δί-δο-μαι
2	τί-ϑε-σαι	ἵ-ε-σαι	ἵ-στα-σαι	δί-δο-σαι
3	τί-ϑε-ται	ἵ-ε-ται	ἵ-στα-ται	δί-δο-ται
Dual. 1				
2	τί-ϑε-σϑον	ἵ-ε-σϑον	ἵ-στα-σϑον	δί-δο-σϑον
3	τί-ϑε-σϑον	ἵ-ε-σϑον	ἵ-στα-σϑον	δί-δο-σϑον
Plur. 1	τι-ϑέ-μεϑα	ἱ-έ-μεϑα	ἱ-στά-μεϑα	δι-δό-μεϑα
2	τί-ϑε-σϑε	ἵ-ε-σϑε	ἵ-στα-σϑε	δί-δο-σϑε
3	τί-ϑε-νται	ἵ-ε-νται	ἵ-στα-νται	δί-δο-νται

Indicativus imperfecti.

Sing. 1	ἐ-τι-ϑέ-μην	ἱ-έ-μην	ἱ-στᾰ́-μην	ἐ-δι-δό-μην
2	ἐ-τί-ϑε-σο	ἵ-ε-σο	ἵ-στα-σο	ἐ-δί-δο-σο
3	ἐ-τί-ϑε-το	ἵ-ε-το	ἵ-στα-το	ἐ-δί-δο-το
Dual. 1				
2	ἐ-τι-ϑέ-σϑην	ἱ-έ-σϑην	ἱ-στά-σϑην	ἐ-δι-δό-σϑην
3	ἐ-τι-ϑέ-σϑην	ἱ-έ-σϑην	ἱ-στά-σϑην	ἐ-δι-δό-σϑην
Plur. 1	ἐ-τι-ϑέ-μεϑα	ἱ-έ-μεϑα	ἱ-στά-μεϑα	ἐ-δι-δό-μεϑα
2	ἐ-τί-ϑε-σϑε	ἵ-ε-σϑε	ἵ-στα-σϑε	ἐ-δί δο-σϑε
3	ἐ-τί-ϑε-ντο	ἵ-ε-ντο	ἵ-στα-ντο	ἐ-δί-δο-ντο

Indicativus aoristi (ἐπριάμην, ik kocht).

Sing. 1	ἐ-ϑέ-μην	εἵ-μην § 29, 5, a	ἐ-πριᾰ́-μην	ἐ-δό-μην
2	ἔ-ϑου	εἶ-σο	ἐ-πρίω	ἔ-δου
3	ἔ-ϑε-το	εἶ-το	ἐ-πρία-το	ἔ-δο-το
Dual. 1				
2	ἐ-ϑέ-σϑην	εἵ-σϑην	ἐ-πριά-σϑην	ἐ-δό-σϑην
3	ἐ-ϑέ-σϑην	εἵ-σϑην	ἐ-πριά-σϑην	ἐ-δό-σϑην
Plur. 1	ἐ-ϑέ-μεϑα	εἵ-μεϑα	ἐ-πριά-μεϑα	ἐ-δό-μεϑα
2	ἔ-ϑε-σϑε	εἶ-σϑε	ἐ-πρία-σϑε	ἔ-δο-σϑε
3	ἔ-ϑε-ντο	εἶ-ντο	ἐ-πρία-ντο	ἔ-δο-ντο

Coniunctivus praesentis.

Sing. 1	τι-ϑῶ-μαι	ἱ-ῶ-μαι	ἱ-στῶ-μαι	δι-δῶ-μαι
2	τι-ϑῇ	ἱ-ῇ	ἱ-στῇ	δι-δῷ
3	τι-ϑῆ-ται	ἱ-ῆ-ται	ἱ-στῆ-ται	δι-δῶ-ται
Dual. 1				
2	τι-ϑῆ-σϑον	ἱ-ῆ-σϑον	ἱ-στῆ-σϑον	δι-δῶ-σϑον
3	τι-ϑῆ-σϑον	ἱ-ῆ-σϑον	ἱ-στῆ-σϑον	δι-δῶ-σϑον
Plur. 1	τι-ϑώ-μεϑα	ἱ-ώ-μεϑα	ἱ-στώ-μεϑα	δι-δώ-μεϑα
2	τι-ϑῆ-σϑε	ἱ-ῆ-σϑε	ἱ-στῆ-σϑε	δι-δῶ-σϑε
3	τι-ϑῶ-νται	ἱ-ῶ-νται	ἱ-στῶ-νται	δι-δῶ-νται

Coniunctivus aoristi II.

Sing. 1	ϑῶ-μαι	ὧ-μαι	πρίω-μαι	δῶ-μαι
2	ϑῇ	ᾗ	πρίῃ	δῷ

enz., als in den coni. praes.

Optativus imperfecti.

Sing. 1	τι-ϑε-ί-μην	ἱ-ε-ί-μην	ἱ-στα-ί-μην	δι-δο-ί-μην
2	τι-ϑε-ῖ-ο	ἱ-ε-ῖ-ο	ἱ-στα-ῖ-ο	δι-δο-ῖ-ο
3	τι-ϑε-ῖ-το	ἱ-ε-ῖ-το	ἱ-στα-ῖ-το	δι-δο-ῖ-το
Dual. 1				
2	τι-ϑε-ί-σϑην	ἱ-ε-ί-σϑην	ἱ-στα-ί-σϑην	δι-δο-ί-σϑην
3	τι-ϑε-ί-σϑην	ἱ-ε-ί-σϑην	ἱ-στα-ί-σϑην	δι-δο-ί-σϑην
Plur. 1	τι-ϑε-ί-μεϑα	ἱ-ε-ί-μεϑα	ἱ-στα-ί-μεϑα	δι-δο-ί μεϑα
2	τι-ϑε-ῖ-σϑε	ἱ-ε ῖ-σϑε	ἱ-στα-ῖ-σϑε	δι-δο-ῖ-σϑε
3	τι-ϑε-ῖ-ντο	ἱ-ε-ῖ-ντο	ἱ-στα-ῖ-ντο	δι-δο-ῖ-ντο

Optativus aor. II.

Sing. 1	ϑε-ί-μην	ε-ἷ-μην	πρια-ί-μην	δο-ί-μην
2	ϑε-ῖ-ο	ε-ἷ-ο	πρία-ι-ο	δο-ῖ-ο

enz., als in den opt. impf.

Imperativus praesentis.

Sing. 2	τί-ϑε-σο	ἵ-ε-σο	ἵ-στᾰ-σο	δί-δο-σο
3	τι-ϑέ-σϑω	ἱ-έ-σϑω	ἱ-στά-σϑω	δι-δό-σϑω
Dual. 2	τί-ϑε-σϑον	ἵ-ε-σϑον	ἵ-στα-σϑον	δί-δο-σϑον
3				
Plur. 2	τί-ϑε-σϑε	ἵ-ε-σϑε	ἵ-στα-σϑε	δί-δο-σϑε
3	τι-ϑέ-σϑων	ἱ-έ-σϑων	ἱ-στά-σϑων	δι-δό-σϑων

Imperativus aoristi II.

Sing. 2	ϑοῦ	οὗ	πρίω	δοῦ
3	ϑέ-σϑω	ἕ-σϑω	πριά-σϑω	δό-σϑω
Dual. 2	ϑέ-σϑον	ἕ-σϑον	πρία-σϑον	δό-σϑον
3				
Plur. 2	ϑέ-σϑε	ἕ-σϑε	πρία-σϑε	δό-σϑε
3	ϑέ-σϑων	ἕ-σϑων	πριά-σϑων	δό-σϑων

Infinitivus praesentis.

τί-ϑε-σϑαι	ἵ-ε-σϑαι	ἵ-στα-σϑαι	δί-δο-σϑαι

Infinitivus aoristi II.

ϑέ-σϑαι	ἕ-σϑαι	πρία-σϑαι	δό-σϑαι

Participium praesentis.

τι-ϑέ-μενος, η, ον	ἱ-έ-μενος, η, ον	ἱ-στά-μενος, η, ον	δι-δό-μενος, η, ον

Participium aoristi II.

ϑέ-μενος, η, ον	ἕ-μενος, η, ον	πριά-μενος, η, ον	δό-μενος, η, ον

Aanm. 1. Daar er geen aor. II med. van ἵστημι bestaat, is als voorbeeld voor de vervoeging van dien tijd ἐ-πριά-μην, ik kocht, genomen.

Aanm. 2. Behalve de in de voorbeelden opgenomen vormen ἐ-τί-ϑεις, ἵ-ουν, ἐ-δί-δους, enz., die overgangen zijn tot de vervoeging der verba contracta op έω en όω, vindt men in den coni. en opt. dikwijls nog vormen, die geheel aan verba pura ontleend zijn, b. v. ἀφ-ίοιτε, ἀφ-ίοιεν, τίϑωμαι, δίδωνται, πρόσ-ϑοιο, ἱοίμην, πρό-οιντο, πρό-δοιντο, enz.; vgl. beneden 9, A.

Aanm. 3. De σ van de uitgangen -σαι en -σο in het med. wordt tusschen twee klinkers regelmatig slechts uitgestooten in den aor. II, dus ἔ-ϑου (voor *ἔ-ϑε-ο) en ϑοῦ (voor *ϑέ-ο), maar τί-ϑε-σαι, ἐ-τίϑε-σο, τί-ϑε-σο, enz. — Van δύναμαι, kunnen, ἐπίσταμαι, weten, en ἐπριάμην, ik kocht, worden echter in den ind. altijd gebruikt de vormen ἐδύνω of ἠδύνω, ἠπίστω en ἐπρίω en in den imper. ἐπίστω en πρίω.

6) De overige tijden van deze ww. worden regelmatig van den verbaalstam afgeleid.

De kenletter blijft in de tempusstammen van het pf. med., den aor. pass. en de adi. verb. kort, in de andere tempusstammen wordt zij verlengd. Het pf. act. en med. van τίϑημι heeft echter een tot ει verlengde kenletter, zoo ook ἵημι, maar om het de plaats van redupl. bekleedende augment (zie § **29**, 8, A. 2).

		τίϑημι	ἵημι	ἵστημι	δίδωμι
Act.	Fut.	ϑή-σω	ἥ-σω	στή-σω	δώ-σω
	Aor. I	ἔ-ϑη-κα	ἧ-κα	ἔ-στη-σα	ἔ-δω-κα
	Aor. II	ἐ-ϑέ-την (Dual.)	εἵ-την (Dual.)	ἔ-στη-ν	ἐ-δό-την (Dual.)
	Pf.	τέ-ϑει-κα	εἷ-κα	ἕ-στη-κα	δέ-δω-κα
	Plqpf.	ἐ-τε-ϑεί-κη	εἵ-κη	εἱ στή-κη (§ **29**, 11, A.)	ἐ-δε-δώ-κη
	Fut. pf.			ἑ-στήξω	
Med.	Fut.	ϑή-σομαι	ἥ-σομαι	στή-σομαι	δώ-σομαι
	Aor.	II ἐ-ϑέ-μην	II εἵ-μην	I ἐ-στη-σάμην	II ἐ-δό-μην
	Pf.	τέ-ϑει-μαι	εἷ-μαι	ἕ-στᾰ-μαι	δέ-δο-μαι
	Plqpf.	ἐ-τε-ϑεί μην	εἵ-μην	ἑ-στᾰ-μην	ἐ-δε-δό-μην
Pass.	Pf.	(κεῖ-μαι)	= med.		= med.
	Plqpf.	(ἐ-κεί-μην)	= med.		= med.
	Aor. I	ἐ-τέ-ϑην	εἵ-ϑην (= *ἑ-έ-ϑην § **29**, 5, a)	ἐ-στᾰ-ϑην	ἐ-δό-ϑην
	Fut.	τε-ϑή-σομαι	ἑ-ϑή-σομαι	στᾰ-ϑή-σομαι	δο-ϑή-σομαι
	Fut. pf.	(κεί-σομαι)			δε-δώ-σομαι (§ **34**, 20)
Adi. verb.	I	ϑε-τός	ἑ-τός	στᾰ-τός	δο-τός
» »	II	ϑε-τέος	ἑ-τέος	στᾰ-τέος	δο-τέος.

Aanm. 1. Ook voor het augm. van den aor. II van ἵημι vgl. men § **29**, 5, *a*.

Overgang tot de coniugatie van verba contracta vindt men in het ep. en ion. zeer veel, b. v. pr. τιϑεῖ, διδοῖ, (ἱστᾷ), impf. (ἐδίδουν), (ἵστᾱ). De vormen tusschen haakjes komen alleen in het ion. voor.

In het ep. heerscht nog meerdere vrijheid in het uitstooten van de σ tusschen twee klinkers, b. v. δί-ζη-αι van δί-ζη-μαι, zoeken, ἐ-μάρνα-ο van μάρναμαι, strijden; zoo ook in het ion. b. v. ἐπίστε-αι = *ἐπίστᾰ-σαι van ἐπίσταμαι weten. In het ep. trekt ε-ο na uitstooting van de σ ook tot ευ samen, b. v. ἔ-ϑευ = ἔ-ϑε-ο. Slechts zelden wordt de σ verdubbeld, b. v. ἔρασσαι.

Aanm. 2. Het pf. *τέ-θει-μαι* behoort slechts tot het med.; in het pass. wordt deze tijd vervangen door *κεῖμαι*, zie beneden 16).

Aanm. 3. Over de vormen van *ἕστηκα* zonder tempusteeken en vereenigingsletter zie § 34, 10, A. 1.

Aanm. 4. De drie ww. *τίθημι*, *ἵημι* en *δίδωμι* hebben in den aor. I de *κ* tot tempusteeken; van dezen tijd wordt echter slechts de ind. sing. van het act. algemeen gevonden, terwijl de aor. II, waaraan al de verdere vormen ontleend worden, daar in het geheel niet in gebruik is.

Aanm. 5. Het ww. *ἵστημι* heeft in het act. beide aoristi. De aor. II heeft echter de wederkeerige beteekenis van ik plaatste mij; ditzelfde is ook het geval met het pf., plqpf. en fut. pf. act. van dit ww., zie § **43**, 5, *a*.

7) Naar *τίθημι* gaan *δε*, *δί-δη-μι*, binden, en *φρε*, (*εἰς-*)*πί-φρη-μι*, indringen, welke ww. echter hoogst zelden en slechts in enkele vormen worden gevonden.

8) Naar *ἵστημι* gaan in het pr. en impf. *κίχρημι*, *ὀνίνημι*, *πίμπλημι*, *πίμπρημι*, *ἠμί*, *φημί* en *χρή*.

De tijden van deze ww. worden aldus gevormd:

a) st. *χρᾰ*, *κίχρημι*, te leen geven, *χρήσω*, *ἔχρησα*; med. *κίχρᾰμαι*, te leen ontvangen, *χρήσομαι*, *κέχρησμαι*;

b) st. *ὀνᾰ*, *ὀνίνημι* (vgl. § **29**, 13, A. 2), bevoordeelen, *ὀνήσω*, *ὤνησα*; med. *ὀνίνᾰμαι*, voordeel hebben, *ὀνήσομαι*, aor. II *ὠνήμην*, *ὤνητο*, opt. *ὀναίμην*, *ὄναιο* (vgl. 9 A.), *ὄνασθαι*; het impf. act. wordt vervangen door *ὠφέλουν* van *ὠφελῶ*(ε);

c) st. *πλᾰ*, *πίμπλημι* (vgl. § **29**, 13, A. 2), vullen; de overige tijden worden gevormd van den stam *πληθ*, *πλήσω*, *πέπλησμαι*, *ἐπλήσθην*;

d) st. *πρᾰ*, *πίμπρημι* (vgl. § **29**, 13, A. 2), verbranden; de overige tijden worden gevormd van den stam *πρηθ*, *πρήσω*, *πέπρησμαι*, *ἐπρήσθην*;

e) st. *ἀ*(ᾰ), *ἠ-μί*, zeggen, alleen gebruikt in den ind. pr. *ἠμί* en in het impf. 1 p. s *ἦν*, 3 p. s. *ἦ*, voornamelijk in de uitdrukkingen *ἦν δ'ἐγώ* en *ἦ δ'ὅς*, gevolgd door den naam van een persoon;

In het ep. en ion. komen de aor. I *ἔθηκα*, enz. ook in alle numeri voor. Van *τίθημι* komt ion. ook een aor. I med. voor, nam. (*προς-*)*εθήκαντο* en (*ὑπ-*)*εθήκατο*. In het ep. is van *δίδωμι* het fut. ook *διδώ-σω*. In het ep. is van *ἵημι* het fut. ook (*ἀν-*)*έσω* en de aor. *ἕ-ηκ-α*.

In het ep. vindt men van εstammen nog:

a) st. *ἀε*(*ἀϝε*), pr. *ἄη-μι*, waaien, 2 dual. *ἄητον*, impf. 3 pl. *ἄη* en *ἄει*, inf. *ἀῆναι* en *ἀήμεναι*, part. *ἀέντες*, med. *ἀήμενος*;

b) st. *διε*, impf. 3 pl. (*ἐν-*)*δίεσαν*, verschrikken, med. pr. *δίενται*, vluchten, opt *δίοιτο*;

c) st. *διζε*, *δίζημαι*, zoeken, 2 s. *δίζηαι*, inf. *δίζησθαι*, f. *διζήσομαι*;

d) st. *κιχε*, pr. *κίχημι*, bereiken, impf. 2 s. *ἐκίχεις*, 3 dual. *κιχήτην*, coni. *κιχείω*, opt. *κιχείην*, inf. *κιχῆναι*, part. *κιχείς*, med. *κιχήμενος*.

Hierbij moeten nog eenige vormen van verba op *έω* gevoegd worden, die als van verba op *μι* zijn gevormd, b. v. *ἀπειλήτην*, zij dreigden, *καλήμεναι*, roepen, *φορῆναι*, dragen, enz., vgl. § **32**, 4 Dial.

f) st. *φα*, *φη-μί*, zeggen; het pr. en impf. gaat (behalve het accent, zie A. 1) regelmatig naar *ἵστημι*; alleen de 2de p. s. impf. is *ἔ-φησ-θα* (vgl. § **31**, 2, A. 1); het part. wordt meestal vervangen door dat van *φάσκω*. Fut. *φήσω*, aor. *ἔφησα*, beiden met de beteekenis van bevestigen, beweren.

Aanm. 1. De imper. 2 p. s. is *φᾰ́-θι* en *φᾰ-θί*. Over de enclisis van den ind. pr. zie § **9**, 3, *c*.

Aanm. 2. Bij dichters komen ook mediale vormen van *ἐ-φά-μην* en in proza zelfs van het pf. pass. de imper. *πε-φάσ-θω* voor.

g) st. *χρᾰ*, *χρή*, het behoort (*ἀπό-χρη*, het is voldoende), geheel onregelmatig, impf. *ἐ-χρῆν* of *χρῆν* (§ **29**, 3, A. 3), coni. *χρῇ*, opt. *χρείη*, inf. *χρῆναι*, part. slechts in het neutr. *χρεών*; fut. *χρήσει*.

9) Naar het med. *ἵσταμαι* gaan in het pr. en impf. de deponentia *ἄγᾰμαι*, *δύνᾰμαι*, *ἐπίστᾰμαι*, *κρέμᾰμαι* en bij dichters *ἔρᾰμαι*.

Aanm. In deze ww. wordt in den coni. en opt. het accent zoo ver mogelijk teruggetrokken, dus *δύνωμαι*, *δύναιο*, enz. Dit is ook het geval in de aoristi II *ἐπριάμην* (*πρίωμαι*, *πρίαιο*) en *ὠνήμην* (*ὄναιο*), vgl. boven 5, A. 2.

De tijden dezer ww. worden aldus gevormd:

a) st. *ἀγᾰ*, *ἄγᾰμαι*, bewonderen, aor. *ἠγάσθην*, adi. verb. *ἀγαστός*;

b) st. *δυνᾰ*, *δύνᾰμαι*, kunnen; augment *ἐ* of *ἠ* (§ **29**, 3, A. 5); over de uitstooting der *σ* vgl. boven 5, A. 3; f. *δυνήσομαι*, aor. *ἐ-* of *ἠ-δυνήθην*, ook bij Xen. *ἐδυνάσθην*; adi. verb. *δυνᾰτός*, mogelijk en machtig;

c) st. (*ἐπι-*)*στᾰ*, *ἐπίστᾰμαι*, weten; over de uitstooting der *σ* vgl. boven 5, A. 3; f. *ἐπιστήσομαι*, aor. *ἠπιστήθην*, adi. verb. *ἐπιστητός*;

d) st. *κρεμα*, *κρέμᾰμαι*, hangen, *κρεμήσομαι* (vgl. beneden 13 *q*);

e) st. *ἐρᾰ*, *ἔρᾰμαι*, beminnen, aor. *ἠράσθην* (vgl. § **35**, 3, A. 3).

Van ostammen bestaat in het att. geen ander voorbeeld dan *δίδωμι*.

Van *πίμπλημι* is een ep. aor. II med. *πλῆτο*, hij vulde zich, 3 pl. *πλῆντο*, opt. *πλῄμην*, imper., ook bij att. dichters, (*ἔμ-*)*πλησο*. Van *ἄγαμαι* bestaat een ep vorm *ἀγάομαι* en *ἀγαίομαι*. Van *δύναμαι* is de aor. ep. en ion. ook gew. *ἐδυνάσθην* en ep. bovendien *ἐδυνησάμην*.

In het ep. vindt men van αstammen nog:

a) st. *ἀ*, coni. *ἕωμεν*, inf. *ἄμεναι*, verzadigen;

b) st. *βα*, part. *βιβάς*, gaande;

c) st. *δεα*, impf. 3 s. *δέατο*, hij scheen, aor. *δοάσσατο*;

d) st. *θα*, inf. *θῆσθαι*, melken, aor. *θήσατο*;

e) st. *ἱλα*, imp. *ἵληθι*, wees genadig;

f) st. *κερα*, vgl. *κεράννυμι*, vermengen, coni. pr. med. 3 pl. *κέρωνται*.

Hierbij moeten nog eenige vormen van verba op *άω* gevoegd worden, die als van verba op *μι* zijn gevormd, b. v. *προςαυδήτην*, zij spraken aan, *ἀρήμεναι*, bidden, enz., vgl. § **32**, 4 Dial.

10) Tot deze klasse behooren ook nog, maar alleen voor den aor. II, die geen vereenigingsletter aanneemt, de volgende stammen:

a) σβε, ἔσβην, ik werd uitgedoofd, bij σβέννυμι, uitblusschen (vgl. 13, *t*);

b) βᾰ, ἔ-βην, bij βαίνω, gaan;

c) δρᾰ, (ἀπ-)έ-δρᾱν, bij (ἀπο-)διδράσκω, wegloopen;

d) σκλᾰ, ἔ-σκλην, ik werd dor, opt. σκλαίην, bij σκέλλω, verdorren;

e) τλᾰ, ἔ-τλην, ik waagde;

f) φθᾰ, ἔ-φθην, bij φθάνω, voorkomen;

g) ἀλο(ᾰ), ἑ-άλων(ᾱ), bij ἁλίσκομαι, gevangen genomen worden;

h) βιο, ἐ-βίων, bij *βιόω, leven;

i) γνο, ἔ-γνων, bij γιγνώσκω, leeren kennen;

j) δῠ, ἔ-δῡν, ik ging onder, bij δύω, doen zinken;

k) φῠ, ἔ-φῡν, ik groeide, bij φύω, doen groeien.

Aanm. 1. Van al deze stammen komt ook een pf. act. en fut. med. met overeenkomstige beteek. voor, met evenzeer verlengde kenletter behalve in het pf. van φθα, bij φθάνω, ἔ-φθᾰ-κα.

Aanm. 2. Op dezelfde wijze vindt men bij dichters ook den inf. γηρᾶναι bij γηράσκω, oud worden, ἔκτᾰν en part. κτάς bij κτείνω, dooden, ἔπτην bij πέτομαι, vliegen. Van κτείνω vindt men zelfs het part. med. κτάμενος, gedood.

Aanm. 3. Men kan tot deze aoristi ook brengen de imperativi σχέ-ς (voor *σχέ-θι) bij ἔσχον van ἔχω, hebben, en bij dichters πῖθι, bij ἔπιον van πίνω, drinken, en κλῦ-θι, bij κλύω, hooren.

Verder zijn er in het ep. nog eenige ww., die slechts in den pr.stam gebruikelijk zijn of den verbaalstam door bijvoeging van de lettergreep -να tot pr.stam vervormen:

g) δάμ-νη-μι (ook δαμνάω), bedwingen, med. δάμ-νᾰ-μαι, f. δαμάω, δαμάᾳς, (§ 32, 4 Dial.) aor. I δαμᾶσαι, med. δαμάσασθαι, pass pf. δέδμημαι, aor. I ἐδμήθην, aor. II ἐδᾶμην, coni. δαμείω;

h) κίρ-νη-μι (ook κεράννυμι), vermengen, impf. 3 s. ἐκίρνᾱ, part. κιρνάς;

i) κρήμ-νᾰ-μαι, bij κρέμαμαι, hangen;

j) μάρ-νᾰ-μαι, strijden, impf. 2 s. ἐ-μάρνα-ο;

k) πέρ-νη-μι, verkoopen, part. περνάς, περνάμενος, aor. ἐπέρασσα, pf. med. πεπερημένος;

l) πίλ-νᾰ-μαι (st. πελ), naderen, aor. 3 st. ἔ-πλη-το;

m) πίτ-νη-μι (ook πετάννυμι), part. πιτνάς, med. impf. πίτναντο;

n) σκίδ-νη-μι (ook σκεδάννυμι), verstrooien, σκίδνᾰται.

o) Er bestaat ep. nog een οstam, nam. ὄνομαι, schimpen, ὄνοσαι, opt. 3 s. ὄνοιτο, f. ὀνόσσομαι, aor. ὠνοσάμην; van den korteren stam ὀν ook de aor. ὠνάμην.

In het ep. bestaan bovendien nog ww. met andere kenletters; een υstam hebben:

p) ἐρῠ, εἴρῠμαι, beschermen, 3 pl. εἰρύαται en εἰρύατο en *q*) ῥυ, redden, impf. 3 pl. ῥύατο, inf. ῥῦσθαι.

Een ωstam is *r*) σαω, redden, impf. act. 3 s. σάω en imper. act. 2 s. σάω. Een ευstam is *s*) στευ, στεῦται, hij belooft, impf. στεῦτο.

Van ἔβην bestaat ep. de 3 pl. ἔβᾰν, coni. βείω, βήῃ, βείομεν (ion. βέωμεν) inf. βήμεναι; van γηρᾶναι het part. γηράς; van ἔκτᾰν 3 s. ἔκτᾰ, coni. κτέωμεν, inf.

11) De kenletter blijft in deze aoristi, evenals in ἔστην, vgl. 4), in den ind., imper. en infin. altijd de lengte van den 1sten pers. sing. ind. behouden; in den coni. wordt zij, zoo mogelijk, samengetrokken met de vereenigingsletters en in den opt. smelt zij samen met ιη en ι. In het part. heeft na het verlies van ντ de

---

κτάμεναι, med. ἔκτᾰτο, hij werd gedood; van ἔπτην, med. 3 s. ἔπτᾰτο, coni. 3 s. πτῆται; van ἔτλην 3 pl. ἔτλᾰν; van ἔφθην, coni. 3 s. φθήῃ of φθῆσι(ν), coni. (παρα-)φθαίησι(ν), 1 pl. φθέωμεν, part. med. φθάμενος; van ἑάλων, coni. 1 s. ἁλώω, opt. 3 s. ἁλῴη. inf. ἁλώμεναι; van ἔγνων, coni. 1 s. γνώω, inf. γνώμεναι; van ἔδῡν, 3 pl. ἔδῠν, coni. δύω, δύῃς, opt. 3 s. δύη (voor *δυ-ίη), inf. δῦμεν; van ἔφῡν 3 pl. ἔφῠν.

Buitendien zijn aan het ep. eigen:

a) st. ϝρα, part. ἀπούρᾱς (*ἀπό-ϝρας), fut. ἀπουρήσω, bij *ἀπαυράω, wegnemen;

b) st. βαλ, βλα, βάλλω, werpen, 3 d. (ξυμ-)βλήτην, f. (ξυμ-)βλήσομαι; med. ἔβλητο, hij werd getroffen, coni. βλή-ε-ται, opt. βλῇο, inf. βλῆσθαι, part. βλήμενος;

c) st. οὐτα, wonden, 3 s. οὖτᾰ, inf. οὐτάμεναι; med. part. οὐτάμενος, gewond, pf. pass. 3 s. οὔτασται; adi. verb. οὔτᾰτος;

d) st. πτα, bij πτήσσω, wegkruipen, 2 d. ἐπτήτην, pf. part. πεπτηώς;

e) st πλα, bij πελάζω, naderen, 3 s. πλῆτο, pf. πέπλημαι;

f) st. βρω, bij βιβρώσκω, eten, 1 s. ἔβρων;

g) st. πλω, bij πλώω, πλέω, varen, 2 s. (ἀπ-)έπλως part. (ἐπι-)πλώς;

h) st. κτι, bij κτίζω, stichten, part. (ἐυ-)κτίμενος, gesticht;

i) st φθι, bij φθίνω, vergaan, coni 3 s. φθίεται, opt. φθίμην, φθῖτο, inf. φθίσθαι, part. φθίμενος;

j) st. κλυ, κλύω, hooren, imp. κλῦθι of κέκλῠθι, κλῦτε of κέκλῠτε;

k) st. λυ, λύω, los maken, λύμην, λύτο, met pass. beteek.;

l) st. πνυ, pr. πνέω, ademen, (ἄμ-)πνῦτο, hij haalde weder adem;

m) st. χυ, pr. χέω, gieten, ἔχυτο, χύτο, part. χύμενος, met pass. beteek.;

n) st. σευ, pr. σεύω, haasten, ἐσσύμην, ἔσσῠο, ἐσσύτο, σύτο, σύμενος, zich haasten;

o) st. ἀλ, pr. ἄλλομαι, springen, ἆλσο, ἆλτο, coni. ἅλεται, part. ἄλμενος;

p) st. ἀρ, bij ἀραρίσκω, passen, ἄρμενος, passend;

q) st. γεν, slechts in γέντο, hij nam;

r) st. δεχ, pr. δέχομαι, aannemen, ἐδέγμην, δέκτο, imper. δέξο, inf. δέχθαι;

s) st. λεγ, pr. λέγω, tellen, ἐλέγμην, λέκτο;

t) st. λεχ, leggen, λέκτο, hij legde zich, imper. λέξο (λέξεο, § 33, 6 Dial.), inf λέχθαι, (κατα-)λέγμενος;

u) st. μιγ bij μίσγω, vermengen, ἔμικτο, μῖκτο, met pass. beteek.;

v) st. ὀρ, pr. ὄρνυμι. verheffen, ὦρτο (vgl. beneden 13, Dial. *l*), imper. (ὄρσεο § 33, 6 Dial.), ὄρθαι, ὄρμενος, opstaan;

w) st. παγ, pr. πήγνυμι, ἔπηκτο, hij bleef steken;

x) st. παλ, pr. πάλλω, zwaaien, πάλτο, met pass. beteek.;

y) st. περθ, pr. πέρθω, verwoesten, πέρθαι, verwoest worden.

Hierbij moeten nog gevoegd worden de geheel tot adi. geworden part. ἄσ-μενος, gaarne, van den st. ἁδ, ἁνδάνω, behagen, en ἴκ-μενος, passend, van den st. ἰκ, ἱκνέομαι, komen.

gewone schadeloosstelling plaats van ε tot ει, ᾰ tot ᾱ, ο tot ου en ῠ tot ῡ.

Aanm. De coni van ἀπ-έδραν is ἀπο-δρῶ, -δρᾷς, enz. De opt. van ἐβίων behoudt de lange kenletter. Van ἔδυν en ἔφυν komt geen opt. voor. De imper. heeft altijd -θι tot uitgang in den 2den pers. sing.; alleen in samenstelling bij dichters ook κατά-βᾱ, enz.

B. *Verba op νῡμι.*

12) Voorbeeld der vervoeging: δείκ-νῡ-μι, aantoonen, verb.st. δεικ, pr.st. δεικ-νῠ.

		Activum.	Medium.
Praes. Ind. S.	1	δείκ-νῡ-μι	δείκ-νῠ-μαι
	2	δείκ-νῡ-ς	δείκ-νῠ-σαι
	3	δείκ-νῡ-σι(ν)	δείκ-νῠ-ται
D.	1		
	2	δείκ-νῠ-τον	δείκ-νῠ-σθον
	3	δείκ-νῠ-τον	δείκ-νῠ-σθον
Pl.	1	δείκ-νῠ-μεν	δεικ-νῠ-μεθα
	2	δείκ-νῠ-τε	δείκ-νῠ-σθε
	3	δεικ-νῠ-ᾱσι(ν) (δεικ-νύ-ουσιν)	δείκ-νῠ-νται
Coni.		δεικνύω, ῃς, ῃ enz.	δεικνύωμαι, ῃ, ηται enz.
Imper.		δείκ-νῡ, δεικ-νῠ-τω; δείκ-νῠ-τον, δείκ-νῠ-τε, δεικνῠ-ντων	δείκ-νῠ-σο, δεικ-νῠ-σθω; δείκ-νῠ-σθον; δείκ-νῠ-σθε, δεικ-νῠ-σθων
Inf.		δεικ-νῠ-ναι	δείκ-νῠ-σθαι
Partic.		δεικ-νύ-ς, -νῦ-σα, -νῠ-ν	δεικνῠ-μενος, η, ον
Impf. S.	1	ἐ-δείκ-νῡ-ν	ἐ-δεικ-νῠ-μην
	2	ἐ-δείκ-νῡ-ς	ἐ-δείκ-νῠ-σο
	3	ἐ-δείκ-νῡ	ἐ-δείκ-νῠ-το
D.	1		
	2	ἐ-δεικ-νῠ-την	ἐ-δεικ-νῠ-σθην
	3	ἐ-δεικ-νῠ-την	ἐ-δεικ-νῠ-σθην
Pl.	1	ἐ-δείκ-νῠ-μεν	ἐ-δεικ-νῠ-μεθα
	2	ἐ-δείκ-νῠ-τε	ἐ-δείκ-νῠ-σθε
	3	ἐ-δείκ-νῠ-σαν	ἐ-δείκ-νῠ-ντο
Opt.		δεικνύοιμι, οις, οι enz.	δεικνυοίμην, οιο, οιτο enz.

Fut. A.	δείξω		Aor. A.	ἔδειξα
M.	δείξομαι		M.	ἐδειξάμην
P.	δειχθήσομαι		P.	ἐδείχθην
Fut. pf.	δεδείξομαι			
Pf. A.	δέδειχα		Plqpf. A.	ἐδεδείχη
P.	δέδειγμαι		P.	ἐδεδείγμην

Adi. verb. δεικτός, δεικτέος.

Aanm. Ook hier zijn dikwijls vormen als van de coniugatie op ω in gebruik gekomen, bijzonder δεικνῠουσι(ν) voor δεικνῠᾱσι(ν).

13) Evenals δείκνυμι wordt het pr. en impf. vervoegd bij:

a) st. ἀγ, ἄγ-νῡ-μι, breken, ἄξω, ἔαξα (vgl. § **29**, 5, *d*), intrans. pf. II act. ἔᾱγα, ik ben gebroken, aor. II pass. ἐάγην(ᾰ);

b) st. ἑργ, εἵργ-νῡ-μι, insluiten, εἵρξω, εἷρξα, εἷργμαι, εἵρχθην;

c) st. ζυγ, ζεύγ-νῡ-μι, verbinden, ζεύξω, ἔζευξα, ἔζευγμαι, ἐζύγην(ῠ);

d) st. κτιν, (ἀπο-)κτίν-νῡ-μι, dooden, slechts in den pr.stam in oude stukken en navolgingen daarvan;

e) st. μιγ, μίγ-νῡ-μι, vermengen, μίξω, ἔμῑξα, μέμῑγμαι, ἐ-μίχθην(ῑ) en ἐμίγην(ῐ).

f) st. οἰγ, (ἀν-)οίγ-νῡ-μι, openen, ἀν-οίξω, ἀν-έῳξα (§ **29**, 5, *c*) ἀν-έῳχα, ἀν-έῳγμαι, ἀν-εῴχθην;

g) st. ὀλ en ὀλε, (ἀπ-)όλ-λῡ-μι (voor *ὄλ-νῡ-μι), in het verderf storten, ἀπ-ολῶ, ἀπ-ώλεσα, ἀπ-ολώλεκα; med. intrans. omkomen, ἀπ-ολοῦμαι, ἀπ-ωλόμην en het pf. II act. ἀπ-όλωλα;

h) st. ὀμ en ὀμο, ὄμ-νῡ-μι, zweren, ὀμοῦμαι (act. bet.), ὤμοσα, ὀμώμοκα, ὀμώμοται (3 s. pf.), ὠμόθην;

i) st. ὀμοργ, ὀμόργ-νῡ-μι, afwisschen, ὤμορξα, ὠμόρχθην;

j) st. πᾰγ, πήγ-νῡ-μι, bevestigen, ἔπηξα, intrans. pf. II act. πέπηγα, vast staan, ἐπάγην(ᾰ), πᾰγήσομαι;

k) st. ῥαγ, ῥήγ-νῡ-μι, verscheuren, ἔρρηξα; intrans. pf. II act. ἔρρωγα, verscheurd zijn, ἐρράγην(ᾰ), ῥᾰγήσομαι;

l) st. στορ, στόρ-νῡ-μι, uitbreiden, bij dichters andere vorm voor στορέννυμι, slechts in den pr.stam;

m) st. ἑ, (ἀμφι-)έννῡ-μι, bekleeden, ἀμφιῶ, ἠμφίεσα, ἀμφιέσομαι, ἠμφίεσμαι;

n) st. ζω, ζώ-ννῡ-μι, aangorden, ζώσω, ἔζωσα, ἔζωσμαι;

o) st. κερα, κερά-ννῡ-μι, vermengen, ἐκέρᾰσα, κέκρᾱκα, κέκρᾱμαι, ἐκράθην(ᾱ) en ἐκεράσθην;

p) st. κορε, κορέ-ννῡ-μι, verzadigen, ἐκόρεσα, κεκόρεσμαι, ἐκορέσθην;

q) st. κρεμᾰ, κρεμά-ννῡμι, ophangen, κρεμῶ, ἐκρέμᾰσα, ἐκρεμάσθην (vgl. 9, *d*);

In het ep. vindt men het modusteeken ι ook samengetrokken met de kenletter υ, (vgl. § **34**, 16 Dial.) b. v. δαινύ-ι-το wordt δαινῦτο, van δαίνῠμαι, gastmaal houden. In het ion. gaat van den stam δεικ de ι verloren in alle van den verbaalstam afgeleide tijden, waar de keelklank door een medeklinker gevolgd wordt, dus δέξω, δέδεγμαι en ἐδέχθην; in het ep. vindt men hiervan het pf. δείδεγμαι (§ 29, 6 Dial.).

r) st. πετα, πετά-ννῡ-μι, uitspreiden, πετῶ, ἐπέτᾰσα, πέ-πτᾰμαι (§ **29**, 8), ἐπετάσθην;

s) st. ῥω, ῥώ-ννῡ-μι, versterken, ῥώσω, ἔρρωσα, ἔρρωμαι (imper. ἔρρωσο, vaarwel!), ἐρρώσθην;

t) st. σβε, σβέ-ννῡ-μι, uitblusschen, σβέσω, ἔσβεσα, ἔσβεσμαι, ἐσβέσθην; intrans. uitgaan, ἔ-σβην, ἔσβηκα, σβήσομαι (vgl. boven 10, *a*);

u) st. σκεδα, σκεδά-ννῡ-μι, verstrooien, σκεδῶ, ἐσκέδᾰσα, ἐσκέδασμαι, ἐσκεδάσθην;

v) st. στορε, στορέ-ννῡ-μι, uitbreiden, στορῶ, ἐστόρεσα, ἐστόρεσμαι (vgl. *l* en *w*);

w) st. στρω, στρώ-ννῡ-μι, uitbreiden, στρώσω, ἔστρωσα, ἔστρωμαι, ἐστρώθην (vgl. *l* en *v*);

x) st. χρω, χρώ-ννῡ-μι, verven, ἔχρωσα, κέχρωσμαι, ἐχρώσθην;

ij) st. χω, χώ-ννῡ-μι, ophoopen, χώσω, κέχωσμαι, ἐχώσθην.

In het ep. en ion. heeft men bij de vorming der tijden van de ww. op νυμι op de volgende bijzonderheden te letten:

ἄγνυμι, aor. ἦξα en ἔαξα; pf. ion. ἔηγα; aor. II p. 3 p. pl. ἄγεν(ᾰ);

εἴργνυμι, impf 3 s. ἐέργνυ; pf. en plqpf. med. 3 pl. ἔρχαται, ἔρχατο, part. ἐεργμένος, aor. pass. ἐρχθείς;

οἴγνυμι, aor. ὤιξα, ᾦξα;

ὄλλυμι, fut. ὀλέσσω, ὀλέω; part. aor. II med. οὐλόμενος; andere vorm ὀλέκω (§ 36 6 Dial.);

ὄμνυμι, aor. ὤμοσσα en ὄμοσσα;

ἕννυμι, impf. εἵνυον (voor *ἕσ-νυον), inf. ion. εἵνυσθαι; ep. fut. ἀμφιέσω, ἕσσω; aor. ἕσσα, part. fem. ἀμφιέσασα, med. ἑέσσατο, ἕσατο; pf. med. εἷμαι, ἕσσαι, plqpf. 2 s. ἕσσο, 3 s. ἕστο, ἕεστο, 3 pl. εἵατο; part. εἱμένος, van ἐσθε ook ἐσθημένος;

κεράννυμι (vgl. boven 9 Dial. *f* en *h*); andere vorm κεράω, κεραίω, aor. ἐκέρασσα;

κορέννυμι, aor. med. 3 s. κορέσσατο; pf. act. part. κεκορηώς; pf. med. κεκόρημαι;

κρεμάννυμι, fut κρεμόω, κρεμάας (§ **32**, 4 Dial.).

χώννυμι, ion. and. vorm χόω.

In het ep. behooren nog tot de ww. op -νυμι:

a) αἴνῠμαι, ἀπο-αίνυμαι, wegnemen, slechts in den pr.stam in gebruik;

b) ἄνῡμι, volbrengen, slechts impf. med. ἤνῠτο;

c) ἄρνῠμαι, st. ἀρ, verkrijgen, behalve in den pr.st. ook gebruikt in den aor. I ἠράμην en den aor. II ἀρόμην;

d) ἄχνῠμαι, zich bedroeven, aor. ἀκάχοντο (§ **29**, 14 Dial.), pf. ἀκάχημαι (§ **29**, 12 Dial.), 3 pl. ἀκηχέδαται (§ **34**, 13 Dial.), 3 pl. plqpf. ἀκαχείατο, part. ἀκαχημένος en ἀκηχέμενος; hierbij het act. ἀκαχίζω, bedroeven, aor. ἤκαχον en ἀκάχησα (§ **29**, 14 Dial.);

e) γάνῠμαι, zich verheugen, f. γανύσσεται;

f) δαίνῡμι, onthalen, opt. med. 3 s. δαινῦτο (vgl. boven 12, A. Dial.) en 3 pl. δαινύατο, fut. δαίσω, aor. ἔδαισα, med. δαίσομαι en ἐδαισάμην;

g) ion. θόρνῠμαι, springen, coni. 3 pl. θορνύωνται;

h) καίνῠμαι, overtreffen, st. καδ; pf. κέκασμαι, ik ben uitstekend;

i) κίνῠμαι, zich bewegen; hierbij het impf. ἔ-κι-ον, coni. κίω, opt. κί-οιμι, part. κιών;

j) τίνῡμι, τίνῠμαι, andere vorm voor τίνω, boeten;

C. Εἶμι, κεῖμαι, εἰμί, (κάθ-)ημαι.

14) Tot de eerste soort der ww. op μι behooren nog vier verba, die niet in alle vormen voorkomen en bovendien in de vervoeging nog eenige bijzonderheden hebben. Zij zijn εἶμι, gaan, κεῖμαι, liggen, εἰμί, zijn, en (κάθ-)ημαι, zitten.

15) Stam ἰ(ῐ) verlengd tot εἰ, pr. εἶ-μι, gaan.

	Ind. pr.			Coni.	Imper.		
1.	εἶ-μι		ἴ-μεν	ἴ-ω			
2.	εἶ	ἴ-τον	ἴ-τε	ἴ-ῃς	ἴ-θι	ἴ-τον	ἴ-τε
3.	εἶ-σι(ν)	ἴ-τον	ἴ-ᾱσι(ν)	enz.	ἴ-τω		ἰ-όντων

	Ind. impf.			Opt.	Inf.	Part.
1.	ᾖ-α		ᾖ-μεν	ἰ-οίην	ἰ-έναι	ἰ-ών
2.	ᾔ-εισ-θα	ᾔ-την	ᾖ-τε	ἴ-οις		ἰ-οῦσα
3.	ᾔ-ει(ν)	ᾔ-την	ᾖ-σαν	enz.		ἰ-όν.

Adi. verb. ἰ-τός, ἰ-τέος (ook ἰτη-τέον, men moet gaan).

Aanm. 1. Het pr. heeft voornamelijk in den ind. de beteekenis van een fut., in de andere modi zoowel die van pr. als van fut.

Aanm. 2. Over het augment van het impf. ᾖ-α zie § **29**, 4, A. 2. De uitgangen zijn die van het gewone plqpf.; in den 1sten pers. is deze echter verkort in plaats van *ᾖ-εα, *ᾖ-ᾱ.

16) Stam κε, verlengd tot κει, pr. κεῖ-μαι, liggen. De ind., imper., infin. en het part. hebben de regelmatige vervoeging, dus κεῖ-μαι, κεῖ-σαι, ἐ-κεί-μην, ἔ-κει-σο, κεῖ-σο, κεῖ-σθαι, κεί-μενος, enz. Van den coni. bestaan slechts de vormen κέ-ηται en κέ-ωνται, van den opt. κέ-οιτο en κέ-οιντο. Het fut. is κεί-σομαι.

Aanm. Over het gebruik van κεῖμαι als pf. pass. bij τίθημι, zie boven 6, A. 2.

---

k) ὀρέγνῡμι, andere vorm voor ὀρέγω, uitstrekken; pf. med. 3 pl. ὀρωρέχαται (§ **29**, 12 Dial.);

l) ὄρνῡμι, st. ὀρ, verheffen, fut. ὄρσω, aor. ὦρσα en ὤρορον (§ **29**, 14 Dial.), pf. ὄρωρα (§ **29**, 12, A. 4), ik ben ontstaan; aor. II med. 3 s. ὤρετο of ὦρτο, hij verhief zich (vgl. boven 10, Dial. *v*); fut. ὀροῦμαι; pf. med. 3 s. ὀρώρεται, coni. ὀρώρηται (§ **29**, 12 Dial.); andere vorm van het impf. med. ὀρέοντο;

m) τάνῠμαι, andere vorm bij τανύω, τείνω, spannen.

Van εἶμι is ep. het pr. ind. 2 s. ook εἶσθα, impf ᾔια of ᾔιον, ᾔιε(ν) of ἴε(ν), ἴτην, ἴμεν, ᾔομεν, ᾔιον, ᾔισαν of ἴσαν, coni. ἴῃσθα, ἴῃσι(ν), ἴομεν, ἴομεν(ῐ) of ἴωμεν(ῐ), opt. ἴοι, inf. ἴμεναι, ἴμεν of ἰέμεναι. Fut. ook εἴσομαι, aor. εἰσάμην en ἐεισάμην.

In het ion. vindt men in plaats van den later samengetrokken tweeklank ῃ nog ηι, b. v. ᾔια, ᾔιε, ᾔισαν.

Van κεῖμαι bestaat ion. de 3 s. κέεται en ep. de 3 pl. κέονται en het part. fut. κέων, zullende gaan liggen.

17) Stam ἐς, pr. εἰ-μί, zijn,

	Ind. pr.			Coni.	Imper.		
1.	εἰ-μί		ἐσ-μέν	ὦ			
2.	εἶ	ἐσ-τόν	ἐσ-τέ	ᾖς	ἴσ-θι	ἔσ-τον	ἔσ-τε
3.	ἐσ-τί(ν)	ἐσ-τόν	εἰσί(ν)	enz.	ἔσ-τω		ἔσ-των

	Ind. imp.			Opt.	Inf.	Part.
1.	ἦ		ἦ-μεν	ε-ἴη-ν	εἶ-ναι	ὤν
2.	ἦσ-θα	ἦσ-την of ἤ-την	ἦ-τε	ε-ἴη-ς		οὖσα
3.	ἦν	ἤσ-την of ἤ-την	ἦ-σαν	enz.		ὄν.

Fut. ἔ-σομαι, ἔ-σει, ἔ-σται, enz. Adi. verb. (συν-)εστέον.

Aanm. 1. De 1 p. s. εἰ-μί is met schadeloosstelling ontstaan uit *ἐσ-μί; εἶ uit *ἔσ-σι, *ἔ-σι; in ἐσ-τί(ν) is de oorspr uitgang -τι bewaard gebleven; εἰσί(ν) is ontstaan uit *ἐσ-ντί, *ἐσ-νσί; de coni. ὦ is samengetrokken uit *ἔ(σ)-ω, zoo ook het part. ὤν uit *ἐ(σ)-ών. In den imper. is ἐσ- door den invloed van de volgende lettergreep -θι in ἰσ- veranderd (vgl. ἱστίη, § **2** Dial.). De inf. εἶ-ναι is uit *ἔσ-ναι ontstaan.

Het impf. heeft den volgenden ontwikkelingsgang: *ἔσ-αμ, *ἔσ-αν, *ἔ-αν, *ἔ-α, ἦ, enz.; de opt. is ontstaan uit *ἐσ-ίη-ν.

Aanm 2. Het fut. *ἔσ-јομαι, *ἔσσομαι, ἔσομαι is eig. een naar de јklasse gevormd pr. med.

Aanm. 3. Over de enclisis van den ind. pr. zie § **9**, 3, *c* en A. 2.

18) Stam ἡσ, pr. ἧμαι, waarvoor meer gebruikelijk is κάθ-ημαι, zitten, met regelmatige vervoeging.

	Ind. pr.			Ind. impf.		Imper.	Inf.
1.	ἧ-μαι		ἥ-μεθα	ἥ-μην			ἧσθαι
2.	ἧ-σαι	ἧ-σθον	ἧ-σθε	ἧ-σο	ἥ-σθην	ἧ-σο	Part.
3.	ἧσ-ται	ἧ-σθον	ἧ-νται	ἧσ-το	enz.	ἥ-σθω, enz.	ἥ-μενος.

Het samengestelde κάθ-ημαι heeft in den ind. pr. 3 p. s. κάθ-ηται, in het impf. ἐ-καθήμην, ἐ-κάθησο, ἐ-κάθητο of καθ-ήμην, καθ-ῆσο, καθ-ῆστο, 3 pl. ἐ-κάθηντο of καθ-ῆντο, coni. καθ-ῶμαι, opt. καθ-οίμην, καθ-οῖο, enz., imper. κάθ-ησο enz., inf. καθ-ῆσθαι, part. καθ-ήμενος.

Aanm. Het accent van het impf. ἐκαθήμην of καθήμην wordt dus geregeld naarmate het al of niet als samengesteld wordt beschouwd; dus καθ-ῆσο uit *καθ-ἥσο, maar ἐ-κάθησο; bovendien wordt in het laatste geval in den 3 s. impf. de σ uitgestooten.

In het ep. is van εἰμί de pr. ind. 2 s. ook ἐσσί of εἷς (niet enclitisch), 1 pl. εἰμέν (ook ion.), ἔασι(ν) (niet encl.), impf. 1 s. ἔα (ook ion.), ἦα, ἔον of ἔσκον, 2 s. ἔησθα, 3 s. ἔην, ἤην, ἦεν, ἦν of ἔσκε(ν) (ook ion.), 3 pl. ἔσαν, coni. ἔω enz. (ook ion.), opt. 2 s. ἔοις, 3 s. ἔοι (ook ion.), inf. ἔμεναι, ἔμμεναι of ἔμεν, part. ἐών (ook ion.), fut. ἔσσομαι enz., 3 s. ook ἐσσεῖται.

Van een impf. med. vindt men ep. den 3 pl. εἴ-ατο, en zoo ook van een imper. med. den 2 s. ἔσ-σο.

Zonder vereenigingsletters vindt men ep. ook nog een inf. ἔδ-μεναι, eten, bij ἔδω (ἐσθίω) en een imper. φέρτε = φέρετε van φέρω, brengen.

§ 38. VIERDE OF VERLENGDE KLASSE.

1) Tot de vierde klasse (§ **30**, 3, *d*) behooren die ww., van welker verbaalstam de praesensstam wordt gevormd door verlenging van den wortelklinker.

2) Deze verlenging heeft plaats van ᾰ tot η, van ῐ tot ῑ of tot ει en van ῠ tot ευ.

Ook de overige tempusstammen hebben deze verlenging meestal aangenomen, zoodat alleen in den aor. II regelmatig de verbaalstam gevonden wordt.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
3) (*πλήσσω,) slaan			πέ-πληγ-α	ἐ-πλήγ-ην
st. πλᾰγ			πέ-πληγ-μαι	

Aanm. 1. De samenstellingen ἐκ- en κατα-πλήσσω, verschrikken, hebben in den aor. p. den oorspronkelijken wortelklinker behouden, ἐξ- en κατ-επλᾰγην.

Aanm. 2. Het praes., fut. en de aor. act. worden ontleend aan τύπτω en *πατάσσω, dus πατάξω en ἐπάταξα; vgl. over τύπτω § **41**, 38; παίω (§ **41**, 33) is vooral dichterlijk.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
4) σήπω, doen verrotten			σέ-σηπ-α	ἐ-σάπ-ην(ᾰ)
st. σᾰπ			ik ben verrot	ik verrotte
5) τήκω, doen smelten			τέ-τηκ-α	ἐ-τάκ-ην(ᾰ)
st. τᾰκ			ik ben gesmolten	ik smolt
6) πνίγω(ῑ), doen stikken				ἐ-πνίγ-ην(ῐ)
st. πνῐγ				
7) τρίβω(ῑ), wrijven			τέ-τρῐφ-α	ἐ-τρίβ-ην(ῐ)
st. τρῐβ				
8) πείθω, overreden	πεί-σω	ἔ-πει-σα	πέ-πει-κα	ἐ-πείσ-θην
st. πῐθ				
med. luisteren naar	πείσομαι	ἐ-πῐθ-όμην	πέ-πεισ-μαι	

Pf. II act. πέ-ποιθ-α, ik vertrouw, vooral bij dichters.

Aanm. Bij dichters vindt men ook een imper. pf. πέπεισθι (§ **34**, 3 Dial.). — Het adi. πιστός, die vertrouwd kan worden, getrouw, wordt regelmatig van den stam afgeleid.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
9) λείπω, verlaten	λείψω	ἔ-λῐπ-ον	λέ-λοιπ-α	ἐ-λείφ-θην
st. λῐπ			λέ-λειμ-μαι	
10) st. δῐ, vreezen	δείσομαι	ἔδεισα	δέ-δοι-κα	
verlengd tot δει			(§ **34**, 10, A. 1)	

---

8. Over den ep. aor. πέπιθον vgl. § **29**, 14 Dial.; over de vorm ἐπέπιθμεν § **34**, 3 Dial. Bovendien vindt men ep. een fut. πιθήσω en een aor. part. πιθήσας (§ **41**, 59 Dial).

Over de ep. vormen van δέδοικα zie § **34**, 10 Dial.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
11) φεύγω, vluchten	φεύξομαι	ἔ-φῠγ-ον	πέ-φευγ-α	
st. φῠγ				

Ook behooren tot deze klasse, hoewel de praes.stam slechts in de twee eerste den langen wortelklinker heeft, de volgende acht ww., wier vorming grootendeels reeds (§ **32** tot **37**) is behandeld:

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
12) κάω(ᾱ), branden	καύ-σω			ἐ-καύ-θην
st. κᾰ, καϝ, καυ				
13) κλάω(ᾱ), weenen	κλαύ-σομαι			
st. κλᾰ, κλαϝ, κλαυ	ook κλαήσω (§ **41**, 23)		κέ-κλαυ-σ-μαι bij lateren	
14) θέω, loopen	θεύ-σομαι			
st. θε, θεϝ, θευ				
15) νέω, zwemmen	νεύ-σομαι	ἔ-νευ-σα		
st. νε, νεϝ, νευ				
16) πλέω, varen	πλεύσομαι	ἔ-πλευ-σα	πέ-πλευ-κα	
st. πλε, πλεϝ, πλευ			πέ-πλευ-σ-μαι	
17) πνέω, waaien	πνεύσομαι	ἔ-πνευ-σα		
st. πνε, πνεϝ, πνευ				
18) ῥέω, stroomen	ῥῠή-σομαι	ἐρ-ρύη-ν(ῠ)	ἐρ-ρύη-κα(ῠ)	
st. ῥε, ῥεϝ, ῥῠ	ook ῥεύσομαι (§ **33**, 3, A. 4)			
verlengd tot ῥυε, §	**41**, 35			
19) χέω, gieten	χέ-ω	ἔ-χε-α		ἐ-χύ-θην(ῠ)
st. χε, χεϝ, χῠ	(§ **33**, 1, A. 2)		κέ-χῠ-μαι	

20) Van den tot εἰδ verlengden stam ἰδ is slechts gebruikelijk het pf. οἶδα, ik weet, met het plqpf. ᾔδη en het fut. εἴ-σομαι; adi. v. ἰστέον.

De vervoeging van het pf. en plqpf. heeft aldus plaats:

	Ind. pf.			Ind. plqpf.		
1	οἶδ-α		ἴσ-μεν	ᾔδ-η		ᾖσ-μεν
2	οἶσ-θα	ἴσ-τον	ἴσ-τε	ᾔδ-ησθα	ᾖσ-την	ᾖσ-τε
3	οἶδ-ε(ν)	ἴσ-τον	ἴσᾱσι(ν)	ᾔδ-ει(ν)	ᾔσ-την	ᾖσ-αν

11. Over het ep. part. pf. pass. πεφυγμένος zie § **34**, 15 Dial.

12. Over de verlenging van καϝ en κλαϝ tot και en κλαι in het ep. en ion. zie § **30**, 4, A. 1 Dial.
Over den ep. aor. II pass. ἐκάην zie § **36**, 5 Dial.

14. Over de ep. verlenging van θεϝ, πλεϝ enz. tot θει, πλει enz. zie § **32**, 4 Dial.

17. Over den ep. aor. (ἄμ-)πνῦτο zie § **37**, 10 Dial. *l*; van dezen stam heeft men nog den imper. (ἄμ-)πνυε. Het ep. part. pf. is πεπνῦμένος, bezield, verstandig.

19. De aor. act. is ep. ook ἔχευα. Over ἐχύμην zie § **37**, 10 Dial *m*.

	Coni.	Opt.		Imper.	
1	εἰδ-ῶ (uit εἰδέω)	εἰδ-είην			
2	εἰδ-ῇς	εἰδ-είης	ἴσ-θι	ἴσ-τον	ἴσ-τε
3	enz.	enz.	ἴσ-τω		ἴσ-των
	Inf.			Part.	
	εἰδ-έναι		εἰδώς,	εἰδυῖα,	εἰδός.

Aanm. Over den uitgang θα in den 2den p. sing. zie § **32**, 2, A. 1. De σ in ἴσᾱσι(ν), gelijk ook bij εἴξᾱσι(ν) in 21), is waarschijnlijk ontstaan uit de verkorting van den vorm *ἔσαντι, *-σαντι, -σᾱσι, die in de hist. tijden soms -σαν is geworden (§ **34**, 10, A. 2).

21) Van den tot εἰκ verlengden stam ἰκ(ῐ) is slechts gebruikelijk het pf. ἔοικα en het plqpf. ᾔκη (§ **29**, 8, A. 2).

De vervoeging heeft regelmatig plaats, behalve dat de 3de pers. pl. pf. εἴξᾱσι(ν) is. In den infin. en het part. gaat het de plaats van reduplicatie bekleedende augment geheel verloren, dus inf. εἰκέναι, part. εἰκώς. De coni., optat. en imper. worden niet gevonden.

Aanm. Bij dichters vindt men ἔοιγμεν voor ἐοίκαμεν (vgl. § **34**, 3 Dial.).

22) Vele ww., die ook tot deze klasse behooren, omdat hun verbaalstam tot het vormen van sommige tempusstammen eene verlenging van den wortelklinker heeft ondergaan, worden ieder bij hunne klasse behandeld, b. v. λαχ, ληχ, λαγχάνω, verkrijgen, in § **39**, θᾰν, θνᾰ, θνη, (ἀπο-)θνήσκω, sterven, in § **40**, στιβ, στείβω, treden, in § **41**.

---

§ 39. VIJFDE OF νKLASSE.

1) In de vijfde of νklasse (§ **30**, 3, *e*) wordt de praesensstam van den verbaalstam gevormd door bijvoeging van een ν, b. v. δακ, δάκ-ν-ω, bijten.

Aanm. Zeer dikwijls ondergaat de verbaalstam tot vorming van de overige tempusstammen eene verlenging, zooals δᾰκ tot δηκ verlengd wordt in δήξομαι en ἐδήχθην, vgl. § **38**, 22.

20. De 1ste p. pl. is ep. ἴδμεν (§ **6**, 3 Dial.), ion. οἴδᾰμεν, 3 pl. ion. οἴδᾱσι; plqpf. ion. 1 p. s ion. ᾔδεα, ep. 2 ἠείδης, 3 ᾔδεε en ἠείδη, ion. 2 pl. ᾐδέατε, ep. 3 pl. ἴσαν, vgl. § **29**, 8, A. 2; coni. ep. εἰδέω en ἰδέω, pl. εἴδομεν, εἴδετε, inf. ἴδμεν(αι), part. fem. ἰδυῖα. Het fut. is ep. ook εἰδήσω.

21. De 1ste p. s. van ἔοικα is ion. οἶκα, het part. οἰκώς (§ **29**, 8, A. 2 Dial.) ep. plqpf. 3 s. οἴκει, 3 du. ἐίκτην; med. plqpf. 3 s. ἤικτο en ἔικτο.

2) Deze ww. kunnen nader in drie soorten onderscheiden worden:
a) de enkele ν wordt, somtijds met verlenging van den wortelklinker, aan den verbaalstam gevoegd;
b) de lettergreep ᾰν wordt aan den verbaalstam gevoegd;
c) de lettergreep νε wordt aan den verbaalstam gevoegd.

A. *Bijvoeging van* ν *aan den verbaalstam.*

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
3) βαίνω, gaan st. βα	βή-σομαι	ἔ-βη-ν (§ **37**, 10) βή-σω ἔ-βη-σα bij dichters, met de bet. van doen gaan.	βέ-βη-κα (παρα-)βε-βά-σθαι(ᾰ)	(συν-)ε-βάθην(ᾰ) βᾰτός
4) ἐλαύνω, drijven st. ἐλᾰ	ἐλῶ (§ **33**, 4)	ἤλᾰ-σα	ἐλ-ήλᾰκα ἐλ-ήλᾰ-μαι	ἠλά-θην(ᾰ) ἐλᾰ-τός
5) φθάνω(ᾰ), voorkomen st. φθα	φθή-σομαι	ἔ-φθη-ν (§ **37**, 10) ἔ-φθᾰ-σα	ἔ-φθᾰ-κα	
6) πίνω(ῐ), drinken st. πι	πί-ομαι (§ **33**, 1, A. 2)	ἔ-πῐ-ον (πῖ-θι) (§ **37**, 10, A. 3)	de overige vormen § **42**, 11	
7) τίνω(ῐ), boeten st. τῐ	τί-σω		τέ-τῑ-κα τέ-τι-σ-μαι	ἐ-τί-σ-θην
8) φθίνω(ῐ), vernietigen st. φθῐ en verdwijnen	φθί-σω φθί-σομαι	ἔ-φθι-σα	ἔ-φθι-μαι	ἐ-φθί-θην
9) δύνω, ondergaan, st. δυ, pr. bij dichters		ἔ-δῡν	δέ-δῡ-κα	

Aanm. Genoemde tijden zijn intrans.; het trans. δύω, doen ondergaan, komt voornamelijk in samenstelling voor; hiervan bestaan δύω, ἔδῡον, δύσω, ἔδῡσα, δύομαι, ἐδυόμην, δύσομαι, ἐδῡσάμην en ἐδύθην.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
10) δάκνω, bijten st. δᾰκ	δήξομαι	ἔ-δᾰκ-ον	δέ-δηχ-α bij lateren	ἐ-δήχ-θην

3. Over den ep. aor. med. ἐβήσετο zie § **33**, 6 Dial.

4. In het ep. is het pr. ook ἐλάω, f. ἐλόω, ἐλάᾳς, de aor. ἔλασσα, med. ἠλᾰσάμην, plqpf. 3 p. pl. ἐληλάδατο. De aor. p. ion. ἠλάσθην.

5. Ep. φθάνω, ἔφθην heeft ep. den 3 p. pl. ἔφθᾰν, coni. 3 p. s. φθῇῃ en φθῇσι(ν), ook (παρα-)φθαίησι(ν), 1 p. pl. φθέωμεν, part. φθᾰμενος.

7. Ep. τίνω. Andere vormen τίω en τίνυμι (§ **37**, 13 Dial. *j*).

8. Ep. φθίνω, φθίω, gew. intrans. aor. ἐφθίμην, ἔφθῐτο (§ **37**, 10 Dial. *i*). And. vorm φθῐνύθω (§ **36**, 6 Dial.). De ι is ep. in het pr., het fut. en den aor. I lang.

9. Over den ep. aor. med. ἐδύσετο zie § **33**, 6 Dial. Het trans. δύω heeft ep. de υ ook kort.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
11) κάμνω, moede worden st. καμ	καμ-οῦμαι	ἔ-κᾰμ-ον	κέ-κμη-κα (§ **34**, 9, A. 3)	
12) τέμνω, snijden st. τεμ	τεμ-ῶ	ἔ-τεμ-ον of ἔ-ταμ-ον	τέ-τμη-κα	ἐ-τμή-θην

B. *Bijvoeging van* ᾰν *bij den verbaalstam.*

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
13) αἰσθάνομαι, bemerken en αἴσθομαι st. αἰσθ	αἰσθ-ή-σομαι	ᾐσθ-όμην	ᾔσθ-η-μαι	
14) ἁμαρτάνω, misdoen ἁμαρτ	ἁμαρτ-ή-σομαι	ἥμαρτ-ον	ἡμάρτ-η-κα	ἡμαρτ-ή-θην
15) αὐξάνω, vermeerderen st. αὐξ	αὐξ-ή-σω αὐξ-ή-σομαι, met pass. beteekenis		ηὔξ-η-κα	ηὐξ-ή-θην
16) βλαστάνω, ontkiemen st. βλαστ	βλαστ-ή-σω	ἔ-βλαστ-ον	ἐβλάστ-ηκα of βε-βλάστ-η-κα (§ **29**, 9, A.)	
17) δαρθάνω, slapen st. δαρθ		ἔ-δαρθ-ον	δε-δάρθ-η-κα	
18) (ἀπ-)εχθάνομαι, gehaat worden st. ἐχθ	(ἀπ-)εχθ-ή-σομαι	(ἀπ-)ηχθ-όμην	(ἀπ-)ήχθ-η-μαι	
19) ἱζάνω en ἵζω, zich zetten st. ἱζ	(καθ-)ιῶ (καθ-)ιζ-ή-σομαι en (καθ-)εδοῦμαι vgl. § **41**, 22	ἑ(-κάθ-)ῖσα (καθ-)ῖσα ἑ(-καθ-)ῑσάμην ἑ(-καθ-)εζόμην	κάθ-ημαι (§ **37**, 18)	
20) κῐχάνω, aantreffen, en bij dichters κιγχάνω st. κιχ	κιχ-ή-σομαι	ἔ-κῐχ-ον		

11. Over het ep. part. κεκμηώς zie § **34**, 1 Dial.

12. Ep. and. vorm τμήγω, aor. pass. 3 pl. ἔτμᾰγεν. Andere ep. vormen van het pr. τέμω en τάμνω (ook ion.).

Bij deze ww. kan nog gevoegd worden de ep. aor. φά-ε(ν), het werd licht, fut. pf. πε-φή-σομαι van den st. φα, pr. φαίνω (φαείνω), m. d. pass. aor. φαάνθην (§ **2**, 2 Dial.).

14. Ep. aor. ἤμβροτον (voor ἥμρᾰτον met een hulpconsonant, § **3**, 1, A.).

15. Ep. ook ἀέξω (*ἀϝέξω).

17. Ep. aor. ἔδρᾰθον door metathesis (§ **36**, 3, A. 3).

20. Ep. κῐχάνω (vgl. § **37**, 8 Dial. *d*).

		Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
21) οἰδάνω,	doen zwellen,	οἰδ-ή-σω	ᾤδ-η-σα	ᾤδ-η-κα	
en	soms intrans.				
οἰδέω	zwellen				
st. οἰδ					
22) ὀλισθάνω,	glijden	ὀλισθ-ή-σω	ὤλισθ-ον		
st. ὀλισθ					
23) ὀσφραίνομαι,	rui-ken	ὀσφρ-ή-σο-μαι	ὠσφρ-όμην		
st. ὀσφρ					
24) ὀφλισκάνω,	schuldig zijn	ὀφλ-ή-σω	(ὤφλ-η-σα) ὦφλ-ον	ὤφλ-η-κα	
st. ὀφλ					
25) ἁνδάνω, behagen, slechts in den pr.stam in gebruik bij dichters					
st. ἁδ					
26) θιγγάνω,	aanraken	θίξομαι	ἔ-θἴγ-ον		
st. θιγ					
27) λαμβάνω,	nemen	λήψομαι	ἔ-λἄβ-ον	εἴ-ληφ-α εἴ-λημ-μαι	ἐ-λήφ-θην
st. λαβ					
28) λανθάνω, en λήθω, bij dichters	verborgen zijn	λήσω	ἔ-λἄθον	λέ-ληθ-α	
st. λἄθ	med. verge-ten	(ἐπι-)λήσο-μαι	(ἐπ-)ε-λἄθ-όμην	(ἐπι-)λέ-λησ-μαι	
29) λαγχάνω,	erlangen	λήξομαι	ἔ-λἄχ-ον	εἴ-ληχ-α εἴ-ληγ-μαι (§ **29**, 10)	ἐ-λήχ-θην
st. λἄχ					
30) μανθάνω,	leeren	μαθ-ή-σο-μαι	ἔ-μἄθ-ον	με-μάθη-κα adi. v. μαθ-η-τός	
st. μἄθ					
31) πυνθάνομαι, en πεύθομαι, bij dichters	verne-men	πεύσ-ομαι	ἐ-πῠθ-όμην	πέ-πυσ-μαι	
st. πῠθ					

---

23. Ion. aor. I ὀσφράμην.

25. Over het ep. impf. zie § **29**, 5 Dial. De aor. is ep. εὔἄδον, het pf. ἕᾱδα; het fut. ion. ἁδήσω, de aor. ἕἄδον.

27. Een ep. aor. met redupl. λελαβέσθαι. In het ion. is het fut. λάμψομαι, het pf. λελάβηκα, pass. λέλαμμαι, de aor. ἐλάμφθην, het adi. v. λαμπτός.

28) Een and. ep. vorm is (ἐκ-)ληθάνω, aor. ἔλησα en λέλἄθον (§ **29**, 14 Dial.), doen vergeten; aor. med. λελἄθόμην, pf. λέλασμαι (ook bij dichters).

29. Ep. aor. λέλἄχον, deelachtig maken (§ **29**, 14 Dial.); pf. λέλογχα (§ **34**, 3, A. 3); ion. fut. λάξομαι.

31. Ep. aor. πεπύθοιτο (§ **29**, 14 Dial.).

		Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
32) τυγχάνω,	treffen	τεύξομαι	ἔ-τῠχ-ον	τε-τύχ-η-κα τέ-τευχ-α	
st. τυχ					
33) φυγγάνω, vluchten, vooral bij dichters, andere vorm voor φεύγω					
st. φυγ					

C. *Bijvoeging van* νε *bij den verbaalstam.*

		Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
34) βυνῶ,	stoppen	βύ-σω(ῡ)	ἔ-βῡ-σα	βέ-βυ-σ-μαι	
st. βῠ					
35) ἱκνοῦμαι,	komen	(ἀφ-)ίξομαι	(ἀφ-)ῑκόμην	(ἀφ-)ῖγ-μαι	
st. ἱκ(ῐ)	andere vorm voor het bij dichters gebr. ἱκάνω(ᾱ)				
36) κυνῶ,	kussen		ἔ-κῠ-σα en	(προςκυνῶ, vereeren, in proza regelmatig)	
st. κῠ		κυνή-σομαι	ἐ-κύνη-σα		
37) πιτνέω, vallen, bij dichters, slechts in het pr. en impf. ἔπιτνον; and. vorm voor πίπτω					
en πίτνω					
38) (ὑπ-)ισχνοῦμαι,	be-loven	(ὑπο-)σχή-σομαι	(ὑπ-)ε-σχ-όμην	(ὑπ-)έ-σχη-μαι	
st ἐχ					

Aanm. 1. In βαίνω (3) en ὀσφραίνομαι (23) is buitendien, zooals bij de ȷklasse (§ **30**, 6), een ȷ, ι, in den versterkten stam gevoegd; zoo ook in κερδα; κερδαίνω, winnen, dat slechts het pf. κεκέρδηκα heeft, maar alle andere vormen regelmatig van κερδαν afleidt.

Aanm. 2. In ἐλαύνω (4) is de lettergreep νυ ingeschoven, *ἐλα-νύ-ω, evenals bij de in 39) genoemde ww.

Aanm. 3. De ww. ἁνδάνω enz. (25 tot 33), wier stam een korte lettergreep is, krijgen behalve ἄν bovendien nog een neusklank ν in den stam.

Aanm. 4. Bij vele dezer ww. (13 tot 25, 30 en 32) worden één of meerdere tempusstammen, maar nooit die van het pr., gevormd van een stam op ε, vgl. ook boven 1) A.

39) Tot deze klasse behooren ook de met νυ versterkte praes. stammen zooals δείκ-νυ-μι, welke in § **37**, 13 zijn behandeld.

---

32. Bij τεύχω de ep. aor. τετῠκεῖν, τετῠκοντο, pf. τέτυγμαι, 3 p. pl. τετεύχαται, aor. ἐτύχθην. Andere vorm van het pr. τιτύσκομαι, mikken, bereiden; aor. ἐτῠχησα.

34. Ion. βύνω.

35. Ep. ἵκω, aor. ἶξον (§ **33**, 6 Dial.); part. ἵκμενος, gunstig (§ **37**, 10 Dial.), ion. pf. 3 p. pl. (ἀπ-)ίκαται.

36. Ep. aor. κύσσα.

38. Ep. pr. (ὑπ-)ίσχομαι.

Verder heeft men ep. nog:

40. ἀλιταίνω, st. ἀλῐτ, zondigen, aor. ἤλῐτον, aor. med. ἀλίτοντο; part. pf. ἀλιτήμενος, zondig; ook, maar zelden, bij att. dichters.

41. ἀλφάνω, st. ἀλφ, verwerven, aor. ἦλφον; ook, maar zelden, bij att. dichters.

42. ἀγινέω, ook ion., slechts in den pr.stam, andere vorm van ἄγω (vgl. § **29**, 4 Dial.).

43. οἰχνέω, st. οἰχ, gaan, ook bij att. dichters.

44. ἐρυγγάνω, st. ἐρῠγ, brullen, aor. ἤρῠγον; pr. ook ἐρεύγομαι.

45. χανδάνω, st. χἄδ, bevatten, aor. ἔχἄδον, f. χείσομαι, pf. κέχανδα.

§ **40**. ZESDE OF INCHOATIEFKLASSE.

1) De praesensstam wordt bij deze ww. (§ **30**, 3, *f*) van den verbaalstam afgeleid door bijvoeging van *σκ*.

Dit *σκ* wordt bij vocaalstammen onmiddellijk achter den stam geplaatst (behalve bij 22), bij consonantstammen na invoeging van den verbindingsklinker *ι*.

Verscheidene van deze ww. hebben bovendien in den praesensstam de reduplicatie met *ι* (§ **29**, 13, *b*).

Deze klasse heet de inchoatiefklasse, omdat vele van deze ww. een b e g i n n e n of w o r d e n te kennen geven.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
2) *γηράσκω*, oud	*γηρά-σομαι*	*ἐ-γήρᾱ-σα*	*γε-γήρᾱ-κα*	
st. *γηρᾰ* worden	(ᾱ) ook	(*γηράναι* § **37**, 10, A. 2)		
	γηρά-σω(ᾱ)			
3) (*ἀπο-*)*διδράσκω*,	(*ἀπο-*)*δρά-*	(*ἀπ-*)*έ-δρᾱν*	(*ἀπο-*)*δέ-δρᾱ-κα*	
st. *δρᾰ*, wegloopen	*σομαι*	(§ **37**, 10)		
4) *ἡβάσκω*, huwbaar		*ἥβη-σα*		
st. *ἡβᾰ* worden				
5) (*ἀπο-*)*θνήσκω*,	(*ἀπο-*)*θαν-*	(*ἀπ-*)*έ-θαν-*	*τέ-θνη-κα*	
sterven	*οῦμαι*	*ον*	ik ben dood	
st. *θνᾰ* (uit *θᾰν*)	fut. pf. *τε-*		*θνη-τός*, sterfelijk	
	θνήξω			
6) *ἱλάσκομαι*, verzoenen	*ἱλά-σομαι*(ᾰ)	*ἱλᾰ-σάμην*		
st. *ἱλᾰ*				
7) *μιμνήσκω*, herinneren	*μνή-σω*		*μέ-μνη-μαι*	*ἐ-μνή-σ-θην*
st. *μνᾰ*			ik herinner mij	*μνη-σ-θή-σομαι*
	fut. pf. *με-μνή-σομαι*			
8) *πιπράσκω*, verkoopen			*πέ-πρᾱ-κα*	*ἐ-πρά-θην*(ᾱ)
st. *πρᾰ*			*πέ-πρᾱ-μαι*	
	fut. pf. *πε-πρά-σομαι*(ᾱ)			

Het fut. en de aor. act. worden vervangen door *ἀπο-δώσομαι* en *ἀπ-εδόμην*.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
9) *φάσκω*, zeggen	vgl. § **37**, 8, *f* *φημί*			
st. *φᾰ*				
10) *χάσκω*, gapen	*χᾰν-οῦμαι*	*ἔ-χᾰν-ον*	*κέ-χην-α*	
st. *χᾰ* en *χᾰν*			ik gaap	

3. Ion. *διδρήσκω*, aor. *ἔδρην*.
6. Een ep. pf. coni. 3 s. *ἱλήκησι*, genadig zijn. Over *ἵληθι* zie § 37, 8 Dial. *e*.
7. Ep. ook regelm. *μνάομαι*, f. *μνήσομαι*.
8. Vgl. *πέρνημι* § 37, 9 Dial. *k*. De aor. pass. ion. *ἐπρήθην*.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
11) *ἀρέσκω*, behagen	*ἀρέ-σω*	*ἤρε-σα*		*ἠρέ-σ-θην*
st. *ἀρε*				
12) (*ἀνα-*)*βιώσκομαι*,		(*ἀν-*)*ε-βίων*		
st. *βιο* herleven		(§ **37**, 10 en 11)		
	Med. aor. I	(*ἀν-*)*ε-βιω-σάμην*, ik deed herleven		
13) *βλώσκω*, loopen,	*μολ-οῦμαι*	*ἔ-μολ-ον*		
st. *βλο* bij dichters				
14) *βιβρώσκω*, eten			*βέ-βρω-κα*	(part. *βε-*
st. *βρο*			*βέ-βρω-μαι*	*βρώς*)
15) *γιγνώσκω*, leeren	*γνώ-σομαι*	*ἔ-γνων*	*ἔ-γνω-κα*	*ἐ-γνώ-σ-θην*
st. *γνο* kennen		(§ **37**, 10)	*ἔ-γνω-σ-μαι*	*γνω-σ-τός*
16) *θρώσκω*, springen, bij	*θορ-οῦμαι*	*ἔ-θορ-ον*		adi. verb.
st. *θρο* en *θορ* dichters				
17) *τιτρώσκω*, wonden	*τρώ-σω*	*ἔ-τρω-σα*		*ἐ-τρώ-θην*
st. *τρο*			*τέ-τρω-μαι*	
18) *ἁλίσκομαι*, gevangen	*ἁλώ-σομαι*	*ἑ-άλων*(ᾱ)	*ἑ-άλωκα*(ᾰ)	
genomen worden		en	en	
st. *ἁλ* en *ἁλο*		*ἥλων*	*ἥλωκα*	
	(§ **29**, 5, *c* en	§ **37**, 10)	(§ **29**, 8, A. 1)	
19) *ἀμβλίσκω*, afdrijven		*ἤμβλω-σα*	*ἤμβλω-κα*	
st. *ἀμβλ* en *ἀμβλο*				
20) *ἀνᾱλίσκω*, uitgeven	*ἀνᾱλώσω*	*ἀνάλωσα*(ᾱ)	*ἀνάλωκα*(ᾱ)	*ἀνᾱλώθην*
st. *ἀναλ* en *ἀναλο*			(§ **29**, 4, A. 2)	
21) *πιπίσκω*, drenken,	*πί-σω*(ῑ)	*ἔ-πῑ-σα*		
st. *πῐ* bij dichters				
22) *κυίσκω*, doen ontvangen, het overige van *κυ* en *κυε*				
st. *κῠ*				
23) *μεθύσκω*, dronken		*ἐ-μέθῠ-σα*		*ἐ-μεθύ-σ-θην*
st. *μεθῠ* maken				
24) *ἀμπλᾰκίσκω*, falen, bij	*ἀμπλᾰκ-ή-σω*	*ἤμπλᾰκ-ον*		
st. *ἀμπλᾰκ* dichters				
25) (*ἐπ-*)*αυρίσκομαι*, genieten,		(*ἐπ-*)*ηυρ-όμην*		
st. *αὐρ* bij dichters				

11. Ep. med. *ἀρέσκομαι*, verzoenen, aor. *ἀρεσσάμην*; ion. adi. v. *ἀρεστός*.

13. Ep. pf. *μέ-μ-β-λω-κα*, vgl. § 3, 1, A. en § 34, 9, A. 3.

14. Ep. aor. *ἔ-βρων* (§ 37, 10 Dial. *f*). And. vorm van het pr. *βεβρώθω*.

15. Adi. v. ep. *γνω-τός*. Ion. aor. I (*ἀν-*)*έγνωσα*, ik overreedde, aor. II (*ἀν-*)*έγνων*, ik las.

16. Fut. ep. 3 p. pl. *θορέονται*.

17. And. ep. vorm *τρώ-ω*.

25. Ep. aor. *ἐπηῦρον*, inf. *ἐπαυρεῖν*.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
26) εὑρίσκω, vinden st. εὑρ med. verwerven	εὑρ-ή-σω εὑρ-ή-σομαι	εὗρ-ον εὑρ-όμην	εὕρ-η-κα εὕρ-η-μαι	εὑρ-έ-θην
27) στερίσκω, berooven st. στερ	στερ-ή-σω στερ-ή-σομαι met pass. bet.	ἐ-στέρ-η- σα	ἐ-στέρ-η-κα ἐ-στέρ-η- μαι	ἐ-στερ-ή-θην (ἐ-στέρ-ην bij dichters)

Andere vorm στερῶ(έ); ook στέρομαι, ik ben beroofd

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
28) ἀλύσκω, vermijden, st. ἀλυκ bij dichters	ἀλύξω	ἤλυξα		
29) διδάσκω, onderwij- st. (δι)δᾰχ zen	διδάξω διδάξομαι	ἐ-δίδαξα ἐ-διδαξά- μην	δε-δίδᾰχ-α δε-δίδαγ-μαι	ἐ-διδάχ-θην
30) λάσκω, spreken, st. λᾰκ bij dichters	λᾰκ-ή-σομαι	ἔ-λᾰκ-ον ἐ-λάκ-η-σα(ᾰ)	λέ-λᾱκ-α λέ-ληκ-α (§ **34**, 3)	

Aanm. 1. In eenige stammen wordt een gedeelte der tempusstammen gevormd door bijvoeging van eene ε, bijzonder in 24, 26, 27 en 30.

Aanm. 2. De laatste drie stammen hebben voor σκ een keelklank verloren.

Aanm. 3. Sommige stammen hebben in den pr.stam een verlengden wortelklinker, vgl. § **38**, 22.

---

27. Ep. aor. inf. στερέσαι.

29. Van den stam δα is ep. de aor. δέ-δα-ον. Ion. aor. inf. διδασκῆσαι.

30. Ep. part. pf. λελᾰκυῖα. Andere ion. vorm ληκέω.

Bovendien vindt men nog de volgende stammen:

31. Ep. pr. ἀλδήσκω, st. ἀλδα, groot worden, and. vorm ἀλδαίνω, aor. ἤλδανον, groot maken.

32. Ep. pr. κικλήσκω, st. κλε, noemen, and. vorm van καλέω.

33. Ep. p. πιφαύσκω, st. φαυ, ook in het med., aantoonen. Ion. φαύσκω.

34. Ep. pr. ἀπαφίσκω, st. ἀφ (geredupl. ἀπ-αφ), bedriegen, aor. ἤπᾰφον, coni. ἀπάφω, med. opt. ἀπαφοίμην.

35. Ep. pr. ἀραρίσκω, st. ἀρ (geredupl. ἀρ-αρ), passen, aor. ἤρᾰρον, trans. en intrans., pf. ἄρᾱρα en ἄρηρα, intrans., part. fem. ἀρᾰρυῖα (vgl. § **29**, 12, A. 4 en Dial.); med. part. ἄρμενος, passend. Aor. I act. ἦρσα, trans.; pass. ἄρθην. Ook bij att. dichters.

36. Ep. pr. ἐίσκω, ook ἴσκω, st. ἰκ, gelijk maken, vergelijken (§ **38**, 21). Vgl. boven A. 2.

37. Ep. impf. ἴσκε(ν), hij sprak, een twijfelachtige vorm.

38. Ep. pr. τιτύσκομαι, st. τυχ (§ **39**, 32 Dial.), mikken. Vgl. boven A. 2.

§ **41**. ZEVENDE OF εKLASSE.

1) De zevende klasse (§ **30**, 3, *g*), waarin een kortere stam afwisselt met een, die door eene ε verlengd is, wordt in twee soorten onderscheiden; zij omvat namelijk:

a) die ww., bij welke de door ε verlengde stam de pr.stam is, terwijl de overige tempusstammen van den korteren stam worden afgeleid; en

b) die ww., bij welke de pr.stam van den korteren stam is afgeleid, terwijl de overige tempusstammen van den door ε verlengden stam worden afgeleid.

A. *Pr.stam verlengd door* ε.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
2) γαμέω, huwen, act. st. γᾰμ van den man, med. van de vrouw.	γᾰμ-ῶ γᾰμ-οῦμαι	ἔ-γημ-α ἐ-γημ-άμην	γε-γάμη-κα γε-γάμη-μαι	
3) γηθέω, zich verheugen, st. γηθ bij dichters			γέ-γηθ-α	
4) δοκέω, schijnen st. δοκ en δοκε	δόξω (δοκήσω	ἔ-δοξα ἐ-δόκη-σα bij dichters)	3 s. δέ-δοκ-ται δε-δόκη-μαι	ἐ-δόχ-θη
5) κυρέω, treffen st. κῠρ bij dichters	κύρ-σω	ἔ-κυρ-σα ook ἐ-κύρη-σα		

6) μαρτῠρέω, getuigen, regelmatig van het praes.
st. μαρτῠρ
med. μαρτύρομαι(ῡ), als getuige oproepen, aor. ἐ-μαρτῡρ-άμην

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
7) ξυρέω, scheren st. ξῠρ med. ξύρομαι(ῡ)		ἐ-ξῡρ-άμην	ἐ-ξύρη-μαι	
8) πατέομαι, eten, st. πᾰτ bij dichters		ἐ-πᾰσάμην	πέ-πασ-μαι	
9) ῥῑπτέω, werpen en ῥίπτω(ῑ) st. ῥιφ	ῥίψω fut. p. ῥιφ-θή-σομαι		ἔρ-ρῑφ-α ἔρ-ριμ-μαι	ἐρ-ρίφ-θην ἐρ-ρίφ-ην(ῐ)

---

2. Ep. fut. γαμέω; med. fut. 3 s. γαμέσσεται, zal uithuwen, is onzeker.

8. Ep. aor. ἐπάσσατο.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
10) ὠθέω, stooten	ὤ-σω	ἔ-ω-σα		
st. ὠθ	ὤ-σομαι	ἐ-ω-σάμην	ἔ-ωσ-μαι	ἐ-ώσ-θην
	ὠθήσω bij dichters			

Aanm. In sommige ww. worden dus behalve de pr.stammen ook nog andere tempusstammen van den verlengden stam afgeleid, bijz. in 4, 5, 6 en 7.

B. *De andere tempusstammen verlengd door ε.*

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
11) αἴδομαι bij dichters, en αἰδέομαι, zich schamen, vgl. § **33**, 3, A. 3. st. αἰδ(ε)				
12) ἀλέξω, afweren				
st. ἀλεξ(ε)	ἀλεξή-σομαι	ἠλεξάμην		
13) ἄχθομαι, zich er-	ἀχθέ-σο-			ἠχθέ-σ-θην
st. ἀχθ(ε) geren	μαι			
14) βόσκω, weiden	βοσκή-σω			
st. βοσκ(ε)			van den st. βο	adi. v. βο-τός
15) βούλομαι, willen	βουλή-		βέ-βουλη-	ἐ-βουλή-
st. βουλ(ε)	σομαι		μαι	θην of
				ἠ-βουλή-θην
				(§ **29**, 3, A. 5)
16) δέω, gebrek hebben,				
δεῖ, men moet	δεή-σει	ἐ-δέη-σε(ν)	δέ-δεη-κε(ν)	
δέομαι, noodig	δεή-σομαι			ἐ-δεή-θην
st. δε(ε) hebben				
17) (bij ἐρωτάω) vragen	ἐρή-σομαι	ἠρ-όμην		
st. ἐρ(ε)				
18) ἔρρω, weggaan	ἐρρή-σω	ἤρρη-σα	ἤρρη-κα	
st. ἐρρ(ε)				
19) εὕδω, slapen	(καθ-)ευδή-			
meestal καθ-εύδω	σω			
st. εὐδ(ε)				
20) ἕψω, koken		ἥψη-σα		ἡψή-θην
st. ἑψ(ε)	ἑψή-σομαι		ἥψη-μαι	

---

10. Ep. aor. ὦσα. Ion. pf. p. ὦσμαι.

11. Ep. imper. aor. αἴδεσσαι, p. aor. 3 pl. αἴδεσθεν.

12. Ep. aor. ἄλαλκον (§ 29, 14 Dial.)

15. Ep. pr. βόλεται, impf. ἐβόλοντο, pf. βέβουλα.

16. Ep. aor. ἐδεύησα (eens δῆσα, ik miste); ook pr. δεύομαι.

17. Ep. pr. εἴρομαι, f. εἰρήσομαι.

20. Ion. impf. ἕψεε.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
21) ἐθέλω (θέλω), willen	ἐθελή-σω	ἠθέλη-σα	ἠθέλη-κα	
st. ἐθελ(ε) (θελ(ε))				
22) (καθ-)ίζομαι, zich	(καθ-)ιζή-	ἐ-καθῐ-σά-		
zetten	σομαι	μην		
st. ἱζ(ε) (ἑδ)	καθ-εδοῦμαι	(vgl. § **33**, 4, A. 4 en **39**, 19)		
23) κλάω(ᾱ), weenen	κλᾰή-σω	(vgl. § **38**, 13)		
st. κλᾰ(ε)				
24) μάχομαι, strijden	μαχοῦμαι	ἐ-μαχε-	με-μάχη-μαι	
st. μαχ(ε)	(§ **33**, 4, A. 4)	σάμην		
25) μέλει, het gaat (mij)	μελή-σει	ἐ-μέλη-σε	με-μέλη-κε	
st. μελ(ε) ter harte				
(ἐπι-)μέλομαι, zorgen	(ἐπι-)μελή-			ἐπ-ε-μελή-
voor	σομαι			θην
26) μέλλω, van plan	μελλή-σω	ἐ-μέλλη-σα		
st. μελλ(ε) zijn		(§ **29**, 3, A. 5)		
27) μένω, blijven	μεν-ῶ	ἔ-μειν-α	με-μένη-κα	
st. μεν(ε)			adi. v. μενε-τός	
And. vorm μίμνω (§ **29**, 13, *b*)				
28) νέμω, toedeelen	νεμ-ῶ	ἔ-νειμ-α	νε-νέμη-κα	ἐ-νεμή-θην
st. νεμ(ε)	νεμ-οῦμαι	ἐ-νειμ-άμην	νε-νέμη-μαι	
29) ὄζω, rieken	ὀζή-σω	ὤζη-σα	ὄδ-ωδ-α, ik riek	
st. ὀζ(ε) (ὀδ)			(§ **29**, 12)	
30) οἴομαι, meenen	οἰή-σομαι			ᾠή-θην
st. οἰ(ε) (§ **32**, 3, A. 2)				
31) οἴχομαι, weg zijn	οἰχή-σομαι		οἴχ-ωκ-α (§ 29, 12, A. 4) bij dichters	
st. οἰχε				
32) ὀφείλω, schuldig	ὀφειλή-σα	ὠφείλη-σα	ὠφείλη-κα	ὠφειλή-θην
zijn		(ὤφελον, mocht ik!)		
st. ὀφειλ(ε) ὀφελ (§ **30**, 6, A. 7)				
33) παίω, slaan, vooral bij	παί-σω	ἔ-παι-σα		ἐ-παίσ-θην
st. παι(ε) dichters	παιή-σω			
34) πέρδομαι, een wind	παρδή-σομαι	ἔ-παρδ-ον	πέ-πορδ-α	
st. περδ(ε) laten				

---

22. Over den aor. εἷσα zie § 29, 5 Dial. en 33, 6 Dial.

25. Ep. en ion., ook bij att. dichters, persoonlijk: μέλω, μελήσω, enz.

26. Ep. pr. μαχέομαι, part. μαχειόμενος en μαχεούμενος, f. ook μαχήσομαι of μαχέσσομαι.

30. Ep. pr. ὀΐομαι, ὀΐω, aor. med. ὀΐσατο, aor. pass. ὠΐσθην.

31. Ion. pf. οἴχωκα en οἴχημαι. Een andere vorm van het pr. is ep. οἰχ-νέ-ω, gevormd naar § 39.

32. Ep. impf. ὤφελλον.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
35) ῥέω, stroomen	ῥυή-σομαι	ἐρ-ρύη-ν	ἐρ-ρύη-κα	
st. ῥῠ(ε)	ook ῥεύσομαι	(§ **37**, 10)	(§ **38**, 18)	
36) πέτομαι, vliegen	πτή-σομαι	ἐ-πτ-όμην	(met syncope)	
st. πετ(ε)	bij dichters ook ἔ-πτην (§ 37, 10, A. 2) en ἐπτάμην			
37) στείβω, betreden				
st. στῐβ(ε)			ἐ-στίβη-μαι	
38) τύπτω, slaan	τυπτή-σω vgl. § **38**, 3, A. 2.			
st. τυπτ(ε)	τυπτή-σομαι	τέ-τυμ-μαι		
en τυπ	met pass. bet. (ἐ-τυψάμην	τέ-τυμ-μαι	ἐ-τύπ-ην(ῠ) bij dichters)	
39) χαίρω, zich verheugen	χαιρή-σω	ἐ-χάρη-ν(ᾰ)	κε-χάρη-κα	
st. χᾰρ(ε)			(κε-χάρη-μαι en κέ-χαρ-μαι bij dichters)	

Aanm. De ε wordt dus somtijds bij alle tempusstammen behalve bij den pr.stam (b. v. in 15, 16) gevoegd, somtijds slechts bij enkele (b v. in 12, 22); ook wordt zij nu eens bij den zuiveren (b. v. in 27, 36), dan weder bij den reeds versterkten stam gevoegd (b. v. in 29, 38, 39, vgl. § **38**, 22).

---

38. Ep. aor. ἔτυψα.

39. Ep. pf. part. κεχαρηώς; f. κεχαρήσω en κεχαρήσατο, aor. med. χήρατο en κεχαρόμην (§ **29**, 14).

Bovendien zijn nog de volgende ep. ww. op te merken:
Stammen met α in den pr.stam:

40. γοάω, weeklagen, aor. ἔγοον.

41. μηκάομαι, blaten, pf. μέμηκα, part. μεμᾰκυῖα, aor. ἔμᾰκον.

42. μῡκάομαι, brullen, pf. μέμῡκα, aor. ἔμῡκον.

Verder volgens A:

42a. ἀῡτέω schreeuwen, aor. ἀῦσαι, ook bij att. dichters.

43. γεγωνέω, ook γεγωνίσκω, roepen, pf. γέγωνα, plqpf. 3 s. ἐγέγωνε, fut. γεγωνήσω.

44. δᾰτέομαι, verdeelen, f. δάσομαι, aor. δάσσατο, pf. 3 s. δέδασται.

45. δουπέω, dreunen, aor. ἐ(γ)δούπησα, pf. δέδουπα.

46. εἰλέω, dringen, impf. ἐείλεον, aor. 3 pl. ἔλσαν, inf. ἔλσαι en ἐέλσαι, pass. pf. ἔελμαι, aor. ἐᾰλην, 3 pl. ἄλεν(ᾰ), inf. ἀλήμεναι.

47. κελᾰδέω, bruisen, part. κελᾰδων.

48. κεντέω, steken, aor. inf. κένσαι.

49. κτῠπέω, dreunen, aor. ἔκτῠπον.

50. ion. πιεζέω naast πιέζω, drukken, aor. ἐπίεσα.

51. ῥῑγέω, huiveren, pf. ἔρρῑγα.

52. στῠγέω, verafschuwen, aor. ἐστύγησα en ἔστῠγον; ἔστυξα, ik maakte vreeselijk.

53. φιλέω, beminnen, aor. ἐφῑλάμην, imper. φῖλαι.

54. χραισμέω, helpen, aor. ἔχραισμον en χραίσμησα.

§ **42**. ACHTSTE OF GEMENGDE KLASSE.

1) Eenige volstrekt niet verwante stammen (§ **30**, 3, *h*) komen zoo met elkander in beteekenis overeen, dat zij gezamenlijk dienen tot vorming der tempusstammen van éen werkwoord.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
2) αἱρέω, nemen,	αἱρή-σω	εἷλ-ον	ᾕρη-κα	ᾑρέ-θην
med. kiezen,	αἱρή-σομαι	εἱλ-όμην	ᾕρη-μαι	
st. αἱρε en ἑλ; pass. gekozen worden	Als pass. in de beteek. van genomen worden wordt ἁλίσκομαι (§ **40**, 18) gebezigd.			
3) γίγνομαι, worden	γενή-σομαι	ἐ-γεν-όμην	γέ-γον-α	
st. (γι-)γ(ε)ν en γεν(ε)			γε-γένη-μαι	

Aanm. In γίγνομαι, gelijk ook in πίπτω en τιτράω (14 en 15) is de praesensstam geredupliceerd, vgl. § **29**, 13, *b*.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
4) ἔρχομαι, gaan	ἐλεύσομαι bij dichters	ἦλθον	ἐλ-ήλῠθ-α	
ἐρχ, ἐλευθ en ἐλ(υ)θ	in proza εἶμι (§ **37**, 15)			

Aanm. Het pr. ἔρχομαι is bijna alleen in den ind. pr. in gebruik; het impf. en de andere modi worden vervangen door εἶμι.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
5) ἔρδω en ῥέζω, doen, bij dichters	ἔρξω en	ἔ-ρεξα en		ἐ-ρέχ-θην
st. ἐρδ, ἐργ en ῥεγ	ῥέξω	ἔρ-ρεξα		

Aanm. De oorspr. verbaalstam is *ϝεργ, waaruit door bijvoeging van ȷ *ἐργίω, ἔρδω is ontstaan; door metathesis is uit *ϝεργ de stam *ϝρεγ, ῥεγ ontstaan, die door bijvoeging van ȷ volgens § **30**, 6 het praesens ῥέζω heeft gegeven.

Volgens B:

55. ἄλθομαι, heelen, intrans., f. ἀλθήσομαι.

56. st. δα, onderwijzen, aor. δέδᾰον; med. aor. inf. δεδᾰασθαι, leeren kennen; pass. aor. ἐδᾰην, ik leerde, f. δᾰήσομαι, pf. δεδᾰηκα, part. δεδᾰώς.

57. st. κᾰδ, doen wijken, berooven, aor. κέκᾰδον, f. κεκᾰδήσω; med. aor. κεκᾰδοντο, zij weken terug.

58. κήδω, bedroeven, f. κηδήσω, pf. κέκηδα, ik ben bezorgd, f. κεκᾰδήσομαι.

59. μέδω en μεδέω, besturen, med. aan iets denken, f. μεδήσομαι.

60. πείθω, overreden, f. πιθήσω, aor. part. πιθήσας (§ **38**, 8 Dial.).

61. st. τορ, doorboren, aor. ἔτορον en ἐτόρησα, f. τετορήσω.

3. Ep. en ion. ook de aor. I med. ἐ-γειν-άμην, verwekken; ook bij att. dichters.

5) Ep. pf. ἔοργα, § **29**, 8 D.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
6) ἐσθίω, eten	ἔδ-ομαι	ἔ-φᾰγ-ον	ἐδ-ήδο-κα	ἠδέσ-θην
ἐσθι, ἐδ(ε)	(§ **33**, 1, A. 2)		ἐδ-ήδε-σ-μαι	
en φᾰγ				
7) ἕπομαι, volgen	ἕψομαι	ἑ-σπ-όμην		
ἑπ en σ(ε)π		(§ **29**, 14, A. 1)		
8) ἔχω, hebben	ἕξω	ἔ-σχ-ον	ἔ-σχη-κα	ἐ-σχέ-θην
ἑχ en σχε	ἕξομαι		ἔ-σχη-μαι	adi. v. ἑκ-τός
				σχε-τός

Aanm. Over den imper. van ἔ-σχον zie § **37**, 10, A. 3. Over den stam ἑχ zie § **6**, 10, A. Een andere vorm van het praes. is ἴσχω, vanwaar o. a. ἀμπ-ίσχω, aor. ἀμπι-σχεῖν, omdoen (een kleed), terwijl ἀμπ-έχω van de kleederen gebruikt wordt: omhullen. Vgl. ook ὑπισχνοῦμαι § **39**, 38.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
9) ζάω, leven	ζήσω	ἐ-βίω-ν	βε-βίω-κα	
ζα en βιο	βιώσομαι (§ **37**, 10 en 11)		βε-βίω-ται	

10) μίσγω, vermengen, andere vorm voor μίγνυμι § **37**, 13, *e*.
μισγ en μιγ

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
11) πίνω(ῑ), drinken	πί-ομαι(ῑ)	ἔ-πῐ-ον	πέ-πω-κα	ἐ-πό-θην
πιν, πι en πο		πῖ-θι	πέ-πο-μαι	
		§ **37**, 10, A. 3		
12) ὁράω, zien	ὄψομαι	εἶδ-ον	ἑ-όρᾱ-κα	ὤφ-θην
		εἰδ-όμην	ἑ-όρᾱ-μαι	§ **29**, 8, A. 1
			ὦμ-μαι	adi. v. ὀπ-τός
				ὁρα-τός
			ὄπ-ωπ-α bij dichters	
13) πάσχω, lijden	πεί-σομαι	ἔ-πᾰθ-ον	πέ-πονθα	
πασχ, παθ en πενθ	voor *πένθ-σομαι			
14) πίπτω, vallen	πεσοῦμαι	ἔ-πεσ-ον	πέ-πτω-κα	
πι-π(ε)τ, πετ	(§ **33**, 5)	(§ **36**, 3)	(§ **34**, 10, A. 1)	
en π(ε)το				
15) τιτράω, boren	τρή-σω	ἔ-τρη-σα		
τιτρᾰ en τρᾰ			τέ-τρη-μαι	
16) τρέχω, loopen	δραμ-οῦμαι	ἔ-δρᾰμ-ον	δε-δράμη-κα(ᾰ)	
τρεχ, δρεμ en δραμε	θρέ-ξομαι		δέ-δρομ-α bij dichters	

---

6. Ep. pr. ἔσθω en ἔδω, act. pf. ἔδ-ηδ-α, pass. pf. ἐδήδοται.

7. Ep. pr. act. ἕπω, bezig zijn, aor. ἔ-σπον, f. ἕψω, med. aor. imper. σπεῖο. Ion. pass. aor. (περι-)έφθην, ik werd behandeld.

8. Ep. pf. (συν-)όκωχα (§ **29**, 12 Dial.).

9. Ep. en ion. pr. ζώω, ep. fut. βέομαι en βείομαι (§ **33**, 1 Dial.).

12. Ep. aor. ἴδον(ῐ); med. aor. ἐείσατο en εἴσατο en part. ἐεισάμενος van een pr. εἴδομαι, schijnen. Ep. is ook het pr. ὄσσομαι (*ὄκ-ȷ-ομαι, vgl. het lat. oc-ulus), in gedachten voor oogen hebben (met overgang van den κ-klank in π-klank, vgl. § **5**, 4 Dial.).

16. Ep. aor. ἔθρεξα.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
17) φέρω, dragen	οἴ-σω	ἤνεγκ-ον	ἐν-ήνοχ-α	ἠνέχ-θην
φερ, ἐνεκ en οἰ	οἴ-σομαι	ἠνεγκ-άμην	ἐν-ήνεγ-μαι	
		(§ **29**, 14)		adi. v. οἰ-σ-τός
	fut. pass. ἐνεχ-θή-σομαι en οἰσ-θή-σομαι			

Aanm. Evenals bij εἶπον (18, A. 2) komen ook bij ἤνεγκον eenige vormen met de vereenigingsletter α voor, b. v. ἤνεγκας, ἠνέγκαμεν, ἠνέγκατε, ἐνεγκάτω. In het med. zijn de vormen met α het meest in gebruik.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
18) φημί, zeggen	ἐρ-ῶ	εἶπ-ον	εἴ-ρη-κα	ἐρ-ρή-θην
st. εἰπ, ἐρ en ῥε		(§ **29**, 14)	εἴ-ρη-μαι	
	fut. pf. εἰ-ρή-σομαι		fut. pass. ῥη-θή-σομαι	

Aanm. 1. Als praesentia kan men φημί en λέγω nemen, en in samenstellingen bijzonder ἀγορεύω, b. v. ἀπ-αγορεύω, verbieden.

Aanm. 2. Naast de gewone vormen εἶπον, εἶπες enz. komen eenige vormen met de vereenigingsletter α voor, bijzonder εἶπας en εἴπατε (vgl. 17, A.).

Aanm. 3. Het pass. deponens δια-λέγομαι, zich onderhouden met, heeft het fut. δια-λέξομαι en δια-λεχ-θή-σομαι, den aor. δι-ε-λέχ-θην en het pf. δι-εί-λεγ-μαι.

	Fut.	Aor.	Pf.	Aor. pass.
19) ὠνέομαι, koopen	ὠνή-σομαι	ἐ-πριά-μην	(§ **29**, 10, A. 1)	
st. ὠνε, πρια			ἐ-ώνη-μαι	ἐ-ωνή-θην
			pf. in act. en pass. beteek.	

Aanm. Zie over ὀνίνημι en ὠφελῶ(έ) § **37**, 8, *b*, over πιπράσκω § **40**, 8 en over *πλήσσω, *πατάσσω, τύπτω en bij dichters παίω § **38**, 3, A. 2 en § **41**, 33 en 38.

---

§ 43. OVERZICHT VAN DE ONREGELMATIGHEDEN IN DE BETEEKENIS DER WERKWOORDEN.

1) Reeds is op onderscheidene plaatsen melding gemaakt van eenige onregelmatigheid in de beteekenis der werkwoorden. Gemakshalve worden die verschillende en ook nog andere onregelmatigheden hier bij elkander geplaatst.

2) De gewichtigste onregelmatigheden bestaan in de verwisseling *a*) van de actieve, mediale en passieve vormen en *b*) van de transitieve en intransitieve beteekenis.

---

17. Ep. en ion. aor. ἤνεικα en ἠνεικάμην (met verlies van de γ en schadeloosstelling); ep. aor. imper. οἶσε (§ **38**, 6 Dial.) en inf. οἰσέμεναι, ion. ook ἀν-οῖσαι. Ion. pass. pf. ἐνήνειγμαι, aor. ἠνείχθην; ep. adi. v. (σύμ-)φερτος, ook bij att. dichters.

18. Ep. pr. εἴρω en ἐρέω, aor. ἔειπον; ion. aor. inf. εἶπαι, pass. aor. εἰ-ρέ-θην. Van den ouderen stam (σεπ) is ep. de aor. ἔ-σπ-ον, imper. ἔ σπ-ετε. Pr. ἐν-έπ-ω, imper. ἔννεπε, aor. ἔνε-σπ-ον, coni. ἐνί-σπ-ω, opt. 2 p. s. ἐνί-σπ-οις, imper. ἔνι-σπ-ε-ς, fut. ἐνίψω en ἐνι-σπ-ή-σω.

Hierbij moet men nog voegen

20. ἰ-αύω, st. αὐ, *ἀϝ, slapen (ἰ is reduplicatie), aor. ἄεσα en ἆσα naast ἰαῦσαι.

A. *Verwisseling van actieve, mediale en passieve vormen.*

3) Zeer vele werkwoorden hebben een fut. med. met actieve beteekenis.

Hiertoe behooren de meeste ww. der laatste vijf klassen, die hier niet afzonderlijk behoeven opgenoemd te worden, en van de eerste drie klassen voornamelijk die, welke eene werkzaamheid van ziel of lichaam aanduiden, als:

ᾄδω, zingen	κλέπτω, stelen
ἀκούω, hooren	μελετῶ(ά), beoefenen
ἀλαλάζω, juichen	οἰμώζω, jammeren
ἀπαντῶ(ά), ontmoeten	ὀλολύζω, weeklagen
ἀπολαύω, genieten	παίζω, spelen
ἁρπάζω, rooven	πηδῶ(ά), springen
βαδίζω, gaan	σιγῶ(ά) en σιωπῶ(ά), zwijgen
βοῶ(ά), schreeuwen	σκώπτω, bespotten
γελῶ(ά), lachen	σπουδάζω, ijveren
διώκω, vervolgen	τίκτω, baren
ἐγκωμιάζω, loven	τωθάζω, bespotten
ἐπ-αινῶ(έ), prijzen	χωρῶ(έ), wijken.
θαυμάζω, bewonderen	

Ook vele verba hebben het fut. med. met pass. beteekenis; als:

ἀδικῶ(έ), verongelijken	τιμῶ(ά), eeren
ζημιῶ(ό), bestraffen	ἄρχω, regeeren
οἰκῶ(έ), wonen	ταράσσω, verschrikken.

4) De voornaamste deponentia passiva (vgl. § **27**, 7) zijn:

ἄγᾰμαι, bewonderen	ἥδομαι, zich verheugen
αἰδοῦμαι(έ), ontzien	ἐν-θυμοῦμαι(έ), behartigen
ἁμιλλῶμαι(ά), wedijveren	προ-θυμοῦμαι(έ), geneigd zijn
ἀρνοῦμαι(έ), loochenen	ἐπι-μέλομαι, zorgen
αὐλίζομαι, zich legeren	μετα-μέλομαι, berouw hebben
ἄχθομαι, zich ergeren	ἀπο-νοοῦμαι(έ), wanhopen
βούλομαι, willen	δια-νοοῦμαι(έ), nadenken
δέομαι, verzoeken	ἐν-νοοῦμαι(έ), bedenken
δια-λέγομαι, zich onderhouden met	προ-νοοῦμαι(έ), vooruitzien
δύνᾰμαι, kunnen	οἴομαι, meenen
ἐναντιοῦμαι(ό), wederstreven	πειρῶμαι(ά), beproeven
ἐπίστᾰμαι, weten	πορεύομαι, marcheeren
(ἔρᾰμαι), beminnen	φιλοτιμοῦμαι(έ), eerzuchtig zijn.
εὐλαβοῦμαι(έ), zich hoeden	

Bij ἔραμαι (in proza ἐρῶ(ά)), ἥδομαι en ἐνθυμοῦμαι is voor het

fut. de pass. vorm, bij eenige weinige (b. v. διαλέγομαι) zijn beide vormen in gebruik, anders meestal de mediale, als ἀχθέσομαι, δυνήσομαι, enz.

De overige deponentia zijn mediale deponentia.

Van verscheidene deponentia hebben de mediale vormen de transitieve en de passieve de lijdende beteekenis, als:

βιάζομαι, dwingen	λογίζομαι, berekenen
δωροῦμαι(έ), geven	λωβῶμαι(ά), beschimpen
ἐργάζομαι, werken	μιμοῦμαι(έ), navolgen
ἰῶμαι(ά), genezen	ὠνοῦμαι(έ), koopen

dus b. v. βιάσασθαι gedwongen hebben en βιασθῆναι gedwongen zijn, δεδωρῆσθαι zoowel gegeven hebben als zijn.

5) Van veel transitieve verba heeft de passieve vorm een terugwerkende beteekenis (mediaal passieve), als:

αἰσχύνω, beschamen	pass.	zich schamen, F. M.
ἀπ-αλλάττω, verwijderen	„	zich verwijderen
δι-αλλάττω, verwisselen	„	zich verzoenen
συν-αλλάττω, verzoenen	„	zich verzoenen
ἐπείγω, drijven	„	zich haasten, F. M.
ἑστιῶ(ά), onthalen	„	zich te goed doen, F. M.
εὐφραίνω, verheugen	„	zich verheugen
κατα-κλίνω, nederleggen	„	zich nederleggen
λυπῶ(έ), bedroeven	„	zich bedroeven, F. M.
ὀργίζω, vertoornen	„	toornig worden
ὁρμῶ(ά), aandrijven	„	opbreken, F. M.
περαιῶ(ό), overzetten	„	overtrekken
πλανῶ(ά), doen dwalen	„	dwalen, F. M.
φοβῶ(έ), doen vreezen	„	vreezen.

De letters F. M. beteekenen dat het fut. uitsluitend in den med. vorm in gebruik is; de overige hebben dezen tijd zoowel in den med. als pass. vorm.

Bij sommige van deze verba transitiva zijn de mediale en passieve vormen in gebruik, maar met verschil van beteekenis, als

κομίζω, brengen,	med.	verwerven,	pass.	zich begeven
σώζω, redden,	„	voor zich redden	„	zich redden
τρέπω, wenden,	„	op de vlucht slaan	„	zich wenden
ψεύδω, bedriegen,	„	liegen,	„	zich bedriegen.

B. *Verwisseling van transitieve en intransitieve beteekenis.*

6) Wanneer bij een ww. verwisseling van trans. en intrans. beteekenis plaats vindt, heeft de aor. I en het fut. act. de eerste, de

aor. II de laatste beteekenis; bestaat er een dubbele vorm voor het pf., dan heeft het gewone pf. de trans., het pf. II de intrans. beteekenis. Wanneer er bij die ww. slechts een vorm voor het pf. is, dan is dit in den regel intransitief.

7) De gewichtigste gevallen van dien aard zijn:

a) ἵστημι, plaatsen, fut. στήσω, ik zal plaatsen
aor. ἔστησα, ik plaatste.

Med. pr. ἵσταμαι, ik plaats mij, aor. II act. ἔστην, ik plaatste mij, d. i. ik stond, pf. act. ἕστηκα, ik heb mij geplaatst, d. i. ik sta, plqpf. act. εἱστήκη, ik stond, fut. pf. act. ἑστήξω, ik zal staan. Med. fut. en aor. στήσομαι en ἐστησάμην, ik zal mij plaatsen en ik zal voor mij plaatsen, ik plaatste mij en ik plaatste voor mij, enz.; het pf. med. komt zelden voor, maar dan in de trans. beteekenis voor zich plaatsen.

Aanm. Ditzelfde onderscheid bestaat ook in de veelvuldige samenstellingen van ἵστημι, b. v. ἀφίστημι, afvallig maken, in de intrans. tijden ἀπέστην, ἀφέστηκα, enz., afvallig worden.

b) βαίνω, gaan, intrans. met het fut. βήσομαι, den aor. ἔβην en het pf. βέβηκα; maar bij dichters het fut. βήσω en de aor. ἔβησα in de beteek. van doen gaan.

c) φύω, voortbrengen, trans. met het fut. φύσω, en den aor. ἔφῡσα; maar de aor. II ἔφῡν, ik werd geboren, en het pf. πέφῡκα intrans., waarbij het pr. φύομαι.

d) δύω, doen zinken, trans. met het fut. δύσω, en den aor. ἔδῡσα; maar de aor. II ἔδῡν, ik zonk, en het pf. δέδῡκα intrans., waarbij het pr. δύομαι.

Aanm. In samenstelling heeft vooral de aor. II de terugwerkende beteekenis van het med. δύομαι, b. v. ἐνδύομαι en ἐκδύομαι χιτῶνα, ik trek een kleed aan en uit, aor. ἐνέδυν, ἐξέδυν.

e) σβέννυμι, uitblusschen, trans. met den aor. ἔσβεσα; maar de aor. II ἔσβην, ik ging uit, en het pf. ἔσβηκα intrans., waarbij het pr. σβέννυμαι.

f) σκέλλω, doen verdorren, trans.; maar de aor. II ἔσκλην, ik verdorde, intrans., waarbij het pr. σκέλλομαι.

g) (ἀπ-)όλλυμι, in het verderf storten, trans. met het fut. (ἀπ-)ολῶ, den aor. (ἀπ-)ώλεσα en het pf. (ἀπ-)ολώλεκα; maar het pf. II (ἀπ-)όλωλα, ik ben omgekomen, intrans., waarbij het pr., fut. en de aor. II med.

h) φθίνω, omkomen, meest intrans., maar het fut. φθίσω en de aor. ἔφθισα, trans., doen omkomen.

i) In een groot aantal ww. heeft alleen het pf. II intrans. beteekenis, als in:

ἄγνυμι, breken	ἔαγα, ik ben gebroken
ἐγείρω, opwekken	ἐγρήγορα, ik ben wakker
κλάζω, doen klinken	κέκλαγγα, ik klink
πείθω, overreden	πέποιθα, ik vertrouw
πήγνυμι, bevestigen	πέπηγα, ik sta vast
πράσσω, doen	πέπρᾱγα, ik ben in een toestand
ῥήγνυμι, scheuren	ἔρρωγα, ik ben gescheurd
σήπω, doen verrotten	σέσηπα, ik ben verrot
τήκω, doen smelten	τέτηκα, ik smelt weg
φαίνω, vertoonen	πέφηνα, ik vertoon mij
en bij dichters	
(μαίνω, razend maken, eerst bij lateren)	μέμηνα, ik raas
ὄρνυμι, verheffen	ὄρωρα, ik verhef mij.

---

§ 44. OVERZICHT VAN DE BETONING DER WERKWOORDEN.

1) Op den § **27**, 8 opgegeven hoofdregel, dat het accent in de coniugatie zoo ver mogelijk van den uitgang terugtreedt, bestaan eenige uitzonderingen.

2) Bij samentrekking worden de regels van § **8**, 11 gevolgd, dus φιλῶ uit *φιλέω, ἐφιλοῦ uit *ἐφιλέε(σ)ο, βαλῶ uit *βαλέω, κοπῶ uit *κοπέω, παιδευθῶ uit *παιδευθέω, παρ-ῶ uit *παρ-έω, ἱσταῖο uit *ἱστά-ι-(σ)ο.

Aanm. 1. Hierom mag in samenstelling het accent ook nooit verder dan het augm. temp. (§ **29**, 4, A. 1) teruggaan, dus ὑπ-ῆρχον van ὑπ-άρχω, bestaan, ook wanneer de klank, waarmede het ww. begint, niet vatbaar is voor augment, b v. ὑπ-εῖκον van ὑπ-είκω, wijken. Maar σύν-οιδα, ik ben bewust, ἔξ-οιδα, ik weet.

Aanm. 2. Deze laatste regel geldt niet voor vormen (bij dichters), waar het augment weggelaten is, b. v. ἄν-εχον voor ἀν-εῖχον van ἀν-έχω, ophouden.

Aanm. 3. Eenige vormen van den coni. en opt. der ww. op μι worden als niet samengetrokken beschouwd, vgl. § **37**, 9, A.

3) Bij samenstellingen geldt de regel, dat het accent nooit verder terug mag treden dan de lettergreep, die aan het niet samengestelde woord onmiddellijk voorafgaat, dus:

In het ep. vindt men van τρέφω, voeden, den aor. II act. ἔτρᾰφον met intrans. beteek., ik groeide op; zoo ook het pf. τέτροφα, ik werd dik.

Van ἐρείπω, omstorten, heeft men den ep. aor. ἤρῐπον, ik viel om, desgelijks het pf. (κατ-)ερήριπα; omgekeerd van ναίω, wonen, den ep. aor. ἔνασσα, ik deed wonen, ik gaf ter woon.

Van ἀναγιγνώσκω is in het ion. de aor. ἀνέγνωσα, ik overreedde, en ἀνέγνων, ik las.

Behalve de beide boven genoemde ep. intrans. pf. vindt men ep. nog van δαίω, aansteken, δέδηα, in brand staan, van ἔλπω, doen hopen, ἔολπα, ik hoop, van φθείρω, bederven, (δι-)έφθορα, ik ben verloren.

ἀπό-δου	πρός-ϑεσϑε	maar	παρ-έσχον
περί-ϑου	ἀπό-δοτε	„	ἀπό-δος
παρά-σχου	παρά-σχω	„	συν-έκ-δος
ἐπί-σπου	κατά-βᾱ	„	ἐπί-σχες.

Aanm. 1. Bij de ww. op μι wordt in den 2den pers. sing. van den imper. aor. II med. het accent van eenlettergrepige vormen bij uitzondering niet teruggetrokken, wanneer zij met eenlettergrepige voorzetsels zijn samengesteld, dus προς-ϑοῦ, maar πρός-ϑεσϑε en παρά-σχου.

Aanm. 2. Dat vormen als παρ-έσται, ἔξ-ισται paroxytonon (en niet proparoxytonon) zijn, komt door de uitstooting van de middelste lettergreep in *ἔσεται.

4) Eenlettergrepige verbaalvormen (behalve χρή, men moet, en de participia, zie beneden 7, *a*), die van nature lang zijn, krijgen altijd den circumflexus, ook al zijn zij niet uit samentrekking ontstaan, dus niet alleen στῶ voor *στάω en ἀπο-στῶ voor *ἀπο-στάω, maar ook σχῶ (coni. van ἔ-σχ-ον); volgens regel 3) echter ἐπί-σχω.

5) Voor den imper. bestaan de volgende uitzonderingen:

a) de vormen van den imper. der aoristi II εἰπέ, zeg, εὑρέ, vind, ἐλϑέ, kom, ἰδέ, zie, en λαβέ, neem, zijn oxytona; in samenstelling geldt echter de hoofdregel, dus ἄπελϑε, ἀπόλαβε.

b) de imper. aor. II med. zijn (gewoonlijk ook in samenstelling) perispomena, b. v. βαλοῦ, γενοῦ, καταλαβοῦ.

Aanm. Ἰδού, daar! ziedaar! als interiectio is oxytonon.

6) Voor den infinitivus gelden, ook in samenstelling, de volgende uitzonderingen:

a) op de voorlaatste lettergreep (dus paroxytona of properispomena naar de natuurlijke quantiteit) hebben het accent:

1) de infin. van den aor. I act., παιδεῦσαι, τελέσαι;

Aanm. Dus is παιδεῦσαι act. inf. aor., παίδευσαι med. imper. aor. 2 p. s. en παιδεύσαι act. opt. aor. 3 p. s. (§ 33, 6 A. 1).

2) de infin. van den aor. II med., βαλέσϑαι;

3) de infin. van het pf. med., πεπαιδεῦσϑαι, πεπλέχϑαι;

4) alle infinitivi op ναι, πεπαιδευκέναι, παιδευϑῆναι, ἱστάναι, προδιδόναι, προςϑεῖναι, ἁλῶναι, ἐξεῖναι, παριέναι;

b) perispomenon is de infin. van den aor. II act., dus λαβεῖν, ἐλϑεῖν.

7) Voor het participium gelden, ook in samenstelling, de volgende uitzonderingen:

a) oxytona zijn in den mann. nom. sing. alle participia, waarbij die naamval door ς gevormd wordt, behalve dat van den aor. I act., dus πεπαιδευκώς, παιδευϑείς, ἱστάς, ἀποϑείς, δεικνύς, γνούς, maar παιδεύσας; ook het part. van den aor. II act. is in den mann. nom. sing. oxytonon, dus λαβών, σχών.

Aanm. Hiertoe behoort ook het part. ἰών van εἶμι, gaan, en ὤν van εἰμί, zijn, dus ook ἀπ-ιών, παρ-ών.

b) paroxytonon is het part. pf. med., dus πεπαιδευμένος, πεπλεγμένος.

De veranderingen van het accent voor het fem. en neutr. zijn dezelfde als bij de adi.

Aanm. Dus is παιδεῦσον act. fut. part. n. g. en παίδευσον act. imper. aor. 2 p. s.

8) Het eerste adi. verb. is oxytonon, het tweede paroxytonon, dus παιδευτός, παιδευτέος.

ALPHABETISCH REGISTER DER WERKWOORDEN.

---

§ 45. AANHANGSEL

OVER DE AFLEIDING EN SAMENSTELLING DER WOORDEN.

1) Een woord is eenvoudig, d. i. ontstaan uit een enkelen stam, b. v. γράφ-ω, schrijven, van den st. γραφ, λόγ-ο-ς, rede, van den st. λεγ, of samengesteld, b. v. λογο-γράφο-ς, schrijver van redevoeringen.

A. *Eenvoudige woordvorming.*

2) De eenvoudige woorden zijn deels oorspronkelijk (verbalia), d. i. onmiddellijk van een verbaalstam afgeleid, b. v. ἀρχ-ή, begin, van den verb.st. ἀρχ (ἄρχω, beginnen), deels afgeleid (denominativa), d. i. van een nominaalstam afgeleid, als ἀρχα-ῖο-ς, oud, van den nom.st. ἀρχα, nom. ἀρχή.

3) Nomina worden in den regel door middel van een uitgang hetzij van een verbaal-, hetzij van een nom.stam gevormd. Dezen uitgang noemt men suffix; zoo is van ἀρχ door middel van het suffix -α het subst. ἀρχ-ή gevormd, van ἀρχα door middel van het suffix -ιο het adi. ἀρχα-ῖο-ς.

Aanm. 1. Slechts weinige oorspr nomina zijn zonder suffix gevormd, b. v. φύλαξ, wachter, van den stam φυλακ (φυλάσσω).

Aanm. 2. Consonantstammen ondergaan vóor de suffixen de volgens § **6** noodzakelijke veranderingen, b. v. γραφ, *γράφ-μα, γράμ-μα, letter. Bij vocaalstammen hebben over het algemeen dezelfde verlenging van den klinker en invoeging van σ plaats, die voor de verbaalstammen zijn opgegeven (§ **33**, enz.), b. v. ποίη-μα, gedicht, σει-σ-μός, aardbeving.

Aanm. 3. In veel oorspr. woorden ondergaat de stam dezelfde verandering van klinker als bij het pf. (§ **34**, 4) plaats heeft, b. v λαθ (λέληθα) λήθ-η, vergeetachtigheid, πεμπ (πέπομφα) πομπή, geleide, λιπ (λέλοιπα) λοιπ-ός, overig.

Aanm. 4. Voor het accent der nomina geldt als algemeene regel, dat bijna alle neutra barytona zijn, b. v. τὸ γέν-ος, geslacht, τὸ πνεῦ-μα, adem, τὸ ποίη-μα, het gedicht.

4) Subst., die handelende personen aanduiden of personen, die zich met iets bezig houden of bij iets behooren, worden gevormd door de suffixen -εύ-ς, -τηρ, -τωρ en -της, alle masc., waarbij als fem. -τειρα, -τρια, -τρίς en τις.

Verbalia:

verb.st.	st.	nom.
νεμ (νέμω)	νομ-ευ	νομ-εύ-ς, herder
σω (σώζω, § **35**, 4, A. 1)	σω-τηρ	σω-τήρ, redder
	σω-τειρα	σώ-τειρα, redster
ῥε (εἴ-ρη-κα, § **42**, 18)	ῥη-τορ	ῥή-τωρ, redenaar

κρῐ(ν) (κρίνω, § **35**, 4, A. 2)	κρῐ-τα	κρῐ-τή-ς, rechter
ποιε (ποιῶ)	ποιη-τα	ποιη-τή-ς, dichter
	ποιη-τρια	ποιή-τρια, dichteres
αὐλε (αὐλῶ)	αὐλη-τα	αὐλη-τή-ς, fluitspeler
	αὐλη-τριδ	αὐλη-τρί-ς, fluitspeelster

Denominativa: nom. st.

πορθμο (πορθμός)	πορθμ-ευ	πορθ-μεύ-ς, veerman
πολι (πόλις)	πολῑ-τα	πολί-τη-ς, burger
οἰκο (οἶκος)	οἰκετα	οἰκέ-τη-ς, } (huisgenoot)
	οἰκε-τιδ	οἰκέ-τι-ς, } slaaf.

Aanm. Naast vele masc. op εύς staan fem. op εια (altijd proparox.), b. v. βασιλεύς, koning, βασίλεια, koningin.

5) Substantiva, die een handeling aanduiden, worden gevormd door de suffixen *-τι-ς, -σι-ς (ontstaan uit -τι-ς, vgl. § **33**, 5, A. 1), -σια, fem., barytona, en -μό-ς, masc., oxytona. Alle hiertoe behoorende nomina zijn verbalia, als:

verb.st.	st.	nom.
πιθ (πείθω)	πισ-τι	πίσ-τι-ς, trouw
μιμε (μιμοῦμαι)	μιμη-σι	μί-μη-σι-ς, nabootsing
σκεπτ (*σκέπτομαι, σκοπῶ)	σκεψι	σκέψι-ς, beschouwing
δοκιμαδ (δοκιμάζω)	δοκιμα-σιᾰ	δοκιμα-σίᾱ, onderzoek
ὀδυρ (ὀδύρομαι)	ὀδυρ-μο	ὀδυρ-μό-ς, weeklacht
σπα (σπῶ)	σπα-σ-μο	σπα-σ-μό-ς, kramp.

Aanm. 1. In δε-σ-μός, boei, en θε-σ-μός, wet, is de σ ingevoegd, hoewel de stammen δε (δῶ, binden) en θε (τίθημι) deze bijvoeging in geen enkelen tempusstam ondergaan.

Aanm. 2. Van ww. op εύω worden vr. subst. op -ειᾱ afgeleid tot aanduiding van de handeling: παιδεύω, opvoeden, παιδειᾱ, opvoeding, βασιλεύω, regeeren, βασιλειᾱ, heerschappij.

6) Het gevolg van de handeling wordt uitgedrukt door subst. gevormd met de suffixen -μᾰ en -ος, beide neutra; alle hiertoe behoorende nomina zijn verbalia:

verb.st.	st.	nom.
πραγ (πράσσω)	πραγ-ματ	πρᾶγ-μα, daad
ἐπ (εἰπεῖν)	ἐπ-ες	ἔπ-ος, woord.

7) Het werktuig of het middel om eene handeling te volbrengen wordt aangeduid door het suffix -τρον, als:

verb.st.	st.	nom.
ἀρο (ἀρῶ)	ἀρο-τρο	ἄρο-τρον, ploeg
λυ (λύω)	λυ-τρο	λύ-τρο-ν, losgeld.

Aanm. Meer plaatselijk is de beteekenis van het verwante vr. suffix -τρᾱ, als ὀρχή-σ-τρα, dansplaats (ὀρχεῖσθαι), παλαί-σ-τρα, worstelschool (παλαίω).

8) Om de verblijfplaats aan te duiden gebruikt men de suffixen -τήριον, -εῖον, beide neutra, en -ών, masc., als:

verb. of nom. st.	st.	nom.
δικαδ (δικάζω)	δικασ-τηριο	δικασ-τήριο-ν, gerechtshof
κουρευ (κουρεύς)	κουρ-ειο	κουρ-εῖο-ν, barbierswinkel
ἀμπελο (ἄμπελος).	ἀμπελων	ἀμπελ-ών, wijngaard.

9) Van adi.stammen worden door middel van de suffixen -της, -σύνη(ῠ), -ία (alle fem.) en ος (neutr., vgl. boven 6) subst. afgeleid tot aanduiding van de eigenschap, als:

adi. st.	st.	nom.
νεο (νέος)	νεο-τητ	νεότης, jeugd
δικαιο (δίκαιος)	δικαιο-συνα	δικαιο-σύνη, rechtvaardigheid
σοφο (σοφός)	σοφ-ια	σοφ-ίᾱ, wijsheid
βαθυ (βαθύς)	βαθ-ες	βάθ-ος, diepte.

Aanm. Het suffix -ιᾰ wordt met den klinker ε van de adi.stammen op ες (nom. ης) tot ειᾰ en met de eerste ο der adi.stammen op οο tot οιᾰ (beide proparoxyt.) samengetrokken, als ἀλήθε-ιᾰ, waarheid, εὔνο-ιᾰ, welwillendheid (vgl. § **13**, 5 A. 2).

10) Verkleinwoorden worden van nominaalstammen gevormd door de suffixen -ιον en -ίσκος (vr. -ίσκη), als:

st.	st.	nom.
παιδ (παῖς)	παιδ-ιο	παιδ-ίο-ν, kindje
νεανια (νεανίας)	νεαν-ισκο	νεᾱν-ίσκο-ς, jongeling
παιδ (παῖς)	παιδ-ισκα	παιδ-ίσκη, meisje.

Aanm. 1. Bijna alle drielettergrepige verkleinwoorden op -ιον, welker eerste lettergreep lang is, zijn proparox.

Aanm. 2. Andere vormen voor -ιον zijn -ίδιον, -άριον, -ύδριον, -ύλλιον, als οἰκίδιον, huisje, παιδάριον, knaapje, μελύδριον, liedje, ἐπύλλιον, versje.

11) Patronymica of subst., die de afkomst van een vader of stamvader (zelden die van eene moeder) aanduiden, worden gevormd voor het masc. door het suffix -δης (paroxyt.) en voor het fem. door -ς (oxyt.). Achter de αstammen worden deze suffixen onmiddellijk geplaatst, achter de consonantstammen met tusschenvoeging van ῐ, terwijl bij de οstammen de ο door ι (bij de stammen op -ιο door ια) wordt vervangen; oorspr. consonantstammen op (εϝ) ευ en (οϝ) ο nemen ook de verbindingsletter ι aan, als:

st.	st.	nom.
Αἰνεια (Αἰνείας)	Αἰνειᾰ-δα	Αἰνειά-δη-ς
Βορεα (Βορέας)	Βορεᾰ-δ (vr.)	Βορεά-ς
Κεκροπ (Κέκροψ)	Κεκροπ-ῐ-δα	Κεκροπ-ί-δη-ς
	Κε-κροπ-ῐ-δ (vr.)	Κεκροπ-ί-ς
Ταυταλο (Τάνταλος)	Ταυταλ-ῐ-δα	Ταυταλ-ί-δη-ς
	Ταυταλ-ῐ-δ (vr.)	Ταυταλ-ί-ς
Μενοιτιο (Μενοίτιος)	Μενοιτ-ιᾰ-δα	Μενοιτ-ιά-δη-ς
Πηλε(ϝ) (Πηλεύς)	Πηλε-ῐ-δα	Πηλε-ί-δη-ς
Λητο(ϝ) (ἡ Λητώ)	Λητο-ῐ-δα	Λητο-ί-δη-ς

Aanm. 1. Zeldzaam is het suffix *-ίων* (ῐ) (st.-ῐον), als Κρον-ίων, zoon van Κρόνος; bij dichters vindt men in deze quantiteit om de maat vele vrijheden.

Aanm. 2. In het ep. vindt men (vgl. § 18, 2 Dial.) b. v. van den st. *Πηλεϝ ook Πηλη-ῐ-ᾰ́-δης; de ᾰ is hier om de maat noodzakelijk ingevoegd.

12) Gentilia of subst., die iemand naar zijn vaderland aanduiden, hebben buiten eenige minder gewone de suffixen *-εύς* en *-της*, masc.; van de laatste is het fem. *-τις*, als:

st.	st.	nom.
Μεγαρο (Μέγαρα)	Μεγαρ-ευ	Μεγαρ-εύ-ς
Τεγεα (Τεγέα)	Τεγεᾱ-τᾰ	Τεγεά-τη-ς
	Τεγεᾱ-τῐδ (vr.)	Τεγεά-τι-ς

13) Adiectiva worden voornamelijk gevormd door de suffixen *-ιος* (proparox.), *-κός*, *-ῐνος* (proparox.), (*-εος) *οῦς* (§ **20**, 6, *b*), *-εις* en *-μων*.

a) Het suffix *-ιο-ς* duidt de meest algemeene betrekking tot het begrip van het subst. uit, b. v. *οὐράν-ιο-ς*, hemelsch (*οὐρανός*).

Aanm. 1. Met de eindklinkers van de vocaalstammen smelt de ι dikwijls tot een tweeklank samen, waardoor het woord properispomenon wordt, b. v. *ἀγορα-ῖο-ς*, de markt betreffend (*ἀγορά*), *αἰδο-ῖο-ς*, schaamachtig (*αἰδώς*); men vindt echter ook woorden met teruggetrokken accent, b. v. *δίκα-ιο-ς*, rechtvaardig (*δίκη*). Bij de stammen op ε(ς) smelt ι op dezelfde wijze met ε tot ει samen, als *θέρε-ιο-ς*, zomersch (*τὸ θέρος*).

Aanm 2. Ook van plaatsnamen worden dergelijke adi. afgeleid, die echter ook als subst. worden gebezigd, b. v. Ἀθηνα-ῖο-ς (Ἀθῆναι), Μιλήσ-ιο-ς (Μίλητος, (vgl. § 33, 5, A. 1).

Ook van adi.stammen worden op deze wijze nieuwe adi. gevormd, b. v. *ἐλευθέρ-ιο-ς*, den vrije betamend, van *ἐλεύθερο-ς*.

b) Het suffix *-κό-ς* wordt meestal door middel van de vereenigingsletter ῐ aan den stam gevoegd en beteekent bij verb.stammen de geschiktheid, bij nom.stammen de eigenaardigheid, als *ἀρχι-κός*, geschikt om te regeeren, *βασιλ-ι-κός*, koninklijk.

Aanm. 3. In veel verb.stammen wordt vóór *-κός* de lettergreep *-τῐ* ingevoegd, b. v. *πρακ-τι-κός*, geschikt om te handelen.

Aanm. 4. Veel van deze adi. worden in het fem. gebruikt tot aanduiding van de namen van kunsten en wetenschappen, b. v. *ἡ γραμμα-τι-κή*, (nam. *τέχνη*), de spraakkunst (*γράμματα*), *ἡ τακ-τι-κή*, de kunst om (een leger) te scharen (*τάσσω*). Het masc. beteekent als subst. iemand, die in die kunst of wetenschap bedreven is, b. v. *ὁ γραμμα-τι-κός*, de spraakkunstenaar, *ὁ τακ-τι-κός*, de krijgskundige.

c) De suffixen *-ῐνος* en (*-εος) *-οῦς* duiden de stof aan, b. v. *λίθ-ῐνος*, steenen (*λίθος*), *χρυσ-οῦς*, gouden (*χρυσός*).

Aanm. 5. Het suffix *ῐνός* dient tot vorming van adi. van tijd, b. v. *χθεσ-ῐνός*, van gisteren, *ἐαρ-ῐνος*, van of in de lente; en met een versterkt suffix *νυκτ-ερ-ῐνός*, bij nacht.

d) Het suffix *-εις* (*εντ-ς*) beteekent de volheid, b. v. *χαρί-εις*, liefelijk (*χάρις*).

e) Het suffix *-μων* (*μον*) duidt de neiging aan, b. v. *ἐπι-λήσμων*, vergeetachtig.

Aanm. 6. Adi. suffixen van minder bepaalde beteekenis zijn *-λος* (meest oxyt.), *-μος* (proparox.), *-σιμος* (proparox.), *-νος* en *-ης*.

Het suffix *-λος* heeft meestal een actieve beteek., als *δει-λός*, vreesachtig, *ἀπατη-λός*, bedriegelijk; *-μος* deels act. *μάχ-ι-μος*, strijdbaar, deels pass. *ἀοίδ-ι-μος*, gezongen kunnende worden; hiermede is *-σιμος* verwant, b. v. *χρή-σ-ι-μος*, bruikbaar; het suffix *-νός* heeft meestal een pass. beteek., b. v. *δει-νός*, gevreesd wordende, vreeselijk, *σεμ-νός* vereerenswaardig (*σέβομαι*); het suffix *-ης* komt bijna alleen in samenstelling voor (vgl. beneden 16, *a* en *b*), echter ook buiten samenstelling, b. v. *ψευδ-ής*, valsch.

14) Verba worden op verschillende wijzen van nominaalstammen afgeleid; de gewichtigste uitgangen zijn:

	nom.stam.	
ά-ω	τιμα (τιμή)	*τιμά-ω, τιμῶ, eeren.
—	γοο (γόος)	*γοάω, γοῶ, weeklagen
έ-ω	ἀριθμο (ἀριθμός)	*ἀριθμέ-ω, ἀριθμῶ, tellen
—	εὐτυχε(ς) (εὐτυχής)	*εὐτυχέ-ω, εὐτυχῶ, gelukkig zijn
—	ἱστορ (ἵστωρ)	*ἱστορέ-ω, ἱστορῶ, navorschen
εύ-ω	βασιλευ (βασιλεύς)	βασιλεύ-ω, koning zijn
—	βουλα (βουλή)	βουλεύ-ω, raden.
ζ-ω	ἐλπιδ (ἐλπίς)	ἐλπίζ-ω, hopen
—	ἑλλην (Ἕλλην)	ἑλληνίζ-ω, Grieksch spreken
—	φιλιππο (Φίλιππος)	φιλιππίζ-ω, Philippus toegenegen zijn
άζ-ω	δικα (δίκη)	δικάζ-ω, recht spreken
—	ἐργο (ἔργον)	ἐργάζ-ομαι, werken
αίν-ω	σημα(τ) (σῆμα)	σημαίν-ω, aanwijzen
—	λευκο (λευκός)	λευκαίν-ω, witten

ύν-ω	*ἡδυ (ἡδύ-ς)*	*ἡδύν-ω*, verzoeten
—	*λαμπρο (λαμπρό-ς)*	*λαμπρύν-ω*, schitterend maken

Aanm. 1. Van sommige nom.stammen worden verscheidene ww. gevormd met verschillende uitgangen en ook met verschillende beteekenissen, als:

πολεμο,	**πολεμέω*, *πολεμεῖν*, oorlog voeren (bij dicht. *πολεμίζω*)
	**πολεμό-ω*, *πολεμοῦν*, vijandig maken
δουλο,	*δουλεύ-ω*, slaaf zijn
	**δουλό-ω*, *δουλοῦν*, tot slaaf maken.

Aanm. 2. Eene bepaalde, nam. eene desideratieve beteekenis heeft de uitgang *-σείω*, gelijk ook somtijds *-άω* en *-ιάω*, b. v. *γελᾰ-σείω*, lachlustig zijn, *δρᾱ-σείω*, begeeren te doen, **φον-άω*, moordlustig zijn, **κλαυσ-ιάω*, willen schreien. — In proza schijnt alleen *θανατᾶν*, willen sterven, voor te komen. — Die op *-ιάω* beteekenen ook dikwijls een lichamelijke ongesteldheid, als **ὀφθαλμ-ιάω*, een oogziekte hebben, *ναυτ-ιάω*, zeeziek zijn.

Aanm. 3. Zie over de adverbia van hoedanigheid en wijze § **24**, 1; over eenige van subst. afgeleide adv. § **24**, 3; over de adv. van plaats § **24**, 6; over de correlatieve en andere pronominale adv. § **25**, 17; over de teladv. § **26**, 5.

B. *Samenstelling.*

15) Een nomen, dat in een samengesteld woord de eerste plaats bekleedt, staat in den vorm van den stam, b. v. *ἀστυ-γείτων*, (stad-)nabuur, *χορο-διδάσκαλος*, koorleermeester, *σακές-παλος*, schildzwaaier, *πατρ-άδελφος*, vadersbroeder.

Consonantstammen worden echter in den regel door de vereenigingsletter *ο* met het tweede bestanddeel verbonden, als dit ook met een medeklinker begint, b. v. *ἀνδριαντ-ο-ποιός*, beeldhouwer, *πατρ-ο-κτόνος*, vadermoordenaar. Ook na de zachte klinkers *ι* en *υ* wordt zij dikwijls gebezigd, b. v. **πολι-ό-εχος*, *πολι-οῦχος*, de stad bezittend, *ἰχθυ-ο-πώλης*, vischverkooper, en zij vervangt regelmatig de *α* van den stam, als *ἡμερο-δρόμος*, daglooper.

Voor klinkers vallen de laatste klinkers van den stam van het eerste bestanddeel in den regel weg, als *ψυχ-ἄγωγός*, schimgeleider, *χορ-ηγός*, kooraanvoerder; maar bij de woorden, die oorspronkelijk met *ϝ* begonnen blijft de klinker, b. v. **δημιο-(ϝ)εργός*, *δημιουργός*, handwerksman.

Aanm. Op deze regels bestaan veelvuldige uitzonderingen. Zoo komen bijzonder de stammen op *ες* in samenstelling dikwijls in een verkorten vorm voor, als *ξιφο-κτόνος*, met het zwaard doodend (st. *ξιφες*), *τειχο-μαχία*, strijd bij den muur (st. *τειχες*); de eindklinker der *α*stammen is soms verlengd tot *ᾱ* of *η*, b. v. *ἀγορᾱ-νόμος*, marktmeester, *χοη-φόρος*, lijkofferbrengster. In plaats van den stamvorm vindt men ook niet zelden een casusvorm, b. v. *νεώς-οικος*, scheepshuis, *ὀρεσσι-βάτης*, op het gebergte loopend.

16) De uitgang van een woord wordt bij samenstelling dikwijls veranderd, voornamelijk, wanneer het samengestelde woord een adi. is, b. v. *τιμή*, *φιλό-τιμος*, eergierig, *πρᾶγμα*, *πολυ-πράγμων*, bemoeiziek.

In het bijzonder merke men op dat dikwijls als uitgang gebezigd wordt *ης* (§ **21**, 14 en 15), en wel:

a) bij vele onmiddellijk van den verbaalstam gevormde adi., als *ἀ-βλαβ-ής*, onbeschadigd, *αὐτ-άρκ-ης*, zelfgenoegzaam;

b) bij adi., wier tweede bestanddeel een subst. op *ος* (st. *ες*) is, als *δεκ ετής*, tienjarig, *κακο-ήθης*, boosaardig.

17) Een verbum kan zonder zijn natuur te veranderen met een voorzetsel worden samengesteld; de losse aard dezer samenstelling is de reden van de plaatsing van het augment en de reduplicatie bij dergelijke samenstellingen (§ **29**, 15).

Aanm. Om dezelfde reden worden deze samengestelde ww. bij dichters en in het ion., zelfs ook wel in att. proza, somtijds weder ontbonden; deze scheiding noemt men tmesis, en in dit geval heeft de anastrophe van het accent bij het voorz. (§ **9**, 7, *c* en A.) plaats, wanneer het ww. vóor het voorz. wordt geplaatst, b. v. *λούσειαν —ἄπο*, zij mogen afwasschen.

18) Als een ander woord met een verbaalst. is samengesteld, wordt uit beiden een nomen gevormd, dat den handelenden persoon aanduidt, b. v. uit *λίθο-ς* en *βαλ*: *λιθο-βόλος*, steenen werpend, vanwaar het ww. *λιθο-βολέω*, steenen werpen; van *ναῦ-ς* en *μαχ*: *ναυ-μάχος*, ter zee strijdend, vanwaar *ναυ-μαχέω*, een zeeslag leveren; van *εὖ* en *ἐργ*: *εὐ-εργέτης*, weldoener, vanwaar *εὐ-εργετέω*, weldoen.

19) Lange afleidingssuffixen, zie boven 13) *a*, *b*, *c*, die in de niet samengestelde adiectiva voorkomen, worden bij samenstelling niet behouden, b. v.

δίκαιος, rechtvaardig,	maar	*ἄ-δικος*, onrechtvaardig
ἔτειος, jaarlijksch,	„	*τρι-ετής*, van drie jaren
μαθητικός, het leeren betreffend,	„	*φιλο-μαθής*, leergierig
λίθινος, van steen,	„	*μονό-λιθος*, uit één steen.

20) Bijna alleen bij dichters komen samenstellingen voor, waarin het eerste deel onmiddellijk van een verbaalst. is gevormd; dit kan op twee wijzen plaats hebben:

a) de verb.- of de praes.stam wordt met vocaalstammen onmiddellijk, met consonantstammen door middel van de vereenigingsletters *ε*, *ι* of *ο* verbonden, b. v. *πείθ-αρχος*, gehoorzaam aan het bevel, *δακ-έ-θυμος*, hartgrievend, *ἀρχ-ι-τέκτων*, bouwmeester, *λιπ-ό-ναυς*, het schip verlatend.

b) een door *σ* versterkte vorm wordt op dezelfde wijze met het tweede bestanddeel van het woord verbonden, als *πλήξ-ιππος*, de paarden slaand, *στρεψ-ί-δικος*, het recht verdraaiend, *λυσ-ί-πονος*, de moeite doende ophouden, *μιξ-ο-βάρβαρος*, gemengd (half-)barbaarsch.

21) Naar de beteekenis worden de samengestelde adi. en

subst. in twee soorten onderscheiden: determinatieve en attributieve.

22) In de determinatieve composita is het tweede bestanddeel het hoofdwoord, terwijl het, zonder dat de eigenlijke beteekenis in eenig opzicht verandert, door het eerste bestanddeel alleen een nadere bepaling krijgt; deze composita kan men aldus omschrijven, dat het eerste deel óf als adi. óf als adv. tot het tweede in betrekking gebracht wordt, b. v. *μεσ-ημβρία*, d. i. *μέση ἡμέρα* (§ **3**, 1, A.), middag, *ψευδο-κήρυξ*, d. i. *ψευδὴς κήρυξ*, leugenheraut, *ὁμό-δουλος*, d. i. *ὁμοῦ δουλεύων*, medeslaaf.

23) In de attributieve composita wordt het tweede bestanddeel ook wel nader bepaald door het eerste, maar beide maken vereenigd een nieuw begrip uit, dat als eigenschap wordt toegekend aan een woord, dat niet in de samenstelling begrepen is; men kan deze composita gewoonlijk aldus omschrijven, dat men het part. van *ἔχω* of een ww. van dergelijke beteekenis bezigt en hierbij het tweede bestanddeel als obiect, het eerste als attribuut van het obiect voegt, b. v. *μακρό-χειρ*, langhandig = *ἔχων χεῖρας μακράς*, *ἀργυρό-τοξος*, met zilveren boog, *ὁμό-τροπος*, gelijksoortig, *σώ-φρων*, met een gezond verstand, *αὐτό-χειρ*, eigenhandig = *τῇ αὐτοῦ χειρὶ χρώμενος*.

24) Bovendien wordt in sommige composita óf het eerste bestanddeel door het tweede óf het tweede door het eerste als obiect geregeerd, zoodat men bij de omschrijving een van beide in een casus obliquus moet zetten (obiectieve composita), b. v. *ἡνί-οχος* = *τὰ ἡνία ἔχων*, die de teugels houdt, voerman, *λογογράφος*, schrijver van redevoeringen, *ἀξιό-λογος* = *ἄξιος λόγου*, der vermelding waardig, *φιλό-μουσος*, de Muzen beminnend, *δεισι-δαίμων* = *δεδιὼς τοὺς δαίμονας*, bijgeloovig.

Aanm. 1. Voorzetsels kunnen met substantiva verbonden worden op ieder der in 22) en 23) genoemde wijzen; determinatief: *ἀπ-ελεύθερος*, die vrij is (niet van zich zelf, maar) door een ander; attributief: *ἔν-θεος*, d. i. *ἐν αὐτῷ θεὸν ἔχων*, een god in zich dragend, d. i bezield, *ἀμφι-κίων*, nam. *νεώς*, d. i. *κίονας ἀμφ' αὐτὸν ἔχων*, een tempel rondom met zuilen omgeven.

Aanm. 2. Samengestelde woorden krijgen in den regel het accent zoo ver mogelijk van den uitgang af, maar die composita op *ος*, welker tweede bestanddeel onmiddellijk van een verb.stam wordt afgeleid, zijn, wanneer zij een actieve beteekenis hebben, paroxytona, als de voorlaatste kort is, doch oxytona, als de voorlaatste lang is, b. v. *μητρο-κτόνος*, moedermoordenaar, *παιδ-αγωγός*, leidsman van kinderen. Bij de pass. beteekenis trekken zij volgens den algemeenen regel het accent zoo ver mogelijk van den uitgang terug, b. v. *μητρ-ό-κτονος*, door zijn moeder gedood, *δυσ-άγωγος*, moeilijk te leiden.

25) Het voorvoegsel *ἀν* (in het nederl. on), voor medeklinkers

ἀ, om zijn beteekenis *α* privans genoemd, wordt in een zeer groot getal samenstellingen gevonden, die tot de determinatieve composita behooren, als het tweede bestanddeel ontstaan is uit een verbum of een adi., maar tot de attributieve, als dit uit een subst. is ontstaan, b. v. *ἄ-γραφ-ος*, ongeschreven, *ἀν-ελεύθερος*, onvrij, *ἄ-παις*, kinderloos.

Aanm. 1. Determinatieve uit een subst. ontstane samenstellingen met *ἀν* (*ἀ*) zijn zeldzaam en komen alleen bij dichters voor, b. v. *μήτηρ ἀμήτωρ*, een onmoederlijke moeder.

Aanm. 2. Woorden, die oorspr. met een *ϝ* begonnen, hebben *ἀ* (niet *ἀν*), b. v. **ἀ-ϝέκων*, *ἀ-έκων*, samengetrokken *ἄκων*, tegen zijn wil, **ἀ-ϝεργός*, *ἀ-εργός*, samengetrokken *ἀργός*, lui, **ἀ-σϝήθης*, *ἀ ήθης*, ongewoon. Vanhier ook *ἀ-ήττητος*, onverwonnen, en waarsch. ook *ἄ-οπλος*, ongewapend, enz.

Het voorvoegsel *δυς-*, slecht, mis, beteekent als tegenstelling van *εὖ* iets ongelukkigs, iets moeilijks, b. v. *δυς-άρεστος*, misnoegd, *δύς-βουλος*, slecht beraden, *δυς-άλωτος*, moeilijk te vangen.

Aanm. 3. Ook hier zijn met substantiva samengestelde determinatieve composita zeldzaam, b.v. *Δύς-παρις*, ongeluks-Paris.

Aanm. 4. In het algemeen is bij samenstelling met nomina op te merken dat de *ᾰ*, *ε* of *ο*, waarmede het tweede deel der samenstelling begint, indien zij geen door positie lange lettergreep vormen, dikwijls in *η* en *ω* veranderen, als: *ὑπ-ήκοος*, onderdanig, *στρατ-ηγός*, legerhoofd, *ἀν-ήκεστος*, ongeneeslijk, *ἔπ-ηλυς*, vreemdeling, *τρι-ώβολος*, van drie obolen, *εὐ-ώνυμος* (*ὄνομα*), linker, *ὑπ-ώρεια*, de streek aan den voet van een berg. Wanneer echter het tweede lid der samenstelling slechts uit twee lettergrepen bestaat, blijft meestal de korte klinker behouden, b. v. *δύς-ερις*, twistziek, *δυς-έρως*, ongelukkig beminnend.

III. SYNTAXIS.

§ **46.** SUBIECT EN PRAEDICAAT.

1) De noodzakelijke bestanddeelen van een zin zijn het subiect (onderwerp) en het praedicaat (gezegde).

2) Het subiect is in actieve zinnen de persoon of zaak, die eene handeling verricht of in een toestand is; in passieve daarentegen de persoon of zaak, die eene handeling ondergaat.

Aanm. Dit grammaticaal subi. moet wél onderscheiden worden van het redekunstig of logisch subi.; in de zinnen *ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν φιλεῖ*, de vader bemint den zoon, en *ὁ υἱὸς ὑπὸ τοῦ πατρὸς φιλεῖται*, de zoon wordt door den vader bemind, zijn *ὁ πατήρ* en *ὁ υἱός* de gramm. subi.; maar in beide zinnen verricht de vader de handeling van het beminnen en dit is dus het logisch subiect.

3) Het praedicaat is verbaal of nominaal. Het eerste wordt door den vorm van het verbum finitum (ind., coni., opt., imper.) uitgedrukt, het tweede door een nomen (subst. of adi.) verbonden met een vereenigingsww. (copula); het praed.nomen heeft gewoonlijk geen artikel (vgl. § **49**, 5); in algemeene gezegden wordt de copula zijn dikwijls weggelaten: **Κῦρος ἐβασίλευσε**, Cyrus was koning; **Ἥφαιστος χωλὸς ἦν**, Hephaestus was kreupel; **πόλεως ψυχὴ οἱ νόμοι**, de wetten zijn de ziel van den staat.

Aanm. 1. Iedere vorm van het verb. fin. bevat op zich zelf een subi. en praedic., daar door de persoonsuitgangen het subi. en door den verbaalst. het praed. wordt uitgedrukt: *φη-μί*, ik zeg, *δίδω-σι*, hij geeft (vgl. § **31**, 2 en § **50**, 1).

Aanm. 2. Dikwijls is het subi. onbepaald: *φασί*, zij zeggen, men zegt; of het wordt niet bepaald, omdat het volgens het begrip der Grieken genoegzaam bekend is, b. v. *ὕει*, het regent, nam. Zeus, die alleen kan laten regenen; *ἐκήρυξεν*, hij riep uit, nam. de heraut, wiens werk dit is; zoo ook *ἀναγνώσεται*, hij zal voorlezen, nam. *ὁ γραμματεύς*, de griffier, enz. Onbepaald blijft ook het subi. bij de onpersoonlijk gebruikte ww. als *ἔστιν*, *ἐνδέχεται*, het is mogelijk, *δεῖ*, *χρή*, men moet, *ὅταν τύχῃ*, wanneer het gebeurt, enz.

---

3) A. 2. Bij Hom. vindt men bij de ww. van weersgesteldheid nog altijd het subi., nam. *Ζεύς* of *ὁ θεός*; later begint dit gebruik te slijten, zoodat men bij Hdt. het b. v. reeds dikwijls vindt weggelaten.

Aanm. 3. De ww. laten groeien, verheffen, enz. kunnen de adi. *μέγας*, *ὑψηλός*, *μετέωρος*, groot, hoog, verheven, als proleptisch praed. bij zich hebben, d. i. als een praed., dat eerst tengevolge van de handeling van het ww. ontstaat; in het act. dus met twee acc., in het pass. met twee nom.: *αὐξάνειν τινὰ μέγαν*, iemand laten toenemen, zoo dat hij machtig wordt; *τὸ ὕψος ᾔρετο μέγα*, de hoogte werd opgetrokken, zoodat zij belangrijk werd.

Aanm. 4. Zoo voegen ook de ww. noemen, benoemen, houden voor, enz. aan het obi. een praedicaat in den acc. toe; daarentegen komt bij het pass. bij het subi. het praed. in den nom.: *Δαρεῖος Κῦρον στρατηγὸν ἀπέδειξε*, Darius benoemde Cyrus tot bevelhebber; *Κῦρος ἀπεδείχθη στρατηγός*, C. werd tot bevelhebber benoemd (§ **51**, 2 en § **52**, 7).

Aanm. 5. Verbonden met adverbia is *εἶναι* of *γίγνομαι* geen copula, maar een zelfstandig ww.: *ἐγγὺς ἦσαν οἱ ὁπλῖται*, de hoplieten waren in de nabijheid; *καλῶς γεγενῆσθαι*, van edele afkomst zijn.

4) Wanneer het subi. een neutr. plur. is, staat het praed.verbum in den sing., omdat men zich de verzameling van enkele zaken gemakkelijk als één geheel voorstelt: **τὰ πράγματα δεινά ἐστιν**, de dingen zijn verschrikkelijk.

Aanm. Sommige neutr. plur., die een verzameling van levende wezens aanduiden, hebben somtijds het ww. in den plur.: *τὰ τέλη ᾕρηνται*, de overheden zijn gekozen.

5) Wanneer het subi. een tweetal is, kan het ww. behalve in den dual. ook in den plur. staan (bij den 1sten pers. is dit noodzakelijk); somtijds wisselen dual. en plur. elkander af: **καλέσαντες ὅ τε Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτη ἐδεικνύτην**, nadat Crit. en Char. Socr. geroepen hadden, toonden zij.

6) Bij een mann. of vr. subi. kan het neutr. sing. van een adi. als praed. gevoegd worden, wanneer men aangeeft, hoedanig een wezen of ding het subiect is: **πιστὸν ἡ γῆ, ἄπιστον ἡ θάλασσα**, het land is iets, waarop men zich vertrouwen kan, de zee een trouweloos ding.

7) Als het subi. een inf. of een zin met een inf. is, staat het praed.adi. in het neutr. sing., somtijds ook in het neutr. pl.: **τοὺς ἐπιορκοῦντας ὄλλυσθαι δίκαιον**, dat de meineedigen omkomen is billijk; **ἀδύνατα ἦν ἀμύνεσθαι τοὺς Λοκρούς**, het was onmogelijk de Locriërs af te weren.

8) Bij subi. van verschillenden persoon richt zich het praed.-verbum in persoon naar het naaste of naar allen gezamenlijk, in

---

3) A. 3. Ook bij and. ww. vindt men dit proleptisch praed. in het ep.: *λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν*, hij liet de vergadering uiteengaan, zoodat zij spoedig een einde nam.

4) In het ep. staat bij een neutr. plur. het ww. in den plur.: *σπάρτα λέλυνται*, de touwen zijn losgemaakt.

welk geval de 1ste pers. boven den 2den, de 2de boven den 3den verkozen wordt: ***οἶδα καὶ ἐγὼ καὶ σύ*** of ***καὶ ἐγὼ καὶ σὺ οἶσθα*** of ***ἴσμεν καὶ ἐγὼ καὶ σύ***, gij en ik weten het. Bij meer dan éen subi. richt het praed.adi. zich naar het naaste of naar alle; in het laatste geval staat na persoonlijke subi. het masc. of fem., naarmate er van mannen of vrouwen alleen gesproken wordt; in het masc., wanneer er van mannen en vrouwen gesproken wordt; na zakelijke subi. volgt doorgaans het neutr.: ***πόλεμος καὶ στάσις ὀλέθρια ταῖς πόλεσίν ἐστιν***, oorlog en oproer zijn verderfelijk voor de staten.

9) Dikwijls wordt meer de zin dan de grammaticale overeenstemming in het oog gehouden, en wel zoo *a*) dat het praed. zich niet naar het gramm. maar naar het natuurlijke geslacht richt, en *b*) dat bij den sing. van een collectivum het ww. in den plur. staat (constructio ***κατὰ σύνεσιν***): ***τὰ μειράκια τάδε διαλεγόμενοι ἐπιμέμνηνται τοῦ Σωκράτους***, deze jongens gedenken in hunne gesprekken Socrates; ***τὸ πλῆθος οἴονται***, de menigte meent.

10) Als het praed.nomen een subst. is, staat de copula dikwijls nader bij het praed.nomen dan bij het subi. en richt zich dan in getal naar het praed.nomen: ***ἔστον δὲ δύο λόφω ἡ Ἰδομένη***, Idomene bestaat uit twee heuvels.

Aanm. Bij constructies met participia richt zich het part. van de copula in geslacht en getal naar het praed.nomen: *τὴν ἡδονὴν διώκετε ὡς ἀγαθὸν ὄν*, gij jaagt het genot na, alsof het een goed is.

11) Als een alleen staand pron. demonstr. subi. of obi. is en een subst. praed.nomen, komt het pron. met het subst. in geslacht en getal overeen: ***αὕτη ἐμὴ πατρίς***, dit is mijn vaderland; ***ταύτην μόνην ἡγοῦμαι σωτηρίαν***, dit houd ik voor het eenige redmiddel. Slechts wanneer men wil aanwijzen of aan een begrip een bepaalde naam al of niet toekomt, kan het pron. dem. in het neutr. staan: ***οὐ τοῦτο σωτηρία, ἀλλ' ὄλεθρος***, dit moet geen redding, maar verderf heeten.

12) Ook wanneer in relatieve zinnen een alleen staand pron. relat. subi. of obi. is en een subst. praed.nomen, richt zich het relat. dikwijls naar het praed.nomen: ***φίλος, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν***, een vriend, waarvan sommigen beweren, dat het de grootste bezitting is; ***ὁ φόβος, ἣν αἰδῶ εἴπομεν***, de vrees, die wij ontzag noemden.

13) Dikwijls wordt om den nadruk het subi. van een afhankelijken zin vóor dezen zin geplaatst: ***εἴπωμεν ἀνδρεία τί ποτ' ἐστίν***, laten wij zeggen, wat dapperheid toch is. Meestal echter is deze verplaatsing nog niet voldoende, maar wordt het subi. van den afhank. zin in den hoofdzin en wel als obi. van het regeerende ww. overgeplaatst (prolepsis); in het bijzonder heeft dit plaats bij ww. van zeggen, hooren, erkennen, vreezen, weten en bij ***ἐπιμελεῖσθαι***, zorgen voor: ***τὸν Δαίδαλον οὐκ ἀκήκοας ὅτι ἠναγκάζετο δουλεύειν***; hebt gij aangaande Daedalus niet gehoord, dat hij gedwongen werd als slaaf te dienen?

Aanm. Ook aan een nomen van den hoofdzin kan het subi. van den afhank. zin zich als gen. aansluiten: *ἦλθεν ἡ ἀγγελία τῶν πόλεων ὅτι ἀφεστᾶσιν*, de tijding van de steden kwam, dat zij afgevallen waren.

---

§ 47. ATTRIBUUT EN APPOSITIE.

1) Attribuut heet iedere met een subst. zoo onmiddellijk verbonden bepaling, dat beide tezamen slechts éen begrip uitmaken: ***μέγας κύων***, een groote hond; ***ὁ τοῦ ἀδελφοῦ κύων***, de hond des broeders. Dit begrip is dan van zelf nader bepaald dan dat van het subst. alleen.

Behalve adi., part. en gen. van subst. kunnen ook adv. (bijzonder van tijd en van plaats) en praepos. met haar casus als attribuut gebruikt worden: ***ἡ ἀεὶ μελέτη***, de voortdurende zorg; ***ἡ κατὰ νόμους τιμωρία***, de wettelijke straf.

Het attribuut komt met het hoofdsubst. overeen in naamval en, zoo het mogelijk is, in geslacht, het attributief adi. behalve in naamval, ook in geslacht en getal: ***ἀνὴρ Πέρσης***, een Pers, ***γυνὴ Περσίς***, eene Perzische vrouw; ***ἡ μεγάλη πόλις*** de groote stad. Wanneer éen attribuut bij meer dan éen subst. behoort, wordt het gew. slechts eens geplaatst en richt zich dan naar het naastbijstaande: ***ἡ αὐτὴ γυνὴ καὶ ἀνήρ***, dezelfde man en vrouw.

Aanm. 1. Bij de woorden *ἀνήρ*, *γυνή* en *ἄνθρωπος* worden als attribuut ook subst. gevoegd, die een stand, beroep, ouderdom of nationaliteit te kennen geven, bijzonder bij den pl. *ἄνδρες* in aanspraken: *Ὀρόντης, Πέρσης ἀνήρ*, Orontes, een Pers; *ἄνδρες δικασταί*, rechters!

Aanm. 2. Over de plaatsing van het artikel bij het attribuut zie § **49**, 6, *a*.

Aanm. 3. Het attribuut met het artikel staat somtijds zonder subst., als dit gemakkelijk kan aangevuld worden, b. v. *ὁ ἄκρατος (οἶνος)*, ongemengde wijn, *ἡ οἰκουμένη (γῆ)*, de bewoonde aarde, *ἡ δεξιά (χείρ)*, de rechterhand, *ἡ αὔριον (ἡμέρα)*, de dag van morgen, *οἱ τότε*, de menschen van dien tijd; *ἐν βραχεῖ*, binnen kort, *ἐν τῷ τότε*, in dien tijd; *πρὸ τοῦ*, voor dezen; *ὁ τοῦ Φιλίππου*, de zoon, vriend of slaaf van Ph.; *ἡ τοῦ Φιλίππου*, de dochter of vrouw van Ph.; *οἱ ἐκείνου*, zijn onderdanen. Ook bij uitlating van het hoofdbegrip huis ontbreekt het artikel, als het attribuut een gen. is en het geheele begrip afhangt van de praep. *εἰς*, naar, of *ἐν*, in: *εἰς Ἅιδου, ἐν Ἅιδου*, naar, in den Hades; *εἰς Ἀγάθωνος*, naar Agathons huis.

2) Appositie heet de bepaling, die bij een subst. gevoegd is om dit duidelijker aan te duiden; deze bepaling plaatst éen kenmerk van het subst. meer op den voorgrond, maar dient noch tot beperking noch tot uitbreiding van het begrip daarvan; meestal kan men een appositum omzetten in een relatieven zin; **ὁ κύων, τὸ πιστότατον ζῷον**, de hond, het trouwste dier.

Aanm. Over de appositie bij eigennamen en pers. vnw. zie § **49**, 3, A. 6 en 7.

3) Eene bijzondere soort van appositie is, wanneer bij een plur. de namen der deelen als appositum gevoegd worden, partitieve appositie: **Ἀθηναῖοι οἱ μὲν πολλοὶ Σωκράτους κατέγνωσαν, οἱ δὲ ἀπεψηφίσαντο**, de meesten der Atheners veroordeelden Socr., maar sommigen spraken hem vrij.

4) Wanneer een woord, dat als appositum staat, tevens de plaats van praedicaat bekleedt, noemt men dit praedicatief appositum: **δίκαια δράσας συμμάχου τεύξει θεοῦ**, als gij rechtvaardig handelt, zult gij God tot bondgenoot hebben; ook **φαίνομαι μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιούμενος**, het blijkt, dat ik groote beloften doe, d. i. dat de beloften, die ik doe, groot zijn; vgl. § **49**, 6, *b*.

---

§ 48. ADIECTIVUM. TRAPPEN VAN VERGELIJKING.

1) Verscheidene bepalingen van tijd, volgorde en gemoedstoestand hebben betrekking op het subi. of obi. van den zin en worden dus door adi. uitgedrukt. Wij gebruiken daar een adv. of eene praep. met haar casus.

Bijzonder zijn het de volgende adi.:

a) **δευτεραῖος, τριταῖος**, op den tweeden, derden dag, enz., **ὄρθριος**, in de vroegte, **σκοταῖος**, in den donker, enz.;

b) **πρότερος**, eerder, **πρῶτος**, eerst, **ὕστατος**, laatst, **τελευταῖος**, eindelijk, **μόνος**, alleen;

c) **ἑκών**, met zijn wil, **ἄκων**, tegen zijn wil, **ἄσμενος**, gaarne of met blijdschap.

Zoo ook **ὑπόσπονδος**, na het sluiten van een wapenstilstand.

Ὄρθριος ἥκεις, gij zijt in de vroegte gekomen; **τοὺς νεκροὺς**

---

3) Ep. vindt men de partit. appositie ook bij het part.: *ἀμφὼ δ' ἑζομένω γεραρώτερος ἦεν Ὀδυσσεύς*, van beiden als zij zaten, d. i. als beiden zaten, was Odysseus de eerwaardigste.

ὑποσπόνδους ἀνῃροῦντο, zij haalden de lijken weg na het sluiten van een wapenstilstand.

Aanm. 1. Plaatsbepalingen worden in proza zelden door adi uitgedrukt, b. v. *ὑπαίθριοι ηὐλίσθησαν*, onder den blooten hemel waren zij gelegerd.

Aanm. 2. Bij *ῥέω*, stroomen, en *πνέω*, waaien, worden de begrippen hevig, machtig, rijkelijk, tegen in betrekking gebracht op het water en den wind en daarom door de adi. *μέγας, πολύς, ἄφθονος, ἐναντίος* uitgedrukt: *κρήνη ἄφθονος ῥέουσα*, eene rijkelijk stroomende bron; *ἄνεμος ἐναντίος ἔπνει*, de wind was tegen. Zoo ook overdr. *πολὺς ἔπνει*, hij was in hevige gemoedsbeweging.

Aanm. 3. In 't alg. wordt op dezelfde wijze het begrip van menigte of uitgestrektheid dikwijls tot het subst. in betrekking gebracht en door het adi. *πολύς* uitgedrukt: *ὁ λόγος πολὺς ἔσπαρται*, het gerucht is algemeen verspreid.

Aanm. 4. Als de eene handeling tegenover de andere wordt gesteld, worden de adv. *πρότερον, πρῶτον, ὕστερον, ὕστατον* en *μόνον* gebruikt: *πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον, εἶτα δ' ἔλεξε τοιάδε*, eerst weende hij langen tijd, toen sprak hij het volgende.

2) De positivus van een adi. of adv. wijst somtijds aan dat eene eigenschap in te hoogen graad aanwezig is en wordt dan met of zonder **ὥστε** met den infin. verbonden (vgl. § **59**, 32, A. 2): **τὸ ὕδωρ ψυχρὸν ὥστε λούσασθαί ἐστιν**, het water is te koud om een bad te nemen. Zoo ook **μακρὸν ἂν εἴη λέγειν**, het zou te wijdloopig zijn om te verhalen.

3) Na een comparativus wordt de persoon of het voorwerp, waarmede de vergelijking plaats heeft door **ἤ** aan het overige gedeelte van den zin verbonden, en wel in denzelfden casus. In plaats van **ἤ** met den nom. of acc., ja zelfs van **ἤ** met den dat., wordt ook alleen de gen. gebruikt: **νεώτερος ἢ σύ**, jonger dan gij; **φοβούμεθα τοὺς ὁπλίτας μᾶλλον τῶν πελταστῶν**, wij vreezen de hoplieten meer dan de peltasten; **οὔπω τούτου ἡδίονι οἴνῳ ἐπέτυχον**, lekkerder wijn dan dezen heb ik nog niet gevonden (vgl. § **53**, 14).

Na de comparativi **κρείττων**, sterker, en **ἥττων**, zwakker, wordt altijd de gen. gebruikt.

Aanm. 1. Ook bij een niet onmiddellijke vergelijking staat kortheidshalve dikwijls de gen.: *ἐγὼ οἰκίαν κέκτημαι οὐ χείρω σοῦ = ἢ σύ*, ik heb een niet minder huis dan gij.

Aanm. 2. De van comparativi afhangende gen. *ἐλπίδος* (verwachting), *γνώμης* (meening), *λόγου* (rede), *καιροῦ* (tijd), *τοῦ μετρίου* (maat), *τοῦ δέοντος* (behooren), *τοῦ ὄντος* (waarheid), enz. moeten door een geheelen zin worden vertaald: *προσωτέρω τοῦ καιροῦ προϊόντες*, verder gegaan zijnde dan op dien tijd goed was.

Aanm. 3. Ἢ *κατά* (m. d. acc.) achter een compar. beteekent: meer dan men overeenkomstig den aard van iets verwachten mag: *μείζων ἢ κατὰ γυναῖκα πόνος*, een arbeid te groot voor eene vrouw.

Aanm. 4. Ἢ *ὥστε* en *ἢ ὡς* (ook alleen *ἤ*) achter een compar. wordt met een infin. geconstrueerd: *μεῖζον ἢ ὥστε φέρειν*, te groot om te dragen.

Aanm. 5. Bij bepalingen van maat en getal vindt men in plaats van de over-

eenkomende adi. *πλείους*, *ἐλάττους* en *μείους* dikwijls het neutrum *πλεῖν* (= *πλέον*), *ἔλαττον* en *μεῖον* gebruikt, met of zonder *ἤ* (in welk geval de naamval van het telwoord niet noodzakelijk in een gen. behoeft te veranderen), of met een gen.: *ἔλασσον ἢ ἑκατόν*, minder dan honderd; *πλείους ἢ τετρακισχίλιοι*, meer dan vierduizend; *πέμπει οὐκ ἔλαττον δέκα ἄνδρας*, hij zendt niet minder dan tien mannen; *πλεῖν χιλίων ὦφλε*, hij was meer dan duizend drachmen schuldig.

Aanm. 6. Na *αὐτός* m. d. compar. volgt de gen. van het terugwerkend vnw. (nooit *ἤ*), als aan den persoon of zaak thans een eigenschap in hoogere mate wordt toegekend dan vroeger: *οἱ ἐπιστήμονες τῶν μὴ ἐπισταμένων θαρραλεώτεροί εἰσι, καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν, ἐπειδὰν μάθωσιν ἢ πρὶν μαθεῖν*, de menschen, die (in iets) bedreven zijn, hebben meer moed dan de onbedrevenen, en nadat zij (het) geleerd hebben meer dan zij zelven (hadden), voordat zij (het) leerden (vgl. 4, A. 1).

Aanm. 7. Wanneer twee adi.praedicaten van hetzelfde subi. met elkander worden vergeleken, staan zij beide in den compar.: *στρατηγοὶ πλείονες ἢ βελτίονες*, bevelhebbers meer talrijk dan voortreffelijk.

Aanm. 8. Het tweede lid der vergelijking kan ontbreken, als het het tegendeel van het eerste is, bijz. bij *βέλτιον*, *ἄμεινον*, *κάλλιον*, *ἥδιον*, *χεῖρον*: *βέλτιόν ἐστι φυλακὰς καθιστάναι πρὸ τοῦ στρατοπέδου*, (het is beter dan het niet te doen =) het is goed wachtposten voor de legerplaats uit te zetten.

Aanm. 9. Dikwijls beteekent de compar., als het tweede lid der vergelijking is weggelaten, een te hoogen of vrij hoogen graad (hooger dan goed is, dan gewoonlijk het geval is): *ἀμελέστερον ἐποίησας*, gij hebt (het) te zorgeloos of vrij zorgeloos gedaan.

Aanm. 10. Als de hoogste graad van twee aangeduid moet worden, wordt de compar. gebruikt: *Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος*, Darius en Parysatis hebben twee zonen, de oudste (heet) A., de jongste C.

Aanm. 11. Nog bij den compar. is *ἔτι*. Ook wordt de compar. versterkt door adverbiale acc. als *πολύ*, veel, en door dativi om de maat van het verschil aan te duiden, b v. *πολλῷ*.

4) De superlativus beteekent eigenlijk den hoogsten graad (onder meer dan twee, vgl. 3, A. 10), maar dikwijls ook slechts een zeer hoogen graad; in het laatste geval staat hij zonder artikel: **ὁ βέλτιστος πάντων τῶν πολιτῶν**, de beste van alle burgers; **βέλτιστος πολίτης**, een zeer goed burger.

Aanm. 1. Door den gen. van het terugwerkend vnw. gevoegd bij den superl. wordt te kennen gegeven, dat het subi. tegenwoordig een zekere eigenschap in de hoogste mate bezit, zooals vroeger nooit: *δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα εἶ*, gij zijt (thans) hierin het knapst, zooals vroeger nooit, d. i. thans overtreft gij u zelf hierin (vgl. 3, A. 6).

Aanm. 2. De superl. wordt versterkt door dativi om de maat van het verschil te kennen te geven, als *πολλῷ*, *μακρῷ*. De zoo hoog mogelijke graad wordt uitgedrukt door het voorplaatsen van *ὡς* of *ὅτι*, zelden van *ᾗ*. ook door de omschrijving met *ὡς*, *ᾗ*, *ὅσος* of *ὁπόσος* met ww. van mogelijkheid als *δύναμαι*, *οἷός τ' εἰμί*: *ὡς μέγιστος*, zoo groot mogelijk; *ἐπορεύοντο ᾗ ἐδύναντο τάχιστα*, zij marcheerden zoo snel mogelijk.

Aanm. 3. Ook *οἷον* staat, evenals *ὡς*, bij een superl.: *τὸ χωρίον οἷον κάλλιστον ἐκτάξασθαί ἐστιν*, de plaats is de schoonste, zooals men zich die voorstellen kan om een slagorde op te stellen.

Aanm. 4. Als een adv. wordt somtijds de uitdrukking *ἐν τοῖς* tot versterking bij

den superl. geplaatst, zonder eenigen invloed van het geslacht en den naamval van den superl. te ondervinden: *ἡ στάσις ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο*, het oproer had verreweg het eerst plaats.

Aanm. 5. Evenals bij den compar. vindt men bij dichters somtijds den superl. verbonden met den gen. van het vergeleken voorwerp, b.v. *φάος κάλλιστον τῶν προτέρων*, het schoonste licht in vergelijking met de vroegere (§ 50, 33, A. 4).

5) De omschrijving van den compar. door *μᾶλλον* en van den superl. door *μάλιστα* met den posit. van het adi. heeft plaats, wanneer om de welluidendheid of om een andere reden, zooals bij *φίλος* (vgl. § **23**, 1, A. 3) en de participia de gewone vormen niet in gebruik zijn: *εὐέλπιδες μᾶλλον ἦσαν Ἕλληνες*, de Grieken hadden meer goeden moed.

Aanm. Bij een compar. wordt zelfs dikwijls bovendien nog *μᾶλλον* gevonden om het denkbeeld van vergelijking te versterken of weder op te nemen: *μᾶλλον ὀλβιώτερος*, gelukkiger; *εἰς τὸ λοιπὸν μᾶλλον ἔτι ἢ νῦν φοβερώτερον*, in het vervolg nog meer te vreezen dan nu.

---

§ 49. HET ARTIKEL.

1) De oorspronkelijk aanwijzende beteekenis van het artikel *ὁ*, *ἡ*, *τό* (§ **25**, 5) is nog slechts in eenige weinige verbindingen over, nam.:

a) in *ὁ μέν — ὁ δέ*, deze — gene (in alle casus);

Aanm. Zoo ook adverbialiter *τὸ μέν — τὸ δέ* en *τὰ μέν — τὰ δέ*, deels, — deels, vooreerst — ten tweede.

b) in *ὁ δέ*, maar hij, en hij, alleen in den nom. sing. en pl. masc. en fem.;

c) in *καὶ τόν*, en deze, in den acc. c. inf. (acc. bij *καὶ ὅς*, § **25**, 10, Dial.);

d) in *τὸν καὶ τόν*, dezen en genen, *τὸ καὶ τό*, *τὰ καὶ τά*, dit en dat;

e) in *πρὸ τοῦ*, voor dezen;

f) vóor relativa.

Voorbeelden: *οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον, οἱ δ' ἐσφενδόνων*, dezen van hen schoten met pijlen, genen wierpen met den slinger; *Κῦρος δίδωσι Κλεάρχῳ μυρίους δαρεικούς· ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στράτευμα συνέλεξεν*, Cyrus geeft aan Clearchus duizend darieken; en deze wierf, toen hij het geld gekregen had, een leger aan; *ἠρώτων —· καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι λέγεται*, zij vroegen —; en men zegt, dat hij antwoordde; *ἀφικνοῦμαι ὡς τὸν καὶ τόν*, ik kom bij dezen en genen; *οἱ πρὸ τοῦ ἰατροί*, de geneesheeren van voor dezen;

τῶν, ὅσα εἴπομεν, van die dingen, zoovele als wij hebben genoemd.

2) Als artikel heeft ὁ,[1] ἡ, τό tweeërlei beteekenis: het voorwerp waarbij het art. staat wordt nam. door het art. *a*) óf als één enkel individu, *b*) óf als soort aangeduid.

3) De eerste, de individueele beteekenis heeft het artikel, wanneer het op een reeds bekend voorwerp wijst: *Ξέρξης ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπεχώρει*, Xerxes, in den slag (d. i. in den bekenden slag bij Salamis) overwonnen, week uit Griekenland; of wanneer het voorwerp door een attribuut (zelfs door een relatieven zin, die dan als attribuut dient) genoegzaam van andere voorwerpen van dezelfde soort wordt onderscheiden: *εἰςελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον τὴν κιβωτὸν ἀνοίγνυμι*, nadat ik de kamer binnengetreden ben, open ik de kast (nam. de bepaalde kast, die altijd in ieder slaapvertrek aanwezig is).

Aanm. 1. Het art. staat bij het pron. poss., als het bezeten voorwerp als een bepaald enkel voorwerp wordt aangeduid: *ὁ σὸς δοῦλος* of *ὁ δοῦλός σου*, uw slaaf; daarentegen *δοῦλος σός* of *δοῦλός σου*, een slaaf van u, een uwer slaven. — Als uit den samenhang genoegzaam blijkt, aan wien het bezeten voorwerp toebehoort, wordt niet het pron. poss., maar alleen het artikel gebruikt: *Κῦρος ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἵππον*, Cyrus besteeg zijn paard (vgl. § **50**, 10).

Aanm. 2. Bij een hoofdgetal staat het art. *a*) wanneer door het getal een bepaald deel van een bekend geheel wordt aangeduid; vandaar de wijze om breuken uit te drukken (§ **26**, 9); *b*) wanneer het als een rond getal staat, bijz. bij *ἀμφί* en *περί* omstreeks, *εἰς*, tegen, *ὑπέρ*, boven: *τρεῖς ἄνδρες, ὧν οἱ μὲν δύο ἀπῆλθον, ὁ δὲ εἷς ἔμενε*, drie mannen, van welke twee weggingen en een bleef; *τάλαντα πλείω τῶν τριςχιλίων*, meer dan drie duizend talenten.

Aanm. 3. *Πολλοί* beteekent velen, *οἱ πολλοί*, de meesten, de groote hoop; *ὀλίγοι*, weinigen, *οἱ ὀλίγοι*, de weinigen, de oligarchen; *ἄλλοι*, anderen, *οἱ ἄλλοι*, de overigen.

Aanm. 4. Uit den ouderen tijd, toen ὁ, ἡ, τό nog demonstr. en dus als art. weinig in gebruik was, zijn eenige uitdrukkingen zonder artikel blijven bestaan: *ἡμέρας*, bij dag; *νυκτός*, bij nacht; *μέσαι νύκτες*, middernacht; *ἅμα ἕῳ*, met den dageraad; *μέχρι δείλης*, tot den namiddag; *ἅμα ἦρι*, met de lente; *εἰς ἄστυ*, naar de stad; *ἐν ἀγορᾷ*, op de markt; *κατ' ἀγρόν*, op het land; *κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν*, te land en ter zee; *ἐν δεξιᾷ*, rechts; *ἐν ἀριστερᾷ*, links; *ἐπὶ δόρυ*, rechtsom (omdat de lans in de rechterhand gedragen werd); *ἐπ' ἀσπίδα*, linksom (omdat het schild aan den linkerarm gedragen werd); *ἐπὶ κέρας*, in colonne; *κατὰ νόμον*, volgens de wet.

Bij *οὐρανός*, hemel, *γῆ*, aarde, *θάλασσα*, zee, *ἥλιος*, zon, wordt het art dikwijls weggelaten, omdat zij als eenig in hun soort geen bijzondere aanwijzing noodig hebben; zoo ook bij *πόλις*, stad, wanneer er spraak is van iemands eigen stad.

Aanm. 5. De uitdrukkingen van ruimteafmetingen, zooals *εὖρος*, breedte, *βάθος*, diepte, *μῆκος*, lengte, *ὕψος*, hoogte, zoo ook *γένος*, geslacht, *ὄνομα*, naam, hebben, wanneer zij in den acc. van betrekking (§ **52**, 11) of in diezelfde soort van dat. (§ **54**, 6, A. 2) staan, geen art. noodig.

Aanm. 6. Eigennamen hebben geen art. noodig; alleen wanneer er gesproken wordt van een reeds genoemd of van een algemeen bekend persoon of voorwerp, wordt het er bij geplaatst. Wanneer bij zulk een eigennaam een appositum staat, waardoor de genoemde onderscheiden wordt van anderen van denzelfden naam, heeft het appositum het art.: *Σιλανὸς ὁ μάντις*, de waarzegger Silanus, geen andere Silanus; (*Σιλανὸς, μάντις*, Silanus, een waarzegger). In de uitdrukking *βασιλεὺς ὁ μέγας*, vgl. A. 8, is *ὁ μέγας* appositie.

Aanm. 7. Het appositum bij een pron. pers. van den 1sten en 2den pers. heeft het art., wanneer het na weglating van het pron., dus als 3de pers., dit ook hebben zou: *ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἠχθόμεθα τοῖς γεγενημένοις*, wij, aanvoerders, waren ontevreden over hetgeen gebeurd was (zonder *ἡμεῖς* zou het geweest zijn: *οἱ στρατηγοὶ ἤχθοντο*).

Aanm. 8. *Βασιλεύς* in de beteek. van koning van Perzië is als eigennaam te beschouwen.

Aanm. 9. Namen van landen hebben gew. het art., daar zij meestal oorspr. adi. zijn: *ἡ Λυδία*, Lydië; *ἡ Ἀττική*, Attica; in later tijd was men deze oorspronkelijke beteekenis vergeten en beschouwde ze als eigennamen en liet daarom het art. weg.

Aanm. 10. Namen van feesten staan meestal zonder art.: *Ὀλύμπια*, de Olympische spelen.

Aanm. 11. Namen van rivieren worden als attributen tusschen het art. en het woord *ποταμός* geplaatst: *ὁ Εὐφράτης ποταμός*, de rivier de Euphraat. Zoo vindt men ook *ἡ Δῆλος νῆσος*, het eiland Delos; *τὸ Αἰγάλεων ὄρος*, de berg Aegaleum; maar bij verschil van geslacht *ἡ Αἴτνη τὸ ὄρος*, de berg Aetna.

4) In de tweede, de generische beteekenis dient het artikel om een enkel voorwerp als vertegenwoordiger van de geheele soort aan te wijzen: *ὁ σοφός*, de wijze (maar bij ons ook een wijze); *δεῖ τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους*, de soldaat (ook een soldaat) moet meer zijn bevelhebber vreezen dan den vijand.

Aanm. 1. Zoo staat het art. ook bij het part., wanneer hierdoor een geheele soort wordt aangeduid, b. v. *ὁ βουλόμενος*, ieder, die wil, *ὁ τυχών*, ieder, die juist komt, d. i. de eerste de beste, *ὁ ἡγησόμενος*, ieder, die den weg kan wijzen, d. i. een gids, *οἱ ἐργασόμενοι*, (menschen) die (het land) bebouwen kunnen, d. i. landlieden.

Aanm. 2. Wat van één willekeurig voorwerp van eene soort geldt, geldt ook

---

1) In de oorspr. demonstratieve beteekenis wordt het artikel in het ep. nog dikwijls gebezigd, b. v. wanneer een bepaalde aanwijzing gegeven wordt van iets, dat als het ware aanschouwd wordt: *τά τ' ἄποινα δέχεσθαι*, het losgeld hier (dat de spreker in de handen heeft) aannemen; of wanneer het nomen te beschouwen is als appositum van het demonstr.: *ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων*, hij, de grijsaard, vreesde; hetgeen nog duidelijker wordt, wanneer het appositum eerst later volgt: *αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι διογενὴς Πηλέος υἱός*, maar hij zat toornig bij de snelvarende schepen, de goddelijke zoon van Peleus. Meermalen wordt aldus het demonstr gebruikt om terug te wijzen op een vroeger genoemd nomen: *ὁ γὰρ — νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε*, hij deed een ziekte over het leger komen, in betrekking op den vroeger genoemden Apollo; zoo ook onmiddellijk vóor een relatieven zin: *οὐ γάρ μοι θέμις — ἀποπέμπειν ἄνδρα τόν, ὅς κε θεοῖσιν ἀπέχθηται*, want het is mij niet geoorloofd dien man terug te zenden, die bij de goden gehaat is. Op de gewone wijze komt het art. in het ep. niet veel voor, maar er zijn toch voorbeelden van te vinden als *κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἄεργος ἀνὴρ ὅ τε πολλὰ ἐοργώς*, zoowel de werkelooze man sterft, als hij die veel had gewerkt. — Ook vindt men ep. en ion. *ὁ δέ* nog in alle casus als demonstr.

van ieder voorwerp van die soort; daarom kan men het in generischen zin gebruikte art. bij hoofdgetallen van distributieve beteekenis dikwijls door ieder vertalen: *μισθὸν δίδωσι τρια ἡμιδάρεικα τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ*, hij geeft aan iederen soldaat iedere maand anderhalven dariek soldij.

Aanm. 3. Abstracte begrippen, bijz. namen van deugden, kunsten, wetenschappen, beroepen, stoffen staan in den regel zonder art.; zoo ook *θεοί* en *ἄνθρωποι* om de soort aan te duiden.

5) Het praed.nomen heeft geen art. (vgl. § **46**, 3): *νὺξ ἡ ἡμέρα ἐγένετο*, de dag werd nacht.

Aanm. 1. Dus hebben ook pron. poss., compar. en superl., als zij als praedicaat staan, geen art.

Aanm. 2. Wanneer op het praed.nomen gewezen wordt als op iets, dat reeds bekend is, heeft het wel het art.: *κατὰ τοὺς νόμους τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία*, volgens de wetten is de dood voor dezen de (rechtmatige) straf. — Verder heeft ook het praed.nomen het art. in de generische beteekenis, want dan komt het niet voor als een enkel voorwerp van zijne soort, maar als die vertegenwoordiger van zijne soort, aan welken het praedicaat bij uitstek toekomt: *ἀνεκάλουν Κῦρον τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν* zij noemden Cyrus een weldoener, een waarlijk goed man.

Aanm. 3. Het part. met het art. in generische beteekenis behoudt het art. ook, wanneer het als praedicaat staat: *ἐγώ εἰμι ὁ ὑμᾶς σώζων*, ik ben het, die u redt, d. i. ik ben uw redder.

6) Plaatsing van het adi. bij een subst. met het artikel.

a) Het attributieve adi. staat óf tusschen het art. en het subst., óf met nadruk wordt het met het art. achter het subst. geplaatst: *ὁ ἀγαθὸς ἀνήρ*, *ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγαθός*, de goede man; *Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιά*, het hoofd en de hand, nam. de rechterhand van Cyrus wordt afgehouwen.

Aanm. 1. Deze regel geldt ook voor adv. en praep. met haar casus: *ἡ ἄνω πόλις*, het hooge deel van de stad; *οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἄνδρες*, de mannen op het schip.

Aanm. 2. De attributieve gen. wordt op de meest vrije wijze geplaatst: *ἡ τοῦ πατρὸς οἰκία*, *ἡ οἰκία τοῦ πατρός*, *ἡ οἰκία ἡ τοῦ πατρός*, *τοῦ πατρὸς ἡ οἰκία*, het huis mijns vaders. Door de verschillende plaatsing wordt ook dikwijls een verschil van beteekenis aangeduid: *ἡ τῶν Περσῶν ἀρχή*, de Perzische (niet de Medische) heerschappij, *τῶν Περσῶν ἡ ἀρχή*, de heerschers (niet het volk) der Perzen.

Aanm. 3. Daar de gen. partitivus geen attribuut is, wordt hij nooit tusschen het art. en het subst. in geplaatst; meest staat hij vooraan: *τῶν Ἀθηναίων τὸ πλῆθος*, de groote menigte der Atheners.

Aanm. 4. De gen. van een terugwerkend of aanwijzend vnw. wordt attributief geplaatst, die van een persoonlijk vnw. staat vóor het art. of achter het subst. (zonder herhaling van het art.): *ἀπέκτεινε τὸν ἑαυτοῦ πατέρα* of *τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ*, hij heeft zijn eigen vader gedood; *ἀπέκτεινα τὸν ἐκείνου πατέρα* of *τὸν πατέρα τὸν ἐκείνου*, ik heb zijn vader gedood; maar *ἀπέκτεινά σου τὸν πατέρα* of *τὸν πατέρα σου*, ik heb uw vader gedood. — De gen. van *αὐτός*, in de beteek. van hij zelf, wordt tusschen het art. en het subst. geplaatst: *ἐκόσμησε τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοτρίῳ ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ*, hij heeft de ziel versierd met geen vreemden, maar met haar eigen opschik. — De pron. poss. zijn adi. en hebben dus attributieve plaatsing: *ὁ ἐμὸς πατήρ* of *ὁ πατὴρ ὁ ἐμός*, mijn vader.

6) *a*. Ep. vindt men door de meer demonstr. beteekenis van het art. den regel omtrent

b) Het adi., dat zonder art. voor of na het met een art. voorziene subst. staat, heeft praedicatieve beteekenis, d. i. het door het adi. uitgedrukte begrip wordt aan het subst. toegekend, en er is dus tusschen subst. en adi. dezelfde betrekking als tusschen subi. en praed.: *τὰς χεῖρας μακρὰς ἔχω*, ik heb de handen lang = de handen, die ik heb, zijn lang = ik heb lange handen; vgl. § **47**, 4.

7) De adi. *ἄκρος*, hoog, *μέσος*, midden, en *ἔσχατος*, uiterst, hebben bij verschillende plaatsing ook verschillende beteekenis. Bij attributieve plaatsing vormt het subst. verbonden met een dezer adi. een tegenstelling met andere voorwerpen van dezelfde soort, aan welke dit attribuut niet toekomt: *ἡ μέση νῆσος*, het middelste eiland, tegenover de rondomliggende eilanden; daarentegen wordt bij praedicatieve plaatsing het begrip van het subst. door het adi. beperkt tot een deel daarvan en dit deel staat nu tegenover het geheel: *ἡ νῆσος μέση* of *μέση ἡ νῆσος*, het eiland, waar dit het midden heeft = het midden van het eiland. Zoo ook *τὸ ἄκρον δένδρον*, de hooge boom, *ἄκρον τὸ δένδρον*, het hoogste punt van den boom; *ἡ ἐσχάτη πόλις*, de uiterste stad, *ἡ πόλις ἐσχάτη*, het uiterste deel van de stad.

8) *a*) *Πᾶς* heeft praedicatieve plaatsing, meest vóor het subst., als het geheel en alle beteekent. Het subst. heeft het art. niet, als het dit ook zonder *πᾶς* niet zou gehad hebben, dus:

πᾶσα ἡ πόλις, geheel de stad = de geheele stad;
πᾶσαι αἱ πόλεις, al de steden = alle steden;
πόλις πᾶσα, eene stad geheel = eene geheele stad;
πόλεις πᾶσαι, geheele steden.

Aanm. 1. *Πάντες ἄνθρωποι*, beteekent allen, die tot de soort menschen behooren = alle menschen.

b) Attributieve plaatsing heeft *πᾶς* als het beteekent tezamen: *αἱ πᾶσαι πόλεις*, de gezamenlijke steden (het stedenverbond, tegenover de enkele steden), *τὸ πᾶν πλῆθος*, de geheele menigte, *ὁ πᾶς ἀριθμός*, de geheele som, *οἱ πάντες ἄνθρωποι*, het geheele menschdom.

Aanm. 2. Bij getallen kan *ὁ πᾶς* en *οἱ πάντες* in het geheel beteekenen.

de plaatsing van het attribuut nog niet toegepast, b. v. *τὰ τεύχεα καλά*, de schoone wapenen, *ἰχθύσι τοῖς ὀλίγοισι*, door de weinige visschen. Ook het pron. poss. heeft daar nog geen nadere bepaling door het art. noodig, b. v. *Ποσειδάων δὲ μεθήσει ὃν χόλον*, en Poseidon zal zijn toorn laten varen; evenmin de in regel 12) en 13) opgegeven woorden.

c) Zonder art. staat πᾶς vóor het subst., wanneer het ieder beteekent: πᾶσα μὲν ὁδὸς εὔπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, iedere weg is gemakkelijk te begaan, iedere rivier gemakkelijk over te trekken.

Aanm. 3. Vóor een part. of adi. met het art. in generische beteekenis versterkt πᾶς het begrip ieder (vgl. 4, A. 1); doch hier mag het art. niet wegvallen: πᾶς ὁ ἡγησόμενος = πᾶς ἡγεμών, iedere gids.

d) Als πᾶς louter beteekent heeft het subst. geen art., daar het eig. praedicaat is: κύκλῳ φρουρεῖται ὑπὸ πάντων πολεμίων, in het rond wordt hij bewaakt door louter vijanden (= πάντες, ὑφ' ὧν φρουρεῖται, πολέμιοί εἰσιν).

9) Ὅλος heeft in de beteekenis geheel praedicatieve, in die van gezamenlijk attributieve plaatsing: ὅλη ἡ φάλαγξ de geheele phalanx (dus niet maar een deel); τὰ ὅλα πράγματα, de gezamenlijke aangelegenheden, de staatsaangelegenheden.

10) Ἥμισυς, half, heeft meestal attributieve plaatsing, τὸν ἥμισυν σῖτον ἔχουσιν ἢ πρόσθεν, zij hebben het halve rantsoen van vroeger.

Aanm. Het neutr. ἥμισυ staat dikwijls als subst., de helft, zonder art.: ἦν ἥμισυ τοῦ στρατεύματος Ἀρκάδες, de helft van het leger waren Arcadiërs. — De helft van een aantal personen wordt gew. door den plur. οἱ ἡμίσεις met den gen. partit. uitgedrukt; ook in andere gevallen komt de sing. ἥμισυς in geslacht en getal met den gen. partit. overeen: τῶν ὀπισθοφυλάκων οἱ ἡμίσεις, de helft van de achterhoede; τῶν ἄρτων οἱ ἡμίσεις, de helft van het brood (daarentegen ἄρτων ἡμίσεα, halve brooden); σίτου ὁ ἥμισυς, de helft van den spijsvoorraad; ἡ ἡμίσεια τῆς φυλακῆς, de helft van de wacht.

11) Bij ἕκαστος, ieder, wordt het nomen meest zonder art. gevoegd; staat het er echter bij, dan is de plaatsing van ἕκαστος praedicatief: ἐν ἑκάστῃ πόλει, in iedere stad; ἡ τάξις ἑκάστη, ieder gelid.

12) Bij ἄμφω, beiden, ἀμφότεροι, beiden (zoowel van twee enkele personen of zaken als van twee partijen), ἑκάτερος, ieder (van twee), staat het nomen altijd met het art.; de pronomina worden praedicatief geplaatst: ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν, met beide handen; ἀμφότερα τὰ ὦτα, beide ooren; ἐν ἑκατέρᾳ τῇ πόλει, in elk van beide steden.

13) Bij de aanw. vnw. οὗτος, ὅδε en ἐκεῖνος en bij αὐτός in de beteek. van zelf staat het nomen altijd met het art.; de pronomina worden praedicatief geplaatst: οὗτος ὁ ἀνήρ of ὁ ἀνὴρ οὗτος, deze man; αὐτὸς ὁ ἀνήρ of ὁ ἀνὴρ αὐτός, de man zelf.

Aanm. 1. Bij dichters vindt men deze regels 12) en 13) dikwijls niet toegepast.

Aanm. 2. Het nomen heeft geen art., als het praedicaat is van een pron. demonstr., dat subi. of obi. van dien zin is, vgl. § 46, 11.

Aanm. 3. Ὁ αὐτός attributief geplaatst beteekent dezelfde, vgl. § 50, 6, *b*.

14) Het neutr. van het art., meest in den plur., wordt met den gen. van subst., met praepos. met haar casus en met adv. verbonden om geheel in het algemeen toestanden, bezittingen, enz. van een persoon of zaak aan te duiden: τὰ τῶν στρατιωτῶν, de toestand der soldaten; τὰ τῶν πολεμίων δαπανᾶτε, gij verteert de goederen des vijands; τὰ παρ' ἐμοί — τὰ οἴκοι, mijne omstandigheden — de omstandigheden van het vaderland. Somtijds staat het art. slechts als eene omschrijving: τὸ τῶν θεῶν εὐμενές = οἱ θεοὶ εὐμενεῖς, de goden zijn welgezind.

15) Door het voorplaatsen van het art. in het neutr. sing. krijgen kracht van substantieven: *a*) infinitivi en zinnen met een infin.; *b*) ieder afzonderlijk woord; *c*) iedere zin met een verb. finit.: νέοις τὸ σιγᾶν κρεῖττόν ἐστι τοῦ λαλεῖν, voor jonge menschen is het zwijgen beter dan het praten; εὖ λέγεται τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελομένους, naar waarheid wordt gezegd dat de goden voor ons zorgen; τὸ σεμνὸν ὄνομα τοῦτο τὸ καλός τε κἀγαθός, deze heerlijke naam van braaf; τὸ „γνῶθι σαυτόν," de spreuk „ken u zelf."

---

§ 50. PRONOMINA.

A. *Pronomina personalia.*

1) Alleen dan wordt het pron. pers. als subi. uitgedrukt, wanneer het met nadruk staat, dus in het bijzonder in tegenstellingen: ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι οὐδὲ ἕπεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἕψομαι, daar gij mij niet wilt gehoorzamen noch volgen, zal ik u volgen.

Aanm. Wat de reden van de weglating van het pron. pers. als subi. is zie § 46, 3, A. 1.

2) De ontbrekende nomin. van het pron. pers. van den derden pers. wordt in dit geval vervangen door αὐτός: ἐσπείσατο ἐφ' ᾧτε μήτε αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν μήτ' ἐκείνους κάειν τὰς οἰκίας, hij sloot een wapenstilstand onder voorwaarde dat noch hij de Grieken kwaad zou doen, noch zij de dorpen zouden verbranden.

Aanm. En hij, hij nu, meest in tegenstelling met het subi van den vorigen zin is ὁ δέ, vgl. § 49, 1, *b*.

3) Met nadruk, in tegenstelling en afhankelijk van een voorz. gebruikt men niet de korte enclit. vormen μοῦ, μοί, μέ, maar de

langere *ἐμοῦ*, *ἐμοί*, *ἐμέ*, die niet enclitisch zijn (vgl. § **9**, 3, A. 1); evenzoo zijn ook *σοῦ, σοί*, *σέ* in dit geval niet enclitisch: *αἱρήσονται στρατηγὸν ἢ ἐμὲ ἢ σέ*, zij zullen of mij of u tot aanvoerder kiezen; *παρ' ἐμοί*, bij mij; *ὑπὸ σοῦ*, door u.

Aanm. 1. Wanneer twee voorzetsels, die beide hetzelfde pron. regeeren, aan elkander tegengesteld worden, gebruikt men van het pron. den enclit. vorm: *ἐπί σε ἢ σύν σοι*, tegen u of met u.

Aanm. 2. Men vindt gewoonlijk *πρός με*, tot mij, in plaats van *πρὸς ἐμέ*.

4) Alle casus obliqui van het pron. pers. van den derden pers. worden in alle numeri vervangen door die van *αὐτός*.

Aanm. De vormen van dit pers. vnw. (*οὗ*), *οἷ*, (*ἕ*), *σφεῖς*, (*σφῶν*), *σφίσιν*, (*σφᾶς*) worden alleen bij inf., part. en in afhankelijke zinnen en dan nog slechts hoogst zelden gebruikt; zij slaan dan terug op het subi. van den hoofdzin: *λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας*, men zegt dat Apollo Marsyas heeft gevild, nadat hij hem overwonnen had, toen hij met hem (Apollo) over de bekwaamheid wedijverde. In plaats van de bijna in het geheel niet voorkomende vormen *οὗ* en *ἕ*, *σφῶν* en *σφᾶς* worden de overeenkomstige vormen van *αὐτοῦ* gebruikt; vgl. 8) A. 1.

5) Het onbepaalde pron. men wordt op onderscheiden manieren uitgedrukt: *a*) door eene omzetting in het passivum; *b*) door den 3den pers. pl. act., voornamelijk bij de ww. van zeggen, enz.; *c*) door den 2den pers. s. van den modus potentialis (§ **59**, 9); *d*) door het onbep. vnw. *τίς*.

B. *Αὐτός*.

6) Het pron. *αὐτός* heeft drieërlei beteekenis.

a) Zelf, ook van zelf, uit eigen beweging, óf praedicatief met een nomen verbonden (§ **49**, 13) óf alleen staand; in het laatste geval staat het zoo veel mogelijk aan of in het begin van den zin: *τὰ ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο*, de bergen hingen steil boven de rivier zelf; *αὐτὸς ἑκὼν κατέπεμψε τριακόσια τάλαντα τῷ δήμῳ*, uit eigen beweging zond hij met graagte driehonderd talenten aan het volk.

b) Met het art. voor zich, dus in attributieve plaatsing bij het nomen, beteekent het dezelfde: *ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες*, in hetzelfde huis opgegroeid (over de crasis *αὐτός*, *αὑτή*, *ταὐτό*, *ταὐτοῦ* enz. zie § **3**, 5 en § **25**, 8, A. 1).

c) In de casus obliqui dient het tot vervanging van het pers.

4) A. In het ep. en ion. hebben de vormen van *οὗ* nog dikwijls demonstratieve beteekenis (vgl. § 25, 1 Dial.), in het ion. vooral in den dat. *οἷ* en in den pl.; hier is de altijd betoonde vorm *σφίσι* alleen als reflexief in gebruik.

vnw. van den 3den pers., zie boven 4); in deze beteekenis mag het nooit aan het begin van den zin staan.

Aanm. 1. Bijzonder in verbinding met een demonstr. beteekent *αὐτός* dikwijls juist, dus *οὗτος αὐτός*, juist deze (daarentegen *οὗτος ὁ αὐτός*, deze zelfde).

Aanm. 2. Door *καὶ αὐτός* wordt uitgedrukt, dat iemand nu zelf doet, wat hij als handeling van een ander heeft opgemerkt (ook ik, gij, hij zelf; ook mijner-, uwer-, zijnerzijds; evenzeer): *ἐπειδὴ ἀπιόντας τοὺς βαρβάρους ἑώρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοί*, toen de Grieken de Perzen zagen aftrekken, gingen ook zij zelven (of zij hunnerzijds ook, of zij evenzeer) op marsch. — Daarentegen wordt *καὶ οὗτος* gebruikt, als men aan een persoon een praedicaat toekent, dat men reeds aan een ander heeft toegekend (ook deze — evenzeer): *ῥεῖ ὁ Μαίανδρος διὰ τῆς πόλεως· ἔστι δὲ καὶ βασίλεια ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως*, de Maeander stroomt door de stad; er is ook een paleis bij de bronnen van de rivier de Marsyas; ook deze stroomt evenzeer door de stad. — In negatieve zinnen wordt in het tweede lid *καὶ* met de negatie vervangen door *οὐδέ*, *μηδέ*, dus *οὐδ' αὐτός*, *μηδ' οὗτος*.

Aanm. 3. *Αὐτός* achter een ranggetal duidt het getal van iemands metgezellen aan, maar zoo, dat deze als de hoofdpersoon wordt medegeteld: *δέκατος αὐτός* (hij zelf als tiende) met negen anderen.

Aanm. 4. Over den door *αὐτός* versterkten dativus van begeleiding zie § **54**, 7, A. 3.

C. *Pronomina reflexiva en reciproca.*

7) De casus obliqui van het terugwerkend of reflexief vnw. van den 1sten en 2den pers. worden gebruikt, wanneer het pron. terugslaat op het subi. van denzelfden zin, waartoe het vnw. zelf behoort: *γνῶθι σαυτόν*, ken u zelf; *ἥξω ὡς αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀρχήν*, ik zal komen om zelf naar mijn gebied te vertrekken.

Aanm. 1. In plaats van het reflex. wordt dikwijls, vooral in tegenstellingen, het pers. vnw. gebruikt: *ἐγὼ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ ἡγεῖσθαι*, ik meen dat en ik en gij het er voor houden.

Aanm. 2. De oorspr. beteekenis van den stam van het pron. pers. van den 3den pers. zelf, eigen (§ 25, 1, A. 2 Dial.) maakt, dat in plaats van de reflex. vormen van den 1sten en 2den pers. meermalen die van den 3den pers. gebruikt worden: *σὺ δ' ἀξίαν οὐκ οὖσαν αἰσχύνεις πόλιν τὴν αὑτὸς αὑτοῦ*, zelf maakt gij uw eigen stad, die dit niet verdient, tot schande.

8) Van den 3den pers. moeten de reflex. vormen staan, als het pron. terugslaat op het subi. van denzelfden zin, waartoe het pron. zelf behoort (direct reflex.). In afhank. zinnen staan zij ook, als het pron. terugziet op het subi. van den hoofdzin (indirect reflex.); maar hier kunnen zij van het standpunt van den schrijver ook ver-

8) In het ep. komt het pron. reflex. in het geheel nog niet voor; men vindt daar het pron. pers. met *αὐτός*: *κέκλετο δ' ἄλλους — ἅμα σπέσθαι ἑοῖ αὐτῷ*, hij beval de anderen hem te volgen.

vangen worden door de vormen van *αὐτός*: *τῶν παρ' ἑαυτῷ* (direct) *βαρβάρων ἐπεμελεῖτο ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ* (indirect), voor de Perzen, die bij hem waren, zorgde hij, dat zij voldoende in staat waren oorlog te voeren en welgezind jegens hem.

Aanm. 1. De vormen *ἑαυτοῦ*, enz. worden als direct en als indirect reflex. gebruikt; die van (*οὗ*), *οἷ* slechts als indirect, vgl. boven 4) A.

Aanm. 2. Niet zelden wordt de reflexieve betrekking door het op het subi. betrekking hebbende *αὐτός* zelf nog duidelijker aangewezen: *οὐχ οἷός τ' ἐστὶν αὐτὸς αὑτῷ βοηθεῖν*, hij is niet in staat zich zelf te helpen.

Aanm. 3. Ook wordt *ἑαυτοῦ* gebruikt als het woord, waarop het pron. betrekking heeft, inderdaad geen grammaticale hoofdpersoon is, maar alleen als subi. gedacht wordt: *πολλοὶ ἀντέλεγον ὡς οὐκ ἄξιον εἴη βασιλεῖ ἀφεῖναι τοὺς ἐφ' ἑαυτὸν στρατευσαμένους*, vele voerden hiertegen aan, dat het beneden de waardigheid van den koning was hen, die tegen hem te velde getrokken waren, vrij te laten.

9) Het pron. reciprocum *ἀλλήλοιν* wordt slechts gebruikt om de wederkeerige werking of betrekking tusschen twee personen of zaken aan te duiden: *οὔτε γὰρ ἑαυτοῖς οὔτε ἀλλήλοις ὁμολογοῦσιν*, want zij stemmen noch met zich zelven, noch met elkander overeen.

Aanm. In plaats van het pron. recipr. wordt somtijds het pron. reflex. gebezigd: *Φίλιππος πάντας τοὺς Ἕλληνας συνέκρουε καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐτάραττεν*, Philippus maakte alle Grieken tot vijanden en zette hen tegen elkander op.

D. *Pronomina possessiva.*

10) Als uit den samenhang genoegzaam blijkt, wie de bezitter is, wordt geen pron. poss. gebruikt; het art. is dan als bepaling voldoende: *τιμᾶτε τοὺς γονέας*, eert uwe ouders (vgl. § **49**, 3, A. 1).

11) In plaats van de poss. *ἐμός* en *σός* wordt gew. de gen. van de overeenkomstige pron. pers. gebruikt, of wanneer het bezeten voorwerp een bezitting is van het subi. die van de reflexiva: *ἥκεις εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν* of *εἰς τὴν οἰκίαν μου*, gij komt in mijn huis; *μετεπέμψω τὴν σαυτοῦ θυγατέρα*, gij ontboodt uwe dochter.

12) Het poss. van den 3den pers. wordt door *αὐτοῦ*, reflexief door *αὑτοῦ* uitgedrukt: *ἐνέτυχον τῷ φίλῳ αὐτοῦ*, ik ontmoette zijn vriend; *Κλέαρχος συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὑτοῦ στρατιωτῶν*, Clearchus riep eene vergadering van zijne soldaten bijeen.

Aanm. Het poss. van den 3den pers. komt slechts bij dichters voor. In reflexieven zin vindt men als poss. van den 3den pers. pl. ook *σφέτερος*.

---

12) Het pron. poss. van den 3den pers. *ὅς* heeft ep. ook nog bepaald de beteekenis van eigen (vgl. boven 7, A. 2): *οὐ γὰρ ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι*, want ik kan niets anders zien, dat aangenamer is dan eigen land.

In het ep. wordt het reflex. als poss. vervangen door het poss. met den gen. van van *αὐτός*: *τὰ σ' αὐτῆς* (= *τὰ σὰ αὐτῆς*) *ἔργα κόμιζε*, bezorg uw eigen werk

13) De poss. *ἡμέτερος*, *ὑμέτερος* zijn meer gebruikelijk dan de omschrijving door *ἡμῶν* en *ὑμῶν*; in reflex. zin wordt meestal *ἡμέτερος αὐτῶν*, *ὑμέτερος αὐτῶν* gebruikt en niet *ἡμῶν αὐτῶν*, *ὑμῶν αὐτῶν*: *πολέμιοί ἐσμεν τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν φίλοις*, wij zijn vijanden van onze eigene vrienden.

Aanm. De verbinding van den gen. *αὐτῶν* met het poss. is gegrond op de gelijkheid van het poss. met den gen. van het pron. pers. Zoo kan ook bij een poss de gen. van een adi. of part. gevoegd worden: *εἴ τις ὑμῶν ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προςιδεῖν ἐθέλει*, indien iemand uwer mijn oog, terwijl ik leef, nog wil zien.

14) Bij de pron. poss. en de gen. der pron. pers. en reflex., die hun plaats bekleeden, wordt alleen het art. gevoegd, als het bezeten voorwerp bepaald is, vgl. § **49**, 3, A. 1.

Aanm. Als het bezeten voorwerp echter praedicaat is, blijft ook in dit geval het art. weg, vgl. § 49, 5, A. 2.

15) Over de attributieve plaatsing van de poss. en de genitivi der reflexiva en de praedicatieve van de genitivi der personalia zie § **49**, 6, A. 4.

E. *Pronomina demonstrativa.*

16) *Οὗτος* wijst op iets, waarover reeds gesproken is, *ὅδε* daarentegen op iets, dat de spreker of in de wezenlijkheid of in de verbeelding aanschouwt: *οὗτος ὁ ἀνήρ*, deze (pas vermelde) man; *ὅδε ὁ ἀνήρ*, de man, die hier staat; *ἥδε ἡ πόλις*, onze stad; *ἥδε ἡ ἡμέρα*, de dag van heden. — Over *ὁ* als demonstr. zie § **49**, 1.

Aanm. 1. Bij tragici is *ὅδε ὁ ἀνήρ* en derg. dikwijls = ik.
Aanm. 2. Over de plaatselijke beteekenis van *οὗτος* vgl. 19) A.

17) Tot aankondiging van iets, dat volgt, dient *ὅδε*: *τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε*, een bewijs voor deze zoo even uitgesproken bewering is ook het volgende.

18) Het demonstr. in verbinding met het relat. is *οὗτος*; dit wordt echter zeer dikwijls weggelaten: *νομίζω ὅστις ἐν πολέμῳ ὢν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, τοῦτον πρὸς τὴν αὑτοῦ σωτηρίαν στασιάζειν*, ik houd het er voor, dat hij, die in den oorlog zich verzet tegen den bevelhebber, zich tegen zijn eigen behoud verzet.

Aanm. Na een voorafgaand relat. volgt in plaats van het met nadruk geplaatste *οὗτος* niet zelden zonder nadruk een casus obliquus van *αὐτός*, maar niet vooraan in den zin: *οὓς δὲ νεκροὺς μὴ εὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα*, voor de dooden, die zij niet vonden, maakten zij een groot gedenkteeken.

19) Over het art. bij *οὗτος*, *ὅδε* en *ἐκεῖνος* (gene) en de praedicatieve plaatsing, zie § **49**, 13, en A. 2.

Aanm. Omdat het nom. als praed. bij een pron. dem. als subi. of obi. geen artikel heeft (§ 49, 18, A. 2), ontbreekt dit ook bij οὗτος, ὅδε en ἐκεῖνος, als zij de plaats bekleeden van een plaatselijk adv. en zij daarom versterkt zijn met de ι demonstr. (§ 25, 9, A. 1): ἔπεμψας πρὸς ἐμὲ Μηδοσάδην τουτονί, gij hebt dezen Medosades hier tot mij gezonden. De ι demonstr. blijft echter ook wel achterwege: νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι, daar komen schepen aanvaren; τί τοῦτ' ἔλεξας; wat zeidet gij daar?

20) Door **καὶ οὗτος**, e n d a t w e l, wordt een reeds genoemd voorwerp nader bepaald; een nadere bepaling van het verbum, gew. in den vorm van een part., wordt door **καὶ ταῦτα**, e n d a t w e l, aangeduid: **ἀπόρων ἐστὶ καὶ τούτων πονηρῶν**, het is het werk van verlegen menschen, en dat wel van slechte; **Μένωνα οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὢν τοῦ Μένωνος ξένου**, naar Meno vroeg hij niet, en dat wel hoewel hij kwam van Ariaeus, den gastvriend van Meno.

Over **καὶ οὗτος**, ook deze — evenzeer, zie boven 6) A. 2.

21) Evenals **οὗτος** en ὅδε worden ook **τοσοῦτος** en **τοσόσδε**, **τοιουτος** en **τοιόσδε**, **τηλικοῦτος** en **τηλικόσδε**, onderscheiden.

Aanm. 1. Het art., en wel in attributieve plaatsing, staat bij deze demonstrativa als óf op één bepaald voorwerp wordt gewezen óf één voorwerp als vertegenwoordiger van zijn soort wordt aangeduid: ὁ τοιοῦτος παῖς, zoodanig een knaap of als reeds vermeld is of iedere zoodanige knaap; daarentegen τοιοῦτος παῖς, een knaap van die soort.

Aanm. 2. De plur. τοσοῦτοι (relat. ὅσοι) beteekent niet alleen zoo groot in uitgebreidheid, maar ook zoovelen in aantal.

F. *Pronomina relativa.*

22) Ὅς (versterkt ὅσπερ), w e l k e, d i e, ziet op een bepaald voorwerp terug, **ὅστις**, w e l k e, w i e o o k, op één voorwerp van de genoemde soort. Evenals ὅς tot ὅστις staat, zoo staan **ὅσος**, hoeveel, **οἷος**, hoedanig, **ἡλίκος**, hoe groot, **ὡς**, (zoo)als, enz. tot **ὁπόσος**, **ὁποῖος**, **ὁπηλίκος**, **ὅπως**, enz. (vgl. § **25**, 16 en 17): **τὸ τροπαῖον, ὃ ἔστησαν**, het zegeteeken, hetwelk zij oprichtten; **συμβούλευσον ἡμῖν ὅ,τι σοι δοκεῖ κάλλιστον εἶναι**, raad ons aan, wat u het best toeschijnt te zijn.

Aanm. 1. Naar zijn oorspr. beteek. staat ὅστις, wanneer d i e zooveel beteekent als i e m a n d v a n z u l k e e n a a r d d a t: τίς οὕτω μαίνεται ὅστις οὐ σοὶ βούλεται φίλος εἶναι; wie is zoo dwaas, dat hij niet met u bevriend wil zijn? — Verder zegt men altijd οὐδεὶς ὅστις, πᾶς ὅστις (in de pl. gew. πάντες ὅσοι), ἔστιν ὅστις.

Aanm. 2. Voor ὅστις vindt men dikwijls het kortere en meer bepaalde ὅς, maar nooit omgekeerd. — Over ὅστις, het afh. vrag. vnw., zie beneden 30).

Aanm. 3. Van de oorspr. demonstr. beteek. van ὅς, ἥ, ὅ zijn nog sporen over in de uitdrukkingen καὶ ὅς, en hij, ἦ δ' ὅς, zeide hij (vgl. § 25, 10 Dial.).

---

19) Ep. en ion. (en ook dikwijls bij att. dichters) wordt de bijvoeging van het art. bij de demonstr. nagelaten.

22) Daar in het ep. de gesubordineerde zinnen nog weinig ontwikkeld zijn, vindt

23) Het pron. relat. richt zich in geslacht en getal naar het woord, waarop het betrekking heeft, maar de naamval hangt af van zijn eigen betrekking in den relatieven zin; ook komt de persoon van het verbum van den relat. zin overeen met het antecedent.

Aanm. Over het relativum, dat als subi. of obi. met het praedic.nomen overeenkomt, vgl. § 46, 12.

24) Als de relatieve zin om den nadruk den demonstratieven voorafgaat, sluit zich het nomen, waarop het relativum betrekking heeft, zonder artikel aan het relativum aan; gewoonlijk echter staat het nomen dan niet onmiddellijk achter het relativum, maar aan het slot van den relatieven zin: **ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων**, Socr. misdoet door de goden, welke de staat vereert, niet te vereeren.

25) Wanneer de relatieve zin zoo nauw samenhangt met het woord, waarop hij betrekking heeft (antecedens), dat hij eig. een a t t r i b u u t daarvan uitmaakt, komt het relativum ook in naamval met het antecedens overeen, maar slechts dan, wanneer dit in den gen. of dat. staat en het relativum eig. in den acc. zou moeten staan. Is in dit geval het antecedens een pron.dem., dan wordt dit gewoonlijk weggelaten; is het een subst. dan wordt gewoonlijk regel 24) gevolgd, zoodat beide zinnen tot één worden samengetrokken. Alle verbogen woorden van den relat. zin, die in naamval met het relativum overeenkomen, veranderen dan ook van casus: **ἐκ τῶν πόλεων, ὧν Τισσαφέρνης ἐτύγχανεν ἔχων**, uit de steden, die T. toen had; **τοῖς ἔργοις οἷς ἐμὲ δεῖ πράττειν**, door de dingen, die ik doen moet; **τούτων ὧν νῦν ὑμῖν παρακελεύομαι**, van deze dingen (met nadruk), die ik u nu beveel; **ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον** (met weglating van **τούτων**), voor hetgeen ik goeds heb ondervonden; **ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις** (met weglating van **τούτοις**), ik prijs u

---

men daar in plaats van relatieve zinnen demonstratieve met het daar nog demonstr. ὅς, door τέ verbonden aan den voorgaanden zin, ὅστε (vgl. § 25, 10 Dial.): ἀστέρα — ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν — ὅντε κύν' Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσιν, een ster, — die in den nazomer opkomt, — die men met den bijnaam hond van Orion noemt. Echter komt ook reeds veel het enkele ὅς voor: οὐδ' ἐλεαίρεις — ἔμ' ἄμμορον ἣ τάχα χήρη σεῦ ἔσομαι, en gij hebt geen medelijden met mij, die spoedig uw weduwe zal zijn. In het att. zijn van dit ὅστε nog slechts over ἐφ' ᾧτε, onder voorwaarde dat, en ἅτε, namelijk.

23) Ep. richt zich het appositum van een subst. somtijds in casus naar het relat. in plaats van naar het subst.: Κύκλωπος — ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, ἀντίθεον Πολύφημον, om den Cycloop, dien hij van zijn oog beroofd heeft, den goddelijken Polyphemus.

om hetgeen gij zegt; *σὺν ᾗ ἔχεις δυνάμει*, met de macht, die gij hebt.

Aanm. 1. Daar deze gelijkmaking toegeschreven moet worden aan den overwegenden invloed van het antecedens, dat tegen de regels der redekunst het relativum zoo tot zich trekt, dat het zelfs zijn naamval moet opofferen, noemt men haar meestal attractie.

Aanm. 2. Een eigenaardige attractie heeft plaats bij het relat. *οἷος*, wanneer dit als praedicaat zou staan in een zin met *εἰμί*; dit ww. wordt dan nam. weggelaten en *οἷος* met zijn subi. komt in den casus, waarin het demonstr. *τοιοῦτος* zou staan: *τὸν ἄρχοντα δεῖ αὐτὸν εἶναι οἷόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην* (= *τοιοῦτον οἷόςπερ ὁ ἀγ. ἰδ. ἐστίν*), de bestuurder moet zelf zoodanig zijn als de goede burger is; *μὴ ὄντων οἵων δεῖ* (= *τοιούτων οἵους δεῖ εἶναι αὐτούς*), als zij niet zoodanig zijn, als zij zijn moeten.

Aanm. 3. Door dezelfde verkorting zijn *ὁστιςοῦν*, *ὅστις δή* en zelfs *ὅστις* adiectiva geworden: *ὁστιςοῦν*, ieder wie ook (*οὐδ' ὁστιςοῦν*, zelfs geen enkele). *ὅστις δή* en *ὅστις*, iemand, ik weet niet wie: *ἐξαπίνης ἀνέλαμψεν οἰκία ὅτου δὴ ἐνάψαντος*, terstond vloog een huis in brand, terwijl iemand, ik weet niet wie, het in brand stak.

Aanm. 4. Evenzoo staat *ὅστις βούλει* voor *τὶς ὃν βούλει*: *περὶ Πολυγνώτου ἢ ἄλλου ὅτου βούλει τῶν γραφέων*, over Polygnotus of wien der schilders gij maar wilt.

26) Somtijds, maar zelden komt een nom. of pron. in den naamval van het relat., dat daarop betrekking heeft; men noemt dit omgekeerde attractie (attractio inversa): *ἀνεῖλεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν*, Apollo gaf hem in zijn antwoord de goden op, aan welke hij moest offeren.

Aanm. 1. *Οὐδείς ἐστιν* smelt met het volgende *ὅστις οὐ* tot éen begrip samen, zoodat met weglating van *ἐστιν* ook *οὐδείς* in den naamval van *ὅστις* wordt geplaatst: *οὐδενὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατὴρ εἴην* er is niemand van u allen, wiens vader ik niet zou kunnen zijn, wat mijn leeftijd aangaat.

Aanm. 2. In plaats van *θαυμαστόν ἐστιν ὅσος* zegt men met weglating van *ἐστίν* en omgekeerde attractie *θαυμαστὸς ὅσος* en adverbiaal *θαυμαστῶς ὡς*: *μετὰ ἱδρῶτος θαυμαστοῦ ὅσου*, met wonderlijk hoeveel zweet.

27) Tusschen *ἔστιν*, er zijn, en het relat. wordt een onbepaald pronomen weggelaten; de vorm *ἔστιν* blijft gewoonlijk onveranderd, ook wanneer het relat. in den plur. staat, ja zelfs wordt het praes. *ἔστιν* niet veranderd, wanneer er over het verleden gesproken wordt: *ἔστιν οἷς βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν*, er zijn er voor wie het beter is gestorven te zijn dan te leven; *ἔστιν ὅστις κατελήφθη*, er waren er die gegrepen werden, d. i. menigeen werd gegrepen. In den nom. pl. vindt men echter meer *εἰσὶν οἳ* dan *ἔστιν οἵ*.

Aanm. Op dezelfde wijze vindt men *ἔστιν ὅτε*, er is een tijd, waarop, d. i. somtijds, *ἔστιν οὗ*, er is een plaats, waar, d. i. op sommige plaatsen.

28) Als twee op elkander volgende gecoördineerde relatieve zinnen op éen nomen betrekking hebben, maar het tweede relativum in een andere betrekking staat als het eerste, wordt het tweede relativum weggelaten, of in den tweeden relat. zin maakt de relat. zin plaats voor een demonstr.: *τῶν ἀγαθῶν ὅσα μὴ παρὰ θεῶν ἔχομεν ἀλλὰ δι' ἀλλήλους ἡμῖν γέγονε*, van de voordeelen, die (acc.) wij niet van de goden hebben, maar die (nom.) ons door elkanders toedoen zijn geworden; *Ῥόδιοι, ὧν τοὺς πολλούς φασιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν καὶ τὸ βέλος αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν*, Rhodiërs, van wie men zegt, dat de meesten de kunst verstaan om met den slinger te werpen en dat hun schot zelfs tweemaal zoover als dat van de Perzische slingers gaat.

29) Bij uitroepen staan niet de interrogativa, maar de eenvoudige relativa: *οἷά μοι δοκοῦμεν καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἀφεῖναι*, hoedanige en hoe groote voordeelen schijnen wij opgegeven te hebben! *ὡς ἡδὺς εἶ*, wat zijt gij aardig! Daarom staan de eenvoudige relativa ook in afhankelijke uitroepingszinnen: *ἀπῄει κατοικτείρων τὴν γυναῖκα οἵου ἀνδρὸς στέροιτο*, hij ging weg, terwijl hij de vrouw beklaagde, van hoedanig een man zij beroofd was! Vandaar zelfs twee relativa achter elkander: *ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ τίς οὐκ οἶδεν ἐξ οἵων συμφορῶν εἰς ὅσην εὐδαιμονίαν κατέστησαν οἱ Ἀθηναῖοι*, wie weet niet uit hoe groot een ongeluk de Atheners in den P. oorlog (gered zijn en) tot hoe groot een geluk zij gekomen zijn!

G. *Pronomina interrogativa.*

30) In rechtstreeksche (directe) vragen staan *τίς* en *πῶς* en de verdere vragende pron. en adv., in afhankelijke (indirecte) daarentegen *ὅστις* en *ὅπως* en de verdere afhank. vragende pron. en adv. (§ **25**, 16 en 17). In afh. vragen kunnen echter ook de eerste staan: *τί ποιεῖτε*; wat doet gij? *οὐκ ἴστε ὅ,τι ποιεῖτε*, gij weet niet wat gij doet; maar ook: *εἰπέ, τίνα γνώμην ἔχεις*, zeg, welk gevoelen gij hebt.

Aanm. 1. In indirecte vragen vindt men somtijds *ὅς* en de verdere relat. in plaats van *ὅστις*, enz.: *ἔλεγον ἐφ' οἷς ἕτοιμοι εἶεν τὴν εἰρήνην ποιεῖσθαι*, zij zeiden op welke voorwaarden zij bereid waren den vrede te sluiten.

Over de afh. uitroepzinnen zie boven 29).

Aanm. 2. Het vraagwoord kan behooren tot een participiaalzin of tot een door een coniunctie verbonden bijzin: *τί ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύεις μοι*; waarin (zijt gij) door mij slecht behandeld, (dat) gij mij nu ten derden male belaagt? *Κρέοντα ἴσθι ἥξοντα. Ὅπως τί δράσῃ*; weet dat Creon zal komen. Om wat te doen?

Aanm. 3. Een vraagwoord, dat attributief behoort bij een met een artikel voorzien subst., staat tusschen art. en subst.: *ὁ ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸς ταῦτα πράξει*; de aanvoerder van welke stad zal dit doen?

Aanm. 4. Bij een attributief vraagwoord wordt dikwijls *οὗτος* gevoegd, als met nadruk gewezen wordt op zijn reeds genoemd subst.: *ἡ ῥητορικὴ περὶ τί τῶν ὄντων*

ἐστὶν ἐπιστήμη; Περὶ λόγους. Ποίους τούτους; waarvan is de redekunst de kunst? Van redenen. Van hoedanige?

Aanm 5. In een en denzelfden zin kunnen twee en drie vraagwoorden, die bij hetzelfde praedicaat behooren, zonder verbindingspartikel bij elkander staan: τίς τίνος αἴτιός ἐστι γενήσεται φανερόν, wie schuld heeft (en) waaraan, zal duidelijk worden.

H. *Pronomen indefinitum.*

31) Het pron. indef. τίς, τί is zoowel adi., een zekere, als subst. iemand, een, iedereen, men. Daar het geheel toonloos is, kan het nooit aan het begin van een zin staan.

Aanm. 1. Het neutr. τί beteekent dikwijls iets bijzonders: ἔδοξέ τι λέγειν, hij meende, dat hij iets bijzonders zeide (tegenover οὐδὲν λέγειν); ποιεῖν τι, iets degelijks doen. Vandaar heeft τίς bij adi. dikwijls de beteek. van zeer: ἀνυπέρβλητός τις ἀρετή, een zeer onovertreffelijke dapperheid.

Aanm. 2. In zinnen met den infin. wordt de subiectsacc. τινά, = men, meestal weggelaten: τὸ θάνατον δεδιέναι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι οὐκ ὄντα, het vreezen van den dood is niets anders dan den schijn van een wijze aan te nemen, terwijl men het niet is.

Aanm. 3. Bij adi., pron. en telwoorden dient τίς dikwijls om de uitdrukking als niet geheel juist of bepaald voor te stellen (eenigermate, tamelijk, ongeveer): μαινόμενός τίς ἐστιν, hij is eenigermate dwaas; ὀλίγοι τινές, tamelijk weinigen; ἑπτά τινες, ongeveer zeven.

I. Ἕτερος *en* ἄλλος.

32) Ἕτερος, zonder artikel, beteekent meestal een van beiden, ὁ ἕτερος de andere van twee (als de eene reeds bekend is), dus οἱ ἕτεροι, de tegenpartij.

Verder kan ἕτερος zonder art. ook beteekenen een ander als de reeds bekende, een tweede (ἕτεροι τοσοῦτοι, een tweede zoogroote menigte = even zoovelen), en eindelijk een andere = een verschillende.

33) Ἄλλος, een andere; ὁ ἄλλος, de andere = de overige: ἡ ἄλλη Ἑλλάς, het overige gedeelte van Griekenland.

Aanm. 1. Het art. mag niet staan in de verbinding ἄλλος ἄλλον, de een dezen — de ander genen: οὗτοι ἄλλος ἄλλα λέγει, van dezen zegt de een dit, de ander dat.

Aanm. 2. Ἄλλος wordt dikwijls als attribuut met een subst. verbonden, terwijl men juist het subst. als appositum van ἄλλος verwachtte: τοὺς ὁπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας, de hoplieten en de overigen, de ruiters (= καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἱππέας.

Aanm. 3. Geheel onregelmatig is het gebruik van ἄλλος in de verbinding μόνος τῶν ἄλλων, daar de eenige niet tot de anderen behoort, maar juist aan de anderen tegengesteld moest worden (§ **48**, 4, A. 5).

---

31) Ep. beteekent τίς ook menigeen: ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων ἐὺ εἴπῃ, wees dapper, opdat menigeen der later geborenen u prijze; ὧδε δέ τις εἴπεσκε, zoo sprak menigeen.

§ **51**. NOMINATIVUS.

1) De nominativus is de naamval van het grammaticaal subiect (§ **46**, 2, A. 1) en van het praedicaat, dat op dit subi. betrekking heeft.

2) Daarom staat de nom. bij die ww., welke worden, zijn, blijven, genoemd, benoemd en verkozen worden, verschijnen, enz. beteekenen: καθίσταται βασιλεύς, hij treedt als koning op; Ἀλέξανδρος θεὸς ὠνομάζετο, Alexander werd god genoemd (vgl. § **46**, 3, A. 4 en **52**, 7).

Aanm. 1. Tot deze ww. behoort ook ἀκούω (hooren) in de beteekenis van genoemd worden: οἱ ἐν Ἀθήναις φιλιππίζοντες κόλακες ἤκουον, zij, die in Athene partij trokken voor Philippus, werden vleiers genoemd. — Verder ook λαγχάνειν (loten, door het lot verkrijgen), bij het lot benoemd worden: ἔλαχεν ἄρχων, hij werd bij het lot tot archon verkozen.

Aanm. 2. Over het gebruik van den nom. in plaats van en als attribuut bij den vocat. zie § **55**.

---

§ **52**. ACCUSATIVUS.

Voorafgaande aanm. De acc., gen. en dat. duiden een voorwerp aan als afhankelijk en heeten daarom afhankelijke naamvallen (casus obliqui).

1) De acc. geeft de richting te kennen, waarheen zich eene handeling uitstrekt; vandaar is het de casus van het obiect en duidt in het alg. het voorwerp aan, dat het doel van de handeling is en is meestal afhankelijk van een verbum; in τύπτω τὸν κύνα, ik sla den hond, strekt zich de handeling van het slaan uit tot den hond, die dus het voorwerp is, dat die handeling ondergaat. — Bij eene omzetting in het pass. wordt dit obiect grammaticaal subiect en staat dus in den nom.: οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τὴν Ξέρξου στρατιάν, de Grieken overwonnen het leger van Xerxes: maar ἡ τοῦ Ξέρξου στρατιὰ ἐνικήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, het leger van X. werd door de Gr. overwonnen.

A. *Acc. van het direct obiect.*

2) Bij de verba transitiva (§ **27**, 6, A. 2) staat het obiect in den acc.; schijnbare afwijkingen van dezen regel worden in

---

1) De richting waarheen wordt nog in het ep., ofschoon zelden, door den enkelen acc. uitgedrukt, b.v. ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο, toen hij dan op het eiland kwam; κνίση δ' οὐρανὸν ἷκε, de offerwalm steeg ten hemel; πῶς κέν τίς σε καὶ ὕστερον ἄλλος ἵκοιτο; hoe zou ook een ander in 't vervolg bij u komen?

§ **53** en **54** opgegeven. In het bijzonder merke men echter op dat ook de volgende ww. in het grieksch trans. zijn en dus den acc. regeeren.

a) De ww. welke b e v o o r d e e l e n en b e n a d e e l e n beteekenen, hetzij dit met daden hetzij met woorden geschiedt:

ὠφελεῖν, bevoordeelen	**ἀδικεῖν**, verongelijken
ὀνινάναι, „	**ὑβρίζειν**, mishandelen
βλάπτειν, benadeelen	**τιμωρεῖσθαι**, wraak nemen op
εὖ ποιεῖν, weldoen	**ἀμύνεσθαι**, afweren
καλῶς „ „	**εὖ λέγειν**, goed spreken van
εὐεργετεῖν „	**καλῶς** „ „
κακῶς ποιεῖν, benadeelen	**κολακεύειν**, vleien
κακουργεῖν, kwaad doen	**θωπεύειν**, „
κακοῦν, „	**κακῶς λέγειν**, kwaad spreken van.

Ὁ Σωκράτης ὠφελεῖ τοὺς ξυνόντας, Socrates bevoordeelde hen, die met hem omgingen. Vgl. beneden 10) A. 3.

Aanm. 1. *Λυσιτελεῖν*, bevoordeelen, en *συμφέρει*, het is voordeelig, regeeren den dat.

Aanm. 2. *Λοιδορῶ τινα*, maar *λοιδοροῦμαί τινι*, op iemand schelden. *Μέμφομαί τινα*, berispen, *μέμφομαί τινι*, verwijtingen doen. *Λυμαίνομαι*, mishandelen, regeert den acc., maar ook den dat.

Aanm. 3. Als pass. bij *εὖ*, *κακῶς ποιεῖν*, *λέγειν* wordt gebruikt *εὖ*, *κακῶς πάσχειν*, *ἀκούειν* (vgl. § **51**, 2, A. 1 en § **57**, 12).

b)

Φεύγειν, ontvluchten	**φθάνειν**, voorkomen
ἀποδιδράσκειν, ontloopen	**μιμεῖσθαι**, navolgen
μένειν, afwachten	**ζηλοῦν**, naijverig zijn op
διώκειν, vervolgen	**λανθάνειν**, verborgen zijn voor
θηρᾶν, jagen op	**ἐπιλείπειν**, te kort schieten
θηρεύειν, „	

Ὁ παῖς με ἀπέδρα, mijn slaaf is mij ontloopen; **τὸ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε**, de spijsvoorraad begon aan het leger te ontbreken.

Aanm. 4. *Ἕπεσθαι* en *ἀκολουθεῖν*, volgen, worden met den dat. verbonden.

c)

Αἰδεῖσθαι, ontzag hebben voor	**φυλάττεσθαι**, zich wachten voor
αἰσχύνεσθαι, zich schamen voor	**εὐλαβεῖσθαι**, „
φοβεῖσθαι, vreezen	**ἐκπλήττεσθαι**, ontsteld zijn over
δεδιέναι, „	**καταπλήττεσθαι**, „
θαρρεῖν, moed hebben tegenover	**τρεῖν**, sidderen voor.

Τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος εἰμί, ik ben ontsteld over de tegenpartij.

Aanm. 5. Eenige van deze ww., zooals *αἰσχύνεσθαι*, *φοβεῖσθαι*, *ἐκ-* en *καταπλήττεσθαι* zijn naar hun vorm ook passiva; hunne beteek. is echter eene transitieve geworden. Zoo vindt men zelfs *τεθνάναι φόβῳ*, het uit vrees voor—besterven, met een acc. verbonden: *τεθνάναι τῷ φόβῳ Θηβαίους*, het uit vrees voor de Thebanen besterven.

3) Vele ww. zijn nu eens intrans., dan weer trans., b. v. **πλεῖν**, varen en bevaren, **οἰκεῖν**, wonen en bewonen, **σπεύδειν**, haasten en verhaasten, **σιγᾶν** en **σιωπᾶν**, zwijgen en verzwijgen, **δακρύειν**, weenen en beweenen. Zoo kunnen in het bijz. ook de ww. van g a a n en t r e k k e n, den afstand, welken men aflegt, of den weg, welken men neemt, als direct. obi. in den acc. bij zich hebben; bij eene omzetting in het pass. wordt ook deze obi.acc. in subi. veranderd: **ἴθι τὴν ὀρεινήν**, nam. **ὁδόν**, ga den weg over het gebergte.

Aanm. 1. Ook de ww. van l e i d e n kunnen een acc. van den weg bij zich hebben: *τὴν ῥᾴστην* (nam. *ὁδὸν*) *ἡγεῖσθαι*, langs den gemakkelijksten weg geleiden. Zoo kan *ἄγω* een dubbelen acc. hebben: *ῥᾳδίαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε*, ik zal u langs een gemakkelijken weg tot het geluk geleiden.

Aanm. 2. *Ὀμνύναι* is z w e r e n en b e z w e r e n, vand. b. v. *ὄμνυμεν τὴν εἰρήνην*, wij bezweren den vrede. Ook de persoon, bij wien men zweert, staat in den acc., *ὄμνυμι θεούς*, ik zweer bij de goden; zoo ook *οὗτοι θεοὺς ἐπιορκοῦσιν*, deze zweren bij de goden met valsche eeden. Vandaar ook bij aanroepingen van goden zelfs zonder deze ww. de acc.: *ναὶ μὰ τὸν Δία*, ja bij Zeus (vgl. § **56**, 22 *a*, A. 1).

4) Vele verba intrans. van beweging worden door samenstelling met voorzetsels transitief, b. v. **διαβαίνειν τὸν ποταμόν**, de rivier oversteken; bijzonder in overdrachtelijken zin: **ἐκβεβηκέναι τὰ τριάκοντ' ἔτη**, boven de dertig jaar zijn; **παραβαίνειν τὰς σπονδάς**, het verdrag overtreden; **ὑποδύεσθαι πόνον**, een werk ondernemen; **διιέναι**, **διηγεῖσθαι**, doorloopen, bespreken.

5) Ook het voorwerp, dat door de handeling ontstaat, noemt men direct obiect; in de act. constructie staat dit in den acc., in de pass. daarentegen in den nom.: **γράφω ἐπιστολήν**, ik schrijf een brief; **ἡ ἐπιστολὴ γέγραπται**, de brief is geschreven.

Vele ww. kunnen óf een obi., dat de handeling ondergaat, óf een, dat uit de handeling ontstaat, bij zich hebben, maar nooit beide tezamen, b. v. **τειχίζειν πόλιν**, een stad versterken, en **τειχίζειν τεῖχος**, een versterking bouwen; **τέμνειν σκῦτος**, leder (ver)snijden; **τέμνειν ἱμάντας**, riemen snijden; **τέμνειν γῆν**, het land verwoesten; **τέμνειν ὁδόν**, een weg banen, een weg inslaan.

---

5) Het gevolg van de door het ww. uitgedrukte handeling vindt men ep. b. v. ook in *ἕλκος οὐτάσαι*, een wond slaan, d. i. door slaan een wond veroorzaken; *ὅρκια τάμνειν*, een verbond sluiten, d. i. door een offerdier te slachten een verbond bewerken.

B. *Dubbele obiectsacc.: acc. v. d. persoon en acc. v. d. zaak.*

6) Een dubbelen obiectsacc. regeeren:

διδάσκειν, onderwijzen	*ἀναμιμνήσκειν*, herinneren	vgl. § **53**,
κρύπτειν, verbergen	*ὑπομιμνήσκειν*, „	6, A. 3.
ἀποκρύπτεσϑαι, „	*ἀμφιεννύναι*, omdoen	
αἰτεῖν, afvorderen	*ἐνδύειν*, aandoen	
πράττεσϑαι, afeischen	*ἐκδύειν*, uittrekken	
ἐρωτᾶν, vragen	*ἀφαιρεῖσϑαι*, ontnemen	vgl. § **53**,
ἐρέσϑαι, „	*ἀποστερεῖν*, berooven	9, A. 2.

Bij de omzetting van de act. in de pass. constructie wordt de acc. v. d. persoon nom., maar de acc. van de zaak blijft.

Ἤρξατό σε διδάσκειν τὴν στρατηγίαν, hij begon u de veldheerskunst te leeren; *ὑμᾶς βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ*, de koning eischt u uw wapenen af; *ἐκδύσας ἐκεῖνον τὸν χιτῶνα τὸν μὲν ἑαυτοῦ ἐκεῖνον ἠμφίεσε, τὸν δ' ἐκείνου αὐτὸς ἐνέδυ*, na hem zijn kleed uitgetrokken te hebben, bekleedde hij hem met zijn eigen kleed en zelf trok hij dat van hem aan; *ὅσοι τῶν πολεμίων ἵππους ἀπεστέρηνται*, zoovelen van de vijanden als van paarden beroofd zijn; *τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται*, hij wordt beroofd van het gezicht. Zoo ook *ἀποτμηϑέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν*, zij stierven na onthoofd te zijn, van de act. uitdrukking *ἀποτέμνειν τινὰτὴν κεφαλήν*; wordt aan een doode een lid afgehouwen, dan vindt men b. v. *ἀποτέμνει τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα*, hij houwt van het lijk zijns broeders het hoofd en de rechterhand af.

C. *Dubbele acc.: acc. van het obi. en acc. van het praedicaat.*

7) De ww. van noemen, tot iets maken, voor iets houden en derg. worden in het act. met twee accusativi verbonden; de eene is die van het directe obiect, de andere maakt in vereeniging met het ww. het praedicaat uit en heet daarom praedicaatsacc.; de laatste heeft geen artikel (§ **49**, 5). Bij de omzetting in het pass. worden beide acc. nominativi (§ **46**, 3, A. 4 en **51**, 2): *Δαρεῖος Κῦρον σατράπην ἐποίησε καὶ στρατηγὸν δ' αὐτὸν ἀπέδειξε*, Darius had C. tot satraap gemaakt en had hem ook tot legerhoofd aangesteld.

AANM. 1. Over *ἀκούω* als pass. van *λέγω* zie § 51, 2, A.

AANM. 2. Bij de ww. van noemen staat dikwijls een acc. van den inhoud, vgl. beneden 8) en 9): *καλοῦσί με τοῦτο τὸ ὄνομα*, men noemt mij zoo. Zelfs vindt men een acc. van den inhoud in verbinding met een praedicaatsnomen, b.v. in het pass.: *ὄνομα ὠνομάζετο Ἕλενος*, hij werd Helenus genoemd. Het praed.nomen in den nom. bekleedt hier de plaats van het attribuut, dat bij den ook in het pass. blijvenden acc. van den inhoud noodzakelijk is, zie beneden 10) en A. 1.

D. *Accusativus van den inhoud.*

8) Vele verba intrans. (ook intransitief gebruikte trans.) kunnen den acc. bij zich nemen van een in stam of in beteekenis verwant subst. met een attribuut. Daar het begrip van het subst. reeds in het verbum opgesloten is, noemt men dezen acc. den acc. van den inhoud. Het attribuut is hier een noodzakelijk en veelbeteekenend bestanddeel, want zonder dit was de verbinding van het subst. met het verbum niets dan eene noodelooze herhaling: *ἔπεσε τότε τοιοῦτο πτῶμα*, hij deed toen zulk een val; *κινδυνεύω τὸν ἔσχατον κίνδυνον*, ik ben in het uiterste gevaar; *τίνα βοήϑειαν βοηϑεῖ αὑτῷ;* welke hulp verschaft hij zich? *μέγιστα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσι*, zij begaan de zwaarste misdaden; *ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν*, zij hebben alle zorg; *δουλεύειν δουλείαν αἰσχράν*, in een schandelijke slavernij verkeeren; *ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην*, hij werd toen medeverbannen; *ἠσϑένησε ταύτην τὴν νόσον*, hij leed aan deze ziekte; *ἐξῆλϑον ἄλλας ἐξόδους*, zij hebben andere veldtochten gedaan.

AANM. 1. Zeer dikwijls heeft het artikel door zijn demonstr. beteekenis de waarde van een attribuut: *τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι καὶ τοὺς ψόγους ψέγουσι*, zij spreken den verschuldigden lof en de noodzakelijke berisping uit. Ook de plur. van het subst. geldt dikwijls voor attribuut, daar het begrip van veelvuldigheid het algemeen begrip van het subst. nader bepaalt: *ἐτριηράρχησε τριηραρχίας*, hij was meermalen triërarch; *μανίας μαίνεσϑε*, gij zijt bij herhaling en op verschillende manieren dwaas.

AANM. 2. Het attribuut blijft weg als het subst. door het gebruik eene minder algemeene beteekenis heeft gekregen dan het verbum (vgl. § 47, 1): *ἄρχειν ἀρχήν*, een ambt bekleeden (niet op zich zelf: een heerschappij voeren); *φυλακὰς φυλάττειν*, wachtdienst doen (niet op zich zelf: wacht houden); *πομπὴν πέμπειν*, een feestelijken optocht houden (niet op zich zelf: met een geleide begeleiden); *δρόμον ϑεῖν*, in den wedloop loopen (niet op zich zelf: een loop loopen).

AANM. 3. *Εἶναι* met een adi. is in zekeren zin een verb. intrans.; vandaar kan ook bij *εἶναι* een acc. v. d. inhoud staan, natuurlijk in stam of in beteekenis verwant met het adi.: *μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνϑρωπον σοφίαν σοφοί εἰσιν*, zij zijn bovenmenschelijk wijs.

9) Het in stam of in beteekenis verwante subst. kan wegvallen; dan hebben met het attribuut de volgende veranderingen plaats:

a) wanneer het attribuut een adi. of pron. is, wordt dit substantivum, d. i. het komt in den acc. neutr. van den sing. of den plur.: *ὑβρίζειν δεινά* = *ὕβριν δεινὴν ὑβρίζειν*, vreeselijk mishandelen; *τῇ φωνῇ μέγα λέγει*, hij spreekt luid; *μέγα φρονεῖν*, (hooge gedachten koesteren) hoogmoedig zijn; *τηλικαῦτα τὴν πόλιν ἠδίκησαν*, zoo groote verongelijkingen hebben zij den staat aangedaan.

9) Ep. vindt men voornamelijk bij ww. van zien, hooren, geluid maken, enz. zeer dikwijls dezen acc., b. v. *ὀξὺ δέρκεσϑαι*, scherp zien, *ὀξὺ ἀκούειν*, fijn hooren, *δεινὸν βροντᾶν*, hevig donderen.

Aanm. 1. Zoo is het dikwijls voorkomende χρῆσθαί τινί τι terug te brengen tot χρῆσθαί τινι χρείαν τινά, een zeker gebruik van iets maken, iets met iets beginnen: τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι; wat wil hij met ons beginnen?

b) Wanneer het attribuut oorspr. een gen. is, verandert deze in den acc.: νικᾶν μάχην (= νίκην μάχης), de overwinning (in een slag) behalen; νικᾶν γνώμην (= νίκην γνώμης), de overwinning met zijn gevoelen behalen; Ὀλύμπια νικᾶν, in de Ol. spelen overwinnen; νικητήρια ἑστιᾶν, op een gastmaal ter eere van de overwinning onthalen: θύειν τὰ εὐαγγέλια, het bij de ontvangst van eén goede tijding gebruikelijke offer verrichten.

Aanm. 2. Zoo vindt men bij dichters ook φόνον πνεῖν = φόνου πνοίαν, moord ademen, en in proza ook οἱ πῦρ πνέοντες, de vurig snuivenden, de door vurigen moed bezielden.

E. *Dubbele acc.: acc. van het direct obi. en acc. v. d. inhoud.*

10) Vele verba trans. kunnen behalve den acc van het direct obi. ook een acc. van den inhoud bij zich hebben; bij eene omzetting in het pass. wordt de obi.acc. nom., terwijl de acc. van den inhoud blijft: ἕκαστον εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, iedereen de grootste weldaden bewijzen; ἄλλην εὐεργεσίαν εὐεργετηθείς, op een andere wijze beweldadigd; πατάξαι τινὰ τὴν ἄτιμον ταύτην πληγήν, iemand op deze onteerende wijze slaan; τύπτεται πολλάς (nam. πληγάς), hij krijgt veel slagen; Μέλητός με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην, Meletus heeft mij hiervan aangeklaagd; τὴν ὑπὸ Μελήτου γραφὴν ἔφευγε (φεύγειν pass. van γράφεσθαι, vgl. § **57**, 12), hij werd door M. aangeklaagd.

Aanm. 1. Over den acc. van den inhoud bij de ww. van noemen, zie boven 7) A. 2.

Aanm. 2. Hiertoe behooren ook de ww. van verdeelen: κατένειμε τὸ στράτευμα δώδεκα μέρη, hij verdeelde het leger in twaalf afdeelingen; διῄρηται αὕτη ἡ ἀγορὰ τέτταρα μέρη, deze markt is in vier deelen verdeeld.

Aanm. 3. Bij de uitdrukkingen van weldoen, kwaad doen, goed spreken, kwaad spreken, vgl. boven 2) *a*, gebruikt men in plaats van de adv. εὖ en κακῶς dikwijls den acc. van het neutr. van het overeenkomstige adi. als subst., hetzij in den sing. hetzij in den plur.: κακὰ λέγειν τινά = κακοὺς λόγους λέγειν τινά, kwaad van iemand spreken; τὴν χώραν κακόν τι ἐργάζονται, zij doen het land kwaad.

F. *Accusativus van betrekking.*

11) Dikwijls worden toestanden en eigenschappen aan het geheele subiect toegeschreven, terwijl zij slechts aan een deel daarvan toekomen; de nadere bepaling, in betrekking waarop

10) Zoo ook ep. ὃν Ζεὺς φίλει παντοίην φιλότητα, dien Zeus menigvuldige bewijzen van liefde gaf.

het praedicaat aan het subiect toekomt, staat in den acc. (acc. van betrekking): τὸν δάκτυλον ἀλγεῖ ὁ ἄνθρωπος, de man heeft pijn aan den vinger; ἰσχυροὶ τὰ σώματα ἄνθρωποι, menschen sterk van lichaam.

Aanm. 1. Bijzonder dikwijls worden aldus gebruikt uitdrukkingen als: ὄνομα, met name, γένος, van geslachte, τρόπον, van karakter, μέγεθος, ter grootte, βάθος, ter diepte, μῆκος, ter lengte, εὖρος, ter breedte, πλῆθος, in menigte, φύσιν, van nature.

Aanm. 2. Adiectiva verbonden met dezen acc. van betrekking zijn in het Nederlandsch te vertalen door éene uitdrukking: αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων θαυμάσιαι ἦσαν τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, de vruchten van de palmboomen waren van een bewonderenswaardige schoonheid en grootte.

Aanm. 3. Over den acc. van betrekking bij het pass. zie § 57, 8, A. 4.

12) De uitgebreidheid in de ruimte en in den tijd (ten antwoord op de vragen hoe lang? hoe ver? hoe veel? hoe oud? enz.) staat in den acc.: ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν ἀπέχει σταδίους ἑβδομήκοντα, Plataea ligt zeventig stadiën van Thebe.

Aanm. 1. Op de vraag: hoe oud? staat γεγονώς met den acc. van de jaren: οὐδέπω εἴκοσιν ἔτη γεγονώς, nog geen twintig jaren oud (vgl. § 53, 1 *c* en 2 *c*).

Aanm. 2. Op de vraag: sedert hoe lang? staat gewoonlijk de acc. van het rangtelwoord zonder artikel, terwijl men den loopenden dag, enz. mederekent; dikwijls is er οὑτοσί bijgevoegd: Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκε τρίτην ἤδη ἡμέραν, Protagoras is reeds sedert eergisteren in de stad; ἔτος τουτὶ τρίτον ἐξήλθομεν, het is nu juist twee jaar geleden dat wij uittrokken.

13) Adverbiale accusativus. Een groot aantal onafhankelijke accusativi, die meestal uit 11) en 12) verklaard kunnen worden, zijn geheel en al adverbia geworden:

οὐδέν, volstrekt niet
τί, eenigermate
τἆλλα, overigens
τὸ κατ' ἐμέ, wat mij betreft
τὸ τελευταῖον, ten laatste
πολύ, verreweg
πολλά, dikwijls
τὰ πολλά, meestentijds
τὸ σύμπαν, in 't geheel
τὰ πάντα, in alles
τοὐναντίον, integendeel
τὸ λοιπόν, voor 't vervolg
τὸ πρῶτον, aanvankelijk

πρότερον, vroeger
τέλος, eindelijk
ἀρχήν, volstrekt (altijd met een ontkenning)
τοῦτον τὸν τρόπον, op deze wijze
ἀμφότερα, op beide wijzen
τὴν ταχίστην (nam. ὁδόν) zoo spoedig mogelijk
τὴν εὐθεῖαν, rechtuit
μακράν, verre
δίκην, op de wijze van
χάριν, wegens
προῖκα, om niet.

Evenals deze acc. komen ook de acc. neutr. van het vrag. en

aanw. vnw. voor: *τί*; waarom? *τοῦτο* en *ταῦτα*, hierom; *αὐτὸ τοῦτο*, juist hierom. Ook de acc. neutr. der comparativi en superlativi (§ **24**, 2) kan men tot deze adverbia rekenen.

14) Over den accusativus absolutus van een participium zie § **61**, 6 en 7.

---

§ 53. GENETIVUS.

A. *Genetivus bij substantiva.*

1) De van een subst. afhankelijke gen. beteekent, dat het subst., dat in den gen. staat, als attribuut bij het andere subst. behoort. Welke wijze van behooren in ieder bijzonder geval bedoeld wordt, moet uit den samenhang van den zin blijken.

De gen. komt in deze verbinding voor als:

a) gen. van oorsprong en oorzaak: *ᾆσμα Σιμωνίδου*, een lied van Simonides; *γραφὴ ἀσεβείας*, eene beschuldiging van ongodsdienstigheid; *μεγάλων ἀδικημάτων ὀργή*, toorn over groote euveldaden;

b) gen. van den bezitter (het subst., waarvan de gen. afhangt, beteekent of een eigendom of een eigenaardigheid); *ἡ οἰκία Περικλέους*, het huis van Pericles; *ἡ πρόνοια Περικλέους*, de voorzichtigheid van P.;

Aanm. 1. Dikwijls wordt, zonder bijvoeging van een subst., de gen. van oorsprong en van bezit gebruikt: *Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου*, Socrates, de zoon van Sophroniscus; *Μιλτιάδης Κίμωνος*, Miltiades, de zoon van Cimon; *εἰς διδασκάλου φοιτᾶν*, naar school gaan; *κοινὰ τὰ τῶν φίλων*, de bezittingen van vrienden zijn onderling gemeenschappelijk; vgl. § **47**, 1, A. 3 en § **49**, 14.

c) gen. van gesteldheid ten opzichte van uitgebreidheid, ouderdom en waarde: *τριῶν ἡμερῶν ὁδός*, een weg van drie dagreizen; *παῖς δέκα ἐτῶν*, een knaap van tien jaar; *οἰκία εἴκοσι μνῶν*, een huis van twintig mina's;

d) gen. van de stof en den inhoud: *πέντε ἀργυρίου μναῖ*, vijf mina's zilver; *δέκα ἅμαξαι πετρῶν*, tien wagens steenen;

e) gen. van het verdeelde geheel (gen. partitivus): *τῶν Ἀθηναίων τὸ πλῆθος*, de groote massa der Atheners; *οὐδεὶς ἡμῶν*, niemand onzer; deze gen. mag niet attributief geplaatst worden (§ **49**, 6, A. 3);

Aanm. 2. Over de partitieve appositie vgl. § **47**, 3.

---

1) *e*. Op eene vrijere wijze vindt men in het ep. den gen. part.: *δῖα θεάων*, de machtige onder de godinnen.

Aanm. 3 Eigenaardig is de gen. bij de aanwijzing van het land, waartoe een plaats, rivier, enz. behoort (gen. part.): *Πέργαμος τῆς Μυσίας*, Pergamus in Mysië.

Aanm. 4. Ook bij het als subst. gebruikte neutr. sing. van een pron., dat een graad aanduidt, staat de zaak, wier graad wordt bepaald, in den gen.; het pron. hangt altijd af van een der voorzetsels *ἐν*, op, en *εἰς* of *ἐπί*, tot: *εἰς τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφιγμένοι*, tot zulk een graad van stoutheid zijn zij gekomen.

f) gen. van het subiect: *ὁ φόβος τῶν πολεμίων*, de vrees der vijanden;

g) gen. van het obiect: *ὁ φόβος τῶν πολεμίων*, de vrees voor de vijanden.

Aanm. 5. De gen. van het subiect en het obiect is eigenlijk eerder gen. van oorsprong en oorzaak (*a*) of van den bezitter (*b*) te noemen.

B. *Genetivus bij verba.*

2) De gen. wordt praedicatief bij een verbum gebruikt zooals wij in 1) attributief bij een subst. gezien hebben; de gen. van het subi. en van het obi. komen hier dus niet afzonderlijk in aanmerking. Met de copula *εἶναι* of een der verba passiva van § **46**, 3, A. 4 verbonden maakt hij het praedicaat van den zin uit en wel als:

a) gen. van oorsprong: *τὸ ᾆσμα τοῦτο Σιμωνίδου ἐστίν*, dit lied is van Simonides;

b) gen. van den bezitter: *βασιλεὺς νομίζει καὶ ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι*, de koning meent, dat ook gij zijn eigendom zijt;

Aanm. 1. Bijzonder eigenaardig is de gen. van den bezitter als praedicaat, waar wij de omschrijvingen het eigendom, een eigenaardigheid, het karakteristieke, het werk en derg. gebruiken: *πολίτου ἐστὶ δικαίου*, het is het werk van een rechtschapen burger. Vrij dikwijls wordt hier echter *ἔργον* bijgevoegd.

c) gen. van gesteldheid ten opzichte van uitgebreidheid, ouderdom en waarde: *ὅτε ἀπέθνησκεν ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα*, toen hij stierf was hij ongeveer dertig jaar oud; *αὕτη ἡ οἰκία ἦν εἴκοσι μνῶν*, dit huis was twintig mina's waard;

Aanm. 2. In plaats van den praedicatieven gen. van gesteldheid vindt men bij getallen ook den praedicaatsnom.: *ἐξελαύνει ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν· τούτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα*, hij trekt naar de rivier den Maeander; de breedte van dezen is twee plethra.

d) gen. van stof: *τὸ τεῖχος λίθου πεποίηται*, de muur is van steen gebouwd;

e) gen. van het verdeelde geheel: *ἦν καὶ οὗτος καὶ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων*, ook deze en Socrates behoorden tot hen, die bij Miletus gelegerd waren.

Aanm. 3. Verscheidene soorten van dezen praedicatieven gen. komen ook voor bij

---

1) *g*. Bovendien vindt men in het ep. nog een gen. van benoeming: *Ἰλίου πτολίεθρον*, Ilium.

het act. ποιεῖν, maken, en het med. ποιεῖσθαι, voor iets houden: τὸν δίφρον τοῖς ἡνιόχοις ἐποίησεν ἰσχυρῶν ξύλων, hij maakt de zitbank voor de voerlieden van sterk hout; τὴν Ἀσίαν ἑαυτῶν ποιοῦνται, zij beschouwen Azië als hun eigendom.

3) Bij de ww. van schatten, koopen, verkoopen staat de prijs in den gen.: Νικίας ἐπιστάτην εἰς τἀργύρια ἐπρίατο ταλάντου, Nicias kocht een opzichter over zijne zilvermijnen voor een talent.

Aanm. 1. In het alg. staat iedere prijs, waarvoor iets gedaan wordt, in den gen.: μισθοῦ στρατεύεσθαι, voor soldij dienen; τὰ τῆς πόλεως μικροῦ λήμματος πωλεῖν, de staatsbelangen voor een klein sommetje verkoopen.

Aanm. 2. De algemeene waarde bij schatten, d. i. hoog of gering achten, wordt uitgedrukt door περὶ πολλοῦ, πλείονος, πλείστου, hoog, hooger, zeer hoog schatten, περὶ ὀλίγου, ἐλάττονος, gering, geringer achten. Vgl. § 56, 19, a en over παρ' ὀλίγον ποιεῖσθαι, παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι 21, e, A. 1.

4) Bij de ww. van beschuldigen, aanklagen, overtuigen, veroordeelen, wreken en vrij spreken staat de oorzaak, d. i. de misdaad in den gen.: Μέλητος Σωκράτη ἀσεβείας ἐγράψατο, Meletus klaagde Socrates aan wegens ongodsdienstigheid; φόνου φεύγειν, van moord aangeklaagd zijn; τῆς ἐξαπάτης τιμωρεῖσθαι, om het bedrog straffen; vgl. 12) en A. aldaar.

Aanm. Ook de straf staat in den gen. (gen. pretii): ὑπάγειν θανάτου, beschuldigen van een misdaad, waartegen de doodstraf bepaald is.

5) Bij eenige ww., die een uitdrukking van het gevoel te kennen geven, als prijzen, bewonderen, benijden, beklagen staat de oorzaak, d. i. de reden waarom in den gen.: πολλάκις σε εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, dikwijls heb ik u gelukkig genoemd om uw karakter.

Aanm. Gewoonlijk wordt de oorzaak bij deze ww. door ἐπί m. d. dat. aangeduid. Over den gen. van den persoon bij θαυμάζω, vgl. 8) A. 2.

6) Bij de ww. van zich herinneren en vergeten, zorg dragen en verwaarloozen staat het voorwerp, dat men zich herinnert enz., in den gen. (gen. van oorzaak): ἐπιλαθέσθαι τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, den terugtocht vergeten; οὐκ ἠμέλει τοῦ σώματος, hij verwaarloosde zijn lichaam niet; τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο, denk aan uw afwezige vrienden.

Aanm. 1. Μέλει μοι, het gaat mij ter harte, μεταμέλει, het berouwt mij, hebben de zaak, die ter harte gaat of waarover men berouw heeft, in den gen. bij zich.

---

5) De gew. van oorzaak komt ep. zeer veel voor bij ww. van gemoedsaandoening: b. v. Κύκλωπος κεχόλωται, hij is vertoornd om den Cycloop; χωόμενος γυναικός, toornig wegens de vrouw.

Aanm. 2. Ook φείδεσθαι, sparen, en ἀφειδεῖν, niet sparen, worden met den gen. geconstrueerd: χρὴ μήτε χρημάτων φείδεσθαι μήτε πόνων, men moet noch kosten noch moeite ontzien.

Aanm. 3. Bij herinneren en vergeten kan het voorwerp ook in den acc. staan; dit moet gebeuren, wanneer het voorwerp is uitgedrukt door een pron. neutr. (acc. van inhoud); de ww. ἀνα- en ὑπομιμνήσκω worden gew. met een dubbelen acc. geconstrueerd, vgl. § 52, 6.

7) Bij vele ww. staat het voorwerp in den gen., als de handeling niet het geheele voorwerp, maar slechts een deel daarvan betreft (gen. partitivus): ἔταξε Πίγρητα λαβόντα τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκβιβάζειν τὰς ἁμάξας, hij beval Pigres, na (een deel) van het Perzische leger genomen te hebben, de wagens mede uit (de klei) te helpen halen; ᾔτει τῶν νεωτέρων ἱππέων, hij verzocht (een deel) van de jongere ruiters; ὑμῖν προςήκει τῶν ὑμετέρων ἐμοὶ διδόναι, het past u mij van het uwe te geven; τέμνειν τῆς γῆς, (een deel van) het land verwoesten.

Meer in het bijzonder staat deze gen. partitivus bij:

a) de ww. van aandeel: πάντες οἱ πολῖται μετεῖχον τῆς ἑορτῆς, alle burgers namen deel aan het feest; μεταδίδωμι τῷ βουλομένῳ τοῦ πλούτου, aan ieder, die wil, deel ik van mijn rijkdom mede.

Aanm. 1. Als niet het geheel, waaraan men deel heeft of waarvan men mededeelt, maar dit deel zelf wordt aangewezen, staat dit in den acc.: οὐ μετέλαβε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, hij kreeg het vijfde deel van de stemmen niet.

b) de ww. van aanraken, aanvatten, aanvangen, beproeven; ook het deel of het lid, waarbij men iemand aangrijpt, staat in den gen.: ἡ γλῶττα ἄλλοτε ἀλλαχῇ ψαύει τοῦ στόματος, de tong raakt den mond nu hier dan daar aan; ἐλάβετό μου τῆς χειρός, hij vatte mij bij de hand; σὺν τοῖς θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου, alles met de goden beginnen; φυγῆς ἄρχειν, met de vlucht beginnen; πειρᾶσθαι τοῦ βάθους, de diepte onderzoeken;

c) de ww. van mikken, raken, treffen, verkrijgen, mis-

---

6) In het ep. en ook bij att. dichters heeft μέλειν, ter harte gaan, nog persoonlijke constructie: μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ, zij gaan, ofschoon zij omkomen, mij ter harte; δεινόν σε τῆς τικτούσης μέλειν, het is verschrikkelijk, dat gij u over uwe moeder bekommert.

7) Zoo vindt men ep. ook: σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε, χαριζομένη παρεόντων, brood bracht de deftige huishoudster, gevende van hetgeen voorhanden was.

7) b. Uit dit gebruik kan men de ep. uitdrukking λίσσομαί τινα γούνων verklaren, waarvoor meer gevonden wordt de volle uitdrukking λίσσομαί τινα λαβὼν γούνων, ik smeek iemand, terwijl ik hem de knieën omvat.

sen: ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν ἐδιδάσκομεν ἵνα, εἴ ποτε πόλεμος γένοιτο, δύναισθε καὶ ἀνθρώπων στοχάζεσθαι, wij leerden u op een doel te schieten, opdat gij, als er soms een oorlog mocht uitbreken, ook de menschen zoudt kunnen raken; νίκης τετυχήκαμεν, wij hebben de overwinning verkregen; οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρός, niemand miste zijn man; ὧν εἶχον ἀπέτυχον, wat zij hadden, verloren zij; ψευσθῆναι τῶν ἐλπίδων, zich in zijne verwachtingen bedriegen.

Aanm. 2. Een praed.nomen bij τυγχάνειν, treffen, vinden, staat ook in den gen.: ἐρωτᾶτε αὐτοὺς ὁποίων τινῶν ἡμῶν ἔτυχον, vraagt hen, wie zij aan ons hebben gehad.

d) de ww. van begeeren: ἐλευθερίας ἐπεθύμουν, ik begeerde naar vrijheid; Ἀφροδίτη ἠράσθη τοῦ Ἀδώνιδος, Aphrodite werd verliefd op Adonis.

Aanm. 3. De ww. φιλεῖν, beminnen, en ποθεῖν, missen, begeeren, regeeren den acc.

e) de ww. van genot: τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον, zoovelen als van den honing aten; οἱ ἀπολαύοντες τῶν σῶν ἀγαθῶν, zij die van uwe goederen genieten; γεύεσθαι τοῦ οἴνου, den wijn proeven.

Aanm. 4. Ἐσθίειν en πίνειν in de beteek. van opeten en uitdrinken hebben natuurlijk den acc.; ook staat de acc. als niet de hoeveelheid, maar de soort van het genotene wordt aangeduid: οἶνον πίνειν ἥδιόν ἐστιν ἢ ὕδωρ, wijn is lekkerder om te drinken dan water.

f) de ww. ὄζω en πνέω, rieken: ἴων ὄζεις, gij riekt naar viooltjes.

8) Bij de ww. van waarnemen staat, wanneer uitgedrukt moet worden, dat er van een geheel een enkel deel waargenomen wordt, die persoon of zaak, waaraan of waarvan iets waargenomen wordt, in den gen. (gen. partitivus), maar hetgeen waargenomen wordt staat in den acc.: ἥδομαι ἀκούων σου φρονίμους λόγους, het verheugt mij verstandige woorden van u te hooren; ἀκούσαντες τῆς σάλπιγγος, toen zij de trompet (nam. het signaal van de trompet) hoorden; μάθε μου καὶ τάδε, leer ook dit van mij; τῶν ἡγεμόνων πυνθάνομαι ὅτι οὐκ ἄβατον τὸ ὄρος, van de gidsen verneem ik, dat het gebergte niet ontoegankelijk is.

---

8) Evenals in het att. bij de ww. van waarnemen vindt men nog meer in 't algemeen in 't ep., en ook bij att. dichters, den gen. van den persoon of zaak, waarover men spreekt bij de ww. van zeggen: εἰπὲ μοι πατρός τε καὶ υἱέος ἢ ἔτι πὰρ κείνοισιν ἐμὸν γέρας, zeg mij over mijn vader en mijn zoon, of mijn koninklijke waardigheid nog in hun handen is; τῆς μητρὸς ἥκω τῆς ἐμῆς φράσων ἐν οἷς νῦν ἔστιν, ik kom om over mijne moeder te vertellen, in welke omstandigheden zij nu verkeert.

Aanm. 1. De gen. van den persoon staat ook alleen, zonder dat aangeduid wordt, wat men aan hem waarneemt of van hem verneemt: ἀκηκόατε τῶν μαρτύρων, gij hebt de getuigen gehoord. Als ἀκούω niet hooren, maar aanhooren, luisteren naar beteekent, staat ook de zaak in den gen: τοῦ ψηφίσματος ἀκούετε, luistert naar het besluit!

Aanm. 2. Opmerking verdient de constructie van θαυμάζω, zich verwonderen over, met een gen. van den persoon en een afhankelijken zin (ὅτι, ὅπως, εἰ, een vraagzin); de laatste bekleedt dan de plaats van het obiect: θαυμάζω τῶν στρατηγῶν ὅτι οὐ πειρῶνται, ik verwonder mij over de aanvoerders, dat zij niet beproeven; θαυμάζω τοῦ ἀδελφοῦ ἥντινά ποτε γνώμην ἔχων ἀντίδικος καθέστηκε πρὸς ἐμέ, ik verwonder mij over mijn broeder, wat hem wel bezielde, dat hij zich als partij tegen mij heeft gesteld. In zinnen als: θαυμάζω τῶν μείζω συμμαχίαν ζητούντων ontbreekt het obi. geheel; men moet dezen zin aldus aanvullen: τί ποτε διανοούμενοι τοῦτο πράττουσιν, ik verwonder mij over hen, die naar een grooter verbond streven, met welk doel zij dit toch doen.

9) De ww. van overvloed en gebrek worden met den gen. geconstrueerd: οὐκ ἐμπλήσετε τὴν θάλατταν τριήρων; zult gij de zee niet met triëren bedekken? εἰς κώμας πολλῶν καὶ ἀγαθῶν γεμούσας ἦλθον, zij kwamen in dorpen vol van velerlei goede dingen; τῶν ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν, wij zullen geen gebrek hebben aan levensbehoeften.

Aanm. 1. Δεῖ μοί τινος, ik heb iets noodig; πολλοῦ δέω ἔχειν, er ontbreekt veel aan, dat ik heb; δέομαι στρατεύματος, ik heb een leger noodig; δέομαί σου, ik verlang van u, ik verzoek u.

Aanm. 2. De ww. van berooven ἀφαιρεῖσθαι en ἀποστερεῖν hebben volgens § 52, 6 een dubbelen acc., maar ἀποστερεῖν wordt ook met den acc. van den persoon en den gen. van de zaak geconstrueerd: ἀποστεροῦσιν ὑμᾶς τῆς ἐλευθερίας, zij berooven u van de vrijheid. De uitdrukking beroofd zijn heeft den gen. bij zich: ἐστερημένοι τῆς προικός, beroofd van de huwelijksgift.

10) De gen. staat bij de ww. van scheiding en verwijdering, dus ook bij die van verschillen, ophouden, afhouden, bevrijden, afstand doen: ἀπεῖχε τῶν ὀρῶν ὁ ποταμὸς ὡς ἓξ σταδίους, de rivier was ongeveer zes stadiën van het gebergte verwijderd; ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ, een goed bestuurder verschilt in niets van een goed vader; ἔληξε τῆς θήρας, hij hield op met jagen; ἀπηλλαγμένος τούτων τῶν πόνων, van deze moeiten bevrijd; ἀπολύω ὑμᾶς τῆς αἰτίας, ik spreek u vrij van de schuld; ὑπαποκίνει τῆς ὁδοῦ, ga een weinig van den weg af!

Aanm. 1. Over φείδεσθαι en ἀφειδεῖν vgl, 6) A. 2.

Aanm. 2. Hiertoe behooren veel met ἀπό, af, en ἐξ, uit, samengestelde ww.

11) De gen. staat bij de ww. van comparatieve beteekenis, vgl. 14), als meer zijn, regeeren, heerschen, onderdoen, overwonnen worden: ἡ ὑμετέρα ἀρετὴ περιγενήσεται τῆς βασιλέως δυνάμεως, uw dapperheid zal sterker zijn dan des konings

macht; *αἰσχρόν ἐστι τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν*, het is schandelijk over zijn slaven te regeeren en slaaf te zijn van zijn lusten; *τούτου οὐχ ἡττησόμεθα*, wij zullen door dezen niet overwonnen worden; *ὑστερίζω τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαυτοῦ*, ik ben den bloei des levens voorbij.

Aanm. 1. Hiertoe behooren ook de met *πρό*, voor, en *ὑπέρ*, boven, samengestelde ww.: *πολλοῖς ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας*, bij velen loopt de tong het verstand vooruit; *οὐκ ἀνθρώπων ὑπερεφρόνει*, hij verachtte de menschen niet.

Aanm. 2. *Κρατῆσαί τινα*, iemand overwinnen, *τινος*, meester zijn over.

12) De met *κατά* samengestelde ww. worden, wanneer zij een handeling aanduiden, die tegen een persoon tot zijn nadeel ondernomen wordt, met den gen. van den persoon geconstrueerd: *Μένων πολεμίου οὐδενὸς κατεγέλα*, Meno spotte over geenen vijand. Sommige van deze ww. kunnen behalve den gen. van den persoon ook een acc. van het obi. bij zich hebben, die bij de passieve constructie nom. wordt: *τὰ τῶν τριάκοντα ἁμαρτήματα ἐμοῦ κατηγοροῦσι*, zij beschuldigen mij van de misdaden der dertig tyrannen; *πολλῶν μηδισμοῦ θάνατον κατέγνωσαν*, velen veroordeelden zij wegens begunstiging der Perzen ter dood; *θάνατος κατεγνώσθη αὐτῶν*, zij werden ter dood veroordeeld.

Aanm. Somtijds vindt men ook een dubbelen gen.: *ἁπάντων κατηγορῶ σου*, ik beschuldig u van alles; zie boven 4).

C. *Genetivus bij adiectiva.*

13) Bij adi. staat de gen. geheel in dezelfde beteekenis als bij verba; dus:

a) bij adi. van het bezit, als *ἴδιος*, *οἰκεῖος*, eigen, *ἱερός*, heilig, *κοινός*, gemeen (vgl. § **54**, 2, *b* en A. 1);

b) bij adi. van waarde, als *ἄξιος*, waard, waardig, *ἀνάξιος*, onwaardig, *ὤνιος*, te koop;

c) bij adi. van schuld en onschuld, als *ὑπόδικος*, *αἴτιος*, schuldig, *ἀναίτιος*, onschuldig, *ὑπεύθυνος*, verantwoordelijk; zoo ook bij *εὐδαίμων*, gelukkig, als gen. van oorzaak;

Aanm. 1. Oorspr. beteekent *αἴτιος* schuldig, vervolgens oorzaak van iets, ook van iets goeds; vand. *αἰτία*, *a*) beschuldiging, *b*) oorzaak, en *αἰτιᾶσθαι*, *a*) beschuldigen, *b*) als oorzaak noemen, als schuld toerekenen.

Aanm. 2. Bij *ἔνοχος* staat de misdaad meer in den dat. dan in den gen.

d) bij adi. van herinneren en zorg dragen, als *μνήμων*, gedachtig, *ἀμνήμων*, ongedachtig, *ἐπιλήσμων*, vergeetachtig, *ἐπιμελής*, bezorgd, *ἀμελής*, zorgeloos, *φειδωλός*, spaarzaam;

e) bij adi. van bedrevenheid en onkunde, bijz. bij die op

ικός, welke de geschiktheid tot iets beteekenen, als *ἔμπειρος*, bedreven, *ἄπειρος*, onbedreven, *ἐπιστήμων*, kundig, *ποριστικός*, geschikt om te verschaffen, *διδασκαλικός*, geschikt om te onderwijzen;

f) bij adi. van aandeel, en bijz. dikwijls bij die, welke eene tegenovergestelde beteekenis hiervan hebben en met *ἀ* privans zijn samengesteld, als *μέτοχος*, deel hebbende aan iets, *ἄπαις*, kinderloos, *ἄτιμος*, beroofd van een of ander recht;

g) bij adi. van overvloed en gebrek, zoo ook bij die van vrijheid en zuiverheid, als *πλήρης*, *μεστός*, *ἔμπλεως*, vol, *πλούσιος*, rijk, *ἐνδεής*, *πένης*, arm, *γυμνός*, ontbloot, *ἐλεύθερος*, vrij, *καθαρός*, zuiver;

h) bij adi. van verschil, als *διάφορος*, verschillend, *ἄλλος*, anders; over *ἐναντίος* vgl. § **54**, 2, *b* en A. 2.

14) Bij den compar. kan in plaats van *ἤ* met den nom. of acc. (ook m. d. dat., vgl. § **48**, 3) de enkele gen. staan. Vandaar staat dan ook bij adi. met comparatieve beteekenis het vergeleken voorwerp in den gen., b. v. bij *δεύτερος*, de tweede, *ὕστερος*, later, *πρότερος*, vroeger, *διπλάσιος*, dubbel, *πολλαπλάσιος*, veelvuldig; bijz. bij adi. van meerderheid en onderworpenheid, als *κύριος*, meester, *ἐγκρατής*, machtig, *ἀκρατής*, niet meester, *κρείττων*, sterker, *ἥσσων*, zwakker, *κατήκοος* en *ὑπήκοος*, onderworpen, *ἀνήκοος*, niet onderdanig; *οὐσίᾳ καὶ γένει οὐδενὸς ὕστερος*, in rijkdom en afkomst bij niemand achterstaande; *ὑπήκοον δεῖ εἶναι τῶν γονέων*, men moet zijn ouders onderdanig zijn.

15) De gen. partitivus wordt zeer dikwijls gevonden bij adi., bijz. bij comparativi, superlativi en bij telwoorden.

Aanm. 1. Dikwijls komt het adi. in geslacht overeen met het in den gen. part. staande subst., als welks deel het wordt voorgesteld: *τῆς γῆς ἡ ἀρίστη*, het beste deel van het land; *ἡ πλείστη τῆς χώρας*, het grootste deel van de landstreek. Over *ἥμισυς* vgl. § **49**, 10, A.

Aanm. 2. Verbindingen als iets nieuws staan in het Grieksch in een zelfden casus: *λέγεταί τι καινόν*, er wordt iets nieuws gezegd. Over de uitdrukking *εἰς τοσοῦτο τόλμης* zie boven 1) A. 4.

Aanm. 3. De adi. *ἄκρος*, *μέσος* en *ἔσχατος* worden, als zij een gedeelte aanduiden, praedicatief aan hun subst. verbonden, vgl. § **49**, 7.

D. *Genetivus bij adverbia.*

16) Bij de adverbia, die van adiectiva m. d. gen. worden afgeleid (13 en 14), staat evenzeer de gen.

17) Buitendien vindt men ook den gen.:

a) bij adv. van plaats (gen. partitivus), als *ποῦ*; waar? *ποῖ*; waarheen? *πανταχοῦ*, overal, *ἐνταῦθα*, daar: *ποῦ γῆς*; waar ter

aarde? *ποῦ ποτ' εἶ φρενῶν;* waar zijt gij toch met uw verstand?

b) bij adv. van tijd (gen. partitivus), als *πηνίκα;* op welken tijd? *ὀψέ*, laat, *πολλάκις*, dikwijls: *πηνίκα ἐστὶ τῆς ἡμέρας;* hoe laat is het? *πολλάκις τοῦ μηνός*, dikwijls in de maand;

c) bij adv. van wijze bijz. in verbinding met het intransitieve *ἔχω* (gesteld zijn met betrekking tot iets): *ὡς ἔχει τάχους ἕκαστος*, zooals ieder gesteld is met betrekking tot zijn snelheid, d. i. ieder zoo snel mogelijk (evenzoo *ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος*); *οὐκ οἶδα δικαιοσύνης ὅπως ἔχει*, ik weet niet, hoe het bij hem staat met de rechtvaardigheid; *τοῦ πολέμου καλῶς αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις καθίστασθαι*, het kwam hun voor, dat het den staat goed ging met den oorlog.

d) bij het adv. *ἅλις*, genoeg: *ἅλις σίτου*, genoeg spijs.

18) De gen. staat bij alle oneigenlijke voorzetsels, vgl. § **56**, 25.

E. *Onafhankelijke genetivus.*

19) De gen. van plaats op de vraag waar? is dichterlijk (in proza gebruikt men voorzetsels): *ἐσχάτης ὁρῶ πυρᾶς νεώρη βόστρυχον τετμημένον*, ik zie op het uiterste van den grafheuvel een pas afgesneden haarlok.

AANM. Zoo vindt men ook *τῆς ὁδοῦ σχολαίτερον προϊέναι*, langzamer over den weg voortkomen; *ἰέναι τοῦ πρόσω*, voorwaarts gaan.

Dezen gen. zou men een gen. partitivus kunnen noemen.

20) De gen. van tijd wijst het geheel van den tijd aan, binnen welken iets gebeurt, dat slechts gedurende een gedeelte van dezen tijd geschiedt (gen. partitivus): *ἡμέρας*, bij dag; *ἑσπέρας*, bij avond; *τριῶν ἡμερῶν*, binnen drie dagen; *τῆς παρελθούσης νυκτὸς ταυτησί*, *ἔτι βαθέος ὄρθρου*, in den juist verloopen nacht, nog zeer vroeg in den morgenstond; *βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν*, de koning zal binnen tien dagen geen slag leveren.

21) De gen. staat bij ontboezemingen van verdriet, wanhoop, verwondering, enz. om de oorzaak te kennen te geven, waardoor de gewaarwording wordt veroorzaakt, deels met een tusschenwerpsel,

---

17) *c.* In het ion. vindt men in plaats van *ἔχω* bij een adv. van gesteldheid of wijze ook *ἥκω*: *εὖ ἥκειν γένους*, van goede afkomst zijn.

19) Vooral in het ep. komt de gen. van plaats dikwijls voor, en wel: *a*) tot aanduiding van de plaats, waarvan iets verwijderd wordt: *ἵστασθε βάθρων*, staat op van de trappen; *χώρησεν ἐπάλξιος*, hij week van de borstwering; *b*) tot aanduiding van de plaats, binnen welks bereik iets geschiedt: *νέφος οὐ φαίνετο πάσης γαίης*, geen wolk was zichtbaar over de geheele aarde; *ἔρχονται πεδίοιο*, zij loopen door de vlakte.

deels zonder dit: *οἴμοι τῶν κακῶν*, o, wat ongelukken! *φεῦ τοῦ ἀνδρός*, foei, die man! *τῶν ἀλαζονευμάτων*, wat een blufferij! *τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν*, wat een fijn verstand.

22) Over den genetivus absolutus zie § **61**, 4.

---

§ **54.** DATIVUS.

VOORAFGAANDE AANM. In den dativus vooral heeft zich eene groote menigte van beteekenissen vereenigd, die eig. door andere casus moesten worden uitgedrukt; behalve de vereeniging van dativus en locativus (§ 11, 4 Dial.) vindt men hier ook nog de beteekenis van den instrumentalis, die oudtijds begeleiding en eerst later het middel te kennen gaf. De gemakkelijkste onderscheiding is in twee klassen, nam. éene, die overeenkomt met den lat. dativus en éene, die overeenkomt met den lat. ablativus.

A. *Grieksche dativus = latijnsche dativus.*

1) In 't algemeen staat in dezen dativus die persoon of zaak, welke in vergelijking met het obiect in eene minder onmiddellijke betrekking staat tot eene handeling; vand. hangt de dat. af van ww. en van adi. of adv., maar zeer zelden van subst. Deze dativus wordt gevonden bij:

a) vele verba transitiva, bijz. bij die, welke geven, zeggen, opdragen, aanraden en derg. beteekenen: *τῇ στρατιᾷ ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν*, Cyrus betaalde aan het leger soldij voor vier maanden; *μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον*, zij deelden elkander mede van hetgeen zij hadden;

b) vele verba intransitiva, als helpen, dienen, navolgen, gehoorzamen, vertrouwen, wel- of kwalijkgezind zijn, vertoornd zijn, behagen, betamen, veroorloofd zijn: *οἱ στρατιῶται ὠργίζοντο τῷ Κλεάρχῳ*, de soldaten werden boos op Clearchus.

AANM. 1. *Κελεύειν*, bevelen, wordt met den acc. van den persoon en den inf verbonden (eig. iemand aandrijven iets te doen). Het mediale compositum *παρακελεύεσθαι*, aansporen, komt slechts met den dat. van den persoon voor; *πείθειν*, overreden, regeert den acc.

AANM. 2. *Εὔχεσθαί τι τοῖς θεοῖς*, de goden om iets bidden; daarentegen *αἰτεῖν τινά τι* (§ 52, 6), *δεῖσθαί τινος* (§ 53, 9, A. 1).

AANM. 3. Van de ww. van voordeel en nadeel worden met den acc. geconstrueerd: *ὠφελεῖν*, *ὀνινάναι* en *βλάπτειν*; m. d. dat.: *λυσιτελεῖν* en het onpersoonlijke *συμφέρει* (§ 52, 2, *a* en A. 1).

---

1) *b* A. 1. *Κέλομαι*, bevelen, staat ep. absoluut of m. d. acc. of m. d. acc. en een infin.; in de beteekenis van aansporen regeert het den dat. met een infin.; in die van roepen alleen den acc.

Aanm. 4. Navolgen (ἕπεσθαι, ἀκολουθεῖν) wordt m. d. dat., vervolgen, najagen (διώκειν, θηρᾶν) m. d. acc. geconstrueerd (§ 52, 2, *b* en A. 4).

Aanm. 5. Φθονεῖν, benijden, heeft den dat. van den persoon en den gen. van de zaak waarom (§ 53, 5). Over μέμφομαι, λοιδορεῖν met λοιδορεῖσθαι vgl. § 52, 2, A. 2.

c) de adi. en adv., die in beteekenis verwant zijn met de in *b*) opgenoemde ww., als: getrouw, vriendelijk, vijandelijk, aangenaam, nuttig, noodig, enz.: Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι, ik begeerde, dat Cyrus jegens mij vriendschappelijk gezind was.

Aanm. 6. Φίλος, ἐχθρός, πολέμιος worden ook als subst. gebezigd en hebben dan den gen. bij zich; zelfs wordt de superl. ἔχθιστος m. d. gen. geconstrueerd: οἱ ἐκείνου ἔχθιστοι, zijn grootste vijanden.

Aanm. 7. Subst., afgeleid van ww., die den dat. regeeren, worden somtijds ook m. d. dat. verbonden: ἡ τῶν χωρίων ἀλλήλοις οὐκ ἀπόδοσις, het niet teruggeven van de sterkten aan elkander; ἡ τοῖς φίλοις βοήθεια, de hulp aan de vrienden.

2) Dativus van gemeenschap. De verba, adiectiva en adverbia, die nabijheid, vereeniging, gemeenschap en gelijkheid of het tegendeel beteekenen, worden met den dat. verbonden.

a) Zoodanige verba zijn:

1) die van naderen, aanvallen en zijn opmerkzaamheid vestigen: ὁρῶσιν ὁπλίτας σφίσιν ἐπιόντας, zij zien hoplieten tot zich naderen; τοῖς τελευταίοις ἐπέθεντο, zij vielen de laatsten aan; ἧττον προςεῖχον τοῖς Ἕλλησι τὸν νοῦν, zij letten minder op de Grieken;

2) die van verkeer, zoowel in vriendschappelijken als in vijandelijken zin, zooals: verkeeren, omgaan, een gesprek houden, een verdrag sluiten, zich verzoenen, twisten, strijden, oorlog voeren, betwisten, in opstand zijn: ἐπολέμει τοῖς Θρᾳξίν, hij voerde oorlog met de Thraciërs; βούλεται διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι, hij wil een gesprek hebben met de aanvoerders;

3) die van deelneming, zooals: mededeelen (zoowel κοινοῦν, mededeelen, als κοινοῦσθαι, van zich mededeelen, d. i. om raad vragen), mede deel hebben en vermengen: ἐκοινώνησαν τῶν κινδύνων (gen. part. § 53, 7, *a*) ἡμῖν, zij hebben met ons deel genomen aan de gevaren; ταῦτ' ἐβουλόμεθα ὑμῖν ἀνακοινώσασθαι, dit wilden wij u mededeelen;

4) die van gelijkheid en overeenstemming, als: gelijk worden, zijn en maken, vergelijken, eenstemmig zijn; ook die het tegenovergestelde beteekenen, als: oneenig zijn,

zich verzetten, tegenspreken: φιλοσόφῳ ἔοικας, gij gelijkt op een wijsgeer.

b) Zoodanige adi. zijn: ὅμορος, naburig, κοινός, gemeenschappelijk, ἴδιος en οἰκεῖος, eigen, συγγενής, verwant, ἴσος, ὅμοιος en παραπλήσιος, overeenkomstig, διάφορος, van verschillende meening, vijandig, ἐναντίος, tegenovergesteld.

Aanm. 1. Κοινός, gemeenschappelijk, ἴδιος en οἰκεῖος, eigen, worden ook met den gen. van den bezitter geconstrueerd (vgl. § 53, 13, *a*).

Aanm. 2. Διάφορος, verschillend, wordt m. d. gen. verbonden; ook ἐναντίος komt met dezen casus voor, vgl. § 53, 13, *h*.

Aanm. 3. Met ons als na adi. en adv. van gelijkheid komt in het Grieksch overeen καί; maar in plaats van ὁμοίαν τὴν γνώμην ἔχω καὶ σύ vindt men, hoewel minder nauwkeurig, ὁμοίαν σοὶ τὴν γνώμην ἔχω, ik heb eene zelfde meening als gij; zoo wordt ook ὁ αὐτός altijd met den dat., nooit met καί verbonden: ὡπλισμένοι πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, alle volgelingen van Cyrus waren met dezelfde wapens als Cyrus uitgerust.

c) Zoodanige adv. zijn: 1) die van de onder *b*) genoemde adi. zijn afgeleid, en 2) ἅμα, tegelijk, ὁμοῦ, tezamen, en ἐφεξῆς, op de rij, volgend op (dit laatste ook m. d. gen.): ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ, tegelijk met het ondergaan van de zon; ὁμοῦ τοῖς Ἕλλησιν ἐστρατοπεδεύσαντο, zij legerden zich tezamen met de Grieken; λέγωμεν τὰ ἐφεξῆς τούτοις, laten wij zeggen, wat hierop volgt.

3) Dativus bij samengestelde werkwoorden. Vele met de voorzetsels ἐν, in, σύν, met, en ἐπί, tot, samengestelde ww. hebben in plaats van het voorz. met zijn casus te herhalen, enkel den dat. bij zich, voornamelijk in overdrachtelijken zin; minder gebruikelijk is deze constructie bij de met πρός en παρά, bij, περί, om, en ὑπό, onder, samengestelde verba: Σωκράτης προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν ἢ παρανομῶν ζῆν, Socrates verkoos het liever getrouw te blijven aan de wetten en te sterven dan tegen de wetten te handelen en het leven te behouden; οἱ ἐχθροὶ ἐφήδονταί μοι, de vijanden verheugen zich over mijn ongeluk; ἀπορουμένοις αὐτοῖς προςῆλθέ τις ἀνὴρ Ῥόδιος, toen zij in verlegenheid waren, kwam een Rhodiër bij hen.

Aanm. 1. Het voorzetsel wordt herhaald, als het compositum zijn oorspr. plaatselijke beteekenis behoudt, b. v. ἐμμένειν ἐν τῇ τάξει, in het gelid blijven.

Aanm. 2. In samenstelling beteekent ἐν dikwijls eene nadering, die buiten de samenstelling door εἰς zou moeten worden aangewezen: φόβον τοῖς στρατιώταις ἐμποιῆσαι, den soldaten vrees inboezemen.

Aanm. 3. Vele dezer composita, voorn. die met σύν, behooren wegens hun beteekenis reeds tot 2).

---

2) *b*. Ἀντίος en het adv. ἀντίον, tegenovergesteld, worden ep. en ion. gew. m. d. gen. geconstrueerd.

AANM. 4. 'Ἐπιστατεῖν, aan het hoofd staan, wordt behalve met den dat. ook met den gen. verbonden. 'Ἐπιβαίνειν, bestijgen, bereiken, aanvallen, wordt met den gen. geconstrueerd.

4) De persoon of zaak, waarvoor iets geschiedt of is, staat in den dativus. Men onderscheidt:

a) den dat. commodi en incommodi, d. i. den dat. om den persoon of zaak aan te duiden, waarvoor iets voordeelig of nadeelig is: **οὐ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνον γεγενήμεθα, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι**, wij zijn niet alleen voor onzen vader en onze moeder geboren, maar ook voor het vaderland; **ἦρχε τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακοσίοις 'Ἀγάθαρχος**, Agatharchus was bij de Syracusanen bevelhebber van de vloot.

AANM. 1. In plaats van het activum met den dat. van het pron. reflex. wordt regelmatig het medium gebruikt (vgl. § 57, 4 en A. 1).

AANM. 2. Ook de persoon, tot wiens eer iemand iets doet, staat in den dat.: *στεφανοῦσθαι τῷ θεῷ*, zich bekransen ter eere van de godheid.

AANM. 3. Ook bij substantiva vindt men den dat. commodi: *δι' ἀπορίαν ἐφοδίων τοῖς στρατευομένοις*, uit gebrek aan benoodigdheden voor hen, die aan den veldtocht deelnemen.

b) den dativus bij **εἶναι** en **γίγνεσθαι**, welke den persoon of zaak aanduidt, tot wier beschikking iets voorhanden is: **ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν**, daar had Cyrus eén paleis; **ἦσαν ἡμῖν ἔνδον ἑπτὰ μναῖ**, wij hadden zeven mina's in kas.

AANM. 4. De constructie van den dubbelen dat. bij zijn, verstrekken, komen, zenden (est mihi honori) bestaat in het Grieksch niet; het doel wordt hier door een praedicaatsnomen uitgedrukt: *ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον*, deze rede heb ik u tot een geschenk gezonden. Zoo wordt ook bij de uitdrukking *ὄνομά μοί ἐστι* de naam als praedicaatsnomen bij *ὄνομα* in den nom. geplaatst.

c) den dativus van den handelenden persoon bij het passivum; in plaats van **ὑπό** m. d. gen., door, vindt men namelijk bij het pf. en plqpf. pass. somtijds den dat., als tevens moet worden uitgedrukt, dat de volbrachte handeling voor den handelenden persoon gereed is; regelmatig wordt deze dat. gebezigd bij het adi. verb. op **τέος** (vgl. § **57**, 14, A. 2): **περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω**, hierover zij dan dit door mij gezegd! **σοὶ λέγεται πάνυ γε τεθεραπεῦσθαι ὁ 'Ἀπόλλων**, men zegt, dat Apollo bij u tenminste zeer in eere is.

---

3) Ep. behoort hiertoe ook *μετά*, onder, b. v. *μεταπρέπειν* uitsteken onder; *ἐπιβατεύω*, betreden en zich aanmatigen, heeft ion. altijd den gen.

4) *b.* De dat. van bezit komt ep. en ion. ook bij subst. voor, b. v. *ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαί*, zijne zeer heldere stralen; *οἵ σφι βόες*, hunne runderen.

d) den dativus ethicus, d. i. den dativus van den persoon, die met zijn geest of zijn hart ergens aan deelneemt; dikwijls wordt de wijze van deelneming (wensch, vreugde, ergernis, enz.) nog nader bepaald door bijvoeging van participia als **βουλομένῳ**, **ἡδομένῳ**, **ἀσμένῳ** (§ **37**, 10 D., einde), **ἀχθομένῳ**: **ἐφοβεῖτο Κῦρος μή οἱ ὁ πάππος ἀποθάνῃ**, Cyrus vreesde, dat hem zijn grootvader zou sterven; **ἀσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι**, ik ben tot uw blijdschap gekomen.

AANM. 5. Zulk een part. in den dat. met *εἶναι* is een gewone omschrijving voor het verbum finitum: *ἐκείνῳ βουλομένῳ ταῦτ' ἐστίν* = *ἐκεῖνος ταῦτα βούλεται*, dit is hem naar den zin.

AANM. 6. In den dialoog wordt zeer dikwijls de dat. *σοί* ingevoegd om de deelneming van den aangesproken persoon op te wekken: *οὕτως ἔχει σοι ταῦτα*, zoo is u dit gesteld!

e) den dativus van het standpunt, d. i. den dativus van den persoon, van wiens standpunt uit iets geldt; deze dat. staat bijzonder met een participium bij bepalingen van plaats en tijd: **ἡ Θρᾴκη ἡ ἐν τῇ 'Ἀσίᾳ ἐπὶ δεξιά ἐστιν εἰς τὸν Πόντον εἰςπλέοντι**, Aziatisch Thracië ligt rechts bij het binnenvaren van den Pontus Euxinus; **ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς 'Ἀθηναίοις**, het was de vijfde dag te rekenen van de aankomst der Atheners.

AANM. 7. Als de dat. van het part. zonder nomen staat, kan men er *τινί* of *ἀνθρώποις* onder verstaan; aldus wordt verklaard de uitdrukking *ὡς συνελόντι εἰπεῖν* vgl. § 60, 12.

AANM. 8. *Τίμιός τινι*, bij iemand geschat, *ἄξιός τινί τινος*, volgens iemands meening iets waardig.

B. *Grieksche dativus = latijnsche ablativus.*

5) Dativus instrumenti. Het middel of werktuig, waardoor of waarmede iets bewerkt wordt, staat in den dat.: **Κῦρος ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ 'Ἀρταγέρσην**, men zegt, dat Cyrus met eigen hand Artagerses heeft gedood.

AANM. *Διά* m. d. gen. beteekent door middel van: *διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως*, hij sprak met hen door middel van een tolk; *διά* m. d. acc. daarentegen: door toedoen of door de schuld van: *σώζεσθε δι' ἡμᾶς*, door ons toedoen wordt gij gered.

6) Dativus causae. De dativus kan zoowel de inwendige oorzaak van eene handeling als ook, bijzonder bij ww. van gemoedsaandoening, de uitwendige oorzaak te kennen geven; in het eerste geval wordt ook **ὑπό** met den gen., in het tweede ook **ἐπί** met d. dat. gebruikt (zelden de gen. alleen, vgl. § **53**, 5): **ἀνάγκῃ λαμβάνομεν τὰ ἐπιτήδεια**, uit noodzaak nemen wij de levensbehoeften; **οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν ὑπὸ λύπης**, van droefheid konden

zij niet slapen; *ἠχϑόμεϑα τοῖς γεγενημένοις*, wij gevoelden ons bezwaard over hetgeen gebeurd was; *ἀγανακτεῖν ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις*, ontevreden zijn over den loop der zaken.

Aanm. 1. De zaak, ter wille waarvan iets gebeurt, wordt door *διά* m. d. acc. of door *ἕνεκα* m. d. gen. uitgedrukt.

Aanm. 2. Niet zelden beteekent de dat. n a a r, v a n, k r a c h t e n s: *ὁρῶ φύσει διαφέροντας ἀλλήλων τοὺς ἀνϑρώπους*, ik zie de menschen van nature van elkander verschillen. Vgl. § **52**, 11 en A. 1.

Aanm. 3. Zoo vindt men ook *στέργειν* en *ἀγαπᾶν τινι*, met iets tevreden zijn.

7) D a t i v u s m o d i. Ook de m a n i e r en w i j z e, waarop en de o m s t a n d i g h e d e n, waaronder iets plaats heeft, worden somtijds door den dativus uitgedrukt: *παντὶ τρόπῳ*, op iedere wijze, *κραυγῇ πολλῇ*, met groot geschreeuw, *πολλῷ ϑορύβῳ*, met veel gedruis. Meestal worden echter uitdrukkingen met voorzetsels gebezigd, als *σὺν δίκῃ*, *μετὰ δίκης*, naar recht, *μετὰ πολλῆς ἀκριβείας*, zeer nauwkeurig, *διὰ τάχους*, spoedig, *πρὸς βίαν*, *ἀνὰ κράτος*, met geweld; of adverbia, als *ἡδέως*, met blijdschap.

Aanm. 1. Als adverbia worden gebruikt de dativi: *δρόμῳ*, in den looppas, *κύκλῳ*, in een kring, *βίᾳ*, met geweld, *ὀργῇ*, in drift, *σιγῇ*, in stilte, *τῷ ὄντι*, wezenlijk, *τῇ ἀληϑείᾳ*, in waarheid, *τῷ ἔργῳ*, inderdaad, *τῷ λόγῳ*, in naam, *προφάσει*, onder voorwendsel, *κοινῇ*, gemeenschappelijk, *δημοσίᾳ*, van staatswege, *ἰδίᾳ*, in het bijzonder of als bijzonder persoon, *πεζῇ*, te voet, *ταύτῃ*, op deze wijze, *ᾗ*, op de wijze waarop, *πῇ*, op welke wijze?

Aanm. 2. Een s a m e n z i j n wordt aangewezen door *σύν*, met; evenwel staat de legermacht of de vloot, waarmede een militaire onderneming gedaan wordt, meest in den enkelen dat. (zelden met *σύν*): *ὀλίγῳ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσϑαι*, met een klein leger zal hij niet durven vervolgen; *ἐστράτευσαν ναυσὶν ἑκατὸν ἐς Ζάκυνϑον*, met honderd schepen ondernamen zij den krijgstocht naar Zacynthus.

Aanm. 3. Het voorzetsel *σύν* wordt buitendien gewoonlijk weggelaten als *αὐτός* vóor den dat. staat: *τέτταρας ναῦς ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσιν*, vier schepen veroverden zij met bemanning en al; *ἄνεμος πολλοὺς ὄνους κατεκρήμνισεν αὐτοῖς σκεύεσιν*, een stormwind deed vele ezels met bagage en al in den afgrond storten. Ook het artikel wordt in dit geval meestal weggelaten.

8) D a t i v u s v a n h e t v e r s c h i l. Bij comparativi en bij comparatieve begrippen staat de datief om de maat van het verschil aan te duiden: *βραχεῖ χρόνῳ ὕστερον*, korten tijd later; *πρότερον τούτων οὐ πολλῷ χρόνῳ*, niet langen tijd hiervoor; *ὅσῳ ἂν τις μείζω ἀγαϑὰ παϑὼν μὴ ἀποδιδῷ χάριν, τοσούτῳ ἀδικώτερος ἂν εἴη*, hoe grooter weldaden iemand ontvangen heeft zonder er dank voor te bewijzen, des te onrechtvaardiger is hij wel.

Aanm. Bij *πρότερον* en *ὕστερον* vindt men, behalve *πολλῷ* en *ὀλίγῳ*, ook dikwijls den adverbialen acc. *πολύ* en *ὀλίγον*. H o e v e e l? e e n i g s z i n s en n i e t s worden slechts door den acc. *τί*; *τι*, *οὐδέν* en *μηδέν* uitgedrukt. Ook *τοσοῦτον — ὅσον* komt niet zelden voor.

---

7) Zoo vindt men ep. ook *νηπιέῃσι*, in zijn dwaasheid, *ἀφραδίῃσι νόοιο* in zijn onverstand.

9) D a t i v u s t e m p o r i s. De b e p a a l d e t i j d, d e d a t u m, wordt door den enkelen dativus uitgedrukt; dus staan de uitdrukkingen d a g, n a c h t, m a a n d, j a a r enz., als zij door een attribuut worden bepaald, zoo ook de namen van feesten, in den dat.: *τῇ ὑστεραίᾳ*, op den volgenden dag; *τῷ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει*, in het vijftiende jaar; *ὀρχεῖσϑαι Παναϑηναίοις*, dansen op de Panathenaeën.

Aanm. Op de vraag w a n n e e r? staat *ἐν* m. d. dat., als de t i j d r u i m t e wordt aangegeven, b i n n e n welke eene gebeurtenis plaats heeft: *ἐν τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ*, in den loop van dit jaar; *ἐν τῷ χειμῶνι*, in den winter; over den acc. van tijd vgl. § **52**, 12, A. 1 en 2, en over den gen. van tijd § **53**, 20.

10) Het ww. *χρῆσϑαι*, i e t s g e b r u i k e n, o m g a a n m e t i e m a n d, wordt met den dativus geconstrueerd; zelfs kan het nog een praedicaatsnomen, ook in den dat., bij zich hebben: *ξύλοις ἐχρῶντο τοῖς οἰστοῖς*, als brandhout gebruikten zij de pijlen; *σοὶ φίλῳ χρήσομαι*, ik zal met u als met een vriend omgaan. Over *τί βούλεται ἡμῖν χρῆσϑαι*, vgl. § **52**, 9, *a*, A. 1.

Aanm. *Νομίζειν* in de beteekenis van i e t s r e g e l m a t i g d o e n of i n a c h t n e m e n wordt ook m. d dat. geconstrueerd: *ϑυσίαις διετησίοις νομίζειν*, met een jaar lang durende offers vieren; *εὐσεβείᾳ οὐκ ἐνόμιζον*, zij namen de vroomheid voortdurend niet in acht.

---

§ 55. VOCATIVUS.

1) In den vocativus staat de a a n g e s p r o k e n p e r s o o n of als persoon voorgestelde z a a k. Meestal wordt vóor den voc. *ὦ* geplaatst, dat echter in een levendige rede ook weggelaten wordt: *μὴ ϑορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀϑηναῖοι*, maakt geen gedruis, Atheners! *ἀκούεις, Αἰσχίνη*; hoort gij het wel, Aeschines?

Aanm. 1. Bij een uitroep staat de nom.: *νήπιος*, de dwaas!

Aanm. 2. De vocat. staat, evenals de tusschenwerpsels, geheel buiten den zin; hierom moet een woord, dat in den voc. staat, tusschen twee komma's worden geplaatst.

---

9) Evenzoo vindt men ep. en ion., ook bij att. dichters (in proza zijn *Μαραϑῶνι*, *Πλαταιᾶσιν* enz. bepaald als locativus te beschouwen) den dat. van plaats (locativus): *τόξ' ὤμοισιν ἔχων*, met den boog over de schouders; *ἀγροῖσι τυγχάνει*, hij is op het land.

Aanm. 3. Bij dichters wordt dikwijls de nom. in plaats van den voc. gebruikt: Ζεῦ πάτερ 'Ἥλιός τε, vader Zeus en Zonnegod!

Aanm. 4. Bij dichters staat bij een voc. het attribuut somtijds in den nom. en omgekeerd bij een als voc. gebruikten nom. in den voc.: φίλος ὦ Μενέλαε, dierbare Menelaüs! ὦ φίλ' Αἴας, dierbare Aiax! Ook wordt somtijds de voc. van een adj. in het masc. geplaatst bij een neutrum: φίλε τέκνον, dierbaar kind!

2) Bij een vocat. wordt als appositum geen vocat., maar een nom. met het artikel gebruikt: ὦ ἄνδρες, οἱ παρόντες, mannen, die hier tegenwoordig zijt! ἴϑι μὲν οὖν σύ, ὁ πρεσβύτατος, ga dus gij, die de oudste zijt! vgl. § **49**, 3, A. 7.

Aanm. Opmerking verdient οὗτος als appositum gevoegd bij een uitgelaten voc. σύ: ὁ Φαληρεὺς οὗτος 'Απολλόδωρος, οὐ περιμενεῖς; gij, Apollodorus van Phalerum! wacht eens! οὗτος, σὲ προςμολεῖν καλῶ· Αἴαντα φωνῶ, gij daar! ik roep u toe te naderen; ik roep Aiax toe.

---

§ 56. VOORZETSELS.

VOORAFGAANDE AANMERKINGEN.

Aanm. 1. Alle voorzetsels waren oorspronkelijk bijwoorden; vele van hen worden bij dichters nog aldus gebezigd, b. v. περί, boven iets heen, vand. zeer; μετά, ἐπί, daarop, later; in att. proza is slechts πρός, bovendien, als adv. in gebruik gebleven, vooral in de uitdrukkingen πρὸς δέ en πρὸς δὲ καί.

Aanm. 2. Omtrent de plaatsing der voorzetsels is het volgende op te merken:

a) Gewoonlijk staat het voorz. vóor zijn casus; over de plaatsing van περί en eenige andere voorzetsels achter hun casus en de daarmede gepaard gaande anastrophe zie § 9, 7 *c*. Zelden staat het voorz. tusschen nomen en attribuut: οὐδενὶ ξὺν νῷ, met volstrekt geen verstand; τρόπων ἐξ οἵων, uit hoedanige levenswijze. — Postpositieve partikels (zie § **64**) staan meestal tusschen voorzetsel en artikel: ἐν μὲν τοῖς συμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς οὔ, in sommige dingen stemmen wij overeen, in andere niet.

b) Bij apposita is de herhaling van het voorz. niet noodzakelijk: περὶ χρημάτων λαλεῖς ἀβεβαίου πράγματος, gij spreekt over geld, een onzeker ding. — Wanneer ὡς of ὥσπερ bij de apposita wordt gevoegd, vindt men meestal het woord, dat tot vergelijking dient, onmiddellijk achter het voorzetsel geplaatst en het voorz. zelf niet herhaald voor het daarachter geplaatste hoofdnomen: ὡς ἐπ' ἀναγκαῖον εἶσι τὸ ἄρχειν, hij gaat tot het regeeren als tot iets noodzakelijks.

c) Bij praedicatieve appositie staat het voorz. vóor het praedicaat, wanneer dit vóor het subst. staat: παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἐλάβομεν, wij hebben van de Grieken met hun wil hunne aanvoering ontvangen.

Aanm. 3. Wanneer twee voorzetsels hetzelfde nomen regeeren, wordt dit herhaald: οὔτ' ἐπὶ γῆς, οὔϑ' ὑπὸ γῆς, noch op, noch onder de aarde. — Wanneer één voorzetsel verscheidene nomina regeert, wordt het voorz. gewoonlijk niet herhaald: οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεσϑε ἀλλὰ τῆς τούτων διανοίας, gij verschilt niet over de woorden, maar over hunne beteekenis.

1) De genetivus, afhankelijk van praeposities, die eene betrekking in de ruimte aanduiden, beteekent deels het zich verwijderen van iets (oorsprong en scheiding), deels het zich bevinden op een zeker punt van een plaats als geheel beschouwd (gen. partitivus); de dativus het zich bevinden op, bij of aan iets, de accusativus deels het zich uitstrekken over iets deels de richting ergens heen.

2) Bij de ww. van beweging zetten, plaatsen, leggen, geraken denken de Grieken dikwijls reeds aan de rust, waartoe de beweging leidt; vandaar bij die ww. ἐν m. d. dat. in plaats van εἰς m. d. acc. (Prolepsis van eene betrekking in de ruimte). Omgekeerd komt bij hen bij de ww. van aankomen, zich verzamelen, aanlanden de voorafgaande beweging naar het doel meer in aanmerking dan de rust, wanneer het doel bereikt is; vandaar bij deze ww. εἰς m. d. acc. in plaats van ἐν m. d. dat.: τὸ ἐμὸν σῶμα ὅταν τελευτήσω μήτε ἐν χρυσῷ ϑῆτε μήτε ἐν ἀργύρῳ, legt mijn lichaam na mijn dood noch in goud, noch in zilver; συλλεγόμεϑα ἕωϑεν εἰς τὸ δικαστήριον, wij vergaderen ons in den vroegen morgen in het rechthuis.

Aanm. Het pf. en plqpf. van een ww. van beweging moet met ἐν verbonden worden, omdat de voleindigde handeling een toestand van rust is (prolepsis): ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ καταπεφεύγαμεν, naar deze plaats zijn wij heengevlucht (en hier zijn wij); τὰ ἐπιτήδεια ἐν τοῖς ὀχυροῖς ἀνακεκομισμένοι ἦσαν, zij hadden de levensmiddelen voor zich in de sterkten gebracht. Omgekeerd staan bij παρεῖναι de voorz. εἰς en ἐπί m. d. acc., alsof het gelijk aan παρεληλυϑέναι was: παρῆσαν εἰς Σάρδεις (zij waren gekomen naar, d. i.) zij waren tegenwoordig te Sardes.

3) Bij de ww. hangen (trans. en intrans.), aanknoopen, zich vasthouden aan wordt de handeling of toestand voorgesteld alsof zij van een zeker punt uitgaat; vandaar bij die ww. ἀπό of ἐξ m. d. gen.: κατέδησαν ἀπὸ τῶν δένδρων τοὺς ἵππους, zij bonden de paarden aan de boomen; αἱ ἐξ ὑμῶν ἠρτημέναι πόλεις, de van u afhankelijke steden.

4) Dikwijls wordt ten antwoord op de vraag waar? of waarheen? het voorz. ἐξ, van — uit, gebruikt, omdat de richting van het bepaalde punt uit (naar het standpunt van den waarnemer toe) bedoeld wordt: ἐκ δεξιᾶς, rechts; ἐξ ἀριστερᾶς, links; ἐκ πλαγίου, in de flank; ἔστην ἐκ τοῦ ἔμπροσϑεν, ik ging aan de spits staan (zoodat ik van voren te zien was).

5) Eene prolepsis van eene betrekking in de ruimte is het ook, als een attribuut, dat een verblijf op eene plaats moet aanduiden, alleen daarom in den vorm van eene verwijdering van eene plaats (met ἀπό, ἐξ, παρά m. d. gen.) staat, omdat het ww. van den zin de verwijdering van de plaats of ook reeds het verblijf op eene andere plaats aanduidt: οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ

ὤνια ἔφυγον, de menschen op de markt lieten hun koopwaren in den steek en liepen weg; *οἱ παρ' Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κῦρον*, de Grieksche huursoldaten van Abrocomas vielen af en liepen naar Cyrus over; *διήρπαστο τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα*, het houtwerk in de huizen was weggeroofd; *ἀγνοεῖ τὸν ἐκεῖθεν πόλεμον δεῦρ' ἥξοντα*, hij weet niet, dat de oorlog, die daar gevoerd wordt, hierheen zal komen.

A. *Voorzetsels met éen naamval.*

M. d. gen.: *ἀντί*, *ἀπό*, *ἐξ* en *πρό*.
M. d. dat.: *ἐν* en *σύν*.
M. d. acc. *εἰς*, *ὡς* en *ἀνά*.

6) *Ἀντί* (oorspr. tegenover, vgl. *ἐν-αντί-ος*, tegenovergesteld, tegenpartij), in plaats van, voor: *βουλεύεται ὅπως βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου*, hij overlegt, hoe hij in zijne plaats koning kan worden; *ἀντὶ τοῦ ἀρήγειν τοῖς συμμάχοις φεύγων ᾤχετο*, in plaats van zijn bondgenooten te helpen ging hij op de vlucht; *ἀντὶ πολέμου εἰρήνην ἑλώμεθα*, laten wij den vrede boven den oorlog verkiezen; *ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται*, van goed zijn zij slecht geworden; *ἀντὶ κυνὸς εἶ φύλαξ*, gij zijt een wachter, zoo goed als een hond; *ἀντ' ἀργυρίου ἀλλάξασθαι*, tegen zilvergeld verruilen; *τί ἡμῖν ἀντὶ τούτων ὑπηρετήσεις;* wat zult gij ons hiervoor bewijzen? *ἀνθ' ὧν εὖ ἐπάθομεν*, voor hetgeen wij welgedaan, d. i. omdat wij goed behandeld zijn.

De beteekenis in de samenstelling kan blijken uit de volgende composita: *ἀντι-τάσσειν*, tegenoverstellen, *ἀντι-διδόναι*, een tegengeschenk geven.

7) *Ἀπό*, van eene plaats af; van — uit; van tijd: sedert: *ὡρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων*, hij brak op van Sardes; *κατεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου*, hij werd van het paard afgetrokken; *θηρεύειν ἀφ' ἵππου*, te paard jagen; *Ἔφεσος ἀπέχει ἀπὸ Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν*, Ephesus ligt drie dagreizen van Sardes; *πόλις ὑπὲρ τοῦ λιμένος κεῖται ἀπὸ θαλάσσης*, de stad ligt aan gene zijde van de haven, van de zee af; *οἱ ἀπὸ σκηνῆς*, de menschen van het tooneel, d. i. de tooneelspelers; *οὐκ ἀπὸ σκόπου*, niet verwijderd van

6) In het ep. zijn behalve *ἀντί* in dezelfde beteekenis in gebruik *ἄντα*, *ἄντην*, *ἀντικρύ* en *ἀντίον*; het laatste is ook ion. *Ἄντα* wordt ep. nog in de zuiver plaatselijke beteekenis gevonden van tegenover, dus voor: *ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα*, voor het gelaat den kostbaren sluier houdende.

het doel, d. i. doeltreffend; *οὐκ ἀπὸ τοῦ πράγματος*, niet te onpas; *ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν*, van den oorlog leven; *ἀφ' ἑαυτοῦ χρήσιμός ἐστι*, hij is van zelf, d. i. niet gedwongen, nuttig; *ἀπὸ τῶν Σικανῶν Σικανία τότε ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο*, het eiland werd toen naar de Sicaniërs Sicania genoemd; *οἱ ἀπὸ τοῦ Δημαράτου*, de afstammelingen van Demaratus; *ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου*, op hetzelfde teeken; *ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου*, sedert dezen tijd; *ἀφ' οὗ*, sedert dat; *ἀπὸ στόματος εἰπεῖν*, uit het hoofd vertellen.

Composita: *ἀπο-βάλλειν*, wegwerpen, *ἀπο-τιθέναι*, afleggen (b. v. een kleed), terzijdeleggen, *ἀπο-δίδωμι*, geven wat men schuldig is, d. i. betalen, *ἀπ-αιτεῖν*, iets vorderen, waarop men recht heeft, d. i. afvorderen, *ἀπο-βαίνειν*, afloopen, *ἀπ-ολλύναι*, verdelgen.

8) *Ἐξ*, vóor medeklinkers *ἐκ*, uit het binnenste of uit het midden uit; van tijd: sedert, onmiddellijk na; van oorzaak: ten gevolge van: *τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα*, hetgeen uit de aarde voortkomt; *ἐκ χρυσῶν πίνομεν φιαλῶν*, wij drinken uit gouden schalen; *Ξέρξης ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπεχώρει*, Xerxes trok weg uit Griekenland; *ἐκ πλουσίου πένης γέγονεν*, van rijk is hij arm geworden; *ἐκ παιδός*, *ἐκ παίδων*, van kindsbeen af; *ἐκ παλαιοῦ*, van ouds; *ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε*, sedert hij uit het land was; *ἠρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγε τὸ στράτευμα πρὸς τοὺς πολεμίους*, zij ontbeten; dadelijk na het ontbijt voerde hij het leger tegen den vijand; *πῶς ἔχει ἐκ τοῦ τραύματος;* hoe is hij na of ten gevolge van de verwonding? *ἐξ ὑποψίας φοβοῦνται ἀλλήλους*, ten gevolge van argwaan vreezen zij elkander; *ἐκ τούτου*, hierom; *τὰ ἐξ ἀδικίας κέρδη*, voordeel behaald ten gevolge van onrechtvaardigheid; *ἐκ παντὸς τρόπου*, op iedere wijze.

Aanm. Bij dichters vindt men ook *ἐξ* bij passiva in de beteekenis van door.

Composita: *ἐκ-βάλλειν*, uitwerpen, *ἐκ-πληροῦν*, geheel aanvullen.

9) *Πρό*, van plaats en van tijd: voor; ook ter bescherming van: voor (dus eig. voor iemand staande); van verkiezing (zeldzaam): voor, boven: *τεθαμμένοι εἰσὶ πρὸ τῶν πυλῶν*, zij zijn begraven voor de poort; *πρὸ τῆς μάχης καὶ μετὰ τὴν μάχην*, voor en na den slag; *πρὸ τοῦ*, voor dezen, vroeger; *πρὸ παίδων μάχεσθαι*, voor zijn kinderen strijden; *πρὸ ἥττης τε καὶ δουλείας θάνατον εἵλοντο*, boven de nederlaag en de slavernij verkozen zij den dood; *πρὸ πολλοῦ ποιεῖται*, hij acht het hoog.

8) A. Ook ep. en ion. heeft *ἐξ* de beteekenis van door.

Composita: προ-τρέχειν, vooruitloopen, προ-αιρεῖσθαι, verkiezen, προ-ειπεῖν, openlijk verkondigen (voor zich heen spreken).

10) Ἐν, van plaats en van tijd: in, ten antwoord op de vraag waar? en wanneer? ἐν τῇ Ἑλλάδι, in Griekenland; τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν, hij won den zeeslag bij Notium; Λακεδαιμόνιοι οὔτ' ἂν Θρᾳξὶν ἐν πέλταις καὶ ἀκοντίοις οὔτε Σκύθαις ἐν τόξοις ἐθέλοιεν ἂν ἀγωνίζεσθαι, de Lacedaemoniërs zouden noch met de Thraciërs, met schilden en werpspietsen uitgerust, noch met de Scythen, met bogen gewapend, willen strijden; ἐν τοῖς νόμοις τοῖς ἡμετέροις, volgens onze wetten; ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας ἔχουσι τῆς αὑτῶν σωτηρίας, op u hebben zij hunne hoop op behoud; ἐν σοὶ πάντα ἐστίν, in uwe hand is alles; Κῦρος εὐκλεᾶς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐποίησεν, Cyrus heeft u bij alle menschen beroemd gemaakt; λέγειν ἐν ὑμῖν, bij u spreken (eig. in uw midden); ἐν τοῖς πλουσιώτατος, verreweg de rijkste (vgl. § **48**, 4, A. 4); ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, in dezen tijd; ἐν μηνὶ κατήνυσε τὴν ὁδόν, in een maand heeft hij den tocht volbracht.

Composita: ἐν-οικεῖν, wonen in, ἐμ-βάλλειν, inwerpen.

11) Σύν, oud-att. ξύν, van vereeniging, begeleiding en overeenstemming: met: ἐπαιδεύετο σὺν τῷ ἀδελφῷ, hij werd met zijn broeder opgevoed; τοὺς βελτίστους σὺν τῷ πλήθει ἐξέβαλον, zij verdreven met hulp van de volkspartij de aanzienlijksten; ἀδικοῦντα πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι, tegen hem, die onrecht doet, zullen wij ons met hulp der goden trachten te verdedigen; βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, de koning en zijn gevolg (of zijn leger); προϊέναι σὺν κραυγῇ, met geschreeuw oprukken; σὺν τῷ δικαίῳ, volgens rechtvaardigheid; σὺν τοῖς νόμοις, overeenkomstig de wetten. Vgl. § **54**, 7, A. 2 en 3.

Composita: σύμ-μαχος, medestrijder, bondgenoot, συλ-λέγω, verzamelen.

12) Εἰς, oud-att. ἐς, van plaats, tijd en getal: naar, tot aan; van doel: tot, voor, met betrekking tot: Θεσμοφορίοις ᾤχετο εἰς τὸ ἱερόν, op de Thesmophoriën ging hij naar den tempel; εἰς Ἑλλήσποντον εἰςέπλει, hij voer den Hellespont binnen; λέγειν εἰς τὸ πλῆθος, tot het volk het woord voeren; εἰς τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἧκεν tot aan den volgenden dag kwam hij niet; εἶχε

10) Ep. vormen van ἐν zijn ἐνί, εἰνί, εἰν; het eerste met teruggetrokken accent (ἔνι, vgl. § 9, 7, *b*) is voor ἔνεστι in gebruik gebleven.
Ep. komt ἐν voor met de beteekenis van εἰς: ἐν χερσὶ τιθέναι, in de handen geven.

11) Σύν ook in het ep. en ion. om de maat ξύν.

τοξότας εἰς τετρακοσίους, hij had ongeveer vierhonderd boogschutters; εἰς δύναμιν, naar vermogen; τοὺς δαρεικοὺς εἰς ὑμᾶς ἐδαπάνων, de darieken heb ik voor u besteed; εἰς τόδε ἥκομεν, hierom zijn wij gekomen; εἰς τὰ πολεμικὰ κατεφρονοῦντο, met betrekking tot de krijgskunst werden zij veracht.

Composita: εἰς-βάλλειν, inwerpen.

Aanm. Bij namen van personen wordt nooit εἰς gebezigd, vgl. 13), 21) *c* en 22) *c*, om eene beweging te kennen te geven, behalve wanneer een volksnaam in plaats van den naam van het land wordt gebruikt, b.v. ἰέναι εἰς Πέρσας, naar Perzië gaan. In ἀποβλέπειν εἴς τινα, naar iemand opzien, λέγειν εἰς τοὺς πολίτας, het woord voeren tot de burgers en derg. is geen sprake van beweging.

13) Ὡς, tot, naar, slechts bij persoonsnamen: πορεύεται ὡς βασιλέα, hij gaat naar den koning; συνῆλθον ὡς ἐμέ, zij kwamen bij mij bijeen.

14) Ἀνά (vgl. ἄνω, boven), van plaats en tijd: over iets heen (eig. van het benedenste tot het bovenste gedeelte), door; overdr. volgens: ἀνὰ τὸν ποταμόν, tegen den stroom op; πλανᾶσθαι ἀνὰ τὰ ὄρη, over de bergen dwalen; πλείστους φίλους ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κέκτηται, hij heeft zeer veel vrienden over de geheele aarde; ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν, gedurende den geheelen dag; ἀνὰ κράτος (eig. tot aan de hoogste krachtsinspanning), met geweld; ἀνὰ λόγον, volgens verhouding; ἓξ λόχοι ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, zes afdeelingen, ieder van honderd man (eig. van 't begin tot het einde geteld honderd man). Over κατά, dat meer met deze distributieve beteekenis voorkomt, zie beneden 16) *b*.

Composita: ἀνα-βαίνειν, opgaan, ἀν-ιέναι, opgeven.

B. *Voorzetsels met den gen. of acc.*

Διά, κατά, μετά, ὑπέρ.

15) Διά (verwant met δύο, evenals tusschen en twee, dus oorspr. tusschendoor):

a) m. d. gen.: van plaats, tijd en middel: door: ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς, zij marcheerden door hooge sneeuw; τιτρώσκει τὸν ἄνδρα διὰ τοῦ θώρακος, hij wondt den man door het harnas; διὰ χειρῶν ἔχειν (tusschen, d. i.) onder handen hebben; διὰ δικαιοσύνης ἰέναι, in rechtvaardigheid wandelen (eig. op den weg der rechtvaardigheid); διὰ φιλίας ἰέναι τινί, met iemand bevriend zijn (eig. op den weg van vriendschap met iemand gaan); ἀεὶ διὰ φόβου εἰσίν, zij verkeeren altijd in vrees; διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ἐποιεῖτο,

14) Ἀνά komt ep., en bij att. dichters, ook m. d. dat. voor in de beteek. op: ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ, op den blinkenden schouder.

hij voerde den oorlog in korten tijd; *διὰ μακρῶν ὁρᾶν τι*, iets op verren afstand zien; *διὰ πολλοῦ*, op verren afstand; *διὰ δέκα ἐπάλξεων* (op den afstand van, d. i.) om de tien borstweringen; *διὰ χρόνου*, na eenigen tijd; *δι᾽ ἑρμηνέως ἔλεγε*, hij sprak door middel van een tolk; *δι᾽ ἐπιορκίας*, door meineed; *πάντες τὸν Κῦρον διὰ στόματος εἶχον*, allen spraken voortdurend over Cyrus;

b) m. d. acc.: door bewerking, door de schuld van iemand; van de werkende oorzaak: wegens; daarentegen *ἕνεκα*, wegens, van het doel, vgl. 25): *δι᾽ ἡμᾶς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν*, door ons toedoen bezit gij dit land; *Μιλτιάδην εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο καί, εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν, ἐνέπεσεν ἄν*, zij besloten Miltiades (als een misdadiger) in het barathron te werpen, en, als [het] niet door toedoen van den prytaan [verhinderd was], zou hij er in geworpen zijn; *ἐτετίμητο δι᾽ εὔνοιαν*, hij was om zijne welwillendheid geacht; *ἐκεῖ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι*, daar kunnen wegens de warmte geen menschen wonen; *διὰ ταῦτα*, hierom; *διὰ τί;* waarom? *διό*, waarom. Vgl. § **54**, 5, A. en 6, A. 1.

Composita: *δι-άγω*, doorheen leiden, *δια-μένω*, voortdurend blijven, *δια-φθείρω*, geheel bederven, *δια-δίδωμι*, verdeelen, *δι-αρπάζω*, plunderen, *δια-στῆναι*, uiteenstaan, *δια-φέρω*, verschillen.

16) *Κατά* (vgl. *κάτω*, beneden):

a) m. d. gen.: van—af, langs—af, onder, op iets neer, van het redenaarsgestoelte af op iemand spreken = over, tegen, vgl. *ὑπέρ*, m. d. gen. 18) *a*: *ἥλαντο κατὰ τῆς πέτρας*, zij sprongen van de rots af; *κατὰ τῆς γῆς ὑποδύομαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης*, van schaamte kruip ik onder den grond; *καταχεῖσθαι κατὰ χειρὸς ὕδωρ*, zich water over de hand gieten; *μύρον κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαι*, zalf over het hoofd gieten; *τελευταῖον κατ᾽ ἐμοῦ εἶπεν*, ten laatste heeft hij over mij gezegd; *μάρτυρας παρασχέσθαι κατά τινος*, getuigen tegen iemand verschaffen;

Aanm. *Κατά* m. d. gen. over komt ook wel in goeden zin voor: *ἔπαινος κατά τινος*, eene lofrede op iemand.

b) m. d. acc.: over eene ruimte van boven naar beneden, langs, in 't alg. in, op, ten tijde van, overeenkomstig: *κατὰ τὸν ποταμόν*, stroomaf; *τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει*,

---

15) De oorspr. beteek. van *διά* tusschen is ep. nog duidelijk te erkennen in uitdrukkingen als *ἔπρεπε διὰ πάντων*, hij muntte onder allen uit.

15) *b*. Ook van plaats en van tijd wordt in het ep. en bij att. dichters *διά* m. d. acc. gevonden: *διὰ δῶμα βῆ*, hij ging door het huis; *νύκτα δι᾽ ὀρφναίην*, in den duisteren nacht.

het water liep langs de kanalen af; *παίει αὐτὸν κατὰ τὸ στέρνον*, hij treft hem in de borst; *κατὰ τὴν ὁδόν*, langs of op den weg; *οἱ κατὰ τοὺς Ἕλληνας τεταγμένοι* (zij, die langs de Grieksche slagorde d. i.) zij, die tegenover de Grieken geschaard waren; *οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες*, zij, die overal in Azië onder den koning staan; *κατὰ γῆν*, te land; *κατὰ θάλατταν*, ter zee; *μέγιστος ἦν τῶν καθ᾽ αὑτόν*, hij was de grootste man van de menschen in zijn tijd, van zijn tijdgenooten; *πορεύεσθαι κατὰ τὰ ἴχνη*, langs het spoor marcheeren, d. i. het spoor volgen; *κατὰ τὸν νόμον*, volgens de wet; *κατὰ τὸν πατέρα*, naar het voorbeeld zijns vaders; *τὸ κατ᾽ ἐμέ* (wat in mij is, d. i.) wat mij aangaat; *ἔτυχε σεμνοτέρας ἢ κατ᾽ ἄνθρωπον ταφῆς*, hij kreeg eene begrafenis, te prachtig voor een mensch (eig. prachtiger dan overeenkomstig de waarde van een mensch was), vgl. § **48**, 3, A. 3; *κατὰ σπουδήν*, met allen ijver; *ἐθέλω διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακισχιλίους ὁπλίτας*, ik wil u er overbrengen, telkens vierduizend hoplieten (eig. als men van boven naar beneden telt, telkens vierduizend); *κατὰ μέρος*, bij een deel, bij beurten; *ἐσκήνουν κατὰ τάξεις*, zij legerden zich bij onderafdeelingen; *καθ᾽ ἡμέραν*, dag voor dag.

Composita: *κατα-βαίνειν*, afdalen, *κατ-ιέναι* (eig. van de bergen, van het binnenland of uit volle zee komen), uit de ballingschap terugkeeren, *κατα-κόπτειν*, neerhouwen, *κατα-κάειν*, afbranden, *κατα-φαγεῖν*, geheel opeten, *κατ-ήγορος*, aanklager, *κατα-γελᾶν τινος*, over iemand lachen, uitlachen.

17) *Μετά* (met, verwant met *μέσος*, in 't midden):

a) m. d. gen.: van deelneming: met: *ἐὰν ἡμεῖς μετ᾽ αὐτῶν γενώμεθα*, als wij met hen zijn; *βασιλεὺς μετὰ τοῦ ἠδικημένου ἔσται*, de koning zal met den verongelijkte zijn; *αὐτός τε καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ*, hij zelf en zij, die met hem zijn; *οἱ μετ᾽ Ἀριαίου*, Ariaeus en zijne troepen; *πλεῖν μετὰ δέκα τριήρων*, met tien triëren varen; *ἱκετεύειν μετὰ πολλῶν δακρύων*, met of onder veel tranen smeeken; *μετὰ κινδύνων*, onder gevaren;

b) m. d. acc.: van tijd en volgorde: na: *δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν Μαραθῶνι μάχην*, in het tiende jaar na den slag bij Marathon; *μεθ᾽ ἡμέραν*, na [het aanbreken] van den dag, bij dag; *πόλις*

---

17) *b*. *Μετά* m. d. acc. ep. ook te midden van: *ἰὼν μετὰ ἔθνος ἑταίρων*, gaande te midden van eene schare vrienden; verder: naar (van doel): *οἴχονται μετὰ δεῖπνον*, zij zijn naar den maaltijd gegaan.

17) *c*. *Μετά* in het ep. en bij att. dichters ook m. d. dat. te midden van, onder: *Ἕκτωρ, ὃς θεὸς ἔσκε μετ᾽ ἀνδράσιν*, Hector, die een god was onder de menschen.

πλουσιωτάτη μετὰ Βαβυλῶνα, na Babylon de rijkste stad; *μετὰ χεῖρας ἔχειν* (tusschen, d. i.) onder handen hebben.

Composita: *μετ-έχειν τινός*, deel hebben aan iets, *μετα-πέμπεσθαί τινα*, voor zich naar iemand zenden, ontbieden, *μετα-βάλλειν*, veranderen, *μετα-ζευγνύναι*, omspannen, *μετα-μέλει μοί τινος* (ik keer mijn zorg om, d. i.) ik heb berouw.

18) Ὑπέρ, over:

a) m. d. gen.: van plaats: over, boven; ten gunste van: voor (tegengesteld aan *κατά* m. d. gen.), eig. strijdende over (b. v. het lijk van een gesneuvelde): *ὁ ἥλιος τοῦ θέρους ὑπὲρ ἡμῶν πορεύεται*, de zon beweegt zich des zomers boven ons; *καταλαβεῖν τὸ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ ἄκρον*, de hoogte boven den weg bezetten; *ὑπὲρ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγών*, de strijd is voor uw leven; *πονῶ ὑπὲρ σοῦ*, ik werk voor u; *Δημοσθένης ὑπὲρ Κτησιφῶντος λέγει*, Demosthenes spreekt ter verdediging van Ctesiphon.

b) m. d. acc.: van maat: over iets heen, boven: *ὑπὲρ ἥμισυ τοῦ ὅλου στρατεύματος*, over de helft van het geheele leger; *οἱ ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονότες*, zij die de dienstjaren te boven zijn; *οὐδεπώποτε ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα*, nooit heb ik bovenmenschelijke gedachten gekoesterd; *ὑπὲρ ἡμᾶς εἴρηκε*, hij heeft boven ons begrip gesproken.

Composita. *ὑπερ-βαίνειν*, overheengaan (b. v. over een berg), *ὑπερ-ορᾶν*, overheenzien, verachten, *ὑπέρ-μετρος*, bovenmatig.

C. *Voorzetsels met den gen., dat. of acc.* Περί, ἀμφί, παρά, πρός, ἐπί, ὑπό.

19) Περί, over (hooger dan) en rondom:

a) m. d. gen.: *α*) over, hooger dan, in proza alleen in de uitdrukkingen *περὶ πολλοῦ*, *περὶ πλείστου*, *περὶ παντὸς ποιεῖσθαι*, hoog, het hoogst of zeer hoog, boven alles schatten; op dezelfde wijze is men, toen de eig. beteekenis hooger dan veel, enz. schatten vergeten was, gaan gebruiken de uitdrukkingen: *περὶ πλείονος*, *περὶ ὀλίγου*, *περὶ ἐλάττονος* en *περὶ οὐδενὸς ποιεῖσθαι*, hooger, gering, geringer, niets waard schatten; *β*) in overdrachtelijken zin: over, aangaande: *λέγειν περί τινος*, over iets spreken; *κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπονδῶν*, hij zond herauten (om) over een wapenstilstand (te onderhandelen);

18) *ὑπέρ*, ep. ook *ὑπείρ*. M. d. acc. ook van plaats: over: *ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσετο*, hij ging over den drempel.

19) *α*. De beteekenis boven, meer dan komt ep. nog veelvuldig voor: *περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων*, boven alle anderen uitmunten.

b) m. d. dat.: om, van het lichaam, dat door een kleedingstuk omgeven wordt (in proza zeldzaam); bij uitdrukkingen van bezorgdheid: voor: *θώρακα ἔχει περὶ τοῖς στέρνοις*, hij heeft een harnas om de borst; *Ζεὺς ἔδεισε περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν*, Zeus was bezorgd voor ons geslacht, dat het geheel zou te gronde gaan;

c) m. d. acc.: van plaats, tijd en getal: om; bij uitdrukkingen van bezigheid: betreffende: *περὶ τὸν ναὸν ἄλσος ἐφυτεύθη*, om den tempel was een bosch geplant; *ἤδη ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγοράν*, het was reeds omstreeks den tijd, waarop de markt vol wordt; *περὶ τούτους τοὺς χρόνους*, omstreeks deze tijden; *ἀπέθανον περὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίους*, er sneuvelden omstreeks tweehonderd en vijftig; *ὁ περὶ τὸν ἵππον*, de stalknecht; *περὶ ταῦτα ἦσαν*, zij waren hiermede bezig; *περὶ θεοὺς ἀμελῶς ἔχειν*, nalatig zijn jegens de goden; *τὰ περὶ τοὺς θεούς*, de godsdienst.

Aanm. Οἱ *περί τινα* beteekenen: de omgeving van iemand of iemand met zijne omgeving; *οἱ περὶ Σωκράτη* ≐ *Σωκράτης* is vooral in het latere Grieksch veelvuldig in gebruik, minder in het Attisch.

Composita: *περι-εῖναι*, de overhand hebben en over zijn, *περι-χαρής*, zeer vroolijk, *περι-ιέναι*, rondomloopen, *περι-ορᾶν*, over het hoofd zien en rondzien.

20) Ἀμφί (vgl. *ἄμφω*, beide), op beide zijden, om:

a) m. d. gen.: om: in proza zeldzaam: *οἱ δὲ προςῇσαν πολλῷ θορύβῳ ἀμφὶ ὧν εἷλον διαφερόμενοι*, zij naderden met groot gedruis, al twistende over hetgeen zij genomen hadden; *ἡ δίκη ἡ ἀμφὶ τοῦ πατρός*, het rechtsgeding over uw vader.

b) m. d. dat. = *περί* m. d. dat., slechts bij dichters;

c) m. d. acc.: eig. aan beide zijden, verder om = *περί* m. d. acc.: *συλλέγεται τὸ στράτευμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν*, het leger verzamelt zich aan beide oevers van de rivier den Pactolus; *καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους*, zij vinden de wachters om het vuur zitten; *ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν*, het was omstreeks den tijd, waarop de markt vol wordt; *ἀμφὶ μέσας νύκτας*, omstreeks middernacht; *ἀπέχει ταῦτα τὰ τείχη ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια*, deze muren zijn omstreeks zestig stadiën van elkander verwijderd; *εἶναι ἀμφὶ τὰ ἱερά*, zich met den eeredienst

20) *α*. Ἀμφί m. d. gen. ep. in de beteek. over: *ἀμφὶ φιλότητος ἀείδειν*, over de liefde zingen.

bezig houden; *τὰ ἀμφὶ τὴν φυτείαν ἐπίστασθαι*, verstand hebben van het planten.

Aanm. *Οἱ ἀμφί τινα* komt in beteekenis geheel overeen met *οἱ περί τινα*, vgl. boven 19) *c*, A.

Composita: *ἀμφί-βιος*, op dubbele wijze (op het land en in het water) levend, *ἀμφι-λέγειν*, op twee manieren praten, *ἀμφί-λογος*, strijdend, betwist, *ἀμφι-γνοεῖν*, tusschen twee meeningen weifelen, *ἀμφιεννύναι τινά τι*, iemand iets (een kleed) aandoen.

21) Παρά, terzijde, nevens:

a) m. d. gen.: van den kant van iemand, van (vooral bij uitdrukkingen van bewegen en ontvangen); vand. ook bij de pass. van geven en zeggen: *παρὰ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κῦρον ἀπῆλθον*, van den koning gingen er velen naar Cyrus over; *παρὰ Κύρου ἔλαβε τριςχιλίους δαρεικούς*, van Cyrus ontving hij drieduizend darieken; *ἐθέλω παρὰ σοῦ ἐξαγγέλλειν*, ik wil het namens u verkondigen; *παρ' ἑαυτοῦ προςτίθησιν*, uit eigen middelen voegt hij er bij; *παρὰ βασιλέως δέδοται*, van wege den koning is het gegeven;

b) m. d. dat.: terzijde, bij: *οὐ παρὰ τῇ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες*, de kinderen eten niet bij hunne moeder; *οἱ παρὰ βασιλεῖ ὄντες*, zij, die bij den koning zijn; *τὰ παρ' ἐμοί*, de toestand bij mij; *δοκεῖς παρ' ἡμῖν οὐ βεβουλεῦσθαι κακῶς* (bij ons als beoordeelaars, d. i.) volgens ons oordeel schijnt gij niet kwaad overlegd te hebben;

c) m. d. acc.: naar de zijde van, naar, tot (iemand); langs (iets) voorbij, over — heen, tegen (b. v. tegen de wet); van tijd: gedurende: *σὺ δὲ παρ' Ἐρυξίμαχον κατακλίνου*, ga gij naast Eryximachus aanliggen; *ἦγεν αὐτοὺς παρὰ τὸν Χειρίσοφον*, hij geleidde hen naar Chirisophus; *ἔπλεον παρὰ γῆν*, zij voeren langs het land; *ἦσαν κῶμαι πολλαὶ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν*, er waren vele dorpen langs de rivier den Tiger; *δεῖ τὰς πράξεις παρ' ἀλλήλας τιθέναι*, men moet de daden naast elkander stellen; *ἑκὼν ἐπόνει παρὰ τοὺς ἄλλους*, vrijwillig arbeidde hij (over de anderen heen, d. i.) meer dan de overigen; *παρὰ τοὺς ὅρκους*, tegen den eed; *παρὰ δόξαν*, tegen verwachting; *δεῖ παρὰ κραυγὴν καὶ παρὰ σάλπιγγα μὴ φαίνεσθαι τεθορυβημένον*, het moet niet blijken, dat men bij geschreeuw en trompetgeschal verschrikt is; *παρὰ ποτόν*, gedurende den maaltijd.

Aanm. 1. De beteekenis naar—toe ligt ten grondslag bij de uitdrukkingen *παρ' ὀλίγον ποιεῖσθαι* en *παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι*, gelijk weinig, gelijk niets achten, dus gering schatten, niets waard achten.

Aanm. 2. Twee naast elkander loopende handelingen kunnen de voorwaarde van elkanders bestaan uitmaken; vand. heeft *παρά* dikwijls de beteekenis van wegens: *οὐ παρὰ τὴν αὑτοῦ ῥώμην τοσοῦτον ἐπηύξηται ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν*, hij is niet zoozeer toegenomen wegens zijn eigen kracht als tengevolge van onze zorgeloosheid.

Aanm. 3. De beteek. langs iets voorbij ligt ten grondslag aan de uitdrukking *παρὰ μικρὸν ἦλθον* met een infin., b. v. *ἀποθανεῖν* (langs weinig voorbij, d. i.) bijna kwam ik te sterven, bijna was ik gestorven; *Φίλιππον χρημάτων πολλῶν παρ' ὀλίγας ψήφους ἐτιμήσατε*, Philippus legdet gij bijna eenstemmig eene groote geldboete op.

Composita: *παρ-εἶναι*, bij (iets) zijn, tegenwoordig zijn, *παρα-καλεῖν*, bijroepen, *παρα-πλεῖν*, langs den oever varen, voorbijvaren, *παρα-βαίνειν*, overtreden, *παρά-νομος*, tegen de wetten handelend of gedaan.

22) Πρός, bij, tot (van voren, verwant met *πρό*):

a) m. d. gen.: in de richting van, —waarts; naar, aan of van den kant van; ten voordeele van iemand; bij; ter wille van (bij ww. van smeeken, enz.): *παρήγγειλε τοὺς λοχαγοὺς πρὸς τῶν Καρδούχων ἰέναι*, hij beval, dat de lochagen in de richting van de Carduchi zouden gaan; *ἄτοπα λέγεις καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ*, gij zegt ongerijmde dingen en volstrekt niet (van u afkomstig, d. i.) overeenkomstig met uw karakter; *σπονδὰς ἐποιήσατο πρὸς Θηβαίων μᾶλλον ἢ πρὸς ἑαυτῶν*, hij sloot een wapenstilstand meer (van het standpunt, d. i.) in het voordeel der Thebanen dan van hen zelven; *πρὸς θεῶν ἀσεβής, πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρός* (van het standpunt, d. i.) volgens het oordeel der goden goddeloos, volgens dat der menschen schandelijk; *ἀκούσατε οὖν μου πρὸς θεῶν*, luistert dan naar mij, bij de goden! *ἱκετεύω πρὸς παίδων, πρὸς γυναικῶν*, ik smeek het ter wille van uwe kinderen, ter wille van uwe vrouwen.

---

21) Παρά, ep. ook *πάρ* en *παραί*.

21) *a*. Παρά m. d. gen. ep. ook bij, aan: *ναιετάων παρ' Ἰσμηνοῖο ῥεέθρων*, wonende aan de stroomen van den Ismenus.

21) *c*. Παρά m. d. acc. ep. naar bij zaken: *ἴτην παρὰ νῆας*, zij gingen naar de schepen.

Het samengestelde *παρ-έξ* (*παρ-ἐκ*), ep. en ion., buiten, overheen.

22) Πρός, ep. en bij dichters *προτί*, *ποτί*.

22) *a*. Πρός m. d. gen. ep. bij (onder bescherming van): *πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοί τε*, onder de bescherming van Zeus staan alle vreemdelingen en bedelaars. Verder ook ep. en ion. door.

AANM. 1. Πρός wordt echter niet gebruikt in bevestigende of ontkennende verzekeringen; ja, bij Zeus is νὴ Δία of ναὶ μὰ Δία, neen, bij Zeus οὐ μὰ Δία. Zweren bij een god, ὀμνύναι θεόν, vgl § 52, 3, A. 2. — Bij dichters vindt men ook πρός m. d. gen. bij passiva in de beteekenis van door.

b) m. d. dat.: bij, boven (= buiten): πρὸς τῇ οἰκίᾳ λίμνη
ὕδατος ἀφθονίαν παρέχει, bij het huis verschaft een vijver overvloed
van water; ἀεὶ πρὸς ᾧ εἴη ἔργῳ τοῦτο ἔπραττεν, altijd deed hij dat
werk, waaraan hij bezig was; στράτευμα πολὺ πρὸς ᾧ εἶχε πρόσθεν
μετεπέμπετο, hij ontbood een groot leger bij dat, hetwelk hij vroe-
ger had; πρὸς τούτοις μανθάνουσι καὶ τοξεύειν, bovendien leeren
zij ook met den boog schieten;

c) m. d. acc.: tot, op iets los (als vriend of als vijand);
van tijd: tegen; van doel: tot; met betrekking tot; in
vergelijking van (tegen iets gehouden): αὐτοὶ φέροντες παρέ-
σονται πρὸς σὲ δῶρα, zij zelven zullen hier komen met geschenken
voor u; ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους, tegen de vijanden oprukken;
δικάζεσθαι πρός τινα, een rechtsgeding tegen iemand voeren; κατ-
αλλαγῆναι πρός τινα, zich met iemand verzoenen; ἐν ταῖς πρὸς
μεσημβρίαν βλεπούσαις οἰκίαις, in de tegen het zuiden gelegen
huizen; λέξατε οὖν πρός με, τί ἐν νῷ ἔχετε, zegt dan tot mij, wat
gij van zins zijt; διέβαινον τὸν ποταμὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμ-
φαλόν, zij trokken de rivier over tot den navel nat wordende;
πρὸς ἑσπέραν ἦν, het was tegen den avond; καταλῦσαι πρὸς ἄρι-
στον, halt houden om te ontbijten; ἀθυμοῦσι πρὸς τὴν ἔξοδον, zij
zijn moedeloos wat den uittocht betreft; τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, het-
geen op den oorlog betrekking heeft; Ἡρακλείδῃ λῆρος πάντα δοκεῖ
εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν, aan Heraclides schijnt alles een beu-
zelarij toe in vergelijking van het hebben van geld.

AANM. 2. Dikwijls heeft πρός de beteek. van overeenkomstig: ἐδίδου πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ, hij gaf aan ieder volgens zijn waardigheid; πρὸς εὐσέβειαν ἡ κόρη λέγει, het meisje spreekt overeenkomstig haar vaderliefde; πρὸς καιρόν, overeenkomstig de tijdsomstandigheden; πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο, zij dansten (overeenkomstig de maat van d. i.) op de fluit; πρὸς φιλίαν, uit vriendschap, πρὸς ὀργήν, uit drift, πρὸς βίαν, met geweld.

Composita: προς-ιέναι, naar iets heengaan, προς-τιθέναι, bijvoegen.

23) Ἐπί, op, aan (met betrekking tot de oppervlakte):

a) m. d. gen.: op (ten antwoord op de vraag waar?), op weg naar; overdr. bij; ten tijde (bijz. onder de regeering) van iemand: ἡμεῖς ἐπὶ γῆς βεβηκότες πολὺ ἰσχυρότερον παίσομεν, wij zullen, daar wij op den grond staan, veel harder treffen; διέβησαν τὴν διώρυχα ἐπὶ γεφύρας, zij trokken het kanaal over op een brug; ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, zij waren op den berg; οἱ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, de beambten; ἐπὶ τεττάρων, vier man diep; ἔπλεον ἐπὶ Λέσβου, zij zeilden naar Lesbos; ἐπὶ Κύρου, onder de regeering van Cyrus; ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ten tijde van onze voorouders;

b) m. d. dat.: aan, bij (ten antwoord op de vraag waar?), op iemand volgend, d. i. na, achter; over iets gesteld; bij ww. van gemoedsbeweging: van of wegens; van doel: tot; onder voorwaarde van: οἰκεῖν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, bij de zee wonen; μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, bij de legerplaats blijven; ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, de zon was dicht bij den ondergang; βουλεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, hij overlegt, hoe hij in 't vervolg niet meer (achter, d. i.) onder zijn broeder zal staan; τὸ ἐπ' ἐμοί, voorzoover van mij afhangt; οἱ ἐπὶ πᾶσιν, de achterhoede; ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Φεραύλας, hij nu sprak aldus; na hem stond Pheraulas op; ἐπὶ τούτοις, hierna; ἐπὶ τῷ σίτῳ εὐθὺς ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ, laten wij dadelijk na het eten water beginnen te drinken; κατέλιπεν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν Ἀντίοχον τὸν αὑτοῦ κυβερνήτην, hij liet zijn onderbevelhebber Antiochus over de vloot; ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ, hij verheft zich op zijn godsvrucht; ἐπὶ τίνι συνείλεκται τὸ στράτευμα; waartoe is het leger verzameld? ἐπὶ τούτῳ, ὅπως met het doel om; δανείζειν ἐπὶ τόκῳ, op rente leenen; ἐπὶ τούτοις οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῦνται τὴν εἰρήνην, op deze voorwaarden sluiten de Lacedaemoniërs den vrede. Over ἐφ' ᾧ en ἐφ' ᾧτε m. d. infin. vgl. § **59**, 33, A. 2.

c) m. d. acc.: op, op iemand of iets af, naar iets toe, tot, ook van doel; van tijd: gedurende: ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον, te paard stijgen; ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν, zij komen bij de rivier den Tiger; Ξέρξης ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, Xerxes trok tegen Griekenland op; ἰέναι ἐφ' ὕδωρ, om water (om het te halen) gaan; τοὺς στρατηγοὺς ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλεσε, hij noodigde de bevelhebbers op een maaltijd; ἔξεισι βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, de koning gaat op de jacht; ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά, gedurende drie dagen waren de voorteekens ongunstig; ἐπὶ δέκα ἔτη μισθοῦν,

---

22) *b*. Πρός m. d. dat. op. naar bij ww. van beweging: νήπια τέκνα βαλλόμενα προτὶ γαίῃ, onnoozele kinderen tegen den grond geworpen.

23) *b*. Ἐπί op m. d. dat. op bij ww. van beweging: ἐπὶ γαίῃ κάππεσεν, hij viel neder op den grond; ook overdr. ἐπὶ Τυδεΐδῃ ἐτιταίνετο τόξα, hij spande den boog op den zoon van Tydeus.

voor tien jaar verhuren; τὸ ἐπ' ἐμέ, voorzoover van mij afhangt; ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, meestentijds.

Composita: ἐπι-γράφειν, op iets schrijven, ἐπ-ιέναι, naar iets heengaan, ἐπι-στρατεύειν τινί, tegen iemand te velde trekken, ἐπι-βουλή, belaging, οἱ ἐπιγιγνόμενοι, de nakomelingen.

24) Ὑπό, onder (in de diepte):

a) m. d. gen.: onder, onder iets weg (van plaats) zeldzaam; door, van handelende personen bij het passivum en passief gebruikte activa; van oorzaak: van of uit: τὰ ὑπὸ γῆς, hetgeen onder de aarde is; ξιφίδια ὑπὸ μάλης ἔχουσιν, zij hebben dolken onder den arm; λαβὼν βοῦν ὑπὸ ἁμάξης ἐσφαγιάσατο, hij nam een os van onder den wagen weg en offerde hem; φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν γονέων, door zijn ouders bemind worden; ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου, hij werd door Nicander gedood; εὖ ἀκούειν ὑπ' ἀνθρώπων, door de menschen geprezen worden; πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ, vele van de lastdieren kwamen van honger om; πολλὰ δακρύειν ὑπὸ λύπης, van droefheid hevig weenen; ὑπὸ πολλῶν πόνων ἀπαγορεύειν, door vele moeiten afgemat zijn; οἱ βάρβαροι ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων, onder zweepslagen schoten de barbaren; πίνειν ὑπὸ τῆς σάλπιγγος, onder trompetgeschal drinken.

Aanm. Oorspronkelijk zal ἀποθανεῖν ὑπό τινος niet verschild hebben van het ep. ἀποθανεῖν ὑπό τινι of ὑπὸ χερσί τινος, onder iemand of onder iemands handen sneuvelen, zie Dial bij *b*.

b) m. d. dat.: onder, ten antwoord op de vraag waar? van plaats en van afhankelijkheid: προὔτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν, δύο ἢ τρία βήματα, hij liep twee of drie schreden van den boom af, waaronder hij zich bevond; ἀντιπαρετάξαντο ὑπὸ τῷ τείχει, zij schaarden zich onder den muur in slagorde tegen hen; οἱ ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες, des konings onderdanen; ἐβούλοντο ὑφ' αὑτοῖς τὴν πόλιν ποιήσασθαι, zij wilden de stad aan zich onderwerpen; ὑπὸ παιδοτρίβῃ ἀγαθῷ πεπαιδευμένος, onder een goeden gymnastiekmeester opgevoed;

c) m. d. acc.: van plaats: onder, ten antwoord op de vraag waarheen? van tijd: omstreeks, tegen; van onderdanigheid: onder: ὑπὸ τὸν λόφον ἔστησε τὸ στράτευμα, hij deed het leger halt houden onder (d. i. aan den voet van) den heuvel; ὑπὸ τὰ δένδρα οἱ ἄνθρωποι ἀπῆλθον, de menschen liepen weg onder de

---

24) Ὑπό, ep. ook ὑπαί.

24) *b*. Ὑπό m. d. dat. ep. onder, b. v. ὑπὸ χερσὶ δμηθῆναι, onder de handen sneuvelen.

boomen; ἀκοντίζει τις αὐτὸν ὑπὸ τὸν ὀφθαλμόν, iemand treft hem met de werpspiets onder het oog; ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, tegen dezelfde tijden; ὑπὸ νύκτα, tegen den nacht; ὑπὸ βασιλέα ἐγένοντο, zij kwamen onder den koning.

Composita: ὑπό-δημα (eig. het ondergebondene) sandaal, ὑποστῆναι κίνδυνον, een waagstuk onderstaan, ὑφ-ορᾶν, argwaan koesteren, ὕπ-οπτος, verdacht, ὑπο-πέμπειν, onder de hand of heimelijk zenden, ὑπ-άγειν, ongemerkt of heimelijk voorttrekken, ὑπο-στράτηγος, onderbevelhebber.

D. *Oneigenlijke voorzetsels.*

25) Verder zijn er nog eenige oneigenlijke voorzetsels, bijwoorden of bijwoordelijke uitdrukkingen, die alle m. d. gen. worden geconstrueerd; zij zijn:

ἄνευ, zonder
ἄχρι, tot aan
δίκην, op de wijze van, gelijk
ἐγγύς, nabij
εἴσω, binnen
ἐκτός, buiten
ἔμπροσθεν, voor (meestal van plaats)
ἐν-αντί-ον, tegenover, in het aangezicht van
ἕνεκα en ἕνεκεν, ter wille van, wegens, — halve (meest achter zijn casus)
ἐντός, binnen
ἔξω, buiten
εὐθύ, recht op aan
κατ-αντι-κρύ, aan de overzijde van
κρύφα, buiten weten van
λάθρα, buiten weten van
μεταξύ, tusschen
μέχρι, tot aan
ὄπισθεν (κατ-όπισθεν, κατ-όπιν), achter
πέρā, verder dan
πέρāν, aan gene zijde van
πλήν, behalve
πλησίον, nabij
πόρρω, verre van
πρόσω, ver van of ver in
χάριν, ter wille van, wegens, — halve (meest achter zijn casus; ook σὴν χάριν, om uwentwille)
χωρίς, afgescheiden van, zonder.

Aanm. 1. Men noemt deze oneigenlijke voorzetsels, omdat zij niet evenals de eigenlijke voorzetsels gebezigd worden om vóor een werkwoord geplaatst en hiermede samengesteld de richting nader te bepalen, die de handeling van het ww. aanneemt.

Aanm. 2 Van πέραν worden afgeleid ἀντι-πέραν, ἀντι-πέρας en κατ-αντι-πέρας m. d. gen., aan de overzijde van eene plaats, op den tegenoverliggenden oever.

---

25) Tot de oneigenlijke voorzetsels behooren in het ep. (hoewel zij ook somtijds bij att. dichters voorkomen) nog: ἄτερ, verre van, en ἕκητι, door toedoen van, ter wille van, beide m. d. gen.; verder nog eenige samengestelde als ἀπ-άνευθε(ν), zonder, προ-παροιθε(ν), langs, en andere.

De ion. vorm van ἕνεκα is εἵνεκεν; bij att. dichters komt ook οὕνεκα voor, dat ep. altijd = οὗ ἕνεκα, waarom, omdat, is.

§ 57. GENERA VAN HET VERBUM.

A. *Activum.*

1) Vele activa worden zoowel transitief als intransitief gebruikt, b. v.:

a) ἐλαύνειν, drijven	rijden (nam. τὸν ἵππον)
αἴρειν, verheffen	opbreken (nam. τὸ στράτευμα)
ἄγειν, voeren	voorttrekken (nam. τὸ στράτευμα)
καταλύειν, eindigen	halt houden (nam. τοὺς ἵππους)
ἔχειν, houden	koers zetten (nam. τὴν ναῦν)
προςέχειν, bijhouden	landen (nam. τὴν ναῦν), acht geven (nam. τὸν νοῦν)
τελευτᾶν, eindigen	sterven (nam. τὸν βίον);
b) ἐκλείπειν, verlaten	nalaten, ophouden (ook van hemellichamen: verduisterd worden)
ἀπαγορεύειν, verbieden	moede worden
πράττειν, doen	zich bevinden (vgl. § **34**, 5, A.)
ἔχειν, hebben	zich bevinden.

c) Van sommige transitiva worden slechts zekere composita ook intransitief gebruikt, b. v.:

φέρειν, dragen,	διαφέρειν, verschillen, uitmunten; συμφέρει, het is nuttig;
βάλλειν, werpen,	μεταβάλλειν, omslaan, veranderen (intrans.); εἰςβάλλειν en ἐμβάλλειν, uitstroomen, invallen (in een land);
ἱέναι, werpen	ἐξιέναι, uitstroomen; ἀνιέναι, nalaten, aflaten;
διδόναι, geven	ἐνδιδόναι, toegeven, wijken; ἐπιδιδόναι, toenemen, vorderingen maken;
μιγνύναι, vermengen	προς- en συμμιγνύναι, samentreffen.

Aanm. Omgekeerd worden vele verba intransitiva van beweging door samenstelling met praep. transitief, bijz. in overdrachtelijke beteekenis (vgl. § 52, 4).

d) Van vele activa hebben slechts enkele tijden intransitieve beteekenis, bijz. het pfctum, plqpfctum en de aor. II; vgl. § **43**, 7.

2) Het activum heeft dikwijls eene c a u s a t i e v e beteekenis, d. i. eene handeling wordt aan iemand toegeschreven, hoewel hij haar niet zelf verricht, maar laat verrichten: Κῦρος ἐξέκοψε τὸν παράδεισον καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν, Cyrus liet den lusthof omhouwen en het paleis verbranden; προπέμψας ἑρμηνέα εἶπεν ὅτι

βούλοιτο διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσιν, hij zond een tolk vooruit en liet zeggen, dat hij een gesprek met de bevelhebbers wenschte te hebben.

B. *Medium.*

3) Het m e d i u m wijst aan, dat het subiect eene handeling verricht met betrekking tot zich zelf; het heeft dus terugwerkende beteekenis.

4) Het veelvuldigst wordt het medium gebruikt, als het subiect iets v o o r z i c h z e l f, in zijn eigen belang, doet, of iets a a n z i c h z e l f, aan een deel van zich zelf, verricht (i n d i r e c t m e d i u m): προβάλλομαι τὴν ἀσπίδα, ik houd het schild (tot bescherming) voor mij; μεταπέμπομαί τινα, ik zend voor mij om iemand, d. i. ik ontbied; ἵστασθαι, στήσασθαι, voor zich plaatsen, oprichten, b. v. τρόπαιον, een zegeteeken; εὑρέσθαι, voor zich vinden, d. i. verwerven; καταλέγεσθαι, voor zich uitkiezen, b. v. στρατιώτας, soldaten werven; θύεσθαι, voor zich offeren, bijz. om de toekomst uit te vorschen, d. i. de voorteekens raadplegen; φυλάσσομαί τινα, ik wacht mij voor iemand; ἄγεσθαι γυναῖκα, eene vrouw (voor zich naar huis voeren) trouwen; προβάλλεσθαι τὰ ὅπλα, de wapenen ter bescherming voor zich houden; ἀποπέμπεσθαι, iemand van zich wegzenden; τρέψασθαι τοὺς πολεμίους, de vijanden van zich afwenden, d. i. op de vlucht slaan; προΐεσθαι, iemand van zich voortstooten, d. i. prijs geven; ἀμύνεσθαί τινα, iemand van zich afweren, d. i. zich tegen iemand verdedigen, zich op iemand wreken; ἀποδίδοσθαί τι, iets van zich en tot zijn eigen voordeel weggeven, d. i. verkoopen; τίθεσθαι τὴν ψῆφον, z i j n e stem geven; ἀποφαίνεσθαι, van zich openbaren, b. v. γνώμην, zijn gevoelen uiten; ἀπο- en ἐπιδείκνυσθαι, van zich toonen, bewijzen, b. v. τὴν παιδείαν, zijne beschaving; ἐπαγγέλλεσθαι, van zich verkondigen, d. i. beloven; προςποιεῖσθαι, zich iets toeschrijven, d. i. zich houden alsof; ποιεῖσθαί τινα φίλον, zich iemand tot vriend maken, maar ook iemand in zijn gedachten zich tot vriend maken, d. i. hem voor vriend houden (ποιεῖσθαί τινα περὶ πολλοῦ, iemand hoogschatten); γράφειν, τιθέναι νόμους, wetten maken voor een volk (als wetgever), γράφεσθαι, τίθεσθαι νόμους, wetten maken voor zich (van het volk); γράφομαί τινα, iemands naam in zijn eigen belang opschrijven, bijz. in een aanklacht, d. i. iemand schriftelijk aanklagen; ἄρχειν, eene handeling, die een ander voortzet, beginnen, de eerste zijn, regeeren, ἄρχεσθαι, een begin maken voor zich

zelf, d. i. zijn eigen handeling beginnen: **Κῦρος ἦρξε τοῦ λόγου ὧδε**, Cyrus opende de beraadslaging aldus; **ἤρχετο τοῦ λόγου ὧδε**, hij begon zijne rede op de volgende wijze; **αἱρεῖν**, nemen, **αἱρεῖσθαι**, voor zich nemen, d. i. kiezen; **τιμωρεῖν τινι**, iemands eer bewaren, redden, **τιμωρεῖσθαί τινα**, zijn eigen eer tegen iemand handhaven, d. i. iemand straffen.

Aanm. 1. In tegenstellingen wordt bij het medium voor de duidelijkheid het pron. reflex. gevoegd: *ἐγὼ λαβὼν τοὺς δαρεικοὺς οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἐμοί, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἐδαπάνων*, ik heb de darieken niet voor mijn eigen gebruik voor mij neergelegd, maar aan u besteed. — Men merke wel op dat *φυλάττειν ἑαυτόν* beteekent zich zelf in het oog houden: *δεῖ ἑαυτὸν μάλιστα φυλάττειν ὅπως μὴ ἀδικήσει*, hij moet voornamelijk zich zelf in het oog houden, dat hij niet misdoe.

Aanm. 2. Het indirecte medium heeft dikwijls eene causatieve beteekenis en drukt dus uit, dat iemand in zijn eigen belang iets door een ander laat doen, als: *παρατίθεσθαι*, zich laten voorzetten; *δανείζομαι*, zich geld op rente laten geven; *κίχρασθαι*, aan zich te leen laten geven; *μισθοῦσθαι*, aan zich laten verhuren, d. i. huren; *διδάσκεσθαι*, laten onderwijzen (dus in het belang b. v. van den vader, die het kind laat onderwijzen).

Aanm. 3. Wanneer het subiect een plur. is, kan de terugwerkende (reflexieve) beteekenis in de wederkeerige overgaan, vooral bij *διανέμεσθαι*, onderling verdeelen, *διαλύεσθαι*, zich onderling verzoenen, *σπένδεσθαι*, wederkeerig plengen, d. i. onderling een verdrag sluiten.

5) Minder dikwijls wordt het medium gebezigd, als het subiect zelf direct obiect is (direct medium). Dit heeft voornamelijk slechts bij die werkwoorden plaats, welke eene bezigheid aan het eigen lichaam beteekenen, als **λοῦσθαι**, zich baden, **ἀλείφεσθαι**, **χρίεσθαι**, zich zalven, **κοσμεῖσθαι**, zich opsieren, **στεφανοῦσθαι**, zich bekransen, **παρασκευάζεσθαι**, zich gereed maken, **ἵστασθαι**, zich plaatsen, **τάττεσθαι**, zich in het gelid scharen; **ἵεσθαι**, zich werpen, vand. ijlen, **ὀρέγεσθαί τινος**, zich uitstrekken naar, verlangen, **ἔχεσθαί τινος**, zich vasthouden aan, **ἀπέχεσθαί τινος**, zich onthouden van, **ὠφελεῖσθαι**, **ὀνίνασθαι**, zich zelf bevoordeelen, **ἐπιτίθεσθαι**, zich op iets leggen, vand. aanvallen (ook indirect medium, zich iets opleggen).

Verder **γεύειν**, laten proeven, **γεύεσθαι**, zich zelf laten proeven, d. i. proeven; **παύειν**, doen ophouden, **παύεσθαι**, ophouden; **λανθάνειν**, bij de Attici altijd verborgen zijn, maar ep. ook doen vergeten, **ἐπιλανθάνεσθαι**, vergeten; **ἅπτειν**, doen aanraken, **ἅπτεσθαί τινος**, aanraken; **γαμεῖν**, iemand tot bruid maken, dus van den man: trouwen, **γαμεῖσθαι**, zich tot bruid maken, dus van de vrouw: trouwen, maar van den vader **γαμεῖσθαι τὴν θυγατέρα τινί** zijne dochter aan iemand als bruid geven, d. i. uithuwen.

Aanm. 1. Ook het direct medium komt in causatieve beteekenis voor: *ἀπογράφέσθω εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν*, hij late zich in dezelfde afdeeling als wij inschrijven.

Aanm. 2. Gewoonlijk wordt de direct terugwerkende betrekking door het act. met het pron. reflex. uitgedrukt; ook vindt men dikwijls voor de duidelijkheid bij het medium nog het pron. reflex.: *ἡ δ' ἀκινάκην πάλαι παρεσκευασμένη σφάττει ἑαυτήν*, en dadelijk daarop: *οἱ δὲ εὐνοῦχοι σπασάμενοι κἀκεῖνοι τοὺς ἀκινάκας ἀποσφάττονται*, zij doodde zich zelf, daar zij reeds lang een zwaard (hiertoe) in gereedheid had; en ook de eunuchen, insgelijks hunne zwaarden trekkende, doodden zich; *οἱ δὲ λέγουσιν αὐτὸν ἑαυτὸν ἐπισφάξασθαι*, sommigen verhalen, dat hij zich zelf daarbij heeft gedood.

Aanm. 3. Over de mediaal-passieve werkwoorden zie § **43**, 5. Ook deze kunnen dikwijls een obiectsacc. bij zich hebben, b. v. *αἰσχυνθῆναί τινα*, zich schamen voor iemand.

6) Het medium wordt ook gebezigd om aan te duiden, dat het subiect iets doet met inspanning van eigen kracht en uit eigen middelen (energisch medium), als: **παρέχειν**, verschaffen, **παρέχεσθαι**, uit eigen middelen verschaffen; **συμβάλλειν**, samenbrengen, **συμβάλλεσθαι**, van het zijne bijdragen; **λύειν**, vrijmaken, **λύεσθαι**, met zijn geld vrijmaken, d. i. loskoopen; **ἐκδιδόναι**, uit het huis geven, **ἐκδίδοσθαι**, (eene dochter met een huwlijksgift) uit zijn huis geven, uithuwen; **λαμβάνω**, nemen, **λαμβάνεσθαι**, aangrijpen; **σκοπεῖν**, aanschouwen, **σκοπεῖσθαι**, opmerkzaam aanschouwen, overleggen; **πόλεμον ποιεῖν**, (als derde) een oorlog veroorzaken, **πόλεμον ποιεῖσθαι**, een oorlog voeren, met inspanning van zijne krachten.

Aanm. 1. *Λύεσθαι* kan ook als indirect medium beschouwd worden, daar hij, die iemand loskoopt, dit in zijn eigen belang doet.

Aanm. 2. De omschrijvingen met *ποιεῖσθαι* zijn zeer talrijk, b. v. *κατηγορίαν, ἀπολογίαν, ἐπιμέλειαν, δεῖπνον, εὐχήν*, enz. *ποιεῖσθαι*, beschuldigen, verdedigen, verzorgen, maaltijd houden, bidden. Als passivum van het energisch medium *ποιεῖσθαι* dient *γίγνεσθαι*: *ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο*, den geheelen dag trokken zij opwaarts.

Aanm. 3. Ook van eenige intransitiva wordt het energisch medium gevonden: *στρατεύειν*, een veldtocht ondernemen (van den veldheer), *στρατεύεσθαι*, krijgsdienst doen (van de soldaten); *πολιτεύειν*, burger zijn, *πολιτεύεσθαι*, zich met staatszaken bezig houden; *πρεσβεύειν*, gezant zijn, *πρεσβεύεσθαι*, als gezant onderhandelen (dikwijls ook causatief van een staat: door gezanten laten onderhandelen); *βουλεύειν*, raadsheer zijn, *βουλεύεσθαι*, beraadslagen, overwegen; *συμβουλεύειν τινί*, iemand raad geven, *συμβουλεύεσθαί τινι*, met iemand beraadslagen, iemand om raad vragen; *ταμιεύειν*, bestuurder zijn, *ταμιεύεσθαι*, als bestuurder verdeelen en afmeten.

7) Bij vele verba vindt men in plaats van het fut. act., bij andere weder in plaats van het fut. pass., het fut. medii gebruikt, vgl. § **43**, 3.

C. *Passivum.*

8) Wat in de actieve constructie als direct obiect in den accusativus staat, wordt bij de verandering in de passieve constructie subiect en staat dus in den nominativus.

Aanm. 1. Het is eene eigenaardigheid van het Grieksch, dat vele verba, die met den gen. of met den dat. geconstrueerd worden, een persoonlijk passivum hebben, zoodat dus de gen. of de dat. overgaat in den nom. van het subiect, b. v. van *ἄρχειν*, regeeren, *καταφρονεῖν*, verachten, *καταγελᾶν*, uitlachen, *ἀμελεῖν*, verwaarloozen, *πιστεύειν*, vertrouwen, *ἀπιστεῖν*, wantrouwen, *φθονεῖν*, benijden, *ἐπιβουλεύειν*, belagen, *ἀπειλεῖν*, bedreigen, *πολεμεῖν*, beoorlogen: *μὴ καταφρονηθῶμεν*, dat wij niet veracht worden mogen! *πολλοὶ διὰ τὸν πλοῦτον ἐπιβουλευόμενοι ἀπόλλυνται*, velen komen om, omdat men hen wegens hun rijkdom belaagt.

Aanm. 2. Bij het pass. van de verba van opdragen, toevertrouwen (*ἐπιτάττειν*, *ἐπιτρέπειν*, *πιστεύειν*) kan de dat. van den persoon in de pass. constructie nom. van het subiect worden, terwijl het directe obiect onveranderd in den acc. staat: *τῶν Ἀθηναίων οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν φυλακήν*, zij van de Atheners, aan wie de wacht was toevertrouwd.

Aanm. 3. Over de pass. constructie der verba met dubbelen obiectsacc. vgl. § **52**, 6.

Aanm. 4. Bij transitiva, die behalve den obi.acc. nog een acc. van den inhoud bij zich hebben, komt in de pass. constructie slechts het obiect in den nom. van het subiect; de acc. van den inhoud blijft onveranderd; vgl. § **52**, 10. Daarentegen wordt somtijds van de intransitiva van § **52**, 8 een persoonlijk passivum gevonden, en wel zoo dat de acc. van den inhoud als een obi.acc. beschouwd wordt en dus in subi.nom. veranderd is: *οἱ πόλεμοι οἱ ἐπὶ Θησέως πολεμηθέντες*, de oorlogen, die onder Theseus gevoerd zijn. Ook vindt men het neutrum van passieve participia van dergelijke intransitiva als substantivum: *τὰ σοὶ κἀμοὶ βεβιωμένα*, uw en mijn leven; *μικρὰ ἁμαρτηθέντα*, kleine misslagen; *αἱ τῶν πεπολιτευμένων εὔθυναι*, rekenschap van zijn gedrag als staatsburger; maar dit is het part. van het onpersoonlijke passivum *βεβίωται*.

Aanm. 5. Vooral van de ww. van zeggen en verklaren (vgl. § **61**, 3, A. 3), maar ook van andere ww. wordt de 3de pers. sing. van het pass. dikwijls onpersoonlijk gebruikt, b. v. *λέγεται*, men zegt, *γέγραπται*, er staat geschreven, *οἱ Κορίνθιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Κέρκυραν*, de Corinthiërs gingen, nadat door hen de toerustingen waren gemaakt, naar Corcyra onder zeil.

9) Het subiect van de actieve constructie wordt bij eene omzetting in de passieve constructie, als het een persoon is, uitgedrukt door *ὑπό* m. d. gen., vgl. § **56**, 24, *a* (zelden met *παρά*, van wege, bij de ww. van geven, zeggen en zenden), als het een zaak is, door den enkelen dativus.

Aanm. Over den dativus van den handelenden persoon bij het perfectum pass. zie § **54**, 4, *c*.

10) Het passivum beantwoordt in zijne beteekenis dikwijls niet alleen aan die van het activum, maar ook of zelfs alleen aan die

9) In het ep. en ion. vindt men in plaats van *ὑπό* m. d. gen. ook *ἐξ* en *πρός*, zie § **56**, 8 A. en 22 *a*, Dial.

van het medium, b. v. *γραφῆναι*, geschreven en aangeklaagd worden (van *γράφειν* en *γράφεσθαι*), *αἱρεθῆναι*, gekozen worden (van *αἱρεῖσθαι*), *μεταπεμφθῆναι*, ontboden worden, *βιασθῆναι*, gedwongen worden, *κτηθῆναι*, verkregen worden, *ἐργασθῆναι*, gedaan worden, *αἰτιαθῆναι*, beschuldigd worden.

11) Vele passiva hebben intransitieve beteekenis, b. v. *ἄγνυσθαι*, breken, stukgaan, *ἐνεχθῆναι*, ijlen, vliegen.

12) Bij eenige transitieve activa, waarvan het pass. in het geheel niet of slechts weinig gebruikelijk is, dienen andere activa met intransitieve beteekenis als passief; deze worden dan, evenals passiva, met *ὑπό* geconstrueerd, als:

εὖ ποιεῖν, weldoen,	*εὖ πάσχειν*
εὖ λέγειν, prijzen,	*εὖ ἀκούειν*
βάλλειν, werpen,	*πίπτειν*
διώκειν, vervolgen,	*φεύγειν*
αἱρεῖν, gevangen nemen,	*ἁλίσκεσθαι*
ἀποκτείνειν, dooden,	*ἀποθνήσκειν*
ζημιῶσαι, beboeten,	*δίκην δοῦναι*
τύπτειν, slaan,	*πληγὰς λαβεῖν*
τεθεικέναι, geplaatst hebben,	*κεῖσθαι.*

D. *Adiectiva verbalia.*

13) De adiectiva verbalia hebben in den regel passieve beteekenis, en wel:

a) die op *τός*, *τή*, *τόν* hebben deels de beteekenis van het latijnsche part. pf. pass., deels die van mogelijkheid (vgl. § **27**, 5, A.);

Aanm. 1. Eenige adi. verb. op *τός* hebben ook act. beteekenis b. v. *δυνατός*, hij die kan, machtig, en mogelijk. Vooral die met *ἀ* privativum zijn samengesteld hebben actieve of mediale beteekenis, b. v. *ἄπρακτος*, die niets uitgericht heeft, *ἀφύλακτος*, die niet op zijne hoede is, zorgeloos.

b) die op *τέος*, *τέα*, *τέον* drukken de noodzakelijkheid uit.

Aanm. 2. Dit adi. verb. vindt men van verba, die in het medium eene andere beteekenis hebben als in het activum, in beide beteekenissen, als *φυλακτέον*, men moet bewaken en men moet op zijne hoede zijn; *ἀρκτέον*, men moet regeeren en men moet beginnen; *πειστέον*, men moet overreden en men moet luisteren naar.

14) Het adi. verb. op *τέος* wordt óf persoonlijk geconstrueerd, zoo dat de obi.acc. van de actieve constructie in den nom. van het subiect staat en het adi. verb. zich als praedicaat naar dit subi. richt, — óf (als de handeling zelf meer op den voorgrond treedt)

onpersoonlijk, zoo dat het in den sing. van het neutrum staat met of zonder ἐστίν en het obiect er bijgevoegd wordt in dien naamval, welken het activum vordert. De laatste constructie is noodzakelijk, als het verbum een anderen casus als den acc. regeert: **ποταμός τις ἡμῖν ἐστι διαβατέος**, wij moeten eene rivier overtrekken; **τοὺς φίλους εὐεργετητέον, τὴν πόλιν ὠφελητέον, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον**, men moet zijn vrienden weldoen, zijn vaderland bevoordeelen, zijn vee verzorgen; **ἔαρός ἐστι τούτου τοῦ ἔργου ἀρκτέον**, in de lente moet men dit werk beginnen.

Aanm. 1. Bij de onpersoonlijke constructie staat niet zelden het adi. verb. in den plur. van het neutr.: *ξύμμαχοι ἀγαθοί, οὓς οὐ παραδοτέα τοῖς Ἀθηναίοις*, trouwe bondgenooten, die niet aan de Atheners moeten overgegeven worden.

Aanm. 2. De persoon, die de handeling moet verrichten, staat in den dativus. Het schijnt op eene verwisseling met de constructie van *δεῖ* te berusten, als hier in plaats van den dat. de acc. gevonden wordt; *ἐστίν* wordt in dit geval altijd weggelaten, b. v. *τὸν βουλόμενον εὐδαίμονα εἶναι σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον*, hij, die gelukkig wil zijn, moet de gematigdheid najagen en beoefenen en de teugelloosheid ontvlieden.

---

§ **58**. LEER VAN DE TIJDEN.

A. *Drieledige voorstelling van de handeling en van den tijd.*

1) De door het werkwoord uitgedrukte handeling kan op drieerlei wijze worden voorgesteld.

a) De van den zuiveren verbaalstam afgeleide vormen (aor. en fut., vgl. § **31**, 6, *b*, *d*, *e* en *f*) beteekenen eenvoudig de handeling als zoodanig (de feitelijke beteekenis); dikwijls echter ook bijzonder het begin der handeling (de beginnende, de ingressieve beteekenis, vgl. § **33**, 1, A. 1).

b) De van den praesensstam afgeleide vormen (praes. en impf., vgl. § **31**, 6, *a*) beteekenen de handeling als eene wordende of zich ontwikkelende, dus als eene voortdurende (de voortdurende, de duratieve beteekenis).

c) De van den perfectumstam afgeleide vormen (pf., plqpf. en fut. pf., vgl. § **31**, 6, *c*) beteekenen de handeling in den toestand van het voleindigd zijn (de voleindigde, de perfectische beteekenis).

Aanm. De volgende voorbeelden kunnen het onderscheid tusschen de soortelijke beteekenis der drie tempusstammen duidelijk maken:

ποιῆσαι, doen	**ποιεῖν**, met iets bezig zijn	**πεποιηκέναι**, met iets gereed zijn;

φυγεῖν, ontvluchten	**φεύγειν**, vluchten, rondzwerven	**πεφευγέναι**, buiten gevaar zijn;
ἀποθανεῖν, sterven	**ἀποθνήσκειν**, liggen te sterven	**τεθνηκέναι**, dood zijn;
κληθῆναι, een naam krijgen	**καλεῖσθαι**, genoemd worden	**κεκλῆσθαι**, heeten;
κτήσασθαι, verkrijgen	**κτᾶσθαι**, bezig zijn met verwerven	**κεκτῆσθαι**, bezitten;
γνῶναι, inzien	**γιγνώσκειν**, leeren kennen	**ἐγνωκέναι**, kennen;
πεῖσαι, overreden	**πείθειν**, toespreken om te overtuigen	**πέπεισμαι**, overtuigd zijn, gelooven.

2) Ieder dezer drie voorstellingen van de handeling kan, wat den tijd betreft, als tegenwoordig, als verleden of als toekomstig gedacht worden. Dus zouden er negen tijden moeten bestaan; maar van den zuiveren verbaalstam bestaat geen vorm voor den tegenwoordigen tijd en van den praesensstam geen voor den toekomstigen tijd; alleen van den perfectumstam worden vormen voor alle drie tijden gevormd. Dus zijn er in het geheel zeven tijden, die naar vorming en beteekenis op de volgende wijze kunnen worden voorgesteld:

	I. Tegenwoordig.	II. Verleden.	III. Toekomstig.
A. Verbaalstam.		Aoristus ἀπέθανον ἐπαιδεύθην	Futurum ἀποθανοῦμαι παιδευθήσομαι
B. Praesensstam.	Praesens ἀποθνήσκω παιδεύομαι	Imperfectum ἀπέθνησκον ἐπαιδευόμην	
C. Perfectumstam.	Perfectum τέθνηκα πεπαίδευμαι	Plusquampfect. ἐτεθνήκη ἐπεπαιδεύμην	Futurum perfecti τεθνήξω πεπαιδεύσομαι

B. *Indicativus aoristi.*

3) Door den indicativus aoristi wordt ten eerste de handeling eenvoudig in het verledene gesteld (zonder hare ontwikkeling in het oog te houden); men verklaart dus eenvoudig, dat iets in het verledene plaats had (feitelijke beteekenis). Daarom

wordt de ind. aor. in het verhaal gebruikt als verleden handelingen eenvoudig worden opgeteld als achter elkander geschied (perf. hist. in het Latijn, défini in het Fransch): ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην Κῦρος οὐκ ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν, τέλος δὲ κατέκανε· καὶ τὸν πρῶτον βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν ἐποίησεν, Cyrus was niet bang, toen eene berin hem eens aanviel, maar onder het worstelen met haar werd hij van zijn paard gesleurd, en hij kreeg eenige wonden, maar eindelijk doodde hij haar; en hem, die hem het eerst te hulp was gekomen, bewees hij vele weldaden; ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα, veni, vidi, vici.

Aanm. 1. Van eene handeling, die niet plaats had, staat evenzeer de indic. aoristi: τὰς γυναῖκας οὐκ ἀπήλασεν, ἀλλ' εἶα ἀκούειν, hij joeg de vrouwen niet weg, maar vergunde haar te luisteren.

Aanm. 2. Wat in het verledene eenmaal gebeurd is, moet zich onder gelijke omstandigheden telkens herhalen (vgl. de beteekenis van het eerste adi. verb., § 27, 5, A.). In deze beteekenis van plegen komt de indic. aor. bijzonder voor in spreuken (γνῶμαι), de gnomische aoristus: οὐδεὶς ἐπλούτησ' ἐμπύροισιν ἀργὸς ὤν, niemand wordt rijk door brandoffers, als hij de handen niet uit de mouw steekt; τὰς τῶν φαύλων συνουσίας ὀλίγος χρόνος διέλυσεν, een korte tijd pleegt de vereeniging van slechten te vernietigen.

Aanm. 3. Met τί οὐ en den indic. aor. vraagt men ongeduldig, waarom het verlangde niet reeds gedaan is: τί οὖν οὐ καὶ Πρόδικον ἐκαλέσαμεν; waarom riepen wij ook Prodicus niet? = wij willen Prodicus toch ook roepen. Zelden vindt men hier den indic. praes.: τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν; laten wij naar hem gaan!

4) Door den indicativus aoristi wordt ten tweede het begin van eene handeling in het verledene aangeduid (ingressieve beteekenis): ἔσχον, ik kreeg, ἐχρησάμην, ik nam in gebruik, ἦρξα, ik begon te regeeren of te besturen, ἐδυνήθην, ik kreeg de macht (om iets te doen), ἐβασίλευσα, ik werd koning, ἐστρατήγησα, ik werd strateeg, ἐβούλευσα, ik werd lid van den raad, ἐδούλευσα, ik geraakte in slavernij, ἐπολέμησα, ik begon den oorlog, ἥβησα, ik werd volwassen, ἐγέλασα, ik begon te lachen, ἐδάκρυσα, ik begon te weenen, ἐσίγησα, ik verstomde, ἠράσθην, ik werd verliefd, ἔδεισα, ik werd bevreesd, ἐνόμισα, ik begon de meening te koesteren. De praes. stam van deze werkwoorden beteekent deels een toestand, b. v. hebben, koning zijn, beminnen, deels een aaneengeschakelde herhaling, b. v. lachen, weenen, meenen.

Aanm. 1. De indic. aor. van hetzelfde verbum kan nu eens met factische en dan weer met ingressieve beteekenis voorkomen, b. v. ἐπολέμησα, ik voerde oorlog en ik begon den oorlog.

Aanm. 2. In een gesprek behoort het begin van een gemoedsbeweging, die door de woorden van den ander in mij is opgewekt, op het oogenblik dat ik daarover spreek reeds tot het verledene; daarom staat hier de indic. aor., te vertalen door ik moet: ἐπῄνεσ' ἔργον καὶ πρόνοιαν ἣν ἔθου, ik moet uw daad goedkeuren en de voorzorg, die gij genomen hebt; ἐγέλασα, ik moet lachen.

3) A. 2. In het ep. vindt men dezen aor. (behalve in algemeene gezegden, b. v. κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὅ τε πολλὰ ἐοργώς, zoowel de werkelooze man sterft, als hij die veel gewerkt heeft) bijzonder dikwijls in vergelijkingen: ἤριπε δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν, hij viel, zooals een eik pleegt te vallen.

5) Handelingen in het verledene, die vóor eene andere handeling in het verledene plaats hadden, staan regelmatig in den indic. aor.; deze komt daardoor dikwijls met het lat. plqpf. overeen, maar dit moet uit den samenhang worden opgemaakt. De aor. kan in dit geval zoowel factische als ingressieve beteekenis hebben: ἄδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη, de meesten hadden niet gegeten; er waren er ook die niet ontbeten hadden; want voordat het leger halt hield om te ontbijten, was de koning verschenen.

Aanm. Voornamelijk staat in temporeele en relatieve bijzinnen de indic. aor., wanneer de handeling in deze zinnen uitgedrukt vroeger gebeurd is dan de ook reeds verleden handeling van den hoofdzin: ἐπεὶ Κῦρος Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἑκοῦσαι Κῦρον εἵλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους, toen Cyrus begonnen was den oorlog tegen Tissaphernes te voeren, kozen al de steden uit eigen beweging Cyrus in plaats van Tissaphernes.

C. *Indicativus praesentis.*

6) Door den indicativus praesentis wordt de handeling aangeduid als in het tegenwoordige wordend, zich ontwikkelend en voortdurend (duratieve beteekenis).

Aanm. In een levendig verhaal stelt men verleden handelingen dikwijls zoo voor, alsof zij zich in het tegenwoordige voor onze oogen ontwikkelen; men verhaalt dan in het praesens (praesens historicum). Niet zelden wisselen in hetzelfde verhaal praesens en aoristus af.

7) Dikwijls komt het ons voor, dat de indic. praes. niets anders aanduidt dan eene poging tot de handeling (praesens de conatu); maar ook dan wordt de handeling voorgesteld als nog voortdurende, als nog niet tot voleindiging gekomen, b. v. πείθω αὐτόν, eig. ik spreek hem toe, vand. ik tracht hem te overreden. Wanneer voor zulk een praesens eene negatie staat, wordt niet de poging ontkend, maar de bereiking van de voleindiging, b. v. οὐ πείθω αὐτόν beteekent niet: ik spreek hem niet toe, maar ik

6) A. In het ep. vindt men geen praesens historicum.

kan hem niet overreden: δίδωμί σοι, ὦ Κῦρε, ταύτην γυναῖκα, ἐμὴν οὖσαν θυγατέρα (ik wil geven, d. i.) ik bied u, Cyrus! deze, die eene dochter van mij is, als vrouw aan; ἐπεὶ δ' ἐγενόμην, ὁ πατὴρ κτείνει με, sedert ik geboren ben, tracht mijn vader mij te dooden.

8) Eene soort van voortduring is ook de aaneengeschakelde herhaling van dezelfde handeling, dus de gewoonte: οὐδὲν θαυμαστὸν μὴ ταὐτὰ ἐμοὶ καὶ Δημοσθένει δοκεῖν· οὗτος μὲν γὰρ ὕδωρ, ἐγὼ δ' οἶνον πίνω, het is volstrekt niet te verwonderen, dat Demosthenes en ik een andere meening hebben: hij immers drinkt altijd water en ik wijn.

9) Eene handeling, waarvan het begin wel reeds verleden is, maar waarvan de gevolgen nog voortduren, wordt somtijds uitgedrukt door het praesens: νικῶ, ik ben de overwinnaar, ἡττῶμαι, ik ben de overwonnene, ἀδικῶ, ik heb onrecht gedaan, ἀκούω en πυνθάνομαι, ik heb gehoord (ook bij ons: ik hoor, omdat de inhoud van het gehoorde nog duidelijk voor den geest is), διώκω en γράφω, ik ben aanklager, φεύγω, *a*) ik ben aangeklaagd, *b*) ik verkeer in ballingschap: λέγετε Ἀριαίῳ, ὅτι ἡμεῖς νικῶμεν βασιλέα, zegt aan Ariaeus, dat wij den koning overwonnen hebben.

Aanm. De praesentia ἥκω, ik ben gekomen, ik ben hier, en οἴχομαι, ik ben weggegaan, hebben slechts de beteekenis van het perfectum; daarentegen worden de imperfecta ἧκε en ᾤχετο gewoonlijk in de beteekenis van den aor. gebezigd: hij kwam, hij ging weg.

10) Om een algemeen oordeel uit te spreken gebruikt men, omdat dit voortdurend blijft gelden, evenals in andere talen, den indic. praes.

Aanm. In plaats van het praes. gebruiken de Grieken den (gnomischen) aoristus, als zij in plaats van een uit de ervaring voortspruitend oordeel slechts de door hen zelven verkregen ervaring willen aanduiden, opdat een ander het oordeel voor zich zelf make, zie boven 3) A. 2.

D. *Imperfectum.*

11) Door het imperfectum wordt de handeling voorgesteld als in het verledene wordend, zich ontwikkelend en voortdurend (duratieve beteekenis).

Aanm. 1. De ww. van spreken (zeggen, vermelden, bevelen, vragen, verzoeken) staan dikwijls niet in den aor., maar in het impf. als de gesproken woorden rechtstreeks of zijdelings worden medegedeeld; hierdoor toch wordt ons de handeling van het spreken in hare ontwikkeling voorgesteld; zoo wordt b. v. bij Thucydides (VI, 32 einde) de rede van Hermocrates ingeleid met de woorden: ἔλεγε καὶ παρῄνει τοιάδε, terwijl na mededeeling van de rede met terugwijzing op haar gezegd wordt (c. 35): καὶ ὁ μὲν Ἑρμοκράτης τοσαῦτα εἶπε.

Aanm. 2. Veel handelingen worden bijzonder gaarne als voortdurend beschouwd; hierdoor staat dikwijls het imperfectum van deze ww. tusschen aoristi; zoo komen bijzonder dikwijls voor de imperfecta van ww. van gaan (loopen, ijlen, marcheeren, aanstormen, zenden). In het algemeen verhalen de Grieken niet altijd in den aoristus; midden onder aoristi gebruiken zij het imperfectum, zoodra zij die handeling niet als een punt in den tijd beschouwen, maar eer als een lijn in hare ontwikkeling: τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν πάντες ἄφρονές τ' ἐγίγνοντο καὶ ἤμουν καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι, ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν, οἱ δὲ πολὺ μαινομένοις, οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν, zoovelen van de soldaten als van den honing hadden gegeten, werden allen zinneloos en braakten en kregen buikloop, maar sommigen van hen, die weinig gegeten hadden, geleken op menschen, die erg dronken zijn, die veel (gegeten hadden) op razenden, anderen zelfs op (menschen), die op sterven liggen.

12) Met het praes. de conatu, zie boven 7), komt het imperfectum de conatu overeen, b. v. ἔπειθον, ik trachtte te overreden, eig. ik sprak toe, οὐκ ἔπειθον, ik kon hem niet overreden; ἔφευγον, zij trachtten te ontkomen; διέφθειρον τοὺς στρατιώτας καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν, zij trachtten de soldaten om te koopen en werkelijk kochten zij een lochaag om; ἀπώλλυντο, zij liepen gevaar om te komen; ὁμήρους οὐκ ἐδίδοσαν, gijzelaars wilden zij niet geven.

13) Met het praesens van herhaling, vgl. boven 8), komt overeen het imperfectum der aaneengeschakelde herhaling. Voornamelijk wordt dit impf. gebruikt tot aanduiding van gewoonten en gebruiken, die in het verledene bestonden. In tegenstelling met het impf. van herhaling beteekent de indic. aoristi een enkel geval: Λίχας μὲν ταῖς γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐν Λακεδαίμονι ξένους ἐδείπνιζε· Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἑαυτοῦ δαπανῶν τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει, Lichas placht op het feest der Gymnopaediën de vreemdelingen, die in Lacedaemon vertoefden, op een maaltijd te onthalen; maar Socrates was gedurende geheel zijn leven ieder, die wilde van het grootste nut, terwijl hij zijn eigen belangen opofferde.

Aanm. 1. Over het iteratieve ἄν vgl. § 59, 52, A. Over het impf. van de verba van moeten, enz. § 59, 13 en 14.

Aanm. 2. Het impf. ἦν met ἄρα geeft dikwijls te kennen, dat iets én vroeger waar was én thans waar is, maar vroeger niet als zoodanig werd erkend: τὸ δ' ἦν ἄρα εἴδωλόν τι τῆς δικαιοσύνης, dat was dan slechts een beeld der rechtvaardigheid (wat wij toen niet inzagen).

14) Omdat de praesentia νικῶ, ἀδικῶ enz., zie boven 9), dikwijls de beteekenis van een perfectum hebben, worden de overeenkomstige imperfecta dikwijls als plusquamperfecta gebruikt, b. v. ἐνίκων, ik was de overwinnaar.

15) Handelingen in het verledene, die zich ontwikkelden, voortduurden, toen eene andere handeling in het verledene aanving, staan in het imperfectum. Daardoor is het impf. ook de tijd van de gelijktijdigheid in het verledene (= impf. in het Latijn), maar dit gelijktijdige ligt meer in den samenhang dan in de wezenlijke beteekenis van het impf. Daarom wordt het impf. dikwijls in een verhaal gevonden om er begeleidende bijomstandigheden, beschrijvingen van toestanden, meeningen en gevoelens bij te voegen: Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔθυσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἆθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος, Xenias de Arcadiër offerde ter eere van de Lycaea en stelde een wedstrijd in; de kampprijzen waren gouden badschrapers; en ook Cyrus woonde als toeschouwer den wedstrijd bij.

Aanm. 1. Bijzonder in temporeele en relatieve bijzinnen staat het imperfectum, als de handeling, door deze zinnen uitgedrukt, gelijktijdig moet gedacht worden met de verleden handeling van den hoofdzin.

Aanm. 2. Dat het begrip van gelijktijdigheid niet in het impf. ligt, blijkt duidelijk uit plaatsen, waar het impf. gebruikt wordt van eene handeling, die vroeger plaats gehad heeft; daar toch wordt het impf. (en niet de aor.) gebruikt om de vroeger plaats hebbende handeling als een voortdurende aan te duiden: ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη, μεγάλη, ᾤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι, daar was eene verlatene, groote stad, vroeger hadden Mediërs haar bewoond; ἔνθα αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν, ἐπὶ τοῦ ὄρους ἑώρων τοὺς Καρδούχους, zij zagen de Carduchi op het gebergte, waar zij zelven den vorigen nacht geweest waren.

E. *Coniunctivus, optativus, infinitivus en imperativus aoristi en praesentis.*

16) De coni., optat. en infin. van den aor. beteekenen eenvoudig de handeling (de factische beteekenis), dikwijls meer in het bijzonder het begin der handeling (de ingressieve beteekenis), zonder eenige nadere aanduiding van den tijd.

Aanm. In de oratio obliqua staan optat. en infin. van den aor. (zonder ἄν) in plaats van den indic. aor. van de oratio recta en hebben dus dan de beteekenis van het verledene: εἶπεν ὅτι ἀποθάνοι ὁ Περικλῆς = εἶπεν· ἀπέθανεν ὁ Π., hij zeide, dat Pericles gestorven was; ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ (= ὅτι Ἀ. ἐξέδειρεν en ἐκρέμασεν), daar zegt men, dat Apollo Marsyas heeft gevild, nadat hij hem in den wedstrijd over de bekwaamheid had overwonnen, en dat hij zijn vel in het hol heeft opgehangen.

17) De coni., optat. en infin. van het praes. beteekenen de handeling in hare ontwikkeling, haren duur, zonder eenige aanduiding van tijd. Ook de slechts beproefde en de zich herhalende handeling, zie boven 7) en 8), worden door deze vormen aangeduid.

Aanm. De infin. en optat. van het praes. (zonder ἄν) in de oratio obliqua komen meestal overeen met den indic. praes. van de oratio recta; maar niet zelden hebben deze vormen de beteekenis van eene handeling, die in het verledene voortduurde of zich herhaalde en zijn dan gelijk aan het impf. van de oratio recta: εἶπεν ἔχειν μόνον παῖδα = εἶπεν ὅτι ἔχοι μόνον παῖδα = εἶπεν· ἔχω μόνον παῖδα of εἶπεν· εἶχον μόνον παῖδα, hij zeide, dat hij slechts één zoon had (zoowel = ik heb slechts één zoon, als = ik had slechts één zoon; de aor. σχεῖν en σχοίη zouden overeenkomen met ἔσχον, en dit zou beteekenen: ik kreeg); ἁλίσκεσθαι ἔφασαν = ἔφασαν· ἡλισκόμεθα, zij zeiden, dat zij gevaar liepen ingehaald te worden; Ξενοφῶντος κατηγόρησάν τινες φάσκοντες παίεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, sommigen beschuldigden Xenophon zeggende, dat zij door hem plachten geslagen te worden.

Voorbeelden bij 16) en 17): προπέμψας ἑρμηνέα εἶπεν, ὅτι βούλοιτο διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι· τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι, na een tolk vooruitgezonden te hebben, zeide hij, dat hij een gesprek met de bevelhebbers wilde beginnen; de legerhoofden besloten gehoor te geven; ἠξίου δοθῆναί οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρνην ἄρχειν αὐτῶν, hij verzocht, dat deze steden hem liever zouden gegeven worden dan dat Tissaphernes er het bestuur over hield; παρεκελεύετο τοῖς Ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, hij spoorde de Grieken aan het geschreeuw der Perzen te verdragen (nam. zoolang als het duurde); ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι σπείσασθαι βούλοιτο ἐφ' ᾧ μήτε αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν μήτ' ἐκείνους κάειν τὰς οἰκίας, hij zeide, dat hij een verdrag wilde sluiten, onder voorwaarde, dat hij de Grieken niet zou verongelijken, noch zij de huizen (nam. gedurende den geheelen terugtocht) zouden verbranden.

18) De imperativus praesentis kan slechts dan gebruikt worden, als de handeling moet aangeduid worden als voortdurend of zich herhalend; vandaar vindt men hem altijd in algemeene leefregels. De imperativus aoristi duidt de handeling eenvoudig aan, bijzonder een enkel geval: τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονέας τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου, τοῖς δὲ νόμοις πείθου, vrees de goden, eer uwe ouders, heb ontzag voor uwe vrienden, gehoorzaam aan de wetten; βλέψον εἰς τὰ ὄρη καὶ ἰδὲ ὡς ἄβατα πάντα ἐστίν, kijk eens naar het gebergte en zie hoe onbegaanbaar alles is.

19) Over den coni. praes. en aor. met ἄν in bijzinnen, zie § **59**, 35, *a*, A. 1.

F. *Participium praesentis en aoristi.*

20) Het participium van het praesens beteekent de voortduring van eene andere handeling gedurende de handeling van den hoofdzin, dus de gelijktijdigheid; daarentegen het partici-

pium van den aoristus gewoonlijk het gebeuren van eene andere handeling nog vóor de hoofdhandeling. Het eerste kan men vertalen door een omschrijvenden zin met terwijl, het tweede door nadat. Over het part. met ἄν vgl. § **61**, 19.

Aanm. 1. Het begrip van vroeger is niet opgesloten in het part. van den aor., maar ontstaat in zekeren zin vanzelf, daar eene handeling, die men zich niet als eene voortdurende, maar als een punt moet voorstellen, gedurende het gebeuren van de hoofdhandeling evenzeer voorbijgegaan is. Er zijn dan ook genoeg voorbeelden, waar het begrip van vroeger volstrekt niet toekomt aan het part. van den aor.; b. v. als de handeling door het part. uitgedrukt niet in eene tijdelijke maar in een oorzakelijke verhouding tot de hoofdhandeling staat, in welk geval het part. vertaald moet worden door een omschrijvenden zin met omdat, inzooverre als, b. v.: *οὐ καταγέλαστος ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών*, gij zult niet bespottelijk zijn, omdat gij uit de stad gaat; *εὖ ἐποίησας ἀναμνήσας με*, gij hebt goed gehandeld, dat gij mij herinnerd hebt. Voornamelijk bij *φθάνω* en *λανθάνω* staat bijna altijd het part. aor zonder het begrip van vroeger, vgl. § **61**, 8 en 9.

Aanm. 2. Het part. van den aor. kan ook ingressieve beteekenis hebben, zoodat slechts de aanvang van de door het partic. uitgedrukte handeling vóor de hoofdhandeling plaats heeft, terwijl het verloop verder gelijktijdig is: *Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπεν· ὦ Ἡράκλεις, οἷον σὺ λέγεις, ὦ πάτερ*, Cyrus lachte daarbij en zeide onder het lachen: bij Heracles! wat zegt gij daar, vader! *ἀφίκοντο εἰς Δελφοὺς χρήσασθαι τῷ μαντείῳ περί τινων βουληθέντες*, zij kwamen te Delphi, besloten het orakel over het een en ander te raadplegen.

Aanm. 3. Het part. van het praes. kan ook eene herhaling beteekenen: *ἐθέλησον κατὰ βραχὺ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι*, neem u voor in het kort te antwoorden op hetgeen telkens wordt gevraagd.

Aanm. 4. Ook het begrip van poging (conatus) kan in het part. van het praes. opgesloten liggen: *αἰσχρόν ἐστι διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαβεῖν*, het is schandelijk iets goeds, dat door onze vrienden wordt aangeboden, niet aan te nemen; *ἀπολλύμενος*, in doodsgevaar.

Aanm. 5. Evenals het impf. dikwijls een voortdurende handeling aanduidt, die vroeger dan de hoofdhandeling plaats had, zie boven 15) A. 2, zoo komt ook het part. van het praes. in die beteekenis voor: *Σωκράτης βελτίους ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν*, Socrates liet hen, die met hem omgingen altijd gaan, nadat hij hen beter had gemaakt; *ὥς φασιν οἱ παρόντες*, zooals zij zeggen, die er bij waren.

G. *Futurum.*

21) Daar het futurum niet van den praesensstam, maar van den verbaalstam afgeleid wordt, zoo beteekent het slechts, dat iets in de toekomst gebeuren zal (factische beteekenis); dikwijls echter ook, dat iets in de toekomst zal beginnen (ingressieve beteekenis): ἄρξω, ik zal regeeren en ik zal aan de regeering komen.

Aanm. 1. Over het futurum tot aanduiding van iets, dat verwacht wordt zie § **59**, 7.

Aanm. 2. Dikwijls wordt ook het fut. in plaats van den imper. gebruikt: *ὡς οὖν ποιήσετε*, doet dan aldus! Ook met een ontkenning als dringend verbod: *οὐκ ἐπιορκήσεις*, doe geen meineed! Ook vragenderwijze: *οὐ περιμενεῖς*; wacht eens! als verzoek, en met *οὐ μή* (vgl. § **63**, 10) als verbod: *οὐ μὴ λαλήσεις*; babbel toch niet! Vgl. ook § **59**, 28, A. 3.

22) Hetgeen men voornemens is te doen of wat zoo dadelijk te wachten staat, wordt uitgedrukt door **μέλλω** met den infinitivus: ik ben van plan om te doen. De infinitivus is óf die van het fut. (dus dubbele aanwijzing van de toekomst), óf die van het praes. (voortdurende handeling), óf, maar zelden, die van den aor. (de handeling als feit): **ἀκούω τινὰ διαβάλλειν ἐμὲ ὡς ἐγὼ ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν**, ik hoor, dat iemand mij belastert door te zeggen, dat ik van plan ben u naar de Phasis te voeren; **μέλλω ὑμᾶς διδάξειν**, ik ben van plan u aan te wijzen; **μέλλοντος λαβεῖν**, toen hij juist van plan was het te nemen.

Aanm. *Μέλλω ποιεῖν* beteekent niet alleen ik ben van plan om te doen, maar ook het staat te verwachten, dat ik doe, ik zal of moet doen: *ᾖδον καὶ ἐχόρευον, ὁπότε οἱ πολέμιοι ὄψεσθαι αὐτοὺς ἔμελλον*, zij zongen en dansten, als het te verwachten was, dat de vijanden hen zouden zien; *τὰς ἀποκρίσεις μοι βραχυτέρας ποίει, εἰ μέλλω σοι ἕπεσθαι*, bekort me uwe antwoorden, als ik u volgen zal; *παιδιὰς τοιαύτας ἐξεύρισκον, αἳ ἱδρῶτα ἤμελλον παρέχειν*, zij verzonnen zulke spelen, die inspanning moesten veroorzaken. Vandaar beteekent *πῶς οὐ μέλλω* en *τί οὐ μέλλω*; waarom zou ik niet?

H. *De vormen van den perfectumstam.*

23) De indicativus perfecti beteekent een bestaanden toestand als gevolg van eene voleindigde handeling; hij is dus het praes. van de voleindigde handeling: **τέθνηκεν**, hij is dood, **τέθαπται**, hij ligt begraven, **ἕστηκα**, ik sta (**στῆναι**, gaan staan), **βέβηκα**, ik sta met de beenen van elkander (**βῆναι**, eene schrede doen), **δέδορκα**, ik zie scherp aan (**ἔδρακον**, ik vestigde mijn blik op iemand), **κέκραγα**, ik schreeuw (**ἀνακραγεῖν**, zijne stem verheffen), **σεσίγηκα**, ik ben verstomd (**σιγῆσαι**, verstommen), **κεχρῆσθαι**, in bestendig gebruik hebben (**χρήσασθαι**, in gebruik nemen), **κέκτημαι**, ik bezit (**ἐκτησάμην**, ik verwierf), **ἔρρωμαι**, ik ben sterk, **δέδοικα**, ik ben bevreesd.

Aanm. 1. De perfecta van ww. van gemoedsaandoening duiden niet aan, dat de gemoedsaandoening voorbij is, maar dat het aangrijpen van haar voorbij is en de aangegrepene in dien toestand blijft: *ἐντεθύμημαι*, ik ben doordrongen van het besef; *ἐπιτεθύμηκα*, ik ben vervuld van de begeerte; *ἐσπούδακα*, ik ben vol ijver; *τεθαύμακα*, ik ben vol bewondering.

Aanm. 2. Zeer dikwijls vindt men den aor., waar men het pf. verwacht; in dit geval was niet het in het tegenwoordige voleindigd zijn van de handeling hoofdzaak, maar veeleer het begin in het verledene: *οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προςέλαβον*, niet uit gebrek aan manschappen voer ik u als bondgenooten aan, maar omdat ik oordeelde, dat gij beter en sterker zijt dan een groot aantal bar-

baren, hierom heb ik u aangenomen. Nooit kan omgekeerd het pf. in plaats van den aor. staan.

24) Het plusquamperfectum beteekent een vroegeren toestand als gevolg van eene voleindigde handeling; het is dus het praeteritum van de voleindigde handeling: ἐτεθνήκειν, hij was dood, ἐκεκτήμην, ik bezat, ἐτέθαπτο, hij lag begraven, ἐπεφοβήμην, ik was vol vrees.

Aanm. 1. Dikwijls stelt een schrijver voor de levendigheid iets, dat volstrekt nog niet als gebeurd vermeld is, als reeds voleindigd voor: καταθέμενοι τὰ ὅπλα ἐν χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν καὶ ἄλλος ἄλλον εἷλκε, καὶ ἄλλος ἀνεβεβήκει καὶ ἡλώκει τὸ χωρίον, na hunne wapenen afgelegd te hebben klommen zij alleen in hun onderkleederen naar boven en de een trok den ander en de ander was reeds boven en de plaats was ingenomen.

Aanm 2. Het plqpf. in bijzinnen beteekent niet, zooals in het Latijn het voor iets anders gebeurd zijn (hiertoe wordt de indic. aor. gebruikt), maar wijst aan, dat de door het plqpf. uitgedrukte handeling voleindigd was, toen de hoofdhandeling nog geschiedde.

25) Het futurum perfecti beteekent een toekomstigen toestand als gevolg van een nu nog niet afgeloopen handeling: τεθνήξω, ik zal dood zijn, τεθάψομαι, ik zal begraven liggen.

26) De coni., optat., imper. en infin. van het perfectum beteekenen den toestand als gevolg eener handeling, zonder nadere aanduiding van den tijd: τεθνάναι, dood zijn, ἕσταθι, sta vast! μέμνησο, denk er steeds aan!

Aanm. Door de vormen van den pf.stam wordt somtijds eene nog toekomstige handeling als reeds voleindigd voorgesteld, om hiermede de dringende noodzakelijkheid van het resultaat aan te duiden: καὶ σὺ ἡμῖν πιστὰ θεῶν πεποίησο καὶ δεξιὰν δός, en doe gij onmiddellijk een eed en geef de rechterhand!

27) Het participium perfecti beteekent, dat de door het part. uitgedrukte handeling ten tijde van de hoofdhandeling voleindigd is: ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οἳ ἦσαν ἐκπεπτωκότες, zij maakten bruggen van de palmboomen, die ontworteld op den grond lagen.

Aanm. Ἔχειν met het part. pf. beteekent het door de handeling bewerkte en nu nog voortdurend bezit: πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἡρπακότες, wij hebben veel dingen geroofd, en die hebben wij nog. Daar echter het voleindigd zijn van de handeling reeds voldoende wordt uitgedrukt door het ww. ἔχειν, vindt men dikwijls het part. aor. in plaats van het part. pf., τοὺς ἄλλους πάντας εἶχε καταστρεψάμενος Κῦρος, al de overigen bezat Croesus, na ze aan zich onderworpen te hebben. Bij de tragici vindt men zeer dikwijls het intrans. ἔχω, zich in een toestand bevinden, verbonden met het part. pf. of aor.: θαυμάσας ἔχω τόδε, hierover ben ik in verwondering geraakt en nu ben ik in dien toestand, dus = τεθαύμακα τόδε, hierover sta ik verwonderd.

---

§ 59. LEER VAN DE MODI.

A. *Voorafgaande aanmerkingen.*

1) Modi noemt men in de syntaxis die vormen van het werkwoord, door welke bepaald wordt, wat de verhouding van de uitgesproken handeling tot de werkelijkheid is.

Er zijn vier modi, die grootendeels, maar niet geheel samenvallen met de modi der etymologie: *a*) de modus der werkelijkheid, realis (indicativus), *b*) de modus van het verwachte (coniunctivus en futurum), *c*) de modus van hetgeen enkel gedacht wordt (optativus), en *d*) de modus van de nietwerkelijkheid, irrealis (uitgedrukt door de verleden tijden, § **58**, 2, II, A, B en C: indic. van aoristus, imperfectum en plusquamperfectum, want wat vroeger was, is op het oogenblik, waarop men spreekt, niet meer).

Aanm. 1. Natuurlijk kan van den aoristus alleen de indicativus de beteekenis van nietwerkelijkheid hebben, daar de coni. en optat. aor. oorspronkelijk het verledene niet aanwijzen; deze modi missen dan ook het augment, het kenteeken van het verledene.

Aanm. 2. De tijden van het verledene (praeteritum) hebben dus twee modusaanwijzingen: *a*) de werkelijkheid in het verledene en *b*) de nietwerkelijkheid.

2) Men onderscheidt twee hoofdsoorten van zinnen: oordeelszinnen en begeerzinnen. De ontkenning voor de eerste is οὐκ, die voor de laatste μή.

3) Bij den coniunctivus, den optativus en den modus irrealis wordt in bepaalde gevallen ἄν gevoegd, om den modus als modus van den oordeelszin te doen kennen en van den gelijken modus van den begeerzin (waarbij ἄν nooit staat) te onderscheiden. De indicativus heeft als oordeelszin dit ἄν niet noodig, omdat voor zijn begeerzin een bijzondere vorm, de imperativus, vgl. 6), bestaat.

Aanm. De particula ἄν wordt onmiddellijk achter het verbum, waarbij zij behoort, geplaatst. Wanneer echter het ww. voorafgegaan wordt door een voor den zin belangrijk woord, zooals door een negatie, door een vraagwoord of in 't alg. door een woord, waarop de nadruk valt, dan staat zij onmiddellijk hierachter. Dikwijls staat ἄν ook dubbel; dan wijst het eerste reeds dadelijk de soort van modus van den zin aan, terwijl het tweede bij het verbum staat.

B. *Over de modi in den zelfstandigen of hoofdzin.*

4)

A. Oordeelszin.	B. Begeerzin.
a. Indicativus (οὐ)	*a.* Imperativus (μή)
b. [Coniunctivus met ἄν], futurum (οὐ)	*b.* Coniunctivus zonder ἄν (μή)
c. Optativus met ἄν (οὐ)	*c.* Optativus zonder ἄν (μή)
d. Praeteritum met ἄν (οὐ)	*d.* Praeteritum zonder ἄν (μή)

3) In het ep. vervangt het enclitische κέν, κέ (voor klinkers door elisie κ' of χ') dikwijls het insgelijks gebruikelijke ἄν.

4) Over den coni. met ἄν in het ep. zie 7) Dial.

5) **A.** *a.* De indicativus, de modus der werkelijkheid, wordt in zelfstandige oordeelszinnen gebruikt, om hetzij bevestigend hetzij ontkennend eenvoudig iets te verklaren of rechtstreeks naar iets te vragen.

6) **B.** *a.* De imperativus is een andere vorm voor den indicativus, bijzonder bestemd tot uitdrukking van een bevel of een verbod.

Over het onderscheid van beteekenis tusschen den imper. van den aor. en van het pr. zie § **58**, 18. Bij een verbod staat in plaats van den 2den pers. sing. en plur. van den imper. aor. de 2de pers. sing. en plur. van den coniunctivus aor.; de 3de pers. van den imper. aor. is echter meer gebruikelijk dan die van den coni. aor.; dus:

bevel	*φύγε*, ontvlucht	*φεῦγε*, zwerf rond
	φυγέτω, hij ontvluchte	*φευγέτω*, hij zwerve rond
verbod	*μὴ φύγῃς*, ontvlucht niet	*μὴ φεῦγε*, zwerf niet rond
	μὴ φυγέτω, hij ontvluchte niet	*μὴ φευγέτω*, hij zwerve niet rond.

Πρὸς θεῶν, μὴ τοίνυν ἀποκρύψῃ, ἀλλ' εἶπον ἡμῖν, bij de goden! houd het niet geheim, maar zeg het ons! *αὔριον ἕωθεν ἀφικοῦ οἴκαδε καὶ μὴ ἄλλως ποιήσῃς*, kom morgen vroeg tehuis en doe niet anders! *ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀράτω τὴν χεῖρα*, hij, die dit goed vindt, steke de hand op!

Aanm. Over den indic. van het fut. als imper. zie § **58**, 21, A. 2; over den optat. potentialis als zoodanig beneden 9); over *ὅπως* met den indic. van het fut. beneden 28) A. 3.

7) **A.** *b.* Als modus van het verwachte wordt in zelfstandige oordeelszinnen het futurum gebruikt, en daar dit reeds door zijn vorm genoegzaam onderscheiden is van den coniunctivus, die zonder *ἄν* in zelfstandige begeerzinnen gebruikt wordt, zoo staat bij het fut. nooit *ἄν*. Met het fut. wisselt de modus potentialis af, zie beneden 9), daar de uitdrukking het is te verwachten, dat gemakkelijk verwisseld kan worden met de uitdrukking het is denkbaar, het kan gebeuren, dat.

---

6) Ep. vindt men in een verbod ook wel den 2den pers. imper. aor., b.v. *σὺ δὲ μὴ χόλον ἔνθεο θυμῷ*, en koester gij geen toorn in uw hart!

7) In het ep. heeft men nog *κέν* (zelden *ἄν*) bij den indic. fut. om iets aan te duiden, dat misschien gebeuren zal: *ὁ δέ κεν κεχολώσεται, ὅν κεν ἵκωμαι*, hij echter, tot wien ik ook kome, zal wel vertoornd zijn. — Verder vindt men in het ep. nog zeer dikwijls den coni. van den zelfstandigen oordeelszin; *ἄν* of *κέν* staat, ofschoon niet altijd, bij dezen coni. *οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι*, want nog nooit zag ik zulke mannen, en ik zal hen ook wel niet zien; *οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ κίθαρις τά τε δῶρ' Ἀφροδίτης*, dan helpt u uw citer wel niets en de gaven van Aphrodite.

Aanm. Wij zijn gewoon het gr. fut. door ons fut. te vertalen; dat echter oorspronkelijk niet het bepaald toekomstige, maar slechts de verwachting, dat iets geschieden zou, door het fut. werd uitgedrukt, wordt nog bewezen door het gebruik van het fut. in relatieve zinnen en in zinnen met *ὅπως*, gelijk ook door het gebruik van het part. fut. met het generische artikel (§ **49**, 4, A. 1); in dit geval wordt de in het fut. uitgedrukte handeling voorgesteld als op grond van zekere omstandigheden te verwachten: *ἡγεμόνα αἰτήσομεν Κῦρον ὅστις ἡμᾶς ἀπάξει*, wij zullen Cyrus een gids vragen (van wien het zich laat verwachten, dat hij ons zal wegvoeren =), die de geschiktheid heeft ons weg te voeren; *ἡ χώρα πολλὴ καὶ ἀγαθὴ ἦν καὶ ἐνῆσαν οἱ ἐργασόμενοι*, het land was groot en vruchtbaar en er woonden menschen in (van wie zich verwachten liet, dat zij het zouden bebouwen =), die geschikt waren om het te bebouwen. Men vindt plaatsen, waar deze oorspr. beteekenis van het fut. nog duidelijk in het oog valt: *εἰ μὴ χρυσῷ στεφάνῳ στεφανωθήσεται, ἀγανακτεῖ*, als hij niet op de bekroning kan rekenen, is hij boos.

8) **B.** *b.* De coniunctivus van den zelfstandigen begeerzin komt voor:

a) als coni. adhortativus (opwekkend), in den 1sten pers. plur. (meestal van het praes.), b. v. *ἴωμεν* (ik verwacht, dat wij gaan =) wij willen gaan, laten wij gaan! Minder dikwijls vindt men den 1sten pers. sing. (meestal van den aor.) en wel regelmatig vergezeld van *ἄγε* (*δή*), *φέρε* (*δή*), welaan! *νῦν ἴωμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός*, laten wij nu gaan en naar den man hooren! *φέρε δή, τὰς μαρτυρίας ὑμῖν ἀναγνῶ*, welaan dan! laat ik u de getuigenissen voorlezen!

b) als coni. dubitativus of deliberativus (met aarzeling vragend voorgesteld), meestal in den 1sten pers. sing. en in den 1sten pers. plur., b. v. *ἴωμεν*; (verwacht gij, dat wij gaan =) zullen wij gaan? moeten wij gaan? Dikwijls wordt hier *βούλει*, *βούλεσθε*, *θέλεις*, *θέλετε* voor geplaatst. Zelden wordt de 3de pers. van dezen coni. gevonden: *βούλει σοι εἴπω*; wilt gij, dat ik het u zeg? *τί ἔρωμαι*; wat moet ik vragen? *εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν ἢ τί δράσομεν*; moeten wij spreken of zwijgen, of wat moeten wij doen?

Aanm. In plaats van den 1sten pers. van den coni. wordt dikwijls de 1ste pers. van het fut. gevonden.

c) in plaats van den imperativus, maar met de beperking, dat dit slechts bij een verbod plaats heeft en wel alleen als de aor. gebezigd wordt, vgl. boven 6).

Over den coni. dubit. na *οὐκ ἔχω* zie de voorbeelden beneden 22).

9) **A.** *c.* De optativus met ἄν in zelfstandige oordeelszinnen wijst de handeling aan als gedacht en daarom ook denkbaar, mogelijk (modus potentialis): δὶς ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης (het is ondenkbaar =) het is onmogelijk, dat men tweemaal in dezelfde rivier loopt.

Uit beleefdheid gebruiken de Grieken dikwijls den potentialis; in plaats van het geschieden wijzen zij dan slechts de mogelijkheid daarvan aan; in het Nederlandsch gebruikt men in dit geval de hulpwerkwoorden kunnen, moeten, mogen, zullen, en evenals wij hierbij dikwijls de particula wel gebruiken, zoo vindt men in het Grieksch dikwijls ἴσως en τάχα, wellicht, bij den potentialis: ὥρα ἂν εἴη λέγειν, nu kan het, nu zal het, nu mag het tijd zijn om te spreken; τάχ' οὖν εἴποι τις ἄν, ἴσως οὖν εἴποι τις ἄν, nu kan, nu zal, nu mag iemand wel zeggen.

Hieruit heeft zich het gebruik van den potentialis in plaats van den imper. ontwikkeld: νῦν ἂν λέγοις, nu kunt gij spreken = spreek!

Aanm. Regelmatig heeft de optat. van den aor. of van het praes. met ἄν betrekking op het tegenwoordige of op de toekomst. Hetgeen in het verledene mogelijk was, wordt door het praeteritum indic. met ἄν uitgedrukt, dus οἴοιτό τις ἄν = credas (of credideris), men zou meenen, ᾤετό τις ἄν = crederes, men kon toen meenen: ἔνθα δὴ ἔγνω τις ἄν, toen kon men erkennen; ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες, op dien leeftijd, waarop gij er het meest geloof aan kondet schenken, daar gij kinderen waart; πόθεν κλέος γ' ἂν εὐκλεέστερον κατέσχον ἢ τὸν αὐτάδελφον ἐν τάφῳ τιθεῖσα; hoe had ik grooter roem kunnen verkrijgen dan door mijn broeder te begraven?

10) **B.** *c.* De optativus zonder ἄν in zelfstandige zinnen drukt een wensch uit (de eigenlijke optativus). Meestal wordt de wenschende zin met εἰ γάρ of εἴθε (zelden met ὡς), och of! dat toch! ingeleid.

De optativus van den aoristus wijst niet op het verledene, maar evenzeer als de optativus van het praesens op de toekomst: μή μοι γένοιθ' ἃ βούλομ', ἀλλ' ἃ συμφέρει, moge mij niet ten deel vallen wat ik wensch, maar wat voordeelig is! εἴθ', ὦ λῷστε, σὺ τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο, och of gij, mijn beste! daar gij zulk een man zijt, een vriend van ons worden moogt!

Aanm. Als de wensch uitdrukkelijk als onvervulbaar moet worden aangewezen, wordt het praeteritum als modus van de nietwerkelijkheid gebezigd, zie beneden 12).

11) **A.** *d.* Het praeteritum met ἄν als modus van de nietwerkelijkheid (modus irrealis) kan slechts in zelfstandige oordeelszinnen voorkomen, bij welke een voorwaardelijke nevenzin, hetzij uitgedrukt in woorden, hetzij voorgesteld in gedachten, gevoegd is. Vgl. beneden 37).

Aanm. Bij de uitdrukking bijna staat de modus van de werkelijkheid: ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην, bijna had ik mij zelf vergeten (het bijna vergeten is werkelijk); ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα καὶ μικροῦ κἀκεῖνον ἐξετραχήλισεν, het paard stort op de knieën en had hem bijna afgeworpen.

12) **B.** *d.* Het praeteritum zonder ἄν in zelfstandige begeerzinnen is de uitdrukking van een wensch, waarvan tevens wordt aangewezen, dat hij niet meer vervuld kan worden. Dikwijls wordt deze modus omschreven door de verbaalvormen ὤφελον, ὤφελες, ὤφελε(ν), ik moest, enz. m. d. infin.; de oorspronkelijke beteekenis van dit ὤφελον (dat toch eig. een oordeelszin en geen begeerzin is) werd zoo weinig in het oog gehouden, dat men er dikwijls εἰ γάρ, εἴθε of ὡς voor plaatste en als ontkenning steeds μή gebruikte.

Daar men in den tegenwoordigen tijd slechts zelden iets voor een oogenblik wenscht, staan onvervulbare wenschen, die op het tegenwoordige betrekking hebben, gewoonlijk in het impf.; die daarentegen op het verledene betrekking hebben, in den indicativus aoristi (of in den infin. aor. met ὤφελον), daar bij een terugblik op het verledene meest slechts eene handeling als zoodanig, een feit, gewenscht wordt: εἴθ' ἦσθα δυνατὸς δρᾶν ὅσον πρόθυμος εἶ, och dat gij in staat waart (en bleeft) te doen, waartoe gij geneigd zijt! εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην, mocht ik u, Pericles! toen ontmoet hebben! ὤφελε Κῦρος ζῆν, och of Cyrus leefde! μήποτ' ὤφελον λιπεῖν τὴν Σκῦρον, had ik toch nooit Scyros verlaten!

Aanm. Echter staat ook het impf. van wenschen, die den verleden tijd betreffen, als de handeling als een voortdurende wordt beschouwd. Omgekeerd vindt men den indic. aor. deels met factische, deels met ingressieve beteekenis ook van het tegenwoordige of van de toekomst.

---

9) In het ep., en ook bij att. dichters, wordt bij den optativus potentialis ἄν niet altijd gevonden, b. v. ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι, gemakkelijk kan een god, als hij tenminste wil, een mensch ook in de verte redden.

Daar de optat. praes. oorspronkelijk in het geheel geen tijd aanwijst, wordt hij, bijz. door Herodotus, dikwijls bij een vermoeden gebruikt van het verledene; dit verledene moet natuurlijk uit den samenhang opgemaakt worden: μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλήνων τινάς φασι τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσσχόντας ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· εἴησαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες, men zegt, dat hierna Grieken, na in Tyrus, eene stad in Phoenicië, geland te zijn, des konings dochter Europe hebben geroofd; dit mogen wel Cretensers geweest zijn.

12) Ep. vindt men voor den aor. ὤφελον ook het impf. ὤφελλον, verg. § 41, 32, en in plaats van εἰ en εἴθε worden daar de vormen αἰ en αἴθε gebruikt.

C. *Over de modi van de hulpwerkwoorden moeten, kunnen, willen.*

13) Wanneer niet het moeten, maar de daarvan afhankelijke in den infinitivus staande handeling als niet werkelijk gedacht wordt, wordt voor het hoofdwerkwoord de modus der nietwerkelijkheid gebruikt, maar zonder *ἄν*, dat anders in oordeelszinnen volstrekt noodig is.

Hiertoe dienen de imperfecta: *ἔδει*, *χρῆν*, het moest, *καιρὸς ἦν*, het was tijd, *προςῆκεν*, het betaamde, *ἄξιον ἦν*, het was der moeite waard, *εἰκὸς ἦν*, het ware gepast, *δίκαιον ἦν*, het ware billijk, *αἰσχρὸν ἦν*, het zou schandelijk zijn, en de adi. verbalia op *τέον* met *ἦν*: *ἔδει μὲν τοὺς λέγοντας ἅπαντας μήτε πρὸς ἔχθραν ποιεῖσθαι λόγον μηδένα μήτε πρὸς χάριν*, allen, die het woord voeren, moesten noch door haat gedreven noch om gunst te bejagen spreken.

Aanm. 1. Daar de verplichting bijna altijd als voortdurend wordt voorgesteld, zoo is de aor. in dit geval bijna geheel ongebruikelijk.

Aanm. 2. Als het moeten zelf als niet werkelijk gedacht wordt, moet *ἄν* er bijgevoegd worden: *ὦ Σωκράτες οὐδὲ θαμίζεις ἡμῖν καταβαίνων εἰς τὸν Πειραιᾶ· χρῆν μέντοι· εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ ἔτι ἐν δυνάμει ἦν τοῦ ῥᾳδίως πορεύεσθαι πρὸς τὸ ἄστυ, οὐδὲν ἄν σε ἔδει δεῦρο ἰέναι, ἀλλ' ἡμεῖς ἂν παρὰ σὲ ᾖμεν· νῦν δέ σε χρὴ πυκνότερον δεῦρο ἰέναι*, Socrates! gij komt ons ook niet dikwijls in den Piraeeus opzoeken; en dat moest gij toch doen; want als ik nog in staat was gemakkelijk naar de stad te komen, behoefdet gij niet hierheen te komen, maar wij zouden tot u komen; nu moet gij meer hierheen komen.

14) Bij kunnen zijn twee gevallen te onderscheiden:

a) als eene handeling als onmogelijk wordt voorgesteld, maar tegelijk als niet verlangd, staat kunnen in den modus der nietwerkelijkheid: *ἀριθμὸν γράψαι οὐκ ἂν ἐδυνάμην ἀκριβῶς*, een getal zou ik niet nauwkeurig kunnen opgeven;

b) zeer dikwijls staat kunnen in den potentialis, hoewel niet het kunnen, maar de hiervan afhankelijke handeling als mogelijk wordt gedacht: *ἄνευ σίτου οὔτε μάχεσθαι οὔτε ζῆν δυναίμεθ' ἄν*, zonder spijsvoorraad zouden wij noch kunnen vechten, noch leven.

15) Willen staat zoowel in den modus der nietwerkelijkheid als in den potentialis, ook als het willen zelf als werkelijk, maar misplaatst, voorbarig of ongeoorloofd, en slechts de daarvan afhankelijke in den infin. staande handeling als mogelijk en niet werkelijk wordt gedacht: *χρήματα προςγενέσθαι ἔτι ἂν βουλοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι τοὺς ἀξίους*, ik wenschte wel, dat wij nog bovendien geld kregen, opdat ik hen, die het verdienen, zou kunnen vereeren en hun geschenken geven.

D. *Over de modi in zelfstandige of directe vragen.*

Voorafgaande aanm. Vragen worden of door vragende vnw. en bijw. of door vragende partikels ingeleid, of moeten door den toon worden aangeduid.

Eenledige directe vragen worden ingeleid door *ἆρα* en *ἦ* = -nĕ, *ἆρ' οὐ*, *οὐκοῦν*, ook alleen *οὐ* = nonne, *ἆρα μή*, alleen *μή*, *μῶν* (uit *μὴ οὖν*), zelfs *μῶν μή* = num. Tweeledige directe vragen worden door *πότερον—ἤ* = utrum — an ingeleid; maar evenals in het Latijn ook het enkele an wordt gebruikt, om van twee gedachte gevallen juist dat geval aan te duiden, waarvan men overtuigd is, dat het het bestaande is, zoo vindt men in het Grieksch ook *ἄλλο τι* (nam. *ποιεῖς* of *νομίζεις*) *ἤ*.

16) In de zelfstandige of directe vragen, die een oordeel bevatten, staan de modi van den zelfstandigen oordeelszin, dus *a*) de indicativus als modus realis, *b*) de optativus met *ἄν* als modus potentialis, en *c*) het praeteritum met *ἄν* als modus irrealis:

πῶς ἐσώθης ἐκ τῆς μάχης; hoe zijt gij uit den strijd gered? *μὴ τὸν Ἀχιλλέα οἴει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνων;* gij meent toch niet, dat Achilles om dood en gevaren denkt? *καί μοι δεῦρο, ὦ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται;* kom eens hier, Meletus! en zeg eens: schat gij het hoog, dat de jongeren zoo goed mogelijk worden? *ἆρα ἐθελήσειεν ἂν ἡμῖν διαλεχθῆναι;* zou hij wel een gesprek met ons willen aanknoopen?

17) In de zelfstandige vraagzinnen, welke een begeeren uitdrukken, staat de coni. dubitativus; in plaats van den 1sten pers. coni. wordt dikwijls de 1ste pers. indic. fut. gebruikt, vgl. boven 8) *b* en A: *ἦ καὶ ἐγὼ εἴπω ὅ,τι γιγνώσκω;* moet ook ik zeggen, wat ik denk?

E. *Over de modi in den afhankelijken zin.*

Voorafgaande aanmerkingen over den optativus orationis obliquae.

18) Om aan te duiden, dat een zin aan de gedachte of rede van een ander ontleend is en niet aan den spreker zelf toebehoort, wordt slechts in zeer weinig gevallen de optativus gebezigd, nam.:

a) wanneer in den hoofdzin een historische tijd staat (want de gedachten of woorden van een ander moeten reeds verleden zijn, als zij den spreker bekend zullen zijn);

b) wanneer de gedachte of verhaalde handeling gelijktijdig is met de hoofdhandeling (want ook de optat. aor. heeft niet de be-

---

D. In de eenledige rechtstreeksche vraag is ep. *ἦ* of *ἦε* gebruikelijk. In de tweeledige rechtstreeksche vraag vindt men (niet *πότερον* maar) *ἠ—ἦ*.

teekenis van het verledene; zie echter eene belangrijke uitzondering § **58**, 16, A.);

c) in plaats van den indicativus van den oordeelszin en van den coniunctivus van den begeerzin (daarentegen moeten de potentialis en irrealis onveranderd blijven).

Bovendien behoeft de Griek ook daar, waar de optativus in de oratio obliqua kan staan, dezen niet te gebruiken; zonder verschil van beteekenis kan hij de modi van de oratio recta houden; zelfs gebruikt hij deze en den optat. orationis obliquae door elkander.

Zie verder over de oratio obliqua § **62**.

Aanm. Daar dus na een historischen tijd (waartoe ook het praes. historicum behoort) dikwijls de optativus gebruikt wordt, terwijl hij niet mag staan na de hoofdtijden (waartoe men alles moet rekenen, wat niet het verledene aanwijst, dus ook den coni. aor., den opt. aor. met *ἄν*, den imper. aor., ja zelfs den gnomischen aor.), zoo spreekt men wel eens van eene consecutio modorum; uit de onmiddellijk volgende regels over den afhankelijken zin zal echter blijken, dat deze consecutio modorum volstrekt geen vaste wet is.

a. *Zinnen afhangende van verba sentiendi en declarandi.*

Voorafgaande aanm. Het van een verbum sentiendi of declarandi afhankelijk oordeel van een ander wordt dikwijls door *ὅτι* of *ὡς* ingeleid. Als negatie dient, zooals in alle oordeelszinnen, *οὐ*. Over de prolepsis vgl. § **46**, 13.

19) Staat het verbum sentiendi of declarandi in een hoofdtempus, vgl. 18), dan moet in den afhankelijken zin altijd de modus van de oratio recta behouden worden.

20) Staat het verbum sentiendi of declarandi in een historischen tijd, dan kan in den afhankelijken zin de indicativus van de oratio recta in den overeenkomstigen optat. overgaan; zeer dikwijls wordt hier echter de indic. behouden; ook vindt men beide modi naast elkander. De potentialis en irrealis moeten echter onveranderd blijven.

Aanm. 1. De indic. aor. kan dus in den optat. aor. overgaan en dan heeft de optat. aor. de beteekenis van het verledene (vgl. § **58**, 16, A.); maar deze beteekenis ligt niet in den vorm (het augment, het teeken van het verledene, is afwezig) maar in den samenhang. Zoo kan ook het impf. overgaan in den optat. pr. en deze beteekent dan de voortduring in het verledene, hoewel ook in dezen vorm zelf niets is, dat op het verledene terugwijst (verg. § **58**, 17, A.).

Aanm. 2. De tijd van de oratio recta geldt ook voor de oratio obliqua, dus:

	Oratio recta	Oratio obliqua
tegenw.	*εἶπε· πεινῶ*	*εἶπεν ὅτι πεινῷ* of *πεινῴη*
	hij zeide: ik heb honger	hij zeide, dat hij honger had.
verleden	*εἶπε· ἐπείνων*	*εἶπεν ὅτι πεινῴη*
	hij zeide: ik had honger	hij zeide, dat hij toen (vroeger) honger had.

Of de honger wezenlijk bestond dan of hij slechts voorgewend was, is hier niet uitgesproken.

Voorbeelden: *λέγει ὡς ὑβριστής εἰμι καὶ βίαιος*, hij zegt, dat ik overmoedig en gewelddadig ben; *βασιλεὺς ἤκουσε Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῷεν τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχονται διώκοντες*, de koning hoorde van Tissaphernes, dat de Grieken aan hunnen kant overwonnen en vervolgend voorwaarts rukten; *Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα*, Cyrus zeide, dat de tocht zou zijn tegen den grooten koning naar Babylon; *ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ, ὅτι πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν*, Cleanor antwoordde, dat zij eer zouden sterven dan de wapenen overgeven.

Aanm. 3. Somtijds worden, hoewel de afhank. zin met *ὅτι* is ingeleid, toch de woorden zelve van den spreker behouden; dan is *ὅτι* voor ons niets anders dan een aanhalingsteeken: *Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμι ὃν ζητεῖς*, Proxenus zeide: »ik ben het zelf, dien gij zoekt."

Aanm. 4. Na een ontkennenden hoofdzin vindt men somtijds *ὅπως* in plaats van *ὡς* of *ὅτι*: *ὅπως ἐγὼ ἄχθομαι ὑμᾶς τρέφων, μηδ' ὑπονοεῖτε*, gij moet zelfs niet vermoeden, dat ik door u te onderhouden bezwaard word.

Aanm. 5. De regeerende zin is niet uitgesproken bij *οὐχ ὅτι*, *οὐχ ὅπως*, *μὴ ὅτι* en *μὴ ὅπως* (= *οὐκ ἐρῶ ὅτι* of *ὅπως*, ik zal niet zeggen, dat —, *μὴ εἴπω* of *μὴ ὑπολάβῃ τις ὅτι* of *ὅπως*, laat ik niet zeggen, dat — of men denke niet, dat —): *ἡ γῆ οὐχ ὅπως τινὰ καρπὸν ἤνεγκεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὕδωρ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἐκ τῶν φρεάτων ἐπέλιπεν*, niet alleen bracht de aarde geen vrucht voort, maar zelfs het water droogde in dat jaar op in de putten; *μὴ ὅτι θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοὶ οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας*, niet alleen de goden, maar ook brave menschen beminnen de trouweloozen niet; *μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι ἐν ῥυθμῷ ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθαι δύνασθε*, gij kunt niet alleen niet op de maat dansen, maar zelfs niet recht staan; *οὐδὲ ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι λέγειν τι δυνησόμεθα*, wij zullen zelfs niet kunnen adem halen, laat staan dan iets zeggen; *διὰ τὸν χειμῶνα οὐδὲ πλεῖν, μὴ ὅτι ἀναιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας δυνατὸν ἦν*, door den storm was het zelfs niet mogelijk te varen, laat staan de mannen op te visschen.

Οὐχ ὅτι komt weinig voor; bij Plato vindt men het vooral in het tweede lid in de beteekenis van hoewel, b. v. *Σωκράτη ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παίζει καὶ φησιν ἐπιλήσμων εἶναι*, ik sta er borg voor, dat Socrates het niet zal vergeten, hoewel hij schertst en zegt vergeetachtig te zijn. In de beteekenis van laat staan dan, om niet te spreken van komt bij goede schrijvers slechts *μὴ ὅτι* voor; Lucianus gebruikt ook *οὐχ ὅπως*.

b. *Afhankelijke of indirecte vraagzinnen.*

Voorafgaande aanm. De vraagpartikels van de indirecte vraag zijn *εἰ*, of, voor de eenledige, en *πότερον — ἤ*, *εἰ — ἤ*, *εἴτε — εἴτε* voor de tweeledige vraag. Over de pronomina en adverbia van de indirecte vraag, waarvoor niet zelden relativa gevonden worden, zie § **25**, 16 en 17.

Na uitdrukkingen van onzekerheid en twijfel gebruiken de Grieken altijd slechts *εἰ*, of, ook waar wij, terwijl wij het oordeel van een ander vooruitloopen, of niet zeggen en hierdoor reeds onze verwachting van een bevestigend antwoord aandui-

den: σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι, overweegt eens of de barbaren juist hierin niet zeer dwaas hebben gehandeld.

21) Na een hoofdtijd moet in den afhankelijken vraagzin de modus van de directe vraag behouden worden; οἶδα ὅπῃ οἴχονται, ik weet, waarheen zij gegaan zijn; τὰ ἐκπώματα, οὐκ οἶδα εἰ Χρυσάντᾳ τουτῳὶ δῶ, deze bekers, ik weet niet of ik ze aan dezen Chrysantas hier geven moet; οὐκ ἔχω τί λέγω, ik weet niet, wat ik zeggen moet; οὐκ οἶδα εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα, ik weet niet of iemand wel zoo weinig zou kunnen uitvoeren, dat hij niet zooveel verdiende, dat het genoeg was voor Socrates.

22) Na een historischen tijd kan in den afhank. vraagzin niet alleen de indicativus, maar ook de coni. dubitativus van de directe vraag in den optativus overgaan; zeer dikwijls worden echter deze modi behouden; andere modi van de directe vraag (de potentialis en irrealis) blijven onveranderd: ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον πότερον βούλοιτο μένειν ἢ ἀπιέναι, de moeder vroeg Cyrus of hij wilde blijven of weggaan; ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν αὐτοὺς εἴτε τι ἄλλο χρήσωνται, zij beraadslaagden of zij hen moesten verbranden of dat zij iets anders met hen zouden doen; Ξενοφῶν ἠπορεῖτο ὅ,τι ποιήσει, Xenophon was in verlegenheid, wat hij doen zou; ἠρώτησε τοὺς προφύλακας, ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον, hij vroeg de voorposten, waar hij Proxenus of Clearchus zou kunnen vinden.

Aanm. De indic. aor. kan in den optat. aor. overgaan. De tijd van de directe vraag geldt ook voor de indirecte, vgl. 20) A. 1 en 2.

23) Tot de afhankelijke vragen rekent men ook die bijzinnen, welke aangeven, wat men door de handeling van den hoofdzin wil beproeven of onderzoeken, terwijl de woorden om te beproeven, om te vragen verzwegen zijn: Θέτιδος εἰς ἀνάκτορον θάσσω τόδ' ἐλθοῦσ' ἤν με κωλύσῃ θανεῖν, in den tempel van Thetis gekomen zit ik hier (om te weten te komen) of zij zal verhinderen, dat ik gedood word; ἔδοξεν οὖν Κλεάρχῳ συγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρνει, εἴ πως δύναιτο παῦσαι τὰς ὑποψίας, Clearchus besloot dan een gesprek

c. Ep. is als vraagpartikel in de eenledige afhankelijke vraag ook ἤ of ἠε in gebruik; in de tweeledige ἤ — ἤ of in het eerste lid geen vraagpartikel en in het tweede ἤ.

21) In de afhankelijke vraag vindt men ep. na een hoofdtijd in den hoofdzin ook dikwijls den coni. met κέν, b. v.: τίς οἶδ' εἴ κε τῆλε φίλων ἀπόληται, wie weet, of hij niet verre van zijn vrienden zal omkomen.

met Tissaphernes te houden (om te zien) of hij misschien de kwade vermoedens zou kunnen doen ophouden.

Aanm. 1. De van zulk een verbum afhankelijke zin heeft altijd betrekking op de toekomst en kan met een kleine omzetting in een zin van doel worden veranderd: b. v. ἐκπλαγεὶς ἵεται, εἴ τι δύναιτο βοηθῆσαι, verschrikt ijlt hij daarheen (om te zien) of hij ook helpen kon = hij ijlt daarheen om te helpen.

Aanm. 2. Het ww. σκοπεῖν (σκέψασθαι) is ook een dergelijk ww. en wordt op gelijke wijze geconstrueerd, of als een wezenlijk ww. van vragen, zie 21) en 22): σκέψαι, ἐὰν τόδε σοι μᾶλλον ἀρέσκῃ, zie eens of dit u meer behaagt; σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα μενοῦμεν, het komt mij voor, dat wij moeten overleggen, hoe wij het veiligst zullen blijven.

Over μή na σκόπει en σκεπτέον zie beneden 29) A. 1.

c. *Zinnen van doel.*

Voorafgaande aanm. Zinnen van doel worden ingeleid door ὡς, ὅπως en ἵνα, opdat, en door μή, ὡς μή, ὅπως μή en ἵνα μή, opdat niet.

24) Na een hoofdtijd moet in zinnen van doel de coniunctivus staan; dit is de coni. van den begeerzin; b. v. de zin „wij verbranden de brug, opdat de vijand niet ontkome," kan in de twee volgende zinnen worden opgelost: „wij verbranden de brug; de vijand moge niet ontkomen!"

Aanm 1. Deze coni. heeft na ὡς en ὅπως dikwijls ἄν bij zich. Ἵν' ἄν m. d. coni. beteekent slechts waar ook, vgl. § 64, 45.

Aanm. 2. Op een potentialis kan behalve den coni. ook de optativus (= potentialis zonder ἄν) volgen.

25) Na een historischen tijd staat in zinnen van doel gewoonlijk de optativus; dit is de optativus orationis obliquae; de afhankelijke zin wordt dan als eene gedachte van den handelenden persoon uitgesproken; dat deze gedachte eene begeerte van dezen is, wordt echter slechts duidelijk door den samenhang.

26) Na een historischen tijd staat echter ook dikwijls de coniunctivus; in dit geval wordt in het bijzonder de begeerte uitgedrukt; dat deze begeerte niet uitgaat van den verhaler, maar van een ander persoon leert de samenhang.

27) Na den modus der nietwerkelijkheid kan, omdat het doel niet bereikt is, in den zin van doel de modus der nietwerkelijkheid staan, maar zonder ἄν. Meestal wordt hier als partikel van doel ἵνα gebruikt.

Aanm. Enkele malen vindt men hier ook den coni. of den optat.

c. Ep. behoort tot de coniuncties van doel ook ὄφρα, opdat. — Ook hier wordt ἄν door κέν vervangen.

Voorbeelden: *κύνας τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν*, gij houdt honden, opdat zij voor u de wolven van de schapen afhouden; *μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχὺ πένης γένῃ*, beijver u niet rijk te worden, opdat gij niet spoedig arm wordt; *ἅμα τοῦτ' εἰπὼν ἀνέστη ὡς μὴ μέλλοιτο*, terstond nadat hij dit gezegd had, stond hij op, opdat er niet getalmd zou worden; *δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν τιμᾶσθαι ἵνα πλείω κερδαίνοι*, het was duidelijk, dat hij begeerde geëerd te worden, opdat hij meer voordeel zou behalen; *τὰ πλοῖα τότε Ἀβροκόμας κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ*, Abrocomas had de schepen toen verbrand, opdat Cyrus niet over (de rivier) zou trekken; *ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μηδ', εἰ ἐβούλετο, ἐδύνατο ἐξαπατᾶν*, men had toen de panden moeten nemen, opdat hij, zelfs indien hij wilde, niet zou kunnen bedriegen; *χρῆν δὲ καὶ νόμον εἶναι, ἵνα μὴ εἰς ἄδηλον πολλὴ σπουδὴ ἀνηλίσκετο*, er moest ook een wet zijn, opdat er niet veel moeite werd besteed op iets onbekends.

28) De van ww. van streven, zorg dragen, zich inspannen afhankelijke zinnen van doel worden met *ὅπως* ingeleid; deze zinnen hebben, welke tijd ook voorafgaat, meestal den indicativus van het futurum (zelden na een hist. tijd den optat. praes.)

AANM. 1. Daar *ὅπως* eig. een relativum is (zich bemoeien op eene wijze, waaruit zich verwachten laat, dat), zoo kan het niet verwonderen, dat men in plaats van *ὅπως* ook *ὅπῃ* en *ὅτῳ τρόπῳ* vindt; zelfs vindt men bij het hoofdww. *οὕτως*, waarop dan het relativum *ὅπως* terugslaat: *οὕτω χρὴ ποιεῖν ὅπως ἕκαστός τις ἑαυτῷ συνείσεται τῆς νίκης αἰτιώτατος ὤν*, ieder moet aldus handelen, dat hij zich zelf bewust is het meest tot de overwinning te hebben bijgedragen. — Niet zelden vindt men *ὅπως* ook als vraagwoord met den indic fut. geconstrueerd, bijzonder na *βουλεύεσθαι* en *σκοπεῖν*: *ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς βουλεύσασθαι ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιοῦνται*, de legerhoofden besloten te beraadslagen, hoe zij het schoonst zouden strijden. Voor deze indic. fut. vindt men ook den potentialis.

AANM. 2. Daar de indic. fut. hier ook als modus van het verwachte staat, zie boven 7), en hetgeen men verwacht in het alg. als mogelijk beschouwd moet worden, komt in plaats van den indic. fut. dikwijls de potentialis voor. Ook de gewone constructie der zinnen van doel, dus de coni. en optat. achter *ὅπως*, is niet uitgesloten.

AANM. 3. *Ὅπως* en *ὅπως μή* met den indic. fut. staan dikwijls zonder hoofdzin (min of meer als imperativus): *ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας* (eig. zorgt, dat gij u enz. d. i.) gedraagt u der vrijheid waardig! *ὅπως ταῦτα μηδεὶς ἀνθρώπων πεύσεται*, laat geen mensch dit bemerken!

Voorbeelden: *ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἐπαινῶ, ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσετε, ἐμοὶ μελήσει*, ik prijs u, en dat gij ook mij zult prijzen, daarvoor zal ik zorgen; *ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν ὅπως μηδὲν τῶν πατρίων καταλύσουσι*, alleen daarop hadden zij het oog gevestigd dat zij geen van de voorvaderlijke instellingen verloren lieten gaan; *δῆλον ὅτι προθυμοῦνται ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ὅπως ἂν εὐδαιμονοίης*,

het is duidelijk, dat uw vader en moeder er naar streven, dat gij gelukkig kunt zijn; *τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι ὅπως ὡς ἐλάχιστα τραύματα λάβωμεν* (dit moeten wij overleggen, hoe =) wij moeten er voor zorgen, dat wij zoo weinig mogelijk wonden bekomen; *ἱκανὸς φροντίζειν ἦν ὅπως ἔχοι ἡ στρατιὰ τὰ ἐπιτήδεια*, hij was er voldoende voor berekend om te zorgen, dat het leger den noodigen leeftocht had.

d. *De werkwoorden van vreezen.*

29) Vreezen is voor de Grieken een negatief begeeren; de zin „ik vrees, dat de vijanden ons aangrijpen" kan in deze twee zinnen verdeeld worden: „ik ben in vrees; mogen de vijanden ons niet aangrijpen!" Daarom komt met ons dat het grieksche *μή*, en met ons dat niet het grieksche *μὴ οὐ* overeen. De modus van den afhankelijken zin is de coniunctivus of de optativus, geheel volgens de regels van de zinnen van doel: *φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ*, hij vreest, dat hij de (zwaarste d. i. de) doodstraf zal ondergaan; *οἱ πολέμιοι, δείσαντες μὴ ἀποκλῃσθεῖεν, φεύγουσιν* (praes. hist.) *ἀνὰ κράτος*, de vijanden vluchtten met alle kracht uit vrees, dat zij afgesneden zouden worden; *οὐ τοῦτο δέδοικα μὴ οὐκ ἔχω ὅ,τι δῶ ἑκάστῳ τῶν φίλων, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκάνους οἷς δῶ*, ik vrees niet, dat ik niet (genoeg) zal hebben om aan ieder mijner vrienden (iets) te geven, maar wel, dat ik geen voldoend getal (vrienden) zal hebben om het aan te geven.

AANM. 1. Negatieve zinnen van begeerte kunnen ook staan na *ὅρα*, *σκόπει* of *σκεπτέον*, zie toe, men moet toezien, *ἐνθυμεῖσθαι*, bedenken, *φροντίζειν*, vreezen; hier vertalen wij *μή* door dat niet. Dikwijls ontbreekt echter de hoofdzin en *μή* drukt dan reeds van zelf de bezorgdheid uit: *ὅρα μὴ περὶ τοῖς φιλτάτοις κυβεύῃς* pas op, dat gij niet dobbelt om hetgeen u het dierbaarst is; *μὴ ἀγροικότερον ᾖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν*, dat het maar niet te lomp zij de waarheid te zeggen. Vgl. § 63, 11, A.

AANM. 2. Zelden vindt men *ὡς* met een oordeelszin (met de ontkenning *οὐ*) bij *φοβεῖσθαι*: *μὴ δείσητε ὡς οὐχ ἡδέως καθευδήσετε*, vreest niet, dat gij niet aangenaam zult slapen.

30) „Ik vrees, dat ik misdaan heb" is eene verkorting voor: „ik vrees, dat het bekend worde, dat ik misdaan heb." In het Grieksch bedient men zich van dezelfde verkorting en in plaats van *δέδοικα μὴ φανερὸν γένηται ὅτι ἥμαρτον* zegt men *δέδοικα μὴ ἥμαρτον*, tenzij hier te denken is aan het behoud van de uitdrukking van de oratio recta in den afhank. zin in plaats van de oratio obliqua, vgl. boven 20) A. 3. Op die wijze wordt *μή* na vreezen (ook na *ὁρᾶν* en *σκοπεῖν*) schijnbaar met den indic. geconstrueerd:

φοβοῦμαι μὴ λόγοις ψευδέσιν ἐντετυχήκαμεν, ik vrees, dat wij in valsche redeneeringen vervallen zijn; *ὅρα μὴ πολλῶν ἑκάστῳ ἡμῶν χειρῶν δεήσει καὶ ὀφθαλμῶν*, zie eens of ieder onzer niet veel handen en oogen zal noodig hebben.

Aanm. 1. Zelfs de potentialis is bij zulk eene afkorting achter *μή* mogelijk: *φοβοῦνταί τινες μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ κατασκευή*, sommigen vreezen, dat deze uitrusting vergeefsch zal zijn.

Aanm. 2. Tusschen *δέδοικα μὴ ἁμάρτω* en *δέδοικα μὴ ἥμαρτον* is dus een groot onderscheid; het eerste beteekent: ik ben bang te misdoen, en heeft betrekking op de toekomst, het tweede ziet op het verledene en beteekent: ik vrees, dat ik misdaan heb.

e. *Zinnen van gevolg.*

31) Wanneer de zin van gevolg een feit bevat, dat het gevolg van de handeling van het werkwoord in den hoofdzin is, wordt hij uitgedrukt door *ὥστε*, meestal met den indicativus (de negatie is *οὐ*). Men kan dezen zin zelfstandig maken door zoodat te veranderen in daarom, en aldus.

Aanm. In zulke zinnen van gevolg vindt men ook de beide andere modi van den zelfstandigen oordeelszin, den potentialis en den irrealis.

Voorbeelden: *ἦν δὲ χιὼν πολλὴ καὶ ψῦχος οὕτως ὥστε τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥῖνες ἀπεκάοντο καὶ ὦτα*, er viel veel sneeuw en (er heerschte) zulk een koude, dat van vele Grieken zoowel de neuzen als de ooren bevroren; *πλοῖα ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε*, gij hebt schepen bij de hand, zoodat gij dadelijk den aanval doen kunt.

32) Wanneer de zin van gevolg aanduidt, dat iets gebeuren kan ten gevolge van eene geschiktheid of een toestand, die in den hoofdzin is aangewezen, wordt hij uitgedrukt door *ὥστε* of *ὡς* met den infinitivus (de negatie is *μή*). Of de mogelijkheid in werkelijkheid overgaat, wordt niet uitgesproken en is ook onverschillig. Zulk een zin van gevolg kan niet in een zelfstandigen zin worden omgezet. Over het subiect van den infinitivus zie § **60**, 1 en 2.

Aanm. 1. In zinnen van gevolg, die behooren tot een acc. c. inf., die van een ww. van zeggen of meenen afhangt, staat dikwijls *οὐ* bij den infin.

Aanm. 2. Zeer dikwijls kunnen zinnen van gevolg met *ὥστε* of *ὡς* m. d. inf. vertaald worden door om te, b. v. *οὐκ ἔχομεν ἀργύριον ὥστε ἀγοράζειν τὰ ἐπιτήδεια*, wij hebben geen geld om de levensmiddelen te koopen; *πάντ' ἐποίει ὥστε ἀπαλλαγῆναι*, hij deed alles om vrij te komen; *ἡμεῖς γὰρ ἔτι νέοι ὥστε τοσοῦτο πρᾶγμα*

32) Ep. komen *ὥς τε* en *ὡς* in consecutieve zinnen met den infin. nog zeer zelden voor.

διελέσθαι, wij zijn nog te jong om een zoo gewichtige zaak te beslissen (vgl. § **48**, 2).

Aanm. 3. Ἢ *ὥστε* en *ἢ ὡς* (ook alleen *ἤ*) na den comparativus wordt altijd met den infin. geconstrueerd (vgl. § **48**, 3, A. 4).

Aanm. 4. Bij den infin. in zinnen van gevolg vindt men dikwijls *ἄν*; zulk een infin. komt overeen óf met den potentialis óf met den irrealis.

Voorbeelden: *κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν*, zij verwekten een groot geschreeuw door elkander te roepen, zoodat zelfs de vijanden het konden hooren; *ἔχω τριήρεις ὥστε ἑλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον*, ik heb triëren, zoodat ik hun schip kan nemen.

33) Na *τοσοῦτος* en *τοιοῦτος* volgen in plaats van *ὥστε* de daarmede overeenkomende *ὅσος* en *οἷος* (in casus gelijk aan het demonstrativum); deze worden dan met den infin. geconstrueerd. Het subiect van dezen infin. is gewoonlijk het door *τοσοῦτος* en *τοιοῦτος* nader bepaalde voorwerp, maar de infin. kan ook een eigen subiect hebben, dat dan volgens § **60**, 2 in den acc. staat. Dikwijls ontbreekt ook het demonstrativum en *ὅσος* beteekent dan toereikend voor, *οἷος* geschikt tot.

Voorbeelden: *ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθά, ὅσα ἐπ' ἀνθρώπων γενεὰν μὴ ἂν ἐπιλιπεῖν τοὺς ἔνδον ὄντας*, zij berichtten aan Cyrus, dat er zooveel goederen binnen waren, dat zij voor menschen, die er binnen waren, gedurende een menschenleeftijd niet te kort zouden schieten; *δοῦλος ἂν οἴει τοιοῦτος εἶναι, οἷος μηδενὶ δεσπότῃ λυσιτελεῖν*, meent gij, dat gij zulk een slaaf zoudt zijn, dat gij geen enkelen heer van nut zoudt zijn? *καλόν τέ ἐστιν ἡ ἐπιστήμη καὶ οἷον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου*, de wetenschap is iets schoons en geschikt om heerschappij te voeren over de menschen; *ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδίον*, er bleef van den nacht een gedeelte over toereikend om in den donker de vlakte te doorloopen.

Aanm. 1. Uit het voorgaande kan men verklaren *οἷός τέ εἰμι*, ik ben in staat, ik kan: *οὐχ οἷόν τε ἦν διώκειν τοὺς βαρβάρους*, het was niet mogelijk de barbaren te vervolgen; *τί οἷοί τε ἔσεσθε ἡμῖν συμπρᾶξαι;* wat zult gij ten onzen voordeele kunnen doen?

Aanm. 2. Na *ἐπὶ τούτῳ*, onder deze voorwaarde, volgt niet *ὥστε*, maar *ἐφ' ᾧ* m. d. infin.; gewoonlijk blijft echter *ἐπὶ τούτῳ* weg en *ἐφ' ᾧ* of *ἐφ' ᾧτε* alleen beteekent reeds onder voorwaarde dat: *ἀφίεμέν σε ἐπὶ τούτῳ ἐφ' ᾧτε μηκέτι φιλοσοφεῖν*, wij laten u los onder deze voorwaarde, dat gij u niet meer met de wijs-

33) In het ep. vindt men het aanw., ook het vragende vnw. (zonder het relativum) met den infin.: *ἡμεῖς δ' οὔ νύ τι τοῖοι ἀμυνέμεν*, wij nu zijn niet in staat om te helpen; *ποῖοί κ' εἶτ' Ὀδυσῆι ἀμυνέμεν;* zoudt gij in staat zijn Odysseus te helpen?

begeerte inlaat; *σπείσασθαι ἐβούλετο ἐφ' ᾧ ἐκείνους μὴ κάειν τὰς οἰκίας*, hij wilde een wapenstilstand sluiten onder voorwaarde dat zij de huizen niet in brand staken. Dikwijls beteekent het enkele *ὥστε* onder voorwaarde dat, b. v. *πολλὰ χρήματα ἐξῆν μοι λαβεῖν ὥστε μὴ κατηγορεῖν*, ik kon veel geld krijgen onder voorwaarde dat ik de beschuldiging niet deed.

f. *Voorwaardelijke zinnen.*

VOORAFGAANDE AANM. De zin, die de voorwaarde bevat, heet voorzin (*πρότασις*), ook als hij niet vooraan staat; de tweede zin, die aanduidt, wat onder zekere voorwaarde gebeurt, heet nazin (*ἀπόδοσις*).

34) In den voorzin *εἰ* met den indicativus (negatie *μή*), in den nazin de indicativus (negatie *οὐ*).

In den voor- en nazin wordt de modus der werkelijkheid gebruikt, als een oordeel slechts gesteld wordt, om daaruit bij gevolgtrekking een ander oordeel op te maken; of het in den voorzin uitgedrukte oordeel met de werkelijkheid overeenkomt, is onverschillig. De beide oordeelen kunnen betrekking hebben op het tegenwoordige of op het verledene: *εἰ θεοί τι δρῶσιν αἰσχρόν, οὐκ εἰσὶ θεοί*, als de goden iets schandelijks doen, zijn het geen goden; *Κλέαρχος εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλυε τὰς σπονδάς, τὴν δίκην ἔχει*, als Clearchus meineedig den wapenstilstand trachtte te verbreken, zoo is hij gestraft.

AANM. 1. Bijzonder in de wiskunde wordt deze voorwaardelijke zin gebezigd, b. v. als A = C en B = C is, dan is ook A = B; of echter A = C en B = C is, moet eerst bewezen worden.

AANM. 2. In plaats van den modus der werkelijkheid vindt men in den nazin dikwijls den minder bepaalden potentialis: *πολλὴ ἄν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν*, het zou wel een zeer groot geluk voor de jongelingen zijn, als slechts een hen bederft, maar de overigen hen van nut zijn.

AANM. 3. Het ironische *εἰ μὴ ἄρα*, indien niet misschien, wordt altijd met den indic. verbonden: *πῶς ἂν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστιν*, hoe zou een zoodanig man de jongelingen bederven? indien niet misschien de zorg voor de deugd bederven is.

AANM. 4. Dikwijls vindt men voorzinnen zonder *εἰ* als zelfstandige zinnen (negatie *οὐ*): *ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ τιμωρία κατὰ τούτου*, misdoet iemand vrijwillig? toorn en straf zijn voor hem gereed.

35) *a.* In den voorzin *ἐάν* met den coniunctivus of *εἰ* met den indic. futuri (negatie *μή*), in den nazin de indic. futuri (negatie *οὐ*).

Hierdoor wordt het geval zoo voorgesteld, dat men het op grond van de omstandigheden kan verwachten; natuurlijk kan het alleen in de toekomst plaats hebben. In den voorzin staat de modus

---

35) *a.* Ep. is *εἰ κεν* = *ἐάν*. — Dikwijls vindt men in het ep., ook bij att. dichters, *εἰ* zonder *κέν* of *ἄν* met den coni.

van het verwachte, en de daarbij behoorende particula *ἄν* smelt met *εἰ* samen tot *ἐάν* (*ἄν*, *ἤν*); zeer dikwijls vindt men in den voorzin in plaats van den coniunctivus den verwanten indic. futuri (zonder *ἄν*), zie boven 7); in den nazin daarentegen kan de coniunctivus, die in zelfstandige oordeelzinnen niet gebruikelijk is, in het geheel niet staan en wordt dus vervangen door den indic. fut.

AANM. 1. De coni. praes. beteekent dan de voortduring en daardoor de gelijktijdigheid met de handeling van den nazin; de coni. aor. heeft factische of ingressieve beteekenis en duidt dus de handeling van den bijzin aan als een punt, dat gedurende het verloop van de hoofdhandeling reeds verleden is; daardoor komt de coni praes. overeen met het lat. futurum, de coni. aor. zeer dikwijls met het lat. fut. exactum in den voorzin.

AANM. 2. In den nazin kan de potentialis in plaats van den indic. fut. staan, daar iedere handeling, die men verwacht, ook als mogelijk beschouwd kan worden. Ook kan in den nazin de imperativus (met de negatie *μή*) staan; in dit geval ontstaat dus uit het verwachten eene begeerte.

Voorbeelden: *ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ἥξω παρὰ σὲ αὔριον*, als de godheid het wil, zal ik morgen bij u komen; *ἤν τις ἀποδρᾷ σε τῶν οἰκετῶν καὶ λάβῃς αὐτόν, τί αὐτῷ χρήσει;* als een uwer slaven u ontloopt en gij hem vat, wat zult gij met hem doen? *εἰ μὴ φυλάξεις μίκρ', ἀπολεῖς τὰ μείζονα*, als gij het kleine niet bewaart, zult gij het groote verliezen.

b. In den voorzin *ἐάν* met den coniunctivus (negatie *μή*), in den nazin indicativus praesentis (negatie *οὐ*).

Wanneer men wil uitdrukken, dat het geval dat men verwacht, telkens gebeurt, als de daartoe noodzakelijke voorwaarde plaats heeft, wordt in den voorzin *ἐάν* met den coniunctivus (telkens indien) gebezigd en in den nazin de indicativus praes. als de tijd van de herhaling, dikwijls echter ook de gnomische aoristus.

Wanneer dergelijke voorwaardelijke zinnen van herhaling in den hoofdzin een praeteritum, meestal een imperfectum, hebben en dus betrekking hebben op het verledene, verandert de coniunctivus met *ἄν* in den voorzin in den optativus orat. obl., en het schema is dan: in den voorzin *εἰ* met den optativus (negatie *μή*), in den nazin praeteritum (negatie *οὐ*). Vgl. beneden 52) en A.

Voorbeelden: *ἐάν τις τὸν ἥλιον ἀναιδῶς ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται*, in ieder geval dat iemand de zon onbeschaamd beschouwen wil, wordt hij van zijn gezicht beroofd; *ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν*, telkens als een uil schreeuwt, zijn wij bang; *εἴ που ἐξελαύνοι Ἀστυάγης, ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου περιῆγε τὸν Κῦρον*, telkens als Astyages eens uit rijden ging, geleidde hij Cyrus op een paard met gouden teugels rond.

36) In den voorzin εἰ met den optat. (negatie μή), in den nazin optativus met ἄν (negatie οὐ).

Als de spreker een aangenomen geval alleen als eene in hem ontstane en dus eigenlijk alleen voor hem geldende gedachte wil aanduiden, gebruikt hij den optativus, en wel in den voorzin zonder ἄν (daar reeds εἰ aanwijst, dat de zin een oordeel en niet eene begeerte uitdrukt) in den nazin den optativus met ἄν (potentialis).

Aanm. 1. Deze vorm van den voorwaardelijken zin komt bij attische schrijvers zeer veel voor, daar zij én algemeen als waar aangenomen oordeelen én gevallen, van welke men verwachten kan, dat zij plaats zullen hebben, uit bescheidenheid gaarne voorstellen als meeningen, die slechts in het subiect alleen zijn ontstaan en alleen op zijn standpunt waar zijn.

De spreker kan ook iets onmogelijks in zijne gedachten aannemen, maar op zulk eene wijze, dat hij voor het oogenblik niet denkt aan de onmogelijkheid, b. v φαίη δ' ἂν ἡ θανοῦσά γ', εἰ φώνην λάβοι, als ik mij de gestorvene als met een stem begaafd voorstel, zou zij volgens mijn gedachten het tenminste bevestigen.

Aanm. 2. Over het onderscheid tusschen optat. praes. en optat. aor. vgl. § 58, 16 en 17.

Aanm. 3. Over εἰ met den optat., telkens als, vgl. boven 35) *b*.

Voorbeelden: ἐπιλίποι ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα, de tijd zal ons wel ontbreken, als wij al zijn daden willen optellen: ἐπὶ τὸν Παρθένιον ἔλθοιτε ἄν, εἰ τὸν Ἅλυν διαβαίητε, gij zult bij den Parthenius komen, als gij den Halys zult zijn overgestoken.

37) In den voorzin εἰ met het praeteritum (negatie μή), in den nazin het praeteritum met ἄν (negatie οὐ).

Wanneer men een aangenomen geval uitdrukkelijk als niet werkelijk wil aanduiden, gebruikt men den modus irrealis, het praeteritum, en wel in den voorzin zonder ἄν (daar εἰ reeds aanduidt dat de zin een oordeel en niet een begeerte uitdrukt), in den nazin met ἄν.

Aanm. 1. Meestal wordt de indic aor. gebruikt, als het geval in het verledene niet gebeurde, daarentegen het impf., als het in het tegenwoordige niet gebeurt; deze aanduiding van tijd ligt echter niet in den vorm (want het praeteritum is hier uitdrukking van de nietwerkelijkheid, niet van den eenen of anderen tijd), maar is uit den samenhang zelf ontstaan; het impf. is het meest geschikt voor gevallen van het tegenwoordige, omdat het tegenwoordige zich aan ons altijd als iets voortdurends voordoet; het wordt echter ook van het verledene gebruikt, wanneer de daarin niet begonnen handeling als een voortdurende moet worden opgevat. Omgekeerd vindt men ook den indic. aor. van gevallen van het tegenwoordige (toekomst), als op den duur der handeling in het geheel niet gelet en slechts het feit of het begin der handeling moet aangeduid worden. Zoo kan haberem en habuissem slechts door den vorm εἶχον ἄν worden uitgedrukt; want ἔσχον ἄν beteekent niet het hebben, maar slechts het begin van het hebben: „ik zou krijgen" of „ik zou gekregen hebben."

Aanm. 2. Wanneer in den nazin een uitdrukking van moeten staat, kan de volle modus irrealis (praet. met ἄν) slechts dan staan, als het moeten zelf niet werkelijk is; daarentegen ontbreekt ἄν, als slechts de door den infin. uitgedrukte handeling niet werkelijk, maar het moeten werkelijk is, vgl. boven 13).

Voorbeelden: φῶς εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν, als wij geen licht hadden, zouden wij gelijk aan de blinden zijn; εἰ τότε ἐβοηθήσαμεν πολὺ ταπεινοτέρῳ νῦν ἂν ἐχρώμεθα Φιλίππῳ, als wij toen te hulp gekomen waren, zouden wij Philippus nu veel nederiger zien; οὐκ ἂν ὁ Ἀγαμέμνων νήσων ἠπειρώτης ὢν ἐκράτει, εἰ μή τι καὶ ναυτικὸν εἶχεν, Agamemnon zou, als vastelandbewoner, geen heer over eilanden geweest zijn, indien hij ook niet eenige scheepsmacht bezeten had (impf. van toestand); εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν, τίς ἐστι τῶν ζωγράφων Ζεῦξις, εἴ μοι εἶπες ὅτι ὁ τὰ ζῷα γράφων, ἆρ' οὐκ ἂν δικαίως σε ἠρόμην ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῴων γράφων καὶ ποῦ; als ik u eens vroeg, welk soort van schilder Zeuxis was, en als gij mij dan antwoorddet een dierenschilder, zou ik u dan niet met recht vragen (aor. met feitelijke beteekenis), van welk soort van dieren en waar?

Bijzonderheden over dé voorwaardelijke zinnen.

38) Eene voorwaardelijke zin, die tot vergelijking gevoegd wordt bij een hoofdwerkwoord, wordt ingeleid door ὥσπερ ἂν εἰ; de nazin, waarin het hoofdww. eigenlijk herhaald moest worden, wordt gewoonlijk weggelaten, want het zwaartepunt van de vergelijking ligt in den van εἰ afhankelijken zin. Daar het vergeleken geval altijd slechts een enkel gedacht geval is, wordt εἰ óf met den optat. (zonder ἄν) óf, als het geval uitdrukkelijk als een niet werkelijk geval moet worden aangeduid, met het praeteritum (zonder ἄν) verbonden: παραπλήσιον οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαιτο καλὸν κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος, het gaat den zoodanigen evenals indien iemand, die de kunst van het paardrijden slecht verstaat, een goed paard krijgt; ὥσπερ ἂν εἰ ἤκουεν, evenals of hij het hoorde.

39) Voorwaardelijke voorzinnen kunnen ook causale beteekenis hebben, in het bijzonder wanneer zij met εἴπερ, indien toch, daar toch, worden ingeleid: ἥδομαι ὑφ' ὑμῶν τιμώμενος, εἴπερ ἄνθρωπός εἰμι, καὶ χάριν ἔχω, ik verheug mij, dat ik door u geëerd word, daar ik toch een mensch ben, en ik ben er u dankbaar voor.

40) In voorwaardelijke voorzinnen vindt men ook de negatie οὐ: εἰ — οὐ μαχεῖται, indien hij niet strijden zal. Verder komt εἰ met den vollen modus potentialis (minder dikwijls met den vollen

modus irrealis) met ἄν voor. Deze gevallen kunnen verklaard worden door aan te nemen, dat de met εἰ ingeleide zin reeds als zelfstandige oordeelszin gedacht wordt, voordat hij door voorplaatsing van εἰ voorwaardelijke voorzin wordt. Bij de vertaling moet men omschrijvingen gebruiken, als: „indien het dan waar is (was), dat”, „indien de zaak dan zoo gelegen is (was), dat.” Dikwijls hebben zulke voorwaardelijke voorzinnen causale beteekenis: εἰ — βούλοισθ' ἄν, indien gij wildet.

g. *Causale zinnen.*

Voorafgaande aanm. De causale zinnen (zinnen van oorzaak) worden door ὅτι, διότι, omdat, ὡς, ἐπεί, dewijl, ingeleid.

41) De causale zinnen zijn oordeelszinnen; dus kan naar den samenhang de modus realis (indicativus) of de modus potentialis of de modus irrealis staan. De negatie is steeds οὐ: Ἀστυάγης ἰδεῖν ἐπεθύμει τὸν θυγατριδοῦν, ὅτι ἤκουεν αὐτὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, Astyages verlangde zijn kleinzoon te zien, omdat hij hoorde, dat hij schoon en goed was.

Aanm. 1. Ook de tijdelijke coniuncties ὅτε, ὁπότε en ἐπειδή, toen, nadat, hebben in verbinding met een tijd van het tegenwoordige (praes. of pf.) dikwijls causale beteekenis: χαλεπὰ τὰ παρόντα, ὁπότε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα, moeilijk zijn de tegenwoordige omstandigheden, daar wij zulke aanvoerders kwijt zijn.

Aanm. 2. In plaats van den indic. vindt men na een historischen tijd dikwijls den optat. van de oratio obliqua, wanneer de grond moet worden aangeduid als eene gedachte van het hoofdsubiect: ἐλθόντας τοὺς στρατηγοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι ἐζημίωσαν, ὡς, ἐξὸν αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελίᾳ καταστρέψασθαι, δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν, toen de strategen teruggekomen waren, beboetten hen de Atheners in de stad, daar zij (volgens hunne meening) hiertoe omgekocht weggetrokken waren, terwijl zij Sicilië hadden kunnen onderwerpen. Veelvuldiger wordt deze subiectieve grond door het participium met ὡς uitgedrukt, vgl. § 61, 16, A. 2.

42) Bij de uitdrukkingen van gemoedsaandoeningen, zooals θαυμάζω, χαίρω, ἀγανακτῶ, χαλεπῶς φέρω, ἀγαπῶ, αἰσχύνομαι, δεινόν ἐστιν, staat regelmatig een causale zin met ὅτι. Maar dikwijls vindt men in plaats van den causalen een voorwaardelijken zin; men moet dan eigenlijk denzelfden zin nog eens met ὅτι herhalen, b. v. θαυμάζεις εἰ τοῦτο ἡγοῦμαι = θαυμάζεις, εἰ τοῦτο ἡγοῦμαι, ὅτι τοῦτο ἡγοῦμαι, het verwondert u, indien ik dit beweer, dat ik het beweer. In zulke voorwaardelijke zinnen is de negatie eigenlijk μή, maar meermalen vindt men οὐ, daar de cau-

40) Wanneer de voorzin zelf als voorwaardelijk moet worden aangewezen, vindt men ook in het ep. bij εἰ m. d. optat. nog ἄν of κέν gevoegd, b. v. εἰ τούτω κε λάβοιμεν ἀροίμεθά κεν κλέος ἐσθλόν, als wij die beiden zullen vatten, zullen wij wel een heerlijken roem verwerven.

sale en de voorwaardelijke zinnen in één zin zijn samengesmolten en de voorwaardelijke zin dus causale beteekenis heeft gekregen: ὁ Σκύθης ἀγαπῴη ἂν εἰ τοῦ ἑαυτοῦ ἔθνους ἄρχων διαγένοιτο, de koning der Scythen zou tevreden zijn, als hij over zijn eigen volk kon blijven regeeren; ἀγανακτῶ εἰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν οὑτωσὶ Φίλιππος ἐφεξῆς ἁρπάζων οὐ λυπεῖ, ik erger mij er over, dat het (u) niet bedroeft, dat Philippus zoo achtereenvolgens geheel Griekenland rooft.

Aanm. Over het part. bij verba van gemoedsaandoening zie § 61, 11. Bij θαυμάζω (ik verwonder mij en daarom wil ik weten) vindt men ook indirecte vragen, b. v. θαυμάζω ὅπως ποτὲ ἐπείσθησαν Ἀθηναῖοι, ik ben er benieuwd naar, hoe de Atheners toch overreed zijn geworden.

h. *Concessieve zinnen.*

43) Concessieve zinnen zijn deels eene soort van voorwaardelijke, deels eene soort van causale zinnen. De eerste worden door εἰ καί, indien zelfs, ofschoon (negatief εἰ μηδέ) of door καὶ εἰ, zelfs indien, ofschoon (negatief οὐδ' εἰ) ingeleid en hunne constructie is die der voorwaardelijke zinnen: πάντες οἱ ποταμοί, εἰ καὶ πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροί εἰσι, προϊοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίγνονται, alle rivieren worden, ofschoon zij ver van de bronnen niet doorwaad kunnen worden, doorwaadbaar voor hen, die tot de bronnen optrekken; γελᾷ ὁ μῶρος, κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ, de dwaas lacht, zelfs wanneer iets niet belachelijk is.

Over de concessieve zinnen van de tweede soort, uitgedrukt door καίπερ met een participium (negatie οὐ) vgl. § **61**, 5 *c*.

Aanm. Het verschil tusschen εἰ καί en καὶ εἰ bestaat slechts hierin, dat bij εἰ καί een versterkend zelfs in den voorzin is geplaatst, bij καὶ εἰ daarentegen in den nazin; bij εἰ καί bevat de voorwaarde iets onverschilligs, bij καὶ εἰ wordt de genoemde voorwaarde, waaronder iets toch niet kan uitblijven, als de ongunstigste aangeduid.

i. *Relatieve zinnen.*

44) Die relatieve zinnen, welke tot verklaring of nadere bepaling dienen van een enkel begrip, dat in den hoofdzin voorkomt, dus de verklarende relatieve zinnen worden als zelfstandige zinnen geconstrueerd; niet alleen kunnen de drie modi van den oordeelszin (modus realis, modus potentialis, modus irrealis), maar ook alle modi van den begeerzin (imperativus, coni. adhortativus, optativus zonder ἄν, praeteritum zonder ἄν) daar voorkomen; de negatie is οὐ of μή, naarmate de relatieve zin een oordeel of een begeerte uitdrukt: ἐνθαῦτα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη, ἐφ' ᾗ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι οἴνῳ κεράσας

αὐτήν, daar was bij den weg eene bron, waarbij men zegt, dat Midas den Satyr heeft gevangen, na haar met wijn vermengd te hebben; *ἔθνη, ὧν οὐδ' ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις εἰπεῖν*, volkeren, wier namen iemand zelfs niet zou kunnen opnoemen; *τῶν τεθνεώτων, οἷς ὑμεῖς, ἐπειδὴ ζῶσιν ἐπαμῦναι οὐκ ἠδύνασθε, ἀποθανοῦσι βοηθήσατε*, van de dooden, welken gij, omdat gij hen bij hun leven niet kondet verdedigen, na hun dood te hulp moet komen; *οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον*; weet gij wat gij doen moet? zoo ook: *οἶσθ' ὡς ποίησον*; weet gij, hoe gij het doen moet? = doe het! weet gij hoe?

AANM. Over het futurum in den relat. zin zie beneden 46) *b* en 47).

45) Causale relatieve zinnen worden als zelfstandige oordeelszinnen behandeld, vgl. boven 41); de negatie is *οὐ*: *φασὶ τὴν οἶν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν οὐδὲν δίδως, τῷ δὲ κυνὶ μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου*, men zegt, dat het schaap tot zijn meester zeide: gij handelt vreemd, dat gij ons niets geeft en aan den hond de spijs, die gij zelf hebt, mededeelt.

46) Consecutieve relatieve zinnen hebben, evenals de consecutieve zinnen zelve, vgl. boven 31) en 32), eene dubbele constructie:

a) wanneer in den relatieven zin een feit als gevolg voorgesteld wordt, vindt men den indicativus; de negatie is *οὐ*: *διαβάλλουσί με ὅτι γράφω τοιούτους λόγους οἳ τὴν πόλιν βλάπτουσι*, zij belasteren mij, dat ik zulke redenen schrijf, dat zij den staat benadeelen.

AANM. Ook de beide andere modi van den oordeelszin, de modus potent. en de modus irrealis, komen voor: *εὖ ἴσθι, ὅτι εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν οἳ πάνυ ἂν φιλοτιμηθεῖεν φίλῳ σοι χρῆσθαι*, weet wel, dat er hier eenige van zulke mannen zijn, dat zij er een zeer groote eer in zouden stellen u tot vriend te hebben.

b) wanneer door den relatieven zin wordt aangeduid, dat iets ten gevolge van een zekere geschiktheid of toestand gebeuren kan, vindt men den indicativus fut., als modus van het verwachte, vgl. boven 7); de negatie is *οὐ*: *ἐκεῖ οὐ πλοῖα ἔστιν οἷς ἀποπλευσούμεθα*, daar zijn geen schepen, waarmede wij wegvaren kunnen; *τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας· οὔτε γὰρ ἀγορά ἐστιν ἱκανὴ οὔτε ὅτου ὠνησόμεθα πάρεστιν*, wij moeten ons de levensbehoeften uit het vijandelijke land verschaffen, want de markt is niet voldoende voorzien en wij hebben niet zooveel geld, dat wij ze ons daarvoor koopen kunnen.

---

44) In gewone relatieve zinnen vindt men ep. ook den coni. zonder *ἄν* of *κέν*.

AANM. Zinnen met *εἰσὶν οἵ, οὐκ ἔστιν ὅστις, οὐδείς ἐστιν ὅστις οὐ* worden niet als consecutieve relatieve zinnen, maar als zelfstandige oordeelszinnen beschouwd; *εἰσὶν οἵ* en *οὐκ ἔστιν ὅστις* zijn toch slechts omschrijvingen voor *ἔνιοι* en *οὐδείς*; dus kunnen slechts de modi van den zelfstandigen oordeelszin worden gebruikt: *οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ*, er is niemand, die zich zelf niet bemint.

47) Finale relatieve zinnen hebben den indic. van het fut.; de negatie is *μή*: *ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅ,τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον*, later maakten zij eene vloot gereed om haar naar Lesbos te zenden. Veel meer wordt echter het part. gevonden, vgl. § **61**, 3, A. 1.

AANM. De finale relatieve zinnen zijn uit de tweede soort van consecutieve relatieve zinnen, vgl. boven 46) *b*, voortgekomen: *ἔλεγον ὅτι ἥκοιεν ἡγεμόνας ἔχοντες, οἳ αὐτούς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔνθεν ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια*, zij zeiden, dat zij zouden komen met gidsen, die hen, indien de wapenstilstand tot stand kwam, daarheen konden voeren (d. i. omdat zij daartoe geschikt waren, daarheen zouden voeren), vanwaar zij de levensmiddelen zouden krijgen.

48) De voorwaardelijke relatieve zinnen kunnen in zinnen met *εἰ* (*ἐάν*) omgezet worden; negatie is *μή*.

a) Wanneer de hoofdzin een hoofdtijd heeft en de relatieve zin = *εἰ* m. d. indic. is, staat in den relatieven zin de indicativus en de voorwaardelijke natuur van den zin kan slechts aan de negatie *μή* erkend worden: *ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι* = *εἴ τινα μὴ οἶδα*, als ik iets niet weet, verbeeld ik mij zelfs niet het te weten;

b) wanneer de hoofdzin een hoofdtijd heeft en de relatieve zin = *ἐάν* m. d. coni. is, staat in den relatieven zin de coniunctivus en *ἄν* wordt onmiddellijk achter het relativum geplaatst: *ἀπόκριναι ὅ,τι ἄν σε ἐρωτῶ* = *ἐάν σέ τι ἐρωτῶ*, antwoord op wat ik u vraag; *ὅσῳ ἂν μείζω τούτῳ δωρήσῃ, τοσούτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσει*, hoe meer gij dezen geeft, des te meer zult gij door hem beweldadigd worden.

c) Wanneer de hoofdzin een historischen tijd heeft, staat in den relatieven zin altijd de optat. orat. obliquae: *τῶν βαρβάρων τινὲς ἱππέων διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες, ᾧτινι ἐντυγχάνοιεν Ἕλληνι, πάντας ἔκτεινον*, sommige van de perzische ruiters reden door de vlakte en doodden allen, welken Griek zij maar ontmoetten.

---

47) In finale relatieve zinnen vindt men ep. na een hoofdtijd dikwijls den coni. met *κέν* en na een hist. tijd den optat., b v. *κλητοὺς ὀτρύνομεν, οἵ κε τάχιστα ἔλθωσ' ἐς κλισίην*, laten wij uitverkoren mannen aansporen om ten spoedigste naar de tent te gaan; *πάπτηνεν εἴ τιν' ἴδοιτο ἡγεμόνων ὅστις ἀμύναι*, hij zag rond of hij een der aanvoerders zag, om hem te helpen.

Aanm. Bij *b*) en *c*) is het in het relativum begrepen indien zeer dikwijls in de beteekenis van telkens als op te vatten; de relatieve zin beteekent dus een herhaald geval. Deze beteekenis heeft in beide gevallen haar grond in de voorwaardelijke natuur van den relatieven zin, vgl. boven 35) *b*.

d) Wanneer de hoofdzin den optativus heeft (hetzij den potentialis, hetzij den wenschenden optat.), staat in den relatieven zin insgelijks de optativus: *ὀκνοίην ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἃ ἡμῖν δοίη = εἰ ἡμῖν δοίη πλοῖα*, ik zou aarzelen in de schepen te gaan, welke hij ons soms gaf.

49) *Bijzonderheden over de relatieve zinnen.*

a) Tegen regel 18) *a*) vindt men in relatieve zinnen, die behooren tot een van een hoofdtijd afhankelijken zin met een infin., dikwijls den optativus: *τοῦ μὲν αὐτὸν λέγειν ἃ μὴ σαφῶς εἰδείη εἴργεσθαι δεῖ*, men moet hem afhouden van te zeggen, wat hij niet goed weet.

b) Relatieve zinnen, die behooren tot een voorwaardelijken zin, die in den modus irrealis staat, en een onmisbaar lid daarvan uitmaken, staan in denzelfden modus, nam. in den modus irrealis zonder *ἄν*: *εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὤν, ξυνεγιγνώσκετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμην*, als ik in waarheid een vreemdeling was, zoudt gij het mij natuurlijk vergeven, dat ik met die taal en op die wijze sprak, waaraan ik door mijne opvoeding gewoon was.

j. *Temporeele zinnen.*

Voorafgaande aanm. De coniuncties van tijd zijn: *ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα*, ten tijde dat, als, *ὡς*, toen, *ἐπεί* en *ἐπειδή*, nadat, *ὡς τάχιστα, ἐπεὶ τάχιστα, ἐπειδὴ τάχιστα, ἐπειδὴ πρῶτον*, zoodra als, *ὁσάκις*; *ὁποσάκις*; zoo dikwijls als, *ἐξ οὗ, ἀφ' οὗ*, sedert dat, *ἕως*, zoolang als, totdat, *ἔστε, μέχρι*, totdat, *πρίν*, voordat.

50) In alle tijdelijke zinnen, die te kennen geven, dat een enkele handeling werkelijk plaats heeft of gehad heeft, staat de modus realis, de indicativus; negatie is *οὐ*.

---

j. Ep. vindt men nog de volgende tijdelijke coniuncties: *εὖτε, ἦμος*, = *ὅτε, εἰς ὅ κε(ν)*, m. d. coni., totdat, *ὄφρα*, zoolang als; in het ion., waar de voorgaande ook gebezigd worden, komt ook voor *ἐπείτε* = *ἐπεί* (vgl. over *τέ* achter relativa § 50, 22, D.) en *ὅκως* (ook bij att. dichters *ὅπως*) = *ὡς*. Ook hier wisselt *κέν* met *ἄν* af. Ep. is *πάρος* gelijkbeteekenend met *πρίν*, dat daar ook na negaties met den infin. gevonden wordt. In het ion. komt *πρίν* niet met den optat. voor.

In het ep. wordt *ἄν* of *κέν* niet alleen bij den coni. achter tijdelijke coniuncties gevonden, maar ook wel achter den optat., b. v. *νῦν γάρ χ' Ἕκτορ' ἕλοις, ἐπεὶ ἂν μάλα τοι σχεδὸν ἔλθοι*, nu zult gij Hector wel kunnen krijgen, daar hij wel zeer dicht bij u zal komen. Bij den coni. wordt het daarentegen dikwijls weggelaten, zooals regelmatig in vergelijkingen bij *ὡς ὅτε*, evenals wanneer.

Aanm. Wanneer het ww. van den hoofdzin een praeteritum is, wordt in den tijdelijken zin tot aanduiding van de gelijktijdigheid het impf. gebruikt, omdat iets gelijktijdigs altijd als voortdurend gedacht wordt, maar tot aanduiding van het verledene meestal de indic. aor., nooit het plqpf; maar toch kan ook het impf. van eene verledene handeling gebruikt worden, als deze als voortdurend moet worden aangeduid (vgl. § 58, 5 en 15).

Voorbeelden: *καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὔπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι· ἡνίκα δὲ δείλη ἐγίγνετο ἐφάνη κονιορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῷ ὕστερον ὥσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολύ· ὅτε δὲ ἐγγύτεροι ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε καὶ αἱ λόγχαι καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίγνοντο*, en het was reeds middag en nog waren de vijanden niet in het gezicht; maar toen het na den middag was, werd een stofwolk zichtbaar als een witte wolk, en langen tijd daarna als een zwarte vlek over eene groote uitgebreidheid in de vlakte; toen zij nu nader kwamen, glinsterde weldra ook het metaal en de speren en de afdeelingen konden onderscheiden worden.

51) In tijdelijke zinnen, welke uitdrukken, dat het plaats hebben nog verwacht wordt, staat de coniunctivus met *ἄν*; dit *ἄν* staat altijd onmiddellijk achter de coniunctie en smelt hiermede zoo mogelijk samen (dus *ὅταν, ὁπόταν, ἐπήν* en *ἐπάν, ἐπειδάν, ἡνίκ' ἄν*).

De coni. praes. met *ἄν* komt in het algemeen overeen met het latijnsche fut., de coni. aor. met *ἄν* met het latijnsche fut. exactum, vgl. boven 35) *a*) A. 1; negatie is *μή*; *ἡνίκ' ἄν τις ὑμᾶς ἀδικῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχούμεθα*, als iemand u kwaad doet, zullen wij ter uwer verdediging strijden; *Κῦρος ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι*, Cyrus beloofde aan ieder man vijf mina's zilver te zullen geven, als zij te Babylon kwamen; *νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὰν δὲ διαπράξωμαι ἃ δέομαι, ἥξω ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα*, nu ga ik dan naar den koning; wanneer ik volbracht zal hebben, wat ik verlang, zal ik komen om u naar Griekenland weg te voeren.

Aanm. De coniunctie *ὡς* heeft in verbinding met *ἄν* en den coni. nooit tijdelijke beteekenis; *ὡς ἄν* beteekent óf hoe ook, vgl. boven 48) *b*, óf opdat, vgl. boven 24) A. 1.

52) Tijdelijke zinnen van onbeperkte herhaling hebben de coni. met *ἄν*, als in den hoofdzin een hoofdtijd staat, maar den optativus orat. obliquae (zonder *ἄν*), wanneer in den hoofdzin een historische tijd staat; negatie is *μή*. De partikels

ὅτε, *ὁπότε* enz. kunnen in zulke zinnen door zoo dikwijls als vertaald worden, vgl. boven 48) *b*) en *c*) en A.

Aanm. In zulke tijdelijke zinnen wisselt niet zelden *ἐάν* m. d. coni. en *εἰ* m. d. optat. met de eigenlijke tijdelijke coniuncties af; *εἰ* had misschien oorspronkelijk zoowel tijdelijke als voorwaardelijke beteekenis (vgl. ons als). Na *εἰ* temporale m. d. optat. (telkens als), evenzoo ook na de andere tijdpartikels met den optat., is bij den historischen tijd van den hoofdzin dikwijls een *ἄν*, telkens, gevoegd. Zulk een praeteritum met *ἄν* moet men wel onderscheiden van den modus irrealis, zie boven 36), en van den modus potentialis praeteriti, vgl. boven 9) A.

Voorbeelden: *οἱ Χαλδαῖοι μισθοῦ στρατεύονται, ὁπόταν τις αὐτῶν δέηται*, de Chaldeën doen voor soldij krijgsdienst, telkens als iemand het van hen verlangt; *οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἂν ἕστασαν*, de ezels bleven, wanneer iemand ze vervolgde, telkens stilstaan, nadat zij wat vooruitgeloopen waren.

53) *a*) Ἕως (*ἔστε*, *μέχρι*), totdat, wordt met den indicativus verbonden, als het doel als bereikt wordt voorgesteld; daarentegen wordt het na een hoofdtijd in den hoofdzin met den coniunctivus met *ἄν*, na een historischen tijd in den hoofdzin met den optativus zonder *ἄν* (optat. orat. obliquae) geconstrueerd, als de bereiking van het doel nog slechts als verwacht wordt voorgesteld.

Aanm. 1. Bij den coni. ontbreekt *ἄν* dikwijls, omdat in den zin met totdat tegelijk een doel begrepen kan zijn.

b) Ἕως (zelden *ἔστε*), zoolang als, wordt met den indicativus verbonden, als de handeling van den tijdelijken zin in het verledene of het tegenwoordige als voortdurend wordt aangeduid, daarentegen met den coniunctivus met *ἄν*, als de duur der handeling tot in de toekomst reikt, en dus de voleindiging nog verwacht wordt. Wanneer de handeling van den tijdelijken zin als herhaald gedacht wordt, geldt de boven 52) opgegeven regel.

Aanm. 2. Het ligt in de natuur der grieksche tempora, dat *ἕως*, totdat, meest met de vormen van den aoristus, *ἕως*, zoolang als, meest met de vormen van den praesensstam verbonden wordt, vgl. § **58**, 16 en 17.

Voorbeelden: *ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο*, dit deden zij, totdat de duisternis inviel; *περιμένετε, ἔστ' ἂν ἔλθω, ἥξω δὲ ταχέως*, wacht, totdat ik gekomen zal zijn, en ik zal spoedig komen; *περιεμένομεν οὖν ἑκάστοτε, ἕως ἀνοιχθείη τὸ δεσμωτήριον*, wij wachtten dus telkens, totdat de gevangenis geopend werd; *μὴ οὖν ἀναμείνωμεν, ἕως ἂν πλείους οἱ πολέμιοι ἡμῶν γένωνται, ἀλλ' ἴωμεν, ἕως ἔτι οἰόμεθα εὐπετῶς ἂν αὐτῶν κρατῆσαι*, laten wij dan niet wachten, totdat de vijanden sterker dan wij geworden zijn, maar laten wij gaan, zoolang (eig. terwijl) wij nog meenen hen gemakkelijk te kunnen overwinnen.

54) Πρίν, voordat, eerder dan, kan in ieder geval met den infinitivus verbonden worden. Over het subiect van den infin. vgl. § **60**, 1 en 2.

a) De infinitivus is noodzakelijk, als de hoofdzin bevestigend is; dan wordt uitgedrukt, dat de handeling van den hoofdzin plaats heeft, voordat een andere handeling beginnen kan; of zij werkelijk plaats heeft, wordt niet in aanmerking genomen; vgl. *ὥστε* m. d. infin. boven 32).

Aanm. 1. Πρίν m. d. indicativus na een bevestigenden hoofdzin beteekent totdat: *ὅ,τι ἐποίουν ἠμφεγνόουν, πρὶν Νίκαρχος ἧκε*, zij waren in twijfel, wat genen deden, totdat Nicarchus kwam. Dit onderscheid is echter slechts denkbeeldig; het heeft voor ons zijn grond alleen hierin, dat wij den zin met voordat liever vooraan en dien met totdat liever achteraan plaatsen.

b) Na een ontkennenden hoofdzin wordt *πρίν* gewoonlijk met een verbum finitum geconstrueerd. Na een historischen tijd in den hoofdzin heeft *πρίν* den indicativus bij zich; de verhindering van de hoofdhandeling houdt door het werkelijk plaats hebben van de handeling van den bijzin op, b. v. ik ging niet weg, voordat ik hem gehoord had = ik hoorde hem en toen ging ik weg. Maar na een futurum, een imperativus of een praesens in den hoofdzin, wordt *πρίν* met den coniunctivus met *ἄν* verbonden, omdat de handeling zich dan in de toekomst uitstrekt. Na een praeteritum van herhaling volgt de optativus (optat. orat. obliquae), na den modus potentialis de optativus zonder *ἄν*, na den modus irrealis het praeteritum (zonder *ἄν*).

Aanm. 2. Bij den coniunctivus ontbreekt zeer dikwijls *ἄν*, omdat in den tijdelijken zin tevens een doel begrepen kan zijn.

Aanm. 3. (Niet) eerder voordat wordt uitgedrukt door (*οὐ*) *πρότερον πρίν* of door (*οὐ*) *πρόσθεν πρίν*: *οἱ πολέμιοι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρεσκευάσθαι*, de vijanden hebben ons niet eerder den oorlog verklaard, voordat zij meenden dat hunne zaken goed uitgerust waren.

Voorbeelden: *πρότερον ἐκεῖνος ἐτελεύτησε πρίν τι ἐμοὶ διενεχθῆναι*, hij is gestorven, voordat hij met mij in eenig opzicht oneenig was; *Κῦρος μετεπέμπετο Συέννεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δὲ οὐκ ἤθελε Κύρῳ εἰς χεῖρας ἰέναι, πρὶν ἡ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε*, Cyrus ontbood Syennesis tot zich; maar deze wilde zich niet in de macht van Cyrus stellen, voordat zijne vrouw hem had overreed; *ἐγώ σε οὐκέτι ἀφήσω, πρὶν ἄν μοι ἃ ὑπέσχησαι ἀποδείξῃς*, ik zal u niet laten gaan, voordat gij mij geopenbaard hebt, wat gij beloofd hebt; *ὅπου δὲ*

παρίοι κώμην, ἐτρέπετο πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κώμαις καὶ κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχουμένους καὶ εὐθυμουμένους, καὶ οὐδαμόθεν ἀφίεσαν πρὶν παραθεῖεν (αὐτῷ) ἄριστον, waar hij een dorp voorbijging, wendde hij zich tot de bewoners daarvan en hij vond hen bezig zich te goed te doen en vroolijk, en nergens lieten zij hem weggaan, voordat zij hem een maaltijd hadden voorgezet; *χρῆν Λεπτίνην μὴ πρότερον τιθέναι τὸν ἑαυτοῦ νόμον, πρὶν τοῦτον ἔλυσε γραψάμενος*, Leptines had zijne eigene wet niet eerder moeten voorstellen, voordat hij deze door een bepaald voorstel had laten vervallen.

---

§ **60**. INFINITIVUS.

VOORAFGAANDE AANM. De infinitivus is een nominaalvorm van het werkwoord (vgl. § **27**, 5) en kan door de voorplaatsing van het verbogen artikel in alle casus van den singularis voorkomen. De verbale natuur van den infinitivus openbaart zich door de volgende vijf eigenschappen: 1) nooit wordt hij met adiectiva, maar altijd met adverbia verbonden; 2) het obiect van een infin. staat nooit in den gen. obiect., maar altijd in dien casus, welken het verbum finitum regeert; 3) het subiect staat nooit in den gen. subiect.; 4) hij wordt met *ἄν* verbonden ter vervanging van den modus potentialis en modus irrealis. 5) van ieder verbum bestaat niet enkel éen infinitivus, maar meerdere naar den aard van den tijd der handeling en het genus van het werkwoord.

A. *Subiect en praedicaatsnomen bij den infinitivus.*

1) Het subiect van den infinitivus wordt in het geheel niet uitgedrukt, als het hetzelfde is als het subiect van den hoofdzin; een praedicaatsnomen bij dezen infinitivus moet in denzelfden casus staan als het subiect van den hoofdzin, dus gewoonlijk in den nominativus (attractie bij den infinitivus): *ὁμολογῶ δέ σ' ἀδικεῖν*, en ik stem toe, dat ik u onrecht heb aangedaan; *ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἄδικος γεγενῆσθαι;* stemt gij dus toe jegens mij onrecht gepleegd te hebben? *οἱ οἰνοχόοι φάσκοντες εἶναι*, zij, die zeiden, dat zij wijnschenkers waren; *ἀπαλλαγεὶς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι*, bevrijd van dezen, die zeggen, dat zij rechters zijn.

AANM. Ook de tusscheningeplaatste infinitivi *δεῖν* en *χρῆναι* verhinderen deze attractie niet: *ἐκεῖνοι ἐπὶ τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι φαίνεσθαι*, zij meenen, dat het van hen blijken moet, dat zij bij den maaltijd verstandig zijn.

2) Het subiect van den infinitivus staat in den accusativus, als het niet hetzelfde is als het subiect van den hoofdzin; een bij dezen infinitivus staand praedicaatsnomen moet natuurlijk in den accusativus staan: *κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν*, zij verwekten een groot geschreeuw door elkander te roepen, zoodat zelfs de vijanden het konden hooren; *ᾤμην τὴν ἐμαυτοῦ γυναῖκα πασῶν σωφρονεστάτην εἶναι τῶν ἐν τῇ πόλει*, ik meende, dat mijne vrouw de braafste was van alle vrouwen in de stad.

AANM. 1. Wanneer het subi. van den infin., dat hetzelfde is als het subi. van den hoofdzin, met nadruk staat, bijz. in tegenstelling met andere personen, dan wordt het overeenkomstige pronomen gebruikt, en wel óf in den nom. óf in den acc.; de ontbrekende nom. van het reflexivum wordt vervangen door *αὐτός*: *ἐγὼ εὔχομαι πρὶν ταῦτα ἐπιδεῖν ὑφ' ὑμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέ γε κατὰ τῆς γῆς ὀργυιὰς γενέσθαι*, ik bid, dat ik tienduizend vademen onder den grond moge zijn, voordat ik zie, dat dit door u gedaan wordt; *εἰ δ' οἴεσθε Χαλκιδέας τὴν Ἑλλάδα σώσειν ἢ Μεγαρέας, ὑμεῖς δ' ἀποδράσεσθαι τὰ πράγματα, οὐκ ὀρθῶς οἴεσθε*, indien gij meent, dat de Chalcidiërs of de Megarensers Griekenland zullen redden en dat gij de moeilijkheden zult ontloopen, dan hebt gij eene verkeerde meening; *τὰ ἐπιτήδεια ἀνακεκομισμένοι εἰσὶν εἰς ἐρύματα, ὥστε αὐτοὶ μὲν ἔχειν, ἡμᾶς δὲ ταῦτα μὴ δύνασθαι λαμβάνειν*, de levensmiddelen hebben zij op versterkte plaatsen weggebracht, zoodat zij ze hebben en wij ze niet kunnen krijgen.

AANM. 2. Het subiect van den infinitivus wordt ook dan dikwijls niet uitgedrukt, als het in den hoofdzin reeds als gen. of dat. voorkomt; een bij den infin. behoorend praedicaatsnomen staat óf in den casus obliquus van het woord, waarop het terugslaat (dus met attractie) óf in den accusativus (van het subiect): *νῦν σοι ἔξεστιν ἀνδρὶ γενέσθαι*, nu kunt gij u als een man gedragen; *ἀνάγκη μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενον μεθ' ὑμῶν ἰέναι*, het is noodzakelijk voor mij, dat ik óf door u prijs te geven de vriendschap met Cyrus aanhoud óf door hem te bedriegen met u ga; *Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς τὸν πόλεμον γενέσθαι*, zij verzochten Cyrus zoo moedig mogelijk tegen den oorlog te zijn.

AANM. 3. Dikwijls staat bij den infin. een praedicaatsnomen, zonder dat er een subi. van den infin. genoemd is; dan moet men er *τινά* of *ἀνθρώπους* als subiect bij denken: *χαλεπὸν καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον δικαίως διαβιῶναι*, het is moeilijk en zeer prijzenswaardig, dat men voortdurend rechtvaardig leeft, als men menigvuldige gelegenheid heeft om onrechtvaardig te handelen.

B. *Infinitivus zonder artikel.*

3) Oordeelszinnen, die van een verbum sentiendi of declarandi afhangen, staan in den infinitivus, en wel met *ἄν*, als in den onafhankelijken oordeelszin de modus potentialis of de modus irrealis zou staan; negatie is *οὐ* (zie eene uitzondering in Aanm. 2).

Over de temporeele beteekenis van den infin. aor. en infin. praes. vgl. § **58**, 16, A. en 17, A.

Voorbeelden: *οἱ ἡγεμόνες οὔ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν* (onafhankelijk: *οὐκ ἔστιν ἄλλη ὁδός*), de gidsen zeggen, dat er geen andere weg is; *ἐνόμιζον παρὰ Κύρῳ ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ παρὰ βασιλεῖ* (onafhankelijk: *τυγχάνοιμεν ἄν*), zij

meenden, dat zij, wanneer zij zich bij Cyrus dapper gedroegen, een waardiger vergelding zouden verkrijgen dan bij den koning; *Κῦρος εἰ ἐπεβίω, ἄριστος ἂν δοκεῖ ἄρχων γενέσθαι* (onafhankelijk: *ὅτι ἂν ἐγένετο*), het schijnt, dat Cyrus, indien hij het beleefd had, een zeer goed regent geworden zou zijn.

Aanm. 1. Zeer dikwijls komt de infin. met *ἄν* = modus potentialis voor bij de werkwoorden van meenen en gelooven, waartoe ook *δοκεῖν* behoort: *νομίζω σὺν ὑμῖν ἂν εἶναι τίμιος, ὅπου ἂν ὦ*, ik meen met u geëerd te zullen zijn, waar ik ook ben; *χωρίων ἐπιτηδείων ἀπορεῖν ἄν σοι δοκοῦμεν*; komt het u voor, dat wij gebrek zullen hebben aan geschikte plaatsen?

Aanm. 2. Bij beloven, zweren, hopen staat de infin. fut. (= de modus van het verwachte) of de infin. aor. of praes. met *ἄν* (= modus potentialis, die zeer dikwijls de plaats van den modus van het verwachte bekleedt, vgl. § 59, 7 en 9), zelden de infin. aor. (de handeling enkel als feit); negatie is in dit geval *μή*: *ὀμνύουσι πάντες οἱ πολῖται μὴ τὴν τάξιν λείψειν*, alle burgers zweren de slagorde niet te zullen verlaten; *εἰ ναύκληρος ἐπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν μὴ ἐπισταμένῳ κυβερνᾶν, ἔχεις τινὰ ἐλπίδα μὴ ἂν σαυτόν τε καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι*; als een reeder u opdroeg zijn schip te sturen, terwijl gij die kunst niet verstondt, hebt gij dan eenige hoop, dat gij en u zelf en het schip niet te gronde zoudt richten? *φασὶ καὶ δασέα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι ὥστε ἐλπὶς ὑμᾶς μὴ ὀφθῆναι*, zij zeggen, dat het gebergte daar ook dicht begroeid is, zoodat er hoop is, dat gij niet gezien wordt.

Aanm. 3. De passiva van de ww. zeggen, vermelden, toestaan worden met een infin. óf persoonlijk óf onpersoonlijk gebruikt, die van gelooven slechts persoonlijk: *'Επύαξα ἡ Συεννέσιος γυνὴ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά*, men zeide, dat Epyaxa, de vrouw van Syennesis, aan Cyrus veel geld gegeven had; *ἐλέγετο καὶ Συέννεσιν εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων*, men zeide, dat ook Syennesis op de hoogten was.

Aanm. 4. Na de ww. van zeggen en verklaren kan zonder onderscheid van beteekenis in plaats van den infin. ook een zin met *ὅτι* of *ὡς* volgen, vgl. § 59, 19.

Aanm. 5. Over *μή* en *μὴ οὐ* bij den infin. na de werkwoorden van ontkennen, betwisten, betwijfelen enz. vgl. § **63**, 13.

4) Afhankelijke begeerzinnen staan insgelijks in den infinitivus; negatie is *μή*. Dus staat de infinitivus:

a) na de bevestigende werkwoorden van begeerte, zooals willen, streven, wenschen, verlangen, aanraden, overreden, eischen, bevelen, dwingen, toelaten;

b) na de ontkennende werkwoorden van begeerte, zooals op zijn hoede zijn, weigeren, verbieden, afraden, verhinderen.

Aanm. 1. Na de onder *b*) genoemde werkwoorden wordt, als zij niet ontkend worden *μή* bij den infin. gevoegd, daarentegen *μὴ οὐ*, wanneer zij ontkend worden; deze negaties blijven dan in het Nederl. onvertaald; bij *κωλύω* ontbreekt gewoonlijk *μή* en *μὴ οὐ*, vgl. § **63**, 13

Aanm. 2. Ook van een verbum declarandi kan een begeerzin afhangen; daar deze echter evenzeer als de oordeelszin in den infin. staat, kan de aard van den zin met den infin. slechts uit den samenhang worden opgemaakt.

Voorbeelden: *ἱκέτευε μὴ αὐτὸν ἀποκτεῖναι*, hij smeekte hem niet

te dooden; *τοὺς ὁπλίτας ἐκέλευσεν αὐτοῦ μεῖναι τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας*, hij beval de hoplieten daar te blijven, na het schild tegen de knie geplaatst te hebben; *ἀπαγορεύω σοι μὴ κινεῖσθαι*, ik verbied u u te bewegen; *ὁ 'Αστυάγης, ὅ τι δέοιτο αὐτοῦ ὁ Κῦρος, οὐδὲν ἐδύνατο ἀντέχειν μὴ οὐ χαρίζεσθαι*, Astyages kon zich niet bedwingen Cyrus toe te staan, wat deze hem ook vroeg.

5) Bij alle werkwoorden van bedrevenheid, vermogen en geschiktheid komt tot aanvulling de infinitivus: *πασῶν πόλεων 'Αθῆναι μάλιστα πεφύκασιν ἐν εἰρήνῃ αὔξεσθαι*, van alle steden is Athene het best in staat in vredestijd toe te nemen; *ἐπίσταμαι νεῖν*, ik versta de zwemkunst; *εὐθὺς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι*, dadelijk als kinderen leeren zij te regeeren en geregeerd te worden. Zoo staat ook bij *ἔχω* de infinitivus als het kunnen beteekent: *εἶχον τῷ βασιλεῖ εἰπεῖν ὅτι οὐδεὶς σφᾶς ἀποπεφευγὼς εἴη*, zij konden den koning zeggen, dat niemand hen ontvlucht was.

Over *ὅσος, οἷος* en *οἷός τε* zie § **59**, 33 en A. 1.

6) Na de werkwoorden van bewerken volgt de infinitivus; somtijds staat er *ὥστε* bij om het gewenschte doel of gevolg sterker aan te duiden (vgl. § **59**, 32): *Γοργίαν αἰσχύνεσθαι ἐποίησα*, ik maakte, dat Gorgias zich schaamde; *διεπράξατο πέντε στρατηγοὺς ἰέναι*, hij bewerkte, dat vijf strategen gingen; *ἐποίησε Συέννεσιν μὴ δύνασθαι ἐναντιοῦσθαι Κύρῳ*, hij maakte, dat Syennesis zich niet tegen Cyrus kon verzetten.

Ook bij onpersoonlijke uitdrukkingen van gebeuren staat de infinitivus, maar meer als subiect van den zin: *συνέβη πρὸς τῷ δεξιῷ κέρατι τέμενος 'Ηρακλέους εἶναι*, het trof, dat bij den rechtervleugel een heiligdom van Heracles was. Vgl. beneden 9).

Aanm. Na *πάντα ποιεῖν* volgt somtijds *ὥστε*, maar meer een zin van doel met *ὅπως* of *ὡς*: *'Αθηναῖοι πάντα ποιήσειαν ἂν ὥστε σύμμαχοι ἡμῖν γενέσθαι*, de Atheners zouden alles doen om onze bondgenooten te worden; *πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἡττώμεθα*, wij moeten alles in het werk stellen, opdat wij nooit overwonnen worden; *πάντα ἐποίει ὅπως ἀπαγάγοι*, hij stelde alles in het werk om (hen) weg te voeren. Vgl. § **59**, 28.

7) De infinitivus dient als nadere bepaling bij allerlei adiectiva, bijzonder bij die, welke een geschiktheid of een vermogen te kennen geven, verder bij moeilijk, aangenaam, goed, schoon, waardig en die het tegendeel beteekenen.

Aanm. 1. In den regel vindt men ook daar den actieven infin., waar men den passieven zou verwachten; somtijds echter staat de passieve infin.

Voorbeelden: *ὁπόσοι ἱκανοί εἰσι τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν*, zoo-

velen als genoeg zijn om de burchten te bewaken; *ὁ χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι*, de tijd is niet toereikend om het waardig te verhalen; *ἔφη ἡγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις πορεύεσθαι ὁδόν*, hij zeide hen te zullen voeren langs een weg, welken het ook voor lastdieren mogelijk zou zijn te begaan; *οἱ λέγειν δεινοί*, zij die ervaren zijn in het spreken; *γυνὴ εὐπρεπὴς ἰδεῖν*, eene vrouw schoon om te zien; *τὸ παρὰ σοὶ ὕδωρ θερμότερον πιεῖν ἐστιν ἢ τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ*, het water bij u is warmer om te drinken dan dat in den tempel van Asclepius; *Βορυσθένης πίνεσθαι ἥδιστός ἐστι*, het water van den Borysthenes is zeer lekker om te drinken.

Aanm. 2. Over *ἤ* met een infin. na eene vergelijking zie § **48**, 3 A. 4. Over den infin. met of zonder *ὡς* of *ὥστε* na adiectiva in den positivus vgl. § **48**, 2.

8) De bestemming, waartoe iets plaats heeft of het doel van eene handeling wordt door den infinitivus uitgedrukt, bijz. bij de werkwoorden van bestemmen, kiezen, geven, zenden.

Aanm. 1. Meestal staat de infin. act., ook daar, waar in het Latijn het gerundivum gebruikt wordt.

Aanm. 2. Na zenden, gelijk ook na gaan en komen volgt gew. het part. fut. act., vgl. § **61**, 3, A. 1.

Voorbeelden: *Ἀριστάρχῳ ἔδοτε ἡμέραν ἀπολογήσασθαι*, aan Aristarchus gaaft gij een dag om zich te verdedigen; *ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν*, deze streek stond hij aan de Grieken toe om te plunderen; *μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ παρασχεῖν θεραπεῦσαι ἀνδρὶ σοφιστῇ*, gij zult uwe ziel ter verpleging aan een sophist toevertrouwen.

9) De infinitivus staat als subiect bij onpersoonlijke uitdrukkingen, als *χρή*, *δεῖ*, men moet, *διαφέρει*, het is van belang, *δοκεῖ*, men besluit, *πρέπει*, het past, *προςήκει*, het betaamt, *ἔξεστι*, men mag, *καλόν ἐστι*, het is schoon, *νόμος ἐστί*, het is de wet, *ὥρα ἐστί*, het is tijd, *καιρός ἐστι*, het is de gunstige tijd, *ἐλπίς ἐστι*, er is hoop, *κίνδυνός ἐστι*, er bestaat gevaar; ook bij die van gebeuren, vgl. boven 6). Over den casus van het subiect bij den infin. zie boven 2) en A. 2. Het algemeene subiect men (*τινά* of *ἀνθρώπους*) wordt weggelaten,

8) Van deze nadere bepaling van het doel en de bestemming vindt men in het ep. een veel uitgebreider gebruik: *ἀριστεύεσκε μάχεσθαι*, hij placht in den strijd uit te munten; *εἰσὶ καὶ οἵδε τάδ' εἰπέμεν*, ook dezen zijn er om (= ook deze kunnen dit) dit te zeggen; *βῆ ἰέναι*, hij maakte zich op om te gaan; *κλέος μέγα καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι*, een roem ook voor de nakomelingen groot om te vernemen; *θείειν ἀνέμοισιν ὁμοῖοι*, in het loopen gelijk aan de winden. Zelfs vindt men dit bij enkele substantiva: *θαῦμα ἰδέσθαι*, een wonder om te aanschouwen.

zonder verandering van den actieven in een passieven infinitivus: *ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν*, het is altijd het best de waarheid te spreken; *τί χρὴ ποιεῖν;* wat moet men doen? *ἔδοξεν αὐτοῖς προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν*, zij besloten voorwaarts te rukken; *κίνδυνος πολλοὺς ἀπόλλυσθαι*, er is gevaar, dat velen omkomen.

Aanm. 1. Na *δῆλόν ἐστι* en *φάνερόν ἐστι*, het blijkt, volgt slechts *ὅτι*. Over *δῆλος* en *φάνερός εἰμι* (= *φαίνομαι*) zie § **61**, 8.

Aanm. 2. In plaats van de onpersoonlijke uitdrukking vindt men dikwijls eene persoonlijke; zoo zegt men *δίκαιός εἰμι*, ik ben gerechtigd of verplicht, *ἐπικαίριός εἰμι*, het is voor mij gunstig, *ἐπιτήδειός εἰμι*, het is dienstig, dat ik, *ἀναγκαῖός εἰμι*, het is noodzakelijk, dat ik, in plaats van *δίκαιον*, *ἐπικαίριον*, *ἐπιτήδειον*, *ἀναγκαῖόν ἐστιν ὅτι*. Altijd worden persoonlijk gebruikt: *ἔοικα* en *δοκῶ*, het schijnt, dat ik, *ἐπίδοξός εἰμι*, het laat zich van mij verwachten, dat ik, *πολλοῦ*, *τοσούτου* enz. *δέω*, het scheelt veel, het scheelt zooveel, dat ik: *δίκαιος εἶ βοηθεῖν τῷ ἀνδρί*, gij zijt verplicht den man te helpen; *ἐπίδοξός εἰμι τυχεῖν τῆς τιμῆς ταύτης*, het is waarschijnlijk, dat ik deze eer verkrijg; *μικροῦ ἐδέησεν ὁ Εὐαγόρας Κύπρον ἅπασαν κατασχεῖν*, het scheelde weinig, of Euagoras had geheel Cyprus in zijn macht gekregen.

C. *Infinitivus met het artikel.*

10) Niet alleen een enkele infinitivus, maar ook een geheele zin met een infinitivus kan door de voorplaatsing van het artikel als verbogen voorkomen; de enkele infin. met het artikel komt in de casus obliqui overeen met het latijnsche gerundium; geheele zinnen met een infin. moeten dikwijls door bijzinnen met coniuncties worden vertaald; negatie bij den infin. met het artikel is *μή*: *Μένων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι*, Meno verhief er zich op, dat hij kon bedriegen; *Ἀγησίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο*, Agesilaüs trok, in plaats van naar Carië te gaan, op Phrygië af; *οὔτοι ἡδύ ἐστι τὸ ἔχειν χρήματα οὕτως, ὡς ἀνιαρὸν τὸ ἀποβάλλειν*, het is niet zoo aangenaam geld te hebben als verdrietig het te verliezen; *τὸ μὴ ζητοῦντα ἐπιτυχεῖν τινι τῶν δεόντων εὐτυχίαν οἶμαι εἶναι*, als men zonder te zoeken iets vindt, dat men noodig heeft, houd ik het voor een geluk.

Aanm. 1. De werkwoorden van verhinderen worden dikwijls met den gen. van den infin. verbonden: *τοῦ δραπετεύειν δεσμοῖς οἱ δεσπόται τοὺς οἰκέτας εἴργουσιν*, de heeren houden door boeien hunne slaven van het weglopen af. Maar ook de enkele infin. wordt gevonden of de infin. met het artikel *τό* (acc. van den inhoud, vgl § **63**, 13, A. 1).

Aanm. 2. De infin. zonder artikel, niet de genet. van den infin., staat gewoonlijk bij subst., die met de copula vereenigd het praedicaat vormen, terwijl de infin. het subiect is, vgl. boven 9). Het adi. *αἴτιος*, schuldig, wordt met den gen. van den infin. verbonden; zeer zelden vindt men den acc. van den infin. (acc. van betrekking, vgl. A. 4): *ἴσως ἐγὼ αἴτιος τὸ σὲ ἀποκρίνασθαι μὴ τοῦτο ὃ ἠρόμην*, misschien heb ik er de schuld van, wat betreft dat gij niet geantwoord hebt op dat, wat ik vroeg.

Aanm. 3. De gen. van een zin met een infin., bijzonder als deze negatief is, beteekent dikwijls het doel (§ 53, 7 *c*): *ἐτειχίσθη Ἀταλάντη ἡ νῆσος τοῦ μὴ λῃστὰς κακουργεῖν τὴν Εὔβοιαν*, het eiland Atalante werd versterkt, opdat geen zeeroovers Euboea kwaad zouden doen. Somtijds wordt het doel uitgedrukt door *ἕνεκα* met den gen. van den infin.: *προεῖπον ταῦτα τοῦ μὴ λύειν ἕνεκα τὰς σπονδάς*, dat heb ik vooruit gezegd om den wapenstilstand niet te verbreken.

Aanm. 4. De acc. van den infin. staat dikwijls in onafhankelijke betrekking tot een praedicaat, ongeveer in de beteekenis wat betreft: *τὸ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσιν, οὗτοι μὲν κράτιστοι κατὰ γῆν, ὑμεῖς δὲ κατὰ θάλατταν*, wat het gehoorzamen aan de bevelhebbers betreft, hierin zijn zij het vaardigst op het land en gij ter zee.

B. *Bijzonderheden over den infinitivus.*

11) Geheel onafhankelijk staat de infinitivus in de spreekwijzen *ὀλίγου* en *μικροῦ δεῖν*, bijna: *ὀλίγου δεῖν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν*, bijna dagelijks. Evenzoo ook *εἶναι* in de spreekwijzen *ἑκὼν εἶναι*, voorzoover men vrij is (slechts in negatieve uitdrukkingen), *τὸ ἐπ᾽ ἐκείνῳ εἶναι*, voorzoover het in zijn macht is, *τὸ νῦν (τήμερον) εἶναι*, voor tegenwoordig, voor heden, *τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι*, wat hem betreft: *ἑκὼν εἶναι οὐδένα ἀδικῶ*, voorzoover ik vrij ben, d. i. vrijwillig, beleedig ik niemand; *τὸ νῦν εἶναι τὴν συνουσίαν διαλύσωμεν*, laten wij voor het tegenwoordige het onderhoud afbreken; *τὸ ἐπ᾽ ἐκείνοις εἶναι ἀπωλώλειτε*, voorzoover het van hen afhing, waart gij omgekomen.

12) Evenals wij „om zoo te zeggen" als onafhankelijken tusschenzin gebruiken, wordt ook in het Grieksch de onafhankelijke infinitivus zeggen, meest met *ὡς*, in de rede ingevoegd, bijzonder in de spreekwijzen: *ὡς (ἔπος) εἰπεῖν*, om zoo te zeggen, *ὡς συνελόντι* (vgl. § **54**, 4 *e*, A. 7), *συντόμως* of *ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν*, om het kort of eenvoudig te zeggen, *ὡς τὸ ὅλον* of *τὸ ξύμπαν εἰπεῖν*, om het in eens te zeggen, *ὡς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς εἰρῆσθαι*, onder ons gezegd.

Evenzoo worden ook de volgende uitdrukkingen in den zin ingeschoven: *(ὡς) ἐμοὶ δοκεῖν*, zooals het mij toeschijnt, *(ὡς) οὑτωσὶ ἀκοῦσαι*, als men het zoo hoort, *(ὡς) εἰκάσαι*, zooals men gissen kan of om een vergelijking te maken.

13) De infinitivus drukt dikwijls een verzoek of een bevel uit, zonder dat hij van een begrip van verzoeken of bevelen afhangt (aldus ook bij ons: spoed maken! hier blijven!): *φάσκειν ἔμ᾽ ἤδη μαντικῇ μηδὲν φρονεῖν*, zeg, dat ik van de waarzegkunst volstrekt geen verstand heb! *σὺ δὲ τὰς πύλας ἀνοίξας ἐπεκθεῖν καὶ ἐπείγεσθαι ὡς τάχιστα συμμῖξαι*, en trek gij, na de poort geopend te hebben, tegen hen uit en begin zoo spoedig mogelijk den slag!

14) De infinitivus staat in uitroepen van verwondering en afkeer, meest met het artikel *τό*, zonder dat er een regeerend begrip bij gevonden wordt: *τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν*, wat een ongeluk, dat ik nu juist hier geroepen ben!

---

§ 61. PARTICIPIUM.

Voorafgaande aanm. Het participium is een verbaal adiectivum (§ 27, 5). Zijn verbale natuur blijkt hieruit, dat zijn obiect slechts in dien casus staat, welken het verbum finitum regeert; dat het met *ἄν* verbonden den modus potentialis en den modus irrealis kan vervangen, en dat er van ieder ww. niet alleen één participium gevormd worden kan, maar verscheidene naar den aard van den tijd en het genus van het werkwoord.

In het Grieksch komt eene afhankelijke en eene onafhankelijke constructie van het participium voor. Het gebruik van het afhankelijke participium is zeer uitgebreid; als attribuut kan het participium het begrip van een subst. beperken (§ 47, 1), of als appositum een nomen van den zin nader verklaren of beschrijven (§ 47, 2); bovendien kan het ook dienen tot aanvulling van een verbaal praedicaat en in dit geval is het een wezenlijk deel van hetgeen over het subiect gezegd wordt.

A. *Het participium als attribuut.*

1) Het participium kan, evenals ieder adiectivum, zoo onmiddellijk met een substantivum verbonden worden, dat het hiermede één begrip uitmaakt, dat meer beperkt is dan dat van het subst. alleen. In deze beteekenis heeft het de gewone plaatsing van het attribuut: *οἱ παρόντες πολῖται* of *οἱ πολῖται οἱ παρόντες*, de aanwezige burgers.

Aanm. Bij *καλούμενος, ὀνομαζόμενος*, zoogenoemd, staat de benaming (praedicaatsnomen) meestal tusschen artikel en participium: *ἐν τοῖς ὀρεινοῖς καλουμένοις Θρᾳξί*, onder de zoogenoemde Berg-Thraciërs.

2) Evenals ieder attribuut kan het attributieve participium door voorplaatsing van het artikel de kracht van een subst. krijgen; het mannelijk van het part. met het art. beteekent meestal een bepaald individu in een enkel geval (b. v. *ὁ λέγων*, de spreker, nam. hij, die nu juist spreekt), vervolgens ook een geheele soort (b. v. *ὁ λέγων*, ieder, die spreekt, dus: een redenaar), dikwijls met bijvoeging van *πᾶς*: *παντὶ τῷ σκοποῦντι*, voor ieder beschouwer, *ὁ βουλόμενος*, ieder, die wil, *ὁ τυχών*, de eerste de beste (vgl. § **49**,

4, A. 1). Ook het neutrum van het part. met het act. wordt dikwijls gevonden: **τὸ συμφέρον**, het nut, **τὸ διαλεῖπον**, de tusschenruimte.

Aanm. 1. Het part. met het (generische) art. beteekent dikwijls zoodanig een die, b. v. *εἰσὶν οἱ οἰόμενοι*, er zijn er die meenen. Bijzonder dikwijls vindt men het part. fut. aldus met het art., b. v. *εἰσὶν οἱ τολμήσοντες*, er zijn er, die in staat zijn te wagen; *αἱρούμεθα τὸν ἐροῦντα*, wij kiezen iemand, die spreken kan (vgl. § 59, 7 A.). Ook dan als het part. praedicaat wordt, blijft het art.: *ἐγώ εἰμι ὁ ὑμᾶς σώζων*, ik ben uw redder (vgl. § 49, 5, A. 3).

Aanm. 2. *Ὁ τὴν πατρίδα σώζων*, de redder des vaderlands, nam. hij, die bezig is het vaderland te redden; *ὁ τὴν πατρίδα σώσας*, de redder des vaderlands, nam. hij, die het vaderland gered heeft; *ὁ τὴν πατρίδα σώσων*, de redder des vaderlands, nam. hij, van wien het te verwachten is, dat hij het vaderland kan redden.

B. *Het afhankelijke participium als appositum en de onafhankelijke constructie van het participium.*

3) Het participium kan zich door appositie aan een nomen van den zin aansluiten en bekleedt dan de plaats van een relatieven zin of van een bijzin van tijd, voorwaarde, oorzaak, concessie of doel, waarvan het subiect hetzelfde is als het nomen; het participium richt zich dan in geslacht, getal en naamval ook naar dit nomen: **Περσῶν τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων**, van de Perzen, die na den ouden Cyrus geweest zijn; **οἱ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαον**, de anderen staken, na opgestaan te zijn, een vuur aan; **οὐ γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην ἐδύνατ' ἂν πράττειν ἃ ἐβούλετο**, want als hij het lichaam van een koe en het verstand van een mensch had, zou hij niet kunnen doen, wat hij wilde; **Τισσαφέρνης ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δ' Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν**, door een meineed te doen kreeg Tissaphernes zelf de goden tot vijanden en maakte hen bondgenooten van de Grieken; **τὸ ὕδωρ εὐωνοτάτον, ἄριστον ὄν**, het water is het goedkoopst, hoewel het het best is.

Aanm. 1. Het doel wordt door het part. futuri uitgedrukt, dikwijls met voorplaatsing van *ὡς*: *ὁ δ' ἀνὴρ λαγὼς ᾤχετο θηράσων*, de man ging weg om hazen te vangen; *συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν*, hij neemt Cyrus gevangen om hem te dooden; vgl. beneden 6).

Aanm. 2. Het part. *ὤν* wordt nooit weggelaten: *Ἀγησίλαος ἔτι νέος ὢν ἔτυχε τῆς βασιλείας*, Agesilaüs kwam nog jong zijnde aan de regeering.

Aanm. 3. De participia *ἔχων*, *ἄγων*, *φέρων*, *λαβών*, *χρώμενος*, *κτησάμενος* worden het best door met vertaald; *ἄγων* heeft meest betrekking op levende wezens: *Σωσίας παρῆν ὁ Συρακόσιος ἔχων ὁπλίτας τριακοσίους*, Sosias van Syracuse was daar met driehonderd hoplieten.

4) Deze bijzinnen van tijd, voorwaarde, oorzaak of grond en concessie kunnen echter ook dan door een participium worden uitgedrukt, als hun subiect in het geheel niet voorkomt in den hoofdzin. Dit noemt men de absolute constructie van het participium en hiertoe wordt óf de genetivus óf de accusativus gebezigd: **Κῦρος ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος**, Cyrus besteeg het gebergte, terwijl niemand het hem belette; **γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνθρώπων ἀπολομένων οἱ Συρακόσιοι τρόπαιον ἔστησαν**, hoewel de zeeslag hevig geweest was en beide partijen veel schepen en manschappen verloren hadden, richtten de Syracusanen een zegeteeken op.

Zie over den acc. absolutus beneden 6) en 7).

Aanm. 1. Het part. *ὤν* mag ook in den gen. absol. niet wegblijven; slechts bij *ἑκών* en *ἄκων* is het niet noodig, omdat deze zelf als participia werden beschouwd: *βασιλέως ἄκοντος*, tegen den zin des konings.

Aanm. 2. Het subiect van het part. wordt somtijds weggelaten, als het uit den samenhang genoegzaam kan worden opgemaakt; men kan er dan een pron. demonstr. onder verstaan: *ἐπεὶ ἐσάλπιγξεν ἐπῇσαν οἱ Ἕλληνες· ἐκ δὲ τούτου θᾶττον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο ἐπὶ τὰς σκηνάς*, nadat de trompetter het teeken gegeven had, rukten de Grieken op; en toen zij hierna met geschreeuw sneller voorwaarts liepen, ontstond er van zelf een marsch in den looppas op de tenten af.

Aanm. 3. De passieve participia van de ww. van melden staan dikwijls alleen als gen. absolutus, terwijl de afhankelijke zin de plaats van het subiect bekleedt: *Περικλῆς λαβὼν ἑξήκοντα ναῦς ᾤχετο κατὰ τάχος ἐπὶ Καρίας, ἐξαγγελθέντων ὅτι Φοίνισσαι νῆες ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους πλέουσιν*, Pericles ging met zestig schepen in aller ijl naar Carië, daar de tijding gekomen was, dat Phoenicische schepen tegen de Atheners in aantocht waren.

Aanm. 4. Somtijds wordt de gen. absol. gebezigd, ofschoon het subiect van den participiaalzin zelf reeds in eene of andere betrekking in den hoofdzin voorkomt, bijzonder als de hoofdzin op den participiaalzin volgt: *μαχομένων δ' αὐτῶν καὶ ἀπορουμένων θεῶν τις μηχανὴν σωτηρίας δίδωσιν*, toen zij streden en in verlegenheid waren gaf een der goden hun een middel tot redding.

5) Dikwijls wordt bij het participium, zoowel in afhankelijke als in onafhankelijke constructie, een partikel gevoegd, om terstond de soort van betrekking, die het part. tot den hoofdzin heeft, te doen kennen. Zulke partikels zijn: *a*) van tijd: **ἅμα**, tegelijk, **μεταξύ**, intusschen, middenin, **αὐτίκα** en **εὐθύς**, dadelijk; *b*) van oorzaak of grond: **ἅτε**, **οἷον** en **οἷα δή**, vgl. beneden 6, A. 2; *c*) van concessie: **καίπερ**, hoewel.

In den hoofdzin staat dan na temporeele participia dikwijls **εἶτα**, **ἔπειτα**, **τότε**, toen, na concessieve participia dikwijls **ὅμως**, echter; niet zelden vindt men na een participium in den hoofdzin ook **οὕτως**, zoo, dat terugwijst op den inhoud van het participium:

ἐμάχοντο ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληνες, de Grieken streden tegelijk dat zij marcheerden; *τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ*, het teeken van de godheid hield mij in andere redevoeringen bij vele gelegenheden midden in het spreken tegen; *ἀποπλεῖ οἴκαδε, καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος*, hij vaart naar huis, hoewel het midden in den winter is; *ἔφασαν αὐτοὺς οὐ δυναμένους εὑρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι*, men zeide, dat zij, terwijl zij het overige gedeelte van het leger noch den weg konden vinden, vervolgens dwalende omgekomen waren; *ἢ γὰρ δοκεῖ τίς σοι, γιγνώσκων τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως ἐπιθυμεῖν αὐτῶν*; komt het u voor, dat iemand, die weet dat het kwade kwaad is, toch hiernaar begeert? *συμβουλεύω ἀναπνεύσαντας καὶ ἀναπαυσαμένους τοῖς ἀηττήτοις οὕτως εἰς μάχην ἰέναι*, ik raad u aan adem te scheppen en uit te rusten en dan slag te leveren tegen die onoverwinnelijken.

Aanm. 1. Vóor het concessieve participium vindt men dikwijls *ὅμως*, om door eene soort van prolepsis de betrekking van het participium tot den hoofdzin te bepalen; achter dit proleptisch *ὅμως* staat dikwijls nog *καί* in plaats van *καίπερ*: *σὺν σοὶ ὅμως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαρροῦμεν*, met u hebben wij, hoewel wij in het vijandelijk land zijn, toch moed.

Aanm. 2. Van *ἅμα* kan een geheele participiaalzin afhangen: *ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπονδῶν*, tegelijk met het opkomen der zon zond hij herauten over een wapenstilstand.

Aanm. 3. Ook na tijdelijke en voorwaardelijke zinnen met coniuncties vindt men *οὕτως* in den hoofdzin: *ἐὰν ᾗ ἑκατέροις μάλιστα συνοίσει, ταύτῃ καὶ τὰς συνθήκας ποιησώμεθα, οὕτω μάλιστ' ἂν συμμένοιεν*, als wij het verbond op die wijze maken, waarop het voor beide partijen het voordeeligst zal zijn, dan zal het wel het best in stand blijven.

6) Bijzonder belangrijk is het gebruik van de partikels *ὡς* en *ὥσπερ* bij het participium. Deels drukken zij een voorwendsel uit (e v e n a l s o f), deels geeft de schrijver daardoor te kennen, dat de in het participium begrepen gedachte niet de zijne is, maar die van het hoofdsubiect (in d e m e e n i n g d a t, i n d e o v e r t u i g i n g d a t). Beide partikels kunnen zoowel voor het afhankelijke als voor het onafhankelijke participium geplaatst worden en men vindt behalve den g e n. a b s o l. ook een a c c u s a t i v u s a b s o l u t u s met *ὡς* en *ὥσπερ*; negatie is *οὐ*: *Ἀρχέλαος τὸν θεῖον μεταπεμψάμενος ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχὴν καταμεθύσας αὐτὸν ἀπέσφαξεν*, Archelaüs ontbood zijn oom, evenalsof hij hem de regeering wilde teruggeven, en vermoordde hem na hem dronken gemaakt te hebben; *Βοΐσκος ὁ πύκτης τότε διεμάχετο ὡς κάμνων τὴν ἀσπίδα μὴ φέρειν*, Boiscus de vuistvechter verzette er zich toen tegen zijn schild te dragen onder voorwendsel, dat hij vermoeid was; *ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τούτων τῶν κακῶν ἡδέως ἐκοιμήθησαν*, daar zij van deze ongelukken bevrijd waren, sliepen zij aangenaam; *οὐ δεῖ ἀθυμεῖν ὡς οὐκ εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων*, men moet niet moedeloos zijn, evenalsof de Atheners tuchteloos zijn; *Σωκράτης εὔχετο πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι, ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας ὁποῖα ἀγαθά ἐστιν*, Socrates bad tot de goden eenvoudig het goede te geven, daar hij meende, dat de goden het best wisten, wat goed is.

5) In het ion. wordt behalve *ἅτε* en *οἷα* in deze beteekenis ook gebezigd *ὥστε*, b. v. *ἅτε δὲ ἐόντες διάφοροι ἐδηλέοντο αὐτοὺς ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες*, en als vijanden kwelden zij hen, daar zij namelijk ter zee de overmacht hadden.

Aanm. 1. Niet de acc. absol., maar de gen. absol. wordt gebruikt, als het hoofdww. zelf het begrip van meenen bevat: *ὡς πολέμου ὄντος παρ' ὑμῶν ἀπαγγελῶ*; zal ik melden, dat er van uwen kant oorlog is? *ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε*, houdt het er voor, dat ik zal gaan, waarheen gij ook moogt gaan.

Aanm. 2. Terwijl *ἅτε*, *οἷον* en *οἷα δή* met het part. de feitelijke (obiectieve) oorzaak aanduiden, beteekenen *ὡς* en *ὥσπερ* met het part. de oorzaak, zooals die door het hoofdsubiect wordt aangenomen (subiectief); negatie is in beide gevallen *οὐ*: *ὁ Κῦρος ἅτε παῖς ὢν ἥδετο τῇ στολῇ*, Cyrus schepte vermaak in den opschik, daar hij namelijk een kind was; *οἷον διὰ χρόνου ἀφιγμένος ἄσμενος ᾖα ἐπὶ τὰς ξυνήθεις διατριβάς*, daar ik namelijk na lang tijdsverloop terugkwam, ging ik met genoegen aan de gewone bezigheden; *ἀγανακτοῦσιν ὡς μεγάλων τινῶν ἀπεστερημένοι*, zij zijn ontevreden, omdat zij van groote dingen beroofd zijn.

7) Een a c c u s a t i v u s a b s o l u t u s van het n e u t r u m is van de p a r t i c i p i a van sommige o n p e r s o o n l i j k e u i t d r u k k i n g e n in gebruik, b. v. *δέον, προςῆκον*, als of daar het noodig, betamelijk is, *ἐξόν*, als of daar het geoorloofd is, *δυνατὸν ὄν*, als of daar het mogelijk is, *καλῶς παρασχόν*, als of daar zich eene goede gelegenheid voordoet, *δοκοῦν*, als of daar het goed schijnt, *δόξαν*, als of daar men besloten heeft, *μέλον*, als of daar het ter harte gaat, *μεταμέλον*, als of daar men berouw heeft, *προςταχθέν*, als of daar het bevolen is, *εἰρημένον*, als of daar het gezegd is, *γενόμενον ἐπ' ἐμοί*, als of daar het van mij afhangt: *οὐχὶ ἐσώσαμέν σε, οἷόν τε ὄν*, wij hebben u niet gered, terwijl het mogelijk was; *δόξαν ἡμῖν ταῦτα ἐπορευόμεθα* (= *ἐπεὶ ἔδοξε ταῦτα*), toen wij dit besloten hadden, gingen wij op marsch.

Aanm. 1. De acc. absol. en niet de gen. absol. wordt van deze participia gebruikt, omdat anders het onzijdig geslacht en dus het onpersoonlijke van de uitdrukking niet onderscheiden kon worden.

Aanm. 2. Ook vóor deze participia vindt men dikwijls *ὡς* en *ὥσπερ*: *κατακείμεθα ὥσπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἄγειν*, wij liggen neder, evenalsof het geoorloofd is rust te nemen.

Aanm. 3. Het absolute participium *τυχόν*, eig. als het geval zich voordoet, is adverbium geworden: m i s s c h i e n, m o g e l i j k.

C. *Het participium als aanvulling van een verbaalpraedicaat.*

Voorafgaande aanm. Evenals ieder adi. kan het part. praedicaat van een zin zijn en door de copulae *εἶναι*, *ὑπάρχειν* en *γίγνεσθαι* met het subiect verbonden worden: *φιλοκίνδυνός τε ἦν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους*, hij was stoutmoedig en trok bij dag en bij nacht tegen de vijanden op. — Gewoonlijk echter dient het part. slechts tot aanvulling van een op zich zelf onvolkomen verbaalpraedicaat. Deze aanvulling staat óf tot het subiect óf tot het obiect in betrekking.

a. *Het praedicatieve participium in betrekking tot het subiect.*

8) Een participium, dat tot het subiect in betrekking staat, wordt ten eerste tot aanvulling gebruikt bij die werkwoorden, welke een wijze van zijn beteekenen, zooals **τυγχάνειν**, toevallig zijn, **διαγίγνεσθαι, διατελεῖν, διάγειν**, voortdurend zijn, **λανθάνειν**, verborgen zijn, **φαίνομαι, φανερός εἰμι, δῆλός εἰμι**, het blijkt, het staat vast, dat ik, **ἔοικα**, het gelijkt, alsof ik. Bij de vertaling neemt men meestal het participium als hoofdwerkwoord, terwijl men het grieksche hoofdww. door een bijwoord als juist, toevallig, eens, voortdurend, heimelijk, blijkbaar, in 't openbaar, schijnbaar vertaalt: **ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἑστηκώς**, waar ieder juist stond; **πολεμῶν διεγένετο**, hij voerde voortdurend oorlog; **ἔλαθεν ἀποδράς**, hij liep heimelijk weg; **Σωκράτης θύων φανερὸς ἦν**, Socrates offerde in 't openbaar; **ἐοίκατε τυραννίσι μᾶλλον ἢ πολιτείαις ἡδόμενοι**, schijnbaar schept gij meer behagen in eene tyrannie dan in een volksregeering.

Aanm. 1. Na *φανερός* en *δῆλός εἰμι* kan ook *ὅτι* volgen: *δῆλος ἦν πᾶσιν ὅτι ὑπερεφοβεῖτο μή οἱ ὁ πάππος ἀποθάνῃ*, het was allen duidelijk, dat hij zeer bang was, dat hem zijn grootvader zou sterven.

Φαίνομαι met den infin. beteekent het heeft den schijn, dat ik: *εὖ λέγειν φαίνει*, het schijnt, dat gij goed spreekt. *Ἔοικα* wordt ook met den infin. verbonden: *σὺ νῦν ἡμῶν βασιλεὺς ἔοικας εἶναι*, gij zijt, zooals het schijnt, nu onze koning.

Aanm. 2. Ook het intransitieve *ἔχειν*, in een of anderen toestand zijn, wordt met het part., gewoonlijk met dat van den aor., verbonden, vgl. § 58, 27, A.

9) In de tweede plaats staat dit participium tot aanvulling bij de ww. **ἄρχεσθαι**, beginnen, **παύεσθαι** en **λήγειν**, ophouden, **φθάνειν**, voorkomen, **καρτερεῖν** en **ἀνέχεσθαι**, uithouden, **κάμνειν** en **ἀπαγορεύειν**, moede worden: **οὔποτε ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτείρων, βασιλέα δὲ μακαρίζων**, nooit hield ik op ons te beklagen en den koning gelukkig te noemen; **προκαταλάβωμεν τὰ ἄκρα,**

---

8) Zoo vindt men in het ion. ook met een part. *ἐπάιστος γίνομαι*, het wordt van mij bekend, dat ik, b. v. *ὡς ἐπάιστος ἐγένετο τοῦτο εἰργασμένος*, toen het van hem bekend werd, dat hij dit gedaan had.

ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε ὁ Κῦρος μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, laten wij de hoogten bezetten, opdat noch Cyrus noch de Ciliciërs ze vóor ons bezetten.

Aanm. 1. *Ἄρχομαι γράφων*, ik ben in het begin van mijn schrijven, zooals *παύομαι γράφων*, ik ben aan het einde van mijn schrijven; daarentegen *ἄρχομαι γράφειν*, ik begin met schrijven en daarna zal ik iets anders doen.

Aanm. 2. *Φθάνω* kan ook zelf in het part. staan: *οὐκ ἀναμένομεν, ἕως ἂν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶται, ἀλλὰ φθάνοντες ἤδη δῃοῦμεν τὴν ἐκείνων γῆν*, wij wachten niet totdat ons land verwoest wordt, maar verwoesten hun land reeds vóor hen.

Aanm. 3. Bij het causatieve activum *παύειν*, doen ophouden, moet het part. in betrekking tot het obiect staan: *παύσω τοῦτο γιγνόμενον*, ik zal dit laten ophouden.

10) Ten derde volgt het participium tot aanvulling bij de ww. van goed en kwaad doen, overwinnen en achterstaan; het part. duidt dan aan, waarin het goed doen enz. bestaat; dikwijls vindt men hier het part. van den aor., dat dan echter niet de beteekenis heeft van een vroeger beginnende handeling, maar de handeling alleen als feit aanduidt, zonder eenige meer bepaalde betrekking van tijd (vgl. § **58**, 20, A. 1): **καλῶς ἐποίησας ἄρξας τοῦδε τοῦ λόγου**, gij hebt er goed aan gedaan met dit woord te beginnen; **οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες**, wij zullen niet achterstaan in het weldoen.

11) Ten vierde volgt het participium tot aanvulling bij de ww. van gemoedsaandoening als **ἀγαπᾶν**, tevreden zijn, **χαίρειν** en **ἥδεσθαι**, zich verheugen, **ἀγανακτεῖν**, ontevreden zijn, **ἄχθεσθαι**, zich ergeren, **χαλεπῶς φέρειν**, kwalijk nemen, **αἰσχύνεσθαι**, zich schamen, **μεταμέλεσθαι**, berouw hebben: **ἥδομαι ὑφ' ὑμῶν τιμώμενος**, het verheugt mij door u geëerd te worden.

Aanm. 1. *Αἰσχύνομαι ταῦτα λέγων*, ik zeg dit met schaamte, *αἰσχύνομαι ταῦτα λέγειν*, schaamte verhindert mij dit te zeggen.

Aanm. 2. Bij het onpersoonlijke *μεταμέλει μοι* staat het part. in betrekking tot den dat. van den persoon: *ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι οὐ μεταμελήσειν*, hij zeide, dat het hem niet zou berouwen dit mede bevorderd te hebben.

Aanm. 3. Na de ww. van gemoedsaandoening volgen dikwijls redengevende zinnen met *ὅτι*, ook voorwaardelijke zinnen met *εἰ*, vgl. § 59, 42.

12) De participia **ἀρχόμενος** en **τελευτῶν** geven aan het verbum finitum de aanvullende bepaling, dat iemand hiermede zijn werk-

---

9) In het ep. en ion. vindt men ook een part. bij *πειρᾶσθαι*, beproeven, b. v. *νέοι θάλποντες ἐπειρῶντο*, jongelingen beproefden het te verwarmen, waar het part. slechts den aard of het middel van de poging aanduidt. Deze constructie vindt men ook, maar hoogst zelden, in het att. — Evenzoo vindt men in het ion. ook een part. fut. achter *ἔρχομαι* en *εἶμι*, b. v. *ἔρχομαι περὶ Αἰγύπτου μηκυνέων τὸν λόγον*, ik ga over Aegypte breedvoeriger spreken.

zaamheid of zijn toestand aanvangt of besluit; gewoonlijk worden zij vertaald door **in den aanvang** en **ten laatste**: *ὅπερ ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον*, wat ik in den aanvang zeide; *τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θρᾷκες*, ten laatste hielden de Thraciërs hen zelfs van het water af.

Aanm. Ook de uitdrukking *τί* (ὅ,τι) *παθών*, die gebruikt wordt om met verwondering en afkeuring naar den grond van eene handeling te vragen, behoort hiertoe: *τί παθὼν δεῦρο παρῆλθες*; wat is u overkomen, dat gij hier opgetreden zijt, d. i. waarom zijt gij hier toch wel opgetreden?

b. *Het praedicatief participium in betrekking tot het obiect.*

13) Een aanvullend **participium**, dat in betrekking staat tot het **obiect**, wordt gevonden ten eerste bij de ww. van **waarneming** met de zintuigen of met den geest, als *ὁρᾶν*, zien, *περιορᾶν*, onverschillig aanzien, *ἀκούειν*, hooren, *αἰσθάνεσθαι*, bemerken, *εὑρίσκειν*, bevinden, *καταλαμβάνειν* en *φωρᾶν*, betrappen, *γιγνώσκειν*, leeren kennen, *μανθάνειν*, vernemen, *συνιέναι*, begrijpen, *εἰδέναι* en *ἐπίστασθαι*, weten, *μεμνῆσθαι*, zich herinneren: *ὁρῶμεν πάντα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγετε*, wij zien, dat alles, wat gij zegt, waar is; *καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους*, zij vinden de wachters om het vuur zitten; *ᾔσθοντο ἑαλωκυῖάν τε τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα*, zij bemerkten, dat de stad ingenomen en de koning gestorven was; *Κλέαρχος ᾔδει τοὺς στρατιώτας ἀπειρηκότας*, Clearchus wist, dat de soldaten vermoeid waren; *μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος*, ik herinner mij, dat gij ook dit zeidet.

Aanm. 1. Na vele van deze verba vindt men ook *ὅτι* en *ὡς*, bijzonder na *εἰδέναι* en *ἐπίστασθαι*.

Aanm. 2. Als **weten** de beteekenis heeft van **de kunst verstaan** wordt het met den infin. geconstrueerd, vgl. § 60, 5. Zoo staat ook bij *μανθάνειν* de infin., als het **leeren** beteekent.

Aanm. 3. *Γιγνώσκειν*, **waarnemen**, wordt met een part. of met *ὅτι* of *ὡς* geconstrueerd, maar in de beteekenis van **inzien** heeft het een infin. bij zich (§ 60, 3, oordeelszin), zoo ook in die van **besluiten** (§ 60, 4, begeerzin).

Aanm. 4. Bij *ἀκούειν* of *αἰσθάνεσθαι* staat volgens § 53, 8 de persoon, uit wiens mond men iets hoort, in den gen. (gen. partit.): *ἤκουσα αὐτοῦ περὶ φίλων διαλεγομένου*, ik hoorde hem over vrienden spreken. Wanneer zij beteekenen **zich laten vertellen** (dus niet: met eigen ooren hooren) worden zij met den infin. geconstrueerd (oordeelszin, § 60, 3); maar in dit geval komt ook het part. voor, echter niet in den gen., maar in den acc. (direct obiect): *ἤκουον αὐτὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι*, ik hoorde, dat hij braaf was; *Ἀριαῖος ὡς ᾔσθετο Κῦρον πεπτωκότα ἔφυγεν*, toen Ariaeus hoorde, dat Cyrus gevallen was, vluchtte hij.

Aanm. 5. *Μεμνῆσθαι*, **zich herinneren**, wordt ook met *ὅτι* geconstrueerd; in de beteekenis **ergens aan denken** heeft het den infin. bij zich: *μέμνησο πλουτῶν τοὺς πένητας ὠφελεῖν*, denk er, als gij rijk zijt, aan de armen van nut te zijn.

14) Een aanvullend participium bij het **obiect** staat ten tweede bij die werkwoorden, welke eenigermate als causativa van de ww. van **waarnemen** kunnen beschouwd worden, zooals *δεικνύναι*, *δηλοῦν*, *φαίνειν*, aanwijzen, *ἐξελέγχειν*, overtuigen, *ἀναμιμνήσκειν*, herinneren: *ἐν ταλασίᾳ τὰς γυναῖκας ἐπεδείκνυ ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν*, hij bewees, dat de vrouwen boven de mannen uitmunten in het wolspinnen.

Aanm. 1. Ook *ἀγγέλλω*, berichten, komt dikwijls in verbinding met het participium voor.

Aanm. 2. Evenals de in 13) genoemde verba worden ook deze causativa dikwijls met *ὅτι* en *ὡς* geconstrueerd.

c. *Over de betrekking van het praedicatieve participium tot het subiect en het obiect.*

15) Bij de onder a (8, 9, 10 en 11) opgenoemde verba moet het participium betrekking hebben op het subiect en zich in geslacht, getal en naamval hiernaar richten.

16) Wanneer bij de onder b (13 en 14) opgenoemde verba het obiect niet hetzelfde is als het subiect, heeft het participium betrekking op het obiect en staat dus in den casus, dien het regeerende verbum vereischt.

Aanm. Ter wille van de kortheid wordt de gen. bij *ἀκούειν* en *αἰσθάνεσθαι* hier tot den obiectsgen. gerekend; eig. is hij een gen. partitivus (§ 53, 8).

17) Maar wanneer bij de in b (13 en 14) genoemde verba het obiect hetzelfde is als het subiect, wordt het gewoonlijk niet uitgedrukt en het participium moet in betrekking komen tot het subiect (**attractie van het participium**, vgl. attractie bij den infin. **§ 60**, 1): *κατέμαθον ἀναστὰς μόλις*, ik merkte, dat ik slechts met moeite opstond; *ἴσθι ἀνόητος ὤν*, weet, dat gij onverstandig zijt; *πολλὰς πληγὰς οἶδα λαμβάνων*, ik weet, dat ik toen veel slaag kreeg; *μέμνησαι ταῦτα ἀποκρινόμενος*; weet gij nog, dat gij dit antwoorddet?

Aanm. 1. Als het subiect om den nadruk of de tegenstelling uitgedrukt wordt, staat het participium in denzelfden naamval als het uitgedrukte subiect: *ἄνθρωπον ὄντα σαυτὸν ἀναμίμνησκ' ἀεί*, herinner u altijd, dat gij een mensch zijt: *ἀμφότερα οἶδε, καὶ αὐτὸν ὑμῖν ἐπιβουλεύοντα καὶ ὑμᾶς αἰσθανομένους*, hij weet beide dingen, en dat hij u belaagt en dat gij het bemerkt.

Aanm. 2. Bij *σύνοιδα ἐμαυτῷ*, ik ben mij bewust, kan het part. zoowel in den dat. als in den nom. staan: *ἐμαυτῷ συνῄδη οὐδὲν ἐπισταμένῳ*, ik was mij zelf bewust, dat ik niets wist; *ἐγὼ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν*, ik ben mij zelf bewust, dat ik noch veel noch weinig knap ben. — Zoo vindt men bij dichters ook *συγγιγνώσκω* in de beteekenis van **beginnen in te zien** met een part.: *συγγιγνώσκω ἡμαρτηκώς*, ik begin in te zien, dat ik misdaan heb.

18) De **passiva** van de in b (13 en 14) genoemde verba wor-

den persoonlijk geconstrueerd; het participium moet dus bij die passiva in betrekking tot het subiect staan: *ἐὰν ἁλῷς ἔτι τοῦτο πράττων ἀποθανεῖ*, als gij er nog eens op betrapt wordt dit te doen, zult gij gedood worden; *ἐξελέγχεται κλέπτης ὤν*, het wordt van hem bewezen, dat hij een dief is.

D. *Het participium met ἄν.*

19) Het participium met *ἄν* staat in de plaats van den modus potentialis of van den modus irrealis. Het part. praes. met *ἄν* komt dus óf met den optat. praes. met *ἄν* óf met den indic. imperf. met *ἄν* overeen, het part. aor. met *ἄν* daarentegen óf met den optat. aor. met *ἄν* óf met den indic. aor. met *ἄν*: *Ἀρίστιππος αἰτεῖ τὸν Κῦρον εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω περιγενόμενος (= ὅτι περιγένοιτο) ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν*, Aristippus verzocht Cyrus om ongeveer tweeduizend man huurtroepen en soldij voor drie maanden, daar hij aldus zijn tegenpartij wel zou overwinnen; *Σωκράτης ῥᾳδίως ἂν ἀφεθεὶς (= ὃς ἂν ἀφείθη) ὑπὸ τῶν δικαστῶν, εἰ καὶ μετρίως πρὸς χάριν τοῖς δικασταῖς διελέχθη, προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν ἢ παρανομῶν ζῆν*, Socrates, die door de rechters gemakkelijk zou vrijgesproken zijn, indien hij maar eenigszins welwillend tot hen gesproken had, verkoos liever bij de wetten te volharden en ter dood gebracht te worden, dan tegen de wetten te handelen en in het leven te blijven.

---

§ 62. ORATIO OBLIQUA.

VOORAFGAANDE AANM. Oratio obliqua is de inhoud van eens anders woorden of gedachten, opgegeven als afhankelijk van een ww. van zeggen of meenen; oratio recta is de onafhankelijke en woordelijke vermelding daarvan.

1) Hoofdzinnen in de oratio obliqua zijn die zinnen, welke (hoewel ondergeschikt aan den inleidenden eigenlijken hoofdzin met het verbum sentiendi of declarandi) in de oratio recta hoofdzinnen zouden zijn.

a) Die hoofdzinnen, welke een oordeel bevatten (oordeelszinnen), staan of in het verbum finitum met *ὅτι* of *ὡς* (§ **59**, 19 en 20) of in den infin. (§ **60**, 3); over het subiect van den infin. vgl. § **60**, 1 en 2.

b) Die hoofdzinnen, welke een begeerte uitdrukken (begeerzinnen), staan in den infin. (§ **60**, 4); over het subiect van den infin. vgl. § **60**, 1 en 2.

c) De in den vragenden vorm uitgesproken hoofdzinnen, deels oordeels-, deels begeerzinnen, worden volgens § **59**, 21, 22 en 23 geconstrueerd.

AANM. 1. In eene langere indirecte rede wordt niet zelden de eerste hoofdzin met *ὅτι* of *ὡς* ingeleid, terwijl de tweede en volgende hoofdzinnen in de infinitief-constructie geplaatst zijn.

AANM. 2. Ook vindt men achter *ὅτι* zelf een infinitief-constructie; deze wijze van uitdrukking is slechts te beschouwen als eene vermenging van beide constructies.

AANM. 3. Vrij dikwijls vindt men, nadat een eerste hoofdzin in een verbum finitum met *ὅτι* of *ὡς* of in een infin. is voorafgegaan, in den tweeden hoofdzin, die zich dan met *γάρ*, *οὖν* of *δέ* aan het voorgaande aansluit, de optativus (optativus orationis obliquae): *ἔλεγον πολλοὶ ὅτι παντὸς ἄξια λέγοι Σεύθης· χειμὼν γὰρ εἴη κτέ*, velen zeiden, dat Seuthes zeer belangrijke dingen zeide; want dat het winter was, enz.

2) Bijzinnen in de oratio obliqua zijn die, welke in de oratio recta bijzinnen zouden zijn.

a) Wanneer het regeerende werkwoord een hoofdtijd is, moeten in de bijzinnen de modi en tempora van de oratio recta blijven.

b) Wanneer het regeerend werkwoord een historische tijd is, staat in de bijzinnen dikwijls, maar niet noodzakelijk, de optativus, maar slechts in plaats van den indicativus der drie hoofdtijden en van den coniunctivus met of zonder *ἄν*. De indicativus der historische tijden, de modus potentialis en de modus irrealis daarentegen blijven onveranderd.

AANM. Ook relatieve zinnen worden in den infinitivus geplaatst, als zij volgens hun inhoud hoofdzinnen zijn en hun relativum slechts eene meer innige verbinding met het voorgaande moet veroorzaken dan door het demonstrativum zou kunnen plaats hebben: *δέκα ἄνδρας Σπαρτιατῶν προςείλοντο αὐτῷ ξυμβούλους, ἄνευ ὧν μὴ κύριον εἶναι ἀπάγειν στρατιὰν ἐκ τῆς πόλεως*, tien Spartanen kozen zij buiten hem als raadgevers, zonder wier goedkeuring (zij bepaalden dat) het niet geoorloofd zou zijn een leger uit de stad te voeren.

Ook vindt men *ἐπεί*, *ὡς* en *ὅτε* aldus met een infin. verbonden: *ἐθαύμαζεν εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ ταὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις*, hij verwonderde zich, dat het hun niet duidelijk was, dat de menschen dit niet kunnen ontdekken, daar zelfs zij, die zich zeer veel inbeelden over hun vermogen om hierover te spreken, onderling niet dezelfde meening hebben; *λέγεται Ἀλκμαίωνι, ὅτε δὴ ἀλᾶσθαι αὐτόν, τὸν Ἀπόλλω ταύτην τὴν γῆν χρῆσαι οἰκεῖν*, men zegt dat Apollo aan Alcmaeon, toen hij rondzwierf, het orakel gaf dit land te gaan bewonen.

Ook vindt men den infin. in indirecte vragen: *διορίζουσι σαφῶς ἐφ' οἷς ἐξεῖναι ἀποκτιννύναι*, zij bepalen duidelijk, om welke redenen het geoorloofd is te dooden.

3) In het Grieksch komt zelden eene streng volgehouden oratio obliqua voor; niet alleen worden zeer dikwijls de modi der oratio recta gebruikt, waar men den optativus orationis obliquae verwachtte, maar zelfs vindt men dikwijls plotseling een overgang tot de oratio

recta: *ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι ἀκούει Ἀβροκόμαν, ἐχθρὸν ἄνδρα, ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι· πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν ᾖ ἐκεῖ τὴν δίκην ἔφη χρῄζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ· ἢν δὲ φεύγῃ, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα*, hij antwoordde, dat hij hoorde, dat Abrocomas, een vijand, bij de rivier de Euphraat was; tegen dezen zeide hij dus te willen optrekken; en als hij daar was zeide hij, dat hij verlangde hem te straffen; maar als hij vlucht, dan zullen wij daar nader beraadslagen.

---

§ 63. NEGATIES.

A. *Gebruik van οὐ en μή.*

1) Er zijn twee eenvoudige negaties: *οὐ* en *μή*. Het laatste staat: *a*) in begeerzinnen, *b*) in voorwaardelijke voorzinnen, *c*) bij den infinitivus.

Aanm. Wat van *οὐ* en *μή* geldt, geldt ook van de samengestelde ontkenningen *οὐδείς* en *μηδείς*, niemand, *οὐδέ* en *μηδέ*, en niet, zelfs niet, *οὔτε* en *μήτε*, noch, ook niet, *οὔπω* en *μήπω*, nog niet (van het verledene), *οὐδέποτε* en *μηδέποτε*, nooit, *οὐκέτι* en *μηκέτι*, niet meer, *οὐδαμῶς* en *μηδαμῶς*, geenszins, en and.

2) Van de zelfstandige zinnen hebben de oordeelszinnen *οὐ*, de begeerzinnen *μή*.

3) Van de bijzinnen hebben de zinnen van doel (begeerzinnen) en de voorwaardelijke voorzinnen *μή*.

De bijzinnen, die van ww. van vreezen afhangen, en de relatieve zinnen van doel zijn slechts eene bijzondere soort van zinnen van doel. De concessieve zinnen met *εἰ καί*, de voorwaardelijke relatieve zinnen en de temporeele zinnen der onbeperkte herhaling zijn slechts eene bijzondere soort van voorwaardelijke voorzinnen. Deze alle hebben dus *μή* tot negatie.

Aanm. Wanneer één enkel woord met de negatie een nieuw begrip vormt, zie beneden 4) A. 2 en 3, staat in voorwaardelijke voorzinnen ook *οὐ*: *ἐάν τε οὐ φῆτε ἐάν τε φῆτε*, hetzij gij het ontkent, hetzij gij het bevestigt.

4) De infinitivus heeft *μή* tot negatie.

Aanm. 1. In de oordeelszinnen, die van ww. van zeggen en meenen afhangen en in den infin. staan, wordt gewoonlijk *οὐ* gebezigd, omdat in de constructie met *ὅτι* of *ὡς* ook *οὐ* zou staan. Na zweren, beloven, hopen is

2) Ook bij den ep. coni. van het verwachte, zie § 59, 7 Dial., staat dus de negatie *οὐ*.

echter *μή* de gebruikelijke negatie bij den infin., omdat hier een begeerte wordt uitgedrukt.

Ook als het ww. van zweren wordt weggelaten en de eed met eene bevestiging in den indic. wordt uitgesproken, wordt *μή* gebruikt: *μὰ τὴν Ἀφροδίτην, μὴ ἐγώ σ' ἀφήσω*, bij Aphrodite, ik zal u niet loslaten. — Zelfs bij het bezweren van feiten gebruikt men *μή*: *ὄμνυμι ὑμῖν θεοὺς μηδ' ἃ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης ἔχειν*, ik zweer u bij de goden, dat ik zelfs niet heb, wat Seuthes mij in het bijzonder beloofd heeft.

Aanm. 2. Daarentegen staat in de oordeelszinnen, die van ww. van zeggen of meenen afhangen en in den infin. staan, *μή*, wanneer het ww. van zeggen of meenen tot een begeerzi of een voorwaardelijken voorzin behoort: *νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον*, houd niets van het menschelijke voor standvastig.

Aanm. 3. Dikwijls wordt in het Grieksch in plaats van den infinitivus, het hoofdwerkwoord ontkend; zoo vindt men regelmatig *οὔ φημι* m. d. infin., ik zeg, dat iets niet is = ik ontken, of: ik zeg, dat ik iets niet doen wil = ik weiger: *οἱ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτευον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι· μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν*, de soldaten weigerden verder te trekken; want zij vermoedden reeds, dat zij tegen den koning optrokken, en zij zeiden, dat zij niet voor dit doel gehuurd waren. Verder *οὐκ ἀξιῶ*, ik verlang, dat niet, b. v.: *οὐκ ἠξίουν περιιδεῖν Σάμον ἀλλοτριωθεῖσαν*, zij verlangden, dat men niet onverschillig zou aanzien, dat Samos vervreemd werd.

Aanm. 4. In de uitdrukkingen *οὔ φημι* en *οὐκ ἀξιῶ* wordt dus meer het tegenovergestelde van de begrippen *φημί* en *ἀξιῶ* te kennen gegeven dan dat zij ontkend worden; ditzelfde heeft men ook in de volgende uitdrukkingen: *οὐχ ὑπισχνοῦμαι*, ik weiger, *οὐκ ἐῶ*, ik verhinder, *οὐ συμβουλεύω*, ik raad af, *οὐ δοκῶ*, ik ontveins en derg.

Aanm. 5. In zinnen als *οὐδέποτ' ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράττοντα δεῖ*, de ongelukkige moet nooit den moed verliezen, behoort daarentegen de negatie niet bij den infin., maar bij het hoofdww., dus = *οὐδέποτε δεῖ* enz.

Aanm. 6. Over zinnen van gevolg met *ὥστε* en een infin. met *μή* zie § 59, 32.

5) Participia en adiectiva, ook substantiva, nemen somtijds eene negatie aan, en wel *οὐ* of *μή* naarmate zij *οὐ* of *μή* zouden hebben, als men ze in een geheelen zin omschreef; dus *μή*, als men zé zou moeten omschrijven in een voorwaardelijken voorzin of voorwaardelijken relatieven zin: *ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν μὴ φθονούσης τῆς τύχης* (= *εἰ μὴ φθονεῖ ἡ τύχη*), hoe aangenaam is het leven, als het geluk niet afgunstig is! *οὐκ ἔστι μὴ νικῶσι* (= *οἳ ἂν μὴ νικῶσι*) *σωτηρία*, er is geen behoud, als men niet overwint; *τὸ μὴ δίκαιον* (= *ὃ ἂν μὴ δίκαιον ᾖ*) *ἔργον οὐ λήθει θεούς*, een daad, die niet rechtvaardig is, blijft voor de goden niet verborgen; *ὁ μὴ ἰατρὸς* (= *ὃς ἂν μὴ ἰατρὸς ᾖ*) *ἀνεπιστήμων ὢν ὁ ἰατρὸς ἐπιστήμων*, hij, die geen geneesheer is, is onervaren in de dingen, waarin een geneesheer ervaren is.

Aanm. Ten gevolge van het boven, 4) A. 2, omschreven gebruik van de negatie *μή* vindt men ook bij het part. *μή*, als de geheele zin een begeerzin is: *ψηφίσασθε*

τὸν πόλεμον μὴ φοβηθέντες τὸ αὐτίκα δεινόν, besluit tot den oorlog zonder het oogenblikkelijk gevaar te vreezen.

6) Ook dient *μή* tot inleiding van vragen, waarop men een ontkennend antwoord verwacht of althans zou wenschen. In plaats van het eenvoudige *μή* gebruikt men ook *ἆρα μή*, *μῶν* en *μῶν μή* (vgl. § **59**, voorafg. aanm. voor 16): *μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις;* ge komt toch niet met een slechte tijding?

Aanm. 1. In tweeledige vragen is of niet zonder onderscheid *ἢ μή* of *ἢ οὔ*; daarentegen heeft in vragen als: wie en wie niet? (nominaalvragen) het tweede lid in den regel *μή*, als het ww. niet herhaald wordt; in het tegenovergestelde geval ook *οὐ*: *νῦν ἔμαθον ὃ λέγεις· εἰ δὲ ἀληθὲς ἢ μή, πειράσομαι μαθεῖν*, nu heb ik begrepen, wat gij bedoelt; maar of het waar is of niet, zal ik beproeven te leeren onderscheiden; *σκοπῶμεν, εἰ ἡμῖν πρέπει ἢ οὔ*, laten wij zien of het ons past of niet; *βουλόμεθα γιγνώσκειν, ὅστις τε εὐδαίμων ἐστὶ καὶ ὅστις μή*, wij willen leeren inzien, wie gelukkig is en wie niet.

In indirecte tweeledige vragen komt ook *εἴτε — εἴτε* voor; de negatie bij het tweede *εἴτε* is onverschillig *οὐ* of *μή*.

Aanm. 2. Men lette op de beide volgende elliptische uitdrukkingen: *μόνον οὐ* en *μόνον οὐχί* (alleen maar niet dat =) bijna: *μόνον οὐκ ἐν ταῖς ἀγκάλαις περιεφέρομεν αὐτοὺς ἀγαπῶντες*, bijna droegen wij hen uit liefde in de armen rond; *ὅσον οὐ* met een volgend *ἤδη* bijna reeds: *ἐνόμιζεν ὅσον οὐκ ἤδη ἔχειν τὴν πόλιν*, hij meende de stad bijna reeds te hebben. Dezelfde beteekenis heeft *ὅσον οὔπω*: *ἐνόμισαν πολλαπλασίους μὲν ἐπιέναι, ὅσον δ' οὔπω παρεῖναι*, zij meenden, dat er velen naderden en bijna reeds aanwezig waren.

B. *Herhaling der negatie.*

7) Door eene negatie worden de haar volgende indefinita alle negatief; daarom worden die indefinita gewoonlijk met dezelfde eenvoudige negatie voorzien; op deze wijze kan in een zin eene geheele rij negaties voorkomen, die elkander niet opheffen, maar de eerste negatie telkens weder met nadruk voor den geest terugroepen: *οὐκ ἄλλος τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδέν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναί τις ἐλέγετο*, in dezen slag werd niemand anders van de Grieken gewond, behalve op den linkervleugel zeide men, dat iemand een pijlschot kreeg.

Aanm. *Καί* gaat met de negatie in *οὐδέ* of *μηδέ* over: *μὴ λανθανέτω δέ σε μηδὲ τοῦτο*, en ook dit zij niet voor u verborgen!

8) Wanneer op eene van *οὐ* afgeleide negatie *οὐ* zelf volgt, dan heffen de beide negaties elkander op; hetzelfde geldt voor *μή* na zijne afleidingen: *οὐδὲ τὸν Φορμίωνα ἐκεῖνος οὐχ ὁρᾷ*, zelfs Phormio ziet hij niet over het hoofd; *οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποδώσει*, geen mensch, die onrecht doet, zal daarvoor niet gestraft worden, d. i. ieder zal gestraft worden.

9) *Οὐ μή* = *οὐ* (*δέος ἐστι*) *μή* met den coni. (meest van den aor.) of den indic. fut. beteekent: het is niet te vreezen dat of nooit: *οὐ μὴ ἐκπλαγῇς οὐδὲ μὴ αἰσχυνθῇς*, het is niet te vreezen, dat gij ontstellen of u schamen zult; *ἐστέρημαι τοιούτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μήποτε εὑρήσω*, ik ben van zulk een vriend beroofd, als ik nooit zal vinden.

Aanm. De volle uitdrukking *οὐ δέος* (*φόβος, κίνδυνος*) *μή* komt hoogst zelden voor.

10) *Οὐ μή* met den 2den pers. indic. fut. beteekent: wilt gij niet dadelijk aan het bevel om dit niet te doen gehoorzamen? Het hoofdwerkwoord is uitgelaten, en in plaats daarvan is het van *μή* afhankelijke werkwoord in het futurum geplaatst: *οὐ μὴ λαλήσεις;* babbel toch niet! *οὐ μὴ δυσμενὴς ἔσει φίλοις;* wees toch niet hatelijk jegens vrienden!

11) *Μὴ οὐ* staat na de werkwoorden van vreezen = ne non = ut, vgl. § **59**, 29.

Aanm. Dikwijls is de uitdrukking ik vrees dat bij de Attici niets anders dan eene bescheidene manier om, zonder de tegenpartij te krenken, een vermoeden uit te spreken; het hoofdww. ontbreekt dan dikwijls, zoodat *μή* m. d. coni. voor ons zooveel is als wellicht, *μὴ οὐ* m. d. coni. zooveel als wellicht niet: *μὴ ἀγροικότερον ᾖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν*, wellicht is het te lomp de waarheid te zeggen; *μὴ οὐχ αὕτη ᾖ ἡ ὀρθὴ πρὸς ἀρετὴν ἀλλαγή*, misschien is dit niet de ware overgang tot deugd.

C. *Schijnbare overtolligheid der negatie.*

12) Na de werkwoorden van betwisten, ontkennen (niet na *οὔ φημι*) en betwijfelen bevatten in het Grieksch de zinnen met *ὅτι* of *ὡς* niet hetgeen men betwist enz., maar wat men daartegen inbrengt; deze tegenwerping bevat dan wel de stelling, maar door *οὐ* ontkend: *ὡς μὲν οὐκ ἀληθῆ ταῦτ' ἐστίν, οὐχ ἕξετε ἀντιλέγειν*, dat dit waar is, zult gij niet kunnen tegenspreken; *ἀμφισβητεῖ ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγομεν*, hij betwist, dat wij waarheid spreken; *ὡς οὐκ ἐκεῖνος ἐγεώργει τὴν γῆν οὐκ ἐδύνατ' ἀρνηθῆναι*, hij kon niet ontkennen, dat hij het land bebouwde.

13) Na de werkwoorden van betwisten, ontkennen (niet na *οὔ φημι*), betwijfelen, afhouden, verhinderen, verbieden, zich onthouden, aflaten staat *μή* bij den infinitivus. Dit *μή* is voor de Grieken om dezelfde reden als *οὐ* in zinnen met *ὅτι* of *ὡς*, zie boven 12), noodzakelijk. Wanneer de hoofdhandeling zelf ontkend wordt, moet natuurlijk ook de inhoud weder ontkend worden; vandaar staat na niet bestrijden enz.

schijnbaar overtollig *μὴ οὐ* bij den infinitivus: *ἀρνοῦμαι τοῦτο μὴ ποιῆσαι*, ik ontken dit gedaan te hebben; *ἀμφισβητεῖ μὴ ἀληθῆ λέγειν ἐμέ*, hij bestrijdt, dat ik de waarheid spreek; *οὐδὲν ἐδύνατο ἀντέχειν αὐτῷ μὴ οὐ χαρίζεσθαι*, hij kon zich niet weerhouden hem genoegen te doen.

Aanm. 1. Zeer dikwijls is in dit geval de infinitivus door het voorplaatsen van het artikel *τό* tot een substantivum geworden. — Bij de ww. van verhinderen staat ook de gen. van den tot substantivum geworden infin., maar natuurlijk zonder negatie, daar deze gen. niet den inhoud aanduidt. De plaatsen met *τοῦ μή* schijnen bedorven te zijn.

Aanm. 2 Dat de infin. niet het voorwerp, maar den inhoud aanduidt blijkt b. v. duidelijk uit het volgende voorbeeld: *Κίμωνα Ἀθηναῖοι παρὰ τρεῖς ἀφεῖσαν ψήφους τὸ μὴ θανάτῳ ζημιῶσαι*, de Atheners hadden Cimon op drie stemmen na ter dood veroordeeld, waar het niet ter dood veroordeelen niets anders is dan de inhoud van het *ἀφεῖσαν*.

Aanm. 3. Alleen bij het positieve, niet bij het door een negatie opgeheven *κωλύω* staat gewoonlijk *μή*; vandaar staat ook na *τί κωλύει*; (= *οὐδὲν κωλύει*) de infin. zonder eenige negatie: *τί κωλύει τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κῦρον προκαταλαμβάνειν*; wat verhindert, dat Cyrus beveelt de hoogten vóor ons te bezetten?

Aanm. 4. Bij *οὔ φημι* en *οὐκ ἀξιῶ* behoort de negatie eigenlijk tot den afhankelijken infinitief-zin, vgl. boven 4) A. 3, en deze uitdrukkingen behooren daarom niet tot de in regel 12) en 13) opgegeven soort.

14) Met de in 12) en 13) opgenoemde begrippen zijn de volgende uitdrukkingen verwant: *οὐ δύναμαι*, ik kan niet, *ἀδύνατον* en *οὐχ οἷόν τε*, het is onmogelijk, *οὐ δίκαιον*, het is onrechtvaardig, *οὐχ ὅσιον*, het is onbillijk, *αἰσχρόν* (= *οὐ καλόν*), het is schande, *δεινόν*, het is te vreezen, *αἰσχύνη ἐστίν*, het is schande, *αἰσχύνομαι*, ik schaam mij. Als de van deze uitdrukkingen afhankelijke infinitivus ontkend worden moet, komt niet het eenvoudige *μή*, maar *μὴ οὐ* bij den infinitivus. De eene negatie ontkent den infinitivus en maakt hem dus tot het tegendeel; de andere komt ons overtollig voor, maar is voor de Grieken noodzakelijk, omdat de inhoud van het niet kunnen, enz. natuurlijk ook negatief moet zijn: *οὐδεὶς οἷός τ᾽ ἐστὶν ἄλλως λέγων μὴ οὐ καταγέλαστος εἶναι*, niemand kan, wanneer hij anders spreekt, niet belachelijk zijn, d. i. ieder moet, als hij anders spreekt, belachelijk zijn.

---

§ 64. PARTIKELS.

Voorafgaande aanmerkingen.

Aanm. 1. Partikels worden die onverbuigbare woordjes genoemd, welke dienen óf om zinnen onderling te verbinden (coniuncties), óf om enkele deelen van den zin meer te doen uitkomen en aan de rede levendigheid te geven (versterkende partikels).

Aanm. 2. De partikels zijn óf praepositief óf postpositief; de eerste staan steeds, de tweede nooit aan het begin van den zin.

Aanm. 3. De coniuncties kunnen de zinnen door coördinatie of door subordinatie met elkander verbinden. In het eerste geval staan de zinnen geheel zelfstandig naast elkander: *κοινὴ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον*, het geluk is voor iedereen, en de toekomst is onzichtbaar; in het andere geval is de eene zin aan den anderen ondergeschikt en van hem afhankelijk; vandaar bij subordinatie een hoofdzin en een of meer afhankelijke zinnen: *Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν* (hoofdzin), *ὡς ἐπιβουλεύοι αὐτῷ* (afhankelijke zin), Tissaphernes belastert Cyrus bij zijn broeder, dat hij hem belaagt.

A. *Copulatieve coniuncties.*
(*Coördineerend.*)

1) De beide copulatieve coniuncties zijn *καί*, en, dat over het algemeen met het latijnsche et overeenkomt, en het postpositieve enclitische *τέ* = het latijnsche -que.

Aanm. Bij dichters vindt men bovendien nog *ἠδέ* en *ἰδέ*, en (vgl. atque).

2) De verbinding wordt zeer dikwijls in de beide leden van den zin aangeduid en wel door *καί* — *καί*, door *τέ* — *καί* of door *τέ* — *τέ*, én — én, zoowel — als.

Aanm. Somtijds vindt men ook *τέ* — *δέ*, om het tweede lid met nadruk als tegengesteld aan te duiden.

3) *Καί* heeft ook de beteekenis ook, vgl. § **25**, 6, A. 2. De beteekenis ook wordt en wel (vgl. § **25**, 20), als er eene opklimming in de rede is: *καὶ λίαν*, en wel zeer; daarentegen ook slechts, wanneer het tegenovergestelde van eene opklimming aangeduid wordt: *καὶ βραχὺν χρόνον*, ook slechts korten tijd. *Καὶ* — *δέ*, en tevens: *δίκαιον καὶ πρέπον δέ*, rechtvaardig en tevens gepast.

Na woorden van gelijkheid beteekent *καί* als, vgl. § **54**, 2 *b*, A. 3.

1) In het ep. wordt *τέ* ook gebruikt om de overeenstemming zoowel van enkele deelen van den zin als van geheele zinnen aan te duiden, dikwijls zelfs in verbinding met andere partikels, als *καί*, *μέν*, *δέ*, *ἀλλά*, in welke gevallen *τέ* somtijds óf in het geheel niet óf slechts door een zwak ook vertaald moet worden: *ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται μάλα τ᾽ ἔκλυον αὐτοῦ*, wie den goden gehoorzaamt, naar dien hooren zij ook. — Over *τέ* achter relativa vgl. § 25, 10 Dial. en § 50, 22 Dial.

2) Ep. vindt men aldus ook *ἠμέν* — *ἠδέ*.

4) Ἄλλως τε καί beteekent eig. zoowel in andere opzichten als ook en dient dus om hetgeen volgt meer op den voorgrond te stellen; meestal kan het vertaald worden door voornamelijk: χαλεπόν ἐστι διαβαίνειν τὸν ποταμὸν ἄλλως τε καὶ πολεμίων πολλῶν ἐγγὺς ὄντων, het is moeilijk de rivier over te trekken, voornamelijk als er veel vijanden in de nabijheid zijn. — Ook καὶ δὴ καί dient om het volgende lid van den zin met nadruk op den voorgrond te stellen; vgl. beneden 57) *a*.

5) De met eene opklimming gepaard gaande verbinding wordt aangeduid door οὐ μόνον — ἀλλὰ καί, niet alleen — maar ook. Over οὐχ ὅτι, μὴ ὅτι, μὴ ὅπως en οὐχ ὅπως zie § **59**, 20, A. 5.

6) Tot eene ontkennende verbinding dienen de coniuncties οὐδέ, μηδέ en οὔτε, μήτε.

7) Οὐδέ en μηδέ hebben twee verschillende beteekenissen:

a) en niet, noch, noch ook; in deze beteekenis worden zij gebruikt om een enkel lid negatief en daardoor adversatief aan het voorafgaande te verbinden (= καὶ οὐ, vgl. § **63**, 7, A.): πρὸς σοῦ οὐδ' ἐμοῦ φράσω, in uw voordeel, en niet in het mijne wil ik spreken;

b) ook niet, zelfs niet (ne — quidem) met weglating van een eerste lid: ἐλπίζω οὐδὲ τοὺς πολεμίους μενεῖν ἔτι, ik hoop, dat (nam. de anderen en) ook de vijanden niet meer blijven zullen; οὐδὲ τοῦτ' ἐξῆν, zelfs dit was niet geoorloofd.

8) Οὔτε — οὔτε, μήτε — μήτε staan in wederkeerige betrekking tot elkander en moeten door noch — noch vertaald worden. — Dikwijls wordt ook een negatief lid met een positief in verbinding gebracht door οὔτε (μήτε) — τέ (neque — et): ὤμοσαν μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι, zij zwoeren elkander niet te zullen verraden en bondgenooten te zullen zijn.

AANM. Wanneer bij twee door οὔτε — οὔτε (μήτε — μήτε) verbonden leden nog iets anders negatiefs moet worden gevoegd, kan dit door οὐδέ (μηδέ) geschieden. — Wanneer daarentegen aan één voorafgaand οὔτε (μήτε) een οὐδέ (μηδέ) beantwoordt, wordt het tweede lid met nadruk aangeduid, zie boven 2) A.: ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν ἀληθές, οὐδέ γ' εἴ τινος ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους, maar noch hiervan is immers iets waar, noch ook als gij van iemand gehoord hebt, dat ik menschen tracht op te voeden.

B. *Disiunctieve coniuncties.*

(*Coördineerend*).

9) Ἤ (wel te onderscheiden van ἦ, vgl. § **59**, V. A. voor 16 en beneden 62), beteekent:

a) of, en wordt in deze beteekenis dikwijls dubbel geplaatst; hiervoor vindt men ook ἤτοι — ἤ, als het eerste lid met nadruk op den voorgrond wordt gesteld: ἢ ἀστός τις ἢ ξένος, of een of ander burger of desnoods een vreemdeling;

b) dan of van, na comparativi (§ **48**, 3) en comparatieve adiectiva èn verba als ἄλλος, ἕτερος, anders, διάφορος, verschillend, ἐναντίος, tegenovergesteld, διαφέρειν, verschillen.

AANM. 1. Over ἄλλο τι ἤ zie § 59, V. A. voor 16.

AANM. 2. In zinnen als οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐπιτάττεις moet bij de vertaling als werkwoord van den voorzin genomen worden het ww. doen, terwijl dan het grieksche ww. door een infin. wordt weergegeven, dus: gij doet niets anders dan bevelen. Zoo ook τί ἄλλο ἢ ἐπιθυμεῖς; wat doet gij anders dan begeeren?

AANM. 3. Achter μᾶλλον ἤ vindt men dikwijls, tegen het logisch begrip in, οὐ om den negatieven zin van het met ἤ ingeleide begrip ook uiterlijk kenbaar te maken: πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους, (het besluit om) eerder een geheele stad dan de schuldigen (alleen) te doen omkomen.

10) Εἴτε — εἴτε, ἐάν τε — ἐάν τε worden gebruikt, als men niet wil beslissen, welk van de twee leden gekozen moet worden: εἴτε ἀληθὲς εἴτε ψεῦδος, het mag dan waar of onwaar zijn.

C. *Adversatieve coniuncties.*

(*Coördineerend*).

11) Δέ (postpositief) duidt eene zwakke tegenstelling aan, dikwijls ook slechts een overgang tot iets anders. — Zeer dikwijls vindt men dan in den eersten zin of bij het eerste lid μέν (eig. μήν, waarlijk, verzwakt tot wel is waar, wel) en daarna bij de volgende zinnen of leden δέ: ταῦτα μὲν σὺ λέγεις, παρ' ἡμῶν δ' ἀπάγγελλε τάδε, dit zegt gij wel, maar bericht van onzen kant het volgende; Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος, Darius en Parysatis hadden twee kinderen; de oudste nu was Artaxerxes en de jongste Cyrus.

12) Ἀλλά, maar, echter, duidt een sterker tegenstelling dan δέ aan.

AANM. 1. Na een uitgedrukten of slechts gedachten voorwaardelijken voorzin kan ἀλλά, waarbij somtijds nog een versterkend γέ gevoegd wordt, dikwijls door toch, tenminste vertaald worden: εἰ μὴ πάντα ἀλλὰ πολλά γ' ἴστε, zoo niet alles, zoo weet ge tenminste veel.

---

11) Vooral in het ep. duidt δέ zeer dikwijls slechts een overgang tot iets anders aan en moet dan niet door maar, maar door en vertaald worden.

Uit eene vermenging van coördinatie en subordinatie is in het ep. en ion. het gebruik ontstaan om een hoofdzin met δέ te stellen tegenover een temporeelen bijzin: ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, ἦλθε δ' Ἀθήνη, terwijl hij dit in zijn geest en zijn hart overlegde, toen kwam Athene.

Aanm. 2. Dikwijls dient ἀλλά in het midden van eene rede om eene bewijsvoering of mededeeling af te breken en tot eene aansporing of eene uitnoodiging over te gaan: τί δεῖ ἔτι λέγειν; ἀλλ' ἴτε εἰς Μήδους, wat moet ik nog verder zeggen? Welaan, gaat naar de Mediërs! — Bij dichters vindt men ἀλλά bij aansporingen, zelfs zonder dat er een mededeeling voorafgaat.

Aanm. 3. Na negaties beteekent ἀλλ' ἤ of ἀλλά behalve: ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω ἀλλ' ἢ μικρόν τι, geld heb ik niet, behalve een klein weinigje. — Οὐ μὴν ἀλλά of οὐ μέντοι ἀλλά, intusschen, desniettemin, is een elliptische uitdrukking; ὁ ἵππος μικροῦ ἐκεῖνον ἐξετραχήλισεν, οὐ μὴν (nam. ἐξετραχήλισεν) ἀλλὰ ἐπέμεινεν ὁ Κῦρος, het paard had hem bijna afgeworpen (het heeft hem niet afgeworpen, maar Cyrus bleef er op, d. i.) intusschen of desalniettemin bleef Cyrus er op.

13) Andere coniuncties, die eene tegenstelling of een overgang tot iets verschillends aanduiden, zijn αὖ, αὖτε, eig. wederom, verder: echter, daarentegen, zijnerzijds; ἄταρ (vooral bij dichters), maar, daarentegen, toch; μέντοι, trouwens, toch; καίτοι, en toch, toch. Ὅμως, evenwel, toch, tot aanduiding van een sterke tegenstelling, is subordineerend. Over ὅμως met een participium § 61, 5, A. 1.

D. *Comparatieve coniuncties.*
(*Subordineerend*).

14) Ὡς, als, zooals, eig. adv. van het pron. rel. ὅς, ἥ, ὅ (door het accent verschillend van het demonstr. ὥς, aldus, vgl. § **25**, 10 Dial., maar bij dichters ook oxytonon, als het na het woord der vergelijking staat, vgl. § **9**, 2, A.), komt evenals het lat. ut met verschillende beteekenissen voor:

a) in zijn oorspronkelijk comparatieve kracht beteekent ὡς zooals en wordt in vergelijkingen gebezigd: ποίει ὡς βούλει, doe, zooals gij wilt; verder ook namelijk, evenals quippe: μακρὸν ἐμοὶ ὡς γέροντι, ver voor mij, die namelijk een grijsaard ben (vgl. § **48**, 2); in uitroepen hoe! (vgl. § **50**, 29); bij den superl. zoo — mogelijk (vgl. § **48**, 4, A. 2). — Bij bepalingen van getal en maat beteekent ὡς ongeveer: ὡς δέκα, ongeveer tien; ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, meestentijds. Bij eene beweging of eene handeling duidt het de schijnbare bedoeling aan: ἀπῄειν ὡς εἰς τοὺς πολεμίους, hij vertrok, alsof hij tegen de vijanden optrok. Vandaar bij participia, § **61**, 6. Over ὡς bij den infin. vgl. § **60**, 7, A. 2;

b) als tijdelijke coniunctie: toen, vgl. § **59**, V. A. voor 50), zoodra als: ὡς τάχιστα ἕως ὑπέφαινεν, ἐθύοντο, zoodra de morgenstond aanbrak, raadpleegden zij de voorteekens;

---

13) In het ep. heeft men ook nog αὐτάρ, in beteekenis gelijk aan ἄταρ.

c) als causale coniunctie: daar, omdat, vgl. § **59**, V. A. voor 41;

d) als verklarende coniunctie: dat, vgl. § **59**, V. A. voor 19;

e) in consecutieve beteekenis: zoodat, vgl. § **59**, 32;

f) in finale beteekenis: opdat, vgl. § **59**, V. A. voor 24;

g) bij dichters als wenschpartikel: och of! vgl. § **59**, 10.

Aanm. 1. Over ὡς als voorzetsel § **56**, 12.

Aanm. 2. Men lette bij ὡς op de volgende ellips: ἀπέβαινον ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι, d. i. ἐσκευασμένοι ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι ἦσαν, zij landden, ieder zoo goed zij konden uitgerust. Dit heeft ook in andere naamvallen plaats, b. v. τὰς ἄλλας ναῦς, ὡς ἑκάστην ποι ἐκπεπτωκυῖαν (d. i. ἐκπεπτωκυίας, ἑκάστην ὥς ποι ἐκπεπτωκυῖα ἦν) ἐκόμιζον εἰς τὴν πόλιν, de overige schepen vervoerden zij alle, waar elk ook schipbreuk had geleden, naar de stad.

Ook ὡς ἀληθῶς, ὡς ἑτέρως staat elliptisch voor ὡς ἀληθῶς ἄν τις εἴποι, ὡς ἑτέρως ἄν τις ποιοίη, zoo als iemand in waarheid zou zeggen, d. i. waarlijk, zoo als iemand anders zou doen, d. i. anders. Over θαυμαστῶς ὡς zie § **50**, 26, A. 2.

15) Ὥσπερ, zooals, is slechts een door πέρ, zie beneden 56), versterkt ὡς en slechts in comparatieve beteekenis in gebruik.

16) Ὅπως, hoe, oorspr. onbep. betrekkelijk; vandaar verder ook finaal: opdat, vgl. § **59**, V. A. voor 24. Over οὐχ ὅπως vgl. § **59**, 20, A. 5.

Aanm. Bij dichters komt ὅπως ook tijdelijk voor, zie beneden 31) A. en D.

17) Ὥστε, meestal consecutief: zoodat, vgl. § **59**, 31 en 32 en **60**, 6.

E. *Verklarende coniuncties.*
(*Subordineerend*).

18) Ὅτι is oorspronkelijk niets anders dan het neutrum van het pron. ὅστις, ὅ,τι (vgl. § **25**, 13, A. 1). Het heeft twee hoofdbeteekenissen, de verklarende: dat, en de causale: omdat.

a) Achter verba sentiendi en declarandi beteekent ὅτι, dat, vgl. § **59**, V. A. voor 19; vandaar de spreekwijze δῆλον ὅτι (ook δηλονότι geschreven), het is duidelijk dat, blijkbaar, en (εὖ) οἶδ' ὅτι, zekerlijk;

Aanm. Over ὅτι achter verba dicendi en declarandi, zelfs als iemands eigen woorden worden aangehaald vgl. § **59**, 20, A. 3.

b) Over het causale ὅτι, omdat, zie beneden 32).

Bijzonder lette men op ὅτι met een superlativus: zoo — mo-

---

16) Ὅπως ion. ὅκως.

17) In het ep. heeft ὥστε in vergelijkingen nog zijn oorspronkelijke comparatieve beteekenis zooals; daar vindt men in dezelfde beteekenis ook ἠΰτε.

gelijk (§ **48**, 4, A. 2), en op *ὅτι μή* behalve, behalve dat: *ὁμοδούλοις οὐ δεῖ χαρίζεσθαι ὅτι μὴ πάρεργον*, men moet zijn medeslaven geen pleizier doen (*ὅ,τι* in iets, dat geen bijzaak is, d. i.) behalve in een bijzaak.

19) Ὡς, dat, vgl. § **59**, V. A. voor 19.

20) Διότι, dat, zeer zeldzaam, zie beneden 33).

F. *Temporeele coniuncties.*
(Subordineerend).
Vgl. § **59**, V. A. voor 50.

21) Ὅτε, ὁπότε, wanneer, telkens als, als, toen, ὅταν, ὁπόταν, wanneer.

22) Ἡνίκα, ὁπηνίκα, ten tijde dat, toen; voornamelijk om een bepaald tijdstip aan te duiden.

23) Bij dichters ἦμος, ten tijde dat, toen.

24) Ἐπεί, ἐπήν, ἐπάν, nadat; zeer dikwijls echter ook redengevend.

25) Ἐπειδή, nadat, ἐπειδάν, wanneer; de samenstelling met de versterkende partikel δή, zie beneden 57), wijst meer op het oogenblikkelijke dan dit met ἐπεί het geval was.

26) Ἕως, zoolang als, totdat.

27) Ἔστε = ἕως.

28) Ἄχρι en μέχρι = ἕως, vgl. § **56**, 25.

29) Bij dichters ὄφρα, zoolang als, totdat.

30) Πρίν, voordat. De oorspronkelijk adverbiale beteekenis vroeger is bijzonder bewaard gebleven in *τὸ πρίν*.

---

18) In het ep. komt ook het niet samengestelde ὅ voor in de beteekenis dat, *εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅ τοι σθένος οὐκ ἐπιεικτόν*, ook wij nu weten goed, dat gij een onbedwingbare kracht hebt.

20) Over *οὕνεκα* in het ep. vgl. § 56, 25 Dial. Evenzoo wordt ook *ὁθούνεκα* gebruikt bij att. dichters.

21) Ep. *εὖτε* = ὅτε, toen.

24) Ion. ook *ἐπείτε*; over *τέ* achter relativa § 25, 10 Dial. — Ἐπήν luidt ion. ook *ἐπίαν*.

26) Ἕως ep. ook *εἵως* en *εἶος*, beter *ἦος*.

29) Ὄφρα ep. ook finaal: opdat.

30) In plaats van *πρίν* vindt men ep. ook *πάρος*. — In het ep. kan de coniunctie *πρίν* op het adverbium *πρίν* terugslaan: *οὐδ' ὅγε πρὶν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν*

31) Ὡς, toen, zoodra als, telkens als, zie boven 14) *b*.

Aanm. Bij dichters komt ook ὅπως voor = ὡς, vgl. boven 16) A.

G. *Causale coniuncties.*
(Subordineerend behalve γάρ).
Vgl. § **59**, V. A. voor 41.

32) Ὅτι, omdat, zie boven 18) *b*.

33) Διότι, omdat, eig. *διὰ τοῦτο ὅτι*; ook dat, zie boven 20).

34) Bij dichters *οὕνεκα*, in plaats van *τούτου ἕνεκα ὅτι*, en *ὁθούνεκα*, vgl. boven 20) Dial.

35) Ἐπεί, daar, zie boven 24).

36) Ὅτε, daar, zie boven 21).

37) Ὡς, omdat, zie boven 14) *c*.

38) Γάρ, postpositief, coördineerend; want, immers. Bijzondere eigenaardigheden van *γάρ* zijn de volgende:

a) de redengevende zin wordt in eene levendige rede, bijzonder na den vocativus, dikwijls geplaatst vóor den zin, waarvan de reden wordt medegedeeld;

b) als *γάρ* den inhoud inleidt van een vroeger reeds aangekondigde rede of meening kan het door namelijk worden vertaald, bijzonder achter *τεκμήριον δέ· μαρτύριον δέ·* hiervoor is (het volgende) een bewijs: hiervoor is (het volgende) een getuigenis;

c) in antwoorden kan *γάρ* dikwijls door immers, trouwens worden vertaald en moet eigenlijk door een uitlating verklaard worden: *ἀγωνιστέον μὲν ἄρα ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας; ἀνάγκη γάρ, ἔφη*, moeten wij dus tegen de mannen kampen? (wij moeten kampen, want het is noodzakelijk, antwoordde hij, d. i.) het is immers noodzakelijk, antwoordde hij;

d) in levendige vragen dient *γάρ* evenals het lat. nam tot versterking: *τί γάρ*; wat dan? *ἢ γάρ; οὐ γάρ*; niet waar? *πῶς γὰρ οὔ*; hoe zou het niet? *εἰ γάρ*, utinam! och of!

e) Ἀλλὰ γάρ, maar immers; *οὐ γὰρ ἀλλά* (eig. want het is niet zoo, maar d. i.) intusschen.

ἀπώσει, πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἑλικώπιδα κούρην, hij zal niet eerder het smadelijk verderf van de Danaërs afwenden, voordat zij den beminnenden vader het meisje met de vurige oogen hebben teruggegeven.

31) Evenals *ὡς* komt ook *ὅπως* (ion. *ὅκως*) in het ep. en ion. als temporeele coniunctie voor = *ὡς*.

H. *Consecutieve coniuncties.*

(*Coördineerend behalve ὡς en ὥστε*).

39) **Ἄρα**, postpositief, nu, dus wijst altijd op iets bekends of op iets, dat uit het voorgaande volgt; bijzonder wordt het in sluitredenen gebezigd.

Οὐκ ἄρα kan dikwijls door niet soms en *εἰ ἄρα* door indien soms en in afhankelijke vragen door of soms vertaald worden.

40) **Οὖν**, postpositief, dus, bij gevolg, heeft grooter nadruk dan *ἄρα*. **Μὲν οὖν**, nu dus, **δ' οὖν**, voorzeker, **ἀλλ' οὖν**, maar voorzeker, **γὰρ οὖν**, want toch zeker. — In vereeniging met onbepaalde relativa heeft *οὖν* de kracht van het latijnsche -cunque, vgl. § **25**, 16, A. 4.

Door samenstelling met *οὖν* ontstaat het negatieve **οὔκουν**, niet dus, dus niet, wel te onderscheiden van **οὐκοῦν**. Dit laatste is eig. een vragend dus niet? Evenals men echter volgens § **59**, V. A. voor 16, op eene vraag met *οὐ* een bevestigend antwoord verwacht, zoo wordt ook de beteekenis van *οὐκοῦν* bevestigend, dus, dientengevolge: **οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ**, dus schijnt het mij niet zoo toe; **οὐκοῦν, ὅταν δὴ μὴ σθένω, πεπαύσομαι**, nu dan, wanneer ik geen kracht meer heb, zal ik hiervan afzien.

41) **Νύν**, enclitisch en postpositief, een verzwakt *νῦν*, dus = ons toonloos nu. In proza slechts bij den imperativus.

42) **Τοίνυν**, dus, toch, is een door *τοί*, waarlijk, immers, versterkt *νύν*, vgl. 41).

43) **Τοίγαρ**, dus, dan toch; met meer nadruk staan **τοιγάρτοι** en **τοιγαροῦν**.

44) **Ὥστε**, zelden *ὡς*, § **59**, 32, subordineerend, zoodat.

I. *Finale coniuncties.*

(*Subordineerend*).

Vgl. § **59**, V. A. voor 24.

45) **Ἵνα**, opdat.

Ook als adv. is *ἵνα*, waar, gebruikelijk in relatieve zinnen en indirecte vragen: **πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ**, want overal, waar iemand het goed heeft, is zijn vaderland.

---

39) In plaats van *ἄρα* vindt men ep. ook *ἄρ* en het enclitische *ῥά*. Deze partikel komt evenals *δέ*, zie boven Dial. bij 11) in het ep. zeer veel voor om den eenen zin op eene ongevoelige wijze aan den anderen te verbinden.

40) **Οὖν** is in het ion. *ὦν*.

Ἵνα als finale coniunctie staat elliptisch in *ἵνα τί*; nam. *γένηται*, en wat zal daarvan het gevolg zijn? waarom?

46) **Ὡς**, opdat, zie boven 14) *f*.

47) **Ὅπως**, opdat, zie boven 16).

48) **Μή**, = het lat. ne, opdat niet.

Na de werkwoorden van vreezen dat § **59**, 29; in vragen § **59**, V. A. voor 16; over *οὐ μή* en *μὴ οὐ* § **63**, 9, 10 en 11.

J. *Voorwaardelijke coniuncties.*

(*Subordineerend*).

Vgl. § **59**, 35—37.

49) **Εἰ**, indien.

Over *εἰ*, of, in afhankelijke vragen § **59**, V. A. voor 21; bij een wensch, ook *εἴθε*, *εἰ γάρ*, och of! vgl. § **59**, 10.

Men lette op *εἰ μή* in de beteekenis behalve: **ἡμῖν οὐδέν ἐστιν ἀγαθὸν ἄλλο εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή**, wij hebben geen ander goed behalve onze wapenen en onze dapperheid. **Εἰ μὴ εἰ**, behalve wanneer. **Εἴπερ**, zoo tenminste, om eene uitdrukkelijke verzekering aan te duiden.

50) **Ἐάν**, d. i. *εἰ ἄν* (*ἄν*, *ἤν*) indien. In afhankelijke vragen of (§ **59**, 23).

51) **Ἄν**, postpositief, wel, licht, kan ook in zeker opzicht tot deze coniuncties gebracht worden; het is dikwijls onvertaalbaar. Vgl. over *ἄν*

bij den modus potentialis	§ **59**, 9;
— — — irrealis	§ „ 11;
— het praeteritum van herhaling	§ „ 52 en A.;
— den coni. bij fin. coniuncties	§ „ 24 en A. 1;
— — — — relativa	§ „ 44;
— — — — temp. coniuncties	§ „ 51;
— — infinitivus	§ **60**, V. A. en 3, A. 2;
— het participium	§ **61**, 19.

Aanm. Vrij dikwijls wordt *ἄν* in eenzelfden zin herhaald, vgl. § 59, 3, A.

---

45) Over het ep. finale *ὄφρα* zie boven 29) Dial.

49) **Αἰ** ep. voor *εἰ* in *αἴθε*, *αἰ γάρ*.

50) **Εἴ κε(ν)** en *αἴ κε(ν)* ep. voor *ἐάν*.

51) **Κέ(ν)** enclit. en postpositief, ep. = *ἄν*.

K. *Concessieve coniuncties.*
(*Subordineerend*).
Vgl. § **59**, 43.

52) Εἰ καί (ἐὰν καί), indien ook al, hoewel, geeft eenvoudig te kennen, dat men iets toegeeft. — Καὶ εἰ (καὶ ἐάν, κἄν), zelfs wanneer, duidt sterker dan εἰ καί aan, dat men iets toegeeft: ἡγεῖτο ἀνδρὸς εἶναι ἀγαθοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους, καὶ εἰ μηδεὶς μέλλοι εἴσεσθαι, hij hield het voor den plicht van een braaf man zijn vrienden te helpen, zelfs wanneer niemand het te weten zou komen.

Aanm. Het onderscheid tusschen εἰ καί en καὶ εἰ bestaat eigenlijk slechts hierin, dat bij εἰ καί de voorzin en bij καὶ εἰ de nazin een versterkend καί bevat. Daardoor is het onderscheid van beteekenis in veel gevallen zeer gering.

53) Over καίπερ met het participium vgl. § **61**, 5 en A. 1.
In den nazin volgt na de concessieve coniuncties dikwijls de partikel ὅμως, evenwel, vgl. § **61**, 5.

L. *Partikels tot versterking of verlevendiging van de rede.*

54) Γέ, enclitisch en postpositief, althans, tenminste, geeft aan het woord, waarachter het geplaatst is, grooter nadruk, zoodat het dikwijls alleen kan wedergegeven worden door op dat woord meer klem te leggen: τοῦτό γε οἶμαι ὑμᾶς ἅπαντας ᾐσθῆσθαι, dit tenminste meen ik, dat gij allen hebt bemerkt.

Vooral wordt γέ achter pronomina gevoegd: ἔγωγε, ik althans (zie § **25**, 1, A. 3).

55) Γοῦν, postpositief, althans, ontstaan uit γὲ οὖν en daarom sterker dan γέ.

56) Πέρ, enclitisch en postpositief, juist, zeer (verkort uit περί, § **56** V. A. 1), wordt gebruikt om een relativum te versterken: ὅσπερ, juist die, ὥσπερ, zooals. Ook achter de partikels εἰ, ὅτε en ἐπεί wordt het gehecht.

57) Δή, postpositief, nu, juist, zeker, duidt meestal het in het oog loopende van eene enkele voorstelling of een geheelen zin aan. Vooral op drie wijzen wordt δή gebezigd:

---

54) Ep. b. v. ook ὅγε, juist hij.

56) In het ep. wordt πέρ bij participia geplaatst op dezelfde wijze als overigens καίπερ, vgl. § 61, 5: μηδ' οὕτως ἀγαθός περ ἐών, θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ, κλέπτε νόῳ, gij, die toch zoo edel zijt, goddelijke Achilles! huichel toch niet zoo in uw gemoed!

a) om een enkel woord te doen uitkomen: ποῖά ἐστιν ἃ ἡμᾶς ὠφελεῖ; ὑγίεια καὶ ἰσχὺς καὶ κάλλος καὶ πλοῦτος δή, wat is het, dat ons bevoordeelt? Gezondheid en kracht en schoonheid en zeker ook rijkdom; δῆλα δή, dit is trouwens duidelijk; ἄγε δή, φέρε δή, welaan dan! τί δή; wat dan nu? Over καὶ δὴ καί zie boven 4);

b) om een zin op grond van den voorafgaanden te bevestigen: ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν, wij menschen zijn als op een wachtpost geplaatst, en wij mogen ons dus hiervan niet ontslaan;

c) van tijd, zwakker dan ἤδη: καὶ πολλὰ δὴ ἄλλα λέξας εἶπεν, en nadat hij reeds veel andere dingen gezegd had, zeide hij.

58) Δήπου, ook δήπουθεν, toch wel, dikwijls ironisch in beweringen, die niet tegengesproken kunnen worden: τρέφεται δὲ ψυχὴ τίνι; μαθήμασι δήπου, waardoor wordt de ziel gevoed? Toch wel door leeren! τί δήπου, wat dan toch?

59) Δῆτα, voorzeker; ontkennend οὐ δῆτα, in het geheel niet. Τί δῆτα; wat dan toch?

60) Δῆθεν, trouwens, blijkbaar.

61) Δαί, andere vorm voor δή, maar alleen in vragen gebruikelijk: τί δαί; hoe dat?

62) Ἦ, voorwaar, waarlijk, wel te onderscheiden van ἤ, zie boven 9), versterkt eene verzekering: ἦ μήν is het gewone eedformulier: ὤμοσαν ὅρκους ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν, zij zwoeren een eed, dat zij in waarheid niet op wraak bedacht zouden zijn.

Over het vraagwoord ἦ zie § **59**, V. A. voor 16.

63) Τοί, enclitisch en postpositief, waarlijk, toch, immers; οὔτοι, waarlijk niet. Versterkte vormen zijn τοίγαρ, τοιγαροῦν en τοιγάρτοι, zie boven 43).

65) Μήν, toch, waarlijk; over ἦ μήν zie boven 62). Τί μήν; waarom toch niet? Over het verzwakte μέν zie boven 11).

66) Μέντοι, toch, uit μέν, den zwakkeren vorm van μήν en τοί: ἐς Οἰνιάδας ἐστράτευσαν καὶ ἐπολιόρκουν, οὐ μέντοι εἷλόν γε, ἀλλ' ἀπεχώρησαν, zij ondernamen een krijgstocht tegen Oeniadae en belegerden het; zij namen het echter niet, maar keerden naar huis terug.

---

62) In plaats van ἦ μήν vindt men ep. ook ἦ μέν. Verder wordt aldaar ἤ ter versterking achter ἐπεί en τί; gevoegd. Men vindt ook ἐπειή en τιή; geschreven (vgl. § 25, 11, A.)

64) Ἤτοι (beter ἦ τοι) dient in het ep. en ook bij att. dichters om iets te verzekeren: ἦ τοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, nadat hij dan zoo gesproken had, toen ging hij weer zitten.

65) In plaats van μήν vindt men ep. ook μάν en μέν, b. v. οὐ μέν, μὴ μέν, καὶ μέν.

67) *Naí*, ja, zie beneden 69).

68) *Nή*, waarlijk; verbonden met den accusativus van den naam van dien god, welken men als getuige aanroept: *νὴ Δία*, bij Zeus! Vgl. beneden 69).

69) *Μά*, waarlijk, vgl. § **56**, 22, *a*, A. 1; *οὐ μὰ Δία*, neen, bij Zeus! *Οὐ* kan echter wegblijven, als de ontkenning genoegzaam uit den samenhang blijkt. Maar met *ναί* verbonden bevestigend: *ναὶ μὰ Δία*, waarachtig, bij Zeus! Voor dit laatste gebruikt men meer *νὴ Δία*.

---

70) *Θήν*, enclitisch en postpositief, ep., waarlijk, wel, overeenkomende met het att. *δήπου*, zie boven 58), dikwijls in ironischen zin: *οὔ θήν μιν πάλιν αὖτις ἀνήσει θυμὸς ἀγήνωρ νεικείειν βασιλῆας*, nu zal zijn overmoedige geest hem waarlijk wel niet meer aansporen koningen uit te schelden.

REGISTER VAN IN DE SYNTAXIS BEHANDELDE ZAKEN.

Het eerste cijfer in de registers duidt het nommer van de §, het tweede dat van den regel in die § aan; wanneer het volgende citaat slechts één cijfer heeft, wijst dit een regel aan in dezelfde § als door het voorgáande citaat was aangeduid.

~~~~~~~~

REGISTER VAN IN DE SYNTAXIS BEHANDELDE GRIEKSCHE WOORDEN.

~~~~~~~~

INHOUD.

